

Irak'ın Güvenlik Durumu

Irak'ın Güvenlik Durumu

Menşe Ülke Bilgisi Raporu

Ocak 2022

Metin, Ocak 2022'de tamamlanmıştır

Avrupa Birliği Sığınma Ajansı (EUAA) veya EUAA adına hareket eden kişiler bu yayında yer alan bilgilerin kullanılmasından sorumlu değildir.

Lüksemburg: Avrupa Birliği Resmî Yayın Ofisi, 2022

Print	ISBN 978-92-9400-949-4	doi:10.2847/02141	BZ-06-22-071-TR-C
PDF	ISBN 978-92-9400-948-7	doi:10.2847/184083	BZ-06-22-071-TR-N

© Avrupa Birliği Sığınma Ajansı (EUAA), 2022

Kapak Fotoğrafı: CFDE00E2665E3D17438569C1DF5FFBEF, © Flickr (Master Sgt. Dan Richardson), 10 Eylül 2021, [url: Irak'ın Balad Hava Üssü'nde 332. Sefer Filosu'na ait bir F-16C Savaş Uçağı, Irak semalarında savaş görevine çıkarken aryakıcı kalkış gerçekleştiriyor. 115. Savaş Filosu, teröre karşı yürütülen küresel savaşa birçok kez sevk edilmiştir.](#) (Fotoğraf, kapak sayfasına sığması için yeniden boyutlandırılmıştır. Ayrıca grafik editörü kullanılarak fotoğrafın üst ve alt kısımlarına bazı ön ve arka planlar eklenmiştir.

Bu belge kaynak belirtilmek kaydıyla çoğaltılabilir. Fotoğrafların veya EUAA telif hakkı kapsamında olmayan diğer materyallerin kullanımı veya çoğaltılması için doğrudan telif hakkı sahiplerinden izin alınmalıdır.

Teşekkür

EUAA, bu raporu EUAA ile birlikte hazırlayan ortak düzenleyiciler olarak aşağıdaki ulusal sığınma dairelerine teşekkür etmektedir:

- Belçika, Mülteciler ve Vatansız Kişiler Genel Komiserliği Ofisi, Cedoca (Belgeleme ve Araştırma Merkezi) ve
- İsveç, İsveç Göç Kurumu, Bilgi Analizi Bölümü

EUAA aynı zamanda Avusturya Menşe Ülkesi ve Sığınma Araştırma ve Belgeleme Merkezi'ne (ACCORD) de bu belgenin ortak düzenleyicisi olarak teşekkür etmektedir.

Aşağıdaki daireler ve kuruluşlar bu raporun ilgili bölümlerini gözden geçirmiştir:

- Finlandiya, Finlandiya Göçmenlik Dairesi, Ülke Bilgi Servisi;
- Fransa, Mültecileri ve Vatansız Kişileri Koruma Dairesi (OFPRA), Bilgi, Belgeleme ve Araştırma Bölümü;
- Slovakya, Slovakya Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi, Belgeleme ve Yabancı Ülkelerle İş Birliği Dairesi ve
- ARC, Sığınma Araştırma Merkezi.

Bu raporun tüm bölümleri en az bir değerlendirici tarafından gözden geçirilmiştir.

Adı geçen daire, uzman ya da kuruluşların yaptığı incelemeler raporun genel niteliğine katkıda bulunmaktadır. Ancak bu incelemeler, bu kişilerin, tüm sorumluluğu EUAA'ya ait olan nihai raporu resmî olarak onayladıkları anlamına gelmez.

İçindekiler

Teşekkür.....	3
Yasal Uyarı.....	11
Sözlük ve Kısaltmalar.....	12
Giriş 15	
Metodoloji.....	15
Kaynaklar.....	16
Raporun yapısı ve kullanımı.....	18
Harita.....	19
1 Güvenlik durumuna ilişkin genel açıklama (Ağustos 2020 - Ekim 2021).....	20
1.1 Güvenlik gelişmelerine genel bakış.....	20
1.1.1 Referans dönemi içerisinde Irak'ta yaşanan çatışmalar ve son gelişmeler hakkında genel geçmiş bilgi.....	20
1.2 Siyasi gelişmeler.....	26
1.2.1 Başbakan Mustafa el-Kazımi.....	26
1.2.2 2021 seçimleri.....	29
1.2.3 Kürt bölgesindeki siyasi durum.....	30
1.3 Güncel güvenlik eğilimleri ve silahlı çatışmalar.....	32
1.3.1 Çatışmadaki aktörler.....	32
Irak hükûmeti.....	37
Irak Güvenlik Güçleri (ISF).....	38
Halk Seferberlik Birimleri (PMU).....	38
KRI'daki aktörler.....	43
Peşmerge.....	43
Kürdistan İşçi Partisi (PKK).....	43
Birleşik Devletler ve NATO.....	45
Türkiye ve İran.....	46
1.3.2 Güvenlik durumuna coğrafi bakış.....	47
1.3.3 Güvenlik olaylarının niteliği.....	53
1.4 Çatışmanın siviller üzerindeki etkisi.....	58
1.4.1 Sivil zayıat.....	58
1.4.2 ÜYEK'ler ve geri dönenler.....	60
1.4.3 Altyapı hasarı.....	64
1.4.4 ERW/UXO.....	66

2	Vilayetlere göre güvenlik durumu ve çatışmaların siviller üzerindeki etkisi....	70
2.1	Anbar.....	70
2.1.1	Vilayet hakkında genel bilgiler	70
2.1.2	Çatışma geçmişi	72
2.1.3	Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	74
2.1.4	Güncel güvenlik eğilimleri	75
2.1.5	Sivil zayiat.....	79
2.1.6	Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	79
2.1.7	Yerinden edilme ve geri dönüş.....	80
2.2	Babil.....	83
2.2.1	Vilayet hakkında genel bilgiler	83
2.2.2	Çatışma geçmişi	84
2.2.3	Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	86
2.2.4	Güncel güvenlik eğilimleri	88
2.2.5	Sivil zayiat.....	92
2.2.6	Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	92
2.2.7	Yerinden edilme ve geri dönüş.....	92
2.3	Bağdat	94
2.3.1	Vilayet hakkında genel bilgiler	94
2.3.2	Çatışma geçmişi	97
2.3.3	Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	103
2.3.4	Güncel güvenlik eğilimleri	109
2.3.5	Sivil zayiat	116
2.3.6	Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	116
2.3.7	Yerinden edilme ve geri dönüş.....	116
2.4	Diyala	118
2.4.1	Vilayet hakkında genel bilgiler	118
2.4.2	Çatışma geçmişi	121
2.4.3	Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	122
2.4.4	Güncel güvenlik eğilimleri	127
2.4.5	Sivil zayiat	134
2.4.6	Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	137
2.4.7	Yerinden edilme ve geri dönüş.....	139
2.5	Kerkük.....	142
2.5.1	Vilayet hakkında genel bilgiler	142

2.5.2	Çatışma geçmişi	144
2.5.3	Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	145
2.5.4	Güncel güvenlik eğilimleri	149
2.5.5	Sivil zayıat.....	153
2.5.6	Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	154
2.5.7	Yerinden edilme ve geri dönüş.....	155
2.6	Ninova.....	156
2.6.1	Vilayet hakkında genel bilgiler	156
2.6.2	Çatışma geçmişi	158
2.6.3	Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	159
2.6.4	Güncel güvenlik eğilimleri	164
2.6.5	Sivil zayıat.....	167
2.6.6	Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	167
2.6.7	Yerinden edilme ve geri dönüş.....	168
2.7	Selahaddin.....	171
2.7.1	Vilayet hakkında genel bilgiler	171
2.7.2	Çatışma geçmişi	174
2.7.3	Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	177
2.7.4	Güncel güvenlik eğilimleri	183
2.7.5	Sivil zayıat.....	187
2.7.6	Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	187
2.7.7	Yerinden edilme ve geri dönüş.....	188
2.8	Duhok	191
2.8.1	Vilayet hakkında genel bilgiler	191
2.8.2	Çatışma geçmişi	193
2.8.3	Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	194
2.8.4	Güncel güvenlik eğilimleri	198
2.8.5	Sivil zayıat.....	202
2.8.6	Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	203
2.8.7	Yerinden edilme ve geri dönüş.....	203
2.9	Erbil.....	205
2.9.1	Vilayet hakkında genel bilgiler	205
2.9.2	Çatışma geçmişi	207
2.9.3	Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	209
2.9.4	Güncel güvenlik eğilimleri	212

2.9.5	Sivil zayıat.....	216
2.9.6	Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	217
2.9.7	Yerinden edilme ve geri dönüş.....	217
2.10	Süleymaniye.....	219
2.10.1	Vilayet hakkında genel bilgiler	219
2.10.2	Çatışma geçmişi	221
2.10.3	Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	222
2.10.4	Güncel güvenlik eğilimleri	225
2.10.5	Sivil zayıat.....	228
2.10.6	Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	229
2.10.7	Yerinden edilme ve geri dönüş.....	229
2.11	Basra	231
2.11.1	Vilayet hakkında genel bilgiler	231
2.11.2	Çatışma geçmişi	233
2.11.3	Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	234
2.11.4	Güncel güvenlik eğilimleri	237
2.11.5	Sivil zayıat.....	240
2.11.6	Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	240
2.11.7	Yerinden edilme ve geri dönüş.....	241
2.12	Kerbela	242
2.12.1	Vilayet hakkında genel bilgiler	242
2.12.2	Çatışma geçmişi	244
2.12.3	Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	245
2.12.4	Güncel güvenlik eğilimleri	246
2.12.5	Sivil zayıat.....	248
2.12.6	Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	248
2.12.7	Yerinden edilme ve geri dönüş.....	249
2.13	Meysan	250
2.13.1	Vilayet hakkında genel bilgiler	250
2.13.2	Çatışma geçmişi	252
2.13.3	Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	253
2.13.4	Güncel güvenlik eğilimleri	254
2.13.5	Sivil zayıat.....	258
2.13.6	Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	258
2.13.7	Yerinden edilme ve geri dönüş.....	259

2.14 Müsenne	260
2.14.1 Vilayet hakkında genel bilgiler	260
2.14.2 Çatışma geçmişi	262
2.14.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	263
2.14.4 Güncel güvenlik eğilimleri	264
2.14.5 Sivil zayıat.....	266
2.14.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	266
2.14.7 Yerinden edilme ve geri dönüş.....	267
2.15 Necef.....	268
2.15.1 Vilayet hakkında genel bilgiler	268
2.15.2 Çatışma geçmişi	270
2.15.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	270
2.15.4 Güncel güvenlik eğilimleri	271
2.15.5 Sivil zayıat.....	274
2.15.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	274
2.15.7 Yerinden edilme ve geri dönüş.....	275
2.16 Kadisiye	276
2.16.1 Vilayet hakkında genel bilgiler	276
2.16.2 Çatışma geçmişi	278
2.16.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	279
2.16.4 Güncel güvenlik eğilimleri	280
2.16.5 Sivil zayıat.....	283
2.16.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	283
2.16.7 Yerinden edilme ve geri dönüş.....	283
2.17 Zi Kar	284
2.17.1 Vilayet hakkında genel bilgiler	284
2.17.2 Çatışma geçmişi	287
2.17.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	287
2.17.4 Güncel güvenlik eğilimleri	288
2.17.5 Sivil zayıat.....	291
2.17.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	291
2.17.7 Yerinden edilme ve geri dönüş.....	292
2.18 Vasit.....	293
2.18.1 Vilayet hakkında genel bilgiler	293
2.18.2 Çatışma geçmişi	294

2.18.3	Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri.....	295
2.18.4	Güncel güvenlik eğilimleri	296
2.18.5	Sivil zayıat.....	298
2.18.6	Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları.....	298
2.18.7	Yerinden edilme ve geri dönüş.....	298
Ek 1: Kaynakça.....		299
Ek 2: Görev Sınırı		408

Yasal Uyarı

Bu rapor, EASO COI Raporu Metodolojisine (2019) göre yazılmıştır¹. Bu rapor özenle seçilmiş bilgi kaynaklarına dayanır. Kullanılan tüm kaynaklara referans verilmiştir.

Bu raporda yer alan bilgiler azami özen gösterilerek araştırılmış, değerlendirilmiş ve analiz edilmiştir. Ancak bu belgenin tamamen kapsayıcı olduğu iddia edilmemektedir. Belirli bir olay, kişi veya kuruluşun raporda belirtilmemiş olması, olayın gerçekleşmediği veya kişi ya da kuruluşun var olmadığı anlamına gelmez.

Ayrıca bu rapor, belirli bir uluslararası koruma başvurusunun sonuçlandırılması veya başvurunun haklılığı konusunda belirleyici nitelikte değildir. Kullanılan terminoloji, belirli bir hukuki görüşün göstergesi olarak kabul edilmemelidir.

“Mülteci”, “risk” ve benzer terimler; AB Sığınma Müktesebatı, 1951 Mülteci Sözleşmesi ve Mültecilerin Durumuna İlişkin 1967 Protokolü kapsamındaki gibi hukuki anlamda değil genel terimler olarak kullanılmaktadır.

Bu raporda yer alan bilgilerin kullanımından EUAA ya da EUAA adına hareket eden hiçbir şahıs sorumlu tutulamaz.

Bu rapor, 26 Kasım 2021 tarihinde son hâline getirilmiştir. Bu tarihten sonra gerçekleşen hiçbir olay bu raporda yer almaz. Bu raporun referans dönemi hakkında daha fazla bilgi almak için giriş kısmındaki [metodoloji](#) bölümüne bakabilirsiniz.

İngilizce dilindeki orijinal raporun Almancaya çevirisi 2022-2023 EUAA-GİB Yol Haritası kapsamında başlatılmış ve yalnızca bilgilendirme amacıyla tamamlanmıştır. Herhangi bir uyuşmazlık olması halinde İngilizce orijinal metin geçerli olacaktır. Bu rapora referansta bulunurken orijinal rapor, referans olarak gösterilmelidir (© Avrupa Birliği Sığınma Ajansı (EUAA) 2022).

(¹) The 2019 EASO COI Report Methodology can be downloaded from the EUAA COI Portal [url](#)

Sözlük ve Kısaltmalar

AAH	Ashab-ül Ehlül Hak (Haklılar Cemiyeti). ABD, 3 Ocak 2020 tarihinde AAH'yi terör örgütü olarak tanımlamıştır ²
AAK	Ashâb-ı Kehf
ACLED	Silahlı Çatışma Yeri ve Olay Verileri Projesi
AK	“Avtomat Kalaşnikova” tipi saldırı silahı
AQI	Irak'taki El-Kaide
Asayiş	Irak Kürdistanı istihbarat teşkilatları
Awliya Al-Dam	Kan Koruyucuları
BabOC	Babil Harekât Komutanlığı
BasOC	Basra Harekât Komutanlığı
Bedir Örgütü	Halk Seferberlik Birimlerinin bir parçasını oluşturan İran destekli Şii milisleri
BOC	Bağdat Harekât Komutanlığı
CHA	Onaylanmış Tehlikeli Bölgeler (Landmine & Cluster Munition Monitor tarafından kullanılan terim)
CJTF-OIR	Birleşik Ortak Görev Gücü - Doğal Kararlılık Harekâtı
CPA	Geçici Koalisyon Yönetimi
CSO	Merkezi İstatistik Örgütü
CTS	Terörle Mücadele Hizmetleri
Cumhurbaşkanlığı Tugayları	Irak Cumhurbaşkanı'nı korumakla görevlendirilmiş çoğunlukla Kürt birimler
DIA	Savunma İstihbarat Teşkilatı
DIB	İhtilafı İç Sınırlar
DMA	Mayın Faaliyet Müdürlüğü
DOC	Dijla Harekât Komutanlığı
DTM	IOM'nin Yerinden Edilme İzleme Matrisi
EO	Patlayıcı Mühimmat
ERD	Acil Müdahale Bölümü
ERW	Patlayıcı Savaş Kalıntıları
Faili	Feili, Fayli veya Feily olarak da yazılır
Fasail Rijal Allah	Allah'ın Adamları Grubu
FP	Federal Polis
HAN	Harakat Al-Nujaba
Hash Al-Atabat / Hashd Al-Marji'l	Kutsal Kerbela ve Necef türbeleriyle bağlantılı PMU grupları için gayriresmî etiketler
Hash'd Al-Shaabi	Halk Seferberlik Birimleri (PMU) veya Halk Seferberlik Güçleri (PMF)
HG	El bombası
HHN	Harakat Hezbollah Al-Nujaba

(²) USDOS, State Department Terrorist Designations of Asa'ib Ahl al-Haq and Its Leaders, Qays and Laith al-Khazali, 3 January 2020, [url](#)

IED	El Yapımı Patlayıcı
ILA	Entegre Konum Değerlendirmesi
INIS	Irak Ulusal İstihbarat Servisi
IRCC	Irak Direnişi Koordinasyon Komisyonu
IRGC	İslami Devrim Muhafızları Ordusu
IRGC – QF	İran İslami Devrim Muhafızları Ordusu'nun Kudüs Gücü
ISCI	Irak İslam Yüksek Konseyi
ISF	Irak Güvenlik Güçleri
ISW	Savaş Araştırmaları Enstitüsü
IŞİD	Irak ve Şam İslam Devleti; Irak ve Suriye İslam Devleti, İslam Devleti (İD) veya DAEŞ olarak da bilinir
İB	İçişleri Bakanlığı
JAM	Jaysh Al-Mahdi
JOC	Ortak Harekât Komutanlığı
JOC-I	Ortak Harekât Komutanlığı - Irak
Jurf Al-Nasr	Babil'de kasaba (Bağdat Kemerleri)
KDP	Kürdistan Demokratik Partisi
KDPI	İran Kürdistan Demokratik Partisi, PDKI (İran Kürdistanı Demokrat Partisi) olarak da bilinmektedir; Irak merkezli olarak faaliyet gösteren İranlı Kürt muhalefet grubudur
KH	Kataib Hizbullah (Hizbullah Tugayları); Halk Seferberlik Birimlerinin bir parçasını oluşturan İran destekli Şii milisleri. ABD, 2 Temmuz 2009 tarihinde KH'yi terör örgütü olarak tanımlamıştır ³
KRG	Kürdistan Bölgesel Hükûmeti
KRI	Irak Kürdistanı
KRSC	Kürdistan Bölgesi Güvenlik Konseyi
KSS	Kata'ib Sayyid Al-Shuhada
Liwa Al-Taff	PMF'nin 20. Tugayı
MAG	Askerî Danışma Grubu
Marjaiya	Ayatollah Ali el-Sistani liderliğindeki Şii dinî otorite
MEOC	Orta Fırat Harekât Komutanlığı
MOPA	Peşmerge Bakanlığı
Mukhtar	Yerel topluluk lideri
Muqawama	Direnış Komiteleri
NMI	NATO Irak Misyonu
Peşmerge	Irak Kürdistanı askerî kuvvetleri
PJAK	Özgür Yaşam Partisi (Kürtçe: Partiya Jiyana Azad a Kurdistanê), PKK'nın İran koludur

(³) USDOS, Foreign Terrorist Organizations, n. d., [url](#)

PKK	Kürdistan İşçi Partisi PKK, Avrupa Birliği'nin terör örgütü olarak tanımlanmış gruplar listesinin ⁴ yanı sıra Türkiye ⁵ , Amerika Birleşik Devletleri ⁶ ve Avustralya'da ⁷ da terör örgütleri listesinde yer almaktadır.
PMC	Halk Seferberlik Komitesi
PMF / PMU	Halk Seferberlik Güçleri veya Halk Seferberlik Birimleri, Arapça adıyla al-Hashd al Shaabi
PSC	Özel Güvenlik Şirketleri
PUK	Kürdistan Yurtseverler Birliği
Rab'Allah	Allah'a İnananlar
ReDS	Dönüşler ve Kalıcı Çözümler (REACH girişimi)
RGB	Bölge Muhafız Tugayları
ROC	Al-Rafidain Harekât Komutanlığı
SAF	Hafif Silah Atışları
SCF	Şii Koordinasyon Çerçevesi
SDOC	Salah Al-Din Harekât Komutanlığı
SFD	Başbakanın Özel Kuvvetler Birimi
SHA	Şüpheli Tehlikeli Bölge
SNTV	Devredilemez tek oy sistemi
SOC	Samarra Harekât Komutanlığı
SS	Saraya al-Salam
SuOC	Sümer Harekât Komutanlığı
SVIED	El Yapımı Bomba Yüklü İntihar Aracı
TMF	Al-Hashd Al-Asha'iri olarak da bilinen Aşiret Seferberlik Güçleri
Usbat Al-Thaireen	Devrimciler Birliği
USDOD	ABD Savunma Bakanlığı
USDOS	ABD Dış İşleri Bakanlığı
UXO	Patlamamış Mühimmat
VBIED	El Yapımı Patlayıcı Yüklü Araç
Wala'l	İran'ın en üst düzey Şii dini lideri Hamaney ile bağlantılı PMF'ye ait gruplar
Wilayat	IŞİD'in aktif olduğu mntikalara verdiği ad
YBS	Sincar Direniş Birimi

(⁴) EU, Council of the European Union, Council Decision (CFSP) 2019/1341 of 8 August 2019 updating the list of persons, groups and entities subject to Articles 2, 3 and 4 of Common Position 2001/931/CFSP on the application of specific measures to combat terrorism, and repealing Decision (CFSP) 2019/25, 8 August 2019, [url](#)

(⁵) Turkey, Ministry of Foreign Affairs, PKK, n. d., [url](#)

(⁶) US, Bureau of Counterterrorism, Foreign Terrorist Organizations, [url](#)

(⁷) Australia, Australian National Security, Listed terrorist organisations, n.d., [url](#)

Giriş

Bu rapor, Ekim 2020'de yayımlanmış olan [EASO COI raporu: Irak'ın Güvenlik Durumu 2021](#) adlı belgenin güncel halidir.

Bu güvenlik durumu raporunun amacı, mülteci statüsü ve ikincil koruma dâhil olmak üzere uluslararası koruma statüsü tespitinin değerlendirilmesi ve özellikle EUAA'nın Irak hakkında ülke rehberliği geliştirmesinde kullanılması için ilgili bilgiler sağlamaktır.

Metodoloji

Bu rapor, EASO COI Raporu Metodolojisi (2019)⁸ ve EASO COI Yazma ve Referans Verme Kılavuzu (2019) doğrultusunda hazırlanmıştır⁹.

Bu raporun referans dönemi 1 Ağustos 2020 ve 31 Ekim 2021 arasındaki zaman dilimini kapsamaktadır.

Kalite kontrol sürecinde 10 Aralık 2021 tarihine kadar alınan geri bildirimlere göre bu raporun son hâline getirilmesi sürecinde bazı ilave bilgiler eklenmiştir. Bu kalite kontrol sürecinde, raporun [Teşekkür](#) bölümünde belirtildiği üzere ARC'nin (Sığınma Araştırma Merkezi) yanı sıra Finlandiya, Fransa ve Slovakya'dan COI uzmanları tarafından ve EUAA içerisinden bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Değerlendiriciler tarafından yapılan tüm yorumlar dikkate alınmış ve bu raporun son halinde çoğu uygulanmıştır.

Ayrıca bu rapor, Ekim 2020'de yayımlanan bir önceki Irak'ın Güvenlik Durumu raporunun güncel versiyonu olduğundan genel bilgi sağlamak amacıyla ve yeni bilgilerin olmadığı durumlarda ilgili rapora atıfta bulunulmuştur.

Yetki tanımının belirlenmesi

Bu raporun yetki tanımı, Uygunluk Direktifi'nin uluslararası veya ülke içi silahlı çatışma durumlarında ayırım gözetmeyen şiddet nedeniyle bir sivilin hayatına veya şahsına yönelik ciddi ve bireysel tehditler hakkındaki 15(c) maddesinin uygulanmasını değerlendirme kriterlerine odaklanmaktadır. Yetki tanımı, EUAA tarafından Irak konusunda EUAA Menşe Ülke Bilgisi uzmanlarındaki Menşe Ülke Bilgisi uzmanlarıyla ve AB+ ülkelerindeki¹⁰ politika uzmanlarıyla yapılan tartışmalara ve onlardan alınan girdilere dayanarak Irak konusunda Ülke Rehberliği geliştirme çerçevesinde tanımlanmıştır. Yetki tanımına bu raporun [Ek 2: Yetki Tanımı](#) bölümünden ulaşılabilir.

⁽⁸⁾ EUAA, EASO Country of Origin Information (COI) Report Methodology, June 2019, [url](#)

⁽⁹⁾ EASO, Writing and Referencing Guide for EASO Country of Origin Information (COI) Reports, June 2019, [url](#)

⁽¹⁰⁾ AB Üye Devletleri ile Norveç ve İsviçre

Kaynaklar

EASO'nun COI metodolojisine uygun olarak, bu raporda ele alınan konular hakkında yayımlanmış belge niteliğindeki birçok farklı kaynağa başvurulmuştur. Bu kaynaklar arasında şunlar yer alır: hükûmetlere ait COI raporları; sivil toplumdan, hak savunucu gruplardan, insani yardım kuruluşlarından ve STK'lerden alınan bilgiler; uluslararası ve STK'lere ait insan hakları raporları; Birleşmiş Milletler'in farklı kurumları tarafından hazırlanmış raporlar; Irak kaynaklı ve bölgesel basın kuruluşları ve sosyal medya hesapları; akademik yayınlar ve Irak hakkında düşünce kuruluşları raporları ve özel kaynaklar.

Bu raporda Irak'taki sivil zayıat ve öldürülen siviller hakkında kullanılan ana kaynak Birleşmiş Milletler Irak'a Yardım Misyonu'dur (UNAMI).

Zayıat hakkında UNAMI rakamları/verileri (ölü ve yaralıları), talep üzerine UNAMI İnsan Hakları Dairesi'nden (HRO) alınmıştır. UNAMI artık Irak için zayıat rakamlarını kamuya açık şekilde sunmamaktadır. UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıata yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir.¹¹ UNAMI-HRO her olayı en az üç bağımsız bilgi kaynağıyla doğrulamaktadır. Bu kaynaklar arasında olaya tanıklık eden veya olay hakkında bilgi sahibi olan mağdurlar, mağdurların aile üyeleri, tanıklar, yerel aşiret büyükleri ve şeyhler, yerel gazeteciler, yerel sivil makamlar (belediye başkanları ve yerel yönetim yetkilileri dâhil), yerel sağlık tesisleri, sağlık görevlileri ve güvenlik görevlileri (özellikle yerel polis) yer almaktadır.¹²

Şiddet olaylarıyla ilgili veriler için ACLED kuruluşundan gelen düzenlenmiş veri setleri kullanılmıştır. ACLED; "Afrika, Orta Doğu, Latin Amerika ve Karayipler, Doğu Asya, Güney Asya, Güneydoğu Asya, Orta Asya ve Kafkaslar, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri genelinde yaşandığı bildirilen tüm siyasi şiddet ve protesto olaylarının tarihleri, aktörleri, konumları, türleri ve bu olaylardaki ölümler" hakkında bilgi toplayan, analiz eden ve haritalandıran bir projedir.¹³ Bilgiler arama yapılabilen ve sürekli güncellenen bir veri tabanında toplanır. Veriler temel olarak medya raporları gibi ikincil kaynaklardan gelir. Verilerin kodlanması ve izlenmesi için uygulanan ACLED metodolojisi Kod Kitabı'nda ayrıntılı şekilde açıklanmaktadır.¹⁴ ACLED'in de belirttiği üzere okuyucu, verilerdeki bazı kısıtlamaların farkında olmalıdır.

Bu sınırlamalar aşağıda verilmiştir:

"Verilerin çoğu kamuya açık, ikincil raporlar esas alınarak toplanmaktadır. Bu, verilerin kısmen medya ve uluslararası kuruluşların yayın ve habercilik önceliklerinin bir yansıması olduğu anlamına gelmektedir. Bunun etkilerinden biri de stratejik önemi olmayan olayların (örneğin düşük seviyeli toplumsal çatışma veya çok izole bölgelerdeki olaylar) hacminin hafife alınabilmesidir. Veri kaynaklarını tek başına medyadan ziyade insani yardım örgütleri ve uluslararası kuruluşların raporlarını da içerecek şekilde üçgenler oluşturarak ve doğrudan çatışmalardan etkilenen bağlamlarda çalışan insanlar arasındaki geçerliliğini değerlendirmek için yerel kuruluşlara ve ortaklara veri sunduğumuz arazi araştırması çalışmaları yürüterek bu olasılığı ele almaya çalışıyoruz."¹⁵

⁽¹¹⁾ UNAMI, email to EUAA, 11 November 2021

⁽¹²⁾ UNAMI, email to EUAA, 11 November 2021

⁽¹³⁾ ACLED, About Acled, n.d., [url](#)

⁽¹⁴⁾ ACLED Codebook, n.d., [url](#)

⁽¹⁵⁾ ACLED, Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) Guide for Media Users, January 2015, [url](#), pp. 9-10

Bu nedenle, ACLED'in bu raporda belirttiği rakamlar, belirli bir süre boyunca şiddetteki eğilimlerine ilişkin bir tahmin ve gösterge olarak kabul edilmelidir.

ACLED güvenlik olaylarını şu şekilde kodlamaktadır:

- “Çarpışmalar”: “siyasi olarak örgütlenmiş iki silahlı grup arasında belirli bir zaman ve mekanda yaşanan şiddetli etkileşim.” “Silahlı ve örgütlü devlet grupları, devlet dışı gruplar ve dış gruplar ve bunların herhangi bir birleşimi arasında çarpışmalar meydana gelebilmektedir.” Çarpışmaların alt olayları “silahlı çatışmalar”, “hükûmetin bölgeyi geri alması” ve “devlet dışı aktörlerin bölgeyi ele geçirmesidir”. “Silahlı çatışma” tipi alt olay, “örgütlenmiş silahlı gruplar bir çatışmaya giriştiğinde ve hiçbir raporda toprak kontrolüne ilişkin değişiklik belirtilmediğinde” meydana gelir.
- “Sivillere yönelik şiddet”: “örgütlü bir silahlı grubun silahsız sivillere kasten şiddet uyguladığı şiddet olayları.” “Sivillere yönelik şiddetin kapsamında zarar verme (ör. dövme, ateş etme, işkence, tecavüz, sakatlanma vb.) veya sivil aktörlerin cebri kaybolması (ör. adam kaçırmaya ve ortadan kaybolma) girişimleri yer alır.” Aşağıdaki alt olay türleri, sivillere yönelik şiddet olay türüyle ilişkilidir: “Cinsel şiddet”, “Saldırı” ve “Kaçırmaya/cebri kaybolma.”
- “Patlamalar/uzaktan şiddet”: “çatışma aracının, hedefin karşılık vermek yeteneğini ortadan kaldırarak asimetri oluşturduğu tek taraflı şiddet olayları.” Şunları kapsar: “Kimyasal silah”, “Hava/drone saldırısı”, “Canlı bomba”, “Bombardıman/topçu/füze saldırısı”, “Uzaktan patlayıcı/mayın/IED kullanımı ve “El bombası.”
- “Ayaklanmalar”: genellikle toplumun örgütlenmemiş, bir yere bağlı olmayan üyeleri tarafından plansız bir eylem içeren şiddetli gösteri. Bunlar arasında “şiddetli gösteriler” ve “mafya şiddeti” yer almaktadır.
- “Protestolar”: “katılımcıların şiddete başvurmadağı, ancak şiddete maruz kalabileceği halk eylemi.” “Barışçıl protestolar”, “müdahale içeren protestolar” ve “protestoculara karşı aşırı güç” konularını kapsamaktadır.
- “Stratejik gelişmeler”: “şiddet gruplarının siyasi şiddet olarak kaydedilmeyen, ancak gelecekteki olayları tetikleyebilecek veya ülke içindeki ve ülkeler arasındaki politik dinamiklere katkıda bulunabilecek faaliyetlerine ilişkin bağlamsal olarak önemli bilgiler.” Bu kavram; “anlaşmaları”, “grup/faaliyet değişikliğini”, “şiddet içermeyen bölge transferlerini” ve “tutuklamaları” kapsamaktadır.¹⁶

EUAA, kamuya açık ACLED verilerini esas alarak güvenlik olaylarına ilişkin analitik grafikler sağlamıştır. Bu raporun amacı doğrultusunda sadece şu olay türleri Irak'taki güvenlik durumu analizine şiddet olayları olarak dâhil edilmiştir: çarpışmalar, patlamalar/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet. ACLED verilerinin referans dönemi 1 Ağustos 2020 ve 31 Ekim 2021 arasındadır. Ayrıca EUAA, 10 Kasım 2021'de ACLED'in Irak dâhil olmak üzere Orta Doğu hakkındaki düzenlenmiş veri dosyalarını indirmiştir.

ACLED, 2019 Kod Kitabı'nda¹⁷ olayların coğrafi kesinliği için üç kod tanımlamıştır: “Raporda belirli bir şehre işaret ediliyorsa ve o şehrin koordinatları varsa en yüksek kesinlik düzeyi ‘1’ olarak kaydedilir. Kaynak materyalde olayın bölgenin küçük bir kısmında geçtiği belirtilirse ve genel bir alana işaret edilirse ilgili alanı gösteren, coğrafi olarak işaretlenmiş koordinatlara sahip bir şehir seçilir ve coğrafi kesinlik kodu ‘bölgenin o kısmı’ için ‘2’ olarak belirtilir. Olay bir ilçe veya şehrin yakınlarında gerçekleşirse aynı kesinlik kodu verilecektir. Daha geniş bir bölgeden bahsediliyorsa bölgeyi göstermek için raporda belirtilen en yakın doğal konum (‘sınır bölgesi’, ‘orman’, ‘deniz’ gibi yerler ya da diğer konumlar) seçilir veya başka hiçbir bilgi mevcut değilse vilayet yönetim merkezi kullanılır ve kesinlik seviyesi ‘3’ olarak belirlenir. Mevcut en küçük konum birimi olarak ‘kırsal bölge’ ile bağlantılı hiçbir ACLED olayı yoktur.”

⁽¹⁶⁾ ACLED, Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) Codebook, October 2017, [url](#), pp. 7-14

⁽¹⁷⁾ ACLED, Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) Codebook, 2019, [url](#), p. 29

Bu raporun vilayet bölümlerinde 2. seviye idari birim (ilçe) başına düşen olayların dökümünün bulunduğu çözümlenmeli EUAA grafikleri, kod 3 olayları kapsamaz; çünkü ACLED vilayet içerisindeki bu olayların konumu hakkında hiçbir bilgiye sahip değildir.

Raporun yapısı ve kullanımı

Rapor iki bölüme ayrılmıştır. İlk bölüm Irak'taki son çatışmalar hakkında geçmiş bilgiler, mevcut siyasi durum, Irak ve Irak Kürdistanı'ndaki başlıca silahlı aktörler, bunların bölgedeki varlığı ve rolleri hakkında genel bilgiler sağlayarak Irak'taki genel güvenlik durumuna odaklanmaktadır. Sonrasında da şiddetin niteliği ve siviller üzerindeki etkileri ile ilişkili olduğundan referans dönemdeki mevcut güvenlik durumuna genel bir genel bakış sunulmaktadır.

İkinci bölüm, güvenlik durumunu vilayet düzeyinde açıklamaktadır. Her vilayet bölümünde bir harita, vilayet hakkında kısa bir açıklama, bölgede mevcut olan arka plan çatışma dinamikleri ve silahlı aktörler ile sivil ölümler, güvenlik olayları ve eğilimleri, silahlı çatışmalar (vb.), etkilenen sivil altyapı ile patlamamış mühimmatların (UXO) ve Patlayıcı Savaş Kalıntılarının (ERW) varlığı konularında bilgiler dâhil olmak üzere 2020-2021 yıllarındaki güvenlik eğilimleri ile yer değiştirme ve dönüşün yanı sıra kara yolu güvenliği gibi etkilenen sivil altyapı hakkında bilgiler yer almaktadır.

Yalnızca örgütsel amaçlarla vilayetler coğrafi sırayla kümelenmiş ve aşağıdaki şekilde gruplandırılmıştır:

- Kuzeybatı ve merkez vilayetleri: Anbar, Babil, Bağdat, Diyala, Kerkük, Ninova, Selahaddin)
- Irak Kürdistanı (Duhok, Erbil ve Süleymaniye)
- Güney vilayetleri (Basra, Kerbela, Meysan, Müsenne, Nefes, Kadisiye, Zî Kar ve Vasit).

Harita

Irak Haritası

Harita 1: Irak, © Birleşmiş Milletler. ¹⁸

(¹⁸) United Nations, Iraq, Map No. 3835 Rev.6, July 2014, [url](#)

1 Güvenlik durumuna ilişkin genel açıklama (Ağustos 2020 - Ekim 2021)

1.1 Güvenlik gelişmelerine genel bakış

Silahlı Çatışmalarda Hukukun Üstünlüğü Projesi'ne (RULAC) göre Irak'ta çok sayıda silahlı çatışma yaşanmaktadır. 2014 yılından bu yana Peşmerge kuvvetleri tarafından desteklenen Irak hükûmeti, çeşitli milis grupları ve ABD liderliğindeki uluslararası koalisyon güçleri, Irak ve Şam İslam Devleti'ne (İŞİD) karşı silahlı çatışmaya girmiştir. Irak topraklarındaki uluslararası bir silahlı çatışma, Kürdistan İşçi Partisi'ne (PKK) Irak hükûmetinin izni olmadan yapılan Türk hava saldırılarını da kapsamaktadır. (bkz. [1.3: Güncel güvenlik eğilimleri ve silahlı çatışmalar](#)).¹⁹

1.1.1 Referans dönemi içerisinde Irak'ta yaşanan çatışmalar ve son gelişmeler hakkında genel geçmiş bilgi

İŞİD ile çatışma

İŞİD, 2017 yılında Irak'ta bölgesel yenilgisinin ardından yarı konvansiyonel çarpışmadan gerilla savaşına geçmiştir.²⁰ Irak uzmanları Michael Knights ve Alex Almeida'ya²¹ göre 2018 yılında İŞİD saldırılarındaki azalmanın ardından saldırılar, 2019'un başlarında düşmeye devam etmiştir. Daha sonra 2019'un ikinci yarısında ve 2020'nin ilk çeyreğinde İŞİD saldırıları artmaya başlamıştır.²² 2020'nin ikinci çeyreğinde ABD Savunma Bakanlığı (USDOD), İŞİD'in yeniden örgütlendiğini ve Kuzey ve Batı Irak'ta yönetimi yeniden ele geçirmeye çalıştığını bildirmiştir.²³ USDOD; 2020'nin son çeyreğinde İŞİD'in "bölgesel olarak yenik durumda kaldığını" ve nüfusun yoğun olduğu hiçbir merkezi kontrol etmediğini bildirmiştir. İŞİD savaşçıları, küçük hücrelerden operasyon yürütmüş ve hem sivillere hem de güvenlik güçlerine karşı saldırılarda bulunmuştur.²⁴ Silahlı gruplarda uzman bağımsız Iraklı araştırmacı Raed Al-Hamid, Mayıs 2021'de İŞİD operasyonlarının geçen yıl içerisinde, savaşçıları farklı bölgelerde operasyonlar yürütmek için kullandığı küçük "mobil gruplar" halinde yeniden örgütledikten sonra önemli ölçüde arttığını bildirmiştir. Al-Hamid, örgütün operasyonlarını yürütmek için uzak bölgelerde yer alan üsleri kullandığını da eklemiştir.²⁵

(19) Rule of Law in Armed Conflict (The) (RULAC), Non-international armed conflicts in Iraq [Last updated: 30 April 2021], n.d., [url](#); RULAC is an online portal that identifies and classifies situations of armed conflict based on an independent assessment of open source information; it is based at the Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, [url](#)

(20) International Crisis Groups, Averting an ISIS resurgence in Iraq and Syria, 11 October 2019, [url](#), p. 2

(21) Dr. Michael Knights is a Senior Fellow at The Washington Institute for Near East Policy. He has worked in all of Iraq's provinces, including periods embedded with the Iraqi security forces. Dr. Knights has briefed U.S. officials and outbound military units on the threat posed by Islamic State militants in Iraq since 2012 and regularly visits Iraq. He has written on militancy in Iraq for the CTC Sentinel since 2008. Alex Almeida is the lead security analyst at Horizon Client Access, an analytic consultancy headquartered in New York. Knights, M., Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of the Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, CTC, Vol. 13, Issue 5, 05 May 2020, [url](#) p. 12

(22) Knights, M., Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of the Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, CTC, Vol. 13, Issue 5, 05 May 2020, [url](#) p. 12

(23) Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, [url](#) to the United States Congress. January 1, 2020 –March 31 2020, 11 May 2020, [url](#), p.22

(24) USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. October 1, 2020 – December 31 2020, 5 February 2021, [url](#), p. 12 & 13

(25) Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but agile, Newlines Institute for Strategy and Policy (NISIP), 18 May 2021, [url](#)

Ocak 2021'de IŞİD, Bağdat'ta kalabalık bir pazara intihar saldırısı düzenleyerek 32 kişinin ölümüne ve 100'den fazla kişinin yaralanmasına neden olmuştur.²⁶ Olay son üç yıl içinde Bağdat'ta yaşanan ilk büyük saldırıydı.²⁷ 2021'in ikinci yarısında saldırı sayısında artış görülmüştür.²⁸ Savaş Araştırmaları Enstitüsü'ne (ISW) göre saldırıların sayısı Ramazan ayında artmıştır. IŞİD'in bu dönemde yerel hükûmete ve devlet güvenliğine duyulan güveni azaltmak için operasyonlarının kapsamını genişlettiği bilinmektedir. IŞİD, Bağdat Kemerleri'ni²⁹ ve tartışmalı bölgelerin çevresindeki alanları³⁰ hedef almıştır. Temmuz 2021'de Bağdat'ta gerçekleşen başka bir saldırı, Kurban Bayramı arifesinde Sadr şehrindeki bir pazar yerini hedef alarak 35 kişinin ve düzinelerce kişinin yaralanmasına sebep olmuştur.³¹

IŞİD, Haziran - Ağustos 2021 arasında Selahaddin, Diyala, Kerkük ve Ninova vilayetlerindeki birçok enerji yönelik bir saldırı dalgası gerçekleştirmiş,³² ciddi hasara neden olmuş³³ ve ayrıca zaten sıklıkla yaşanan elektrik kesintilerini daha da artırmıştır.³⁴

Irak hükûmeti; Anbar, Bağdat, Diyala, Kerkük, Ninova ve Selahaddin başta olmak üzere IŞİD'in saldırı gerçekleştirdiği bölgelerde karşı harekâtlar düzenlemiştir.³⁵ Şubat 2020'de hükûmet, IŞİD'in daha önce elinde tuttuğu bölgelerden örgüt kalıntılarını temizlemeyi amaçlayan ve birkaç aşamadan oluşan "Irak Kahramanları" adlı bir harekât başlatmıştır. Terörle Mücadele Hizmetleri (CTS) liderliğindeki³⁶ ortak operasyonlarda Acil Müdahale Bölümü, Federal Polis ve Özel Harekât Kuvvetleri dâhil olmak üzere güvenlik güçlerinin desteği alınmıştır.³⁷ Destekleyen diğer birimler arasında hava kuvvetleri, ABD liderliğindeki koalisyon ve istihbaratın yanı sıra PMU ve Peşmerge güçleri bulunuyordu.³⁸ İlk aşamada Anbar vilayeti ve çevresindeki Irak-Ürdün-Suriye sınır bölgelerinin³⁹ yanı sıra Ninova ve Selahaddin vilayetleri hedef alınmıştır. Haziran 2020'de başlatılan ikinci aşama, Selahaddin ve Kerkük vilayetlerindeki IŞİD sığınaklarını hedef almıştır. Haziran 2020 sonlarında başlatılan üçüncü aşama ise Selahaddin, Kerkük ve Diyala'ya odaklanmıştır.⁴⁰ Temmuz 2020'de Irak kuvvetleri Diyala vilayetine ve İran sınırına odaklanarak harekâtın son aşamasını başlatmıştır.⁴¹ Irak kuvvetleri, harekâtlar sırasında yüzlerce IŞİD silahı ve aracını yok etmeyi ve IED'leri etkisiz hâle getirmeyi başarmıştır. Harekâtlar sayesinde IŞİD savaşçıları tutuklanmış ve öldürülmüş, 60'dan fazla IŞİD operasyon bölgesi yok edilmiştir.⁴²

Şubat 2021'de hükûmet, IŞİD'in vilayetler arasındaki tedarik ve konuşlandırma güzergâhlarını kesme amacıyla "El Cezire Aslanları Harekâtı"nı⁴³ başlatmıştır. Günlük haber sitesi Diyaruna'ya göre 150 kilometrekarelik alanı kapsadığı, Anbar, Ninova ve Selahaddin vilayetlerini birbirine bağlayan çöl bölgeleri ve Suriye sınır hattı boyunca uzandığı bildirilen bu harekât, silahlı

⁽²⁶⁾ BBC News, Iraq bombings: IS says it was behind deadly suicide attacks in Baghdad, 22 January 2021, [url](#)

⁽²⁷⁾ Alaaldin, R., To save Iraq from economic collapse and ISIS, contain Iran's proxies, Brookings Institute, 17 February 2021, [url](#)

⁽²⁸⁾ USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. April 1, 2021 – June 30 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 19

⁽²⁹⁾ Institute for the Study of War (ISW), ISIS Ramadan 2021 campaign review, [n.d.], [url](#)

⁽³⁰⁾ Voice of America (VOA), Following deadly attack, Iraqi Kurds call for better coordination in countering IS, 3 May 2021, [url](#)

⁽³¹⁾ Reuters, Suicide attacks in Iraq's Sadr City kills at least 35, wounds dozens- sources, 20 July 2021, [url](#)

⁽³²⁾ Anadolu Agency (AA), Daesh claims rocket attacks on Iraqi power plant, 28 June 2021, [url](#), AA, Bomb attacks target 2 power transmission towers in Iraq, 12 July 2021, [url](#), AA, Bomb attack targets power line in Iraq's Nineveh province, 8 August 2021, [url](#)

⁽³³⁾ Reuters, Islamic State claims responsibility for rocket attack on power station, 27 June 2021, [url](#)

⁽³⁴⁾ Altayar, Daesh attacks Salah al-Din power plant in Iraq, 28 June 2021, [url](#)

⁽³⁵⁾ UN Security Council, Report of the Secretary-General, Implementation of Security Council resolution 2522 (2020) [S/2021/120], 8 February 2021, [url](#), para. 18 (p.4)

⁽³⁶⁾ Jamestown Foundation, Operation Iraqi Heroes in Kirkuk, 17 June, 2020, [url](#)

⁽³⁷⁾ Operation Inherent Resolve, Iraqi security forces hunt Daesh in Diyala for "Heroes of Iraq 4", 1 August 2020, [url](#)

⁽³⁸⁾ Jamestown Foundation, Operation Iraqi Heroes in Kirkuk, 17 June, 2020, [url](#)

⁽³⁹⁾ Iraqi News Agency (INA), Iraqi Heroes Operation launched in Anbar province, 12 February 2020, [url](#)

⁽⁴⁰⁾ Rudaw, Iraqi forces launch third phase of 'Heroes of Iraq' anti-ISIS Operation, 22 June 2020, [url](#)

⁽⁴¹⁾ Asharq Al-Awsat, Iraqi army launches 4th phase in Iraqi Heroes Operations, 12 July 2020, [url](#)

⁽⁴²⁾ Operation Inherent Resolve, Iraqi security forces hunt Daesh in Diyala for "Heroes of Iraq 4", 1 August 2020, [url](#)

⁽⁴³⁾ ESTA, Iraqi forces launch 'Operations Lions of al-Jazeera', 1 February 2021, [url](#)

kuvvetler tarafından yürütülen en büyük arama harekâtı olmuştur.⁴⁴ Temmuz 2021'de Kara Kuvvetleri Komutanlığı ve El Cezire Harekât Komutanlığı, harekâtın ikinci aşamasını Ninova ve Selahaddin'den başlatmıştır. Selahaddin vilayetinden Irak Ordusu 91. Tugayı, PMU 6, 21, 35 ve 51. Tugayları, Selahaddin SWAT Alayı ve Selahaddin Acil Polis Alayı gibi güvenlik birimleri harekâta katılmıştır. Ninova vilayetinden katılan bölümler arasında Ansar al-Marjaia 20. Tümeni ve 44. Tugayı, Batı Ninova'daki Aşiret Seferberlik Güçleri (TMF), ayrıca 7. Tümen'den ve TMF'den ortak güçler⁴⁵ yer almıştır.

Irak kuvvetlerinin IŞİD karşıtı harekâtlarında koalisyon danışmanları istihbarat ve hava desteği sağlamıştır.⁴⁶ Mart 2021'de ABD liderliğindeki koalisyonun uçakları ve Irak kuvvetleri Mahmur Dağları'nda 120 sığınanın hedef alındığı ve 27 teröristin öldürüldüğü ortak bir harekâta (Hızır Aslan) hava saldırıları gerçekleştirmiştir.⁴⁷

Başbakan el-Kazimi ile Başkan Biden'ın Temmuz 2021'de yaptığı anlaşmaya göre ABD'nin Irak'taki askerî misyonu 2021 sonunda bitecektir. ABD artık Irak ordusunu eğitime ve ona tavsiyelerde bulunma rolünü üstlenecektir.⁴⁸ Bu plan kapsamında ABD birlikleri lojistik ve danışmanlık desteği verecektir.⁴⁹ Arab Gulf States Institute in Washington (AGSIW), Amerika birliklerinin ülkedeki rolüne yeni boyut kazandıran bir karar olarak açıklamıştır.⁵⁰

Irak'ta İran ile ABD arasındaki çatışma

Al Jazeera, 6 Temmuz 2021'de "Irak'ın Birleşik Devletler ve İran arasındaki çatışmaya gittikçe daha fazla sahne olduğunu" bildirmiştir.⁵¹ BBC'ye göre "Irak topraklarında ABD ve İran arasında yaşanan gölge savaş" ABD'nin İranlı general Kasım Süleymani'ye ve PMF lideri El-Mühendis'e düzenlediği suikastın ardından "vites değiştirmiştir."⁵²

ABD 2 Ocak 2020 tarihinde Bağdat Havalimanı'na drone saldırısı düzenleyerek İran Devrim Muhafızları Ordusu'nun (IRGC-QF) Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani ile İran destekli Kataib Hizbullah'ın (KH) lideri ve Halk Seferberlik Birimleri (PMU) komutan yardımcısı Ebu Mehdi El-Mühendis'i öldürmüştür.⁵³

Kasım Süleymani, uzun bir süre İran'ın bölgesel stratejisinin baş mimarı olarak görülmüştür. Kudüs Gücü, Süleymani liderliğinde İran'ın bölgedeki çıkarlarını ileriye götüren en temel araç hâline gelmiştir.⁵⁴ Ebu Mehdi El-Mühendis, İran'ın ülkedeki etkisini artırmada ve farklı PMF milis grupları arasındaki rekabetleri yönetip bastırmada kilit rol oynamıştır.⁵⁵

⁽⁴⁴⁾ Diyaruna, Iraq launches campaign to secure western desert, 18 May 2020, [url](#)

⁽⁴⁵⁾ Shafaq News, Iraq launches "Lions of Al-Jazeera" phase 2 in western Iraq, 14 June 2021, [url](#)

⁽⁴⁶⁾ US USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress, January 1, 2021-March 31, 2021, 30 April 2021, [url](#), p. 30

⁽⁴⁷⁾ Air Force Magazine, Coalition aircraft, Iraqi forces continue large offensive targeting ISIS, 24 March 2021, [url](#)

⁽⁴⁸⁾ Reuters, Biden, Kadhimi seal agreement to end U.S. combat mission in Iraq, 27 July 2021, [url](#)

⁽⁴⁹⁾ Politico, Iraqi officials to announce U.S. military shift to advisory role in Iraq by year's end, 22 July 2021, [url](#)

⁽⁵⁰⁾ Arab Gulf States Institute in Washington (The) (AGSIW), End of combat mission in Iraq: Brave new world or just a rebrand, 3 August 2021, [url](#)

⁽⁵¹⁾ Al Jazeera, 'Caught in a geopolitical struggle': US-Iran tug of war in Iraq, 6 July 2021, [url](#)

⁽⁵²⁾ BBC, Iraqis suffer as US-Iran shadow war shifts gear, 8 June 2021, [url](#)

⁽⁵³⁾ New York Times (The) (NYT), U.S. strike in Iraq kills Qassim Soleimani, Iranian of the Iranian forces, 2 January 2020, [url](#)

⁽⁵⁴⁾ German Institute for International and Security Affairs- Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP) – Challenges to Iran's role on Iraq in the post-Soleimano era, July 2021, [url](#), p. 3

⁽⁵⁵⁾ Aladdin, R., Brookings Institute, What will happen to Iraqi Shiite militias after one key leaders death?, 3 March 2020, [url](#)

İki lidere yönelik bu saldırı, çeşitli İran destekli milisler tarafından misilleme niteliğinde karşı saldırı dalgasını tetiklemiştir. Bu saldırılarla hem güç gösterisi yapmak hem de Irak hükûmetinin otoritesini sarsmak amaçlanmıştır.⁵⁶

CTC'de Ekim 2021'deki yakın tarihli bir yayında Süleymani ve El-Mühendis öldürüldükten sonra ortaya çıkan İran destekli direniş gruplarının değişimini incelemektedir. Yazar ve Irak uzmanı olan Michael Knights, Crispin Smith ve Hamid Maliki Ocak 2020'den bu yana İran destekli milislerin Direniş Komitelerinin (*Muqawama* olarak anılırlar) değişimini ve milislerin ABD karşıtı operasyonlarını incelemektedir. Yazara göre bu gruplar, Süleymani ve el-Mühendis'in ölümüne neden olan hava saldırısından sonra birçok aşamadan geçmiştir. Yazarlar ilk aşamayı, Irak'taki ABD üslerine yönelik gelişigüzel, "kaos yaratacak" bir düzende roket saldırılarından oluşan ve özellikle KH tarafından yürütülen daha planlı roket saldırılarının takip ettiği basit bir intikam olarak tanımlamaktadır.⁵⁷ Bunun sonucunda ABD, Mart 2020'de KH deposuna cevap niteliğinde karşı saldırıda bulunmuş, herhangi bir zayıf yaşanmamıştır. Daha sonrasında direniş şekli, yazarların "konvoy stratejisi" olarak tanımladığı ve koalisyona çalışan Iraklı sivil kamyonların hedef alındığı yol kenarı bombalamalarına doğru kaymıştır. Konvoylara yönelik saldırılar, 2020 yazı boyunca artış göstermiştir. Ekim 2020'de liderliğini KH'nin üstlendiği iddia edilen ve kendini Irak Direniş Koordinasyon Komitesi (*al-Haya al-Tansiqiya lil-Muqawama al-Iraqiya veya kısaca Tansiqiya*) adını veren bir grup şartlı ateşkes ilan etmiştir. Yazarlar Knights, Smith ve Malik; KH'nin ilanının, Kasım 2020'de Amerika'da yapılan seçimlerin sonucu beklenirken artış riskini hafifletme girişimi olduğunu öne sürmüştür.⁵⁸

Ancak ABD Büyükelçiliği'ne ve koalisyon güçlerine yönelik saldırılar 2021'in başlarında kaldığı yerden devam etmiştir.⁵⁹ Temmuz 2021'de İran Devrim Muhafızları Ordusu Komutanı İsmail Kaani daha fazla saldırıya karşı uyarmıştır.⁶⁰ Tüm çabalara rağmen saldırılar devam etmiştir. Eylül 2021'de koalisyon hava savunması Erbil Uluslararası Havalimanı yakınlarında çifte drone saldırısını engellemiştir.⁶¹

10 Ekim 2021'de Irak'ta yapılan seçimlerin sonucu, Iraklı milislerle bağlantısı olan İran yanlısı partilere ağır bir darbe indirmiş (bkz. bu raporun [1.2.2 bölümü](#)), ardından çeşitli milis gruplarının hileli olarak nitelendirdikleri seçim sonuçlarına karşı şiddet tehditlerini tetiklemiştir.⁶² Seçimlerin ardından binlerce PMU destekçisi ülke genelinde oturma eylemleri ve protestolar başlatmıştır.⁶³ Güvenlik güçlerinin başkent Bağdat'taki Yeşil Bölge'ye girişi engellemeye çalışan PMU destekçilerine ateş açtığı, üç kişinin öldüğü ve düzinelerce kişinin yaralandığı 5 Kasım günü gerilimler yükselmiştir.⁶⁴ Bu ölümler, Başbakan el-Kazımi'yi suçlayan Ashab-ül Ehlül Hak (AAH) ve KH başta olmak üzere birçok *Muqawama* grubundan misilleme şeklinde tepki çekmiştir.⁶⁵

⁽⁵⁶⁾ Politico, The Soleimani assassination was supposed to weaken Iraqi militias. Instead, they are flexing their muscles, 8 April 2021, [url](#)

⁽⁵⁷⁾ Knights, M., Smith, C., Malik, H., Discordance in the Iran threat network in Iraq: Militia competition and rivalry, CTC, Vol. 14, Issue 8, 14 October 2021, [url](#), p. 3

⁽⁵⁸⁾ Knights, M., Smith, C., Malik, H., Discordance in the Iran threat network in Iraq: Militia competition and rivalry, CTC, Vol. 14, Issue 8, 14 October 2021, [url](#), p. 3-4

⁽⁵⁹⁾ Knights, M., Smith, K., Malik, H., Discordance in the Iran threat network in Iraq: Militia competition and rivalry, CTC, Vol. 14, Issue 8, 14 October 2021, [url](#), p. 3-4

⁽⁶⁰⁾ Knights, M., Smith, K., Malik, H., Discordance in the Iran threat network in Iraq: Militia competition and rivalry, CTC, Vol. 14, Issue 8, 14 October 2021, [url](#), p. 4

⁽⁶¹⁾ Washington Institute for Near East Policy (The) (TWI), Iran's proxies in Iraq undertake the world's only terrorist attack commemorating 9/11, 14 September 2021, [url](#)

⁽⁶²⁾ Middle East Eye, Iraq elections 2021, Shia parties reject results as armed groups threatens violence, 12 October 2021, [url](#)

⁽⁶³⁾ Arab Weekly (The), Hashed supporters begin sit-in to protest Iraq election results, 20 October 2021, [url](#)

⁽⁶⁴⁾ New Arab (The), Three killed as Iraqi security forces fire on pro-militia protestors in Baghdad, 5 November 2021, [url](#)

⁽⁶⁵⁾ Smith, C., Malik, H., Knights, M., Washington Institute for Near East Policy (The) (TWI), Muqawama meltdown Part 1: Protesting the elections, 7 November 2021, [url](#)

AAH lideri Qais al-Khazali, protestocuların ölümünün intikamını almak için başbakana suç iddiasında bulunacağına söz vermiştir.⁶⁶

7 Kasım'da başbakanın ikametgâhına patlayıcılarla dolu üç drone ateşlenmiştir. Saldırıda başbakan zarar görmemiştir ancak güvenlik ekibinden altı kişinin yaralandığı bildirilmiştir.⁶⁷ Saldırığı hiçbir grup üstlenmemiş olsa da⁶⁸ birçok kaynak, İran destekli milislerin saldırığı dâhil olduğunu öne sürmüştür.⁶⁹ Reuters'a göre Irak güvenlik yetkilileri ve milis kaynakları, saldırının en az bir İran destekli milis grubu tarafından gerçekleştirildiğini iddia etmiştir.⁷⁰ Irak uzmanları Knights, Malik ve Smith, saldırıda kullanılan quadcopter drone'un, Bağdat'taki ABD Büyükelçiliği civarında nehrin karşısındaki bir konuma mühimmat taşıdığı ve Erbil'deki Kürt liderleri yerleşkesi üzerinden geçmeye çalışıldığı tespit edilen drone ile aynı türde olduğu sonucuna varmıştır.⁷¹

Reuters'ın alıntıladiğı uzmanlar, saldırının milislerden bir mesaj anlamına geldiğı, kendilerine zorluk çıkarılırsa veya bir sonraki hükümet oluşumuna dâhil edilmezlerse şiddete başvuracaklarına dair bir uyarı niteliğinde olduğu konusunda ısrar etmiştir. Reuters'ın görüştüğü Iraklı yetkililer, AAH ve KH'nin saldırığı birlikte gerçekleştirdiğini söylemiştir.⁷² Atlantic Council'in alıntıladiğı uzmanlar, Kazimi saldırısıyla ilgili haberlere verdiğı tepkilerde İran destekli milislerin ve özellikle KH ve AAH'nin saldırıda rol oynadığını öne sürmektedir. Bazı uzmanlar saldırığı İran'a atfetmiş, diğerleri ise suçluların saldırığı Tahran'ın açık onayını almadan gerçekleştirmiş olabileceğı görünüşünü savunmuştur.⁷³ 7 Kasım'da gerçekleştirilen saldırının ardından The Guardian'da yayımlanan bir makale, olayın arkasında İran'ın olup olmadığının belirsizliğini koruduğunu bildirmiştir. The Guardian, İran destekli milisler üzerinde güçlü bir etkisi olan İran Devrim Muhafızları Ordusu Generali Süleymani'nin yokluğu nedeniyle İran'ın milis grupları üzerindeki otoritesinin zayıfladığını, fakat bu durumun İran'ın saldırığı karşı olduğu anlamına gelmediğini bildirmiştir.⁷⁴

Protestolar ve ayaklanmalar

Bağdan hükümeti ile merkez ve güney vilayetleri, Ekim 2019'dan itibaren daha fazla iş fırsatı sağlanması ve yolsuzluğun sona ermesinin yanı sıra siyasi sistemin değışmesini talep eden protestolara sahne olmuştur.⁷⁵ *Thawrat Tishrin* [veya *Tishreen*] (Ekim Devrimi) olarak bilinen protesto hareketi, COVID-19 pandemisinin ortaya çıkmasıyla ülkede karantina önlemlerinin başlatıldığı Mart/Nisan 2020'de sona ermiştir. Mayıs ve Haziran 2020'de daha az katılımıyla yeni protestolar gerçekleştirilmiştir.⁷⁶ Ekim 2020'de protestocular, 2019 yılında 600 silahsız göstericinin öldürüldüğü protestoları anmak için yeniden sokaklara dökülmüştür.⁷⁷

Ocak 2021'de Nasriye'de bir eylemcinin tutuklanması ve iki eylemcinin öldürülmesi nedeniyle göstericilerle güvenlik güçleri arasında şiddetli çatışmalar yaşanmıştır. Bunu takiben Bağdat,

⁽⁶⁶⁾ Guardian (The), Drone attack by militants on Iraqi PM 'marks escalation' in power struggle, 7 November 2021, [url](#)

⁽⁶⁷⁾ Al-Monitor, Assassination attempt against Iraqi PM sparks fear of 'return to chaos', 7 November 2021, [url](#)

⁽⁶⁸⁾ Reuters, Iraqi PM decries 'cowardly' attack on his home by drones carrying explosives, 8 November 2021, [url](#)

⁽⁶⁹⁾ Reuters, Iran-backed militia staged drone attack on Iraqi PM-officials, 8 November 2021, [url](#); Smith, C., Knights, M., Malik, H., Muqawama meltdown, part 2: Drone attack on the prime minister, 7 November 2021, [url](#) 2021

⁽⁷⁰⁾ Reuters, Iran-backed militia staged drone attack on Iraqi PM-officials, 8 November 2021, [url](#)

⁽⁷¹⁾ Smith, C., Knights, M., Malik, H., Muqawama meltdown, part 2: Drone attack on the prime minister, 7 November 2021, [url](#) 2021

⁽⁷²⁾ Reuters, Iran-backed militia staged drone attack on Iraqi PM-officials, 8 November 2021, [url](#)

⁽⁷³⁾ Atlantic Council, Experts react: Assassination attempt on Iraq's prime minister, 8 November 2021, [url](#)

⁽⁷⁴⁾ Guardian (The), Drone attack by militants on Iraqi PM 'marks escalation' in power struggle, 7 November 2021, [url](#)

⁽⁷⁵⁾ Hasan, S., A Perfect Storm has Hit Iraq's Economy, LSE [Blog], 22 October 2020, [url](#)

⁽⁷⁶⁾ EASO, Iraq: The protest movement and the treatment of protests and activists, October 2020, [url](#), p. 14

⁽⁷⁷⁾ Middle East Eye, Iraqi return to the streets to mark anniversary of anti-government protests, 1 October 2020, [url](#)

Babil, Vasit, Necef, Divaniye ve Meysan dâhil olmak üzere birçok vilayette gösteriler desteklenmiştir.⁷⁸

Temmuz 2021'de Nasırıye 60 hastanın ve Bağdat'ta 82 hastanın ölümüyle sonuçlanan hastane yangınlarının ardından protestolar yapılmıştır. Protestocular, protesto hareketi nedeniyle katledilen eylemciler için ve sağlık sektörü dâhil ülkenin kamu hizmetlerini uzun zamandır sekteye uğratan “sistemli yolsuzluk” için hesap verilmesini talep etmiştir.⁷⁹

Ağustos 2020'de “yarı resmî” Irak Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu'nun sözcüsü Ali Al-Bayati, eylemcileri hedef alan cinayetler ve cinayet girişimlerinin sayısında artış olduğunu bildirmiştir.⁸⁰ Aralık 2020'de Fransız haber ajansı France 24, yüksek profilli eylemcilere yönelik süregelen insan kaçırma, işkence ve cinayet dalgası hakkında haber yapmıştır. İran yanlısı milislerce gerçekleştirildiği iddia edilen olaylar, çoğu kişiyi saklanmaya ya da sürgüne zorlamıştır.⁸¹ Nisan 2021'de Politico dergisi, Irak insan hakları komisyonunun Ekim 2019'dan beri 81 suikast belgelendiğini bildirmiştir.⁸² Hükümet karşıtı protestoların önde gelen isimlerinden Ihab Jawad al-Wazni, Mayıs 2021'de Kerbela'daki evinin yakınlarında öldürülmüştür. Bu cinayet, Kerbela'nın yanı sıra güneydeki birçok şehirde⁸³ ve Bağdat'ta suikastı kınayan gösterilerin fitilini ateşlemiştir.⁸⁴

Bu raporun referans döneminde (1 Ağustos 2020-31 Ekim 2021) ACLED, “protesto” olarak kodlanan 2,134 olay kaydetmiştir.⁸⁵ Protesto olaylarının en yüksek olduğu vilayet, 431 olayla Basra olmuştur. Basra'yı Zi Kar (354), Müsenne (232), Kadisiye (200) ve Bağdat (198) takip etmiştir. Ayrıca bu raporun referans döneminde ACLED verileri, “ayaklanma” olarak kodlanan 368 olay kaydetmiştir.⁸⁶ Ayaklanma olaylarının en yüksek olduğu vilayetler Zi Kar (163), Süleymaniye (36), Bağdat (26), Basra (24) ve Vasit (20) olmuştur.⁸⁷

Şekil 1 ve 2, Irak'ta 1 Ekim 2019 - 31 Ekim 2021 tarihleri arasında sırasıyla protestolarda ve ayaklanmalarda yaşanan değişimi göstermektedir.⁸⁸

⁽⁷⁸⁾ Arab Weekly (The), Deaths sparks new protests in Nasiriyah, 14 January 2021, [url](#)

⁽⁷⁹⁾ Washington Post, Iraqis protest deadly hospital fires as symptoms of embedded corruption, 20 July 2021, [url](#)

⁽⁸⁰⁾ Associated Press (AP), Rights group sound alarm on jumps in activists killings, 20 August 2020, [url](#)

⁽⁸¹⁾ France 24, Iraqi activists go underground after wave of attacks by pro-Iran militias, 2 December 2020, [url](#)

⁽⁸²⁾ Politico, The Soleimani assassination was supposed to weaken Iraqi militias. Instead, they are flexing their muscles, 8 April 2021, [url](#)

⁽⁸³⁾ Aljazeera, Activist's killings in Iraq's Karbala, 9 May 2021, [url](#)

⁽⁸⁴⁾ Aljazeera, 'Country has no future': Iraqi protester killed at Baghdad rally, 25 May 2021, [url](#)

⁽⁸⁵⁾ ACLED defines 'protests' as 'public demonstration in which the participants do not engage in violence, though violence may be used against them.' It includes 'peaceful protests', 'protests with intervention', 'excessive force against protesters'. ACLED, Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) Codebook, October 2017, [url](#), pp. 12-13

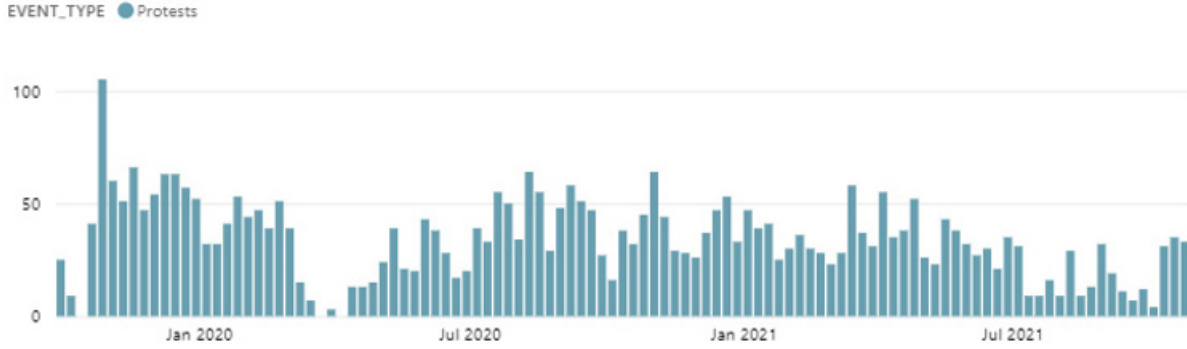
⁽⁸⁶⁾ 'Riots': are a violent demonstration, often involving a spontaneous action by unorganised, unaffiliated members of society. They include 'violent demonstrations', 'mob violence'. ACLED, Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) Codebook, October 2017, [url](#), pp. 13-14

⁽⁸⁷⁾ EUAA analysis based on ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

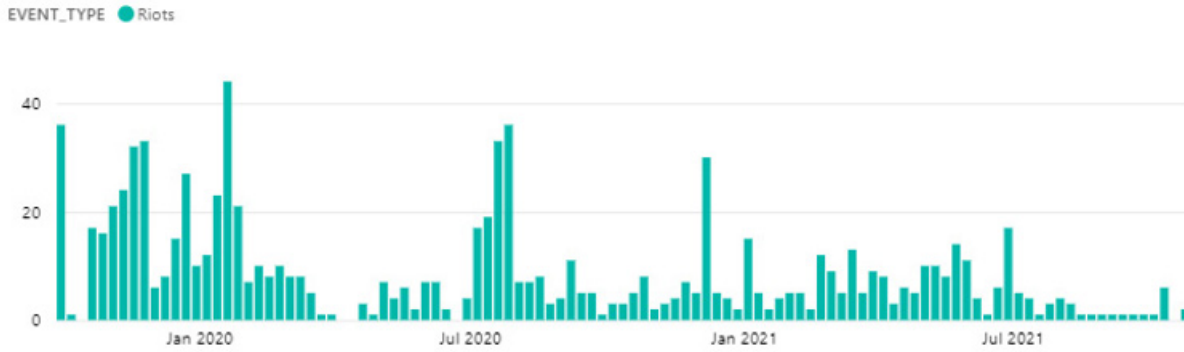
⁽⁸⁸⁾ EUAA analysis based on ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

Şekil 1: ACLED verilerine göre 1 Ekim 2019 - 31 Ekim 2021 arasında “protesto” olarak kodlanan olaylar⁸⁹

Şekil 2: ACLED verilerine göre 1 Ekim 2019 - 31 Ekim 2021 arasında “ayaklanma” olarak kodlanan olaylar⁹⁰

Protesto hareketiyle bağlantılı tarafların seçim sonucu hakkında daha fazla bilgi için [bölüm 1.2.2](#)'ye bakın. Ayrıca Irak'taki protestolar ile protestocuların ve eylemcilerin hedef alınması ile ilgili daha fazla bilgi için şuraya bakın: Bölüm 3: Siyasi muhalefet yapan eylemciler ve protestocular, [EUAA COI Raporu - Irak: Bireylerin Hedef Alınması](#).

1.2 Siyasi gelişmeler

1.2.1 Başbakan Mustafa el-Kazimi

Ekim 2019'daki sokak protestolarında şiddetin artmasıyla yaşanan siyasi kargaşa, aynı yılın kasım ayında Başbakan Adil Abdülmehdi'nin istifasıyla sonuçlanmış ve parlamentonun yerine geçecek kişiye karar vermesi gerekmiştir.⁹¹ Aylar süren siyasi çekişmelerin ardından Mayıs 2020'de kanun koyucular eski istihbarat şefi Mustafa el-Kazimi'yi başbakan adayı olarak gösterme konusunda karara varmıştır.⁹² El-Kazimi iktidara geldiğinde aylar süren şiddetli protestolar ve siyasi kargaşanın ardından ülkenin istikrara kavuşturulması ve Irak topraklarını

⁽⁸⁹⁾ EUAA analysis based on ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 October 2019 – 31 October 2021, 17 January 2022, [url](#)

⁽⁹⁰⁾ EUAA analysis based on ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 October 2019 – 31 October 2021, 17 January 2022, [url](#)

⁽⁹¹⁾ New York Times (The), Iraqi prime minister resigns in deepening political crisis, 30 November 2019, [url](#)

⁽⁹²⁾ BBC News, New Iraq prime minister after five months of deadlock, 7 May 2020, [url](#)

etkileyen Amerika Birleşik Devletleri-İran gerilimlerinin idare edilmesi dâhil olmak üzere birçok yerel ve bölgesel zorlukla karşı karşıya kalmıştır. COVID-19 pandemisinin ortaya çıkması ve çakılan petrol fiyatları; yolsuzluk, işe yaramaz ve verimsiz kamu sektörü, yetersiz kamu hizmetleri ve yaygın işsizlik yüzünden zaten karışık durumdaki ekonomik durumun kötüleşmesine neden olmuştur.⁹³

El-Kazimi, protestocuların ve Ayetullah Ali el-Sistani liderliğindeki etkili Şii dinî otorite (*Marjaiya*) dâhil olmak üzere kapsamlı siyasi ve ekonomik reformlar isteyen çeşitli siyasi ve toplumsal kurumların taleplerine yanıt olarak göreve başladıktan kısa süre sonra erken seçim düzenlemeye söz vermiştir.⁹⁴ El-Kazimi, aynı konuyla ilgili olarak Ekim 2019'dan beri gözaltında bulunan protestocuların ve daha önce önemsiz suçlardan hüküm giyenlerin derhâl salıverilmesini de emretmiştir.⁹⁵ El-Kazimi ayrıca protestocuların öldürülmesinden sorumlu olanların soruşturulması için bir soruşturma komitesi oluşturulacağını da duyurmuştur.⁹⁶

Aralık 2019'da parlamento genel seçim kanununda yapılan değişiklikleri onaylamıştır.⁹⁷ Kanundaki en önemli değişiklik, vilayetlerin tek seçim bölgesi olarak kabul edildiği ve adaylar az oy olsa da onları destekleyen listeler çok oy aldığı için kazanmalarını sağlayan açık/kapalı liste sisteminin kullanıldığı orantısız temsil modelinin bırakılması olmuştur.⁹⁸ Kasım 2020'de kabul edilen yeni kanunun amacı, siyasi blok sistemi tarafından belirlenen mezhepçi bölünmelere karşı çıkmak, bağımsızların ve daha küçük partilerin parlamentoda temsil edilmesini sağlamaktır. Bu değişiklikler; ilçe bazlı seçim bölgeleri belirlenmesini ve vilayetlerin birden fazla koltuğa sahip ilçelere bölünmesini kapsamıştır. Kanunla birlikte orantısız temsil sisteminin esas alındığı ve her ilçede en yüksek oy alan adayların koltuk kazandığı devredilemez tek oy sistemine (SNTV)⁹⁹ geçilmiştir. Her ilçe üç ila beş koltuktan oluşmaktadır. Böylece kimin seçildiğinin kontrolü tamamen seçmenlere verilmekte, onların seçimi parti tercihinin üzerinde tutulmaktadır. Kanun ayrıca aday olma yaşını 30'dan 28'e indirmiş, kadınlar için ayrı hükümler koyarak her seçim bölgesinde bir koltuk almalarını garantilemiştir.¹⁰⁰

El-Kazimi'nin hükümeti güvenlik konusundaki liderliği tersine çevirmek için kısa sürede hızlı adımlar atmış, El-Kazimi'nin aday gösterilmesinden sonra birkaç gün içinde hem iç işleri hem de savunma bakanlarını atamıştır.¹⁰¹ El-Kazimi ayrıca Korgeneral Abdul-Wahab al-Saadi'yi Terörle Mücadele Hizmetleri'nin (CTS) başına getirmiştir. IŞİD karşıtı askerî harekâtındaki öncül rolü nedeniyle saygı duyulan Al-Saadi, Ekim 2019'da görevinden alınmıştır. Görevinden alınması, aylar süren sokak protestolarının fitilini ateşlemiştir.¹⁰² El-Kazimi, PMU lideri Faleh al-Fayyad'ı da Ulusal Güvenlik Danışmanı ve Ulusal Güvenlik Teşkilatı Müdürü görevinden almıştır.¹⁰³

Irak Terörle Mücadele Hizmetleri (CTS) 25 Haziran 2020'de KH'nin güney Bağdat'taki karargâhına zorla girerek yakın zamanda ABD hedeflerine yapılan saldırılar nedeniyle KH ile bağlantılı bir düzineden fazla milis üyesini tutuklamıştır. Tutuklamalar yüzlerce milisin Yeşil

⁽⁹³⁾ Middle East Institute (MEI), Iraq special briefing: The challenges facing Prime Minister Mustafa al-Kadhimi, 12 May 2020, [url](#)

⁽⁹⁴⁾ Arab Center Washington DC, Mustafa al-Kadhimi's Iraq: Challenges and prospects, 2 November 2020, [url](#)

⁽⁹⁵⁾ Middle East Institute (MEI), Iraq special briefing: The challenges facing Prime Minister Mustafa al-Kadhimi, 12 May 2020, [url](#)

⁽⁹⁶⁾ Al-Monitor, Iraq to launch investigations against killings of protestors, 24 May 2020, [url](#)

⁽⁹⁷⁾ Emirates Policy Center (EPC), The electoral law, the high commission and the federal court: a trilateral threat to the next Iraqi elections, 30 June 2020, [url](#)

⁽⁹⁸⁾ Arab Weekly (The), Redistricting at the heart of Iraq's 2021 legislative contest, 9 September 2020, [url](#)

⁽⁹⁹⁾ Stewart-Jolley, V., Iraq's electoral system: Why successive reforms failed to bring change, Chatham House, October 2021, [url](#), p. 21

⁽¹⁰⁰⁾ Stewart-Jolley, V., Iraq's electoral system: Why successive reforms failed to bring change, Chatham House, October 2021, [url](#), p. 21

⁽¹⁰¹⁾ France 24, Iraq parliament approves PM Kadhimi's new cabinet after months of deadlock, 7 May 2020, [url](#)

⁽¹⁰²⁾ Arab Weekly (The), Kadhimi embodies Iraqis' hope for change even if challenges abound, 11 May 2020, [url](#)

⁽¹⁰³⁾ Knights, M., Almedia, A., Kadhimi's Rolling Shuffle (Part 1): Military Command Changes, Washington Institute for Near East Policy (The) (TWI), 14 September 2020, [url](#)

Bölge'de toplanarak CTS binasına saldırı tehdidinde bulunmasına neden olmuştur.¹⁰⁴ Gözaltına alınan milis üyeleri, birkaç gün sonra delil yetersizliği nedeniyle serbest bırakılmıştır.¹⁰⁵ Mayıs 2021'de polis, Anbar vilayetindeki PMU'nun komutanı ve İran destekli Tofuf Tugayları'nın başı olan Qassim Musleh'i iki eylemcinin öldürülmesiyle bağlantılı olarak tutuklamıştır. Middle East Eye'e göre Musleh, 2003'ten beri tutuklanan en önemli İran destekli komutandır.¹⁰⁶ Musleh birkaç gün sonra serbest bırakılmıştır. Saliverilmesi, hükûmetin silahlı gruplara karşı sert önlemler alma konusunda Haziran 2020'den beri bir başka başarısız girişimi olarak görülmüştür.¹⁰⁷

Temmuz 2021'de başbakan, önceki yıl silahla öldürülen Iraklı analist ve güvenlik danışmanı Hisham al-Hashimi'nin katillerinin tutuklandığını duyurmuştur. Middle East Eye'e konuşan üst düzey bir yetkili, suçlunun KH ile bağlantılı bir polis memuru olarak tanımlandığını söylemiştir.¹⁰⁸ Ekim ve Kasım 2021'de Basra Ceza Mahkemesi, Ocak 2020'de Basra'daki hükûmet karşıtı protestoları haber yapan iki gazetecinin öldürülmesinden sorumlu bir ölüm mangasında yer aldıkları için iki adama ölüm cezası vermiştir. Mahkemedeki bir kaynağın Al-Monitor'a verdiği bilgiye göre suçlulardan biri manganın eylemcileri, gazetecileri ve ISF üyelerini hedef alıp öldürmek için KH'deki üstlerinden emir aldığını itiraf etmiştir.¹⁰⁹

El-Kazimi'nin milislerin etkisini hafifletmek için attığı bir diğer adım, ağırlıklı olarak Suriye ve İran sınır bölgelerindeki kaçakçılık faaliyetleriyle elde edilen kaynak akışının azaltılması olmuştur. El-Kazimi, Temmuz 2020'de sınırlardaki yolsuzluğa karşı ülke genelinde kampanya başlatmış, Irak-İran sınırının yanı sıra Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na devrettiği Basra'daki liman dâhil olmak üzere Kuveyt sınırını kontrol etmesi için Acil Müdahale Kuvvetleri'ni görevlendirmiştir.¹¹⁰ Kampanyanın başlatılmasından beş ay sonra Irak sınır yetkilileri 100 milyon dolardan fazla geri kazanılmış gelir olduğunu bildirmiştir. Bu gelirlerin, Bedir Örgütü'nün önemli hükûmet pozisyonlarını elinde bulundurduğu ve güvenlik sektörüne hâkim olduğu Diyala vilayetini kapsamadığı kayda değer bir husustur. Türkiye ve İran ile sınır kapılarının sırasıyla KDP ve PUK tarafından kontrol edildiği Kürt bölgesi için de aynı şey geçerli olmuştur.¹¹¹ Temmuz 2021'de yetkililer, Basra'daki Umm Qasr limanında çalışan ve gümrük vergilerini silmek için rüşvet alan iki generali tutuklamıştır.¹¹²

21 Mart 2021'de milisler Bağdat'taki Irak Ulusal İstihbarat Servisi'nde (INIS) bir yetkiliye suikast düzenlemiştir. Milisler, haziran ayında bir INIS yetkilisini daha öldürmüştür. Ekim ayındaki seçimlerin ardından yakın zamanda başbakanın evine yapılan saldırı, hükûmetle Şii milisler arasındaki gerilimleri daha da kötüleştirmiştir. Irak analisti Michael Knights'a göre El-Kazimi, otoritesini sarsmaya yönelik bu gözdağı eylemlerine rağmen milisleri kademeli olarak geri püskürtme stratejisini sürdürmekte, daha fazla şiddeti engellemek için hukukun üstünlüğünü savunma amacına bağlı kalmaktadır.¹¹³

⁽¹⁰⁴⁾ Al-Monitor, Iraqi security forces raid militia headquarters, 26 June 2020, [url](#)

⁽¹⁰⁵⁾ New Arab (The), Iraq frees militia fighters held over rocket fire, 30 June 2020, [url](#)

⁽¹⁰⁶⁾ Middle East Eye, Iraq: Arrest of paramilitary commander sparks fears of violent confrontations, 26 May 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁷⁾ Middle East Eye, Iraq: Militia leader accused of involvement in killing of activists released from detention, 9 June 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁸⁾ Middle East Eye, Hisham al-Hashimi: Iraq's PM says analyst's killer arrested, 16 July 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁹⁾ Al-Monitor, Militants get death sentences, for killing two Iraqi journalists, 1 November 2021, [url](#)

⁽¹¹⁰⁾ Al-Monitor, Can Iraqi government control corruption at border outlets, 10 July 2020, [url](#)

⁽¹¹¹⁾ London School of Economics and Political Science (The) (LSE), Searching for ghosts: Fighting corruption at Iraq's border crossing, 24 February 2021, [url](#)

⁽¹¹²⁾ National (The), New arrests in Iraq point to ongoing struggle with militias and corruption, 12 June 2021, [url](#)

⁽¹¹³⁾ Knights, M., The harrowing of Mustafa al-Kadhimi, Washington Institute for Near East Policy (The) (TWI), 9 November 2021, [url](#)

1.2.2 2021 seçimleri

Irak'ın 2003'ten beri beşinci parlamenter seçimi, 10 Ekim 2021 tarihinde düzenlenmiştir.¹¹⁴ En üst düzey Şii din adamı Ayetullah Ali el-Sistani'nin insanların oy kullanması için yaptığı çağrılara rağmen¹¹⁵ seçimlere katılım Irak'ın yakın tarihindeki en düşük seviyede kalmıştır.¹¹⁶ Irak'ın Bağımsız Yüksek Mahkemesi katılımın %41 oranında, seçimleri izleyen yerel ve uluslararası kuruluşları ise %38 oranında olduğunu tahmin etmiştir.¹¹⁷ Diğer kaynaklar ise %36 gibi düşük bir oranda katılım kaydetmiştir.¹¹⁸ Düşük katılım, pek çok Iraklı'nın siyasi sistemle ve sistemin yozlaşmış siyasi elitleriyle ilgili hayal kırıklığını yansıtmaktadır.¹¹⁹

Yüksek Seçim Komisyonu, nihai sonuçları 30 Kasım 2021'de duyurarak 2018 seçimlerinde 54 olan koltuk sayısını 73'e çıkararak Sadr Hareketi lideri Mukteda el-Sadr'ın zaferini teyit etmiştir.¹²⁰ 27 Aralık 2021'de Irak Yüksek Mahkemesi seçim sonuçlarını onaylamıştır.¹²¹ Eski Başbakan Nuri el-Maliki, 12 koltuk kazanarak geri dönüş yapmış ve toplamda 37 koltuğu garantilemiştir. Sünni oylarının büyük kısmını, 43 koltuk kazanan parlamento sözcüsü Muhammed el-Halbousi liderliğindeki İlerleme koalisyonu alırken rakibi önde gelen iş insanı Khamis Khanjar 20 koltuk kazanmıştır. Irak Kürdistanı'nda (KRI) Kürdistan Demokratik Partisi (KDP), yedi koltuk daha kazanarak toplam koltuk sayısını 32'ye çıkarmayı başarmıştır. Rakip Kürdistan Yurtseverler Birliği ise yalnızca bir koltuk kaybederek 18'den 17'ye düşmüştür. Kürt bölgesindeki bir diğer kazanan ise dokuz koltukla Yeni Nesil hareketi olmuştur.¹²²

İran bağlantılı Şii milislerini temsil eden Şii gruplar, ciddi bir hezimete uğramış ve Fetih ittifakı yalnızca 20 koltuk kazanabilmiştir. Bu koltuklardan beşi, Hadi el-Emiri'nin Bedir Örgütü'ne, 10'u Qais al-Khazali liderliğindeki AAH'ye ve kalanı da diğer küçük bloklara tahsis edilmiştir. Fetih'ten ayrı yürütülen PMU bağlantılı bir blok olan KH liderliğindeki Hukuk Hareketi yalnızca bir koltuk kazanmıştır.¹²³ Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri'nde yer alan bağımsız araştırma merkezi Emirates Policy Center (EPC), PMU bağlantılı blokların yenilgisini aynı seçmen tabanına yönelik devam eden rekabete bağlamıştır.¹²⁴ Bir diğer neden ise protesto hareketlerinin bastırılması sonrası milislerin son iki yıl içerisinde popülaritesinin giderek azalmasıdır.¹²⁵

Ammar al-Hakim ve eski Başbakan Haydar el-Abadi arasındaki ittifak aracılığıyla kurulan Devlet Güçleri İttifakı yalnızca dört koltuk kazanmıştır. Her iki lider de bir önceki seçimde sırasıyla 19 ve 42 koltuğu elinde tutmuştur. EPC, yenilginin yeni seçim sistemine adapte olamamaktan kaynaklandığını düşünmektedir. Devlet Güçleri'nin yenilgisine katkı sağlayan bir diğer faktör ise Maliki'nin Hukuk Devleti İttifakı ile aynı seçmen tabanı için rekabet halinde olmasıdır.¹²⁶

Protesto hareketiyle bağlantısı olan İmtidad, dokuz koltuk kazanmıştır. İşrak Kanun ve Yeni Nesil Hareketi (KRI) gibi benzer partiler de sırasıyla altı ve dokuz koltuk kazanmıştır.¹²⁷ Chatham

⁽¹¹⁴⁾ International Crisis Group (ICG), Iraq's surprise election results, 16 November 2021, [url](#)

⁽¹¹⁵⁾ Al-Monitor, Iraq's top Shiite cleric calls for voting in upcoming elections, 30 September 2021, [url](#)

⁽¹¹⁶⁾ Mansour, R., Stewart-Jolley, V., Explaining Iraq's election results, Chatham House, 22 October 2021, [url](#)

⁽¹¹⁷⁾ Diwan, Carnegie Middle East Center, Low turnout, high drama, 13 October 2021, [url](#)

⁽¹¹⁸⁾ Mansour, R., Stewart-Jolley, V., Explaining Iraq's election results, Chatham House, 22 October 2021, [url](#)

⁽¹¹⁹⁾ Mansour, R., Stewart-Jolley, V., Explaining Iraq's election results, Chatham House, 22 October 2021, [url](#)

⁽¹²⁰⁾ Al Jazeera, Iraq announces final results of October parliament election, 30 November 2021, [url](#)

⁽¹²¹⁾ France 24, Iraq's top court ratifies parliamentary election results, 27 December 2021, [url](#); DW, Iraq Supreme Court ratifies election results, 27 December 2021, [url](#); NYT, Iraq Confirms Election Gains for Shiite Leader Seen as Potential U.S. Ally, 27 December 2021, [url](#)

⁽¹²²⁾ Middle East Institute (MEI), Special briefing: A reshaping of the Iraqi political scene, despite low turnout, 12 October 2021, [url](#)

⁽¹²³⁾ Al-Monitor, Iraq election results put militias between a rock and a hard place, 15 October 2021, [url](#)

⁽¹²⁴⁾ Emirates Policy Center (EPC), The promise and pitfalls of Iraq's post-electoral scenarios, 30 October 2021, [url](#)

⁽¹²⁵⁾ Associated Press (AP), In Iraq, elections fraud claims fuel uncertainty, divisions, 3 November 2021, [url](#)

⁽¹²⁶⁾ Emirates Policy Center (EPC), The promise and pitfalls of Iraq's post-electoral scenarios, 30 October 2021, [url](#)

⁽¹²⁷⁾ Mansour, R., Iraq's protestors become parliamentarians, Foreign Affairs, 10 November 2021, [url](#)

House'da Kıdemli Araştırmacı olan Renad Mansour, beklenmeyen sonuca rağmen partilerin zorluklarla karşılaşacakmış gibi görüldüğünü savunmuştur. Partiler, uyumlu bir koalisyonun birer parçası değildir ve pek çok açıdan siyasette yenidir. Güçlü siyasi partiler ve iktidardaki elitler, bu yeni gelenleri kendi himaye ağlarına ve yıllar içerisinde elde ettikleri gelirlere tehdit olarak görmektedir. Mansour, siyasi elitlerin siyasi statükoyu sürdürmek için protesto partilerini engellemeyi kabul edebileceği gerçeğini göz ardı etmemektedir.¹²⁸

Seçim sonuçları, önceki seçimlerde parlamentoda kazandıkları koltukların üçte ikisini kaybetmiş olan İran bağlantılı partiler arasında ciddi suçlamalara yol açmıştır.¹²⁹ Muhalif partiler, oylama sonucunda hile yapmak amacıyla Şii Koordinasyon Çerçevesi (SCF) oluşturarak seçim sonuçlarına karşı çıkmış ve oyların manuel olarak tekrar sayılması çağrısında bulunmuştur.¹³⁰ Koordinasyon Çerçevesi; Kanun Devleti Koalisyonu, Fetih İttifakı, AAH, Ulusal Hikmet Hareketi, Zafer İttifakı ve Ataa İttifakı'ndan oluşmaktadır.¹³¹

Bağımsız Yüksek Seçim Komisyonu'nun (IHEC) seçim sonuçlarına itiraz eden 1.436 başvuru aldığı, 4.300'den fazla sandık merkezinde tekrar sayım yapmaya mecbur kaldığı söylenmektedir. IHEC, 8 Kasım'da tekrar sayımın tamamlandığını ve geçersiz olarak işaretlenen bazı oyların aslında geçerli olması dışında ilk sonuçların doğrulandığını duyurmuştur.¹³²

19 Ekim 2021'de milis destekçileri sokaklara dökülerek Yeşil Bölge'nin girişinde çadırlar kurmuş, seçimlerin hileli olduğunu beyan etmiş, Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşmiş Milletler aleyhine sloganlar atmışlardır.¹³³ 5 Kasım'da şiddetin dozu artmış, güvenlik güçleri ve göstericilerin Yeşil Bölge'de çatışması sonucunda birçok kişi ölmüş ve yaralanmıştır.¹³⁴ Olaydan kısa bir süre sonra başbakanın ikametgâhına drone saldırısı gerçekleştirilmiştir.¹³⁵

Sadr en çok koltuğu kazanmasına rağmen bir sonraki hükûmeti kurmak için koalisyon görüşmeleri yapması gerekmektedir. Önceki seçimlerde olduğu gibi bu süreç de oylama sonuçlarına bakılmaksızın aynı siyasi partilerden oluşan konsensüs hükûmetleri kurulmasıyla sonuçlanmıştır.¹³⁶ Sadr, kasım ayı başlarında parlamento sözcüsü Mohammed al-Halbousi¹³⁷ ve bir KDP heyetiyle¹³⁸ bir araya gelmiştir. 18 Kasım'da Sadr çoğunluk görüşü oluşturmaya istekli olduğunu doğrulamıştır. Al Monitor'a göre Sadr'ın toplantıları, PMU ve müttefiklerinin yeni hükûmette yer almayacağını göstergesi olarak görülmektedir. Sadr açıklamasında daha ileri gitmiş ve PMU'yu lağvetme çağrısında bulunmuştur.¹³⁹

1.2.3 Kürt bölgesindeki siyasi durum

KRI, 2018'de yapılan son bölgesel seçimlerden sonra birçok zorlukla karşılaşmıştır. Kürdistan Bölgesel Hükûmeti'nin (KRG) hükûmeti kurması dokuz ay sürmüş, bölgedeki başlıca siyasi partiler olan KDP, PUK ve Goran partisi arasında ve bunların kendi içinde bölünmelere neden

⁽¹²⁸⁾ Mansour, R., Iraq's protestors become parliamentarians, Foreign Affairs, 10 November 2021, [url](#)

⁽¹²⁹⁾ Associated Press (AP), In Iraq, elections fraud claims fuel uncertainty, divisions, 3 November 2021, [url](#) Emirates Policy Center (EPC), The promise and pitfalls of Iraq's post-electoral scenarios, 30 October 2021, [url](#)

⁽¹³⁰⁾ MENA Affairs, IHEC continues manual recount of contested ballots as pro-Iran groups reject election results, 1 November 2021, [url](#)

⁽¹³¹⁾ Mansour, R., Iraq's protestors become parliamentarians, Foreign Affairs, 10 November 2021, [url](#)

⁽¹³²⁾ Rudaw, Iraq electoral commission completes manual recount of votes, 8 November 2021, [url](#)

⁽¹³³⁾ Aljazeera, Iraqi protestors demand elections recount in Baghdad, 19 October 2021, [url](#)

⁽¹³⁴⁾ New Arab (The), Three killed as Iraqi security forces fire on pro-militia protestors in Baghdad, 5 November 2021, [url](#)

⁽¹³⁵⁾ Deutsch Welle (DW), Iraq: Prime minister unhurt after assassination attempt by drone, 7 November 2021, [url](#) 1

⁽¹³⁶⁾ Mansour, R., Stewart-Jolley, V., Explaining Iraq's election results, Chatham House, 22 October 2021, [url](#)

⁽¹³⁷⁾ Al-Monitor, Sadr calls for majority government, 'Liquidation' of Iraqi militias, 18 November 2021, [url](#)

⁽¹³⁸⁾ Shafaq News, KDP delegation meets with Sadrist movement, 5 November 2021, [url](#)

⁽¹³⁹⁾ Al-Monitor, Sadr calls for majority government, 'Liquidation' of Iraqi militias, 18 November 2021, [url](#)

olmuştur.¹⁴⁰ Parlamento, Temmuz 2019'da eski başkan Mesud Barzani'nin oğlu Masrou Barzani'yi başbakan adayı olarak gösterme konusunda karara varmıştır.¹⁴¹ Masrou, bir ay önce başkanlık yemini etmiş olan kuzeni Neçirvan Barzani'den görevi devralmıştır.¹⁴² Başbakan; 2014 ve 2018 yılları arasındaki çeşitli güvenlik krizleri ve insani krizlerin (ör. IŞİD ile mücadele ve 2017 referandumu) ortaya çıkardığı kötüleşen ekonomi, yaygın yolsuzluk ve işe yaramaz kamu sektörü dâhil olmak üzere kalıcı zorluklar arasında iktidara gelmiştir.¹⁴³ Kısa bir toparlanmanın (2018-2019) ardından bölge kendini yeni bir ekonomik krizin ortasında bulmuştur. Çakılan petrol fiyatları, Bağdat ile bütçe anlaşmazlıkları ve COVID-19 pandemisi maaş kesintilerine, yüksek işsizlik oranlarına ve fakirliğin artmasına neden olmuştur.¹⁴⁴

Nisan 2020'de federal hükûmet KRI'ye verilen federal bütçe desteğini kesme kararı almıştır. Bu karar, KRG'nin petrol üretiminden kendine düşen payı federal hükûmete teslim edememesi sonrasında alınmıştır.¹⁴⁵ Kesintiler, bölgedeki hükûmet çalışanlarına yapılan maaş ödemelerinde gecikmelere yol açmıştır.¹⁴⁶ Aralık 2020'de KRG parlamentosu, bölgenin federal bütçeden aldığı aylık pay karşılığında petrol gelirlerinin belirlenmeyen bir tutarını Bağdat'a teslim etmesini gerekli kılan Mali Açık Teminat Kapsamı Tasarısı'nı¹⁴⁷ kabul ettikten sonra taraflar, bir anlaşmaya varabilmiştir.¹⁴⁸

KRG ile federal hükûmet arasındaki ilişkilerin açıklığına katkıda bulunan bir diğer önemli olay, Ekim 2020'de "Sincar Anlaşması'nın" ilan edilmesi olmuştur. Anlaşma, Ninova vilayetinin Sincar ilçesindeki güvenlik mıntikasının Irak federal güvenlik güçlerine devredilmesi, İran destekli milisler ve Kürdistan İşçi Partisi (*Partiya Karkerên Kurdistanê* (PKK)) gibi bölgede faaliyet gösteren diğer silahlı grupların ayrılması için çağrıda bulunuyordu. Anlaşma ayrıca IŞİD 2014 yılında bölgenin kontrolünü ele geçirdikten sonra kaçmaya zorlanan Yezidi nüfusun güvenli şekilde geri dönmesini sağlamayı amaçlıyordu.¹⁴⁹ Daha fazla bilgi için bkz. Bölüm [2.6 Ninova vilayeti](#).

Aralık 2020'nin başlarında KRI'da gittikçe büyüyen ekonomik krizin ve hükûmetin memur maaşlarını ödeyememesinin tetiklediği şiddetli protestolar patlak vermiştir. Gösterilerde göstericiler öldürülmüş veya tutuklanmıştır. Ayrıca bir televizyon istasyonu kapatılmış ve protestoları haber yapan gazeteciler mahkûm edilmiştir.¹⁵⁰

Ekim 2021'de KRI'da yapılan seçimlere katılım oranı, diğer Irak vilayetlerindeki kadar düşük olmamıştır.¹⁵¹ KDP daha fazla koltuk kazanmasına rağmen PUK konumunu koruyabilmiştir. Goran Değişim Hareketi bu kez tüm koltuklarını kaybetmiştir.¹⁵² Yenilginin ardından partinin yönetim organı istifa ettiğini ve bir sonraki bildirim kadar geçici bir organın partiyi yöneteceğini duyurmuştur.¹⁵³

⁽¹⁴⁰⁾ Wahab, B., İraçî Kurdistan's new government, Washington Institute for Near East Policy (The) (TWI), 11 July 2019, [url](#)

⁽¹⁴¹⁾ National (The), İraçî Kurdistan names Masrou Barzani as prime minister, 11 July 2019, [url](#)

⁽¹⁴²⁾ National (The), Nerchirvan Barzani sworn in as president of İraçî Kurdistan, 11 June 2019, [url](#)

⁽¹⁴³⁾ Global Partners Governance, Economic drivers of youth political discontent in İraç: The voice of young people in Kurdistan, Baghdad, Basra and Thi-Qar, February 2021, [url](#), p. 36-37

⁽¹⁴⁴⁾ Global Partners Governance, Economic drivers of youth political discontent in İraç: The voice of young people in Kurdistan, Baghdad, Basra and Thi-Qar, February 2021, [url](#), p. 38

⁽¹⁴⁵⁾ Al-Monitor, İraç cuts federal budget from the KRG, Kurds defy is a political, 4 May 2020, [url](#)

⁽¹⁴⁶⁾ Middle East Monitor (MEMO), Economic crisis threatens stability of Kurdistan Region, 14 August 2020, [url](#)

⁽¹⁴⁷⁾ Rudaw, There are positives for the KRG in İraç's contentious new funding deficit laws: MPs, 15 November 2020, [url](#)

⁽¹⁴⁸⁾ Rudaw, Baghdad, KRG reach 2021 budget agreement, 19 December 2020, [url](#)

⁽¹⁴⁹⁾ Al-Monitor, Baghdad, Erbil reached security, administrative agreement in Sinjar district, 13 October 2020, [url](#)

⁽¹⁵⁰⁾ Middle East Institution (MEI), Beyond the elite: Taking protest and public opinion seriously in the Kurdistan Region, 24 February 2021, [url](#)

⁽¹⁵¹⁾ New Arab (The), The fate of Kurdish parties after İraç's election, 22 October 2021, [url](#)

⁽¹⁵²⁾ Amwaj.media, İraçî Kurdistan at crossroads as elections reshape political balance, 5 November 2021, [url](#)

⁽¹⁵³⁾ New Arab (The), The fate of Kurdish parties after İraç's election, 22 October 2021, [url](#)

İş adamı Shaswar Abdulwahid tarafından yönetilen Yeni Nesil Hareketi dokuz koltuk kazanmıştır. Buna rağmen Yeni Nesil Hareketi, kurulan yeni hükümette yer almayacağını fakat Bağdat'ta birleşmiş bir Kürt cephesini destekleyeceğini açıklamıştır.¹⁵⁴

KDP'nin tüm diğer Kürt partileriyle görüşerek birleşmiş bir Kürt cephesi oluşturulmasına öncülük ettiği söylenmektedir.¹⁵⁵

1.3 Güncel güvenlik eğilimleri ve silahlı çatışmalar

1.3.1 Çatışmadaki aktörler

Bu bölümde Irak ve KRI'daki başlıca silahlı aktörler, bunların bölgedeki varlığı ve rolleri hakkında bilgi verilmektedir. Bunlar hakkında genel bilgi için bkz. EASO-COI Raporu – Irak: Güvenlik Durumu (2019) Bölüm 1.3 ve EASO-COI Raporu– Irak Güvenlik Durumu (2020) Bölüm 1.2. Varlıkları ve kapasiteleri hakkında yeni bilgiler aşağıya eklenmiştir.

Suistimal iddiaları gibi bütünlük konuları dâhil olmak üzere devlet koruma aktörleri ve koruma kapasiteleri hakkında ayrıntılı bilgi EASO COI Raporu – Irak: Koruma Aktörleri (2018) bölümünde yer almaktadır.

Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD)

Varlık ve kapasiteler

Raed Al-Hamid,¹⁵⁶ BM'nin Irak ve Suriye'deki İŞİD savaşçılarının sayısını Ağustos 2020'de 10.000 olarak tahmin ettiğini, bu tahminin KRG'nin 2019 sonlarındaki tahminiyle eşleştiğini belirtmiştir. KRG, savaşçı sayısının 4.000-5.000 olduğunu, kalanın ise destekçilerden ve uyuyan hücrelerden oluştuğunu tahmin etmiştir.¹⁵⁷ Irak istihbaratından kaynaklar, İŞİD savaşçılarının sayısının 2.000-3.000 aralığında olduğunu tahmin etmektedir.¹⁵⁸

Temmuz 2021 tarihli BM raporuna göre İŞİD hücrelerinin çölde ve Irak'ın uzak bölgelerinde yer aldığı ve vur-kaç saldırıları gerçekleştirdiği bildirilmektedir.¹⁵⁹ Irak güvenlik yetkililerinin ifadelerine göre grup, "savaşçıları barındırmak ve tedarik güzergâhlarını güvence altına alacak izleme ve kontrol noktaları kurmak için Anbar ve Ninova çöllerinin yanı sıra Bağdat, Kerkük, Selahaddin ve Diyala'daki sıradağların, vadilerin ve meyve bahçelerinin derinliklerindeki uzak üslere güvenmektedir. Ayrıca dağlık alanlarda eğitim vermek, tünel kazmak ve mağaralardan yararlanmak amacıyla komuta merkezleri ve küçük kamplar kurmak

⁽¹⁵⁴⁾ Amwaj.media, Iraqi Kurdistan at crossroads as elections reshape political balance, 5 November 2021, [url](#)

⁽¹⁵⁵⁾ New Arab (The), The fate of Kurdish parties after Iraq's election, 22 October 2021, [url](#)

⁽¹⁵⁶⁾ 'Raed El-Hamed is an Iraqi journalist and member of the Iraqi Journalists Union'. Carnegie Endowment for International Peace, Raed El-Hamed, n. d., [url](#)

⁽¹⁵⁷⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute, 18 May 2021, [url](#)

⁽¹⁵⁸⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute, 18 May 2021, [url](#); European Center for Counter-Terrorism and Intelligence Studies, مكافحة الإرهاب.. عودة داعش في العراق.. الأسباب وحجم المخاطر [Counter Terrorism.. The return of Daesh in Iraq.. Reasons and Threats], 22 January 2021, [url](#)

⁽¹⁵⁹⁾ UN Security Council, Letter dated 15 July 2021 from the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolutions 1267 (1999), 1989 (2011) and 2253 (2015) concerning Islamic State in Iraq and the Levant (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals, groups, undertakings and entities addressed to the President of the Security Council, S/2021/655, 21 July 2021, [url](#), para. 37

için de bu üsleri kullanmaktadır.”¹⁶⁰ Irak'taki BM Misyonu'nun Ortak Analiz Birimi'nden alıntı yapan UNDP, “Diyala'daki engebeli arazi ve sıradağların IŞİD savaşçıları için sığınak oluşturduğunu ve ISF'nin karşı direniş operasyonlarını güçleştirdiğini” belirtmiştir.¹⁶¹ IŞİD kalıntıları; “Ninova, Diyala, Selahaddin ve Anbar vilayetlerinde, özellikle Kürdistan Bölgesel Hükûmeti (KRG) ile federal hükûmet arasında kontrolü tartışmalı olan bölgelerde tekrar yer edinmek istemiştir.¹⁶²

Al-Hamid, IŞİD faaliyetlerinin gerçekleştiği dört mıntıka tespit etmiştir:

- İlk mıntıka, Suriye ve Irak'taki IŞİD militanlarının buluşma noktasıdır ve Suriye çölünün bir uzantısını oluşturmaktadır. Anbar ve Ninova vilayetlerinin Houran Vadisi ve Wadi Al-Abyad Vadisi gibi bölgelerini kapsamaktadır.
- İkinci mıntıka; Musul'un güneyindeki Al-Ba'aj ve Hatra ilçeleri, Badush sıradağları ve Tharthar Vadisi'nin yanı sıra Selahaddin'in Al Shirqat ilçesi, Kerkük ve Ninova'nın Mahmur ilçesi arasında yer alan coğrafi bölgeyi kapsamaktadır.
- Selahaddin, Kerkük ve Diyala vilayetlerini kapsayan üçüncü mıntıka, “IŞİD savaşçıları saklamak ve nakletmek, pusu kurmak ve patlayıcı cihazlar yerleştirmek için” uygun bir yer olan tarımsal alanlar bulunduğundan grup için en önemli mıntıka olarak kabul edilmektedir.
- IŞİD, bu üç mıntıkanın yanı sıra batı ve Kuzey Bağdat Kemerleri'nde, Selahaddin'in güneyindeki Balad ve Samarra şehirlerinde ve Babil'deki Jurf Sakhar'da varlık göstermektedir.¹⁶³

Ayrıca Kerkük, Selahaddin ve Diyala vilayetlerindeki bazı bölgeleri kapsayan Irak İhtilafı İç Sınırları'nda “güvenli sığınakları” elinde tutmakta ve militanlarını buralarda eğitmektedir.¹⁶⁴ Bu durum, IŞİD'in gücünü geri kazanmak için faydalanabileceği tartışmalı bölgelerde PMF birimlerinin yeniden konuşlandırılmasının neden olduğu boşluklara¹⁶⁵ ve KRI bağımsızlık referandumunun ardından Ekim 2017'de Peşmerge güçlerinin geri çekilmesine¹⁶⁶ dayandırılmaktadır.

Faaliyetler, taktikler ve hedefler

Temmuz 2021 raporlama döneminde El-Kaide/IŞİD Yaptırımlarını İzleme Ekibi'nin BM Güvenlik Konseyi'ne verdiği bir raporda IŞİD'in “kesintisiz bir şekilde terörle mücadele baskısı altında olmasına” rağmen hâlâ Irak'ta aktif olduğu belirtilmiştir.¹⁶⁷ Al-Hamid, “güvenliği ve istikrarı tehdit etmeye yetecek savaş kapasitesine” sahip olmasına rağmen IŞİD'in Irak'ta “çok zayıf kaldığını” da gözlemlemiştir.¹⁶⁸

⁽¹⁶⁰⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute, 18 May 2021, [url](#)

⁽¹⁶¹⁾ UNDP, Public Perception Survey on Local Safety and Security in Iraq, January 2021, [url](#), p. 2

⁽¹⁶²⁾ OSAC, Iraq Country Security Report, 2 September 2021, [url](#)

⁽¹⁶³⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute, 18 May 2021, [url](#)

⁽¹⁶⁴⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#), pp. 1-2; UN Security Council, Letter dated 15 July 2021 from the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolutions 1267 (1999), 1989 (2011) and 2253 (2015) concerning Islamic State in Iraq and the Levant (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals, groups, undertakings and entities addressed to the President of the Security Council, S/2021/655, 21 July 2021, [url](#), para. 39

⁽¹⁶⁵⁾ ISW, IRAQ 2021–2022: A FORECAST, June 2021, [url](#), p. 19

⁽¹⁶⁶⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute, 18 May 2021, [url](#)

⁽¹⁶⁷⁾ UN Security Council, Letter dated 15 July 2021 from the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolutions 1267 (1999), 1989 (2011) and 2253 (2015) concerning Islamic State in Iraq and the Levant (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals, groups, undertakings and entities addressed to the President of the Security Council, S/2021/655, 21 July 2021, [url](#), paras. 37, 40

⁽¹⁶⁸⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute, 18 May 2021, [url](#)

IŞİD şu anda kırsal bölgelerdeki desteğini sürdürmeye ve genişletmeye odaklanmaktadır. Bu destek, grubun eğitimler yürütmesini ve “ISF'nin yarattığı tehditleri azaltmasını” sağlayacaktır. ISW'ye göre. “IŞİD; Terörle Mücadele Hizmetleri'nin (CTS) zaman zaman yürüttüğü temizleme operasyonları ile Halk Seferberlik Güçleri ve Irak Ordusu'nun az sayıdaki operasyonu dâhil olmak üzere Irak Güvenlik Güçleri'nin faaliyetlerine direndiği küçük kırsal destek bölgelerini elinde tutmaktadır”. IŞİD ayrıca bu kırsal bölgelerde “karmaşık patlayıcı şebekelerini yeniden inşa etmektedir”.¹⁶⁹ Grup, yenilgisinden beri maruz kaldığı kısıtlamalarla başa çıkmak için kentsel bölgelerde savaşçıları küçük “mobil” gruplar hâlinde yeniden örgütleyecek gibi görünmektedir.¹⁷⁰

Grup ayrıca Bağdat Kemerleri'nde ISF'yi zayıflatmaya yönelik saldırıları kolaylaştırmak için Selahaddin'in kuzeyinde El Yapımı Patlayıcı Yüklü Araç (VBIED) üretim hücreleri geliştirmiştir. ISF, Şubat ve Mart 2021'de Hemrin Dağları'nda ve Selahaddin vilayetinin al-Dour ilçesinde bu şekilde üç tesis ortaya çıkarmıştır. ISW ayrıca IŞİD'in “muhtemelen Bağdat ve Ebu Gureyb güzergâhındaki transit hatları üzerinde kullanılmak üzere” 2020 yılı sonlarında Anbar vilayetindeki “Felluce ve Ramadi'de yer alan VBIED şebekesini yeniden canlandırma” girişiminde bulunduğunu gözlemlemiştir.¹⁷¹

21 Temmuz 2021'de yayımlanan BM Güvenlik Konseyi raporuna göre grubun stratejik hedefi, “hayati öneme sahip altyapı projelerini zayıflatmak, mezhepçi grupları ve huzursuzlukları alevlendirmek ve basının ilgisini ve alakasını sürdürmektir.” Kaynak, IŞİD'in 21 Ocak ve 15 Nisan 2021'de Bağdat'ta gerçekleşen ve düzinelerce ölümlü sonuçlanan saldırılarıyla “Irak'ta gücünü kısmen geri kazandığını” eklemiştir.¹⁷² IŞİD saldırılarının 12 Ağustos - 10 Kasım 2020¹⁷³, 9 Şubat – 4 Mart 2021¹⁷⁴ ve 5 Mayıs - 3 Ağustos 2021¹⁷⁵ arasındaki dönemlerde ağırlıklı olarak Anbar, Bağdat, Diyala, Kerkük, Ninova ve Selahaddin'de gerçekleştiği belirtilmiştir.

Eylül 2021'de OSAC, IŞİD militanlarının saldırı yöntemleri olarak bombalama, dolaylı ateş, IED'ler ve pusuları kullandığını gözlemlemiştir.¹⁷⁶

Al-Hamid, IŞİD ile bağlantılı medyaya dayanarak “grubun 2020 yılında 1.422 operasyon gerçekleştirdiğini” belirtmiştir. Bunlardan 485'i patlayıcı cihazlarla gerçekleştirilen operasyon, 334'ü keskin nişancı saldırısı, 252'si çatışma, 94'ü ISF'yi, PMF'yi, Peşmerge güçlerini ya da hükûmetle iş birliği içindeki bireyleri hedef alan infaz operasyonu, 257'si ise sınıflandırılmamış operasyon niteliğindedir.¹⁷⁷ BM kaynaklarına göre 1 Ocak ve 31 Mart 2021 tarihleri arasında çoğunluğu Diyala'da olmak üzere tahminî 211 IŞİD saldırısı bildirilmiştir.¹⁷⁸ 25 Ağustos ve 9 Ekim 2021 arasında güvenlik güçlerine yönelik kaydedilen 157 saldırının hepsi IŞİD ile ilişkilendirilmiştir.¹⁷⁹

⁽¹⁶⁹⁾ ISW, IRAQ 2021–2022: A FORECAST, June 2021, [url](#), p. 20

⁽¹⁷⁰⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute, 18 May 2021, [url](#)

⁽¹⁷¹⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#), p. 2

⁽¹⁷²⁾ UN Security Council, Letter dated 15 July 2021 from the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolutions 1267 (1999), 1989 (2011) and 2253 (2015) concerning Islamic State in Iraq and the Levant (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals, groups, undertakings and entities addressed to the President of the Security Council, S/2021/655, 21 July 2021, [url](#), para. 38

⁽¹⁷³⁾ UN Security Council, Implementation of resolution 2522 (2020) Report of the Secretary-General (S/2020/1099), 10 November 2020, [url](#), para. 26

⁽¹⁷⁴⁾ UN Security Council, Implementation of resolution 2522 (2020) Report of the Secretary-General, (S/2021/426), 4 May 2021, [url](#), para. 17

⁽¹⁷⁵⁾ UN Security Council, Implementation of resolution 2576 (2021) Report of the Secretary-General, (S/2021/700), 3 August 2021, [url](#), para. 16

⁽¹⁷⁶⁾ OSAC, Iraq Country Security Report, 2 September 2021, [url](#)

⁽¹⁷⁷⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute, 18 May 2021, [url](#)

⁽¹⁷⁸⁾ UNDP, Public Perception Survey on Local Safety and Security in Iraq, January 2021, [url](#), p. 2

⁽¹⁷⁹⁾ UN Security Council, Electoral process in Iraq Report of the Secretary-General, (S/2021/932), 8 November 2021, [url](#), para. 13

İŞİD, Bağdat şehrinde PMF'nin ISF'yi belirli mahallelerden püskürtme çabalarının ortaya çıkardığı güvenlik boşluğundan faydalanarak saldırılar gerçekleştirmiştir. Bu durum, grubun 21 Ocak 2021'de Bab Al-Sharqi mahallesindeki Tayaran Meydanı'nda gerçekleştirdiği, 32 kişinin öldüğü ve 110 kişinin yaralandığı art arda iki intihar saldırısıyla kanıtlanmıştır.¹⁸⁰ ISW'ye göre Bağdat'taki İŞİD tehdidi "Terörle Mücadele Hizmetleri'nin (CTS) ocak ayı sonlarında Bağdat ve Ebu Gureyb'de gerçekleştirdiği birçok tutuklamaya ve İŞİD'li Velî Abu Yassir al Issawi'nin 27 Ocak'ta Irak'ta koalisyon desteğiyle öldürülmesine rağmen devam etmektedir".¹⁸¹ Bu intihar saldırıları üç yıldır ilk kez gerçekleşmiştir. Al-Aqeedi'ye göre "tüm önemli bölgelerde kontrol noktalarının varlığı, diğer vilayetlerden Bağdat'a tüm giriş noktalarındaki yoğun geçmiş sorgulamaları, dış bölgelerde bomba üretildiğine dair istihbarattan ve haber kaynaklarından gelen bilgiler ve uyuyan hücreleri dağıtmak için düzenli olarak yapılan baskınlar sayesinde başkentte gerçekleşen saldırıların sayısında dikkate değer bir düşüş olmuştur".¹⁸²

Savaş Araştırmaları Enstitüsü (ISW), hem İŞİD'in hem de İran destekli milislerin "sırasıyla Sünni ve Şii nüfuslar üzerinde kontrol sağlamak için" etnik gerilimleri ve yerinden etme olaylarını alevlendirdiğini gözlemlemiştir. Kaynağa göre İŞİD, 19 Ağustos 2020'de Selahaddin vilayetindeki Khazraj'da bulunan bir Şii mabedini hedef almış, bu olay "yerel Sünni ve Şii topluluklar arasında yeni gerilimlerin fitilini ateşlemiştir". Ayrıca eskiden çoğunluğu Sünni fakat artık çoğunluğu Şii olan ve KH tarafından kontrol edilen Jurf Sakhar bölgesinde İŞİD'in İran destekli milislere karşı saldırılarını 2020'nin sonları ve 2021'in başlarında artırması, "önceki Sünni nüfusun dönüşünü engellemekte ve diğer Irak güvenlik güçlerinin operasyon yapamamasına neden olmaktadır".¹⁸³ Buna ek olarak İŞİD bazı saldırılarını İran destekli milislerin üzerine atmaktadır. ISW'ye göre İŞİD savaşçıları, çaldıkları PMF üniformalarıyla Mart 2021'de Selahaddin vilayetinde iki saldırı düzenlemiştir. Böyle yaparak İŞİD, "yerel halk arasında milislerin gücü kötüye kullandığı yönündeki meşru endişelerden kaynaklanan kınayıcılığı etkin bir şekilde şiddetlendirmiştir".¹⁸⁴ Kaynaklar ayrıca İŞİD savaşçılarının bazı saldırılarında Iraklı askerlerin ya da federal polisin üniformaları içinde görüldüklerini belirtmiştir.¹⁸⁵

5 Eylül 2021'de Al-Jazeera, İŞİD'in güvenlik güçlerine yönelik asimetrik saldırılar gerçekleştirmek için Irak'taki uyuyan hücreleri kullanmaya devam ettiğini bildirmiştir. Makale, bu uyuyan hücrelerin "ülkenin kuzeyinde Irak ordusu ve polisini düzenli olarak hedef aldığını" belirtmektedir.¹⁸⁶ Kasım 2021'de irtibata geçilen bir Orta Doğu araştırmacısı da benzer şekilde, İŞİD'in şu anda iki işle meşgul olduğuna dair görüşünü belirtmiştir. Bunlardan biri sahte kontrol noktaları kurmak, diğeri ise yollarda sivilleri ve güvenlik görevlilerini kaçırmaktır. Araştırmacı, İŞİD militanlarının fidye pazarlığı yapmak ve gelir elde etmek amacıyla güvenlik görevlilerini hedef aldığını belirtmiştir. Aynı şekilde sivilleri de fidye için hedef almakta ve parayı aldıktan sonra onları serbest bırakmaktadırlar. Ayrıca "hâlâ o kadar fazla sayıda olmasa da önceki aylarda bunun gibi birçok olay yaşanmıştır".¹⁸⁷ Araştırmacı, İŞİD'in hedef alma olaylarıyla ilgili daha genel olarak ayrıca İŞİD'in belirli köy ve kasabalara girerek *Muhtarları*, diğer topluluk liderlerini ve İŞİD hareketleri/üyeliği hakkında güvenlik aktörlerine kanıt sunan diğer bireyleri öldürdüğünü gözlemlemiştir. "Bunun uzun zamandır devam ettiğini ve olayların büyük çoğunluğunun Ninova'da gerçekleştiğini" belirtmiştir. Özellikle güvenlik güçleri üyelerinin

⁽¹⁸⁰⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region', 7 May 2021, [url](#); Newlines Institute, ISIS Attacks Rekindle Iraqi-Saudi Conflict, 1 February 2021, [url](#); ISW, IRAQ 2021–2022: A FORECAST, June 2021, [url](#), p. 20

⁽¹⁸¹⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region', 7 May 2021, [url](#)

⁽¹⁸²⁾ Al-Aqeedi, R., ISIS Attacks Rekindle Iraqi-Saudi Conflict, Newlines Institute, 1 February 2021, [url](#)

⁽¹⁸³⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region', 7 May 2021, [url](#), p. 2

⁽¹⁸⁴⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region', 7 May 2021, [url](#), p. 2

⁽¹⁸⁵⁾ Shafaq, ISIS claims responsibility for Saladin bloody attack, 12 March 2021, [url](#); Rudaw, ISIS is regrouping, gaining strength in Iraq's disputed territories: Peshmerga ministry official, 27 January 2021, [url](#); CNN, ISIS behind brutal attack in Salah al-Din province, Iraq, military says, 14 March 2021, [url](#)

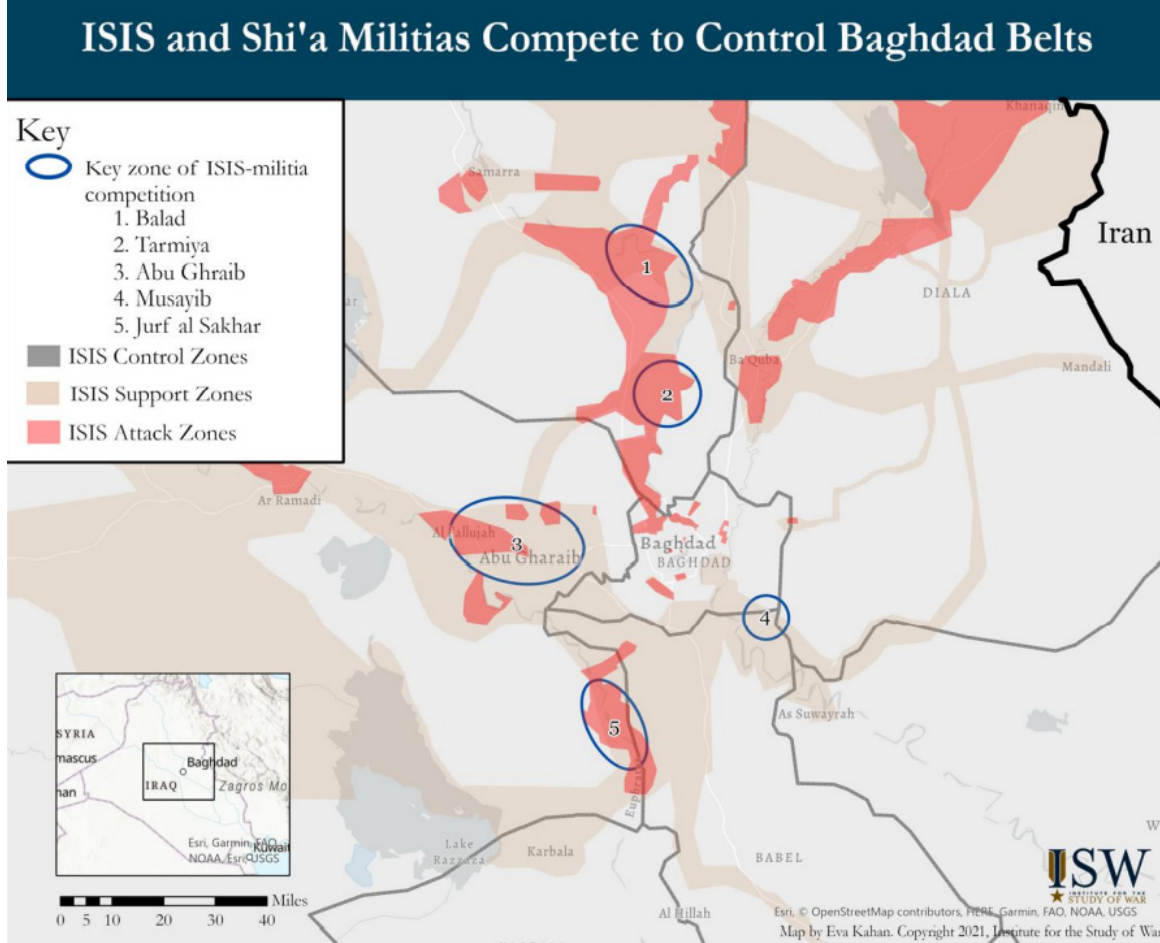
⁽¹⁸⁶⁾ Al-Jazeera, Suspected ISIL attack kills at least 12 Iraqi police near Kirkuk, 5 September 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁷⁾ Middle East Researcher, Email to EUAA, 3 November 2021. The researcher has worked in the field for several years and has extensive knowledge on several Middle Eastern countries including Iraq. The researcher has insight to the situation and treatment of persons (perceived to be) ISIL affiliates and issues of westernization.

bireysel hedef alınması hakkında ise IŞİD tarafından yapılanlar dışında diğer bireysel hedef alma şekillerine veya türlerine dair bilgisi yoktur.¹⁸⁸

Aşağıdaki harita, Bağdat Kemerleri'nde IŞİD ve PMF'nin kontrol sağlamak için rekabet ettiği bölgeleri göstermektedir:

Harita 2: IŞİD ve Şii milisler Bağdat Kemerleri'nin Kontrolü için Rekabet Ediyor © ISW 2021¹⁸⁹

IŞİD, yukarıdaki taktiklerin yanı sıra Irak elektrik şebekesine yönelik saldırılarını artırmıştır.¹⁹⁰ 24 Ocak 2021'de Irak Elektrik Bakanlığı, "organize" terör saldırılarının Musul'un batısında ve Kerkük'teki Al-Sufra'da yer alan birçok kule ve hat dâhil olmak üzere Ninova, Kerkük ve Selahaddin vilayetlerindeki elektrik şebekesini hedef aldığını Facebook üzerinden duyurmuştur. Kaynağa göre saldırılar vilayetlerin genelinde önemli kesintilere yol açmıştır.¹⁹¹ Günün ilerleyen saatlerinde Bakanlık tarafından hasarı gidermek için gönderilen teknisyenler ve güvenlik personeli IED saldırılarının hedefi olmuş, personel hafif yaralanmış ve maddi hasar meydana gelmiştir.¹⁹² Ayrıca Ağustos 2021'de Selahaddin, Kerkük ve Ninova'da gerçekleştirilen benzer saldırılarda 13 elektrik kulesi hasar görmüş, IŞİD Irak'taki düzenlerce saldırının sorumluluğunu üstlenmiş ve "diğer hayati altyapıyı tehdit etmiştir".¹⁹³

⁽¹⁸⁸⁾ Middle East Researcher, Email to EUAA, 3 November 2021

⁽¹⁸⁹⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁰⁾ EPIC, ISHM: JANUARY 21 – JANUARY 28, 2021, 28 January 2021, [url](#)

⁽¹⁹¹⁾ Iraq, Ministry of Electricity [Facebook], posted on: 24 January 2021, [url](#)

⁽¹⁹²⁾ Iraq, Ministry of Electricity [Facebook], posted on: 24 January 2021, [url](#)

⁽¹⁹³⁾ Rudaw, Terror attacks damage 13 electricity towers: Iraqi ministry, 5 August 2021, [url](#)

IŞİD'in Irak'ta hedef aldığı diğer altyapılar arasında otoyollar ve petrol rafinerileri yer almıştır.¹⁹⁴

Irak hükûmeti

Temmuz-Eylül 2020 arasında İran destekli milislerin Uluslararası Bölge'yi hedef alan saldırılarının artması nedeniyle ABD'nin Irak'taki büyükelçiliğini kapatma tehditleri karşılığında Irak hükûmeti Bağdat'ın bu bölgesindeki güvenliği artırmak için önlemler almıştır.¹⁹⁵ Ancak Irak hükûmetinin Halkın Seferberlik Komitesi'ni (PMC) kontrol altına alıp alamadığı ya da savaşçıları eylemlerinden sorumlu tutup tutamadığı konuları “belirsizliğini korumaktadır”.¹⁹⁶ New Lines Enstitüsü, “bu milisleri Irak devleti bünyesinde toplama girişimlerinin başarısız olduğunu” gözlemlemiştir.¹⁹⁷

Örneğin KH, Ocak 2021'de Bağdat'ta gerçekleşen IŞİD intihar saldırılarının ardından Irak Başbakanı El-Kazımî'nin ISF liderliğinde yaptığı değişiklikler üzerine başbakanın görevden alınması çağrısında ve güvenliği sağlama rolünü KH'nin üstleneceği tehdidinde bulunmuştur.¹⁹⁸ Bir başka milis olan *Rab'Allah*, Irak hükûmetine gözdağı vermek için 25 Mart 2021'de Bağdat'ta bir yürüyüş düzenlemiştir. Irak hükûmeti ise bu milislerin oluşturduğu tehditleri ele alacak insan gücü ve kapasitesi olmadığından Bağdat'ta sembolik konuşlandırmalarla yanıt vermiştir.¹⁹⁹ Bunun yanı sıra Iraklı yetkililer Kerbela'da bir eylemciye suikast düzenlemekle suçlanan bir PMF komutanını 26 Mayıs 2021'de Bağdat'ta tutuklamıştır. PMF unsurlarının “eski Uluslararası Bölge'de konuşlandığı ve komutanın serbest bırakılmasını talep ettiği”, “soruşturma mahkemesi olaya karıştığına dair kanıt bulamadığı için” komutanın 12 gün sonra serbest bırakıldığı bildirilmiştir.²⁰⁰

Temmuz 2021 dönemiyle bağlantılı olarak El-Kaide/IŞİD Yaptırımlarını İzleme Ekibi'nin BM Güvenlik Konseyi'ne verdiği bir raporda hükûmetin IŞİD karşıtı çabaları başarılı olarak nitelendirilmiştir, çünkü bu çabalar IŞİD lider yardımcısı Jabir Salman Saleh Al-Issawi'nin Ocak 2021 sonlarında Kerkük'ün güneyinde, ocak ayında Bağdat'taki saldırıları gerçekleştiren intihar bombacılarının eğitiminden sorumlu lider Jabbar Ali Fayadh Ghanem Sabbah'ın ise Şubat 2021'de güney Irak'ta öldürülmesiyle sonuçlanmıştır.²⁰¹

USDOD'a göre federal Irak'ta tümü Irak Başbakanı'nın komutası altında bulunan dört güvenlik kurumu mevcuttur: Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Terörle Mücadele Hizmetleri ve PMC. Savunma Bakanlığı şu birimlerden oluşmaktadır: Kara kuvvetleri (Ordu Tümenleri, Özel Kuvvetler, Özel Güvenlik Tümeni ve Komando Tugayları dâhil), Ordu Hava Komutanlığı, Hava Kuvvetleri, Donanma ve Hava Savunma Komutanlığı. İçişleri Bakanlığı; Acil Müdahale Bölümü, Federal Polis ve Sınır Muhafız Gücü'nden oluşmaktadır.²⁰²

⁽¹⁹⁴⁾ OSAC, Iraq Country security Report, 2 September 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁵⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, October 1, 2020 – December 31, 2020, 9 February 2021, [url](#), p. 34

⁽¹⁹⁶⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, July 1, 2021 – September 30, 2021, 4 November 2021, [url](#), p. 50

⁽¹⁹⁷⁾ Newlines Institute, A Thousand Hezbollahs: Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 6

⁽¹⁹⁸⁾ Rudaw, «المسؤول الأمني لحزب الله العراقي يدعو «لطرده» الكاظمي ويهدد: المقاومة الإسلامية ستأخذ دورها», 22 January 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁹⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#); see also: Kurdistan 24, Rab'allah militia parades through Baghdad, issues list of demands to PM, 25 March 2021, [url](#); Shafaq, Raballah movement appeared in military parade in Baghdad, 25 March 2021, [url](#)

⁽²⁰⁰⁾ UN Security Council, Implementation of resolution 2576 (2021) Report of the Secretary-General, (S/2021/700), 3 August 2021, [url](#), para. 7

⁽²⁰¹⁾ UN Security Council, Letter dated 15 July 2021 from the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolutions 1267 (1999), 1989 (2011) and 2253 (2015) concerning Islamic State in Iraq and the Levant (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals, groups, undertakings and entities addressed to the President of the Security Council, S/2021/655, 21 July 2021, [url](#), paras. 37, 40

⁽²⁰²⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, July 1, 2021 – September 30, 2021, 4 November 2021, [url](#), p.32

Irak Güvenlik Güçleri (ISF)

ISF hakkında daha fazla bilgi için bkz. [EASO-COI Raporu – Irak: Güvenlik Durumu \(2019\)](#), Bölüm 1.3.11.

2 Eylül 2021 tarihli OSAC²⁰³ raporuna göre ISF önemli kentsel bölgelerin çoğunda büyük oranda varlık göstermektedir ve “güvenlik olaylarına, terör saldırılarına ve suç faaliyetlerine müdahale etme becerisi kısıtlıdır”. İçişleri Bakanlığı ve Savunma Bakanlığı'nın himayeleri altında ve “bakanlıklara yarı bağlı Terörle Mücadele Hizmetleri bünyesinde” faaliyet göstermektedir. İçişleri Bakanlığı (İB) yurt içi emniyet teşkilatından sorumludur ve “Federal Polis, Vilayet Polisi, Tesis Koruma Hizmetleri ve Sınır Emniyet Departmanı”nı denetlemektedir. Savunma Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Irak ordu kuvvetleri, geleneksel olarak yerine getirdikleri ülke savunma görevlerinin yanı sıra İB ile birlikte terörle mücadele harekâtları yürütmektedir. Buna ek olarak Terörle Mücadele Hizmetleri (CTS) “üç özel harekât kuvvetleri tugayından oluşan Terörle Mücadele Komutanlığı”nı denetlemektedir ve doğrudan başbakana bağlıdır. ISF'nin Özel Tümeni ile birlikte Bağdat'ın Uluslararası Bölgesinin güvenliğinden de sorumludur. Ayrıca doğrudan başbakana bağlı Ulusal Güvenlik Teşkilatı istihbarat kuruluşu ile Petrol Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren ve enerji altyapısının korunmasından sorumlu olan Enerji Polisi mevcuttur.²⁰⁴

“Milislerin etkisini hafifletme” girişimleri, ISF'yi veya genel olarak Irak hükûmetini “milislerin gözdağı eylemlerine ve saldırılarına karşı savunmasız” hâle getirmektedir.²⁰⁵ GardaWorld, “Milislerin başbakana sadık olarak algılanan Irak güvenlik güçlerini gittikçe daha çok hedef aldığını, ancak devlet güvenlik güçlerinin iç savaş riskini azaltmak için milislerle karşı karşıya gelmesinin mümkün görünmediğini” belirtmiştir.²⁰⁶ ISW'ye göre PMF birimleri Shula ve Al-Mansour'da ISF görevlilerini çoktan hedef almıştır ve ISF'nin Bağdat Kemerleri'ndeki önemli güzergâhlar üzerindeki kontrolüne karşı gelmeye devam etmektedir, ancak bu bilgi diğer kaynaklarla desteklenememiştir.²⁰⁷

ISW'ye göre “Bedir Örgütü'nün içine sızdığı İçişleri Bakanlığı'nın” Irak Ordusu'nu Bağdat'tan ve diğer büyük şehirlerden püskürtmeye çalışması “endişe verici bir gelişmedir.”²⁰⁸

Halk Seferberlik Birimleri (PMU)

Kapasiteler ve bağlantılar

Halk Seferberlik Güçleri/PMF olarak da bilinen PMU, “Irak devleti sponsorluğundaki silahlı gruplar ve Irak başbakanının komutasındaki milislerden oluşan bir çatı örgüttür”. Öne çıkan milislerden bazıları ABD'nin Irak'taki varlığına açıkça karşı gelmektedir ve “Irak devletinin güvenlik mekanizmasının bir parçası olsalar da İran'a bağlıdır.”²⁰⁹

⁽²⁰³⁾ ‘a partnership between the U.S. Department of State and private-sector security community that supports the safe operations of U.S. organizations overseas through threat alerts, analysis, and peer networking groups’. OSAC, Who We Are, n. d., [url](#)

⁽²⁰⁴⁾ OSAC, Iraq Country Security Report, 2 September 2021, [url](#)

⁽²⁰⁵⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, October 1, 2020 – December 31, 2020, 9 February 2021, [url](#), p. 34

⁽²⁰⁶⁾ GardaWorld, Iraq Country Report, updated 26 October 2021, [url](#); USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, July 1, 2021 – September 30, 2021, 4 November 2021, [url](#), p. 50

⁽²⁰⁷⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#), p. 5

⁽²⁰⁸⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#), p. 5

⁽²⁰⁹⁾ Newlines Institute, Iran Using Iraqi Kurdistan Against the U.S. and Turkey, 19 February 2021, [url](#)

PMU'nun toplam insan gücü 164.000 üyeden oluşmaktadır. Bunlardan 110.000'i Şii, 45.000'i Sünni ve 10.000'i azınlıklardır. Şii gruplardan yaklaşık 70.000'i İran'ın İslami Devrim Muhafızları Ordusu'na (IRGC) sadıktır. Kalanı ise Iraklı din adamı Mukteda el-Sadr dâhil olmak üzere diğer dinî otoritelerle bağlantılıdır.²¹⁰ Abdullah Al-Jobour, Mart 2021'de Friedrich Ebert Stiftung (FES) tarafından yayımlanan bir gazetede PMU yönetimi ve idaresinin %80'inin İran'da Şii din adamlarının yetiştirildiği okulla (*Marji'iyya*) bağlantılı kişiler tarafından üstlenildiğini belirtmiştir. Kaynağa göre Sünni ve azınlık PMU'ları, PMF'nin üst ve orta yönetiminde hiçbir rol üstlenmemektedir.²¹¹ New Lines Enstitüsü, İran'daki Hamaney (*Wala'i* olarak da bilinir) ile ve Irak'ın en üst düzey Şii din adamı El-Sistani ile bağlantılı PMU grupları arasındaki gerilimlerden bahsetmiştir. Bu gerilimler, IRGC'ye sadık grupların menfaatleri doğrultusunda PMU'yu yeniden yapılandırma girişimleri ve iki grup arasındaki basın açıklamaları ve karşılıklı suçlamalar aracılığıyla kendilerini göstermiştir. PMU'nun El-Sistani'ye sadık grupları, Nisan 2020'de Irak silahlı kuvvetleri ile entegre edilmiştir.²¹²

Wala'i gruplarının üyelerinden %42'si PMU çatısı altında, geri kalanları ise Irak Ordusu, ISF ve istihbarat kuvvetleri gibi diğer güvenlik mekanizmaları bünyesinde faaliyet göstermektedir.²¹³ PMU özerkliğini büyük oranda sürdürmektedir ve bağımsız askerî, hukuki ve ekonomik yapılara sahiptir.²¹⁴ Ayrıca bu gruplar Bağdat'ta askerî yürüyüşler düzenlemiştir (ör. Mart 2021'deki Rab'Allah yürüyüşü veya Haziran 2021'de PMF lideri Qassim Musleh'in ISF tarafından tutuklanmasının ardından Bağdat'ın Yeşil Bölgesine PMF gruplarının akın etmesi. PMU lideri, eylemcilere suikast düzenlemekle ve Bağdat'daki ABD Büyükelçiliği'ne roketlerle saldırmakla suçlanmasına rağmen serbest bırakılmıştır.²¹⁵

Irak'taki İran destekli milisler, "kısa menzilli balistik füze, silahlı drone ve küçük ölçekli roket" kapasitelerine sahiptir ve milisler, İran gözetimi altında İran silahları üretip bunları Irak aracılığıyla Suriye'ye taşımaktadır.²¹⁶ PMF grupları; Rus yapımı tanklar, tekneler, roketatarlar ve İran yapımı drone'lar da dâhil olmak üzere silahlarının bir kısmını 26 Haziran 2021'de Diyala vilayetindeki Ashraf Kampı'nda düzenlenen yürüyüşte sergilemiştir.²¹⁷

Varlık, dinamikler ve taktikler

ABD birliklerinin Irak'tan çekilmesi, İran destekli milislerin farklı vilayetlerde varlık göstermesi ve genişlemesi üzerinde etkili olmuştur. Örneğin ABD'nin Mart 2020'de Anbar'daki Irak-Suriye sınırından ayrılması, Kataib Hizbullah (KH) dâhil olmak üzere İran destekli milislerin El-Kaim sınır kapısında daha da genişlemesine yol açmıştır. Ayrıca Kuzey Bağdat Kemerleri'nde, Selahaddin vilayetinde Balad yakınlarında varlık gösteren Ashab-ül Ehlül Hak (AAH), güvenlik açığını kapatmak için Balad Hava Üssü'nün ABD'den ISF'ye devredilmesinden fayda sağlamıştır.

⁽²¹⁰⁾ Newlines Institute, A Thousand Hezbollah: Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 8; see also: USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, July 1, 2021 – September 30, 2021, 4 November 2021, [url](#), p. 50

⁽²¹¹⁾ Abdullah Al-Jobour, The Popular Mobilization Forces in Iraq: Regional Dynamics and Local Visibilities, FES, March 2021, [url](#), p. 22; see also: Newlines Institute, A Thousand Hezbollah: Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 8

⁽²¹²⁾ Newlines Institute, A Thousand Hezbollah: Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p.p 9-10

⁽²¹³⁾ Abdullah Al-Jobour, The Popular Mobilization Forces in Iraq: Regional Dynamics and Local Visibilities, FES, March 2021, [url](#), p. 26

⁽²¹⁴⁾ Abdullah Al-Jbour, The Popular Mobilization Forces in Iraq: Regional Dynamics and Local Visibilities, FES, March 2021, [url](#), p. 24

⁽²¹⁵⁾ Al-Ain, [url](#); See also: Washington Post (The), Iraq releases Iran-linked militiaman in blow to efforts to check impunity, 9 June 2021, [url](#); ABC News, Thousands march in large show of Iraqi paramilitary force, 26 June 2021, [url](#); Al-Hurra, [url](#); وزير الدفاع العراقي يوجه تحذيرات غير مسبوقه لفصائل الحشد الشعبي [Iraqi defense minister issues unprecedented warning to PMF factions], 29 May 2021, [url](#)

⁽²¹⁶⁾ ISW, IRAQ 2021–2022: A FORECAST, June 2021, [url](#), p. 26

⁽²¹⁷⁾ Al-Jazeera, Iraq's PMF display tanks and weaponry in large anniversary parade, 26 June 2021, [url](#); ABC News, Thousands march in large show of Iraqi paramilitary force, 26 June 2021, [url](#)

ISW'ye göre bu milisler, muhtemelen üssün yakınındaki kontrol noktalarını ve karayolu trafiğini denetlemektedir.²¹⁸

ABD'nin Irak'taki İran bağlantılı milislere uyguladığı sıkı önlemler sonrasında bu gruplar, sorumluluktan kaçınmak için yeni bir strateji benimsemiştir. Bu stratejiyle Irak'taki ABD varlıklarını hedef almak ve Batılılaştığı düşünülen mekanlara baskın yapma ve eylemcileri hedef alma gibi diğer faaliyetler yürütmek için "PMF ile bağlantılı olmayan" *Usbat al-Thaireen* (Devrimciler Birliği) ve *Rab'Allah* (Allah'a İnanlar) gibi paravan gruplar oluşturulmuştur.²¹⁹ Bu gruplar veya silahlı hücreler, KH'nin yanı sıra AAH ve Kata'ib Sayyid Al-Shuhada (KSS) gibi Irak'taki diğer İran destekli milislerle bağlantılıdır.²²⁰ Carnegie Uluslararası Barış Vakfı; KH ve AAH gibi ABD karşıtı PMF gruplarının "saldırılarının reklamını yapan yeni gruplar oluşturmak için Telegram kullandığını" bildirmiştir. Kaynak, Mart 2020 ve Mart 2021 arasında ortaya çıkan ya paramiliter ya da yasa dışı kanun infazcısı en az 26 grup tespit etmiştir. Bu grupların bazıları, saldırılarının reklamını yaptıkları Telegram kanalları kullanmaktadır.²²¹

Milisler arası dinamiklerdeki bir diğer değişim de IRGC lideri Kasım Süleymani'nin ve PMF'nin Komutan Yardımcısı Ebu Mehdi El-Mühendis'in Ocak 2020'de suikasta uğramaları sonucunda gerçekleşmiştir. Bu değişimin sebebi PMF gruplarının, Irak Direniş Koordinasyon Komisyonu (IRCC) kapsamında iş birliği yapmaya zorlanmış olmasıdır. 10 Ekim 2020'de ortaya çıkan IRCC²²², PMF gruplarının oluşturduğu koalisyon adına konuşmaya yetkili ve liderliğini KH ve AAH dâhil olmak üzere önde gelen dört milis gücü yaptığı için de nüfuz sahibi bir oluşumdur.²²³ Harakat Al-Nujaba (HAN) milis gücü, 28 Şubat 2021'de IRCC'ye üye olduğunu duyurmuştur.²²⁴ Carnegie Vakfı'na göre "İran, IRCC çerçevesi aracılığıyla Irak'ın grupları üzerinde kontrol sahibiymiş gibi görüntüsünü sağlamlaştırmıştır."²²⁵

ABD/Koalisyon güçlerine ve varlıklarına saldırılar

Ekim 2020 ve Ocak 2021 arasındaki bu tür milis faaliyetlerinde yaşanan düşüş sonrasında Irak, İran ve ABD arasındaki üç taraflı ilişkilerin etkisiyle Koalisyon üstlerine yönelik roket saldırıları tekrar artmıştır.²²⁶ Ekim - Aralık 2020 dönemi için Musings on Iraq, İran destekli milislerin Ekim 2020'de (Babil, Zi Kar, Kadisiye, Bağdat, Müsenne ve Basra'da) toplam yedi IED ve roket saldırısı, Kasım 2020'de (Bağdat'ta) bir saldırı ve Aralık 2020'de (Müsenne, Bağdat, Zi Kar,

⁽²¹⁸⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region', 7 May 2021, [url](#), p. 1

⁽²¹⁹⁾ Al-Aqeedi, R., ISIS Attacks Rekindle Iraqi-Saudi Conflict, Newlines Institute, 1 February 2021, [url](#); see also: Newlines Institute, Iran Using Iraqi Kurdistan Against the U.S. and Turkey, 19 February 2021, [url](#)

⁽²²⁰⁾ Abdullah Al-Jbour, The Popular Mobilization Forces in Iraq: Regional Dynamics and Local Visibilities, FES, March 2021, [url](#), p. 17

⁽²²¹⁾ The 26 groups are either paramilitary or vigilante and comprise of: Usbat Al-Thaireen (The League of Revolutionaries), Fariq Fatemiyoun Al-Maidani (The Field-based Fatemiyoun Team), Ashab Al-Kahf (The People of the Cave), Qabdat Al-Huda (The Grip of Guidance), Saraya Al-Thawra Al-Eshreen Al-Tahniya (The Second 1920 Revolution Companies), Tha'ar Al-Muhandis (The Revenge of Muhandis), Jund Soleimani (The Soldiers of Soleimani), Kata'ib Al-Shabaniya (The Shabaniya Brigades), Liwa Muntaqim (The Avengers Brigades), Ahl Al-Marooif (The People of Favours), Saraya Awliya Al-Dam (The Blood Guardians' Companies), Rab'Allah (God's People), Abu Jadaha (The People of the Lighter), Al-Majame'e Al-Khasa (The Special Groups), Quwat Thu Al-Faqar (The Forces of Thu Al-Faqar), Saraya Al-Muntaqim (The Avengers Companies), Qasim Al-Jabarin (The Breaker of Titans Companies), Liwa Al-Shahid Ahmed Dar'am (The Brigades of Martyr Ahmed Dar'am), Firqat Al-Ghashia (The Division of the Overwhelming), Ulu Al-Azam (Those of the Perseverance and Strong Will), Ahab Allah (God's Beloved People), Saraya Tha'ar Al-Shuhada (The Companies of Martyrs' Revenge), Kata'ib Abul-Fadl Al-Abbas (Abu-Fadl Al-Abbas Brigades), Al-Muqawama Al-Dawliya (The International Resistance), Alwiya Al-Wa'ad Al-Haq (The Brigades of the Truthful Promise), and Liwa Khaybar (The Khaybar Brigade). Carnegie Endowment for International Peace, Iraq's Resurgent Paramilitaries, 22 April 2021, [url](#)

⁽²²²⁾ Washington Institute, Harakat al-Nujaba Identifies with the Iraqi Resistance Coordination Committee, 28 February 2021, [url](#)

⁽²²³⁾ Carnegie Endowment for International Peace, Iraq's Resurgent Paramilitaries, 22 April 2021, [url](#)

⁽²²⁴⁾ Washington Institute, Harakat al-Nujaba Identifies with the Iraqi Resistance Coordination Committee, 28 February 2021, [url](#)

⁽²²⁵⁾ Carnegie Endowment for International Peace, Iraq's Resurgent Paramilitaries, 22 April 2021, [url](#)

⁽²²⁶⁾ Carnegie Endowment for International Peace, Iraq's Resurgent Paramilitaries, 22 April 2021, [url](#)

Babil ve Kadisiye’de) sekiz saldırı gerçekleştirdiğini bildirmiştir.²²⁷ 1 Nisan - 30 Haziran 2021 tarihleri arasında bu türden dokuz saldırı bildirmiştir.²²⁸ Bu türden roket saldırılarının sorumluluğundan kaçınmak için İran destekli milisler, bu saldırıları haksız yere sahte üçüncü taraflara isnat etme eğiliminde olmuştur. Örneğin 22 Nisan 2021’de Bağdat Uluslararası Havalimanı’nı hedef alan roket saldırısında da böyle olmuştur. Fasail Rijal Allah (Allah’ın Adamları Grubu) adlı Şii milisleri saldırıyı 24 Nisan gününün ilerleyen saatlerinde üstlenmeden önce aynı gün PMF Telegram kanalları saldırıyı “Kürdistan Bölgesi Muhafızları” adlı bir Kürt silahlı gruba yüklemişti.²²⁹

Ancak İran destekli milisler, taktiklerini Irak vatandaşlarından oluşan ve koalisyon personelinin yer almadığı Koalisyon lojistik konvoylarını hedef alacak şekilde değiştirmiştir.²³⁰ Bu yeni taktik, ABD veya Koalisyon güçlerini misilleme yapmaya davet etmediğinden milisler açısından “daha güvenli alan” olarak görülmektedir.²³¹ 11 Ağustos - 2 Ekim 2020 tarihleri arasında Babil, Bağdat, Zi Kar, Kadisiye ve Selahaddin’de “uluslararası IŞİD ile mücadele koalisyonu tarafından görevlendirilen lojistik ve ikmal malzemesi taşıyan konvoyları” hedef alan ve zayıf sonuçlanan 17 IED saldırısı bildirmiştir.²³² GardaWorld, “Haftalık saldırılar [ABD] üslerine ikmal malzemeleri taşıyan konvoyları hedef alıyor”²³³ başlıklı haber yapmıştır. Carnegie Uluslararası Barış Vakfı, Ekim 2020 ve Ocak 2021 arasında orta ve güney Irak’taki Koalisyon güçlerine tedarik yaptığı anlaşılan lojistik konvoylarına yönelik saldırılarda artış yaşandığını bildirmiştir.²³⁴ Aralık 2020’de Babil, Basra, Zi Kar, Müsenne, Kadisiye ve Selahaddin’de 18 benzer olay yaşandığını bildirilmiştir. Ayrıca 17 Şubat ve 21 Mart 2021 tarihleri arasında Anbar, Babil, Bağdat, Basra, Zi Kar, Müsenne, Kadisiye ve Selahaddin’de 30 IED saldırısının gerçekleştiği ifade edilmiştir.²³⁵ Bu türdeki saldırıların çoğu, KH ile bağlantılı Qasem Al-Jabbarin ile AAH ile bağlantılı Ashâb-ı Kehf (AAK) ve Saraya Awliya Al-Dam (SAD) gibi paravan gruplar tarafından üstlenilmiştir.²³⁶

Washington Institute, 7 Mart 2021 itibarıyla roket saldırılarının ve Koalisyon lojistik konvoylarını hedef alan saldırıların yanı sıra KH’nin “Irak’taki ABD güçleriyle yeni bir çatışma aşamasına geçerek” bir diğer deyişle “drone saldırılarını” kullanarak taktik değiştirdiğini gözlemlemiştir.²³⁷ ABD Baş Müfettişi’ne göre bu yeni taktik, “İran’a ve milislere dolaylı saldırıların izin verdiği menzilin önemli ölçüde dışında kalabilme kapasitesi sağlamaktadır” ve IED’ler ya da dolaylı ateşli saldırılardan daha kesin ve potansiyel olarak daha ölümcül saldırılara olanak tanımaktadır.²³⁸ İran destekli milisler, “ilk defa sabit kanatlı, patlayıcı yüklü” UAV saldırılarını, 2021’in ikinci çeyreğinde ABD’nin Irak’ta çıkar sağladığı yerlere yöneltmiştir. İlk olarak Nisan 2021’de Erbil’de başlamış, ardından Mayıs 2021’de Al-Asad Hava Üssünü hedef almıştır. ABD saldırılara cevap olarak 27 Haziran 2021’de Irak ve Suriye’de KH ve KSS de dâhil olmak üzere pek çok İran destekli milisin kullandığı tesisleri hedef almıştır.²³⁹

(227) Musings on Iraq, Iran Warns Its Allies About Attacking US Targets In Iraq, 26 December 2020, [url](#)

(228) USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 3 August 2021, [url](#), p. 44; see also: UN Security Council, Implementation of resolution 2576 (2021) Report of the Secretary-General, (S/2021/700), 3 August 2021, [url](#), paras. 17, 19

(229) Washington Institute, Rijal Allah Claims the Baghdad Airport Attack, 24 April 2021, [url](#)

(230) Washington Institute, Iraq’s Drone and Rocket Epidemic, By the Number, 27 June 2021, [url](#); BBC, Iraqi interpreters ‘stalked by death squads’ for helping the British, 30 December 2020, [url](#)

(231) Washington Institute, Iraq’s Drone and Rocket Epidemic, By the Number, 27 June 2021, [url](#)

(232) UN Security Council, Implementation of resolution 2522 (2020) Report of the Secretary-General (S/2020/1099), 10 November 2020, [url](#), para. 27

(233) GardaWorld, Iraq Country Report, updated 26 October 2021, [url](#)

(234) Carnegie Endowment for International Peace, Iraq’s Resurgent Paramilitaries, 22 April 2021, [url](#); see also: EPIC, ISHM: December 24, 2020 – January 7, 2021, 7 January 2021, [url](#)

(235) UN Security Council, Implementation of resolution 2522 (2020) Report of the Secretary-General, (S/2021/120), 8 February 2021, [url](#), para. 20; UN Security Council, Implementation of resolution 2522 (2020) Report of the Secretary-General, (S/2021/426), 4 May 2021, [url](#), para. 20

(236) Washington Institute, Kataib Hezbollah Leads Drone Warfare Inside Iraq, 14 May 2021, [url](#)

(237) Washington Institute, Kataib Hezbollah Leads Drone Warfare Inside Iraq, 14 May 2021, [url](#)

(238) USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, July 1, 2021 – September 30, 2021, 4 November 2021, [url](#), p. 49; see also: GardaWorld, Iraq Country Report, updated 26 October 2021, [url](#)

(239) USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 3 August 2021, [url](#), p. 44

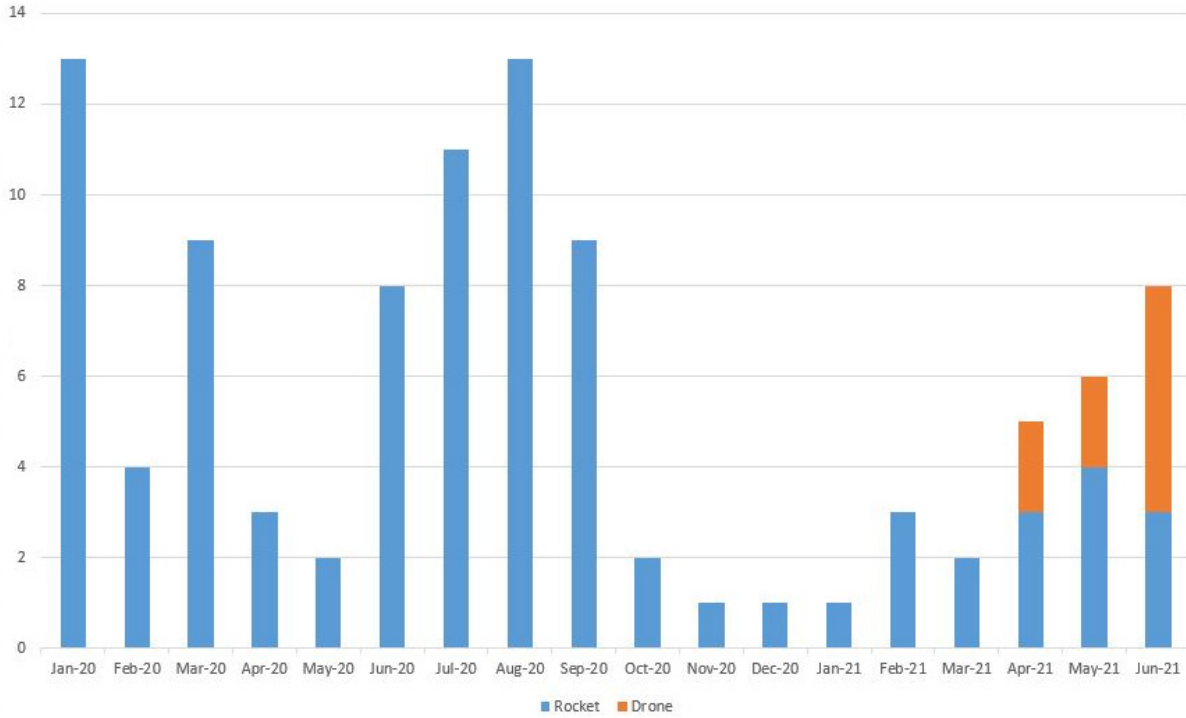

Haziran 2021'de yayımlanan bir raporda Washington Institute, drone'ların sayısı roketlerin sayısını ilk kez geçtiği için ciddi bir nitel fırlamayla birlikte Irak'taki ABD varlıklarına yönelik drone saldırılarının tekrar yükselmeye başladığını ve bu saldırıların nitelik ve nicelik açısından önemli ölçüde arttığını ifade etmiştir.²⁴⁰ ABD hedeflerine yönelik bu artış, Irak Direniş Koordinasyon Komitesi tarafından 22 Mayıs 2021'de yayımlanan ve dış güçlerin Irak'tan çekilmesi için gerekli müzakereleri yapamaması ve ülkedeki mevcut ABD güçlerine yönelik saldırıları meşrulaştırmak için hukuki argümanlarda bulunması nedeniyle Irak hükûmetini eleştirdiği bildiriyle aynı zamana denk gelmektedir.²⁴¹ Kaynak 2021'de gerçekleşen aşağıdaki drone saldırılarını bildirmiştir:

- 14 Nisan'da Erbil Havalimanı'ndaki koalisyon hangarını hedef alan sabit kanatlı drone saldırısı;
- 28 Nisan'da Balad'daki koalisyon lokasyonlarını hedef aldığı iddia edilen drone saldırısı. Bu saldırı 15 Mayıs'ta Liwa Al-Khaibar tarafından üstlenilmiştir;
- 8 Mayıs 2021'de bir hangarı hedef alan saldırı da dâhil olmak üzere Al-Asad Hava Üssü'ndeki lokasyonu hedef alan birkaç drone saldırısı.²⁴²
- 6 Haziran'da Al-Asad Hava Üssü'ne isabet eden çifte drone'lu saldırı;
- 15 Haziran'da Bağdat Uluslararası Havalimanı'ndaki bir koalisyon tesisine iki drone'lu saldırı ve
- 27 Haziran'da Erbil'deki liderler kompleksine yakın bir konumu hedef alan dört drone'lu saldırı.²⁴³

Washington Institute tarafından hazırlanan aşağıdaki grafik, Ocak 2020 ve Haziran 2021 arasında koalisyonun Irak'ta varlık gösterdiği noktaları hedef alan PMF roket ve drone saldırılarının değişimini göstermektedir:

Şekil 3: Koalisyonun varlık gösterdiği noktalara roket ve drone saldırıları ©Washington Yakın Doğu Araştırmaları Enstitüsü 2021²⁴⁴

⁽²⁴⁰⁾ Washington Institute, Iraq's Drone and Rocket Epidemic, By the Number, 27 June 2021, [url](#)

⁽²⁴¹⁾ Washington Institute, The Tansiqiya Signals Escalation Versus the United States, 24 May 2021, [url](#)

⁽²⁴²⁾ Washington Institute, Kataib Hezbollah Leads Drone Warfare Inside Iraq, 14 May 2021, [url](#)

⁽²⁴³⁾ Washington Institute, Iraq's Drone and Rocket Epidemic, By the Number, 27 June 2021, [url](#)

⁽²⁴⁴⁾ Washington Institute, Iraq's Drone and Rocket Epidemic, By the Number, 27 June 2021, [url](#)

Temmuz ve Eylül 2021 ayları arasında İran destekli milisler, temmuzda gerçekleştirilen yedi UAV saldırısı dâhil olmak üzere Bağdat, Bashur Hava Üssü, Al-Asad Hava Üssü ve Erbil Hava Üssü'ndeki ABD ve Koalisyon konumlarına birden fazla UAV ve roket saldırısında bulunmuştur.²⁴⁵ Ancak çeyreğin geri kalanında ABD ve Koalisyon varlıklarına yönelik saldırılarda dikkate değer bir durgunluk görülmüştür. USDOD'un değerlendirmesine göre bu durgunluk, "milislerin artışı yönetmeye ve ABD'nin 26 Temmuz'da yaptığı ve yıl sonuna gelindiğinde savaşmadığı bir rol üstleneceğini açıkladığı duyurusunu değerlendirmeye yönelik isteği de dâhil olmak üzere çeşitli faktörlerden kaynaklanmıştır.²⁴⁶

Son olarak kaynaklar, PMF'nin kendi saldırılarını IŞİD'e yüklediği saldırıları da bildirmiştir.²⁴⁷ Bu eğilime örnekler arasında 6 Temmuz 2020'de Bağdat'ta güvenlik analisti Husham Al-Hashimi'ye düzenlenen suikast²⁴⁸ ve 17 Ekim 2020'de Selahaddin vilayetinde Farhatiya'da muhtemelen AHH tarafından sekiz Sünni sivilin öldürülmesi yer almaktadır.²⁴⁹

KRI'daki aktörler

Peşmerge

Peşmerge hakkında daha fazla bilgi için lütfen [EASO-COI Raporu – Irak: Güvenlik Durumu \(2019\)](#).

Bölüm 1.3.1.3'e bakın. 4 Kasım 2021 tarihli USDOD raporuna göre Kürdistan güvenlik güçleri üç kategoriye ayrılmıştır:

- 18 bölge tugayı, iki bağımsız Şingal taburu ve 1. ve 2. Destek Gücü Komutanlığı'ndan oluşan Peşmerge Bakanlığı güçleri;
- Zerevani güçleri (KDP bağlantılı) ve Acil Durum Müdahale Gücü'nden (PUK bağlantılı) oluşan Kürdistan İçişleri Bakanlığı güçleri ve
- KDP bağlantılı Parastin ve Terörle Mücadele Bölümü'nden oluşan diğer KRG güçleri ve PUK bağlantılı Zanyari güçleri ve Terörle Mücadele Grubu. Asayiş kuvvetleri bu kategoriye girmektedir ve hem KDP'nin hem de PUK'un kendileriyle bağlantılı Asayiş kuvvetleri vardır.²⁵⁰

Kürdistan İşçi Partisi (PKK)

PKK, YPG [Suriye Kürt Halkı Koruma Birlikleri²⁵¹] ve Ninova'nın Sincar ilçesi başta olmak üzere Irak'ın kuzeyinde yakın zamanda oluşan milisler ile arasındaki ideolojik ve örgütsel bağlar

⁽²⁴⁵⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, July 1, 2021 – September 30, 2021, 4 November 2021, [url](#), p. 49

⁽²⁴⁶⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, July 1, 2021 – September 30, 2021, 4 November 2021, [url](#), p. 49

⁽²⁴⁷⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region', 7 May 2021, [url](#); ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region', 7 May 2021, [url](#); Ultra Iraq, [AAH Brigade accuses Daesh of committing the Salah Al-Din massacre], 18 October 2020, [url](#)

⁽²⁴⁸⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region', 7 May 2021, [url](#), p. 2

⁽²⁴⁹⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region', 7 May 2021, [url](#); p. 2; Ultra Iraq, [AAH Brigade accuses Daesh of committing the Salah Al-Din massacre], 18 October 2020, [url](#)

⁽²⁵⁰⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, July 1, 2021 – September 30, 2021, 4 November 2021, [url](#), p. 46

⁽²⁵¹⁾ Clingendael, The YPG/PYD during the Syrian conflict, 19 April 2021, [url](#)

sayesinde Suriye-Irak sınırının her iki tarafında da varlık gösterdiği alanı genişletebilmiş ve sınır boyunca savaşçıların kullandığı geçiş koridorları oluşturabilmiştir.²⁵²

Kürt bağımsızlık referandumunun ardından KRG ve Irak Federal Hükûmeti arasında yaşanan gerilimler sonrasında Kürdistan Demokratik Partisi (KDP), bölgedeki nüfuzunu Sincar da dâhil olmak üzere Zummar'ın güneyine, PKK'ya kaptırmıştır. Kaynağa göre PKK bu esnada “destek tabanını oluşturuyordu” ve Irak'taki Sincar Direniş Birimleri (YBS) gibi diğer gruplar içerisindeki etkisini artırmaya çalışıyordu.²⁵³

Ninova vilayetinin Sincar bölgesinde Haziran 2021'de PMF milisleri ve PKK unsurları arasında gruplaşma eğilimi gözlemlenmiştir.²⁵⁴ Sincar'daki PMF milisleri, “devam eden PKK varlığı için siyasi koruma sağlamıştır.”²⁵⁵ Raporlara atıfta bulunan Arab Center Washington DC'ye (ASW)²⁵⁶ PKK savaşçıları Sincar'daki PMF birimlerine katılmıştır.²⁵⁷ 13 Şubat 2021'de İran destekli milis Harakat Hezbollah Al-Nujaba (HHN), Türkiye'nin Ninova ve Sincar'daki PKK militanlarına karşı operasyonlarına devam etmesi halinde askerî sonuçlarla karşılaşacağına dair Türkiye'yi tehdit eden ve Türk kuvvetlerini “Türk işgal kuvvetleri” olarak adlandırdığı bir bildiri yayımlamıştır.²⁵⁸

PKK'nın KRG güvenlik güçleriyle ilişkisine dair Carnegie Middle East Center raporuna göre PKK (ve bağlantılı grupları) ve Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) anlaşmazlık içerisinde olduğu bölgelerde çekişme halindeydi. Bu çekişme; toprak, kaynak ve statü rekabetinden ortaya çıkmıştı ancak her iki taraf için de sınıra bambaşka anlamlar yükleyen iki farklı dünya görüşü arasındaki yarışı da yansıtmaktadır.²⁵⁹ Bu rekabet artarak PKK unsurları tarafından doğrudan Peşmerge ve Asayiş kuvvetlerine yönelik saldırılara dönüşmüştür. Ekim 2020'de PKK'nın, Kürdistan'ın Duhok şehrinde yüksek düzey Asayiş sınır yetkilisine görev başında değilken²⁶⁰ evinde suikast düzenlediği bildirilmiştir.²⁶¹ Bu öldürme vakası sonucunda Kürt hükûmeti, PKK tarafından üs olarak kullanılan Gare dağlarına özel kuvvet birlikleri konuşlandırmıştır. Bu, PKK'ya muhalif bir hamle olarak görülmüştür.²⁶² Kasım ve Aralık 2020'de PKK unsurlarının Peşmerge'ye saldırdığı iki olay bildirilmiştir. İlk olay, Duhok'un İmadiye şehrinde gerçekleşmiştir. Diğerisi ise Peşmerge savaşçıları Suriye sınırını geçmeye çalışan PKK unsurlarını durdurmaya çalışırken yaşanmıştır.²⁶³ 5 Haziran 2021'de Kuzey Irak'taki Peşmerge kuvvetlerini hedef alan bir saldırı düzenlenmiş, beş Peşmerge askeri hayatını kaybetmiş, dördü de yaralanmıştır. KRG, saldırıyı PKK'ya yüklemiştir ancak PKK daha sonra saldırının sorumluluğunu reddetmiştir.²⁶⁴ OSAC, Eylül 2021'de “PKK ve Kürt bölgesel yetkilileri arasındaki kavganın

⁽²⁵²⁾ Hasan, Harith and Kheder Khaddour, The Making of the Kurdish Frontier: Power, Conflict, and Governance in the Iraqi-Syrian Borderlands, Carnegie Middle East Center, 30 March 2021, [url](#); see also: OSAC, Iraq Country Security report, 2 September 2021, [url](#)

⁽²⁵³⁾ Hasan, Harith and Kheder Khaddour, The Making of the Kurdish Frontier: Power, Conflict, and Governance in the Iraqi-Syrian Borderlands, Carnegie Middle East Center, 30 March 2021, [url](#)

⁽²⁵⁴⁾ ISW, IRAQ 2021–2022: A FORECAST, June 2021, [url](#), p. 26

⁽²⁵⁵⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 3 August 2021, [url](#), p. 54

⁽²⁵⁶⁾ ASW is ‘is a nonprofit, independent, and nonpartisan research organization dedicated to furthering the political, economic, and social understanding of the Arab world in the United States and to providing insight on US policies and interests in the Middle East’. ASW, About Arab Center Washington DC, n. d., [url](#)

⁽²⁵⁷⁾ ASW, Iraq's Complicated and Challenging Security Situation, 16 March 2021, [url](#)

⁽²⁵⁸⁾ New Arab (The), The Iraq Report: PKK, Iran-backed militias threaten Turkey as tensions rise, 15 February 2021, [url](#)

⁽²⁵⁹⁾ Hasan, Harith and Kheder Khaddour, The Making of the Kurdish Frontier: Power, Conflict, and Governance in the Iraqi-Syrian Borderlands, Carnegie Middle East Center, 30 March 2021, [url](#)

⁽²⁶⁰⁾ K24, Kurdistan Region says PKK behind assassination of border official, 11 October 2020, [url](#); RUDAW, Kurdish security forces accuse PKK in killing of Dohuk border official, 10 October 2020, [url](#)

⁽²⁶¹⁾ RUDAW, Kurdish security forces accuse PKK in killing of Dohuk border official, 10 October 2020, [url](#)

⁽²⁶²⁾ New Arab (The), The Iraq Report: Kurd-on-Kurd violence as protesters clash with police, 6 November 2020, [url](#)

⁽²⁶³⁾ UN Security Council, Implementation of resolution 2522 (2020) Report of the Secretary-General, (S/2021/120), 8 February 2021, [url](#), para. 22

⁽²⁶⁴⁾ UN Security Council, Implementation of resolution 2576 (2021) Report of the Secretary-General, (S/2021/700), 3 August 2021, [url](#), para. 22

2020'de özellikle de Duhok vilayetinde ve Erbil vilayetinin kuzey bölgelerinde arttığını” ifade etmiştir.²⁶⁵

Uluslararası aktörler

Birleşik Devletler ve NATO

Irak hükûmetinin talebi üzerine Amerika Birleşik Devletleri yönetimindeki bir uluslararası koalisyon IŞİD hedeflerine yönelik askerî eylemleri resmî hâle getirmek için Ortak Görev Gücü-Doğal Kararlılık Harekâtı'nı (CJTF-OIR) oluşturmuştur.²⁶⁶ Silahlı Çatışmalarda Hukukun Üstünlüğü (RULAC) adlı çevrim içi portal, uluslararası koalisyonun harekâtını “Irak ve Suriye genelinde süren ve uluslararası olmayan tek silahlı çatışma” olarak görmektedir.²⁶⁷

Amerika Birleşik Devletleri'nin Ocak 2020'de Süleymani ve El-Mühendis'i öldürme kararı Tahran ile Washington arasındaki gerilimleri yükseltmiştir. Hükûmet karşıtı şiddetli protestoların aylardır devam ettiği Irak, kendini artmakta olan yeni bir tartışma dalgasının ortasında bulmuştur.²⁶⁸ Iraklı kanun koyucular 5 Ocak'ta 5.000 Amerikalı askerî personel dâhil olmak üzere yabancı birliklerin ülkeden çekilmesi çağrısında bulunan ve bağlayıcı olmayan bir kararı kabul etmiştir.²⁶⁹ Süleymani ve El-Mühendis'i hedef alan drone saldırısı, İran destekli milis gruplarının Irak'taki Amerika ve koalisyon hedeflerine yönelik birçok misilleme saldırısı başlatmıştır. Yukarıdaki [Halk Seferberlik Güçleri \(PMF\)](#) bölümüne bakın.

ABD liderliğindeki koalisyon, Mart 2020'de askerî tesislerini Irak kuvvetlerine geri vermeye başlamıştır.²⁷⁰ ABD, 2020 yılında birliklerini Irak'tan çekmeye devam etmiş, Savunma Bakanı vekili “ülkesinin Irak'taki askerlerinin sayısını 15 Ocak 2021'e kadar 3.000'den 2.500'e düşüreceğini” duyurmuştur.²⁷¹ 26 Temmuz 2021'de ABD ve Irak, ABD'nin Irak'ta savaşma rolünü 2021 sonunda resmî olarak sona erdiren bir anlaşmaya varmıştır. Anlaşma, ABD kuvvetlerinin Irak'ta kalacağını fakat sadece danışmanlık rolü üstleneceğini öngörmüştür.²⁷²

Temmuz 2021 itibarıyla “ISF'ye istihbarat, denetim ve keşif kabiliyetleri kazandırmayı” garanti ederek ve “Irak Hava Kuvvetleri'nin sağlayamayacağı hızlı hava desteğini sağlayarak” Irak'taki IŞİD kalıntılarıyla mücadele odağıyla ülkede konuşlandırılmış 2.500 ABD askeri vardı. “Bunların her ikisi de IŞİD'in kalıcı olarak bastırılması için hayati öneme sahipti”.²⁷³²⁷⁴ CJTF-OIR'nin Irak kuvvetlerine eğitim ve danışmanlık desteği sağlaması için yapılan yapısal değişikliğe rağmen koalisyon güçleri IŞİD karşıtı operasyonlarda ISF'ye hava desteği vermeye devam etmektedir. Ancak 2021'in üçüncü çeyreği için CJTF-OIR raporunda koalisyon güçleri tarafından düzenlenen hava saldırılarının sayısının daha az olduğu söylenmektedir.²⁷⁵ 2021'in ilk çeyreği

⁽²⁶⁵⁾ OSAC, Iraq Country Security Report, 2 September 2021, [url](#)

⁽²⁶⁶⁾ Operation Inherent Resolve (OIR), n.d., [url](#)

⁽²⁶⁷⁾ RULAC, Non-International armed conflict in Iraq, [Last updated: 30 April 2021], n.d., [url](#)

⁽²⁶⁸⁾ Dagher, M., The killing of Qassem Soleimani: What does it mean, Washington Institute for Near East Policy (The) (TWI), 9 January 2020, [url](#)

⁽²⁶⁹⁾ Aljazeera, Iraqi parliament calls for expulsion of foreign troops, 5 January 2020, [url](#)

⁽²⁷⁰⁾ Stars and Stripes, US reduces footprint in Iraq with transfer base used to fight ISIS, 18 March 2020, [url](#)

⁽²⁷¹⁾ UN Security Council, Implementation of resolution 2522 (2020) Report of the Secretary-General, (S/2021/120), 8 February 2021, [url](#), para. 19

⁽²⁷²⁾ Reuters, Biden, Kadhimî seal agreement to end U.S. combat mission in Iraq, 27 July 2021, [url](#); BBC, US combat forces to leave Iraq by end of year, 27 July 2021, [url](#)

⁽²⁷³⁾ Reuters, Biden, Kadhimî seal agreement to end U.S. combat mission in Iraq, 27 July 2021, [url](#); Al-Hurra, لوقف «الحروب التي لا تنتهي».. تخفيض عدد القوات الأميركية بالعراق [In order to stop “endless wars”.. The U.S. reduces its forces in Iraq], 15 January 2021, [url](#)

⁽²⁷⁴⁾ ISW, IRAQ 2021–2022: A FORECAST, June 2021, [url](#), p. 20

⁽²⁷⁵⁾ US USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. July 1, 2021 – September 2021, 3 November 2021, [url](#), p. 33 & 35

için CJTF-OIR raporunda Koalisyonun “Irak Ordusu ve Hava Kuvvetleri, Terörle Mücadele Hizmetleri (CTS), Kürt Peşmerge kuvvetleri ve Irak Savunma Bakanlığı” dâhil olmak üzere ISF içerisindeki birçok unsura destek sağladığı belirtilmektedir. CJTF-OIR, Bağdat'taki Ortak Harekât Komutanlığı – Irak (JOC-I) ve Erbil'deki Kürt Koordinasyon Merkezi olmak üzere iki ana komuta merkezinde danışmanlık faaliyetlerini yürütmektedir.²⁷⁶

NATO Irak'taki varlığını sürdürmektedir ve faaliyetleri Irak hükûmetiyle birlikte kararlaştırılmaktadır. NATO'nun Irak'taki misyonu, “ülkelerini istikrara kavuşturabilmeleri, terörle mücadele edebilmeleri ve DAESH'in dönüşünü önleyebilmeleri için güvenlik teşkilatları ve kuvvetlerini güçlendirerek” Irak'ı desteklemeyi amaçlayan, “savaşa dâhil olmayan bir danışmanlık, eğitim ve kapasite artırma misyonu”dur.²⁷⁷ NATO Genel Sekreteri Jan Stoltenberg, Şubat 2021'de NATO Irak Misyonu'nu (NMI) genişleterek şu anda 500 olan personel sayısını 4.000'e çıkarma kararını açıklamıştır. NMI, ülkenin IŞİD tehdidini bastırmasına yardımcı olma amacıyla “danışmanlık, eğitim ve kapasite artırma misyonu” olarak 2018'de kurulmuştur.²⁷⁸ Misyonu genişletme kararı, yerel otoritelere güvenlik sektörü reformu konusunda tavsiyelerde bulunmayı ve yardım etmeyi kapsamaktadır. Personel artışı, şu anda başkentteki Savunma Bakanlığı karargâhıyla sınırlanan NMI'nin Bağdat dışında faaliyet göstermesini ve birçok güvenlik teşkilatına ulaşabilmesini sağlayacaktır. Michael Knight'a göre 4.000 sayısı belirlenmiş bir hedef değildir, fakat MAG'nin tamamen çekilmesi halinde böyle bir hedef belirlenmesi amaçlanmaktadır.²⁷⁹

1 Ocak - 31 Mart 2021 dönemini kapsayan raporda ABD Başmüfettişi, koalisyonun IŞİD karşıtı mücadelesinde ISF'yi desteklediğini ve 133 hava saldırısı gerçekleştirdiğini, bunun 2019'dan beri en yüksek sayı olduğunu belirtmiştir.²⁸⁰ Bu destek Haziran 2021 boyunca devam etmiştir.²⁸¹

Türkiye ve İran

Türkiye, Temmuz 2015'te Irak'taki PKK üslerine saldırılarını yeniden başlatarak Türkiye Hükûmeti ile PKK arasında 2013 yılında yapılan ateşkes anlaşmasına son vermiştir.²⁸² Türkiye, Mayıs 2019'da Kuzey Irak'taki PKK hedeflerine yönelik hava ve kara saldırılarından oluşan “Pençe Operasyonu'nu” başlatmıştır.²⁸³ Türk komando kuvvetleri, Haziran 2020'de hava desteğiyle PKK'ya karşı Pençe-Kaplan ve Pençe-Kartal operasyonlarını gerçekleştirmiştir.²⁸⁴ Türkiye'nin geçmişte KRI bölgeleri içerisinde kalan askerî müdahaleleri, Sincar bölgelerini ve Türkiye'den giden Kürt mültecilerin barındığı Mahmur mülteci kampını kapsayacak şekilde Kürt bölgesinin sınırlarını aşmıştır.²⁸⁵ New Internationalist dergisi, Türkiye'nin Irak'taki askerî tesislerinin sayısını 37'ye çıkardığını, bunlardan 12'sinin Haziran taarruzu başladığından beri kurulduğunu bildirmiştir.²⁸⁶

Nisan 2021 sonlarında Türk ordusu, KRI'da Pençe-Şimşek ve Pençe-Yıldırım operasyonları adıyla bilinen geniş çaplı bir sınır taarruzu başlatmıştır. PKK'nın lojistik altyapısını ve

⁽²⁷⁶⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, January 1, 2021 – March 31, 2021, 4 May 2021, [url](#), p. 28

⁽²⁷⁷⁾ NATO, NATO Mission Iraq (NMI), March 2021, [url](#)

⁽²⁷⁸⁾ Al-Arabiya, NATO will expand mission in Iraq to 4,000 personnel: Stoltenberg, 18 February 2021, [url](#)

⁽²⁷⁹⁾ Knights, M., Washington Institute for Near East Policy (The), NATO in Iraq: not a surge, 5 March 2021, [url](#)

⁽²⁸⁰⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, January 1, 2021 – March 31, 2021, 4 May 2021, [url](#), p. 30

⁽²⁸¹⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 3 August 2021, [url](#), p. 30

⁽²⁸²⁾ Reuters, Turkey launches air strikes on PKK camps after ceasefire move, 11 October 2015, [url](#)

⁽²⁸³⁾ RULAC, Non-International armed conflict in Iraq, [Last updated: 30 April 2021], n.d., [url](#)

⁽²⁸⁴⁾ Anadolu Agency (AA), Turkey launches operation Claw-Tiger in northern Iraq, 17 June 2020, [url](#)

⁽²⁸⁵⁾ Al-Monitor, Erdogan: Turkey on path to 'unstoppable power' in region, 10 July 2020, [url](#)

⁽²⁸⁶⁾ New Internationalist, Turkey ramps up war on Kurds in northern Iraq, 13 July 2020, [url](#)

operasyonel kapasitesini hedef alan operasyonlarda Kuzey Irak'ın dağlık bölgelerindeki PKK tünel şebekelerine saldırılmıştır.²⁸⁷

Türkiye'nin Irak'taki PKK hedeflerine yönelik takibini genişletmesi, KPD ile PKK arasındaki gerilimi artırmış, bunun sonucunda 2021 boyunca Iraklı Peşmerge kuvvetleri arasında ölümcül çatışmalar yaşanmıştır.²⁸⁸ Al-Monitor'a konuşan Iraklı Kürt gözlemciler, taraflardan hiçbirinin birbiriyle savaşmaya niyeti olmadığını, fakat durumun 1990'larda yüzlerce sivilin hayatını kaybettiği Kürt iç savaşının tekrarlanacağına dair korkuları artırdığını öne sürmüştür.²⁸⁹ Şiddetin artacağı korkusu, KRG'yi PKK savaşçılarının köy ve kasabalara girmesini ve Türk hava saldırılarının yerleşim bölgelerini hedef almasını engellemek için KRI'da daha çok üs kurmaya itmiştir. Al-Jazeera'nın Aralık 2020'de alıntılıdığı Hristiyan Barış Ekipleri adlı sağcı grup, son beş yılda Türk bombardımanları ve hava saldırıları sonucunda yaklaşık 100 sivilin öldüğünü ve 400 köyün boşaltıldığını bildirmiştir.²⁹⁰

Türkiye'nin askerî müdahaleleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. bölüm [2.6. Ninova](#), [2.8. Duhok](#), ve [2.9 Erbil](#).

Haziran 2020de İran ve Türk askerî kuvvetleri, İran sınırındaki Haj Omran ilçesinde saldırılar gerçekleştirmiştir. Rudaw'a göre İslam Devrimi Muhafızları Ordusu'na (IRGC) yakın medya kuruluşları, Türkiye ve İran'ın "Kürdistan Bölgesi merkezli sınır ötesi 'terörizm' olarak adlandırdıkları şeyle ortaklaşa mücadele etmeyi" kararlaştırdıklarını söylemiştir.²⁹¹

Ağustos 2021'de İran Kürdistan Demokratik Partisi'nin (KDPI) üst düzey üyelerinden biri Erbil'deki bir otel odasında ölü bulunmuştur. Cinayetten İran'ı sorumlu tutan KDPI, cesette "ciddi işkence izleri" bulunduğunu belirtmiştir.²⁹² İngiltere merkezli medya kuruluşu Iran International, Eylül 2021'de İran'ın KRI'daki İranlı Kürt gruplara yönelik topçu ateşi ve drone saldırıları başlattığını bildirmiştir.²⁹³ Amwaj Media'ya göre IRGC, Erbil ve Bağdat'taki yetkililerin İranlı Kürt unsurları bölgeden tahliye etmemesi durumunda İranlı Kürt kalelerini ve üslerini yok etme tehdidinde bulunmuştur.²⁹⁴

İran KRI'daki Harir'de bulunan ABD hava üssünün kapatılması için uzun süredir kampanya yürütmektedir. IRGC'nin üst düzey komutanı Muhammed Bakiri, Eylül 2021'de İran televizyonunda yaptığı bir yorumda Irak'ın Amerika Birleşik Devletleri'nin ve İranlı Kürt muhalefet gruplarının İran sınırında üsler kurmasına izin vermemesi gerektiğini söylemiştir.²⁹⁵

1.3.2 Güvenlik durumuna coğrafî bakış

Bu bölüm, referans dönemde farklı coğrafî bölgelerdeki farklı güvenlik sorunlarına dair kısa bir açıklama sunmaktadır. Farklı bölgeler; aşağıda kısaca açıklanan belirli güvenlik dinamiklerine, eğilimlerine ve modellerine sahiptir. Bu bağlamsal konular, vilayetlere ilişkin bölümlerde daha ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

⁽²⁸⁷⁾ Jamestown Foundation (The), Maximum pressure: Turkey's anti-PKK counter terrorism campaigns in Northern Iraq, 7 May 2021, [url](#)

⁽²⁸⁸⁾ Aljazeera, Fighting intensifies between Peshmerga and PKK in northern Iraq, 14 December 2020, [url](#), Al-Monitor, Deadly attacks stoke KDP-PKK tensions in Iraqi Kurdistan, 16 June 2021, [url](#)

⁽²⁸⁹⁾ Al-Monitor, Deadly attacks stoke KDP-PKK tensions in Iraqi Kurdistan, 16 June 2021, [url](#)

⁽²⁹⁰⁾ Aljazeera, Fighting intensifies between Peshmerga and PKK in northern Iraq, 14 December 2020, [url](#)

⁽²⁹¹⁾ Rudaw, Iran and Turkey conduct military operations in Haji Omeran for second day straight, 17 June 2020, [url](#)

⁽²⁹²⁾ Al-Monitor, Are Iranian threats to escalate in Iraqi Kurdistan more hot air?, 22 September 2021, [url](#)

⁽²⁹³⁾ Iran International, Iran's top commander demands closure of US base in northern Iraq, 19 September 2021, [url](#)

⁽²⁹⁴⁾ Amwaj.media, IRGC steps up pressure on Iranian Kurdish groups in northern Iraq, 11 November 2021, [url](#)

⁽²⁹⁵⁾ Al-Monitor, Are Iranian threats to escalate in Iraqi Kurdistan more hot air?, 22 September 2021, [url](#)

Kuzeybatı ve merkez vilayetleri: Anbar, Babil, Bağdat, Diyala, Kerkük, Ninova, Selahaddin

İran destekli milisler, Iraklı işletmelerin Irak'taki ABD kuvvetleriyle iş birliği yapmaktan vazgeçirmek amacıyla Güney Bağdat Kemerleri'nde "ABD liderliğindeki koalisyonla anlaşmalı olarak Irak tarafından işletilen lojistik konvoylarını" hedef alan IED saldırılarını artırmıştır. ISW'ye göre bu saldırılar, Şubat 2020'de başlamış, "2020 sonlarında ve 2021 boyunca önemli ölçüde artmıştır."²⁹⁶ 11 Ağustos - 2 Ekim 2020 tarihleri arasında Babil, Bağdat, Zi Kar, Kadisiye ve Selahaddin'de "uluslararası IŞİD ile mücadele koalisyonu tarafından görevlendirilen lojistik ve ikmal malzemesi taşıyan konvoyları" hedef alan ve zayıfla sonuçlanan 17 IED saldırısı bildirmiştir.²⁹⁷ GardaWorld, "Haftalık saldırılar [ABD] üslerine ikmal malzemeleri taşıyan konvoyları hedef alıyor"²⁹⁸ başlıklı haber yapmıştır. Carnegie Uluslararası Barış Vakfı, Ekim 2020 ve Ocak 2021 arasında orta ve güney Irak'taki Koalisyon güçlerine tedarik yaptığı anlaşılabilir lojistik konvoylarına yönelik saldırılarda artış yaşandığını bildirmiştir.²⁹⁹ Aralık 2020'de Babil, Basra, Zi Kar, Müsenne, Kadisiye ve Selahaddin'de 18 benzer olay yaşandığını bildirilmiştir. Ayrıca 17 Şubat ve 21 Mart 2021 arasında Anbar, Babil, Bağdat, Basra, Zi Kar, Müsenne, Kadisiye ve Selahaddin'de 30 IED saldırısının gerçekleştiği ifade edilmiştir.³⁰⁰ Carnegie Uluslararası Barış Vakfı, Temmuz 2020 ve Mart 2021 ayları arasında Babil, Bağdat, Kadisiye, Selahaddin, Zi Kar, Basra ve Anbar vilayetlerinde bu tür saldırılar gerçekleştiğini belirtmiştir.³⁰¹

Kuzey Bağdat Kemerleri'nde İran destekli milisler "varlıklarını ve vurgunculuk faaliyetlerini artırmak için" IŞİD ile mücadele misyonundan faydalanmıştır. ISW'ye göre Bakuba, Tarmiyah ve Felluce'deki milisler transit güzergâhları boyunca ve önemli üslerde varlıklarını güçlendirmiş ve kazanç elde etmek için sınır kapılarının kontrolünü sağlamaya çalışmıştır.³⁰²

7 Mayıs 2021'de ISW, Bağdat şehrinde PMF'nin "[...] en azından 2018'den beri düzensiz aralıklarla roket saldırıları gerçekleştirdiği destek bölgelerini elinde tuttuğunu, ABD Büyükelçiliği ve Bağdat Uluslararası Havalimanı dâhil olmak üzere ABD liderliğindeki koalisyonun önemli varlıklarını hedef aldığını" belirtmiştir.³⁰³ Ayrıca Al-Hurra 22 Şubat 2021'de ABD Büyükelçiliği'ni hedef alan ve Bağdat'ın Al-Karrada mahallesinden atılan bir roket saldırısı hakkında haber yapmıştır.³⁰⁴ PMF, ABD varlıklarının yanı sıra yerel işletmeleri de Karrada mahallesinden hedef almış ve "yaygın destek bölgelerini" kapsayacak şekilde bu faaliyetleri genişletmiştir.³⁰⁵

PMF grupları, askerî varlıklarının yanı sıra Bağdat'ın karışık mezhepli mahallelerinde içki dükkânlarına saldıran *Rab'Allah* gibi gruplar aracılığıyla Bağdat'taki toplumsal varlıklarını da güçlendiriyor gibi görünmektedir. Bu faaliyetler "seçmenlerin davranışlarını kontrol alma veya siyasi rakiplerin gözünü korkutma amacı" taşıyabileceği gibi "Bağdat'ın merkezinde baskın güvenlik gücü olması için oluşturduğu milisler aracılığıyla halkın Irak Güvenlik Güçleri ile iş birliğini kısıtlamayı" da amaçlıyor olabilir.³⁰⁶ Ocak ve Şubat 2021'de Bağdat'taki içki

⁽²⁹⁶⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region', 7 May 2021, [url](#)

⁽²⁹⁷⁾ UN Security Council, Implementation of resolution 2522 (2020) Report of the Secretary-General (S/2020/1099), 10 November 2020, [url](#), para. 27

⁽²⁹⁸⁾ GardaWorld, Iraq Country Report, updated 26 October 2021, [url](#)

⁽²⁹⁹⁾ Carnegie Endowment for International Peace, Iraq's Resurgent Paramilitaries, 22 April 2021, [url](#); see also: EPIC, ISHM: December 24, 2020 – January 7, 2021, 7 January 2021, [url](#)

⁽³⁰⁰⁾ UN Security Council, Implementation of resolution 2522 (2020) Report of the Secretary-General, (S/2021/120), 8 February 2021, [url](#), para. 20; UN Security Council, Implementation of resolution 2522 (2020) Report of the Secretary-General, (S/2021/426), 4 May 2021, [url](#), para. 20

⁽³⁰¹⁾ Carnegie Endowment for International Peace, Iraq's Resurgent Paramilitaries, 22 April 2021, [url](#)

⁽³⁰²⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region', 7 May 2021, [url](#), p. 1

⁽³⁰³⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region', 7 May 2021, [url](#), p. 4

⁽³⁰⁴⁾ Al-Hurra, صور.. العثور على منصة الصواريخ التي استهدفت السفارة الأميركية في بغداد [Photos.. Launch platform of the missiles that targeted the U.S. Embassy in Baghdad was found], 22 February 2021, [url](#)

⁽³⁰⁵⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region', 7 May 2021, [url](#), p. 4

⁽³⁰⁶⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region', 7 May 2021, [url](#), p. 4

dükkânlarını hedef alan birçok IED saldırısı bildirilmiştir.³⁰⁷ *Rab'Allah* ayrıca 25 Mart 2021'de Bağdat'ın doğusunda silahlı yürüyüş düzenlemiş, Irak başbakanı dâhil olmak üzere Irak hükûmetinin önemli şahıslarını tehdit etmiştir.³⁰⁸

İŞİD, bu raporun referans döneminde Bağdat'ta iki intihar saldırısı gerçekleştirmiştir. 21 Ocak 2021'de Bağdat'ın merkezindeki Tayaran Meydanı'nda muhtemelen İŞİD tarafından gerçekleştirilen ve "nadir görülen çifte intihar bombalaması" nedeniyle en az 32 kişi ölmüş, 110'dan fazla kişi yaralanmıştır.³⁰⁹ İŞİD ayrıca 19 Temmuz 2021'de Bağdat şehrinde en az 30 kişinin öldüğü ve 50'den fazla kişinin yaralandığı bir intihar saldırısı gerçekleştirmiştir.³¹⁰ Saldırı, Sadr şehrindeki kalabalık bir pazarı hedef almıştır.³¹¹

Irak Başbakanı Mustafa El-Kazimi, 7 Kasım 2021'de Bağdat'ın Yeşil Bölgesindeki ikametgâhını hedef alan bir suikast girişiminden sağ kurtulmuştur.³¹² Irak ordusunun bir açıklamasına göre, patlayıcı taşıyan silahlı bir drone ile saldırı gerçekleştirilmiş, en az yedi muhafız yaralanmıştır.³¹³ Saldırıda iki drone daha kullanılmış, ancak bunlar hedeflerine ulaşmadan güvenlik güçlerince vurularak düşürülmüştür.³¹⁴ The Arab Weekly'ye göre suikast girişimi, "seçim sonuçları açıklandığından beri İran'daki partilerle 'Halk Seferberlik Güçleri' milisleri arasında devam eden gerginliğin en son noktası olmuştur".³¹⁵

Musings on Iraq, Irak başbakanının ikametgâhını hedef alan saldırıdan sonra İran İslami Devrim Muhafızları Ordusu'nun Kudüs Gücü komutanının Bağdat'ı ziyaret ettiğini ve Irak'ın güvenliğini tehdit eden tüm girişimleri kınadığını belirtmiştir. "Haşdi grupların geri çekilmesini, seçim sonuçlarını kabul etmesini ve Şii partileri birleştirmesini istediği" söylenmektedir.³¹⁶

Irak Kürdistanı (Erbil, Duhok ve Süleymaniye)

KRI'da Türkiye, "Kürdistan İşçi Partisi'ne (PKK) yönelik bir dizi askerî operasyonla ve KRG ile siyasi ve ekonomik ilişkilerini güçlendirerek Irak Kürdistanı'nda etki sahibi olmanın yollarını aramıştır."³¹⁷

⁽³⁰⁷⁾ Nina News, انفجار عبوة ناسفة على محل لبيع المشروبات الكحولية وسط بغداد [Explosion of IED targeted a liquor store in the centre of Baghdad], 14 January 2021, [url](#); Al-Sumaria, إصابة مدني بانفجار استهدف محلاً لبيع المشروبات الكحولية وسط بغداد [One civilian injured in an IED attack that targeted a liquor store in Baghdad Centre], 17 January 2021, [url](#); Shafaq, خلال ساعات.. ثاني تفجير يستهدف محل مشروبات كحولية في بغداد [In a few hours.. Another explosion hits a liquor shop in Baghdad], 18 January 2021, [url](#); Al-Sumaria, انفجار مسيطر عليه قرب محل مشروبات كحولية في تكريت [Controlled detonation of an IED near a liquor shop in Tikrit], 14 January 2021, [url](#); EPIC, ISHM: FEBRUARY 4 – FEBRUARY 11, 2021, 11 February 2021, [url](#)

⁽³⁰⁸⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#)

⁽³⁰⁹⁾ Al Jazeera, Deadly twin suicide attack hits central Baghdad, 21 January 2021, [url](#); NPR, Twin Suicide Bombings In Baghdad Market Kill At Least 32, Wound Over 100, 21 January 2021, [url](#); New York Times, Suicide Bombings in Crowded Baghdad Market Kill at Least 32, 21 January 2021, [url](#)

⁽³¹⁰⁾ UN Security Council, Press Release: Security Council Press Statement on 19 July Terrorist Attack in Iraq, 21 July 2021, [url](#); CNN, ISIS claims responsibility for Iraq suicide attack that left dozens dead, 20 July 2021, [url](#)

⁽³¹¹⁾ Reuters, Suicide attack in Iraq's Sadr City kills at least 35, wounds dozens -sources, 20 July 2021, [url](#); Al Jazeera, Baghdad bombing: 35 killed in attack on packed Iraq market, 19 July 2021, [url](#)

⁽³¹²⁾ BBC, Iraqi PM al-Kadhimi survives drone attack on his home, 7 November 2021, [url](#); Reuters, Iraqi PM decries 'cowardly' attack on his home by drones carrying explosives, 8 November 2021, [url](#)

⁽³¹³⁾ DW, Iraq: Prime minister unhurt after assassination attempt by drone, 7 November 2021, [url](#); BBC, Iraqi PM al-Kadhimi survives drone attack on his home, 7 November 2021, [url](#)

⁽³¹⁴⁾ France 24, Iraqi PM chairs security meeting after drone assassination attempt, 7 November 2021, [url](#)

⁽³¹⁵⁾ Arab Weekly (The), Iran's message behind the drone attack on Kadhimi, 9 November 2021, [url](#)

⁽³¹⁶⁾ Musings on Iraq, Pro-Iran Hashd Factions Told To Backdown By Tehran and Shiite Parties After Attempt Upon PM Kazemi's Life, 10 November 2021, [url](#)

⁽³¹⁷⁾ Newlines Institute, Iran Using Iraqi Kurdistan Against the U.S. and Turkey, 19 February 2021, [url](#)

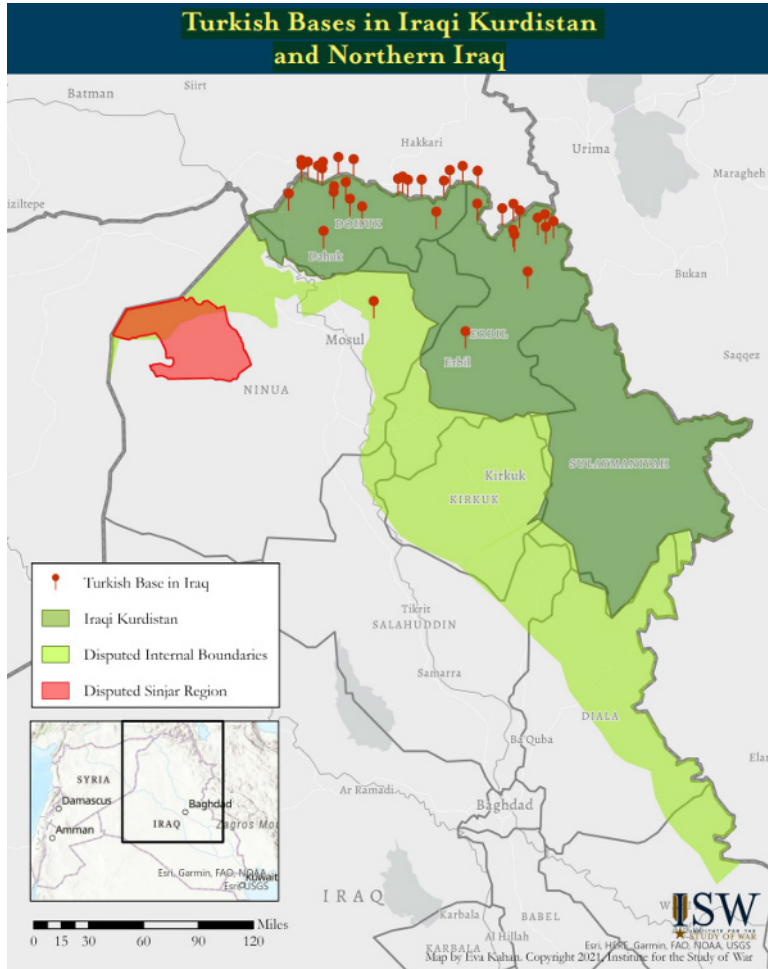

Ağustos 2020 ve Mayıs 2021 ayları arasında Kuzey Irak'ta PKK'ya karşı Türk askerî operasyonları yapıldığı bildirilmiştir.³¹⁸ Türk Milli Savunma Bakanlığı, Kasım 2020'de PKK karşıtı 28 operasyon gerçekleştirildiğini duyurmuştur.³¹⁹ BM Güvenlik Konseyi'nin 10 Kasım 2020 tarihli raporunda alıntılanıldığı üzere İraç Security Media Cell'e göre Erbil vilayetinin kuzeyinde, Sidakan bölgesinde gerçekleştirilen bir Türk drone saldırısı sonucunda iki üst düzey rütbeli asker ve sürücülerini hayatını kaybetmiştir. Olay, Irak ve Türkiye arasında siyasi gerilimlere neden olmuştur.³²⁰

Nisan 2021'de Türkiye, Kandil Dağları'nda PKK'ya karşı Pençe-Yıldırım ve Pençe-Şimşek adlı iki askerî operasyon başlatmıştır. Türkiye önceleri askeri faaliyetlerini büyük ölçüde Kandil Dağları gibi nüfusun olmadığı bölgelerle sınırlı tutsa da yakın zamanda operasyonlarının kapsamını daha güneye, Duhok vilayetindeki Sincar bölgesine doğru genişletmiş, "yerel halkı onlarca köyden kaçmaya zorlamış ve PKK'yı Peşmerge ile çatışmaya itmiştir."³²¹

ISW; KRI ve Kuzey Irak'taki Türk üslerini gösteren aşağıdaki haritayı paylaşmıştır:

Harita 3: Irak Kürdistanı ve Kuzey Irak'taki Türk Üsleri © ISW 2021³²²

⁽³¹⁸⁾ UN Security Council, Implementation of resolution 2576 (2021) Report of the Secretary-General, (S/2021/700), 3 August 2021, [url](#), para. 20

⁽³¹⁹⁾ UN Security Council, Implementation of resolution 2522 (2020) Report of the Secretary-General, (S/2021/120), 8 February 2021, [url](#), para. 21

⁽³²⁰⁾ UN Security Council, Implementation of resolution 2522 (2020) Report of the Secretary-General (S/2020/1099), 10 November 2020, [url](#), paras. 29-33

⁽³²¹⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 3 August 2021, [url](#), p. 54

⁽³²²⁾ ISW, IRAQ 2021–2022: A FORECAST, June 2021, [url](#), p. 27

KRI'daki Türk askerî operasyonlarının yanı sıra muhtemelen İran destekli milisler de 15 Şubat 2021'de Erbil'i hedef alan "bir dizi roket saldırısı" da gerçekleştirmiştir. Kaynağa göre, roketler KRI içerisinde fırlatılmış ve Waziran'da Naz şehrindeki bir hayvan pazarına ve Erbil Uluslararası Havalimanı'nın dışına düşmüştür. Saldırıların sonucunda sivil bir yüklenici hayatını kaybetmiş ve biri ABD askeri olmak üzere dokuz kişi yaralanmıştır.³²³ Amerika ve KRG'nin açıkladığı ölü sayısını yükselten saldırıları, Irak ve Batı güvenlik uzmanlarının bilmediği, "ileride saldırılar yaşanacağına dair tehditlerde bulunan, ABD ve Türk 'işgallerini' destekleyerek seçtikleri 'yanlış yol' hakkında Kürt yetkilileri uyararak" milis gücü *Awliya Al-Dam* (Kan Koruyucuları) üstlenmiştir.³²⁴ Roket saldırılarına Kürt hedef kitleye yönelik Türkiye karşıtı ve KRG karşıtı propaganda yapan önemli mesajlar da eşlik etmiştir. Bu durum, İran destekli milislerin KRI'daki ideolojik etki yaratacağı korkusuyla saldırıları durdurmak için KRG'yi İran'ın yardımını istemeye zorlamıştır.³²⁵

İran destekli milisler, drone kabiliyetlerinden faydalanmış ve Erbil Uluslararası Havalimanı'ndaki ABD konumlarına 11 Eylül 2021'de iki kamikaze drone ile saldırmıştır. Saldırı, ABD'nin koruma amaçlı karşı önlemleri tarafından durdurulmuştur ve hiçbir zarara ya da zayıyata neden olmamıştır.³²⁶

Nisan ve Haziran 2021'de benzer saldırılar gerçekleşmiş ve tüm bu saldırılarda havalimanındaki ABD lokasyonları hedef alınmıştır.³²⁷ 26 Haziran 2021'de üç adet UAV IED, Erbil'in kuzeydoğusundaki lokasyonları hedef alarak maddi hasara yol açmıştır.³²⁸ Al-Ahram Siyasi ve Stratejik Çalışmalar Merkezi'ne (ACPSS) göre³²⁹ Nisan 2021 saldırısında hedef alınan konumun İsrail istihbarat kuvvetleri tarafından işletildiğine inanıldığı için saldırı, İran ve İsrail arasındaki gerilimler bağlamında değerlendirilebilir.³³⁰ Kaynak, İsrail'in KRI'yı istihbarat üssü olarak kullanmasına izin verdiği için İran'ın KRG'yi suçladığını ancak KRG'nin bu suçlamaları sürekli reddettiğini eklemiştir.³³¹

Tartışmalı bölgeler

ABD Başmüfettişi, 2021'in ilk yarısında Kürt Koordinasyon Hattı boyunca ISF ile *Peşmerge* kuvvetleri arasında koordinasyon eksikliği olduğunu,³³² bu durumun artırdığı güvenlik açığından hem IŞİD'in hem de PMF'nin faydalandığını bildirmiştir.³³³ Ancak 2021'in ikinci çeyreğinde Irak CTS, tartışmalı bölgede *Peşmerge* kuvvetleriyle ortak bir operasyon

⁽³²³⁾ UN Security Council, Implementation of resolution 2522 (2020) Report of the Secretary-General, (S/2021/426), 4 May 2021, [url](#), para. 18; Newlines Institute, Iran Using Iraqi Kurdistan Against the U.S. and Turkey, 19 February 2021, [url](#); WSJ, Investigators Probe Iraq Rocket Attack on U.S. Military Base in Erbil, 16 February 2021, [url](#)

⁽³²⁴⁾ Rose, C. and Al-Aqeedi, R., Iran Using Iraqi Kurdistan Against the U.S. and Turkey, Newlines Institute, 19 February 2021, [url](#)

⁽³²⁵⁾ Rose, C. and Al-Aqeedi, R., Iran Using Iraqi Kurdistan Against the U.S. and Turkey, Newlines Institute, 19 February 2021, [url](#)

⁽³²⁶⁾ ISW, Recent Iranian Proxy Attack in Iraqi Kurdistan Unlikely a Signal for New Escalation, 17 September 2021, [url](#)

⁽³²⁷⁾ France 24, Bomb-laden drones hit airport in city of Erbil in northern Iraq, 7 July 2021, [url](#)

⁽³²⁸⁾ UN Security Council, Implementation of resolution 2576 (2021) Report of the Secretary-General, (S/2021/700), 3 August 2021, [url](#), para. 18

⁽³²⁹⁾ Al-Ahram Center for Political and Strategic Studies (ACPSS) 'was established in 1968 as an independent research unit within Al Ahram Foundation [... and] has been one of the leading think tanks in Egypt and the region, committed to independent research and critical thinking'. Europmesco, ACPSS - Al-Ahram Center for Political and Strategic Studies, n. d., [url](#)

⁽³³⁰⁾ ACPSS, كوردستان العراق... ساحة تصعيد جديدة بين إسرائيل و إيران [KRI.. A new escalation space between Israel and Iran], 23 April 2021, [url](#)

⁽³³¹⁾ ACPSS, كوردستان العراق... ساحة تصعيد جديدة بين إسرائيل و إيران [KRI.. A new escalation space between Israel and Iran], 23 April 2021, [url](#)

⁽³³²⁾ The Line 'extends across several provinces of northern Iraq, separates the semi-autonomous Iraqi Kurdistan Region from the rest of Iraq, and much of the area along either side of the line is claimed by both sides'. USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, January 1, 2021 – March 31, 2021, 4 May 2021, [url](#), pp. 37-38

⁽³³³⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, January 1, 2021 – March 31, 2021, 4 May 2021, [url](#), pp. 38

gerçekleştirmiştir. CJTF-OIR operasyonu “İrak’ın güvenlik güçlerini bir araya getiren ve CTS ile Peşmerge kuvvetleri arasında gelecekteki iş birliğinin koşullarını belirleyen önemli bir gelişme” olarak tanımlamıştır. Operasyon, Peşmerge mevzilerini hedef alan bir IŞİD saldırısına karşılık olarak yapılmıştır.³³⁴

İran’ın Irak’taki amaçlarından biri Türkiye’nin KRI’daki etkisini azaltmak olduğundan³³⁵ Irak’taki İran vekilleri Nisan 2021’de Ninova vilayetindeki bir Türk üssünü hedef almış ve ilk defa bir Türk askerinin ölümüne neden olmuştur. Türkiye muhtemelen misilleme olarak “ertesi gün Ninova’daki iki İran vekil mevziine güdümlü tanksavar füzeleri fırlatmaları için” KDP bağlantılı Peşmerge kuvvetlerine baskı yapmıştır.³³⁶

İran destekli milislerin yanı sıra PKK savaşçıları da Mahmur’da varlık göstermektedir. ABD Baş Müfettişi’nin 3 Ağustos 2021 tarihli raporunda alıntılanan bir BMMYK kaynağına göre, Mahmur mülteci kampında “sivil olmayan kişilerin” bulunması olasılığı “BMMYK’nin kampa erişmesini zorlaştırmaktadır”. Bu PKK varlığı nedeniyle Türkiye Haziran 2021’de kamp bölgesine³³⁷ iki UAV saldırısı düzenlemiştir.³³⁸ Ayrıca 5 Haziran 2021’de Mahmur’daki PKK unsurlarını hedef alan bir Türk hava saldırısı gerçekleştirildiği bildirilmiştir.³³⁹

ISW, Haziran 2021’de yayımlanan bir raporda Türkiye’nin Irak’taki amacının “hava saldırıları ve özel harekâtlar gerçekleştirerek, Bağdat ve Erbil arasında Ekim 2020’de yapılan Sincar Anlaşması’nın uygulanmasını teşvik ederek Kürt kontrolü altındaki Kuzeydoğu Suriye sınırında yer alan Sincar ilçesinden ve Kuzey Irak’tan PKK’yı çıkarmaktır”.³⁴⁰ Kaynağa göre Sincar Anlaşması müzakere edilirken İran ve vekilleri, PKK ve Sincar halkı sürece dâhil edilmemiştir.³⁴¹

Son olarak OSAC, Eylül 2021’de IŞİD’in “öldürücü kapasiteleri elinde bulundurduğunu, Peşmerge kuvvetleri ve Irak Ordusu’nun 700 mil uzunluğundaki savunma hattı boyunca neredeyse her noktada ciddi bir tehdit teşkil ettiğini” gözlemlemiştir. IŞİD; Ninova, Kerkük ve Diyala vilayetlerinde “IED yüklü IED’ler (VBIED), pusular, küçük birimlerle piyade tümeni tarzı saldırılar ve suikastlar dâhil olmak üzere asimetrik saldırılar gerçekleştirebilir”.³⁴²

Güney Irak

İrak’ın güney vilayetlerindeki güvenlik eğilimleri ve sorunları hakkında bilgi için bu raporun [Basra](#), [Kerbela](#), [Meysan](#), [Müsenne](#), [Necef](#), [Kadisiye](#), [Zi Kar](#) ve [Vasit](#) bölümlerine bakın.

⁽³³⁴⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 3 August 2021, [url](#), pp. 34, 35

⁽³³⁵⁾ ISW, IRAQ 2021–2022: A FORECAST, June 2021, [url](#), p. 26

⁽³³⁶⁾ ISW, IRAQ 2021–2022: A FORECAST, June 2021, [url](#), p. 28

⁽³³⁷⁾ According to USDOS, cited by the Lead Inspector General, ‘the camp has no defined boundary, making it difficult to determine whether Turkish airstrikes there are targeting inside the camp or just outside’. USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 3 August 2021, [url](#), p. 54

⁽³³⁸⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 3 August 2021, [url](#), p. 54

⁽³³⁹⁾ UN Security Council, Implementation of resolution 2576 (2021) Report of the Secretary-General, (S/2021/700), 3 August 2021, [url](#), para. 21

⁽³⁴⁰⁾ ISW, IRAQ 2021–2022: A FORECAST, June 2021, [url](#), p. 26

⁽³⁴¹⁾ ISW, IRAQ 2021–2022: A FORECAST, June 2021, [url](#), p. 28

⁽³⁴²⁾ OSAC, Iraq Country Security report, 2 September 2021, [url](#)

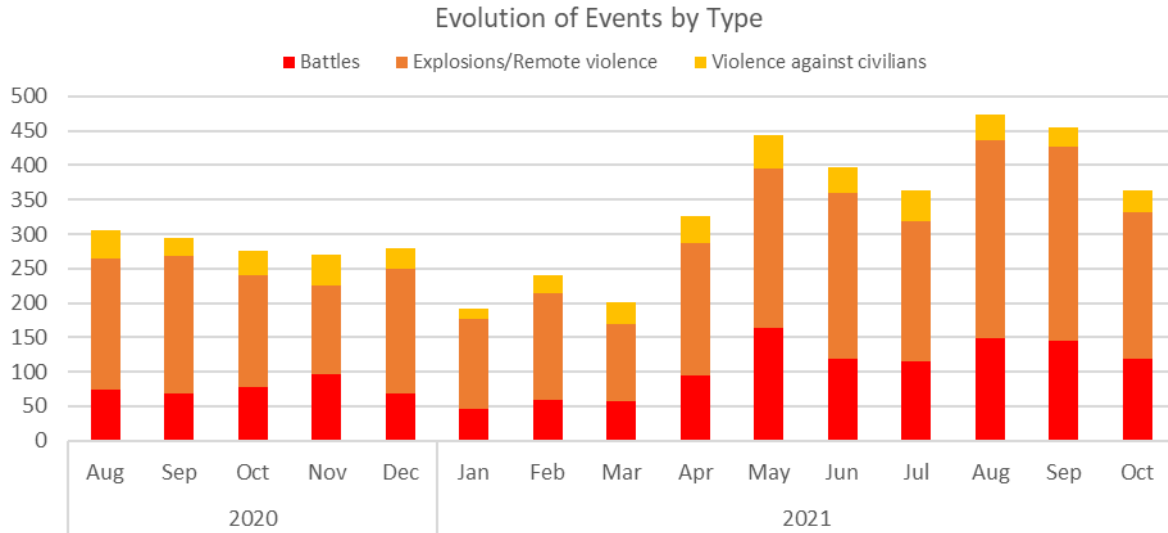

1.3.3 Güvenlik olaylarının niteliği

Bu raporun amacı doğrultusunda sadece şu tür olaylar analize dâhil edilmiştir: çarpışmalar, patlamalar/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet.

EUAA; güvenlik olaylarına ilişkin rakamlar, grafikler ve haritalar için ACLED'in Power BI Report veri setini (10 Kasım 2021) kullanmıştır.³⁴³ Bu veri setine göre referans döneminin tamamında (1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021) Irak'ta kaydedilen 4.882 güvenlik olayı gerçekleşmiştir: Bunların 1.452'si çarpışma, 2.911'i patlama/uzaktan şiddet ve 519'u sivillere yönelik şiddet olarak kodlanmıştır. Güvenlik olaylarının çoğu Duhok (1.702), Erbil (664), Diyala (497), Bağdat (383),³⁴⁴ Selahaddin (284), Ninova (281) ve Kerkük (279) vilayetlerinde kaydedilmiştir. En az sayıda güvenlik olayı Vasit (11) ve Kerbela (10) vilayetlerinde kaydedilmiştir.³⁴⁵

Şekil 4: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasındaki dönemde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi³⁴⁶

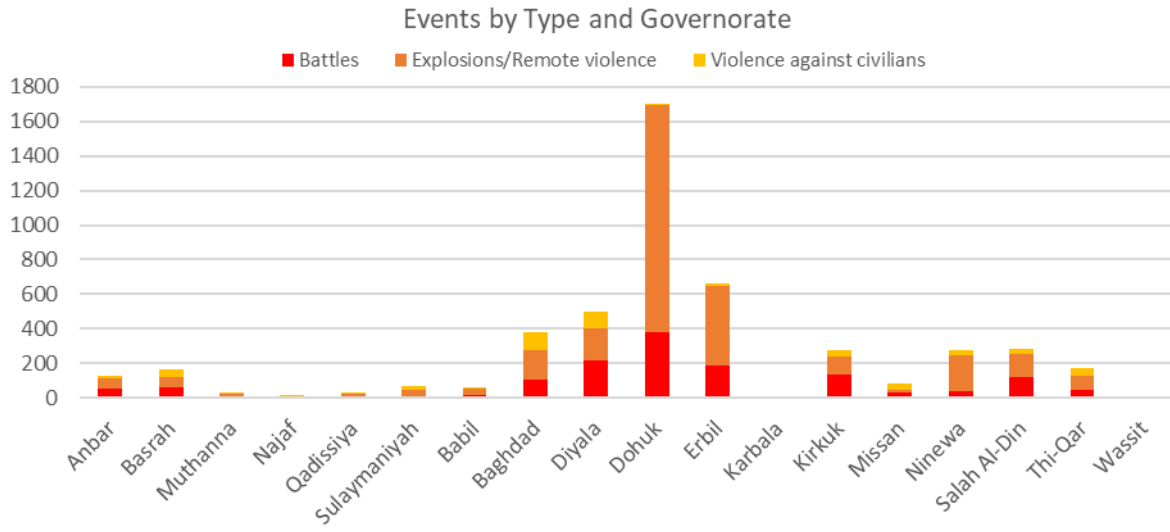
⁽³⁴³⁾ EUAA analysis based on ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽³⁴⁴⁾ ACLED, aslında Kuzey Bağdat Kemerleri'nde gerçekleşen olayların çoğunu Bağdat şehrinin Kazimiye ilçesinde gerçekleşmiş olarak kodlamıştır. Bu da Bağdat'ta gerçekleşen olayların sayısını büyük ölçüde artırmıştır.

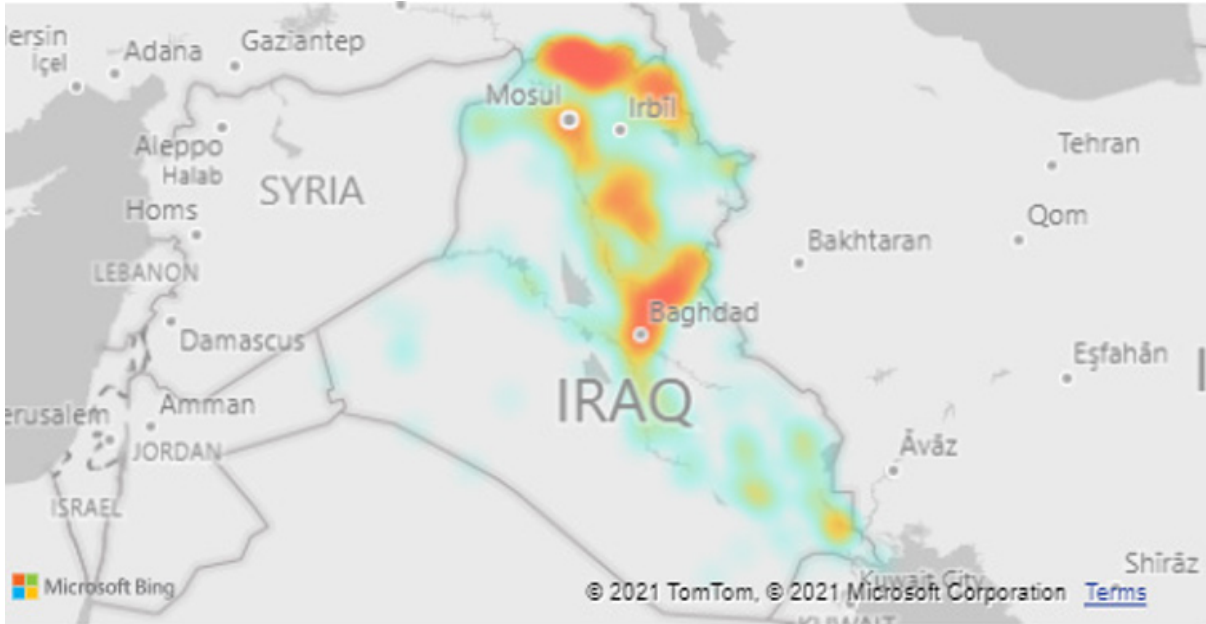
⁽³⁴⁵⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽³⁴⁶⁾ EUAA analysis based on ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

Şekil 5: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasındaki dönemde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının türlere ve vilayetlere göre dağılımı³⁴⁷

Harita 4: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasındaki dönemde meydana gelen (çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan) güvenlik olaylarının ısı haritası³⁴⁸

El yapımı bombalar ve intihar bombası saldırıları/intihar yeleği

Patlayıcı cihazlar, topçu ateşi ve hava saldırılarını içeren patlamalar/uzaktan şiddet kategorisi, referans dönemde ACLED tarafından kaydedilen 2.911 olayla münferit olayların en yüksek

⁽³⁴⁷⁾ EUAA analysis based on ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

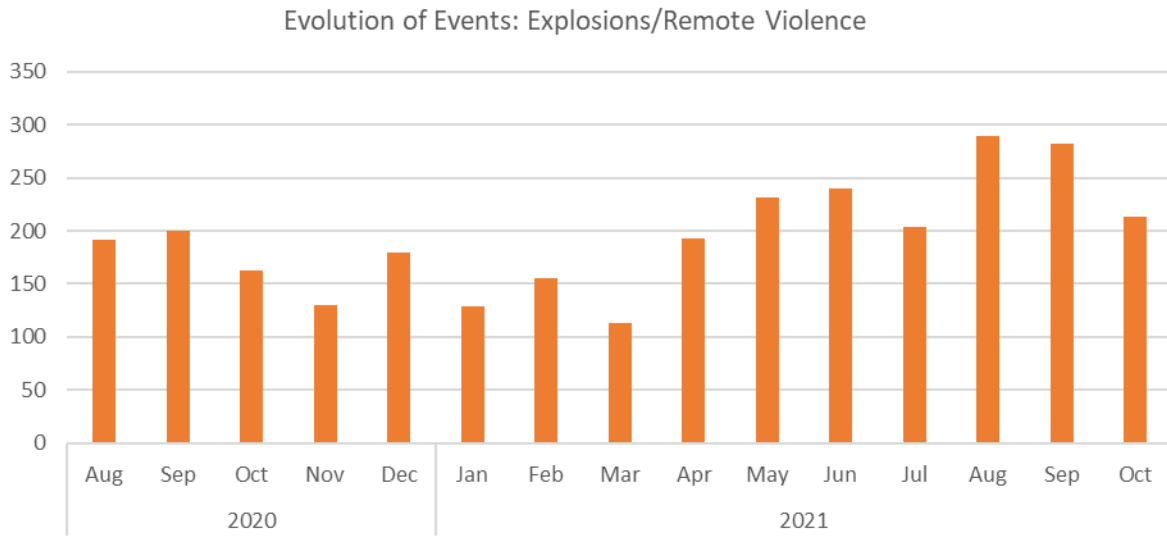
⁽³⁴⁸⁾ EUAA analysis based on ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

sayıda olduğu kategoridir. En çok sayıda patlama/uzaktan şiddet olayı Duhok (1.314), Erbil (457), Ninova (204), Diyala (185) ve Bağdat'ta (176) kaydedilmiştir. En az sayıda olay Vasit ve Kerbelâ (her birinde 3 olay) ile Meysan ve Necef'te (her birinde 10 olay) kaydedilmiştir. İlçe düzeyinde referans dönemdeki en fazla sayıda uzaktan şiddet olayı Amadiya, Duhok (1.136), Revandiz, Erbil (389), Hanekin, Diyala (88), Zaho ve Duhok'ta (170) kaydedilmiştir.

Sayılar aylara göre değişmiş; Mayıs 2021 (231), Haziran 2021 (240), Ağustos 2021 (289) ve Eylül 2021'de (282) zirveye ulaşmıştır. Bu tür olaylar Ekim 2020 ve Mart 2021 arasında daha düşük, Mart 2021'de ise en düşük seviyede (113) kaydedilmiştir.³⁴⁹ ACLED verileri, Nisan 2021'den itibaren patlama sayısının tekrar yükseldiğini göstermiştir.³⁵⁰

Şekil 6: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında “patlama/uzaktan şiddet” olaylarının gelişimi³⁵¹

Silahlı çatışmalar, saldırılar ve kara çarpışmaları

“Çarpışmalar (silahlı çatışmalar)” kaydedilen en çok sayıda olayın olduğu ikinci kategoridir: 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında 1.452 silahlı çatışma kaydedilmiştir. En çok çatışma Duhok (380), Diyala (219), Erbil (188), Kerkük (137), Selahaddin (125) ve Bağdat'ta (104) kaydedilmiştir. Referans dönemde en az sayıda çarpışma Necef (4), Kerbelâ (3) ve Vasit (1) vilayetlerinde gerçekleşmiştir. İlçe bazında referans dönemdeki en fazla sayıda silahlı çatışma olayı Amadiya, Duhok (296), Revandiz, Erbil (166), Hanekin, Diyala (88), Zaho ve Duhok'ta (85) kaydedilmiştir.

ACLED verilerine göre referans dönemdeki en fazla sayıda çarpışma Mayıs 2021 (164), Ağustos 2021 (148) ve Eylül 2021'de (145) yaşanmıştır. En az sayıda çarpışmanın yaşandığı

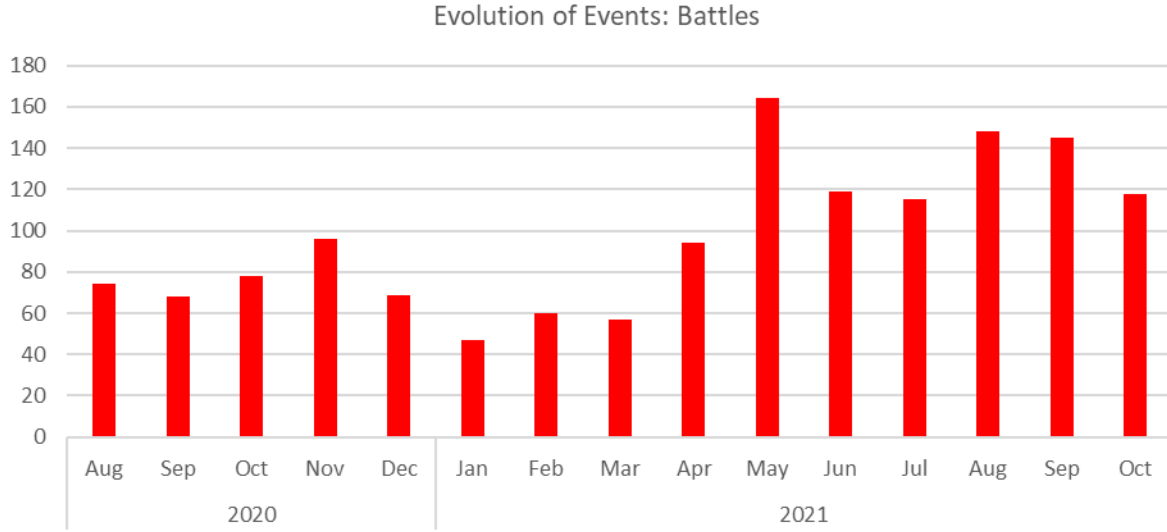
⁽³⁴⁹⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽³⁵⁰⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽³⁵¹⁾ EUAA analysis based on ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

aylar, Ocak 2020 (45) ve Mart 2020 olmuş, sırasıyla en çok Kerkük (9) ve Diyala (10) vilayetlerinde kaydedilmiştir.³⁵²

Şekil 7: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında “çarpişma” olarak kodlanan olayları gelişimi³⁵³

ACLED; Diyala, Ninova ve Basra, Zı Kar ve diğer güney vilayetleri başta olmak üzere birçok aşiret çatışması olayı kaydetmiştir. IŞİD veya isimsiz militanlar ile devlet güçleri ve PMU arasındaki çatışmalar özellikle Diyala, Selahaddin, Kerkük, Anbar ve Babil vilayetlerinde meydana gelmiştir. Türk militanları ile Türk kuvvetleri arasındaki çatışma olayları daha çok Türkiye sınırındaki Erbil ve Duhok'ta meydana gelmiştir.³⁵⁴

Hedefli saldırılar, kaçırma olayları, cinayetler

ACLED; referans dönemi boyunca Irak'ta hedefli saldırılar, kaçırmalar ve cinayetlerle ilgili toplam 519 olay kaydetmiştir. Bağdat ve Diyala sırasıyla 103 ve 93 olayla en yüksek sayıya sahiptir.³⁵⁵ Referans dönemde bu türde en fazla olay Kasım 2020 (44), Mayıs 2021 (49) ve Temmuz 2021'de (46); olayların çoğu ise Basra, Kahla ve Mikdadiye'de gerçekleşmiştir (33'er olay).³⁵⁶

⁽³⁵²⁾ EUAA analysis based on ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

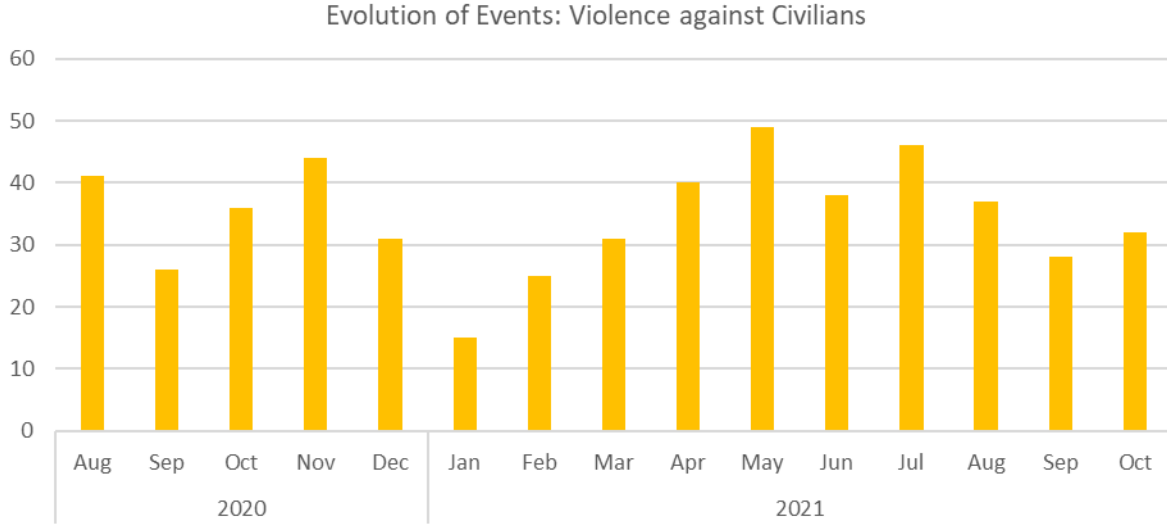
⁽³⁵³⁾ EUAA analysis based on ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽³⁵⁴⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, Curated Data Files, Middle East (1 August 2020), [url](#)

⁽³⁵⁵⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, Curated Data Files, Middle East (1 August 2020), [url](#)

⁽³⁵⁶⁾ EUAA analysis based on ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

Şekil 8: ACLED verilerine göre 1 Ocak 2019 - 31 Temmuz 2020 arasında “sivillere yönelik şiddet” olarak kodlanan olaylar³⁵⁷

ACLED, referans dönemde sivillere yönelik 107 hedefli saldırıyı IŞİD'e atfetmiştir. En yüksek sayıda olay Diyala'da (33) gerçekleşmiştir. Bu vilayette ilçe düzeyindeki en yüksek sayı ise Hanekin'de (15) gerçekleşmiştir.

Referans dönemde az sayıda kaçırma olayı ve protestocuları hedef alan birkaç vaka dâhil olmak üzere Irak genelinde 348 hedefli saldırı kimliği belirsiz silahlı gruplara atfedilmiştir. Çeşitli koşullar altında hedef alınan siviller arasında protestocular ve eylemciler mevcuttur. En fazla sayıda olay Basra (26), Kahla (24), Nasiriye (21) ve Mikdadiye'de (20) gerçekleşmiştir.³⁵⁸

Ayrıca referans dönemde gerçekleşen 51 hedefli saldırı kimliği belirsiz aşiret milisleri ile ilişkilendirilmiştir. Olayların çoğu aşiret çatışmaları ve toprak kavgaları bağlamında gerçekleşmiş, en yüksek sayıda olay Bağdat (16), Basra ve Meysan (her birinde 11) ve Zi Kar (7) vilayetlerinde kaydedilmiştir.³⁵⁹

Kara yolu güvenliği

OSAC, Irak genelindeki yolların “makul bir şekilde iyi durumda ve genellikle iyi inşa edilmiş” olduğunu belirtmiştir. Kaynak, Bağdat çevresinde yol kenarlarındaki IED'lere sık rastlandığını ve genellikle ABD üslerine ikmal yapan lojistik konvoylarını hedef aldığını, fakat KRI'da bunların yaygın olmadığını da eklemiştir.³⁶⁰ BM Güvenlik Konseyi'ne göre “IŞİD Diyala, Selahaddin ve Kerkük vilayetleri arasındaki kara yolu bağlantılarını tehdit etmeyi sürdürmektedir” ve “Kerkük, Tikrit ve Tuzhurmatu'yu birbirine bağlayan yolların kenarlarında tekrarlanan bombalı saldırıların [...] yanı sıra bu şehirlerin yakınındaki kontrol noktalarında IŞİD vur-kaç saldırıları” düzenlemektedir.³⁶¹

⁽³⁵⁷⁾ EUAA analysis based on ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽³⁵⁸⁾ EUAA analysis based on ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽³⁵⁹⁾ EUAA analysis based on ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽³⁶⁰⁾ OSAC, Iraq Country Security report, 2 September 2021, [url](#)

⁽³⁶¹⁾ UN Security Council, Letter dated 15 July 2021 from the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolutions 1267 (1999), 1989 (2011) and 2253 (2015) concerning Islamic State in Iraq and the Levant (Da'esh),

1.4 Çatışmanın siviller üzerindeki etkisi

1.4.1 Sivil zayıat

EUAA'nın talebi üzerine, BM Irak Yardım Misyonu (UNAMI) referans dönemde sivil zayıatla ilgili verileri derlemiştir. UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıata yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun [Giriş](#) kısmındaki Kaynaklar bölümüne bakın.

Tablo 1: Toplam zayıat rakamları, 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021³⁶²

Yıl	Olay sayısı ³⁶³	Ölen sayısı	Yaralı sayısı	Toplam sivil zayıat (ölü + yaralı)
2020 (Ağu-Ara)	138	82	134	216
2021 (Oca-Eki)	223	237	485	722
Genel toplam	361	319	619	938

Cinsiyet, yaş ve polis olarak sınıflandırıldığında 18 kadın, 222 erkek, 64 çocuk ve 15 polis öldürülmüştür. Erkek ve kız çocuklar için ayrı bilgiler mevcut değildir. Irak polisi, düzenli sağlamaya ilişkin sivil görevleri nedeniyle olaya dâhil olmuş ve sivil olarak (silahlı çatışmalara doğrudan katılan kişiler (DPIH) olarak değil) kabul edilmiştir.

Tablo 2: Cinsiyet, yaş ve polis sınıflandırmasına göre zayıat rakamları, 1 Ağustos 2020 – 31 Ekim 2021³⁶⁴

Yıl	Kadın zayıatı		Çocuk zayıatı ³⁶⁵		Polis zayıatı ³⁶⁶		Sivil erkek zayıat		Toplam sivil zayıat
	Ölen sayısı	Yaralı sayısı	Ölen sayısı	Yaralı sayısı	Ölen sayısı	Yaralı sayısı	Ölen sayısı	Yaralı sayısı	
2020 (Ağu-Ara)	9	11	13	28	3	3	57	92	216
2021 (Oca-Eki)	9	23	51	48	12	15	165	399	722
Ağustos 2020 - Ekim 2021	18	34	64	76	15	18	222	491	938

Al-Qaida and associated individuals, groups, undertakings and entities addressed to the President of the Security Council, S/2021/655, 21 July 2021, [url](#), para. 39

⁽³⁶²⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

⁽³⁶³⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıata yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun [Giriş](#) kısmındaki [Kaynaklar](#) bölümüne bakın.

⁽³⁶⁴⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

⁽³⁶⁵⁾ Segregation for boys and girls is not available for 2020 only.

⁽³⁶⁶⁾ Iraqi police due to their civilian functions related to law enforcement at the time of the incident are considered as civilians (not as individuals directly taking part in hostilities – DPIH))

Silahlı çatışma bağlamında sivil zayıatla/zararla sonuçlanan olayların sayılmasına odaklanmaları nedeniyle UNAMI'nin olay türüne göre dağılımında ACLED'den farklı bir sınıflandırma kullanılmaktadır. UNAMI'nin aşağıdaki tablodaki sınıflandırmasında gösterildiği gibi, en çok ölü sayısına neden olan olaylar tabancalar veya AK'lerle küçük silahlı saldırılar (118 ölü, 124 yaralı), vücutta taşınan IED'ler (59 ölü, 153 yaralı) ve IED'lerdir (51 ölü, 179 yaralı).

Tablo 3: Olay türüne göre sivil zayıat³⁶⁷

Olayların türü	Ağu-Ara 2020			Oca-Eki 2021			Ağustos 2020 - Ekim 2021			Toplam sivil zayıat (ölü + yaralı)
	Olay sayısı	Ölen sayısı	Yaralı sayısı	Olay sayısı	Ölen sayısı	Yaralı sayısı	Olay sayısı	Ölen sayısı	Yaralı sayısı	
IED (yol kenarlarındaki IED'ler dâhil)	36	26	71	59	25	108	95	51	179	230
IED yüklü araçlar (VBIED)	2	0	2	1	1	8	3	1	10	11
İntihar VBIED (SVIED)	1	1	1	0	0	0	1	1	1	2
Vücutta taşınan IED (BIED)	0	0	0	3	59	153	3	59	153	212
SAF (tabancalar veya AK'lerle küçük silahlı saldırılar)	27	29	39	44	89	85	71	118	124	242
Dolaylı ateş (havan ve roketler) – IDF	19	8	11	22	5	24	41	13	35	48
Hava saldırısı/saldırı becerileri	37	6	1	27	5	17	64	11	18	29
Patlayıcı Savaş Kalıntıları (ERW)	4	3	6	30	27	34	34	30	40	70
Patlamamış Mühimmatlar (UXO)	1	0	1	18	18	19	19	18	20	38
Uygulama Şekli	2	9	0	3	4	0	5	13	0	
El bombası (HG)	1	0	1	5	3	35	6	3	36	39
Alıkoyma	7	0	1	9	1	1	16	1	2	3
Boş bina yıkımları (IED'lerle)	0	0	0	1	0	0	1	0		
Diğer	1	0	0	1	0	1	2	0	1	1
Toplam	138	82	134	223	237	485	361	319	619	938

En fazla Bağdat (84'ü ölüm olmak üzere 335 zayıat) vermiştir; onu Diyala (82'si ölüm olmak üzere 173 zayıat), Selahaddin (53'ü ölüm olmak üzere 107 zayıat) ve Ninova (27'si ölüm olmak üzere 103 zayıat) izlemiştir. En az sayıda olay Kerbela (1 zayıat) ve Babil'de (biri ölüm olmak üzere 2 zayıat) gerçekleşmiştir. Süleymaniye, Kadisiye ve Vasit'te zayıat kaydedilmemiştir.

⁽³⁶⁷⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

Aşağıdaki tablo, vilayetlere göre ayrılmış rakamları göstermektedir. İlçelere ilişkin veriler mevcut değildir.

Tablo 4: Vilayet bazında sivil zayıat³⁶⁸

Vilayet	Ağu-Ara 2020			Oca-Eki 2021			Ağustos 2020 - Ekim 2021			Toplam sivil zayıat (ölu + yaralı)
	Olay sayısı	Ölen sayısı	Yaralı sayısı	Olay sayısı	Ölen sayısı	Yaralı sayısı	Olay sayısı	Ölen sayısı	Yaralı sayısı	
Anbar	9	6	8	9	13	20	18	19	28	47
Babil	1	0	1	1	1	0	2	1	1	2
Bağdat	9	12	12	13	72	239	22	84	251	335
Basra	2	0	1	12	6	15	14	6	16	22
Diyala	23	26	35	43	56	56	66	82	91	173
Duhok	45	4	0	36	5	23	81	9	23	34
Erbil	5	0	1	6	1	11	11	1	12	13
Kerbela	0	0	0	1	0	1	1	0	1	1
Kerkük	19	11	29	28	9	27	47	20	56	76
Meysan	0	0	0	4	5	2	4	5	2	7
Müsenne	0	0	0	5	5	4	5	5	4	9
Necef	0	0	0	1	3	1	1	3	1	4
Ninova	15	7	29	36	20	47	51	27	76	103
Kadisiye	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Selahaddin	8	16	18	23	37	36	31	53	54	107
Süleymaniye	2	0	0	1	0	0	3	0	0	0
Zi Kar	0	0	0	4	4	3	4	4	3	7
Vasit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	138	82	134	223	237	485	361	319	619	938

1.4.2 ÜYEK'ler ve geri dönenler

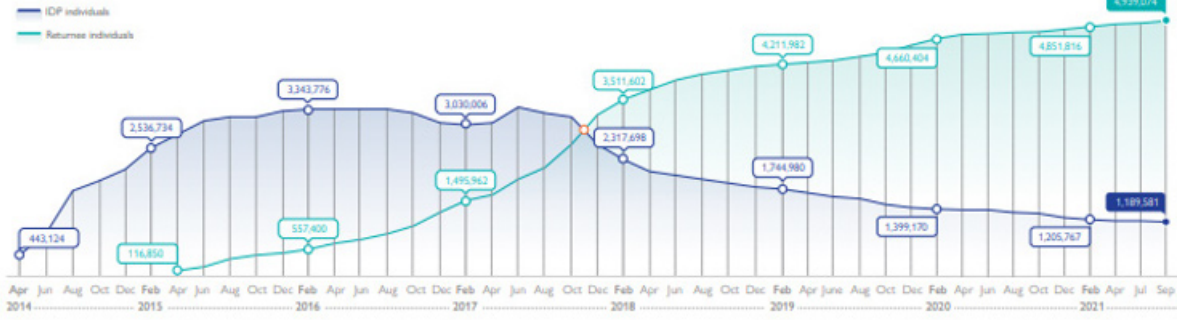
Aşağıdaki grafik, Nisan 2014 - Eylül 2021 arasında Irak'taki ÜYEK/geri dönen hareketlerinin evrimini göstermektedir. Kasım/Aralık 2017'den beri geri dönenlerin sayısının arttığı ve ülkesinde yerinden edilmiş kişilerin sayısının azaldığı görülmektedir:

⁽³⁶⁸⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

Şekil 9: Nisan 2014 - Eylül 2021 arasında ÜYEK'ler ve geri dönenlerin sayısı© IOM³⁶⁹

HIGHLIGHTS

IOM Yerinde Edilme İzleme Matrisi (DTM), Ağustos-Eylül 2021 dönemini kapsayan 123. Irak Ana Liste Raporu'nda 30 Eylül 2021 itibarıyla Irak'ın 18 vilayeti, 105 ilçesi ve 2.842 bölgesinden 1.189.581 Iraklı'nın ülke genelinde yerinden edildiğini, Mayıs - Temmuz 2021 döneminde kaydedilen ÜYEK sayısı ile kıyaslandığında 1.889 azalma görüldüğünü belirtmiştir. DTM, "ülke genelindeki toplam ÜYEK vaka yükündeki genel düşüşe rağmen Ağustos - Eylül 2021 döneminde toplam 9.866 ÜYEK bireyin değerlendirilen konumlara vardığını" gözlemlemiştir: Bunlardan 2.446'sı ilk defa yerinden edilmiş, 6.302'si diğer yerinden edilme konularından gelmiş, 1.118'i ise tekrar yerinden edilmiştir.³⁷⁰ Ayrıca kaydedilen ÜYEK'lerin %56'sı Ninova'dan (özellikle Musul, Sincar ve Al-Ba'aj'dan), en büyük ikinci ve üçüncü gruplar ise Selahaddin ve Anbar'dan gelmiştir.³⁷¹

IOM'nin DTM aracılığıyla 30 Eylül 2021'e kadar yaptığı raporlamalara göre ülke genelinde 4.939.074 kişi geri dönmüş, bunların 54.462'sinin raporlama döneminde Ağustos-Eylül 2021 arasında geri döndüğü bildirilmiştir. Yakın zamanda geri dönen kişileri gösteren bu sayı, Kasım 2020'den bu yana kaydedilen en yüksek sayı olmuştur. IOM, "bu dönemde geri dönenlerin daha yüksek sayıda olmasının, DTM ekiplerinin daha önce güvenlik nedenleriyle ulaşamayan birçok bölgeye ulaşmasının ardından Anbar vilayetine yakın zamanda dönen çok sayıda kişinin sayılabilmemesinden kaynaklandığını" açıklamıştır.³⁷² En yüksek sayıda geri dönüş Ninova, Anbar ve Selahaddin'de gerçekleşmiş; ÜYEK kamplarından Sincar, Al-Ba'aj, Musul, Mahmur, Baiji ve Shirqat'a 1.008 kişi gelmiştir.³⁷³ Son olarak geri dönenlerin en yüksek sayıda olduğu ilçeler Musul (Ninova), Ramadi (Anbar), Felluce (Anbar), Telafer (Ninova), Tikrit (Selahaddin) ve Mahmur (Erbil) olmuştur.³⁷⁴

UNOCHA, Mayıs 2021 tarihli Humanitarian Bulletin belgesinde Irak hükûmetinin Nisan 2021'de "Göç ve Göçmenler Bakanlığı ve Planlama Bakanlığı'nın himayeleri altında Yerinden Edilmeye Son Vermek için Ulusal Plan"ı yayımladığını belirtmiştir. UNOCHA'ya göre Plan, "Irak'ta uzun süreli yerinden edilme sorununu ele almanın ve ÜYEK'lerin menşé bölgelerine geri dönüşü için uygun koşullar oluşturulması şartıyla kampların kapatılmasının önemli hedeflerden biri olduğunu kabul etmenin, mevcut hükûmetin önceliklerinden biri olduğunu bildirmektedir". Irak hükûmeti ayrıca geri dönüşlerin uzun vadeli sürdürülebilirliğini sağlamak ve menşé bölgelere geri dönüşün elverişli olmadığı durumlarda alternatifleri teşvik etmek istemektedir.³⁷⁵

⁽³⁶⁹⁾ IOM DTM, IRAQ Master List Report 123 (August-September 2021), 26 October 2021, [url](#), p. 1

⁽³⁷⁰⁾ IOM DTM, IRAQ Master List Report 123 (August-September 2021), 26 October 2021, [url](#), p. 4

⁽³⁷¹⁾ IOM DTM, IRAQ Master List Report 123 (August-September 2021), 26 October 2021, [url](#), p. 4

⁽³⁷²⁾ IOM DTM, IRAQ Master List Report 123 (August-September 2021), 26 October 2021, [url](#), p. 6

⁽³⁷³⁾ IOM DTM, IRAQ Master List Report 123 (August-September 2021), 26 October 2021, [url](#), p. 6

⁽³⁷⁴⁾ IOM DTM, IRAQ Master List Report 123 (August-September 2021), 26 October 2021, [url](#), p. 6

⁽³⁷⁵⁾ UNOCHA, Humanitarian Bulletin, May 2021, [url](#), p. 1

Irak hükûmeti, “Irak genelinde yerinden edilmeye son vermek için aylarca süren ulusal çalışmalar” bağlamında³⁷⁶ Aralık 2019’dan beri farklı vilayetlerdeki birçok kampı kapatmıştır.³⁷⁷ Kapatmalar; Ninova, Kerkük, Selahaddin, Anbar ve Diyala dâhil olmak üzere kurtarılmış bölgelerdeki ÜYEK kamplarını öncelikli olarak etkilemiştir.³⁷⁸

2020 yılında Iraklı yetkililer Ninova vilayetindeki tüm ÜYEK kamplarını (Al-Jada 1, Al-Jada 5, Al-Salamiyah 2, Sincar Dağı kampı ve Hamma Al-Alil dâhil olmak üzere), Kerkük’te iki kampı (Yahyawa ve Laylan), Selahaddin’de bir kampı (Al-Ishaqi), Diyala’da üç kampı (Saad, Al-Wand 1 ve Al-Wand 2) ve Bağdat vilayetinde üç kampı³⁷⁹ (Al-Ahl, Al-Shams, Nabi Allah ve Zayouna’daki Meryem Ana kompleksi) kapatmıştır.³⁸⁰ USAID’e göre 8 Aralık 2020 itibarıyla 15 ÜYEK kampı Irak hükûmeti tarafından kapatılmış ve iki kamp (Anbar ve Bağdat vilayetlerindeki Habbaniya Turizm Köyü ve Zayouna) gayriresmî olarak yeniden sınıflandırılmıştır. Kaynak, 10 Aralık 2020 itibarıyla “federal Irak’ın Kürt olmayan bölgelerindeki ÜYEK kamplarının kapatılmasından 34.000 kişinin etkilendiğini” eklemiştir.³⁸¹

ÜYEK kampları 2021’de de kapatılmaya devam etmiştir. Irak Göç ve Göçmenler Bakanlığı, 9 Ocak itibarıyla Ninova vilayetindeki Salamiyah kamplarında ikamet eden 3.261’den fazla kişinin vilayetteki menşe bölgelerine (Musul, Ba’aj, Rabia, Telafer, Tal Abtah, Zammar ve Qayrawan) geri döndüğünü duyurmuştur.³⁸² Şubat 2021 itibarıyla federal Irak’ta açık kalan dört ÜYEK kampı vardır (UNOCHA’ya göre federal Irak’ta açık kalan kamplar şunlardır: Ninova’da Jad’ah 5, Anbar’da Amiriyah Felluce ve Bağdat’ta iki Latifiya kampı);³⁸³ Haziran 2021 sonu itibarıyla ise sadece iki tanesi açıktır.³⁸⁴ KRI’da yaklaşık 180.000 kişiyi barındırdığı tahmin edilen 25 ÜYEK kampı vardır. Kaynaklara göre bu kampların kapanması beklenmemektedir.³⁸⁵

UNOCHA’nın aşağıdaki haritası, 20 Ocak 2021 itibarıyla Irak’ta kapatılan kampların durumunu göstermektedir:

⁽³⁷⁶⁾ New Humanitarian (The), Nowhere to go: Mosul residents in limbo as camps close, 11 March 2020, [url](#)

⁽³⁷⁷⁾ Euro-Med Human Rights Monitor, Exiled at Home, June 2021, [url](#), p. 11

⁽³⁷⁸⁾ ARK, For Iraqi IDPs, no choice but to return, 1 February 2021, [url](#)

⁽³⁷⁹⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, October 1, 2020 – December 31, 2020, 9 February 2021, [url](#), p. 46

⁽³⁸⁰⁾ Euro-Med Human Rights Monitor, Exiled at Home, June 2021, [url](#), pp. 15-21

⁽³⁸¹⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, October 1, 2020 – December 31, 2020, 9 February 2021, [url](#), p. 46; see also: UNOCHA, Humanitarian Needs Overview: Iraq, February 2021, [url](#), p. 3

⁽³⁸²⁾ Al-Sumaria, الهجرة تعلن عودة أكثر من ثلاثة آلاف نازح طوعاً إلى مناطقهم في نينوى [Ministry of Migration announces the voluntary return of more than 3 000 IDPs to their areas of origin in Ninewa], 9 January 2021, [url](#)

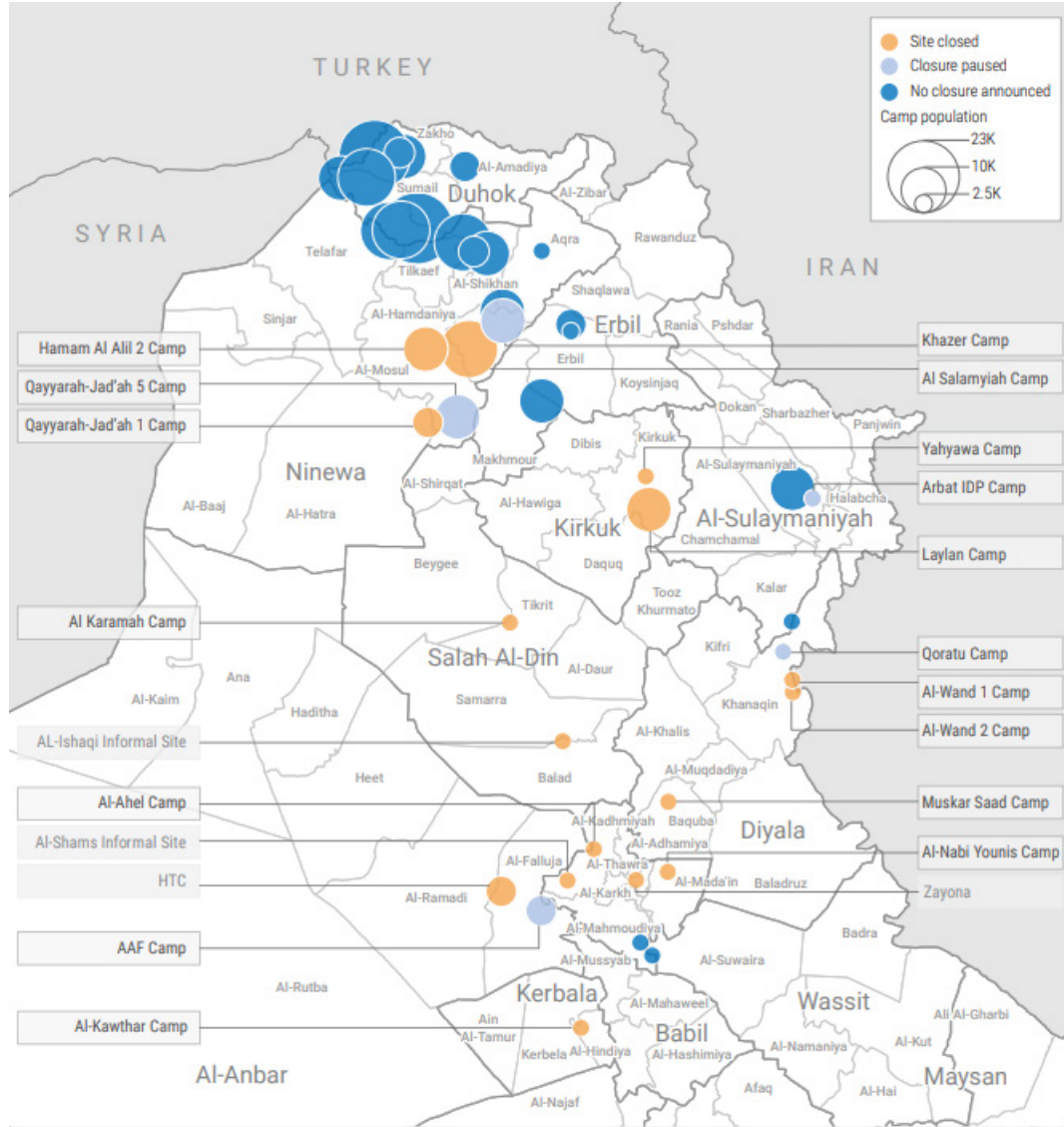
⁽³⁸³⁾ UNOCHA, Humanitarian Needs Overview: Iraq, February 2021, [url](#), p. 3; According to UNOCHA, the camps that remained open in federal Iraq were: Jad’ah 5 in Ninewa, Ameriyat al-Fallujah in Anbar, and the two Latifiyah camps in Baghdad

⁽³⁸⁴⁾ Cash Working Group, Multi-Purpose Cash Assistance Camp closure Response Guidance note, June 2021, [url](#), p. 2; HRW, Iraq: Inadequate Plans for Camp Closures, 3 June 2021, [url](#)

⁽³⁸⁵⁾ UNOCHA, Humanitarian Needs Overview: Iraq, February 2021, [url](#), p. 3; USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, October 1, 2020 – December 31, 2020, 9 February 2021, [url](#), p. 48

Harita 5: Kapatılan kampların haritası (20 Ocak 2021 itibarıyla) © UNOCHA 2021³⁸⁶ Atıf: “Harita, BM İnsani İşler Koordinasyon Ofisi tarafından temin edilmiştir”

Irak hükümeti, kampların kapatılmasının amacının ÜYEK'lerin gönüllü geri dönüşünü desteklemek olduğunu söylemiş³⁸⁷ ve kampların zorla boşaltıldığına dair suçlamaları reddetmiştir.³⁸⁸ Ninova vilayetinde sahadaki eylemcilerden ve yardım gruplarından alıntı yapan Al Jazeera'ya göre, “Göç ve Göçmenler Bakanlığı'nın kamp *muhtarlarına* (genellikle topluluklarının lideri olarak görev yapan erkekler) verdiği talimatla Tal Abtah, al-Mahalabiya ve al-Jaban ilçelerinden ailelere derhâl ayrılmaları bildirilmiştir”.³⁸⁹ Bağdat'ta kapatılacak üç kamptan ve Kerbela'da kapatılacak bir kamptan ÜYEK'ler, menşe bölgelerine dönme ve başka bir kampta kalma seçenekleri arasından karar vermeleri gerekmiştir.³⁹⁰ Reuters, Iraklı yetkililerin Al-Ishaki kampının sakinlerine kamp kapatılmadan önce ayrılmaları için 48 saat önceden bildirimde bulunduğunu ve insanları menşe bölgelerine geri götürmek için

⁽³⁸⁶⁾ UNOCHA, Humanitarian Needs Overview: Iraq, February 2021, [url](#), p. 4. Upon granting permission to reproduce the map, UNOCHA provided the following Disclaimer: “The boundaries and names shown and the designations used on this map do not imply official endorsement or acceptance by the United Nations”.

⁽³⁸⁷⁾ Iraq, Government of Iraq, 19 April 2021, [url](#)

⁽³⁸⁸⁾ Reuters, Years after ISIS, Iraqis forced out of camps into uncertain future, 11 December 2020, [url](#)

⁽³⁸⁹⁾ Al Jazeera, Iraq: IDPs say they are being threatened to leave camp, 1 February 2021, [url](#)

⁽³⁹⁰⁾ USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Report to the United States Congress, October 1, 2020 – December 31, 2020, 9 February 2021, [url](#), p. 46

kamyonetler ve askerî araçlar gönderdiğini belirtmiştir.³⁹¹ Ayrıca BMMYK 27 Mayıs 2021'de “bazı kapatmaların yeterli süre önceden bildirimde bulunulmadan ve kamp sakinlerine danışılmadan gerçekleştirildiğini vurgulayarak endişelerini hükûmete bildirdiğini” ifade etmiştir.³⁹² 9 Kasım 2020'de NRC, “önceki haftalarda Bağdat ve Kerbela'daki kamplardan ayrılmaya zorlanan” ÜYEK'lerden çoğunun kendilerini “kasabaların dışındaki güvensiz ortamlarda, güvenli olmayan apartmanlar ya da bitmemiş binalarda, temel ihtiyaçlar ve sağlık hizmetlerinden yoksun durumda ve tekrar yerlerinden edilmek zorunda” bulunduğunu belirtmiştir.³⁹³

Yerinden edilmiş birçok aile; güvenlik sorunları yaşamaları, evleri ve geçim kaynakları olmaması ve temel hizmetlere erişememeleri nedeniyle menşe bölgelerine dönememiş ve gayriresmî yerleşim yerlerine göç etmiştir.³⁹⁴ Avrupa-Akdeniz İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre Irak'taki ÜYEK'lerin çoğu “gayriresmî yerleşim yerlerine sığınmak zorunda kaldıkları başarısız geri dönüş girişimleri nedeniyle farklı konumlara taşınmış ya da yerlerinden edilmiştir” ve “güvenlik eksikliği, yaşam koşullarının ağırlığı ve hayatta kalmak için gereken insani ihtiyaçları karşılayamamaları nedeniyle kampların içinde ve dışında zorlayıcı insani koşullarla karşı karşıya kalmaktadır”.³⁹⁵

ECHO'ya göre “Hükûmetin kampları kapatması, yerinden edilmiş Iraklılar için yaşam koşullarını zorlaştırmıştır. İnsanlar, hizmet ve güvenlik bulunmayan bölgelere geri dönmüş, bu nedenle 590.000 kişi korunmaya muhtaç hâle gelmiştir. Birçoğu standart altı sığınaklar ve tesislerin bulunduğu 547 gayriresmî yerleşim yerinden birine taşınmıştır.”³⁹⁶

İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre “Hükûmetin ‘yerlerinden edilmiş kişilerin evlerine geri dönüşünü sağlamak’ olarak belirttiği amaca rağmen idari engeller IŞİD ile bağlantılı olduğu düşünülen ailelerin kimlik, doğum belgesi ve erzak kartı dâhil belgeleri almasını engellemektedir.”³⁹⁷ ÜYEK'lerin geri dönüşü için gereken belgeler hakkında daha fazla bilgi için bkz. [EASO COI Raporu: Irak: Temel sosyo-ekonomik göstergeler \(Kasım 2021\)](#), Bölüm 3.3 ÜYEK'ler ve geri dönenler.

CCCM Cluster ve Protection Cluster, Eylül-Kasım 2020 arasındaki dönemde ÜYEK kamplarından ayrılan 17.401 kişiyle anket gerçekleştirmiş ve %71'inin kamplardan ayrılışlarını gönüllü, %29'unun ise gönülsüz olarak tanımladığını ortaya koymuştur.³⁹⁸ Ayrıca Protection Cluster Şubat 2021'de “[geri dönenlerin] %41'inin ikinci kez yerlerinden edildiğini ve “ilk menşe bölgelerine geri dönmeyenlerin bile %38'inin daha önce ikamet ettikleri yerlere geri dönemediğini” tespit etmiştir. Kaynak, “mutat ikametgâhlarına geri dönmeyen HA [hane] en yüksek oranda bulunduğu vilayetlerin Kerkük, Ninova ve Diyala olduğunu” eklemiştir.³⁹⁹

1.4.3 Altyapı hasarı

Freedom House'a göre “İslam Devleti (İD) militan gruplarının kontrolünden kurtarılan bölgelerin yeniden inşası yıl boyunca yavaş tempoda devam etmiştir”.⁴⁰⁰ İsveç Uluslararası Kalkınma İş

⁽³⁹¹⁾ Reuters, Years after ISIS, Iraqis forced out of camps into uncertain future, 11 December 2020, [url](#)

⁽³⁹²⁾ UNHCR, Returning Iraqis face dire conditions following camp closures, 27 May 2021, [url](#)

⁽³⁹³⁾ NRC, Iraq's camp closures leave 100,000 people in limbo, 9 November 2020, [url](#)

⁽³⁹⁴⁾ Cash Working Group, Multi-Purpose Cash Assistance Camp closure Response Guidance note, June 2021, [url](#), p. 2; see also: UNOCHA, Humanitarian Needs Overview Iraq, February 2021, [url](#), p. 21

⁽³⁹⁵⁾ Euro-Med Human Rights Monitor, Exiled at Home, June 2021, [url](#), pp. 11-12

⁽³⁹⁶⁾ ECHO, Iraq, n. d., [url](#)

⁽³⁹⁷⁾ HRW, Iraq: Inadequate Plans for Camp Closures, 3 June 2021, [url](#); see also: ECHO, Iraq, n. d., [url](#)

⁽³⁹⁸⁾ CCCM Cluster and Protection Cluster, Camp Departure Follow-up Survey: Round 28, 19 November 2020, [url](#), pp. 1, 2

⁽³⁹⁹⁾ Protection Cluster Iraq, Protection Monitoring System: Report 1, February 2021, [url](#), p. 10

⁽⁴⁰⁰⁾ Freedom House, Freedom in the World 2021: Iraq, n. d., [url](#)

Birliğı Ajansı (SIDA), İran'daki yeniden inşa çalışmalarının henüz ülkenin her yerine ulaşmadığını ve birçok bölgede hâlâ kamu hizmetleri bulunmadığını gözlemlemiştir.⁴⁰¹ Geri dönenlerin menşe bölgelerinde “temel altyapı, kamu hizmetleri ve geçim kaynağı fırsatları” bulunmamaktadır.⁴⁰² UNOCHA'ya göre menşe bölgelerde geçim kaynaklarının zarar görmüş olması, ÜYEK'lerin geri dönüşünü sınırlandıran nedenlerden biri olmuştur.⁴⁰³ Global Shelter Cluster, Irak'ta yaklaşık 1 milyon kişinin “sığınak ve gıda dışı malzeme ihtiyacının devam ettiğini,” bunlardan 530.000'inin sürekli insani yardıma ihtiyacı olduğunu gözlemlemiştir. Kaynağa göre 2021'den beri sığınak ve gıda dışı malzemeye ihtiyaç duyan kişi sayısında %60 düşüş olmuştur. Bu durum; “çadırlar, tamamlanmamış ve terk edilmiş yapılar, geçici sığınaklar, yerleşim amaçlı olmayan kamu binaları ve dinî binalar ve içinde yaşayanların sağlığı, güvenliği ve haysiyetine yönelik risk teşkil eden standart altı sığınaklar dâhil olmak üzere kritik sığınaklarda yaşayan insanlara odaklanılarak insani sığınak ihtiyaçları tanımının daraltılmasından kaynaklanmaktadır.”⁴⁰⁴

ACTED, Ninova vilayetinde temel hizmetlere erişilememesinin, güvenlik ve emniyet endişeleriyle birlikte geri dönüş için engel teşkil ettiğini belirtmiştir. Kaynak, bölgede “çok sayıda okulun yıkıldığını veya zarar gördüğünü, yolların kötü durumda olduğunu, sağlık tesislerinin de çatışmalar nedeniyle hasara uğradığını” da eklemiştir.⁴⁰⁵ BM, Musul'da 8.000'den fazla evin IŞİD'e karşı savaş sırasında yıkıldığını tahmin etmiştir. Aralık 2020 itibarıyla şehirde hâlâ “enkaz yığınları” görülebilmektedir.⁴⁰⁶ Ağustos 2021 itibarıyla Musul'da birçok bina “harabe durumdadır.”⁴⁰⁷

9 Aralık 2020'de AP, “nakit sıkıntısı çeken Bağdat hükûmetinin yeniden inşa çalışmalarına fon sağlayamadığını” belirtmiştir.⁴⁰⁸ Resmî kaynaklardan alıntı yapan France 24 ise “Ninova için yeniden inşa maliyetinin 100 milyar ABD dolarına ulaşacağını, ekonomik krize gömülmüş bir ülke için bunun sarsıcı bir tutar olduğunu” ifade etmiştir.⁴⁰⁹ Ayrıca evleri savaşta zarar gören Musul sakinlerinin iletlediği yaklaşık 100.000 tazminat talebinden “yüzde üçü bile ödenmemiştir.”⁴¹⁰

Ancak “Musul bugünlerde yavaş yavaş canlanmaya başlamaktadır: tüccarlar dükkânlarıyla ilgilenmektedir, yerel müzisyenler büyümüş küçük kalabalıklara yine serenat yapmaktadır.”⁴¹¹ Earth Observation for Sustainable Development (EO4SD)⁴¹², Musul'da 2017-2020 arasındaki yeniden inşa çalışmalarını izlemiş ve şu sonuca varmıştır: “Sonuçlar, Musul'un yeniden inşası için farklı seviyelerde geniş kapsamlı çalışmaların devam ettiğini vurgulamaktadır. 2020'de envantere alınan yaklaşık 17.000 binadan sadece 7.000'inde hiçbir değişiklik ibaresi görülmemiştir. Binaların 2.000'i temizlenmiş ya da parçalanmıştır, 7.900'ü ise onarılmıştır veya yeni durumdadır.” Kaynak, yeniden inşa edilen binaların çoğunun “eski yüksek yoğunluklu kentsel dokuya sahip bölgelerde” bulunduğunu ve eski şehrin de “bu yoğun yeniden inşa çalışmalarından fayda sağladığını” eklemiştir.⁴¹³

⁽⁴⁰¹⁾ SIDA, Sida's work in Iraq, n. d., [url](#)

⁽⁴⁰²⁾ NRC, NRC in Iraq, n. d., [url](#)

⁽⁴⁰³⁾ UNOCHA, IRAQ HUMANITARIAN FUND 2021 1st Standard Allocation Strategy, 11 May 2021, [url](#), p. 1; UNHCR, Returning Iraqis face dire conditions following camp closures, 27 May 2021, [url](#)

⁽⁴⁰⁴⁾ Global Shelter Cluster (The), Iraq, August 2021, [url](#)

⁽⁴⁰⁵⁾ ACTED, Rehabilitating infrastructures to help returnees build their life back in Mosul, 21 May 2021, [url](#)

⁽⁴⁰⁶⁾ AP, Iraqis slowly rebuild Mosul, with little aid from government, 9 December 2020, [url](#)

⁽⁴⁰⁷⁾ France 24, Iraq's Mosul struggles to rebuild without funds, 29 August 2021, [url](#)

⁽⁴⁰⁸⁾ AP, Iraqis slowly rebuild Mosul, with little aid from government, 9 December 2020, [url](#)

⁽⁴⁰⁹⁾ France 24, Iraq's Mosul struggles to rebuild without funds, 29 August 2021, [url](#)

⁽⁴¹⁰⁾ France 24, Iraq's Mosul struggles to rebuild without funds, 29 August 2021, [url](#)

⁽⁴¹¹⁾ AP, Iraqis slowly rebuild Mosul, with little aid from government, 9 December 2020, [url](#); see also: France 24, Iraq's Mosul struggles to rebuild without funds, 29 August 2021, [url](#)

⁽⁴¹²⁾ A project funded by the European Space Agency ESA. Which constitutes ‘an ESA initiative to support the uptake of EO-derived information in sustainable development’: ESA, Earth Observation for Sustainable Development, n. d., [url](#)

⁽⁴¹³⁾ EO4SD, Monitoring reconstruction efforts in Mosul, IRAQ, 26 April 2021, [url](#)

Daeş Karşısı Uluslararası Koalisyon⁴¹⁴, Selahaddin'de yaklaşık 100 projenin tamamlandığını ya da yakında tamamlanacağını, yerel yetkililerin “binlerce ÜYEK'in evlerine yeniden yerleşmesi için vilayetteki önemli altyapıyı yeniden inşa edebildiğini” belirtmiştir.⁴¹⁵ Uluslararası Koalisyon tarafından paylaşılan bir videoda Selahaddin Yeniden İnşa Fonu'na göre “Selahaddin'de yeniden inşa projeleri; hükûmet binaları, eğitim, elektrik, su, sanitasyon ve tüm kamu sektörleri dâhil olmak üzere birçok sektörü kapsamaktadır.”⁴¹⁶

Anbar'da “Ramadi'de ve yakındaki Felluce'de savaşın neden olduğu yıkımı ortaya koyan çok az işaret kalmıştır”. Ancak yeniden inşa projeleri başlamıştır ve çoğuna ağırlıklı olarak özel yatırımcılar fon sağlamaktadır.⁴¹⁷

1.4.4 ERW/UXO

Kaynaklara göre, dünyadaki patlayıcı savaş kalıntılarının (ERW) en çok kirlittiği ülkelerden biri Irak'tır.⁴¹⁸ Humanity and Inclusion (HI),⁴¹⁹ “Irak'ın dünyada Patlayıcı Mühimmat (EO) nedeniyle en çok kirlenen ülkelerinden biri olduğunu” belirtmiş, “EO” terimini “mayınları, msket bombalarını, patlayıcı savaş kalıntılarını (ERW), bubi tuzaklarını, el yapımı patlayıcıları (IED) ve diğer patlayıcı cihazları kapsayan geniş bir kategori” olarak açıklamıştır.⁴²⁰ 1.866 metrekaresi eski ve yeni mayınlarla olmak üzere tahminen 3.225 metrekaresel bir arazi EO ile kirlenmiş durumdadır ve tahmini olarak 8,5 milyon kişiyi etkilemektedir.⁴²¹ HI'nın görüştüğü paydaşlar Musul, Sincar ve Telafer'in en çok kirlenen ilçeler olduğunu, Ninova Ovaları'nın ise “ağır bir şekilde kirlenmiş olarak tanımlandığını” belirtmiştir. Ninova vilayeti “ağırlıklı olarak patlayıcı silahların (özellikle hükûmet yanlısı kuvvetlerin kullandığı hava saldırıları ve topçu atışları, roket saldırıları ve havanlar dâhil olmak üzere geniş alanları etkileyenler ve el yapımı mayınlar dâhil olmak üzere IED'ler) konuşlandırılmasından kaynaklanan ‘yeni’ EO kirliliğinden etkilenmektedir.”⁴²² HI'nın raporundan alınan aşağıdaki haritalar, vilayetlere göre EO kirliliğini göstermektedir:

⁽⁴¹⁴⁾ The Coalition was formed in September 2014 and had 84 members ‘committed to tackling Daesh on all fronts, to dismantling its networks and countering its global ambitions’. Global Coalition (The), Mission, n. d., [url](#)

⁽⁴¹⁵⁾ Global Coalition (The), Infrastructure in Salah Al-Din, Iraq, 16 March 2021, [url](#)

⁽⁴¹⁶⁾ Global Coalition (The), Infrastructure in Salah Al-Din, Iraq [online video], 16 March 2021, [url](#), 00:01:15

⁽⁴¹⁷⁾ Al-Jazeera, Iraq: Anbar's post-ISIL reconstruction spawns autonomy debate, 27 January 2021, [url](#)

⁽⁴¹⁸⁾ HI, No safe recovery: The impact of Explosive Ordnance contamination on affected populations in Iraq, 2021, available at: [url](#), p. 11; ACAPS, Iraq: Mine Action, 22 January 2021, available at: [url](#), p. 1

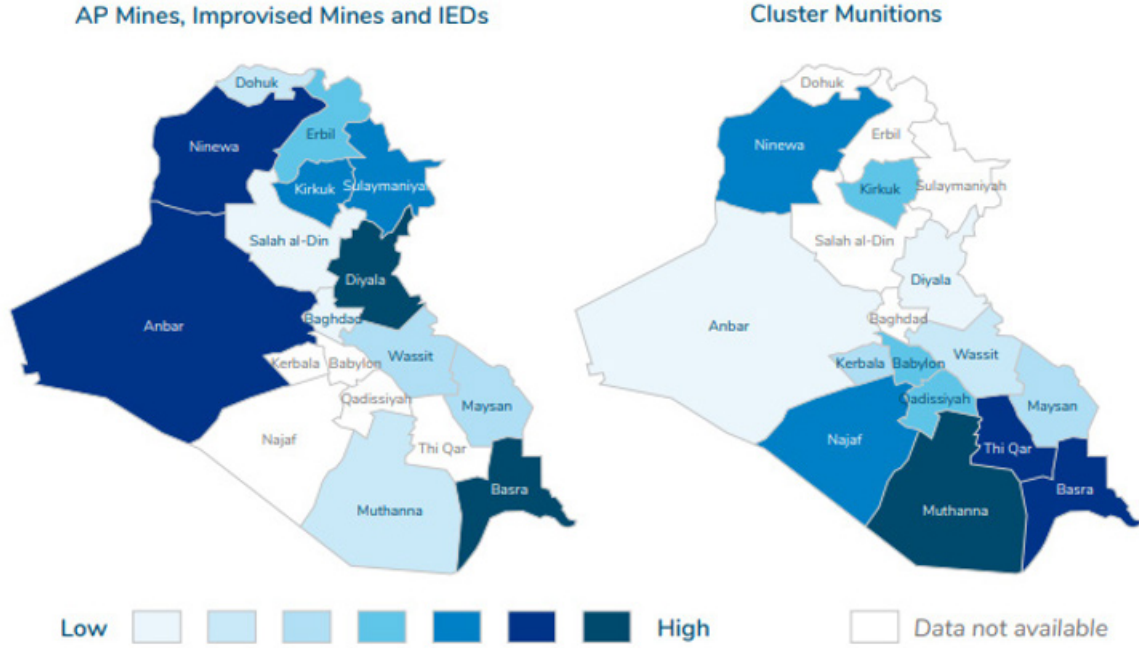
⁽⁴¹⁹⁾ ‘Co-recipient of the 1997 Nobel Peace Prize, Humanity & Inclusion (the new name of Handicap International) is a 38-year-old independent and impartial organization working in situations of poverty and exclusion, conflict and disaster.’ HI, About, n. d., [url](#)

⁽⁴²⁰⁾ HI, No safe recovery: The impact of Explosive Ordnance contamination on affected populations in Iraq, 2021, available at: [url](#), p. 11

⁽⁴²¹⁾ HI, No safe recovery: The impact of Explosive Ordnance contamination on affected populations in Iraq, 2021, available at: [url](#), p. 11; The source clarified that ‘EO covers a broadly defined category, encompassing landmines, cluster munitions, explosive remnants of war (ERW), booby traps, Improvised Explosive Devices (IEDs), as well as other explosive devices.’; see also: ACAPS, Iraq: Mine Action, 22 January 2021, available at: [url](#), p. 1

⁽⁴²²⁾ HI, No safe recovery: The impact of Explosive Ordnance contamination on affected populations in Iraq, 2021, available at: [url](#), p. 16

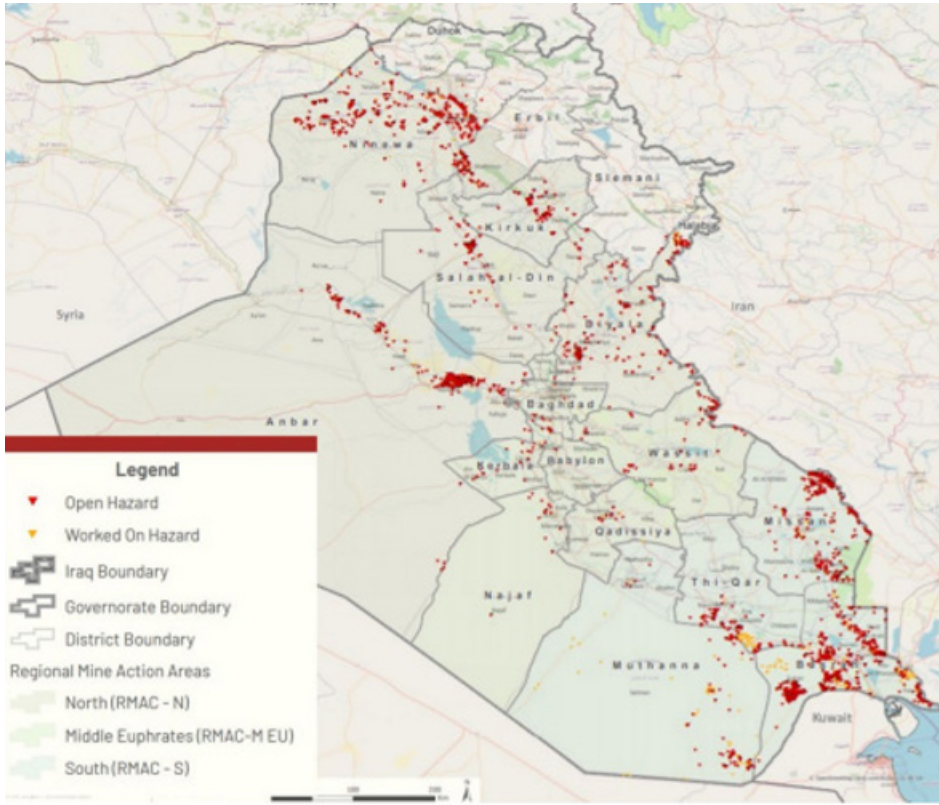

Harita 6: Irak'ta EO kirlilik haritası ©HI 2021, Mine Action Review verilerine göre⁴²³

Güvenilir ulusal incelemeler yapılmadığından ve silahlı aktörler ve tartışmalı bölgelerin varlığı nedeniyle EO'ya ilişkin doğru rakamların tespit edilmesi zordur, ancak iMMAP 2020 verileri “federal kontrol altındaki bölgelerde (Anbar, Babil, Bağdat, Basra, Diyala, Kerbela, Kerkük, Meysan, Müsenne, Necef, Ninova, Kadisiye, Selahaddin, Zi Kar ve Vasit) en az 3 milyar m² kirlenmiş alan bulunduğunu göstermektedir”.⁴²⁴ Her ikisi de iMMAP 2020 verilerini esas alan aşağıdaki haritalar, Federal Irak ve KRI'da patlayıcıların yarattığı tehlike bölgelerini göstermektedir:

⁽⁴²³⁾ HI, No safe recovery: The impact of Explosive Ordnance contamination on affected populations in Iraq, 2021, available at: [url](#), p. 16

⁽⁴²⁴⁾ ACAPS, Iraq: Mine Action, 22 January 2021, available at: [url](#), p. 2

Harita 7: Federal Irak'ta patlayıcıların yarattığı tehlike haritası © ACAPS 2020⁴²⁵**Harita 8: Irak Kürdistanı'nda patlayıcıların yarattığı tehlike haritası © ACAPS 2020⁴²⁶**

Misket bombalarının yarattığı kirlilikte ise Irak “en ağır şekilde kirlenmiş ülkeler arasında yer almaktadır”.⁴²⁷ Mine Action Review (MAR) kirliliği “ağır” olarak etiketlemiş ve 2020 sonundaki resmî tahminlere göre sadece Federal Irak'ta 163 kilometrekarelik kirliliği alan bulunduğunu

⁽⁴²⁵⁾ ACAPS, Iraq: Mine Action, 22 January 2021, available at: [url](#), p. 3

⁽⁴²⁶⁾ ACAPS, Iraq: Mine Action, 22 January 2021, available at: [url](#), p. 2

⁽⁴²⁷⁾ MAR, Clearing Cluster Munition Remnants, 2021, [url](#), p. 59; HI, No safe recovery: The impact of Explosive Ordnance contamination on affected populations in Iraq, 2021, [url](#), p. 11

belirtmiştir.⁴²⁸ Misket bombalarının yarattığı kirlilik, Federal Irak'ın 11 vilayetini etkilemektedir. Bu kirliliğin yaklaşık %90'ı Basra, Müsenne ve Zi Kar'da yoğunlaşmıştır.⁴²⁹ Ayrıca KRI'da misket bombalarının yarattığı kirliliğin miktarı "az fakat belirtilmemiş" olarak değerlendirilmektedir.⁴³⁰

Son olarak IED kirliliği hakkında ACAPS, "en çok IED'nin 8 milyon ton patlayıcı bulunan eski IŞİD kalesi Musul'da (Ninova vilayeti)," ayrıca Sincar bölgesinde ve çevresinde tespit edildiğini belirtmiştir. Kerkük vilayetinin güneyinin yanı sıra Anbar'daki Ramadi ve Felluce şehirlerinde de IED kirliliği bulunmaktadır.⁴³¹

Irak'taki mayın temizleme kuruluşları arasında yerel, uluslararası ve özel aktörler yer almaktadır. Mayın faaliyetlerine ilişkin operasyonlar çoğunlukla Ninova vilayetinde (özellikle Musul ve Sincar illerinde) devam ederken Selahaddin ve Diyala'da sınırlıdır. Güney ve kuzey vilayetlerinde STK varlığı sınırlıdır ve devam eden temizlik operasyonları "petrol ve gaz şirketlerinin anlaşmalı olduğu özel şirketler tarafından yapılmaktadır, fakat bu operasyonlara yerleşim yerleri dâhil değildir".⁴³²

⁽⁴²⁸⁾ MAR, Clearing Cluster Munition Remnants, 2021, [url](#), p. 57

⁽⁴²⁹⁾ According to the source, 'Federal Iraq's contamination dates back to the Gulf War of 1991 and the United States (US)-led invasion of Iraq in 2003, following the path of allied forces advance from the south to Baghdad'. MAR, Clearing Cluster Munition Remnants, 2021, [url](#), p. 59

⁽⁴³⁰⁾ MAR, Clearing Cluster Munition Remnants, 2021, [url](#), p. 59

⁽⁴³¹⁾ ACAPS, Iraq: Mine Action, 22 January 2021, available at: [url](#), p. 3

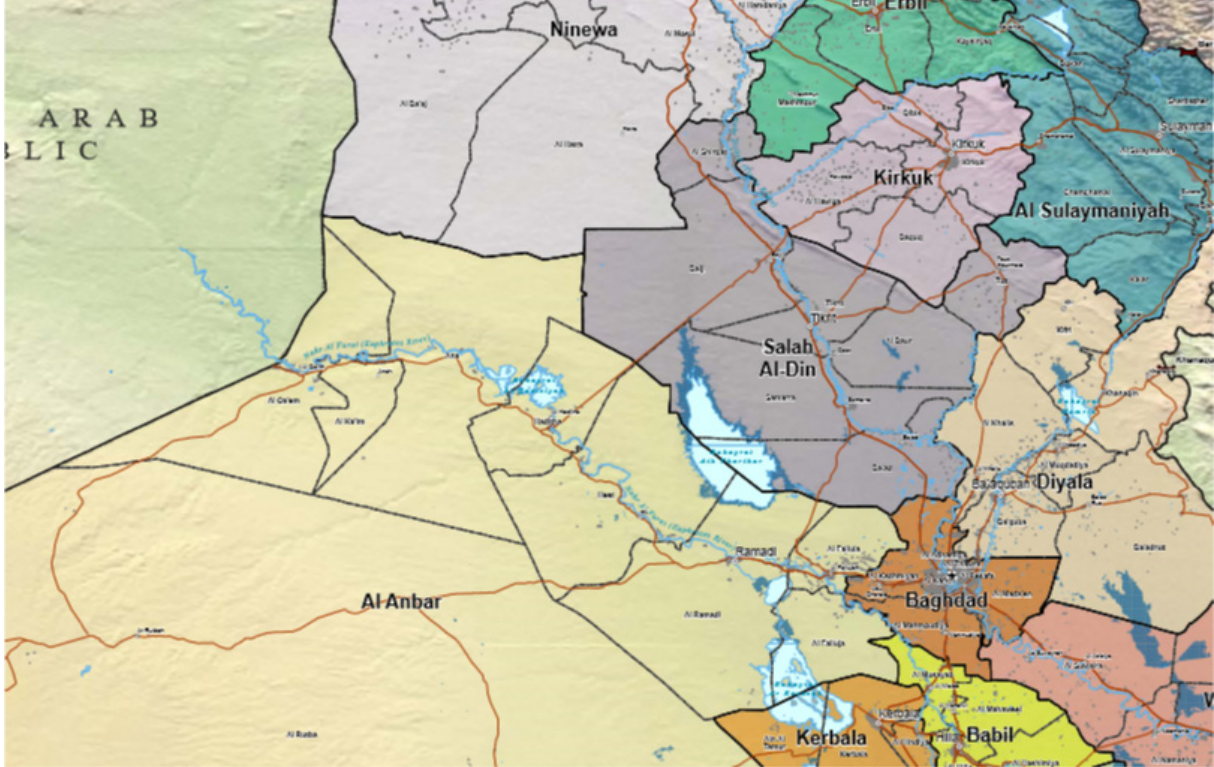
⁽⁴³²⁾ ACAPS, Iraq: Mine Action, 22 January 2021, available at: [url](#), pp. 4-5

2 Vilayetlere göre güvenlik durumu ve çatışmaların siviller üzerindeki etkisi

2.1 Anbar

Harita 9: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte kuzeybatı ve merkez vilayetleri, © Birleşmiş Milletler⁴³³

2.1.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Irak'ın batısında yer alan Anbar vilayeti; batıda Irak'ın üç komşusu Suriye, Ürdün ve Suudi Arabistan ile sınıra sahiptir. Anbar, Irak'ın en büyük vilayetidir. Ayrıca uçsuz bucaksız çöl arazisi nedeniyle ülkenin en seyrek nüfuslu bölgelerinden biridir.⁴³⁴ Anbar'ın ilçeleri Anah, Felluce, Hadise, Hit, El-Kaim, Ramadi, Rava ve Ar-Rutbah'tır. Anbar'ın yönetim merkezi Ramadi'dir.⁴³⁵

Nüfus

Irak Merkezî İstatistik Teşkilatı (CSO), 2021 yılı için vilayetin nüfusunun 1.914.165 olduğunu tahmin etmiştir.⁴³⁶

⁽⁴³³⁾ UN IAU, Iraq District Map, January 2014, [url](#)

⁽⁴³⁴⁾ UN interagency Information and Analysis Unit (IAU), Anbar Governorate Profile, November 2010, [url](#), accessed 08 September 2021

⁽⁴³⁵⁾ NGO Coordination Committee for Iraq (NCCI), Anbar; NCCI Governorate Profile, 31 March 2004, [url](#)

⁽⁴³⁶⁾ Central Statistical Organization (CSO), 2021 تقديرات سكان العراق حسب المحافظات والبيئة و الجنس لسنة 2021, [Demographic and population indicators, Estimates for the population of Iraq by governorate, environment and gender for the

Etnik köken

Anbar'ın nüfusu ağırlıklı olarak Sünni Araplardan oluşmaktadır, fakat küçük bir Hristiyan azınlık da yaşamaktadır.⁴³⁷ Vilayette aşiret liderleri ve din adamlarının yerel ilişkilerde üst düzey otoriteye sahip olduğu güçlü bir aşiret yapısı hâkimdir.⁴³⁸ Sünni aşiretler, Körfez Savaşı'nın ardından Şii isyanını bastırmak için Saddam rejiminin önemli bir bileşeni olmuştur.⁴³⁹ Bunun sonucunda yaşlı liderlerin (şeyhler) çoğu Saddam rejiminin sona erdiği 2003 yılından sonra ülkeden kaçmıştır. Bu durum, yeni liderlerin koalisyon kuvvetleriyle ittifak kurarak ve ardından yeniden inşa projelerini ve aşiretleri için istihdam fırsatlarını garantiye alarak güç kazanmasına imkân vermiştir.⁴⁴⁰

Ekonomi

Anbar, tarih boyunca Fırat Nehri ve çevredeki göllerden gelen yeterli su kaynağı ve iyi ekilebilir arazileri göz önünde bulundurularak Irak'ın tahıl ambarı olarak bilinmiştir. Vilayet halkının ana geçim kaynağı tarım olmuştur. IŞİD işgalinden sonra altyapının tahrip edilmesi ve tarımsal yöntemlerin güncelliğini yitirmesi, sektörde iş bulmayı zorlaştırmıştır. Bu da birçok insanın Ramadi ve Felluce şehirlerinde iş aramak için kırsal bölgelerden ayrılmasına neden olmuştur.⁴⁴¹

Carnegie Middle East Center'a göre IŞİD'in 2017'de El-Kaim sınır bölgesinden çıkarılması ve 2019'da Baghuz'da yenilgiye uğraması, El-Kaim-Ebu Kemal sınır bölgelerinde birçok askerî ve paramiliter kuvvetlerin konuşlandırılmasına neden olmuştur.⁴⁴² Milis gruplarını varlığı yerel ekonomiye zarar vermiştir. Örneğin Kataib Hizbullah geniş bir tarım arazisi kuşağının kontrolünü ele geçirip askerî bölgeye dönüştürmüşler, çiftçilerin kullanmasına izin vermemişlerdir. Ayrıca milislerin sınır kapısında karaborsa faaliyetlerine ve gasp olaylarına karışması yerel ekonomiye daha çok sekte vurmuştur.⁴⁴³

IŞİD'in bölgeden çıkarılmasından sonra ekonominin durumu hakkında daha fazla bilgi için bkz. bölüm [2.1.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları](#)

Kara yolu güvenliği

iMMAP'a göre Ağustos 2020 - Şubat 2021 arasında Anbar vilayetinin kara yollarındaki patlayıcı risk seviyesi, ana yolların farklı kısımlarının birinci derecede riskli yollar olduğunu göstermiştir. Ramadi'den Bağdat vilayetine; Ramadi'den Hit, Hadise ve Rava'ya (ayrıca Suriye sınırına); Ar-Rutbah ilçesinden Suudi Arabistan sınırına giden yollar buna dâhildir. Ramadi-Bağdat yolu, bu dönemde tekrarlanan daha yüksek riskli kısımlarla öne çıkmaktadır.⁴⁴⁴

year 2021] (table), n.d., [url](#)

⁽⁴³⁷⁾ Ali, A., Security, Religion and Gender in Al-Anbar Province, Iraq: A focus group-based conflict analysis, May 2014, [url](#), p. 2

⁽⁴³⁸⁾ NGO Coordination Committee for Iraq (NCCI), Anbar; NCCI Governorate Profile, 31 March 2004, [url](#), p. 2

⁽⁴³⁹⁾ Asfura-Heim, P, "No security without us": Tribes and tribalism in al-Anbar province Iraq, CNA, June 2014, [url](#), p. 4

⁽⁴⁴⁰⁾ Asfura-Heim, P, "No security without us": Tribes and tribalism in al-Anbar province Iraq, , CNA, June 2014, [url](#), p. 7

⁽⁴⁴¹⁾ Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ), Livelihoods and economic growth for Anbar, February 2020, [url](#)

⁽⁴⁴²⁾ Carnegie Middle East Center, The Transformation of the Iraqi-Syrian Border: From a National to a Regional Frontier, March 2020, [url](#), p. 12

⁽⁴⁴³⁾ Carnegie Middle East Center, The Transformation of the Iraqi-Syrian Border: From a National to a Regional Frontier, March 2020, [url](#), p. 12

⁽⁴⁴⁴⁾ iMMAP, Explosive Hazards Risk Level on Roads in Anbar, Baghdad, Diyala, Kirkuk, Ninewa and Salah al-Din Governorates, 01-31 August 2020, 6 September 2020, [url](#); iMMAP, Explosive Hazards Risk Level on Roads in Anbar, Baghdad, Diyala, Kirkuk, Ninewa and Salah al-Din Governorates, 01-31 December 2020, 10 January

2.1.2 Çatışma geçmişi

İŞİD ile çatışma

Anbar, Baas rejiminin 2003'te düşüşünden sonra Sünni direnişinin kalesi hâline gelmiştir.⁴⁴⁵ ABD kuvvetleri bunun karşılığında vilayet genelinde direnişle mücadele operasyonları yürütmeye başlamıştır. 2006'da Ramadi'de aşiret liderlerinden oluşan bir grup, Irak'taki El-Kaide'yi (AQI) bölgeden çıkarmak için ABD kuvvetleriyle iş birliği yapmaya başlamıştır.⁴⁴⁶ *Sahwa* ("Uyanış") olarak bilinen yerel bir direnişle mücadele hareketi ortaya çıkmıştır. Başlangıçta ABD'li ve Iraklı yetkililerin gözetimindeki üyeler, direnişe karşı Irak kuvvetlerine katılmıştır.⁴⁴⁷ Hareket kısa sürede vilayet sınırlarını aşarak ülkenin diğer kısımlarına yayılmıştır. Dış İlişkiler Konseyi'ne göre AQI'nın Anbar vilayetindeki varlığı 2008 sonlarına doğru büyük oranda azalmıştır.⁴⁴⁸

2011'de AQI kalıntılarından daha sonra Irak ve Şam İslam Devleti'ne (İŞİD) dönüşecek örgütün görünümünde yeni bir direniş dalgası ortaya çıkmaya başlamıştır.⁴⁴⁹ Başbakan Nuri el-Maliki'nin Şii yönetimindeki hükûmetine karşı Sünnilerin artan memnuniyetsizliği nedeniyle Aralık 2012⁴⁵⁰ ve 2013'te vilayet genelinde gösteriler patlak vermiş, Anbar'da güvenlik çöküntüsüne neden olmuştur. Bu durum, militan gruplarının direnişi yeniden canlandırmak için Sünnilerin huzursuzluğunu suistimal etmesine imkân vermiştir.⁴⁵¹ Ocak 2014'te İŞİD militanları Felluce'yi ele geçirerek şehrin İslam emirliği olduğunu ilan etmiştir.⁴⁵² Sonraki aylarda yönetim merkezi Ramadi, Ar-Rutbah, El-Ka'im ve Hit dâhil olmak üzere vilayetin diğer büyük şehirleri de İŞİD kontrolü altına girmiştir.⁴⁵³ Temmuz 2015'te Irak hükûmeti, vilayeti İslam Devleti'nden geri almak için ABD liderliğindeki koalisyonun hava desteğiyle büyük bir askerî harekât başlatmıştır.⁴⁵⁴ Irak ordusu, Aralık 2015'te vilayetin yönetim merkezi Ramadi'yi İŞİD'den geri almıştır.⁴⁵⁵ Irak kuvvetleri İŞİD'in elinde tuttuğu son kent kalesi olan Rava sınır kasabasını geri aldıktan sonra Kasım 2017'de Başbakan Haydar el-İbadi İŞİD'e karşı alınan nihai zaferi ilan etmiştir.⁴⁵⁶

İŞİD, 2017 yılındaki bölgesel kayıplarına rağmen ülkenin çeşitli bölgelerinde kademeli olarak yeniden canlanmaya ve örgütlenmeye başlamıştır. Savaş Araştırmaları Enstitüsü, İŞİD'in geri dönüşü hakkındaki raporunda bazı savaşçıların vilayet sınırları dâhilinde El Cezire ve Anbar çöl bölgelerindeki kontrol noktalarına taşındığını öne sürmüştür.⁴⁵⁷

İŞİD 2018'de silahlı kuvvetlerin üyelerine yönelik asimetrik saldırılar gerçekleştirmeye başlamıştır, fakat kapasitesi 2017 yılına göre zayıflamıştır.⁴⁵⁸ Washington Yakın Doğu Araştırmaları Enstitüsü'nden (TWI) askerî ve güvenlik uzmanı Michael Knights, direnişin

2021, [url](#); IMMAP, Explosive Hazards Risk Level on Roads in Anbar, Baghdad, Diyala, Kirkuk, Ninewa and Salah al-Din Governorates, 01-28 February 2021, [url](#)

⁽⁴⁴⁵⁾ Foreign Affairs, Anbar's Illusions: The failure of Iraq's success story, 24 June 2017, [url](#)

⁽⁴⁴⁶⁾ Carnegie Endowment for International Peace, The status and future of the Awakening Movements in Iraq, [url](#), Council on Foreign Affairs, Finding a place for the 'Sons of Iraq', January 2009, [url](#)

⁽⁴⁴⁷⁾ Foreign Affairs, Anbar's Illusions: The failure of Iraq's success story, 24 June 2017, [url](#)

⁽⁴⁴⁸⁾ Council on Foreign Relations, Finding a place for the 'Sons of Iraq', January 2009, [url](#)

⁽⁴⁴⁹⁾ Wilson Center, Timeline: The rise, spread, and fall of the Islamic State, 28 October 2019, [url](#)

⁽⁴⁵⁰⁾ Aljazeera, Iraqi Sunnis rally against Shia-led government, 02 February 2013, [url](#)

⁽⁴⁵¹⁾ United States Institute of Peace (USIP), Iraq timeline: Since the 2003 war, 29 May 2020, [url](#), Foreign Policy (FP), Maliki's Anbar blunder, 15 January 2014, [url](#)

⁽⁴⁵²⁾ Foreign Policy (FP), Maliki's Anbar blunder, 15 January 2014, [url](#)

⁽⁴⁵³⁾ BBC News, Iraq crisis: Rutba latest western town to fall to Isis, 22 June 2014, [url](#)

⁽⁴⁵⁴⁾ New York Times (The) (NYT), Iraq begins military operation to drive ISIS from Anbar Province, 13 July 2015, [url](#)

⁽⁴⁵⁵⁾ New York Times (The) (NYT), Retaking Mosul from ISIS may pale to what comes next, 18 October 2016, [url](#)

⁽⁴⁵⁶⁾ Reuters, Iraq to declare final victory over Islamic State after desert Campaign, [url](#)

⁽⁴⁵⁷⁾ Institute for the Study of War (ISW), ISIS second comeback, June 2019, [url](#), p. 20-21

⁽⁴⁵⁸⁾ Knights, M., The Islamic State Inside Iraq: Losing Power or preserving Strength, CTC, Vol. 11, Issue 11, December 2018, [url](#), pp. 2

zayıflamasını vilayetin tamamen geri alınmasından sonra kargaşaya yol açan direnişle mücadele faaliyetlerine ve IŞİD'in o dönemde vilayetin önceliğini azaltmayı tercih etmesine bağlamıştır.⁴⁵⁹ Saldırıların hedefi çoğunlukla Irak kuvvetlerinin ve PMU üyelerinin görev yaptığı kontrol noktaları olmuştur. Bu dönemde siviller de hedef alınmıştır. Saldırıların sınır bölgelerinin yanı sıra vilayetin merkezî bölgelerinde gerçekleştirilmiştir.⁴⁶⁰ 2018 yılında Anbar'daki güvenlik eğilimleriyle ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. EASO Raporu; [Irak: Güvenlik Durumu, Mart 2019](#).

2019'un ikinci çeyreğinde IŞİD saldırılarının sayısı kademeli olarak artmış, bununla birlikte kitle zayıflamasında da artış görülmüştür. Sonuç olarak vilayette kırsal aşiretlere gözdağı verilmesi, pazar yerlerini ve camileri hedef alan intihar girişimleri, yerel liderlere (*Muhtarlar*) yönelik saldırılar ve keskin nişancı saldırıları dâhil olmak üzere olayların sayısında artış yaşanmıştır. 2020'in ilk çeyreğinde taktiksel operasyonların sayısı yükselmiş; yol kenarı bombardımanları, havan saldırıları ve keskin nişancı saldırıları sıklaşmıştır.⁴⁶¹

Irak kuvvetleri, 2020 boyunca birçok karşı harekât yürütmüştür. Şubat 2020'de Irak kuvvetleri (ISF), Anbar çölü⁴⁶² ile Ürdün ve Suriye sınır bölgelerinde IŞİD'e karşı "Irak Kahramanları" harekâtının ilk aşamasını başlatmıştır.⁴⁶³ Mayıs 2020'de Irak kuvvetleri, bölgedeki IŞİD destek hatlarının yanı sıra Anbar, Selahaddin ve Ninova vilayetlerini birbirine bağlayan ulaşım güzergâhlarını kesmek amacıyla batı çölünde 150 kilometrekarelik alanı kapsayan "El Cezire Aslanları Harekâtı"nı başlatmıştır.⁴⁶⁴ Haziran ayı sonuna kadar 10 güvenlik taraması daha gerçekleştirilmiştir.⁴⁶⁵ Eylül 2020'de Irak Terörle Mücadele Hizmetleri (CTS), Anbar'ın batısındaki bir operasyonda IŞİD maliyecisi olduğundan şüphelenilen bir kişiyi öldürmüş ve bir IŞİD liderini esir almıştır.⁴⁶⁶

Irak'ta İran ile ABD arasındaki çatışma

Amerika Birleşik Devletleri ile İran arasında artan gerilim, bu defa ABD ve uluslararası koalisyon güçleriyle bağlantılı tesislerin hedef alınmasına neden olarak vilayetlerdeki güvenlik durumu üzerinde daha çok baskı yaratmıştır. Aralık 2019'da ABD kuvvetleri Irak ve Suriye'de KH kontrolündeki konumlara misilleme şeklinde hava saldırıları gerçekleştirmiştir. Hava saldırıları, koalisyon güçlerinin barındığı Irak üssüne daha önce KH tarafından gerçekleştirilen ve birkaç gün önce Kerkük'teki bir üste Amerikalı bir yüklenicinin ölümüyle doruğa ulaşan saldırılara karşılık yapılmıştır.⁴⁶⁷ Ocak 2020'de İran Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani ile PMU komutan yardımcısı Ebu Mehdi El-Mühendis'in öldürülmesi, Anbar'daki Ayn'ül Esad hava üssü dâhil olmak üzere ülkedeki ABD ve koalisyon tesislerine birçok saldırı düzenlenmesine neden olmuştur.⁴⁶⁸

IŞİD'in 2017'de Irak'ta yenilgiye uğraması ve ardından 2019'da Suriye sınırındaki Baghuz sınır bölgesinde toprak kaybetmesi, El-Kaim-Ebu Kemal sınır bölgesinde askerî ve paramiliter kuvvetlerin konuşlandırılmasına neden olmuştur. Konuşlandırılanlar arasında İran ve İslam

⁽⁴⁵⁹⁾ Knights, M., The Islamic State Inside Iraq: Losing Power or preserving Strength, CTC, Vol. 11, Issue 11, December 2018, [url](#), pp. 3-4

⁽⁴⁶⁰⁾ İraçî News, İraçî troops destroy four Islamic State armoured vehicles, seize three others in Anbar, 10 January 2018, [url](#), Wing, J., Musing on Iraq, Security in Iraq, Mar 22-28, 2018, 30 March 2021, [url](#)

⁽⁴⁶¹⁾ Knights, M., Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of the Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, CTC, Vol. 13, Issue 5, 05 May 2020, [url](#) p. 15

⁽⁴⁶²⁾ US USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. January 1, 2020 –March 31 2020, 11 May 2020, [url](#), p. 26

⁽⁴⁶³⁾ İraçî News Agency (INA), İraçî Heroes operation launched in Anbar province, 12 February 2020, [url](#)

⁽⁴⁶⁴⁾ Diyaruna, İraçî launches campaign to secure western desert, 18 May 2020, [url](#)

⁽⁴⁶⁵⁾ Wing, J., Musings on Iraq, Islamic State's spring offensive in Iraq ends in June, 06 July 2020, [url](#)

⁽⁴⁶⁶⁾ Al-Monitor, İraçî, Counter-IS coalition kill, capture Islamic State figures, 15 September 2020, [url](#)

⁽⁴⁶⁷⁾ Guardian (The), US: strikes on Iran-backed militia a response to 'campaign' of attacks by Tehran, 30 December 2019, [url](#)

⁽⁴⁶⁸⁾ Aljazeera, Where did Iran attack US forces in Iraq?, 08 January 2020, [url](#)

Devrimi Muhafızları Ordusu (IRGC) ile yakın ilişkilere sahip milisler de bulunmaktadır. El-Kaim-Ebu Kemal sınır bölgesinde İran destekli milislerin varlığı, İran'ın bölgesel nüfuz elde etme becerisinin artmasını sağlamıştır. Sonuç olarak ABD ve İsrail sınır bölgesini bu nüfuzun kontrol altına alınması gereken bir cephe olarak görmüştür.⁴⁶⁹ Bölgenin askerleştirilmesi ve farklı milis grupları arasında artan rekabet, otoritenin parçalanmasına neden olmuş ve bu sınır kasabalarında güvenliğin sağlanmasını zorlaştırmıştır. Bu güvenlik aktörlerinin yolsuzlukları, yetersizlikleri ve gerçekleştirdikleri yasa dışı faaliyetler (ör. kaçakçılık ve gasp) nedeniyle yerel ekonominin ve zaten ağır zorluklar içinde olan bu toplulukları yeniden inşa etmeye yönelik gelecek beklentilerinin zarar gördüğü bildirilmektedir.⁴⁷⁰

2.1.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Irak kuvvetleri

Irak kuvvetlerinin Irak sınırlarını Suriye'ye karşı korumak için aldığı önlemler sorun olmaya devam etmektedir. USDOD'un Temmuz 2021'de ABD Kongresi'ne sunduğu üç aylık rapor, IŞİD üyelerinin yasa dışı geçişini durdurmakta ISF'nin yetersiz kaldığını öne sürmektedir. IŞİD sınır bölgesindeki kaçakçılık olaylarını kolaylaştıran güvenlik açıklarından sıklıkla yararlanmaktadır. IŞİD savaşçılarının aile üyeleri genellikle sınırı önceden geçerek sığınma yerleri ayarlamakta ve savaşçıların söz konusu coğrafyadaki IŞİD kalelerine ulaşmasını kolaylaştırmaktadır.⁴⁷¹ IŞİD'in kaçakçılık olaylarını durdurmak için ISF tarafından alınan önlemler, güvenlik güçlerinin üyelerini cezalandırmaya yönelik sindirme saldırılarına neden olmaktadır.⁴⁷²

ISF'nin kontrol bölgeleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. [EASO-COI Raporu – Irak: Güvenlik Durumu \(2019\)](#), bölüm 2.1.2.

Halk Seferberlik Birimleri (PMU)

Hükûmetin milislerin varlığını azaltmaya yönelik çabalarına rağmen Irak-Suriye sınırı boyunca PMU mevzileri mevcuttur. Mart 2020'de Carnegie, sınır bölgelerini kontrol eden İran destekli milislerin KH, Kata'ib al-Imam Ali, Saraya Al-Khorasani, Saraya Ansar al-Hujja⁴⁷³ ve Kata'ib Sayyid Al-Shuhada⁴⁷⁴ olduğunu belirtmiştir. Carnegie'nin sözünü ettiği bir diğer milis grubu da Büyük Ayetullah Ali el-Sistani liderliğindeki dinî otoritelere sadık olan Liwa al-Tafuf'tur. Kayıtlarda PMU olarak geçen Sünni aşiret milisleri bölgede varlıklarını sürdürmektedir. Bunlar Hamza Tugayı ve Yukarı Fırat Tugayı'nın⁴⁷⁵ yanı sıra El-Kaim'den gelen Kerbela ve Mahalawi aşiretleridir.⁴⁷⁶

⁽⁴⁶⁹⁾ Carnegie Middle East Center, The Transformation of the Iraqi-Syrian Border: From a National to a Regional Frontier, March 2020, [url](#), pp. 12

⁽⁴⁷⁰⁾ Carnegie Middle East Center, The Transformation of the Iraqi-Syrian Border: From a National to a Regional Frontier, March 2020, [url](#), pp. 14-15

⁽⁴⁷¹⁾ US USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress, April 1 – June 30 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 33

⁽⁴⁷²⁾ US USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress, April 1 – June 30 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 33

⁽⁴⁷³⁾ Carnegie Middle East Center, The Transformation of the Iraqi-Syrian Border: From a National to a Regional Frontier, March 2020, [url](#), p. 12

⁽⁴⁷⁴⁾ Witty, D., @IntelTweet, [Twitter], 28 June 2021, [url](#)

⁽⁴⁷⁵⁾ Carnegie Endowment for International Peace, Carnegie Middle East Center, The Transformation of the Iraqi-Syrian Border: From a National to a Regional Frontier, March 2020, [url](#), pp. 12-13

⁽⁴⁷⁶⁾ Al-Monitor, Anbar tribes key to security, political backing ahead of Iraq's October vote, 22 April 2021, [url](#)

Washington Yakın Doğu Araştırmaları Enstitüsü (TWI) tarafından Temmuz 2021'de yayımlanan bir analiz, KH'nin Suriye ile sınır bölgesinde varlığını sürdürdüğünü bildirmiştir.⁴⁷⁷

PMU güçlerinin kontrol bölgeleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. [EASO-COI Raporu – Irak: Güvenlik Durumu \(2019\)](#), bölüm 2.1.2.

IŞİD

New Lines Strateji ve Politika Enstitüsü'ne göre hükûmetin IŞİD faaliyetlerini geri çevirmedeki başarısı, güvenlik güçleri tarafından yürütülen kapsamlı askerî harekâtlara rağmen nispeten düşük seviyede kalmaktadır. Savaşçıların barındığı ve tedarik güzergâhlarının güvence altına alındığı Anbar, örgüt için coğrafi açıdan stratejik bir dağıtım noktası olmaya devam etmektedir.⁴⁷⁸

Emirates Policy Center (EPC)⁴⁷⁹, IŞİD'in Irak'taki stratejisi hakkında yayımladığı bir güvenlik analizinde IŞİD'in Irak'ın batısında uyuyan hücreleri bulunduğu sonucuna varmıştır. EPC ayrıca IŞİD'in Mart 2020'den beri vilayette birçok taarruz girişiminde bulunduğunu ve söylentilere göre Anbar'ın kuzeyindeki Tharthar Gölü, Zoya ve Tarbasha bölgelerinde faaliyet gösterdiğini ifade etmiştir.⁴⁸⁰

Joel Wing, Mart 2021'de Musings on Iraq'ta Anbar vilayetinde diğer vilayetlere göre daha az sayıda IŞİD saldırısı kaydedildiğini belirtmiştir.⁴⁸¹ J. Wing, saldırıların az sayıda olmasını IŞİD'in vilayeti lojistik merkezi olarak kullanma stratejisine bağlamaktadır.⁴⁸²

Daha fazla bilgi için bkz. [EASO-COI Raporu – Irak: Güvenlik Durumu \(2019\)](#), bölüm 2.1.2.

2.1.4 Güncel güvenlik eğilimleri

Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler

IŞİD ile çatışma

2020 yılında saldırıların sayısında istikrarlı bir artış görülmüş, daha sonra Aralık 2020'de IŞİD faaliyetlerinin kademeli olarak azaldığı kaydedilmiştir.⁴⁸³ USDOD'un Nisan 2020 - Haziran 2020 dönemi için ABD Kongresi'ne sunduğu üç aylık rapora göre IŞİD çoğunlukla ISF'yi⁴⁸⁴ ve ayrıca PMU üyelerini⁴⁸⁵ hedef alan küçük ölçekli saldırılar gerçekleştirmiştir.

⁽⁴⁷⁷⁾ Malik, H., Crispin, S., Knights, M., , The drones of Kataib Hezbollah's Jazira Command, Washington Institute for the Near East Policy (The)(TWI), 20 July 2021, [url](#)

⁽⁴⁷⁸⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but agile, Newlines Institute for Strategy and Policy (NISIP), 18 May 2021, [url](#)

⁽⁴⁷⁹⁾ 'an independent think tank based in Abu Dhabi, United Arab Emirates. The EPC was established in September 2013 during the turmoil of the "Arab Spring" to study internal and external threats to nation-states in the Arabian Gulf region and the broader Arab world. The EPC aims to determine and forecast the impacts of geopolitical developments and changes in the global balance of power on the UAE and the region.' EPC, About us, n. d., [url](#)

⁽⁴⁸⁰⁾ Emirates Policy Center (EPC), ISIS Strategy in Iraq, 5 January 2021, [url](#)

⁽⁴⁸¹⁾ Wing, J., Musings on Iraq, Violence in Iraq, March 2021, 5 April 2021, [url](#)

⁽⁴⁸²⁾ Wing, J., Musings on Iraq, Security in Iraq June 2021, 6 July 2021, [url](#)

⁽⁴⁸³⁾ Wing, J., Musings on Iraq, Islamic State attacks decline in December 2020, 04 January 2021, [url](#)

⁽⁴⁸⁴⁾ US USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. April 1, 2020 – June 30 2020, released 31 July 2020, [url](#), pp. 22-23

⁽⁴⁸⁵⁾ Epic, Iraq Security and Humanitarian Monitor (ISHM), ISHM: August 6- August 13, 2020, 13 August 2020, [url](#)

İŞİD savaşçıları çoğunlukla beş ya da on savaşçıdan oluşan küçük ve uyumlu hücreler hâlinde faaliyet göstermekte; hafif silahlar, IED'ler ve havanlar kullanmaktadır. USDOD ayrıca 2020'nin ikinci yarısında kuzey ve merkez vilayetlerine (Diyala'da 150, Selahaddin'de 61, Kerkük'te 70 ve Ninova'da 24 saldırı) kıyasla Anbar'da daha az sayıda saldırı gerçekleştiğini bildirmiştir (toplam 55).⁴⁸⁶ İŞİD, yıl boyunca Anbar'da daha düşük seviyede direniş göstermiştir. Irak'ın kuzeyi ve batısında İŞİD'e karşı yürütülen "Irak Kahramanları" gibi harekâtlar, 2020'nin son çeyreğinde İŞİD sığınaklarının tahrip edilmesi ve İŞİD savaşçılarının öldürülmesi ya da esir alınmasıyla sona ermiştir. Harekâtlar İŞİD'in hareket etme ve kent merkezlerine erişme kabiliyetini azaltmıştır.⁴⁸⁷ Ancak Kasım 2020'de Shafaq News, Ar-Rutbah'ın dış bölgeleri ve banliyöleri civarında güvenlik güçleri eksikliğinin arka arkaya İŞİD saldırılarını tetiklediğini bildirmiştir.⁴⁸⁸

İŞİD'in vilayette birçok saha istihbarat ajanını kaybetmesi, yerel din adamları ve yetkililere karşı misilleme saldırıları düzenlemesine yol açmıştır.⁴⁸⁹ 23 Kasım 2020'de Ar-Rutbah ilçesinde bir polis memuru, silahlı kişilerin aracına açtığı ateşle hayatını kaybetmiştir.⁴⁹⁰ NBC News analisti Evan Kohlmann, İŞİD'in Al-Nukhaib ilçesindeki Al-Kasra kasabasında bir yerel yetkiliyi ve beş Irak askerini infaz ettiğini, daha sonraki silahlı çatışmalarda üç askeri daha yaraladığını aynı gün Twitter'da paylaşmıştır.⁴⁹¹

Ocak 2021'de Anbar'da gerçekleşen saldırılarda geçici bir artış yaşanmış, çoğunluğu IED ve silahlı çarpışma olan saldırı sayısı tek hanelerden 10'a yükselmiştir.⁴⁹² Blog yazarı J. Wing'in Nisan ve Haziran 2021'de bildirdiğine göre İŞİD faaliyetlerinin sayısı daha sonra düşmüş ve nispeten düşük bir seviyede kalmıştır.⁴⁹³ Bununla birlikte İŞİD; sivillere, PMU kuvvetlerine ve yerel güvenlik güçlerine karşı vur-kaç taktikleriyle kendini göstermeye devam etmiştir.⁴⁹⁴ Ağustos ayında Anbar dâhil olmak üzere birçok vilayette elektrik nakil hatlarına arka arkaya saldırılar düzenlenmiş, hükûmetin enerji dağıtım tesisleri civarında güvenlik önlemlerini artırmasına neden olmuştur.⁴⁹⁵

Hükûmet, Suriye ve Suudi Arabistan ile sınır bölgelerinin çevresinde daha sıkı güvenlik önlemleri almıştır. Nisan 2021'de Irak ordusu; İŞİD savaşçılarının geçişleri, El-Kaim sınır kapısı civarında silah kaçakçılığı, hendek kazılması ve gözetleme kuleleri dikilmesi dâhil olmak üzere yasa dışı sınır kapılarını hedef alan bir harekât başlatmıştır.⁴⁹⁶ İçişleri Bakanlığı, aynı ay içinde 5. Sınır Muhafız Gücü Komutanı'nın Suudi Arabistan ile Arar sınır bölgesi yakınında gerçekleştirilen bir İŞİD saldırısını engellemediği ve İŞİD'in bir polis karakolundaki silah ve ekipmanlara el koymasına neden olduğu için tutuklandığını duyurmuştur.⁴⁹⁷

⁽⁴⁸⁶⁾ US USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. April 1, 2020 – June 30 2020, 31 July 2020, [url](#), p. 23

⁽⁴⁸⁷⁾ US USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. October 1, 2020 – December 31 2020, 05 February 2021, [url](#), pp. 23-24

⁽⁴⁸⁸⁾ Shafaq News, قائم مقام الرطبه: داعش يستهدف المناطق التي تخلو من القطاعات الامنيه, [Qaimaqam of Rutba: Daesh targets areas void of security sector], 29 November 2021, [url](#)

⁽⁴⁸⁹⁾ Emirates Policy Center (EPC), ISIS Strategy in Iraq, 5 January 2021, [url](#)

⁽⁴⁹⁰⁾ Al-Monitor, Islamic State increases attacks in Iraq's Sunni areas, 1 December 2020, [url](#)

⁽⁴⁹¹⁾ Kohlmann, E., @IntelTweet, [Twitter], 30 November 2020, [url](#)

⁽⁴⁹²⁾ Wing, J., Musings on Iraq, Violence continues to decline in Iraq, winter 2020-21, 04 February 2021, [url](#)

⁽⁴⁹³⁾ Wing, J., Musings on Iraq, Violence in Iraq, March 2021, 5 April 2021, [url](#), Wing, J. Musings on Iraq, Security in Iraq June 2021, 6 July 2021, [url](#)

⁽⁴⁹⁴⁾ Al-Monitor, Islamic State uses hit-and-run tactics in Iraq, 11 July 2021, [url](#)

⁽⁴⁹⁵⁾ Al Mashreq, Iraqi officials ramp up security measures to protect power lines, 18 August 2021, [url](#) Iraq

⁽⁴⁹⁶⁾ Shafaq News, Iraqi army to launch operations on the borders with Syria sources say, 21 April 2021, [url](#), US USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. April 1, 2021 – June 30 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 33

⁽⁴⁹⁷⁾ Middle East Monitor (MEMO), Iraq arrests commander of border force following Daesh attack, 29 April 2021, [url](#)

Irak'ta İran ile ABD arasındaki çatışma

26 Şubat 2021'de Suriye'deki KH üslerine düzenlenen ABD hava saldırıları,⁴⁹⁸ Irak Direnişi Koordinasyon Komisyonu'nun (*Tansiqiya* hareketi) koordinasyon birimi tarafından Ekim 2020'de ilan edilen ateşkese zarar vermiştir. Sonuç olarak ABD liderliğindeki koalisyonun Anbar'daki Ayn'ül Esad'da bulunan üssüne bir dizi karşı saldırı düzenlenmiştir.⁴⁹⁹ Mart 2021'de KH milisleri üsse birçok roket fırlatmıştır.⁵⁰⁰ 25 Mayıs 2021'de üsse bir drone isabet etmiş, yaralanmaya neden olmamıştır.⁵⁰¹ 6 Haziran 2021'de de benzer bir drone saldırısı gerçekleşmiş ancak durdurulmuş ve drone vurularak düşürülmüştür.⁵⁰² Temmuz 2021'de İran destekli milisler üsse roket fırlatmış, siviller dâhil üç kişi⁵⁰³ yaralanmıştır. 8 Temmuz 2021'de saldırıda kullanılan füze rampası patlamış, civardaki evlerin ve bir caminin zarar görmesine ve yanmasına neden olmuştur.⁵⁰⁴ Saldırı, ABD'nin bir ay önce bölgedeki milis hedeflere yönelik hava saldırılarına misilleme olarak yapılmıştır.⁵⁰⁵

Garda'nın Mart ve Nisan 2021'deki haberlerine göre vilayette ABD liderliğindeki koalisyon güçlerine erzak taşıyan konvoyların hedef alındığı ve yerel güvenliği sarsan yol kenarı IED saldırıları da yaşanmıştır.⁵⁰⁶

Güvenlik olayları

ACLED, 1 Ağustos - 31 Ekim 2020 aralığındaki referans dönemde Anbar vilayetinde çoğunluğu Ar-Rutbah ilçesinde gerçekleşen 55 çatışma, 58 uzaktan şiddet/patlama olayı, sivillere karşı 15 şiddet vakası olmak üzere toplam 128 güvenlik olayı bildirmiştir.⁵⁰⁷ Referans dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıda şekil 13'te gösterilmektedir.

⁽⁴⁹⁸⁾ Reuters, U.S. air strikes in Syria target Iranian-backed militia-Pentagon, 26 February 2021, [url](#)

⁽⁴⁹⁹⁾ Washington Institute for Near East Policy (The) (TWI), KH publicly leads call for escalation against U.S. presence, 7 March 2021, [url](#)

⁽⁵⁰⁰⁾ Aljazeera, Multiple rockets land at Iraq's Ain al-Assad airbase: officials, 3 March 2021, [url](#)

⁽⁵⁰¹⁾ Reuters, Attack by unmanned aerial surveillance targets Iraqi air base- US-led coalition, 8 May 2021, [url](#)

⁽⁵⁰²⁾ Reuters, Two drones intercepted, shot down over Iraqi air base-military, 6 June 2021, [url](#)

⁽⁵⁰³⁾ Reuters, Series of attacks target U.S. personnel in Iraq and Syrian, 8 July 2021, [url](#)

⁽⁵⁰⁴⁾ Aljazeera, Attacks on US in Iraq becoming a dangerous cycle: Analysts, 8 July 2021, [url](#)

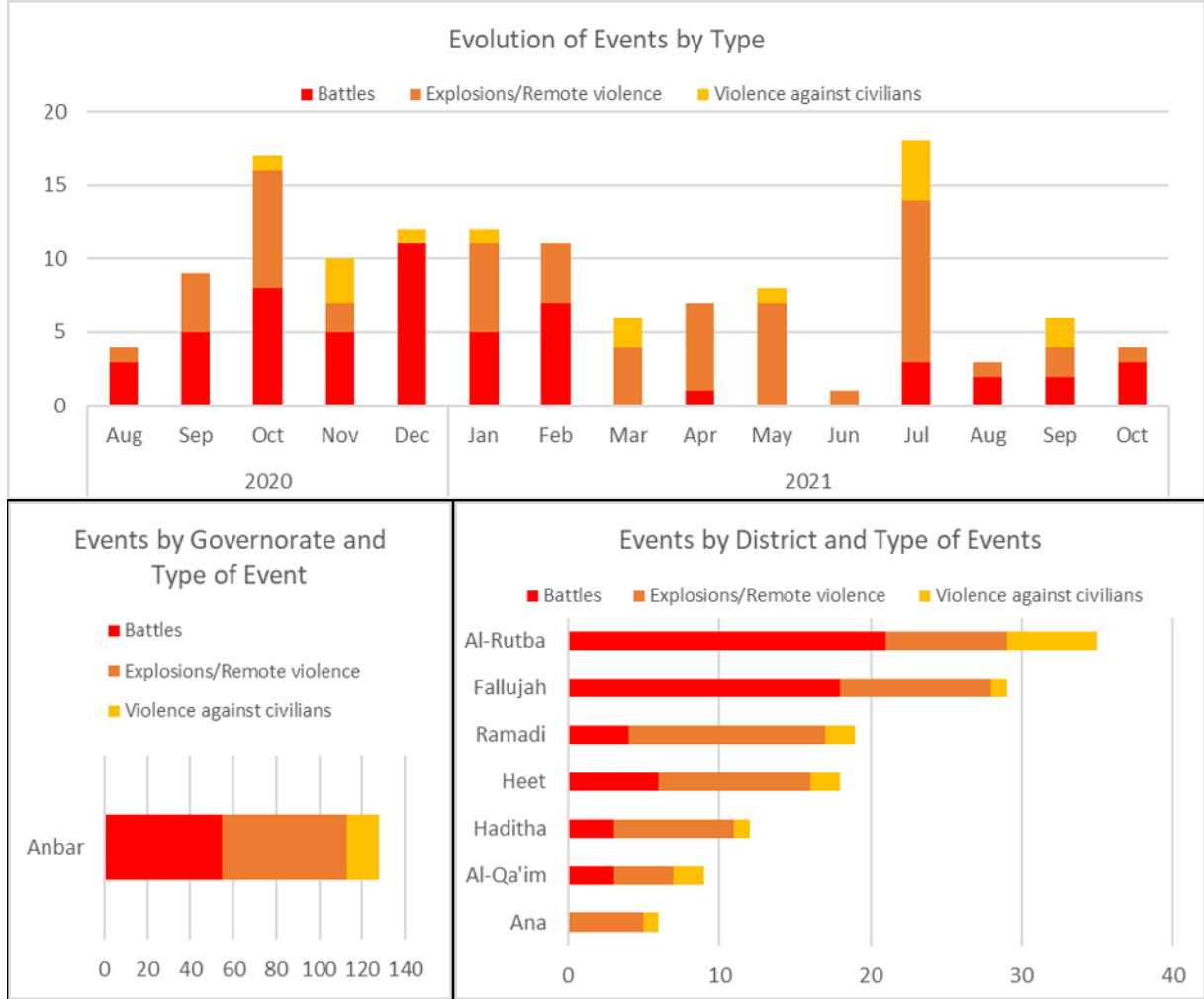
⁽⁵⁰⁵⁾ Politico, U.S. airstrikes target Iran-backed militias in Syria, Iraq, 27 June 2021, [url](#)

⁽⁵⁰⁶⁾ Garda, Iraq: Supply convoy struck by improvised explosive device in Fallujah March 11, 11 March 2021, [url](#), Garda, Improvised explosive device targets convoy carrying military supplies in Ramadi April 7, 7 April 2021, [url](#), Shafaq News, An explosion targets a logistic convoy of the global coalition in al-Anbar, 6 may 2021, [url](#)

⁽⁵⁰⁷⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

Şekil 10: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasındaki dönemde Anbar vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi⁵⁰⁸

Örnek olaylar

- 10 Ekim 2020'de Rava bölgesinde bir sivil, tuzak teli bulunan bir eve girerek hayatını kaybetmiştir.⁵⁰⁹
- 28 Şubat 2021'de Hadise'de ISF ve aşiret milisleri tarafından yürütülen ortak bir operasyon sırasında bir bombalı araç patlamış, beş kişi ölmüştür.⁵¹⁰
- Mart 2021'de İran destekli milisler, ABD ve koalisyon güçlerinin barındığı Ayn'ül Esad askerî üssüne birçok roket fırlatmıştır. Saldırıda önemli bir kayıp olmamıştır.⁵¹¹
- Mayıs 2021'de IŞİD Aşiret Seferberlik Güçleri'nin bir toplantısında bombalı araç patlatmış, 12 kişi ölmüştür.⁵¹²

⁽⁵⁰⁸⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽⁵⁰⁹⁾ Iraq News Agency (INA), [استشهاد مواطن بعد دخوله منزل مفخخ في الانبار], 10 October 2020, [url](#)

⁽⁵¹⁰⁾ Anadolu Agency, Car-bomb explosion kills 5 in western Iraq, 28 February 2021, [url](#)

⁽⁵¹¹⁾ Aljazeera, Multiple rockets land at Iraq's Ain al-Asad airbase: officials, 3 March 2021, [url](#)

⁽⁵¹²⁾ US USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. April 1, 2021 – June 30 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 14

- Mayıs 2021 başında El-Kaim ilçesinin Akaşat bölgesindeki bir patlamada üst düzey bir yetkili hayatını kaybetmiştir.⁵¹³
- 25 Mayıs 2021'de Hadise ilçesinde bir bombalı araç patlamış, 10 kişi yaralanmıştır. Hiçbir taraf saldırının sorumluluğunu üstlenmemiştir.⁵¹⁴
- Temmuz 2021'de IŞİD militanları Hadise Barajı yakınlarındaki bir saldırıda dört balıkçıyı öldürmüş ve beş balıkçıyı yaralamıştır.⁵¹⁵
- Ağustos 2021'de IŞİD militanları Akaşat'taki sınır muhafızlarını hedef almış, bir kişiyi öldürmüş ve diğerini yaralamıştır. Üçüncü muhafız kaçırılmış,⁵¹⁶ daha sonra kafası kesilmiş olarak bulunmuştur.⁵¹⁷
- Basnews, 3 Ekim 2021'de Ramadi'de büyük bir bombalı aracın patladığını, güvenlik güçlerinin aracı hedefine ulaşmadan önce durdurduğunu bildirmiştir. Hiçbir grup olayın sorumluluğunu üstlenmemiştir.⁵¹⁸

2.1.5 Sivil zayıt

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları⁵¹⁹ ve sivil zayıt sayısı aşağıda tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5: 1 Ağustos 2020-31 Ekim 2021 arasında Anbar vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıtın sayısı⁵²⁰

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt
Anbar	9	6	8	14	9	13	20	33

2.1.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

Anbar, 2014 yılında IŞİD'in bölgedeki ilerleyişinden en kötü etkilenen Irak vilayetlerinden biri olmuştur. Bu dönemde Anbar topraklarının %80'i IŞİD kontrolüne girmiş, bir milyondan fazla kişinin yerinden edilmesine yol açmıştır. Anbar 2003 yılından beri en ölümcül savaşlardan bazılarında tanık olmuştur. Irak Özgürlük Operasyonu'nun (OIF) ilk dört yılında Amerikalıların ölümlerinin üçte birine neden olan vilayet, Amerikan askerleri için en ölümcül vilayetlerden biriydi. Vilayet ayrıca Irak kuvvetleriyle IŞİD arasında yaşanan ve önemli altyapı hasarına yol açan savaşın en kötü etkilediği Irak vilayetlerinden biri olmuştur.⁵²¹

⁽⁵¹³⁾ Shafaq News, ISIS kills an Iraqi brigadier in al-Anbar, 1 May 2021, [url](#)

⁽⁵¹⁴⁾ Al-Rai Media, 10] ,10 بمحافظة الانبار العراقية «مفخخة» انفجار مصابين في انفجار IED explosion in Iraqi Anbar governorate],25 May 2021, [url](#)

⁽⁵¹⁵⁾ Al-Monitor, Islamic State uses hit-and-run tactics in Iraq, 11 July 2021, [url](#)

⁽⁵¹⁶⁾ Shafaq News, ضحية و مصاب بهجوم مزدوج استهدف الحدود العراقي [One victim and one injured in dual attack targeting the Iraqi border], 30 August 2021, [url](#)

⁽⁵¹⁷⁾ Shafaq News, داعش يقطع رأس جندي عراقي علي الحدود السورية .. بعد يومين من اختطافه .. [Two days after his abduction ... Daesh beheads a Iraqi soldier at the Syrian border], 1 September 2021, [url](#)

⁽⁵¹⁸⁾ Basnews, Huge suicide car bomb hits Iraq's Ramadi, 3 October 2021, [url](#)

⁽⁵¹⁹⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıta yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun Giriş kısmındaki Kaynaklar bölümüne bakın.

⁽⁵²⁰⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

⁽⁵²¹⁾ UN-Habitat, Ramadi recovery and spatial development plan, July 2018, [url](#), p. 13

Iraklı yetkililerin uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde üstlendiği çalışmalar, IŞİD karşıtı taarruz sırasında ortaya çıkan hasarı gidermek için kademeli olarak adımlar atılmasını sağlamıştır. Kürt medya kuruluşu Rudaw, IŞİD'in yenilgisinden sonra hükûmetin büyük bir yeniden inşa kampanyası başlattığını belirtmiştir. Rudaw'ın bildirdiğine göre Anbar'ın teknik ilişkilerden sorumlu vali yardımcısı, vilayetin ağırlıklı olarak yıkılmış tesislerin onarılması için tasarlanmış 500 projeyi hâlihazırda uygulamakta olduğunu ifade etmiştir.⁵²² Irak Yeniden İnşa Fonu, Ramadi Barajı'nı onararak şehir halkına ve tarım sektörüne suyu yeniden kazandırmıştır. 2020'de UNDP aracılığıyla Birleşmiş Milletler tarafından fonlanan projeler sayesinde Ramadi Kadın Doğum Hastanesi'nin⁵²³ ve Felluce'deki hastanenin⁵²⁴ yenilenmesi tamamlanmıştır.

Ekim 2020'de Al-Monitor, hükûmetin aldığı artan önlemlerin potansiyel büyümeye işaret ettiğini ve vilayetteki iş beklentilerini iyileştirdiğini ifade etmiştir. Yeniden inşa projeleri, birçok köprü'nün ve Hadise petrol rafinerisinin yenilenmesini kapsamaktadır.⁵²⁵ The New York Times, IŞİD sonrası yatırım patlamasının vilayeti ülkenin en istikrarlı vilayetlerinden birine dönüştürdüğünü bildirmiştir.⁵²⁶

Ocak 2021'de Al Jazeera, ülke ekonomisinin durakladığı ve yoksulluk oranlarının arttığı bir dönemde inşaat projelerinin iş imkânları yarattığını bildirmiştir. Al Jazeera'ya konuşan Anbar Yatırım Komitesi Müdürü, vilayette "diğer vilayetlerden daha çok yatırım fırsatı olduğunu" ifade etmiştir. The Director, bu başarıyı kısmen işletmeleri gasp ettiği yaygın olarak bilinen silahlı grupların yokluğuna ve kısmen de yerel halk arasında süregelen sosyal dayanışmaya bağlamıştır.⁵²⁷

2.1.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

Yerinden edilme

Anbar vilayetinden gelen ÜYEK'lerin sayısı, IŞİD'in 2017 yılında toprak kaybetmesinin ardından kademeli olarak azalmıştır. 26 Ekim 2021 itibarıyla IOM'nin Yerinden Edilme İzleme Matrisi (DTM) istatistikleri, Anbar'dan gelen ÜYEK'lerin sayısını 35.312 olarak tahmin etmektedir. Bu vilayetten en çok ÜYEK nüfusunun geldiği menşe bölgeler Ramadi, Felluce ve Ar-Rutbah'tır.⁵²⁸

Vilayette hâlâ faaliyet gösteren üç ÜYEK kampı mevcuttur: Amiriyah Felluce, Habbaniya ve Kilo 18 kampları. Ayrıca gayriresmî Bezebiz kampı da vardır.⁵²⁹

Geri dönüş

Anbar vilayeti, Musul'un ardından geri dönen kişi sayısı en yüksek olan ikinci vilayettir. IOM'nin geri dönüşleri kaydetmeye başladığı Nisan 2015'ten 26 Ekim 2021'e kadar 1.541.466 kişi geri dönmüştür. Geri dönen kişi nüfusunun en yüksek olduğu ilçeler Ramadi ve Felluce'dir.⁵³⁰

⁽⁵²²⁾ Rudaw, Iraq's Ramadi makes strides in post-ISIS reconstruction effort, 16 January 2021, [url](#)

⁽⁵²³⁾ United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), Hospital and bridges in Ramadi highlighting city's recovery, 25 February 2020, [url](#)

⁽⁵²⁴⁾ Global Coalition against Daesh (The), Anbar: From destruction to sustainable recovery, 25 March 2021, [url](#)

⁽⁵²⁵⁾ Al-Monitor, Iraq's western Anbar province getting back on its feet, eyeing autonomy, 20 October 2020, [url](#)

⁽⁵²⁶⁾ New York Times (The), After Years as a battleground, investments boom lifts Iraqi city, 10 July 2021, [url](#)

⁽⁵²⁷⁾ Aljazeera, Iraq: Anbar's post-ISIL reconstruction spawns autonomy debate, 27 January 2021, [url](#)

⁽⁵²⁸⁾ International Organisation for Migration (IOM), DTM , Iraq master list report 123, August-September 2021, 26 October 2021, [url](#), p .2

⁽⁵²⁹⁾ Euro-Med Human Rights Monitor, Exiled at home, June 2021, [url](#), p. 25

⁽⁵³⁰⁾ International Organisation for Migration (IOM), DTM , Iraq master list report 123, August-September 2021, 26 October 2021, [url](#), p .5

IOM tarafından Temmuz - Ağustos 2020'de yürütülen Entegre Konum Değerlendirmesi (ILA),⁵³¹ Anbar'ın çoğu bölgesine insanların neredeyse tamamen geri döndüğünü bildirmiştir. ILA'ya göre geri dönüşte etkili olan en önemli teşvikler menşe bölgesindeki güvenlik durumunun düzeltilmesi, konut ve hizmetlerin kullanılabilir hâle gelmesi ve geri dönme istediğidir. Yardım sağlanması, toplumun cesaretlendirmesi, dinî liderler ve devlet teşvikleri gibi insanları geri dönüşe iten diğer etkenlerin daha az yaygın olduğu ortaya konmuştur. ILA, insanları yerleştirildikleri bölgelerden ayrılmaya iten olumsuz etkenleri de sıralamıştır. Bu etkenler genellikle yerleştirildikleri bölgelerde kötüleşen yaşam ya da güvenlik koşullarını, ekonomik olanaklar bulunmamasını ve tahliyeleri kapsamaktadır. ILA, bu durumun özellikle Ar-Rutbah ilçesinden gelenler için geçerli olduğunu ifade etmiştir.⁵³²

IOM, Haziran 2021 tarihli Geri Dönüş Endeksi Anbar Vilayet Profili⁵³³ raporunda geri dönenlerin çoğunluğunun orta ciddiyette (%45) ve düşük ciddiyette (%51) yaşam koşullarına sahip konumlara geri döndüğü sonucuna varmıştır. Geri dönenlerin sadece yüzde üçünün yüksek ciddiyette yaşam koşulları altında yaşadığı ve Anbar'ın geri dönen kişilerin yüksek ciddiyette yaşam koşullarıyla karşı karşıya kaldığı en büyük üçüncü vilayet olduğu belirtilmektedir. IOM'nin değerlendirmesine göre Aralık 2020 itibarıyla geri dönen ve yüksek ciddiyette yaşam koşulları altında yaşayan en fazla kişi Hit, Ramadi ve Ar-Rutbah ilçelerinde bulunmaktadır.⁵³⁴

Çatışmadaki sivillerin korunmasını teşvik eden uluslararası organizasyon Çatışmadaki Siviller Merkezi (CIVIC), Nisan 2021'de Anbar'ın El-Kaim ilçesinden gelen ve kampların kapatılması nedeniyle yerleştirildikleri bölgelerden ayrılan ÜYEK ailelerin menşe bölgelerine erişmesinin engellendiğini bildirmiştir. Kasım 2020'de Bağdat'tan El-Kaim ilçesine geri dönen ÜYEK'ler, Bağdat Harekât Komutanlığı'ndan güvenlik izni almalarına rağmen farklı askerî harekât komutanlıkları tarafından dört tarama sürecine maruz kalmıştır.⁵³⁵

CIVIC ayrıca yerlerinden edilmiş kişilerin ÜYEK kamplarından ayrılması için Anbar'daki otoriteler ve güvenlik aktörleri tarafından baskı yapmaya yönelik önlemler uygulandığını ifade etmiştir. Anbar yetkilileri, Aralık 2020'de Habbaniya Turizm Köyü Kampı'nda yaşayan 150 aileyi su ve yeterli sanitasyon olmayan bir konut kompleksine taşımıştır. Aynı kaynağa göre yetkililer bölgeyi patlamamış mühimmattan temizlemeyi de başaramamış, bunun sonucunda iki kamp sakini kritik bir şekilde yaralanmıştır. Anbar yetkilileri, Ocak 2021'de Habbaniya Turizm Köyü ÜYEK Kampı'ndaki su filtreleme istasyonunun sökülmesini emretmiş, bu nedenle kampın sakinleri susuz kalmıştır.⁵³⁶

CIVIC'in bildirdiğine göre IŞİD üyesi olduğu iddia edilen kişilerin aileleri Anbar Harekât Komutanlığı'ndan güvence almalarına rağmen aşiret liderleri ve akrabaları bu kişilerin hoş karşılanmadığını ifade etmiştir. Aşiret liderlerinin, bu kişilerin güvenli geri dönüşünü garanti altına almak için binlerce dolar talep ettiği söylenmektedir.⁵³⁷

⁽⁵³¹⁾ The Integrated Location Assessment (ILA) collects detailed information on displaced and returnee households living in locations identified through the Displacement Tracking Matrix (DTM).The information includes geographic distribution and main characteristics of IDPs and returnees, mobility and future intentions.

⁽⁵³²⁾ International Organisation for Migration (IOM), An overview of return movements in Iraq, DTM Integrated Location Assessment V, 2020, 1 June 2021, [url](#), pp. 9-10

⁽⁵³³⁾ The Return Index Governorate Profiling provides an analysis on return in a specific governorate.

⁽⁵³⁴⁾ International Organisation for Migration (IOM), Return Index Governorate Profiling, Return Dynamics in Anbar governorate, June 2021, [url](#), p. 2

⁽⁵³⁵⁾ Center for Civilians in Conflict (The) (CIVIC), Ignoring Iraq's most vulnerable: The plight of displaced persons, April 2021, [url](#) p. 4

⁽⁵³⁶⁾ Center for Civilians in Conflict (The) (CIVIC), Ignoring Iraq's most vulnerable: The plight of displaced persons, April 2021, [url](#) p. 9 -10

⁽⁵³⁷⁾ Center for Civilians in Conflict (The) (CIVIC), Ignoring Iraq's most vulnerable: The plight of displaced persons, April 2021, [url](#) p. 8

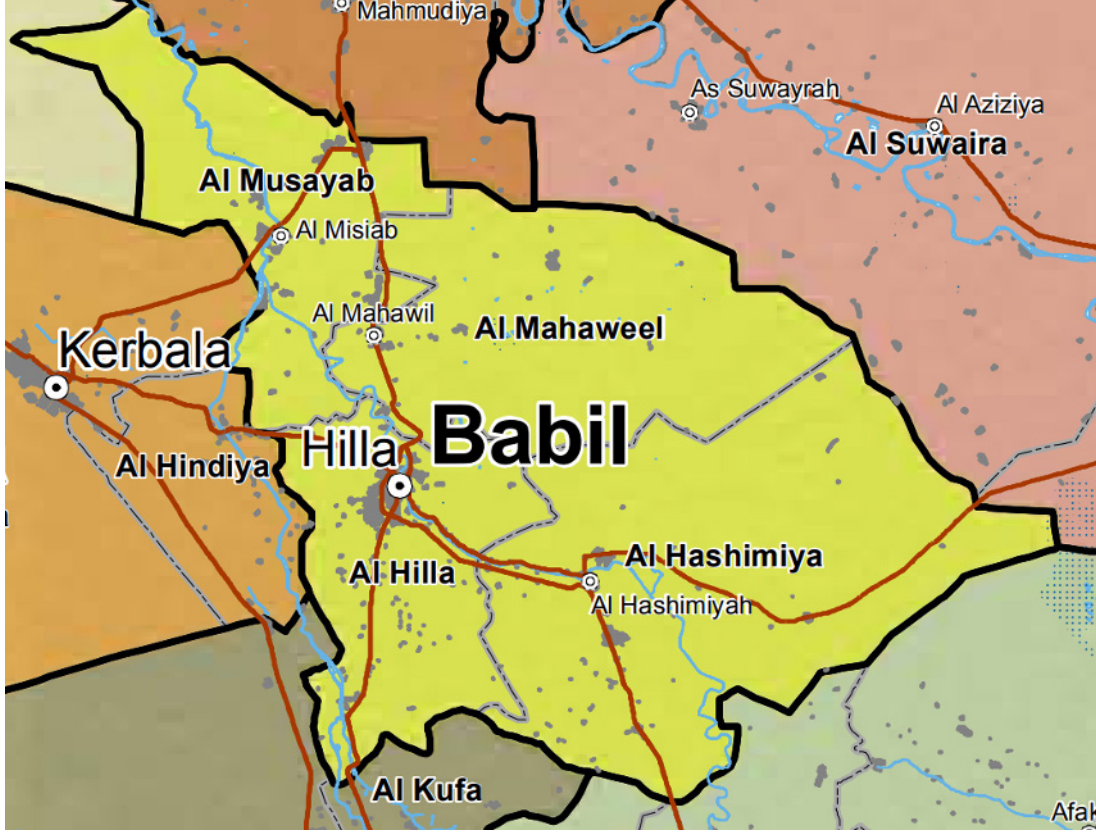
Ayrıca CIVIC, IŞİD şüphelilerinin reddedilmesinin, diğer cezaların yanı sıra aşiret gelenekleriyle yakından ilişkili olduğunu gözlemlemiştir.⁵³⁸

⁽⁵³⁸⁾ Center for Civilians in Conflict (The) (CIVIC), Ignoring Iraq's most vulnerable: The plight of displaced persons, April 2021, [url](#) p. 17

2.2 Babil

Harita 10: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte Babil vilayeti,
© Birleşmiş Milletler⁵³⁹

2.2.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Temel coğrafya

Babil vilayeti Irak'ın orta kesiminde, Bağdat vilayetinin güneyinde yer almakta olup Bağdat, Anbar, Kerbela, Necef, Kadisiye ve Vasit vilayetleriyle sınırı vardır. Vilayet ayrıca aşağıdaki ilçelere ayrılmıştır: Musayyib, Mahawil, Hilla ve Haşimiya. Vilayetin yönetim merkezi Hilla'dır.⁵⁴⁰

Nüfus tahminleri

Irak CSO'nun 2021 yılı için tahminine⁵⁴¹ göre vilayetin nüfusu 2.231.136 olup halk kırsal ve kentsel bölgelere neredeyse eşit bir şekilde dağılmıştır.⁵⁴²

⁽⁵³⁹⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽⁵⁴⁰⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽⁵⁴¹⁾ It should be noted that the last comprehensive Population and Housing Census for Iraq was conducted in 1987. The last official census covering current Baghdad-administered Iraq dates from 1997; UNFPA, Newsletter 2020 Census, December 2019, [url](#), p. 1; Rudaw, Iraq's population now over 40 million: planning ministry, 12 January 2021, [url](#); Kurdistan24, Kurdistan PM: Demographic change must be considered in upcoming Iraqi census, 21 June 2021, [url](#)

⁽⁵⁴²⁾ Iraq, CSO, 2021 yılı için tahminine [Demographic and population indicators, Estimates of Iraq's population by governorates, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., [url](#)

Etnik ve dinî dağılım

Vilayet nüfusunun çoğunluğu Şii Arap⁵⁴³ olup Sünni azınlık mevcuttur.⁵⁴⁴

Ekonomi

Tarım, Babil vilayetinin ekonomisi için en önemli sektördür.⁵⁴⁵ Jurf Al-Nasr bölgesinde Kataib Hizbullah diğer tesislerin yanı sıra “kendi petrol rafinerilerini, balıkçılık yapılarını, mahsul ve süt çiftliklerini, ayrıca kümes hayvanlarının işlenmesi için tesisleri” işletmektedir.⁵⁴⁶

Kara yolu güvenliği

Babil'in kuzey kesimi (Jurf Al-Nasr civarı⁵⁴⁷), Güney Bağdat Kemerleri'nin bir parçasını oluşturmaktadır. Vilayeti başkente bağlayan otoyollar mevcuttur.⁵⁴⁸ Bu bölge, kuzey ve orta Iraklı Şii hacılar tarafından Kerbela ve Necef'i ziyaret etmek için kullandıkları ve dolayısıyla hükûmet için stratejik öneme sahip olan ana güzergâh üzerinde yer almaktadır.⁵⁴⁹ 2021 sonbaharında yetkililer, güvenlik güçlerinin Kerbela'ya giden hacılara yönelik bir patlayıcı saldırısını önlediğini duyurmuştur.⁵⁵⁰ ABD liderliğindeki Uluslararası Koalisyon güçlerine erzak taşıyan ve Babil'in içinden geçen konvoylara IED saldırıları düzenlendiği,⁵⁵¹ fakat bu olayların nadiren zayıflatla sonuçlandığı⁵⁵² sıklıkla bildirilmektedir. Vilayette konvoylara düzenlenen saldırılar hakkında daha fazla bilgi için bkz. bölüm [2.2.4 Güncel güvenlik eğilimleri](#).

2.2.2 Çatışma geçmişi

İŞİD direnişi

2013'te ortaya çıkan İŞİD direnişi, Jurf Al-Nasr (Jurf Sakhar) dâhil olmak üzere Bağdat Kemerleri'nin güneybatısındaki kırsal aşiret bölgelerinde yer edinmişti. Kuzey Babil'deki İŞİD grupları, kontrolleri altındaki kasaba ağı aracılığıyla daha kuzey ve batıdaki İŞİD gruplarıyla bağlantı sağlıyor; bu sayede Babil'in diğer kesimlerinin yanı sıra Anbar, Bağdat⁵⁵³ ve kutsal

⁽⁵⁴³⁾ AP, Shattered by war, Sunni Arabs despair over future in Iraq, 10 September 2017, [url](#); NCCI, Babil Governorate Profile, updated July 2015, [url](#), p. 2

⁽⁵⁴⁴⁾ NCCI, Babil Governorate Profile, updated July 2015, [url](#), p. 2

⁽⁵⁴⁵⁾ NCCI, Babil Governorate Profile, updated July 2015, [url](#), p. 2

⁽⁵⁴⁶⁾ Knights, M. et al., Honored, Not Contained: The Future of Iraq's Popular Mobilization Forces, The Washington Institute for Near East Policy, March 2020, [url](#), p. 102

⁽⁵⁴⁷⁾ This town was called Jurf al-Sakhar until its recapture from ISIL and most Iraqis still refer to it by this old name. New Lines Magazine, Post-ISIL Security Pitfalls Lurk in a Small Town Near Baghdad, 9 March 2021, [url](#)

⁽⁵⁴⁸⁾ ISW, ISIS Re-Establishes Historical Sanctuary in Iraq, 7 March 2019, [url](#)

⁽⁵⁴⁹⁾ Wing, J., Details on Collective Punishment Meted Out by Hashd Upon Jurf al-Sakhr, Musings on Iraq [Blog], 21 November 2019, [url](#)

⁽⁵⁵⁰⁾ Basnews, Iraqi Forces Thwart Triple Attack on Shia Pilgrims in Babel, 19 September 2021, [url](#); Al Mayadeen, Plot to Target Pilgrims in Iraq Foiled, 19 September 2021, [url](#)

⁽⁵⁵¹⁾ GardaWorld, Iraq: Supply convoy struck by improvised explosive device in Babil Governorate Feb. 25, 25 February 2021, [url](#); for specific incidents, see also, for example, Shafaq News, Bomb attack hits US-led coalition convoy in Iraq, 12 August 2021; Shafaq News, Explosion targets a Logistics Convoy of the Global Coalition in Babel, 29 July 2021, [url](#); Mehr News Agency, US logistic convoys targeted in Iraq's Al-Diwaniyah, Babil, 5 April 2021, [url](#); GardaWorld, Iraq: Supply convoy for US-led forces struck by an improvised explosive device in Babil Governorate March 21, 21 March 2021, [url](#); GardaWorld, Iraq: Supply convoy struck by improvised explosive device in Babil Governorate March 15, 15 March 2021, [url](#); GardaWorld, Iraq: Supply convoy for US-led forces struck by IED in Babil Governorate, Dec. 21, 21 December 2020, [url](#)

⁽⁵⁵²⁾ GardaWorld, Iraq: Supply convoy struck by improvised explosive device in Babil Governorate Feb. 25, 25 February 2021, [url](#)

⁽⁵⁵³⁾ ISW, ISIS in the Southwest Baghdad Belts, 24 November 2014, [url](#), p. 1

Kerbela ve Necef şehirleri⁵⁵⁴ üzerinde baskı kuruyordu. IŞİD, 2014'te Felluce'deki savaş operasyonlarını desteklemek için bu bölgedeki varlığından faydalanmıştır. Bunun hemen ardından Jurf Al-Nasr kasabasını istila etmiş ve Bağdat'ın kuzeyindeki faaliyetleri için resmî vilayeti olarak ilan etmiştir.⁵⁵⁵ 2014 sonbaharında ISF ve Şii milisler IŞİD kalesine karşı bir taarruz başlatmış ve Jurf Al-Nasr'ı geri almıştır.⁵⁵⁶

IŞİD'in toprak kaybetmesiyle çoğunluğu Al-Janabi aşiretinden olan yerel Sünni halk⁵⁵⁷ Şii milisler tarafından sürülmüş,⁵⁵⁸ evleri yağmalanmış ve tahrip edilmiştir.⁵⁵⁹ "IŞİD ile savaş sırasında 120.000'den fazla kasaba sakini etkili bir şekilde tahliye edilmiş, kasabada sadece Irak güvenlik güçleri [ISF] ve devlet sponsorluğundaki İran destekli Halk Seferberlik Güçleri [PMU] kalmıştır".⁵⁶⁰ Çatışma nedeniyle yerinden edilenlerin çoğu Babil'in Musayyib ilçesine, Bağdat'a ya da KRI'ya kaçmış,⁵⁶¹ ISF ve PMU ÜYEK'lerin bölgeye geri dönmesini engellemiştir.⁵⁶²

IŞİD, sonraki yıllarda (özellikle 2016'da Hilla'da) birkaç büyük ölçekli saldırı gerçekleştirmiş⁵⁶³, Jurf Al-Nasr'da ve Bağdat'ın kuzeyinde nüfuz elde etmiştir. Bağdat ve Babil arasında bağlantı sağlayan otoyollar üzerinde IŞİD militanlarının ISF tarafından tutuklandığı bildirilmektedir.⁵⁶⁴ 2019'da Kerbela'da ölümcül bir saldırının Jurf Al-Nasr'daki bir IŞİD hücrelerinden gerçekleştirildiği öne sürülmüştür.⁵⁶⁵ Mart 2021'de kaynaklar, Jurf Al-Nasr'ı kontrol eden Şii militanların kasabayı dışarıdan gelenlere kapattıklarını ve Irak hükûmet görevlilerinin girişine bile izin vermediklerini bildirmiştir.⁵⁶⁶

Protesto hareketi

Ekim 2019 başlarında Bağdat'ta patlak veren büyük çaplı protestolar kısa sürede Babil'e de sıçramıştır.⁵⁶⁷ Aynı ayın sonunda Hilla'da silahlı muhafızlar protestoculara ateş açmış, 11 kişiyi öldürmüş ve düzinelerce kişiyi yaralamıştır.⁵⁶⁸ Irak'ta protestocuların ve eylemcilerin hedef alınması hakkında daha fazla bilgi için bkz. [EASO COI Raporu – Irak: Bireylerin Hedef Alınması \(Ocak 2022\)](#), bölüm 3: Siyasi muhalefet yapan eylemciler ve protestocular.

2019-2020 yıllarında Babil vilayetindeki güvenlik gelişmeleri hakkında daha fazla bilgi için [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun 2.2.3 bölümüne](#) bakınız.

⁽⁵⁵⁴⁾ Intercept (The) and New York Times (The), A Spy Complex Revealed, 18 November 2019, [url](#)

⁽⁵⁵⁵⁾ ISW, ISIS Re-Establishes Historical Sanctuary in Iraq, 7 March 2019, [url](#)

⁽⁵⁵⁶⁾ ISW, ISIS in the Southwest Baghdad Belts, 24 November 2014, [url](#), p. 1

⁽⁵⁵⁷⁾ New Lines Magazine, Post-ISIS Security Pitfalls Lurk in a Small Town Near Baghdad, 9 March 2021, [url](#)

⁽⁵⁵⁸⁾ New York Times (The), Bus Bomb Kills 12 Iraqis Near Major Pilgrimage Site, 21 September 2019, [url](#)

⁽⁵⁵⁹⁾ Intercept (The) and New York Times (The), A Spy Complex Revealed, 18 November 2019, [url](#)

⁽⁵⁶⁰⁾ Rudaw, Iraqi militia calls for evacuation of Sunni areas to cut support for ISIS, 3 May 2021, [url](#)

⁽⁵⁶¹⁾ HRW, 'Life Without a Father is Meaningless': Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017, September 2018, [url](#), p. 58

⁽⁵⁶²⁾ Rudaw, Iraqi militia calls for evacuation of Sunni areas to cut support for ISIS, 3 May 2021, [url](#); see also Rudaw, Sunni IDPs in Kurdistan accuse Shiite militias of preventing their return to Babil, 11 March 2021, [url](#); Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 15; Knights, M., Iran's Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, August 2019, [url](#), p. 4

⁽⁵⁶³⁾ Al Jazeera, Iraq: Scores killed in petrol station Hilla attack, 25 November 2016, [url](#); Reuters, Islamic State truck bomb kills at least 60 people south of Baghdad, 6 March 2016, [url](#)

⁽⁵⁶⁴⁾ ISW, ISIS Re-Establishes Historical Sanctuary in Iraq, 7 March 2019, [url](#)

⁽⁵⁶⁵⁾ New York Times (The), Bus Bomb Kills 12 Iraqis Near Major Pilgrimage Site, 21 September 2019, [url](#)

⁽⁵⁶⁶⁾ New Lines Magazine, Post-ISIS Security Pitfalls Lurk in a Small Town Near Baghdad, 9 March 2021, [url](#); Rudaw, Sunni IDPs in Kurdistan accuse Shiite militias of preventing their return to Babil, 11 March 2021, [url](#)

⁽⁵⁶⁷⁾ IFRC, Emergency Plan of Action (EPoA) Iraq: Civil Unrest, 9 October 2019, [url](#), p. 1

⁽⁵⁶⁸⁾ UNAMI, Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, [url](#), p. 8

2.2.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Irak Güvenlik Güçleri (ISF)

Irak Ordusu 8. Tümeni'ni de kapsayan Babil Harekât Komutanlığı (BabOC), geçmişte (Jurf Al-Nasr dâhil olmak üzere) Babil vilayetinden ve Güney Bağdat Kemerleri'nden sorumluydu.⁵⁶⁹ Irak Silahlı Kuvvetleri'nin Orta Fırat Harekât Komutanlığı, 2014 sonlarında (Jurf Al-Nasr'ın yeniden ele geçirilmesinden kısa süre sonra) “Babil Harekât Komutanlığı'nı lağvetmeye ve Babil vilayetinin güvenliği için Orta Fırat Harekât Komutanlığı'nı (MEOC) görevlendirmeye” karar vermiştir.⁵⁷⁰ Mayıs 2021 tarihli bir rapor, Babil'in artık kendi harekât komutanlığı olmadığını fakat Orta Fırat Harekât Komutanlığı'nın (MEOC) askerî sorumluluğu altında olduğunu doğrulamaktadır.⁵⁷¹ 2021 ilkbaharının başlarında Irak Ordusu 8. Tümeni'nin Babil'deki faaliyetlerinin hâlâ devam ettiği bildirilmektedir.⁵⁷²

2019 yılında hükûmetin Babil'deki güvenlik görevlerini askerî komutanlıktan yerel polise devretmeyi planladığı bildirilmiştir.⁵⁷³ Ocak 2021'de Irak İçişleri Bakanı kendisine bağlı güvenlik güçlerinin artık Babil vilayetini Savunma Bakanlığı kuvvetlerinden devraldığını doğrulamıştır.⁵⁷⁴ 2021'in ikinci yarısında vilayette polis kuvvetleri ve diğer kuvvetlerin geniş çapta konuşlandırıldığı durumlar yaşanmıştır. Eylül 2021'de Babil Polis Teşkilatı, Kerbela'ya giden Şii hacıları korumak için bir güvenlik planı uyguladığını, “her tür güvenlik teşkilatından” 18.000 personelin bir PMU tugayıyla birlikte çalışmak için vilayette konuşlandırıldığını duyurmuştur.⁵⁷⁵ Ayrıca Ekim 2021'deki parlamenter seçimler sırasında vilayetteki seçim merkezilerini korumak için polis ve Irak Ordusu 3. Tugayı üyeleri dâhil olmak üzere 20.000'den fazla güvenlik personeli konuşlandırılmıştır.⁵⁷⁶ ISF üyeleri, PMU ve diğer kuvvetlerle iş birliği içinde Bağdat-Babil otoyolu üzerindeki kontrol noktalarını denetlemektedir.⁵⁷⁷ Irak istihbarat teşkilatlarının sözde uyuyan IŞİD hücrelerinin ortadan kaldırılması dâhil olmak üzere⁵⁷⁸ vilayette aktif bir rol oynadığı da Ağustos 2021'de bildirilmiştir.⁵⁷⁹

Halk Seferberlik Birimleri (PMU)

PMU ve özellikle İran'la güçlü bağlantıları olan gruplar, Bağdat Kemerleri'nde ve Babil ile Anbar arasındaki sınır bölgelerindeki baskın varlıklarını sürdürmektedir.⁵⁸⁰ PMU Komisyonu, Kürdistan dışındaki her Irak vilayetinde idari ofisler bulundurmakta ve “yaralı savaşçılar ve ailelere gerekli bir bağlantı, ayrıca bir askere alma merkezi ve görev dışı üyeler için irtibat noktası” sağlamaktadır.⁵⁸¹

⁽⁵⁶⁹⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017, [url](#), pp. 14, 19

⁽⁵⁷⁰⁾ Iraq News Gazette, Urgent – Babel Operations Command dissolved, 26 December 2014, [url](#)

⁽⁵⁷¹⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollahs – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 75

⁽⁵⁷²⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute for Strategy and Policy [Map], 18 May 2021, [url](#)

⁽⁵⁷³⁾ Al-Monitor, As Iraqi army retreats to borders, local police controls cities' security, 30 January 2019, [url](#)

⁽⁵⁷⁴⁾ EPIC, ISHM: January 7 - January 14, 2021, 14 January 2021, [url](#); see also MEMO, Iraq: Army hands security duties over to police in Wasit, 14 February 2020, [url](#)

⁽⁵⁷⁵⁾ INA, 18,000 security personnel participate in securing Arbæen in Babylon, 19 September 2021, [url](#)

⁽⁵⁷⁶⁾ NINA, Twenty thousand security personnel protect the electoral centers in Babylon, 9 October 2021, [url](#)

⁽⁵⁷⁷⁾ Mansour, R., Networks of power: The Popular Mobilization Forces and the state in Iraq, Chatham House, February 2021, [url](#), p. 30

⁽⁵⁷⁸⁾ See, for example, Shafaq News, Iraq's Intelligence Services arrests prominent ISIS leader in Babel, 5 August 2021, [url](#)

⁽⁵⁷⁹⁾ INA, 18,000 security personnel participate in securing Arbæen in Babylon, 19 September 2021, [url](#); Shafaq News, Iraq's Intelligence Services arrests prominent ISIS leader in Babel, 5 August 2021, [url](#)

⁽⁵⁸⁰⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 10

⁽⁵⁸¹⁾ Knights, M., Iran's Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, August 2019, [url](#), p. 5

2021'in başları itibarıyla Jurf Al-Nasr kasabası, PMU çatısı altındaki İran destekli Şii milislerden oluşan⁵⁸² ve şu anki Başbakan Mustafa El-Kazimi'ye şiddetle karşı çıkan⁵⁸³ Hizbullah Tugayları'nın (KH) kontrolünde kalmıştır.⁵⁸⁴ Jurf Al-Nasr kasabası, "hükümet kuvvetlerinin giremediği ve KH'nin arazi kullanım izinlerini hükümetten resmî olarak aldığı tamamen KH'ye ait bir vilayettir" ve KH için en önemli askerî merkez olarak tanımlanmaktadır. KH, Jurf Al-Nasr'da "1.000'in üzerinde yasa dışı tutuklunun bulunduğu geniş çaplı özel hapishaneler" ve savaşçılar için tıbbi rehabilitasyon tesisleri işletmektedir.⁵⁸⁵ KH'ye bağlı olan üç PMU tugayından ikisinin (46. ve 47. tugaylar) merkezi Jurf Al-Nasr'dadır.⁵⁸⁶ Ayrıca "Jurf'un KH tarafından Bağdat'ın kırsal güney yayında işletilen mühimmat üretim, depolama ve test tesislerinin merkezi olduğu" belirtilmektedir.⁵⁸⁷ ABD'li düşünce kuruluşu Washington Yakın Doğu Araştırmaları Enstitüsü'nden (WINEP) araştırmacı Michael Knights'ın 2020'de görüştüğü Iraklı resmî yetkiliye göre Jurf Al-Nasr üs kompleksinden Şeyh Adnan al-Mohammadawi (Adan Yousif Jassim, Abu Ammar) sorumluydu.⁵⁸⁸

PMU birimleri, IŞİD'in 2017'de resmen yenilgiye uğramasından sonra da Jurf Al-Nasr bölgesinde terörle mücadele faaliyetlerine devam etmiştir.⁵⁸⁹ Eylül 2021'de PMU Harekât Komutanlığı, kuvvetlerinin Jurf Al-Nasr bölgesini IŞİD savaşçılarından temizlemek için büyük çaplı bir operasyon başlattığını ilan etmiştir.⁵⁹⁰ PMU güçleri de Irak hükümeti ve diğer kuvvetlerle iş birliği içinde Bağdat-Babil otoyolu üzerindeki kontrol noktalarını denetlemektedir.⁵⁹¹

IŞİD

New Lines Strateji ve Politika Enstitüsü'nün Mayıs 2021 tarihli bir raporu, IŞİD'in ISF ve PMU'ya yönelik kayıtlı saldırılarının konumlarına dayanarak IŞİD savaşçılarının Babil dâhil olmak üzere birçok vilayette çoğunlukla örtüşen "coğrafi mintikalara" dağıldığı sonucuna varmıştır.⁵⁹² Babil vilayetinde geniş KH üssünün bulunduğu Jurf Al-Nasr, IŞİD saldırılarının ana hedefi olarak görülmektedir.⁵⁹³ IŞİD bağlantılı haber kuruluşu Amaq, grubun 2020 yılında Babil vilayetinde 104 kişiyi öldürdüğünü ya da yaraladığını; bunun yanı sıra araçlara, evler ve çiftliklere, elektrik iletim kulelerine ve diğer tesislere ciddi zarar verdiğini iddia etmiştir.⁵⁹⁴ Ancak son yıllarda Irak'ın diğer kesimlerine kıyasla Babil'de daha az IŞİD saldırısı gerçekleştiği gözlemlenmektedir.⁵⁹⁵

Eylül 2021 itibarıyla IŞİD ajanlarının Jurf Al-Nasr çevresindeki meyve bahçelerinde ve ağaçlık alanlarda saklandığı iddia edilmektedir.⁵⁹⁶ Ayrıca son aylarda Babil'in kuzeyinde IŞİD hücreleri veya saklanma yerlerinin dağıtıldığına ve/veya IŞİD üyelerinin tutuklandığına dair çok sayıda

⁽⁵⁸²⁾ Rudaw, Sunni IDPs in Kurdistan accuse Shiite militias of preventing their return to Babil, 11 March 2021, [url](#)

⁽⁵⁸³⁾ FP, A Powerful Iran-Backed Militia Is Losing Influence in Iraq, 11 May 2020, [url](#)

⁽⁵⁸⁴⁾ National (The), ISIS bombed high-voltage power lines near Baghdad, Iraqi military claims, 19 January 2021, [url](#)

⁽⁵⁸⁵⁾ Knights, M., Back into the Shadows? The Future of Kata'ib Hezbollah and Iran's Other Proxies in Iraq, October 2020, [url](#), p. 13

⁽⁵⁸⁶⁾ Smyth, P., Making Sense of Iraq's PMF Arrests, The Washington Institute for Near East Policy, 26 April 2019, [url](#)

⁽⁵⁸⁷⁾ Knights, M., Back into the Shadows? The Future of Kata'ib Hezbollah and Iran's Other Proxies in Iraq, October 2020, [url](#), p. 13; see also Rudaw, Sunni IDPs in Kurdistan accuse Shiite militias of preventing their return to Babil, 11 March 2021, [url](#)

⁽⁵⁸⁸⁾ Knights, M., Back into the Shadows? The Future of Kata'ib Hezbollah and Iran's Other Proxies in Iraq, October 2020, [url](#), p. 10

⁽⁵⁸⁹⁾ Mehr News Agency, Iraq PMU thwarts terrorist attack planned for Ramadan, 12 March 2021, [url](#)

⁽⁵⁹⁰⁾ Mehr News Agency, Iraqi PMU launches operation against ISIL in Babil province, 12 September 2021, [url](#)

⁽⁵⁹¹⁾ Mansour, R., Networks of power: The Popular Mobilization Forces and the state in Iraq, Chatham House, February 2021, [url](#), p. 30

⁽⁵⁹²⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute for Strategy and Policy, 18 May 2021, [url](#)

⁽⁵⁹³⁾ Wing, J., Security In Iraq Nov 1-7, 2020, Musings on Iraq [Blog], 10 November 2020, [url](#)

⁽⁵⁹⁴⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute for Strategy and Policy, 18 May 2021, [url](#)

⁽⁵⁹⁵⁾ BBC Monitoring, IS claims rare attack south of Iraqi capital, 10 November 2020

⁽⁵⁹⁶⁾ Mehr News Agency, Iraqi PMU launches operation against ISIL in Babil province, 12 September 2021, [url](#)

haber alınmaktadır.⁵⁹⁷ Diğer haberlerin yanı sıra PMU üyelerinin Mart 2021'de bölgede IŞİD savaşçılara ait “birçok tünel keşfettiği ve yok ettiği” söylenmektedir.⁵⁹⁸

2.2.4 Güncel güvenlik eğilimleri

Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler

ABD liderliğindeki IŞİD karşıtı Uluslararası Koalisyon'un lojistik destek konvoylarına yönelik saldırıların İran'la bağlantılı Iraklı Şii milisler tarafından gerçekleştirildiği düşünülmektedir.⁵⁹⁹ Ocak 2020'de ABD'nin drone saldırısında Kasım Süleymani ve Ebu Mehdi El-Mühendis öldürüldüğünden beri bu milislerin sayısı artmaktadır.⁶⁰⁰ Bu saldırılardan bazılarını kimse üstlenmese de⁶⁰¹ bazılarını aşağıdakilerin dâhil olduğu gruplar üstlenmiştir: Son yıllarda daha eski İran destekli gruplardan ortaya çıktıkları iddia edilen⁶⁰² ve Ashab-ül Ehlül Hak⁶⁰³ ya da KH'nin bağlı grubu olarak tanımlanan⁶⁰⁴ Ashâb-ı Kehf (“Yedi Uyurlar”),⁶⁰⁵ ABD'li bir düşünce kuruluşu tarafından KH'nin “paravan grubu” olarak tanımlanan ve Uluslararası Koalisyon konvoylarına yönelik saldırıları üstlenmeyi amaçlayan⁶⁰⁶ Sariyat Qasem Al-Jabbarin (“Zorbaları Ezme Tugayı”)⁶⁰⁷ ve “Uluslararası Direniş Grubu” olarak adlandırılan bir grup.⁶⁰⁸

Konvoy saldırıları bildirilen diğer yerler; Kadisiye ve Babil vilayetleri arasındaki kara yolu,⁶⁰⁹ Babil'den geçen uluslararası kara yolu,⁶¹⁰ Hilla kara yolu,⁶¹¹ Hilla şehri⁶¹² ve Cebele şehridir.⁶¹³ Bu olaylar nadiren zayıyata neden olsa da⁶¹⁴ Eylül 2020'de Kadisiye-Babil kara yolu üzerinde belirtilmeyen bir mevkiye düzenlenen bir saldırı sonucu (bir koalisyon konvoyuna eşlik eden) Irak güvenlik güçlerinin bir üyesinin öldüğü ve iki üyesinin de yaralandığı bildirilmiştir.⁶¹⁵

Bu esnada IŞİD'in Jurf Al-Nasr'da “2020 sonlarında ve 2021 başlarında İran destekli milisleri hedef alan saldırılarını hızlandırdığı” bildirilmiştir.⁶¹⁶ Medya kaynakları, kıdemli PMU

⁽⁵⁹⁷⁾ AA, Iraq dismantles Daesh/ISIS sleeper cell in Babel, 26 June 2021, [url](#); Shafaq News, Iraq's Intelligence Services arrests prominent ISIS leader in Babel, 5 August 2021, [url](#); Shafaq News, PMF destroys ISIS Madafas north of Babel, 12 March 2021, [url](#)

⁽⁵⁹⁸⁾ Mehr News Agency, Hashd al-Sha'abi thwarts ISIL attack in Samarra, 8 March 2021, [url](#)

⁽⁵⁹⁹⁾ Shafaq News, IED targeted an International Coalition convoy on Babel International road, 27 December 2020, [url](#); Shafaq News, Blast targets US-led coalition convoy in Iraq's Babil, 1 September 2021

⁽⁶⁰⁰⁾ Shafaq News, Bomb attack hits US-led coalition convoy in Iraq, 12 August 2021

⁽⁶⁰¹⁾ See, for example, GardaWorld, Iraq: Supply convoy for US-led forces struck by an improvised explosive device in Babil Governorate March 21, 21 March 2021, [url](#); ABNA, US logistics convoy targeted in Iraq's Basra, 24 May 2021, [url](#)

⁽⁶⁰²⁾ Mehr News Agency, Two US military logistics convoys targeted in Iraq, 22 September 2021, [url](#); see also Mehr News Agency, US military convoy targeted in Babil province, 15 March 2021, [url](#)

⁽⁶⁰³⁾ Solhdoost, M., Has killing Soleimani backfired on the US?, ASPI Strategist, 20 July 2020, [url](#)

⁽⁶⁰⁴⁾ Washington Institute for Near East Policy (The), Profile: Ashab al-Kahf, 1 April 2021, [url](#)

⁽⁶⁰⁵⁾ VOA, Iran-backed Militias Resume Rocket Attacks Toward US Embassy in Iraq, 19 November 2020, [url](#)

⁽⁶⁰⁶⁾ BBC Monitoring, Bomb targets US-led coalition convoy in Iraq's Babil, 6 August 2021; Shafaq News, Bomb attack hits US-led coalition convoy in Iraq, 12 August 2021

⁽⁶⁰⁷⁾ Washington Institute for Near East Policy (The), Profile: Qasem al-Jabbarin, 1 April 2021, [url](#)

⁽⁶⁰⁸⁾ Mehr News Agency, US military convoy targeted in Iraq's in Babil province, 21 March 2021, [url](#)

⁽⁶⁰⁹⁾ Shafaq News, Bomb attack hits US-led coalition convoy in Iraq, 12 August 2021

⁽⁶¹⁰⁾ EPIC, ISHM: July 22 – August 5, 2021, 5 August 2021, [url](#)

⁽⁶¹¹⁾ BBC Monitoring, Bomb targets US-led coalition convoy in Iraq's Babil, 6 August 2021

⁽⁶¹²⁾ Mehr News Agency, Attack on US army's convoy in Iraq's Babil Prov., 21 September 2020, [url](#); ABNA, US logistics convoy targeted in Iraq's Basra, 24 May 2021, [url](#)

⁽⁶¹³⁾ Mehr News Agency, Three US logistic convoys targeted in Iraq, 7 April 2021, [url](#)

⁽⁶¹⁴⁾ GardaWorld, Iraq: Supply convoy struck by improvised explosive device in Babil Governorate Feb. 25, 25 February 2021, [url](#)

⁽⁶¹⁵⁾ Xinhua, Security member killed in bomb attacks on U.S.-coalition trucks in Iraq, 9 September 2020, [url](#); EPIC, ISHM: September 3 - September 10, 2020, 10 September 2020, [url](#)

⁽⁶¹⁶⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#), p. 2

komutanlarından⁶¹⁷ ve düzenli PMU birliklerinden⁶¹⁸ birçok kişinin öldürüldüğünü bildirmiştir. Bu saldırıların hepsi olmasa da çoğu Jurf Al-Nasr bölgesinde gerçekleşmiştir.⁶¹⁹ Bazı ölümler de IŞİD saldırılarıyla bağlantılıdır.⁶²⁰ IŞİD üyesi olduğu iddia edilen bazı kişilerin de PMU ile çatışmalarda öldüğü bildirilmiştir.⁶²¹

2021 başlarında Jurf Al-Nasr bölgesinde elektrik altyapısına IŞİD tarafından düzenlendiği iddia edilen saldırılar gerçekleşmiştir.⁶²²

Bu esnada Ekim 2020'de vilayette işsizliğe ve yolsuzluğa karşı yeni protestolar düzenlenmiş,⁶²³ Mart⁶²⁴ ve Mayıs 2021 aylarında Hilla şehrinde protestocularla güvenlik güçleri arasında şiddetli çatışmalar yaşandığı bildirilmiştir.⁶²⁵ Irak Yüksek Yargı Konseyi'ne göre Ekim 2019-1 Mart 2021 arasında Babil'de düzenlenen protestolarla ilgili olarak protestocuların öldürüldüğüne ya da öldürme girişiminde bulunulduğuna, barikatlar kurulduğuna, lastiklerin yakıldığına, güvenlik güçlerine saldırılar düzenlendiğine, hükümet binaları ve siyasi parti merkezlerinin ateşe verildiğine dair iddialar dâhil olmak üzere vilayet yargı yetkililerine 69 vaka bildirilmiştir.⁶²⁶

Ayrıca Ekim 2021 parlamenter seçimlerine doğru İskenderiye kasabasında aşiret şiddeti⁶²⁷ ve tanımlanmamış şiddet olayları⁶²⁸ bildirilmiştir.

Güvenlik olayları

ACLED, Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasında Babil vilayetinde çoğunluğu Musayyib ilçesinde gerçekleşen 15 çatışma, 38 patlama olayı/uzaktan şiddet ve sivillere karşı 11 şiddet vakası olmak üzere toplam 64 güvenlik olayı bildirmiştir.⁶²⁹ Referans dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıda şekil 14'te gösterilmektedir.

⁽⁶¹⁷⁾ Fars News Agency, Iraqi Figure Says Riyadh, Abu Dhabi Run Daesh Elements, Calls on Yemen's Ansarullah to Hit Saudi Arabia, 6 September 2021, [url](#); EPIC, ISHM: September 2 – September 9, 2021, 9 September 2021, [url](#); Shafaq News, PMF leader killed in an armed attack in Babel, 2 August 2021, [url](#); Shafaq News, Roadside bomb kills leading militia commander in Iraq, 20 February 2021

⁽⁶¹⁸⁾ EPIC, ISHM: July 8 – July 15, 2021, 15 July 2021, [url](#); SyriacPress, Iraq: ISIS attacks Popular Mobilization Forces in Babylon Province, 17 November 2020, [url](#); Wing, J., Security In Iraq Nov 1-7, 2020, Musings on Iraq [Blog], 10 November 2020, [url](#); BBC Monitoring, IS claims rare attack south of Iraqi capital, 10 November 2020

⁽⁶¹⁹⁾ See reports cited in the previous two footnotes.

⁽⁶²⁰⁾ Fars News Agency, Iraqi Figure Says Riyadh, Abu Dhabi Run Daesh Elements, Calls on Yemen's Ansarullah to Hit Saudi Arabia, 6 September 2021, [url](#); SyriacPress, Iraq: ISIS attacks Popular Mobilization Forces in Babylon Province, 17 November 2020, [url](#); BBC Monitoring, IS claims rare attack south of Iraqi capital, 10 November 2020

⁽⁶²¹⁾ Xinhua, 5 IS militants killed, 9 arrested in Iraq, 20 December 2020, [url](#)

⁽⁶²²⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed militias compete to control Baghdad region, 7 May 2021, [url](#), p. 7, footnote 14; Mehr News Agency, Hashd al-Sha'abi thwarts terrorist attack on Jurf al-Nasr, 31 January 2021, [url](#)

⁽⁶²³⁾ MEE, Iraqis return to streets to mark anniversary of anti-government protests, 1 October 2020, [url](#)

⁽⁶²⁴⁾ Basnews, Over 10 Protesters Injured in Iraq's Babil, 18 March 2021, [url](#); see also Rudaw, Iraqi protesters demanding change to local governance met with violence, 18 March 2021, [url](#)

⁽⁶²⁵⁾ Rudaw, Protesters arrested in droves in Iraq's Babil: activist, 13 May 2021, [url](#)

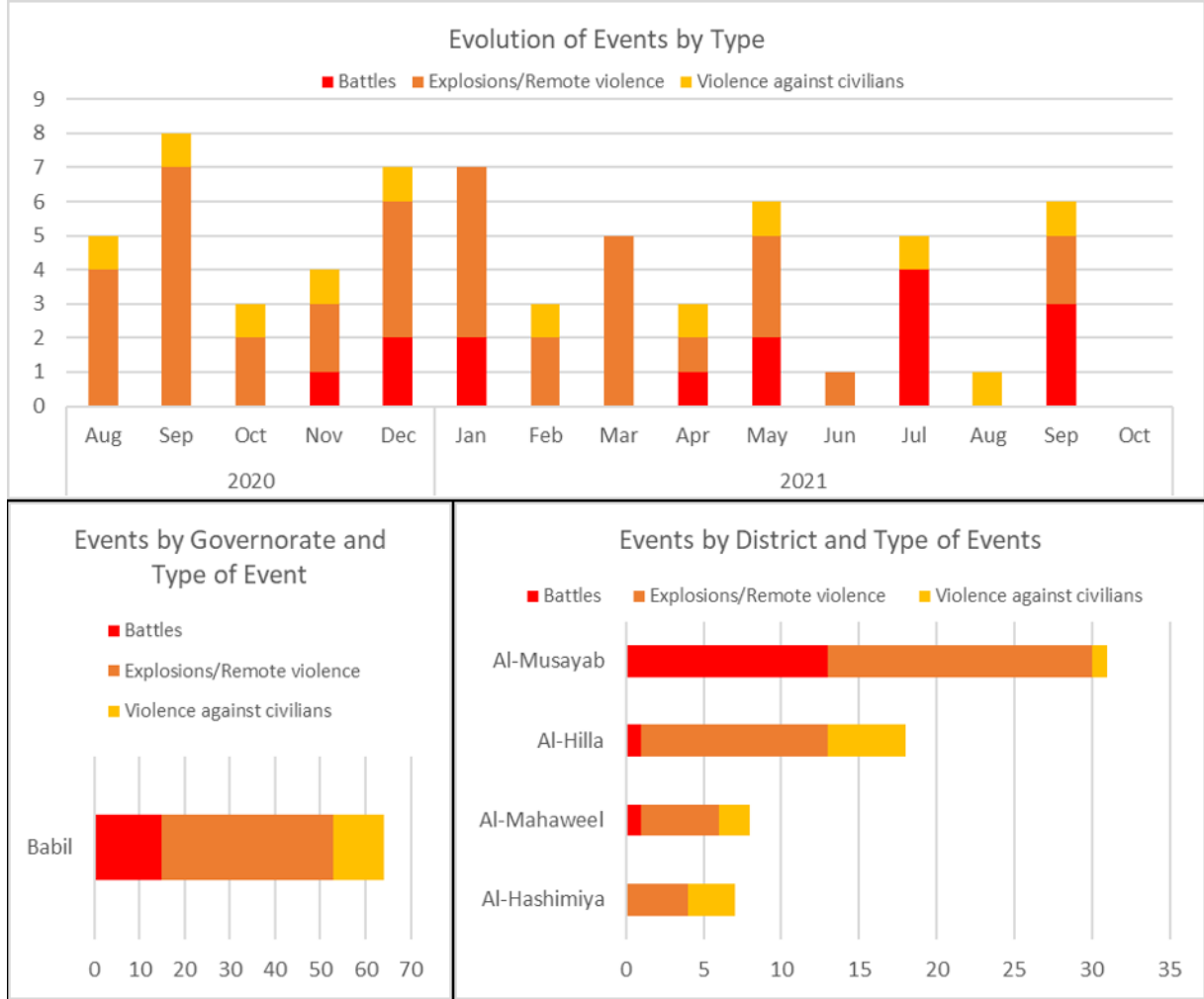
⁽⁶²⁶⁾ UNAMI, Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, [url](#), pp. 8, 22

⁽⁶²⁷⁾ GardaWorld, Iraq: Officials implement indefinite curfew in Iskandariya, Babil Governorate, Sept. 4, 4 September 2021, [url](#)

⁽⁶²⁸⁾ BBC Monitoring, Iraq: Social media highlights for 4-10 June, 10 June 2021

⁽⁶²⁹⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

Şekil 11: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Babil vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi⁶³⁰

Örnek olaylar

Jurf Al-Nasr bölgesinde bildirilen olaylar

- 9 Kasım 2020'de IŞİD, Jurf Al-Nasr bölgesinde 16 PMU üyesini öldürdüğünü ya da yaraladığını iddia etmiştir. Ana akım medya kuruluşlarının çoğu bu saldırı iddiaları hakkında haber yapmazken bazı web siteleri 7 Kasım 2020'de Jurf Al-Nasr'daki bir IED patlamasında iki askerin yaralandığını söyleyen kaynaklardan alıntı yapmıştır.⁶³¹
- Kasım 2020 ortasında bir IŞİD saldırısına karşılık veren bir PMU üyesi ölmüş, bir diğeri de yaralanmıştır.⁶³²

⁶³⁰) EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁶³¹) BBC Monitoring, IS claims rare attack south of Iraqi capital, 10 November 2020

⁶³²) SyriacPress, Iraq: ISIS attacks Popular Mobilization Forces in Babylon Province, 17 November 2020, [url](#)

- 19 Ocak 2021'de ISF, IŞİD militanlarının Behbahani bölgesinde birçok elektrik iletim kulesine saldırılar düzenlediğini⁶³³ bildirmiştir. Herhangi bir ölüm ya da yaralanma bildirilmemiştir.⁶³⁴
- 20 Şubat 2021'de KH 47. Tugayı konvoyunu hedef alan bir yol kenarı bombasıyla KH özel kuvvetleri komutanı ölmüştür. Raporlama döneminde saldırının sorumluluğunu üstlenen hiçbir grup olmamıştır.⁶³⁵
- 15 Temmuz 2021'de bir kontrol noktası yakınındaki IED patlamasında iki PMU savaşçısı yaralanmıştır.⁶³⁶
- 5 Eylül 2021'de PMU El Cezire operasyonlarının komutan yardımcısı bir IED patlamasında ölmüş,⁶³⁷ saldırıda KH 47. Tugayı'ndan iki kişi de yaralanmıştır.⁶³⁸ İran medyasından bir habere göre PMU bu olayı IŞİD ile ilişkilendirmiştir.⁶³⁹

Babil'in diğer bölgelerinde ya da vilayet içerisindeki belirtilmeyen mevkilerde bildirilen olaylar

- 8 Eylül 2020'de Kadisiye-Babil kara yolu üzerinde belirtilmeyen bir mevkide ABD liderliğindeki IŞİD karşıtı Uluslararası Koalisyon'un lojistik destek konvoyunu hedef alan yol kenarı bombaları nedeniyle bir koalisyon konvoyuna eşlik eden Irak güvenlik güçlerinin bir üyesi ölmüş, iki kişi de yaralanmıştır.⁶⁴⁰
- 18 Mart 2021'de Hilla şehrinde çevik kuvvetle girilen çatışmalarda en az 11 protestocu ve dokuz güvenlik görevlisi yaralanmıştır.⁶⁴¹
- 13 Mayıs 2021'de Kerbela vilayetinin tanınmış eylemcilerinden birinin öldürülmesi üzerine düzenlenen protestolar sırasında Hilla şehrinin merkezinde çıkan çatışmalarda güvenlik güçleri çok sayıda protestocuyu tutuklamıştır.⁶⁴²
- 2 Ağustos 2021'de kimliği belirsiz silahlı kişiler hedefli bir saldırıda PMU 9. Tugayı'nın komutanını ve korumalarından birini öldürmüştür.⁶⁴³ Saldırının vilayet içindeki konumu, bu raporun hazırlandığı kısıtlı sürede başvurulmuş kaynaklarda tespit edilememiştir.
- Eylül 2021 başlarında Al-Janabi aşiretinin iki üyesinin, İskenderiye kasabasındaki bir pazarda kimliği belirsiz kişilerle çıkan bir anlaşmada öldürüldüğü bildirilmiştir. Suçluların tespit edilmesi için çok sayıda silahlı aşiret üyesinin bölgede konuşlandırıldığı bildirilmiştir. Bu durum, yetkililerin kasabada belirsiz süreyle sokağa çıkma yasağı uygulamasına neden olmuştur.⁶⁴⁴

⁽⁶³³⁾ Esta Media Network, Babil explosions were ISIS attacks on transmission towers: Iraqi military, 19 January 2021, [url](#)

⁽⁶³⁴⁾ National (The), ISIS bombed high-voltage power lines near Baghdad, Iraqi military claims, 19 January 2021, [url](#)

⁽⁶³⁵⁾ Shafaq News, Roadside bomb kills leading militia commander in Iraq, 20 February 2021

⁽⁶³⁶⁾ EPIC, ISHM: July 8 – July 15, 2021, 15 July 2021, [url](#)

⁽⁶³⁷⁾ INA, PMF announce the martyrdom of Al-Jazeera operations deputy commander in Babil, 6 September 2021, [url](#); Fars News Agency, Iraqi Figure Says Riyadh, Abu Dhabi Run Daesh Elements, Calls on Yemen's Ansarullah to Hit Saudi Arabia, 6 September 2021, [url](#)

⁽⁶³⁸⁾ Fars News Agency, Iraqi Figure Says Riyadh, Abu Dhabi Run Daesh Elements, Calls on Yemen's Ansarullah to Hit Saudi Arabia, 6 September 2021, [url](#)

⁽⁶³⁹⁾ INA, PMF announce the martyrdom of Al-Jazeera operations deputy commander in Babil, 6 September 2021, [url](#)

⁽⁶⁴⁰⁾ Xinhua, Security member killed in bomb attacks on U.S.-coalition trucks in Iraq, 9 September 2020, [url](#); see also EPIC, ISHM: September 3 - September 10, 2020, 10 September 2020, [url](#)

⁽⁶⁴¹⁾ Basnews, Over 10 Protesters Injured in Iraq's Babil, 18 March 2021, [url](#); see also Rudaw, Iraqi protesters demanding change to local governance met with violence, 18 March 2021, [url](#)

⁽⁶⁴²⁾ Rudaw, Protesters arrested in droves in Iraq's Babil: activist, 13 May 2021, [url](#)

⁽⁶⁴³⁾ Shafaq News, PMF leader killed in an armed attack in Babel, 2 August 2021, [url](#); AA, Shia militia commander killed in Iraq attack, 2 August 2021, [url](#)

⁽⁶⁴⁴⁾ GardaWorld, Iraq: Officials implement indefinite curfew in Iskandariya, Babil Governorate, Sept. 4, 4 September 2021, [url](#)

2.2.5 Sivil zayıt

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları⁶⁴⁵ ve sivil zayıt sayısı aşağıda tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6: 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Babil vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıtın sayısı⁶⁴⁶

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt
Babil	1	0	1	1	1	1	0	1

2.2.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

2021 yılı başlarında IŞİD'in Jurf Al-Nasr bölgesinde elektrik altyapısına saldırılar düzenlediği bildirilmiştir.⁶⁴⁷ 2021'in ikinci çeyreğinin sonunda muhtemelen IŞİD tarafından gerçekleştirilen saldırılar, Babil'de belirtilmeyen bir mevkide elektrik hatlarını kullanılamaz hâle getirmiştir.⁶⁴⁸

2020 itibarıyla Babil vilayeti topraklarının yaklaşık 290.701 metrekaresinin msket bombalarıyla kirlenmiş durumda olduğu bildirilmiştir.⁶⁴⁹ En son Ağustos 2020'de güncellenen verilere göre Mayın Faaliyet Müdürlüğü (DMA), vilayette patlayıcı savaş kalıntılarıyla (ERW) kirlenmiş bölgeyi 1.457.446 metrekaare olarak listelemiştir.⁶⁵⁰ Bu raporun hazırlandığı kısıtlı sürede daha fazla ilgili bilgi bulunamamıştır.

2.2.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

IOM verilerine göre 30 Eylül 2021 itibarıyla Babil vilayetinde 16.938 ÜYEK kayıtlıdır. ÜYEK'lerin büyük çoğunluğu (%89) aynı vilayetin diğer bölgelerinden; kalanı ise Ninova (%9), Anbar (%2), Bağdat, Selahaddin ve Diyala (hepsi %'den az) vilayetlerinden gelmiştir. Babil vilayetinde ÜYEK nüfusunun çoğu Musayyib ilçesinde yoğunlaşmıştır (%89). Bunu Hilla ilçesi takip etmektedir (%8). Babil'de 600'ü Musayyib ilçesinde olmak üzere 642 ÜYEK, IOM tarafından kritik olarak sınıflandırılan (çoğu çadır, karavan, geçici sığınak, çamurdan evler ya da koruganlar olarak kategorize edilen) sığınaklarda yaşamaktadır.⁶⁵¹ REACH, Eylül 2020'de Musayyib

⁽⁶⁴⁵⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıta yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun Giriş kısmındaki Kaynaklar bölümüne bakın.

⁽⁶⁴⁶⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

⁽⁶⁴⁷⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed militias compete to control Baghdad region, 7 May 2021, [url](#), p. 7, footnote 14; Mehr News Agency, Hashd al-Sha'abi thwarts terrorist attack on Jurf al-Nasr, 31 January 2021, [url](#)

⁽⁶⁴⁸⁾ USDOD, Operation Inherent Resolve – Lead Inspector General Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 3 August 2021, [url](#), p. 52

⁽⁶⁴⁹⁾ Mine Action Review, Clearing Cluster Munition Remnants 2021 [Table], 1 September 2021, [url](#), p. 59

⁽⁶⁵⁰⁾ iMMAP, Recorded explosive ordnance contamination in Iraq - overall (DMA) - 27 August 2020, 3 September 2020, [url](#)

⁽⁶⁵¹⁾ EUAA analysis based on IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

ilçesindeki ÜYEK hanelerinden %80 ila %90'ının ciddi veya aşırı ihtiyaç hâlinde yaşadığını değerlendirmiştir. Vilayetin diğer ilçeleri değerlendirilmemiştir.⁶⁵²

IOM, Babil'den gelen toplam 43.460 ÜYEK bulunduğunu belgelemiştir. Bunlardan %35'i Babil'deki diğer yerlere göç etmiştir. Vilayetin dışında gittikleri yerler Süleymaniye (%23), Anbar (%21), Bağdat (%17) ve Kerbela (%3) vilayetleridir.⁶⁵³ IOM'ye göre Babil vilayetine geri dönüş belgelenmemiştir.⁶⁵⁴

2018-2020 yılları arasında Babil vilayetinde yerinden edilme ve geri dönüş olayları hakkında daha fazla bilgi için [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili EASO raporunun \(Ekim 2020\) 2.2.3 bölümüne](#) bakınız.

⁶⁵²) REACH, Multi-Cluster Needs Assessment: Key Findings for Iraq, September 2020, 2 June 2021, [url](#), p. 2

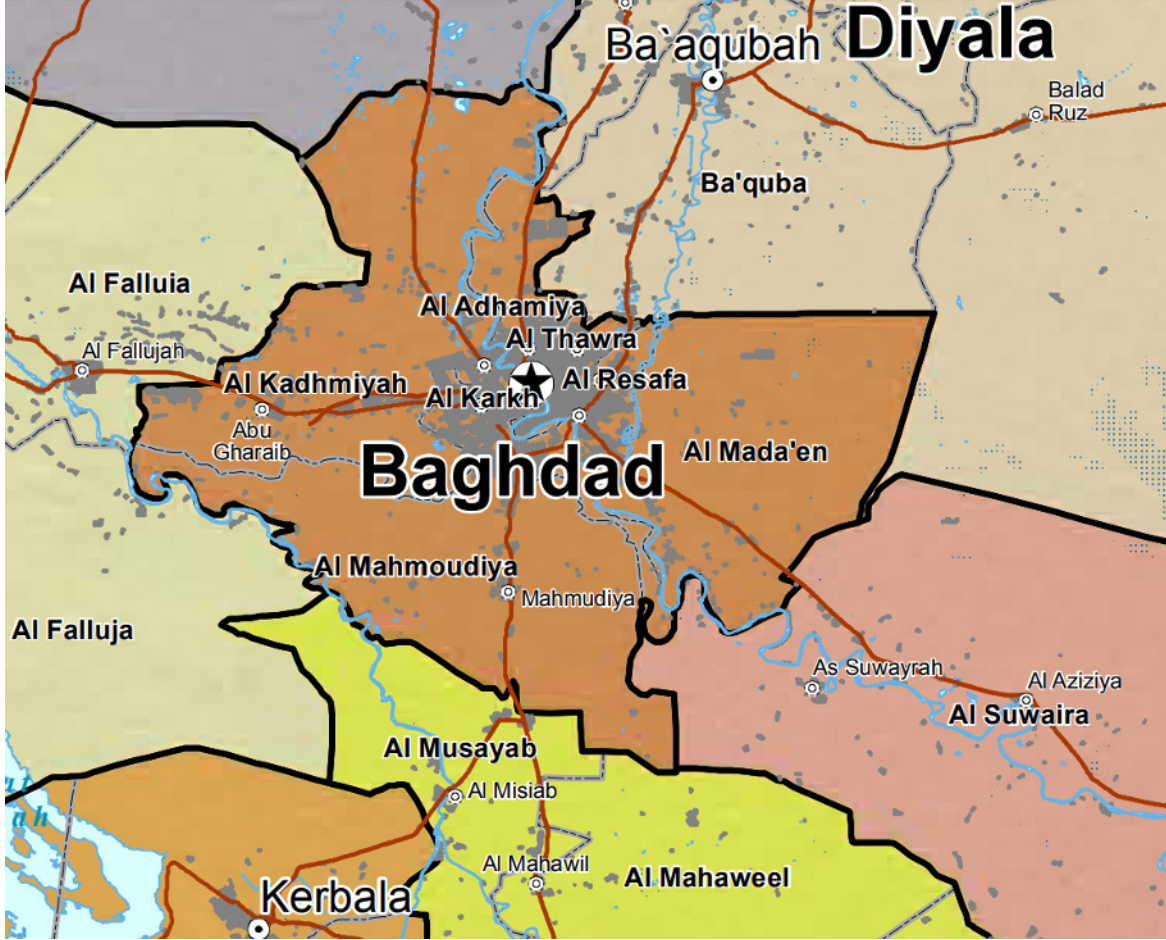
⁶⁵³) IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁶⁵⁴) IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, Returnee 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

2.3 Bağdat

Harita 11: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte Bağdat vilayeti,
© Birleşmiş Milletler⁶⁵⁵

2.3.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Temel coğrafya

Bağdat vilayeti, Irak'ın merkezindeki Dicle ovasında yer almaktadır ve yüz ölçümü (4.555 kilometrekare) bakımından en küçük vilayettir. Irak'ın başkenti ve en büyük şehri Bağdat burada bulunmaktadır. Bağdat şehri ülkenin ana ekonomik merkezidir.⁶⁵⁶ ABD Büyükelçiliği dâhil olmak üzere⁶⁵⁷ yabancı ülkelerin büyükelçiliklerine ve Irak hükümet dairelerine ev sahipliği yapan ve yoğun bir şekilde korunan⁶⁵⁸ Yeşil Bölge burada bulunmaktadır.

⁽⁶⁵⁵⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽⁶⁵⁶⁾ NCCI, Baghdad Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), pp. 1-2

⁽⁶⁵⁷⁾ Reuters, Rockets hit Baghdad Green Zone, no casualties - security sources, 29 July 2021, [url](#)

⁽⁶⁵⁸⁾ Reuters, Rocket attack targets U.S. embassy inside Baghdad's Green Zone -Iraqi security sources, 8 July 2021, [url](#)

Vilayet toplam 14 ilçeye ayrılmıştır. Bağdat şehri Adhamiyah, Karkh, Karada, Kazımiye, Mansour, Sadr şehri (Tavrah 1 ve 2⁶⁵⁹), El Rashid, Rusafa ve 9 Nissan (“yeni Bağdat”) ilçelerinden oluşmaktadır. Bağdat vilayetinin geri kalanını Madain, Taji, Tarmiyah, Mahmudiyah ve Ebu Gureyb ilçeleri oluşturmaktadır. Vilayetin merkezi Bağdat şehridir.⁶⁶⁰

Bağdat şehrini yaklaşık 30 ila 50 km yarıçapında çevreleyen ve Irak'ın diğer bölgeleriyle bağlantı sağlayan konut, endüstri ve tarım alanlarına “Bağdat Kemerleri” denmektedir. Kemerler, komşu vilayetlerin bazı kısımlarını da kapsamaktadır⁶⁶¹ ve dört çeyreğe ayrılmaktadır: “Kuzeyde Taji ve Tarmiyah; doğuda Nehrevan ve Jisr Diyala; güneyde Madain ve Yusufiya; batıda ise Ebu Gureyb”.⁶⁶² Bağdat vilayeti bu bölgelerde Selahaddin, Diyala, Babil ve Anbar vilayetleriyle sınır komşusudur.⁶⁶³ Bu dört vilayetin yanı sıra Vasit'in de Bağdat'la sınırı vardır.⁶⁶⁴ Bir tanıma göre Bağdat Kemerleri “eski hükümet yetkililerinin çiftlikleri ve aşiret şeyhlerinin evlerinin yer aldığı, kamyonculuk şirketleri ve sebze pazarları için lojistik merkezi görevi gören, iyi sulanan tarım arazilerinden” oluşmaktadır.⁶⁶⁵

Nüfus tahminleri

Irak CSO'nun 2021 yılı için tahminine⁶⁶⁶ göre Bağdat vilayetinin nüfusu 8.780.422'dir. Vilayet, açık farkla ülkenin en kalabalık⁶⁶⁷ ve en yüksek nüfus yoğunluğuna sahip vilayettir (kilometrekareye 1.928 kişi düşmektedir).⁶⁶⁸ Vilayette yaşayanların büyük çoğunluğu (7.682.136 veya %87,5) kentli nüfus olarak tanımlanmaktadır.⁶⁶⁹ 2021 itibarıyla Bağdat şehrinin nüfusunun 7.323.000 olduğu tahmin edilmektedir.⁶⁷⁰

Etnik ve dinî dağılım

Bağdat şehrinin nüfusu Şii ağırlıklıdır.⁶⁷¹ Bağdat, geleneksel olarak ülkenin tüm etnik ve dinî gruplarını bünyesinde bulundurmuş bir şehirdir. Nüfusun çoğunluğu doğal olarak Sünni ve Şii Müslüman Araplardan oluşmuştur, fakat Kürtler, Asurlular, Şebekler, Mandenler ve Yezidiler de şehirde varlık göstermiştir.⁶⁷² Bağdat'ta ayrıca Keldaniler, Ermeniler ve (Filistinli mülteciler dâhil olmak üzere⁶⁷³) daha küçük azınlık grupları⁶⁷⁴ bulunmuştur. 2003 yılından beri çok sayıda

⁶⁵⁹) IAU, Baghdad Governorate Profile, November 2010, [url](#), p. 1

⁶⁶⁰) NCCI, Baghdad Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), pp. 1-2

⁶⁶¹) ISW, Baghdad Belts, n.d., [url](#)

⁶⁶²) Knights, M., Predicting the Shape of Iraq's Next Sunni Insurgencies, August 2017, p. 20; see also ISW, Baghdad Belts, n.d., [url](#)

⁶⁶³) IBC, Another year of relentless violence in Iraq, 2016, [url](#)

⁶⁶⁴) NCCI, Baghdad Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 1

⁶⁶⁵) Knights, M. and Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, May 2020, [url](#), p. 19, footnote aj

⁶⁶⁶) It should be noted that the last comprehensive Population and Housing Census for Iraq was conducted in 1987. The last official census covering current Baghdad-administered Iraq dates from 1997; UNFPA, Newsletter 2020 Census, December 2019, [url](#), p. 1; Rudaw, Iraq's population now over 40 million: planning ministry, 12 January 2021, [url](#); Kurdistan24, Kurdistan PM: Demographic change must be considered in upcoming Iraqi census, 21 June 2021, [url](#)

⁶⁶⁷) Iraq, CSO, 2021 قديرات سكان العراق حسب المحافظة والبيئة والجنس لسنة 2021 [Demographic and population indicators, Estimates for the population of Iraq by province, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., [url](#)

⁶⁶⁸) Bas*ed on data on Baghdad governorate's surface area and population provided in NCCI, Baghdad Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 1 and Iraq, CSO, 2021 قديرات سكان العراق حسب المحافظة والبيئة والجنس لسنة 2021 [Demographic and population indicators, Estimates for the population of Iraq by province, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., [url](#), respectively

⁶⁶⁹) Iraq, CSO, 2021 قديرات سكان العراق حسب المحافظة والبيئة والجنس لسنة 2021 [Demographic and population indicators, Estimates for the population of Iraq by province, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., [url](#)

⁶⁷⁰) US, CIA, World Factbook, Iraq, last updated 16 November 2021, [url](#)

⁶⁷¹) International Crisis Group, Iraq's Tishreen Uprising: From Barricades to Ballot Box, 26 July 2021, [url](#), p. i

⁶⁷²) Norway, Landinfo, Irak: Bagdad - sikkerhetssituasjon per februar 2015 [Baghdad – Security situation] [Informal Translation] [Informal Translation], 13 February 2015, [url](#), p. 12

⁶⁷³) UNHCR, Relevant COI on the Situation of Palestinian Refugees in Baghdad, 30 March 2017, [url](#), pp. 1-2

⁶⁷⁴) Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living Among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), p. 10

azınlık ve Sünni Müslüman Arap şehirden kaçmıştır.⁶⁷⁵ Bağdat'ın çoğu ilçesinde geçmişte Sünni ve Şii Müslümanlardan oluşan karışık bir nüfus yaşasa da gidenler nedeniyle şehir artık çok daha ayrılmış ve Şii hâkimiyeti altında görünmektedir.⁶⁷⁶ Sünniler, Mansour ve Adhamiya gibi⁶⁷⁷ “şehrin birkaç küçük bölgesinde yaşamaktadır”,⁶⁷⁸ ancak karışık mahalleler de mevcuttur.⁶⁷⁹ Sünni Arap topluluğunun yapısının “ağırlıklı olarak orta ve üst sınıflarda dağılım gösterdiği” söylenmektedir.⁶⁸⁰

Ekonomi

Ülkenin imalat, ticaret ve finans faaliyetlerinin çoğu Bağdat şehrinde ve çevresindeki bölgelerde yoğunlaşmıştır. Irak'ta büyük ölçekli imalat tesislerinin en az yarısı ve daha küçük imalat tesislerinin büyük bir kısmı vilayette bulunmaktadır.⁶⁸¹ Diğer ürünlerin yanı sıra deri, çimento ve tütün üretilmektedir.⁶⁸²

Bağdat şehrinin hemen batı ve güneybatısındaki yoğun nüfuslu banliyölerin altında geniş bir petrol sahası mevcuttur ve kuzeybatıya, Selahaddin vilayetinin bir kısmına doğru uzanmaktadır.⁶⁸³ 2019 tarihli bir rapora göre “Doğu Bağdat petrol sahasında” yaklaşık 10 milyar varil geri kazanılabilir petrol rezervi mevcuttur.⁶⁸⁴ 2017'nin sonlarında bildirildiği üzere Iraklı yetkililer potansiyel günlük çıktı miktarını 120.000 varil olarak tahmin etmektedir.⁶⁸⁵ Bu petrol sahası 1970'lerde keşfedilmesine rağmen “özellikle kentsel bölgede bir petrol sahası işletmenin siyasi, uygulama, sağlık ve güvenlik sorunları nedeniyle son derece az gelişmiş durumda” kalmıştır.⁶⁸⁶ Ancak Mayıs 2018'de Irak hükümeti, beş yıldan fazla sürede petrol üretimini günlük 40.000 varile çıkarma tahminiyle Doğu Bağdat petrol sahasının güney kısmını geliştirmek için Çinli ZhenHua Oil şirketiyle anlaşma imzalamıştır.⁶⁸⁷ Bununla birlikte bu raporun hazırlandığı kısıtlı sürede Doğu Bağdat petrol sahasının işletilmesine ilişkin daha yeni bilgiler bulunamamıştır.

Altyapı açısından bakıldığında Bağdat Uluslararası Havalimanı'na ev sahipliği yapan Bağdat, Irak'ın diğer bölgelerine de demir yolları ve otoyollarla bağlanmaktadır.⁶⁸⁸

- ⁽⁶⁷⁵⁾ Norway, Landinfo, Irak: Bagdad - sikkerhetssituasjon per februar 2015 [Baghdad – Security situation] [Informal Translation], 13 February 2015, [url](#), p. 12; Geneva Centre for Security Sector Governance, Iraq SSR Country Background Note, 25 February 2020, [url](#); see also Knights, M. et al., Iranian Influence in Iraq: Between Balancing and Hezbollahization?, The Washington Institute for Near East Policy, 1 June 2015, [url](#)
- ⁽⁶⁷⁶⁾ Norway, Landinfo, Irak: Bagdad - sikkerhetssituasjon per februar 2015 [Baghdad – Security situation] [Informal Translation] 13 February 2015, [url](#), p. 12; NCCI, Baghdad Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 3; see also Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living Among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), p. 10
- ⁽⁶⁷⁷⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living Among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), p. 10
- ⁽⁶⁷⁸⁾ Izady, M.M.R., Urban Unplanning: How Violence, Walls, and Segregation Destroyed the Urban Fabric of Baghdad, 2020, [url](#), p. 56
- ⁽⁶⁷⁹⁾ EPIC, ISHM Reference Guide, May 2020, [url](#)
- ⁽⁶⁸⁰⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living Among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), pp. 10, 14
- ⁽⁶⁸¹⁾ Encyclopædia Britannica, Baghdad, Economy, last updated 25 May 2021, [url](#)
- ⁽⁶⁸²⁾ NCCI, Baghdad Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 2
- ⁽⁶⁸³⁾ Al-Rawi, M., East Baghdad Super-Giant Field Under a Populated Area, Geo ExPro, 2016, [url](#)
- ⁽⁶⁸⁴⁾ IEA, Iraq's Energy Sector; A Roadmap to a Brighter Future, April 2019, [url](#), p. 24
- ⁽⁶⁸⁵⁾ Reuters, Iraq reaches initial deal with China's Zhenhua to develop East Baghdad oilfield, 24 December 2017, [url](#)
- ⁽⁶⁸⁶⁾ Al-Rawi, M., East Baghdad Super-Giant Field Under a Populated Area, Geo ExPro, 2016, [url](#)
- ⁽⁶⁸⁷⁾ Iraq, Government of Iraq, Iraq signs contract to develop East Baghdad oilfield, 24 May 2018, [url](#)
- ⁽⁶⁸⁸⁾ NCCI, Baghdad Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 2

Kara yolu güvenliği

Referans dönemde Bağdat vilayetinde ABD liderliğindeki IŞİD karşıtı Uluslararası Koalisyon'un lojistik destek konvoylarını⁶⁸⁹ ve bir seferinde de diplomatik bir konvoyu⁶⁹⁰ hedef alan birçok yol kenarı bomba saldırısı bildirilmiştir. Diplomatik heyetler ve uluslararası şirketler, Yeşil Bölge dâhil olmak üzere Bağdat içerisinde seyahat edecekleri zaman genellikle zırhlı araçlar ve güvenlik personeli kullanan özel güvenlik şirketlerinden (PSC'ler) hizmet almaktadır. ABD hükûmetinden bir kaynağa göre bu prosedürler IED ve silahlı saldırıların neden olduğu tehlikelerin ve suç grupları tarafından hedef alınma olasılığının azaltılmasına katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte silahlı milisler bu tür şirketlerin tümünü “Amerikalı” olarak gördüğünden özel güvenlik şirketleri de Irak genelinde “kayda değer milis tehditlerinin” hedefi olmaktadır.⁶⁹¹

iMMAP tarafından yayımlanan ve Şubat 2021'i kapsayan bir Bağdat haritası,⁶⁹² Bağdat vilayetinde patlayıcı tehlikesi açısından “birinci derecede riskli” olarak değerlendirilen yol kısımlarının Bağdat şehriden batı istikametinde Felluce'ye giden ana yollar üzerinde Ebu Gureyb ilçesinde, Bağdat şehriden güney istikametinde Babil vilayetine giden ana yol üzerinde Bağdat şehrinin güney kısmında ve Mahmudiyah ilçesinin bazı kısımlarında, Bağdat şehriyle Vasit vilayeti arasındaki ana yol üzerinde Madain ilçesinde ve Bağdat şehriden kuzey istikametinde Selahaddin vilayetine uzanan ana yol üzerinde Kazimiye ve Tarmiyah ilçelerinde bulunduğunu göstermektedir. Aynı harita, patlayıcı tehlikesi açısından “ikinci derecede riskli” olduğu değerlendirilen bazı yol kısımlarını da göstermektedir. Bunlar Ebu Gureyb, Mahmudiyah, Madain, Kazimiye ve Tarmiyah ilçelerindeki ve Bağdat şehrinin Karkh ilçesindeki tali yollar üzerinde bulunmaktadır. Bu “ikinci derecede riskli” bölgeler genellikle “birinci derecede riskli” olarak değerlendirilen ana yol bölümlerinin etrafında kümelenmiştir.⁶⁹³

2.3.2 Çatışma geçmişi

IŞİD direnişi

Bağdat vilayeti, IŞİD'in Irak'taki ilerleyişi sırasında gerçekleştirdiği saldırıların ana hedefi olmuştur.⁶⁹⁴ 2013⁶⁹⁵ ve 2014⁶⁹⁶ yıllarında vilayeti vuran büyük saldırı dalgaları özellikle başkentteki Şii topluluklarını hedef almış,⁶⁹⁷ ağırlıklı olarak IED'ler ve bombalı araçlarla gerçekleştirilmiştir.⁶⁹⁸ Bu olaylar, IŞİD hücreleri arasındaki yüksek koordinasyon seviyesi ve (ISF ve PMU kuvvetleri tarafından uygulanan savunma önlemlerine rağmen) grubun Bağdat şehrine sızma becerisinin yanı sıra kuzey, batı ve güney Bağdat Kemerleri'nde güçlü bir yer edindiğini

⁽⁶⁸⁹⁾ See, for example, Shafaq News, IED explosion targets a convoy of the Coalition in north Baghdad, 28 October 2021, [url](#); AA, Bomb attacks target US-led coalition convoys in Iraq, 8 August 2021, [url](#); Shafaq News, A roadside bomb targets a convoy of the Coalition in Baghdad, 5 April 2021, [url](#); Shafaq News, Official injured in an IED blast targeting a Coalition convoy in Baghdad, 15 February 2021, [url](#)

⁽⁶⁹⁰⁾ AP, Diplomats: Roadside bombing targets British convoy in Iraq, 15 September 2020, [url](#)

⁽⁶⁹¹⁾ US, OSAC, Iraq Country Security Report, 2 September 2021, [url](#)

⁽⁶⁹²⁾ This was the most recently available map on this topic at the time of writing.

⁽⁶⁹³⁾ iMMAP, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Baghdad Governorate 1-28 February 2021, 3 March 2021, [url](#)

⁽⁶⁹⁴⁾ Sweden, Migrationsverket, Irak: Säkerhetssituationen 2019 2020 och dess påverkan på särskilda grupper [The security situation in 2019–2020 and its impact on specific groups] [Informal Translation], 22 March 2021, [url](#), p. 28

⁽⁶⁹⁵⁾ ISW, Al-Qaeda in Iraq Resurgent: The Breaking the Walls Campaign, Part I, Middle East Security Report 14, September 2013, [url](#), pp. 17-18

⁽⁶⁹⁶⁾ ISW, Warning Intelligence Update: Baghdad, 23 July 2014, [url](#)

⁽⁶⁹⁷⁾ ISW, Al-Qaeda in Iraq Resurgent: The Breaking the Walls Campaign, Part I, September 2013, [url](#), pp. 17-18; ISW, Warning Intelligence Update: Baghdad, 23 July 2014, [url](#)

⁽⁶⁹⁸⁾ Sweden, Migrationsverket, Irak: Säkerhetssituationen 2019 2020 och dess påverkan på särskilda grupper [The security situation in 2019–2020 and its impact on specific groups] [Informal Translation], 22 March 2021, [url](#), p. 28

göstermiştir.⁶⁹⁹ Bu bölgelerde IŞİD'e karşı savaşan ISF ile Şii milisler arasında bazı ciddi çarpışmalar yaşanmıştır.⁷⁰⁰

Haziran 2014'te IŞİD kuvvetleri şehre yaklaşırken çok sayıda Şii milis ISF'yi desteklemek için seferber olmuştur.⁷⁰¹ Bu nedenle Irak ordusu ağırlıklı olarak şehir merkezinde güvenliği sağlarken bu Şii milisler Bağdat'ın banliyö bölgelerini savunma görevini üstlenmiştir (IŞİD'in gelişmiş askerî mevziler oluşturduğu yerlerde⁷⁰²). Bu milisler 2014'te yerel nüfuzlarını artırdıkça ve yüksek oranda özerklik kazandıkça mezhep çatışmaları doruğa ulaşmıştır. 2014 yılında Sünni erkeklerin Şii milisler tarafından öldürüldüğü ve kaçırıldığı birçok olay bildirilmiştir,⁷⁰³ ancak 2006-2007 yılında yaşanan geniş çaplı mezhep cinayetleri bu dönemde ya da daha sonra tekrarlanmamıştır.⁷⁰⁴

IŞİD 2015 yılından itibaren Irak genelinde kademeli olarak toprak kaybetmesine rağmen⁷⁰⁵ güvenlik kontrol noktaları ve diğer ISF-PMU noktalarının yanı sıra pazarlar, cenazeler ve Şii hacılar dâhil olmak üzere Bağdat vilayetindeki hedeflere saldırılar düzenlemeye devam etmiştir.⁷⁰⁶ Grup, Temmuz 2016'da Bağdat şehrinin Karrada ilçesindeki kalabalık bir pazarda düzenlenen ve 324 kişinin ölümüyle sonuçlanan intihar bombası saldırısı⁷⁰⁷ ile 2016 sonunda⁷⁰⁸ ve 2017'nin ilk yarısında⁷⁰⁹ Bağdat şehrinin farklı yerlerindeki bir dizi intihar saldırısı dâhil olmak üzere kitlesel sivil zayıta neden olan birçok saldırı gerçekleştirmiştir. Bununla birlikte, vilayetteki toplam olay sayısında istikrarlı bir düşüş olmuştur. Irak analisti Joel Wing'in kaydettiğine göre 2016'nın çoğunda günde 8 ila 12 olan IŞİD saldırısı sayısı, 2017'nin ikinci çeyreğinde yaklaşık üçe düşmüştür. Kitlesel zayıtalı IŞİD bombalamaları da daha az sıklıkta başarıya ulaşmıştır.⁷¹⁰ 2018 yılının ilk çeyreğinde "Bağdat Kemerleri'nde düzenlenen veya kırsal ilçelerden Bağdat'ın içlerine uzanan" düzinelerce kitlesel zayıtalı saldırı girişimi devam etmiş,⁷¹¹ daha sonra bu tür saldırıların sıklığı önemli ölçüde azalmıştır.⁷¹²

Saldırıların genel olarak daha az sıklıkta devam etse de 2018 sonlarında vilayetteki IŞİD faaliyetlerinin başkentin kuzey ve güneyindeki dış kasabalardan tekrar banliyölere kaydığı bildirilmiştir.⁷¹³ Ayrıca 2018 ortalarından 2019 ortalarına kadarki dönemde Bağdat'ın kırsal bölgelerinde IŞİD ile ilişkilendirilen olaylar 2003'ten beri en düşük seviyelere ulaşmıştır.⁷¹⁴

⁽⁶⁹⁹⁾ ISW, Warning Intelligence Update: Baghdad, 23 July 2014, [url](#)

⁽⁷⁰⁰⁾ CBS News, ISIS encroaches on ultimate prize in Iraq, 11 October 2014, [url](#); see also Norway, Landinfo, Irak: Militser i Bagdad [Irak: Militias in Baghdad] [Informal Translation], 15 September 2017, [url](#), p. 5

⁽⁷⁰¹⁾ US, CRS, Iraq: Politics, Governance, and Human Rights, 2 July 2014, [url](#), 19

⁽⁷⁰²⁾ Norway, Landinfo, Irak: Militser i Bagdad [Irak: Militias in Baghdad] [Informal Translation], 15 September 2017, [url](#), p. 5

⁽⁷⁰³⁾ Netherlands, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Ambtsbericht Veiligheidssituatie in Irak [General Official Report Security Situation in Iraq] [Informal Translation], September 2014, [url](#), pp. 18; see also New York Times (The), As Sunnis Die in Iraq, a Cycle Is Restarting, 18 June 2014, [url](#)

⁽⁷⁰⁴⁾ New York Times (The), As Sunnis Die in Iraq, a Cycle Is Restarting, 18 June 2014, [url](#); Washington Post (The), Sectarian killings return to Baghdad as war rages elsewhere, 29 June 2014, [url](#); ISW, Iraq Situation Report: July 16, 2014, 16 July 2014, [url](#); HRW, Iraq: Pro-Government Militias' Trail of Death, 31 July 2014, [url](#)

⁽⁷⁰⁵⁾ USIP, Iraq Timeline: Since the 2003 War, 29 May 2020, [url](#)

⁽⁷⁰⁶⁾ See, for example, ISW, ISIS's Explosive Attacks in the Greater Baghdad Area: April 4-May 11, 2016, 11 May 2016, [url](#)

⁽⁷⁰⁷⁾ IBC, Another year of relentless violence in Iraq, 2016, [url](#); New York Times (The), Major Islamic State Attacks in Baghdad, 15 October 2016, [url](#)

⁽⁷⁰⁸⁾ BBC News, IS Conflict: Baghdad suicide car bomb blast kills 35, 2 January 2017, [url](#)

⁽⁷⁰⁹⁾ BBC News, IS Conflict: Baghdad suicide car bomb blast kills 35, 2 January 2017, [url](#); BBC News, Mastermind of deadly 2016 Baghdad bombing caught, Iraq says, 18 October 2021, [url](#)

⁽⁷¹⁰⁾ Wing, J., 1,459 Killed, 636 Wounded In Iraq July 2017, Musings on Iraq [Blog], 3 August 2017, [url](#)

⁽⁷¹¹⁾ Knights, M., The Islamic State Inside Iraq: Losing Power or Preserving Strength?, December 2018, [url](#), p. 4

⁽⁷¹²⁾ Chatelard, G. Email to EASO, 27 January 2019, cited from EASO, COI Report: Iraq - Security situation, March 2019, [url](#), p. 74

⁽⁷¹³⁾ Wing, J., October 2018: Islamic State Expanding Operations In Iraq, Musings on Iraq [Blog], 2 November 2018, [url](#)

⁽⁷¹⁴⁾ Knights, M. and Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, May 2020, [url](#), p. 19; see also Knights, M., The Islamic State Inside Iraq: Losing Power or Preserving Strength?, December 2018, [url](#), p. 4

Bağdat'ın kırsal bölgelerindeki, özellikle direnişçilerin tarihi kalesi Tarmiyah'ı içine alan kuzey ve batı Bağdat Kemerleri'ndeki operasyonların sayısı, (2017'de belgelenenden çok daha düşük seviyelerde olsa da)⁷¹⁵ 2019 ortalarından itibaren tekrar artmaya başlamıştır,⁷¹⁶ çünkü grup "Tarmiyah, Al Mushahidah, Taji ve Saab al-Bour gibi Kuzey Bağdat bölgelerindeki kırsal özgürlük hareketini sürdürme ve genişletme" çabasıyla⁷¹⁷ "yavaşça fakat kendinden emin bir şekilde saldırılarını kuvvetlendirmiştir."⁷¹⁸ Hatta tekrar Bağdat şehrine ulaşmayı ve aynı günde birçok bombalama olayı gerçekleştirmeyi başarmıştır.⁷¹⁹

Grup Ebu Gureyb bölgesindeki eski bir hücreyi ve Madain'deki eski bir operasyon bölgesini de tekrar faaliyete geçirmiştir. Ayrıca Michael Knights ve Alex Almeida'nın Mayıs 2020'de gözlemediği gibi grubun taktikleri zamanla karmaşık IED'ler ve (zincirleme bağlantılar dâhil⁷²⁰) bombalama yöntemlerinin, bubi tuzaklı evlerin ve keskin nişancı operasyonlarının kullanıldığı ve saldırıların artık siviller yerine güvenlik güçlerini vurmak için hazırlandığı⁷²¹ daha çeşitli bir stratejiye dönüşmüştür.

Bu arada grup, 2020 ilkbaharındaki operasyonlarından sonra "tekrar kırsal bölgeye odaklanmış", başkentteki saldırıları önemli ölçüde azalmıştır.⁷²² Mayıs 2020 itibarıyla Bağdat şehrinin kuzeyindeki bölgelerde faaliyetlerini sürdürebilmektedir ve bu bölgelerde saldırılar gerçekleştirmek için aktif özerk uyuyan hücreleri vardır.⁷²³

ABD-İran gerilimleri

Geçmişte de "ABD askerî kuvvetlerinin Irak'tan çıkarılmasının halka en çok mal olmuş ve en ısrarcı savunucusu" olarak bilinen İran destekli milis grubu Kataib Hizbullah (KH), 2017 sonlarında IŞİD'in fiziksel varlığının çökmesinin ardından IŞİD karşıtı büyük ölçekli operasyonlarda yardımlarının artık gerekli olmadığını öne sürerek ABD güçlerini uzaklaştırmak için aktif bir şekilde çalışmaya başlamıştır.⁷²⁴ ABD ile İran arasındaki gerilimler artarken⁷²⁵ Bağdat vilayetinde ABD varlığına karşı çıkan ABD ve İran destekli gruplar arasındaki⁷²⁶ "kısasa kısas" olaylarının 2019 yılında arttığı görülmüştür.⁷²⁷ İran yanlısı milisler ve başıboş gruplar sık sık Yeşil Bölge'yi ve Bağdat Uluslararası Havalimanı'nı hedef alan roket ve havan saldırıları gerçekleştirmiştir. Ekim 2019 - Temmuz 2020 arasında yaklaşık 40 roketin ABD birliklerinin bulunduğu üsleri ya da ABD Büyükelçiliği'ni hedef aldığı,⁷²⁸ KH'nin ABD Büyükelçiliği'ni Ekim

⁽⁷¹⁵⁾ Knights, M. and Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, May 2020, [url](#), p. 19

⁽⁷¹⁶⁾ Wing, J., Islamic State's Spring Offensive In Iraq Ends In June, Musings on Iraq [Blog], 6 July 2020, [url](#)

⁽⁷¹⁷⁾ Knights, M. and Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, May 2020, [url](#), p. 19

⁽⁷¹⁸⁾ Wing, J., Islamic State's Spring Offensive In Iraq Ends In June, Musings on Iraq [Blog], 6 July 2020, [url](#)

⁽⁷¹⁹⁾ A method involving use of a small explosion to attract crowds before a larger device detonates; Independent (The), School children killed in 'daisy chain' bomb blasts, 7 January 2004, [url](#)

⁽⁷²⁰⁾ Knights, M. and Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, May 2020, [url](#), p. 19

⁽⁷²¹⁾ Wing, J., Islamic State's Spring Offensive In Iraq Ends In June, Musings on Iraq [Blog], 6 July 2020, [url](#)

⁽⁷²²⁾ Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: From Abandoned Villages to the Cities, Newlines Institute for Strategy and Policy, 5 May 2020, [url](#)

⁽⁷²³⁾ Knights, M., Back into the Shadows? The Future of Kata'ib Hezbollah and Iran's Other Proxies in Iraq, October 2020, [url](#), pp. 6-7

⁽⁷²⁴⁾ USDOD, Operation Inherent Resolve – Lead Inspector General Report to the United States Congress, January 1, 2020 – March 31, 2020, 13 May 2020, [url](#), p. 34

⁽⁷²⁵⁾ Atlantic (The), The World Paid Attention to the Wrong Iraqi Protests, 7 January 2020, [url](#)

⁽⁷²⁶⁾ Al Jazeera, Iraq denounces 'dangerous' US embassy pullout threat, 30 September 2020, [url](#)

⁽⁷²⁷⁾ Al Jazeera, Iraq denounces 'dangerous' US embassy pullout threat, 30 September 2020, [url](#); see also, for example, VOA, Rocket Strikes Baghdad Green Zone as Anti-Government Protesters Mass, 30 October 2019, [url](#)

⁽⁷²⁸⁾ Knights, M., Back into the Shadows? The Future of Kata'ib Hezbollah and Iran's Other Proxies in Iraq, October 2020, [url](#), p. 7

2019'da patlak veren halk protestolarını organize eden güç olarak gördüğü bildirilmiştir (aşağıya bakınız).⁷²⁹

31 Aralık 2019'da milis üyeleri Yeşil Bölge'ye girmiş, ABD Büyükelçiliği'nin önünde protesto yapmış⁷³⁰ ve daha sonra bir kısmını ateşe vermiştir.⁷³¹ Birkaç gün sonra 3 Ocak 2020'de IRGC Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani ile PMU'nun fiili lideri Ebu Mehdi El-Mühendis, Bağdat Uluslararası Havalimanı yakınlarında gerçekleştirilen bir ABD hava saldırısında maiyetindekilerle birlikte öldürülmüştür.⁷³²

Bu olayın ardından Şii milisler hem IŞİD karşıtı Uluslararası Koalisyon'u hem de hükümeti hedef alan birçok faaliyet gerçekleştirmiştir. Mart 2020'de başkentin kuzeyindeki Taji Kampı askerî üssüne iki saldırı gerçekleştirilmiş,⁷³³ iki ABD askeri ve bir İngiliz askeri ölmüş, birçok personel de yaralanmıştır.⁷³⁴ Muhtemelen KH gibi daha köklü İran destekli grupların "cephe" örgütü olduğu değerlendirilen Usbat al-Thairen (Devrimciler Birliği) adlı bir grup⁷³⁵ her iki saldırıyı da üstlenmiş,⁷³⁶ KH ise sorumluluk almamıştır.⁷³⁷

Nisan 2020'de KH yine Yeşil Bölge'ye sızabilme becerisini göstermiştir. Bazıları roket güdümlü el bombaları taşıyan yaklaşık 100 savaşçı, KH'nin Batı yanlısı görüşleri nedeniyle son derece düşmanca davrandığı seçilmiş Başbakan el-Kazimi'nin ikametgâhının etrafını çevirmiştir.⁷³⁸

Göreve yeni gelen⁷³⁹ Başbakan el-Kazimi; ABD tesislerine, havalimanına ve diğer yerlere yakın zamanda düzenlenen roket saldırılarının ardından Haziran 2020 sonlarında Bağdat şehrinin Al-Rashid ilçesindeki Dora mahallesinde⁷⁴⁰ yer alan KH karargâhının Irak Terörle Mücadele Hizmetleri tarafından yağmalanmasını emretmiştir.⁷⁴¹ "Silahlı grupların artan etkisinden yıllardır şikâyet eden" birçok siyasi aktör ve sivil toplum aktörü tarafından desteklendiği söylenen bu girişimle 14 kişi tutuklanmıştır.⁷⁴² Ancak İran yanlısı silahlı milisler tutuklanan KH üyelerinin serbest bırakılması için sokaklara dökülmüş, bunun sonucunda Yeşil Bölge'de sokağa çıkma yasağı koyulmuş, ardından bir yargıç bu kişilerin serbest bırakılmasına karar vermiştir.⁷⁴³

⁽⁷²⁹⁾ Mansour, R., Networks of power; The Popular Mobilization Forces and the state in Iraq, Chatham House, February 2021, [url](#), p. 3; Warsaw Institute, Iraq's Two Rivers, 25 July 2020, [url](#), p. 19

⁽⁷³⁰⁾ Atlantic (The), The World Paid Attention to the Wrong Iraqi Protests, 7 January 2020, [url](#)

⁽⁷³¹⁾ Mansour, R., Networks of power; The Popular Mobilization Forces and the state in Iraq, Chatham House, February 2021, [url](#), p. 3; see also BBC News, Qasem Soleimani: US strike on Iran general was unlawful, UN expert says, 9 July 2020, [url](#); AP, US kills Iran's most powerful general in Baghdad airstrike, 3 January 2020, [url](#)

⁽⁷³²⁾ Sweden, Migrationsverket, Irak: Säkerhetssituationen 2019-2020 och dess påverkan på särskilda grupper [The security situation in 2019-2020 and its impact on specific groups] [Informal Translation], 22 March 2021, [url](#), p. 31

⁽⁷³³⁾ Washington Post (The), U.S.-led coalition to withdraw hundreds of troops from smaller bases in Iraq, 16 March 2020, [url](#); see also Defense Post (The), US and UK identify soldiers killed in Camp Taji, Iraq rocket strikes, 13 March 2020, [url](#)

⁽⁷³⁴⁾ LWJ, New 'League of the Revolutionaries' warns U.S. troops in Iraq, 18 March 2020, [url](#)

⁽⁷³⁵⁾ USDOD, Operation Inherent Resolve – Lead Inspector General Report to the United States Congress, January 1, 2020 – March 31, 2020, 13 May 2020, [url](#), p. 34; see also Washington Post (The), U.S.-led coalition to withdraw hundreds of troops from smaller bases in Iraq, 16 March 2020, [url](#); LWJ, New 'League of the Revolutionaries' warns U.S. troops in Iraq, 18 March 2020, [url](#); WSJ, Militants in Iraq Take Covert Approach to Anti-U.S. Campaign, 26 March 2020, [url](#)

⁽⁷³⁶⁾ Knights, M., Back into the Shadows? The Future of Kata'ib Hezbollah and Iran's Other Proxies in Iraq, October 2020, [url](#), p. 6

⁽⁷³⁷⁾ Washington Institute for Near East Policy (The), The Harrowing of Mustafa Kadhimi, 9 November 2021, [url](#)

⁽⁷³⁸⁾ Al Jazeera, Who is Mustafa al-Kadhimi, Iraq's new prime minister?, 7 May 2020, [url](#)

⁽⁷³⁹⁾ Asharq Al-Awsat, Baghdad, Washington: Raid on Kataib Hezbollah HQ was Strictly Iraqi, 29 June 2020, [url](#)

⁽⁷⁴⁰⁾ ISW, RASHEED (الرشييد), n.d., [url](#)

⁽⁷⁴¹⁾ Asharq Al-Awsat, Baghdad, Washington: Raid on Kataib Hezbollah HQ was Strictly Iraqi, 29 June 2020, [url](#)

⁽⁷⁴²⁾ Al-Arabiya, Detained Kata'ib Hezbollah fighters burn US, Israeli flags upon release, 30 June 2020, [url](#), see also Knights, M., Back into the Shadows? The Future of Kata'ib Hezbollah and Iran's Other Proxies in Iraq, October 2020, [url](#), p. 8

⁽⁷⁴³⁾ International Crisis Group, Iraq's Tishreen Uprising: From Barricades to Ballot Box, 26 July 2021, [url](#), pp. i., 5

Protesto hareketi

Ekim 2019 başlarında Bağdat'ta kitlesel protestolar patlak vermiş, şehir halkı “yaygın yolsuzluğa, işsizliğe ve yetersiz kamu hizmetlerine” yönelik memnuniyetsizliklerini ifade etmiştir. Bağdat şehrindeki Tahrir Meydanı, “gençlik ayaklanması olarak başlayan” ve daha sonra Sadr Hareketi, Irak Komünist Partisi ve işçi sendikaları gibi “geleneksel halk seferberliği lokomotiflerinin” de katıldığı protesto hareketinin (“Tishreen/Ekim Devrimi”) “kalesi ve sembolik kalbi” hâline gelmiştir. Hareket, doruk noktasına ulaştığı Ekim - Aralık 2019 döneminde Bağdat nüfusunun büyük çoğunluğu tarafından desteklenmiş,⁷⁴⁴ katılımcıların çoğu şehrin güney ve doğu kesimlerinden gelmiştir.⁷⁴⁵

Protestolar başlangıçta barışçıl olsa da⁷⁴⁶ hükûmet Bağdat'taki protestocuları dağıtmak için en baştan beri ayaklanmaya karşı sert önlemler uygulamış; çevik kuvvet kalabalıklara biber gazı ve tazyikli su püskürtmenin yanı sıra bazen gerçek mermilerle ateş açmıştır. Ayrıca İran destekli paramiliter kuvvetler olduğuna inanılan maskeli keskin nişancılar protestoculara ateş etmiştir. Hükûmetin sert müdahalesi, seferberliğin güçlenmesine ve öfkeli protestocuların barikatlar kurmasına neden olmuştur. Güvenlik güçleriyle anlaşmazlıklar sokak çarpışmalarına dönüşmüş,⁷⁴⁷ bazı protestocular hükûmet binalarına veya Yeşil Bölge'ye girme girişiminde bulunmuştur. ISF, protesto hareketini engellemek için hakiki mühimmat kullanmakla kalmamış, aynı zamanda “göz yaşartıcı bombalar ve ses bombaları (“flaş bombaları”) dâhil olmak üzere daha az ölümcül silahları yakın mesafeden yatay biçimde protestoculara ateşleyerek ölümcül şekilde kullanmış ve en az 26 kişinin ölümüne neden olmuştur.⁷⁴⁸

Protestoların alanı genişleyerek Tahrir Meydanı'ndan düzenli güvenlik güçlerinin sınırlı sayıda bulunduğu diğer bölgelere (ör. Khulani Meydanı,⁷⁴⁹ Tayaran ve daha kuzeye, Sadr şehrine doğru⁷⁵⁰) sıçradıkça paramiliter gruplarla bağlantılı silahlı kişiler ve protestocular arasında çatışmalar yaşandığı,⁷⁵¹ protestocuların hem bu kişiler hem de keskin nişancılar tarafından vurulduğu bildirilmiştir.⁷⁵² KH, protesto liderleri ve sivil toplum eylemcilerine karşı sıkı önlemler uygulama ve onları hedef gösterme faaliyetlerinin koordinasyonunda önemli bir rol oynamıştır. Protesto alanlarında insanların vurulması ve diğer fiziksel saldırılar büyük oranda Bedir Örgütü ile Saraya Talia Al-Khorasani ve Kata'ib Sayyid Al-Shuhada gibi diğer gruplar tarafından gerçekleştirilmiştir.⁷⁵³

⁽⁷⁴⁴⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living Among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), p. 15

⁽⁷⁴⁵⁾ UNAMI and OHCHR, Human Rights Violations and Abuses in the Context of Demonstrations in Iraq October 2019 to April 2020, 27 August 2020, [url](#), p. 13

⁽⁷⁴⁶⁾ International Crisis Group, Iraq's Tishreen Uprising: From Barricades to Ballot Box, 26 July 2021, [url](#), pp. 4, 12, 14

⁽⁷⁴⁷⁾ UNAMI and OHCHR, Human Rights Violations and Abuses in the Context of Demonstrations in Iraq October 2019 to April 2020, 27 August 2020, [url](#), pp. 13, 19; see also MEE, Protesters regain control of third bridge near Green Zone in Baghdad, 17 November 2019, [url](#); CNN, Death toll in Iraq protests climbs to 63 since Friday, 26 October 2019, [url](#)

⁽⁷⁴⁸⁾ International Crisis Group, Iraq's Tishreen Uprising: From Barricades to Ballot Box, 26 July 2021, [url](#), p. 14; UNAMI and OHCHR, Human Rights Violations and Abuses in the Context of Demonstrations in Iraq October 2019 to April 2020, 27 August 2020, [url](#), p. 59

⁽⁷⁴⁹⁾ UNAMI and OHCHR, Human Rights Violations and Abuses in the Context of Demonstrations in Iraq October 2019 to April 2020, 27 August 2020, [url](#), p. 59

⁽⁷⁵⁰⁾ International Crisis Group, Iraq's Tishreen Uprising: From Barricades to Ballot Box, 26 July 2021, [url](#), p. 14

⁽⁷⁵¹⁾ UNAMI and OHCHR, Human Rights Violations and Abuses in the Context of Demonstrations in Iraq October 2019 to April 2020, 27 August 2020, [url](#), p. 59

⁽⁷⁵²⁾ Knights, M., Back into the Shadows? The Future of Kata'ib Hezbollah and Iran's Other Proxies in Iraq, October 2020, [url](#), p. 16

⁽⁷⁵³⁾ UNAMI, Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, [url](#), p. 8; see also EPIC, The Long Game: Iraq's “Tishreen” Movement and the Struggle for Reform, October 2021, [url](#), p. 43; Al Jazeera, Tensions flare as unidentified gunmen kill protesters in Baghdad, 8 December 2019, [url](#)

Aralık 2019 başlarında sivil giyimli ve maskeli adamlar Sinak bölgesinde göstericilere saldırmıştır. En az 22 protestocunun öldüğü, en az 116 kişinin de yaralandığı bildirilmiştir.⁷⁵⁴

Protestolara katılan Sadr Hareketi destekçilerinden bazıları hem sivillerden hem de hareketin silahlı kolu Saraya Al-Salam üyelerinden oluşan ve Mavi Şapkalılar olarak bilinen “barışçı koruma güçleri” olarak görev yapmıştır. Grup, amacını barışçıl protestoculara koruma sağlamak ve düzeni korumak olarak açıklasa da kendi disiplin sistemine göre hareket etmiş, şiddet uyguladığından (ör. molotof kokteyli attığından) veya grubun lideri Mukteda el-Sadr’ı kötülediğinden şüphelendiği protestocuları tutuklamıştır. Ayrıca birçok güvenlik personeli, protestocuların faaliyetlerini yakından izlemek için protesto kampları içinde geniş istihbarat ağı oluşturmuştur. Sadece polis ve güvenlik görevlileri değil, paramiliter grupların üyeleri de “eylemcileri gözaltına almış, sorgulamış ve bazı durumlarda serbest bırakmadan önce onlara işkence etmiştir”.⁷⁵⁵

Ocak 2020 başlarında Süleymani ve Mühendis’in öldüğü drone saldırısının ardından Sadr protesto hareketine desteğini geri çekmiştir. Bunun ardından Sadr Hareketi yanlıları, Aralık 2019’dan beri zaten zayıflayan⁷⁵⁶ gösterilere son vermek amacıyla protestoculara sıkı önlemler uygulamaya başlamıştır.⁷⁵⁷ Baskılara ve hükümetin kısıtlamalarına ilaveten protestocuların azmini kıran COVID-19 pandemisinin ortaya çıkması ve sokağa çıkma yasaklarının uygulanmasıyla kitlesel gösteriler durma noktasına gelse de protestolar daha küçük ölçekte devam etmiştir.⁷⁵⁸

31 Temmuz 2020’de el-Kazimi hükümeti, ülke geneline yayılan bu gösteriler sırasında şiddet nedeniyle hayatını kaybeden ve ailelerine tazminat ödenecek olan (siviller ve güvenlik personeli dâhil) en az 560 kişinin yarısından fazlasının Bağdat’ta yaşadığını belirtmiştir.⁷⁵⁹ Uluslararası Kriz Grubu, protestoların ilk altı ayında Bağdat genelinde ve Güney Irak’ta 600’den fazla kişinin öldüğünü ve 20.000’i aşkın kişinin de yaralandığını bildirmiştir.⁷⁶⁰

Hükümete bağlı Bakanlık Yüksek Soruşturma Komitesi’nin bir raporunda verilen bilgiye göre, Bağdat’ta sadece 1-8 Ekim 2019 arasındaki dönemde 107 protestocu öldürülmüştür.⁷⁶¹

2019-2020 yıllarında Bağdat vilayetindeki protestolara ilişkin güvenlik gelişmeleri hakkında daha fazla bilgi için [İrak’taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun 2.3.3 bölümüne](#) bakınız. Bağdat’ta belirli protestocu ve eylemci profillerinin hedef alınması hakkında daha fazla bilgi için bkz. [EASO COI Raporu – Irak: Bireylerin Hedef Alınması \(Ocak 2022\)](#), bölüm 3: Siyasi muhalefet yapan eylemciler ve protestocular.

⁽⁷⁵⁴⁾ International Crisis Group, Iraq’s Tishreen Uprising: From Barricades to Ballot Box, 26 July 2021, [url](#), pp. 13-15

⁽⁷⁵⁵⁾ International Crisis Group, Iraq’s Tishreen Uprising: From Barricades to Ballot Box, 26 July 2021, [url](#), p. 20

⁽⁷⁵⁶⁾ UNAMI and OHCHR, Human Rights Violations and Abuses in the Context of Demonstrations in Iraq October 2019 to April 2020, 27 August 2020, [url](#), p. 13

⁽⁷⁵⁷⁾ International Crisis Group, Iraq’s Tishreen Uprising: From Barricades to Ballot Box, 26 July 2021, [url](#), pp. ii, 21-23

⁽⁷⁵⁸⁾ UNAMI and OHCHR, Human Rights Violations and Abuses in the Context of Demonstrations in Iraq October 2019 to April 2020, 27 August 2020, [url](#), pp. 6, 8

⁽⁷⁵⁹⁾ International Crisis Group, Iraq’s Tishreen Uprising: From Barricades to Ballot Box, 26 July 2021, [url](#), p. i

⁽⁷⁶⁰⁾ UNAMI, Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, [url](#), p. 8

⁽⁷⁶¹⁾ Al-Monitor, As Iraqi army retreats to borders, local police controls cities’ security, 30 January 2019, [url](#)

2.3.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Irak Güvenlik Güçleri (ISF)

Bu bölüm, Savaş Araştırmaları Enstitüsü'nün (ISW) çeşitli ISF örgütleri ve 2016/2017 itibarıyla bunların Bağdat'taki kontrol bölgeleri hakkında ayrıntılı bilgi veren Aralık 2017 tarihli bir raporunu esas almaktadır. Bu konuyu benzer kapsam ve derinlikte ele alan daha yakın tarihli yayın bulunamamıştır.

Irak Ordusu

Ocak 2019'da Irak Parlamentosu'nun Güvenlik ve Savunma Komitesi Bağdat'taki güvenlik görevlerini askerî kuvvetlerden polis kuvvetlerine devretme planlarını açıklamasına rağmen⁷⁶² Mart 2021 itibarıyla Irak Ordusu bünyesindeki Bağdat Harekât Komutanlığı'nın (BOC) vilayette faaliyetlerini sürdürdüğü bildirilmektedir.⁷⁶³ BOC, Ekim 2021'de seçim sürecinin güvenliğini korumak için Rusafa ve Karkh ilçelerinde konuşlandırılmıştır.⁷⁶⁴

Kanun Uygulama Operasyonu kapsamında 2006 yılında kurulan BOC,⁷⁶⁵ Ortak Harekât Komutanlığı'na (JOC) bağlı değildir ve doğrudan silahlı kuvvetlerin başkomutanına⁷⁶⁶ (Irak başbakanına) karşı sorumludur.⁷⁶⁷ Çoğunlukla SB ve İB ile bağlantılı birçok güvenlik kurum ve kuruluşunu kapsamaktadır.⁷⁶⁸ ISW tarafından Aralık 2017'de yayımlanan bir rapora göre BOC; Irak Ordusu 6. Tümeni'ni kapsayan Karkh Bölge Komutanlığı ile Irak Ordusu 9. Tümeni ve 1. Federal Polis Tümeni'ni kapsayan Rusafa Bölge Komutanlığı'ndan oluşmaktadır.⁷⁶⁹

Irak Ordusu 6. Tümeni, Karkh ilçesinin batısında ve Bağdat'ın kuzey bölgelerinde faaliyet göstermektedir.⁷⁷⁰ ISW, 6. Tümen'i 22., 24., 54. ve 59. birimlerin yanı sıra belirtilmemiş birimlerden oluşan ve "Batı Bağdat Kemerleri'ni korumak için görevlendirilen pek çok birimden biri" olarak tanımlamıştır.⁷⁷¹ 6. Tümen karargâhı Ebu Gureyb'de bulunmaktadır. Karargâhın içinde yer alan bir harekât üssünün kontrolü, yönetimindeki Fransız birlikler tarafından Nisan 2020'de Irak kuvvetlerine geri verilmiştir.⁷⁷²

2017 yılında ISW tarafından "coğrafi sorumluluk alanından ziyade işlevsel bir alana sahip" olarak tanımlanmasına rağmen⁷⁷³ Irak Ordusu BOC 9. Zırhlı Birliği'ne bağlı birimlerin Mart 2021 itibarıyla Bağdat vilayetinde faaliyet gösterdiği bildirilmiştir.⁷⁷⁴

Hem başbakana hem de BOC ve Ortak Harekât Komutanlığı (JOC) aracılığıyla Savunma Bakanlığı'na karşı sorumlu olan Başbakanın Özel Kuvvetler Birimi (SFD) ise başbakanı korunmakla, ayrıca 2016 ilkbaharından itibaren (56. Mekanize Tugayı ve 57. Tugayı aracılığıyla)

⁽⁷⁶²⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute for Strategy and Policy, 18 May 2021, [url](#)

⁽⁷⁶³⁾ INA, Baghdad Operations Commander reveals the plan to secure the electoral centers, 2 October 2021, [url](#)

⁽⁷⁶⁴⁾ Sirri, O., When the Lights Go Out: Iraq in Revolution, Society and Space, 10 February 2020, [url](#)

⁽⁷⁶⁵⁾ Al-Monitor, As Iraqi army retreats to borders, local police controls cities' security, 30 January 2019, [url](#)

⁽⁷⁶⁶⁾ Shafaq News, The military advisor of the Commander-in-Chief of the Iraqi Forces tests positive for Covid-19, 20 April 2021, [url](#)

⁽⁷⁶⁷⁾ Sirri, O., When the Lights Go Out: Iraq in Revolution, Society and Space, 10 February 2020, [url](#)

⁽⁷⁶⁸⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017 [url](#), pp. 14-16

⁽⁷⁶⁹⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute for Strategy and Policy, 18 May 2021, [url](#)

⁽⁷⁷⁰⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017 [url](#), p. 15

⁽⁷⁷¹⁾ Rudaw, US-led coalition withdraws from sixth Iraqi military base, 7 April 2020, [url](#)

⁽⁷⁷²⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017 [url](#), p. 15

⁽⁷⁷³⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute for Strategy and Policy, 18 May 2021, [url](#)

⁽⁷⁷⁴⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017 [url](#), p. 12

Yeşil Bölge'de ve (61. Tugayı aracılığıyla) Bağdat Uluslararası Havalimanı'nda güvenliği sağlamakla görevlidir.⁷⁷⁵

Cumhurbaşkanlığı Tugayları (2016 itibarıyla iki tugaydan oluşmaktadır), geleneksel olarak Kürt etnik kökenli olan Irak Cumhurbaşkanı'nı korumakla görevlendirilmiş çoğunlukla Kürt birimlerdir. Peşmerge kuvveti olmamalarına ve resmî olarak SB bünyesinde faaliyet göstermelerine rağmen esasen cumhurbaşkanına ve partisi Kürdistan Yurtseverler Birliği'ne (PUK) sadıktırlar. 2017 yılında ISW tarafından belirtildiği gibi bu tugaylar “özellikle Şii hacları sırasında Bağdat'ın bazı bölgelerinin güvenliğinin sağlanmasından sorumludurlar.”⁷⁷⁶

Mart 2021 itibarıyla vilayette BOC emir-komuta zinciri dışında faaliyet gösteren Irak Ordusu birimleri, şehrin batısındaki Rusafah bölgesinde konuşlanmış 11. Tümen ve Bağdat'ın güneyinde faaliyet gösteren 17. Tümen'dir.⁷⁷⁷ ISW daha önce 2017'de, o sırada 11. Tümen'e bağlı olan bazı 45. Tugay bölümlerinin Sadr şehrinde konuşlandığını bildirmiştir.⁷⁷⁸ Ancak Ekim 2019'da bu vilayette ordu üyeleriyle yaşanan çatışmalar sırasında düzinelerce kişinin öldürülmesinden sonra o dönemki başbakan ordunun bu bölgeden geri çekilmesini ve yerine polislin geçmesini emretmiştir.⁷⁷⁹

İçişleri Bakanlığı (İB) kuvvetleri

2016/2017 itibarıyla Federal Polis (FP); Bağdat şehrinin kuzeybatısı, batısı, güneybatısı, güneydoğusu ve (Kanal Bölgesi dâhil) doğusunun emniyetini sağlayan (BOC bünyesindeki) 1. FP Tümeni aracılığıyla Bağdat'a varlık gösteriyordu.⁷⁸⁰ Mekanize 2. FP Tümeni ise çoğunlukla Bağdat şehri ve Bağdat Kemerleri'ndeki terörle mücadele operasyonlarından, hac güzergâhlarının korunmasından ve yasaların uygulanmasından sorumluydu. 4. FP Tümeni, Güney Bağdat'ın yanı sıra Karkh hapishanesi dâhil olmak üzere başkentin güneyindeki bölgelerden sorumlu görünüyordu.

Kasım 2021'de BOC 1. FP Tümeni'ne bağlı tugayların (Al-Ubaidi, Al-Mashtal ve Diyala Köprüsü dâhil olmak üzere) şehrin doğusundaki ve kuzeyindeki bölgelerde (Taji Plajı) faaliyet gösterdiği bildirilmiştir.⁷⁸¹

Temmuz 2021'de Skelton ve Saleem tarafından bildirildiği üzere Bağdat şehrinin rutin güvenliği PMU'dan ziyade ISF tarafından günlük olarak kontrol edilmektedir.⁷⁸²

Güvenlik kontrol noktalarının kontrolü

Sirri'ye göre⁷⁸³ Bağdat şehrindeki güvenlik kontrol noktaları için koordinasyon makamı olarak görev yapan BOC, “kontrol noktalarının nereye yerleştirileceğine ve nasıl çalışacağına karar vermektedir”. Şehrin her yerinde bulunduğu söylenen bu kontrol noktalarında “askerler ve federal polis başta olmak üzere çeşitli devlet güvenlik personeli görevlendirilmektedir”.

⁽⁷⁷⁵⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017 [url](#), pp. 11-12

⁽⁷⁷⁶⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute for Strategy and Policy, 18 May 2021, [url](#)

⁽⁷⁷⁷⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017 [url](#), p. 24

⁽⁷⁷⁸⁾ AP, Iraqi police replacing army in volatile Baghdad neighborhood, 7 October 2019, [url](#)

⁽⁷⁷⁹⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017, [url](#), pp. 15-16

⁽⁷⁸⁰⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017, [url](#), p. 25

⁽⁷⁸¹⁾ NINA, The arrest of 14 suspects in the tribal dispute in Baghdad, 25 November 2021

⁽⁷⁸²⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living Among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), pp. 11-12

⁽⁷⁸³⁾ 'a PhD Candidate in political science at the University of Toronto. He is currently an Affiliated Scholar at the Issam Fares Institute at the American University of Beirut'. Sirri, O., When the Lights Go Out: Iraq in Revolution, Society and Space, 10 February 2020, [url](#)

“Direnişle mücadele taktikleri kapsamında Bağdat’ın farklı mahalleleri ve ilçelerinin takviye edildiği” ABD liderliğindeki işgal günlerine uzanan bu kontrol noktalarının bozulmadan kalması, ABD’nin 2011’de geçici olarak geri çekilmesinden sonra Irak kuvvetleri tarafından sağlanmıştır. Son yıllarda iyileşen güvenlik nedeniyle bazı kontrol noktaları kaldırılrsa da yüzlercesinin hâlâ mevcut olduğu söylenmektedir.⁷⁸⁴

New Lines Strateji ve Politika Enstitüsü tarafından Mayıs 2021’de yayımlanan bir istihbarat brifingi, Bağdat şehrinin dışındaki şu kontrol noktalarının Halk Seferberlik Birimleri (PMU) ile bağlantılı grupların resmî ya da gayiresmî katılımıyla ISF tarafından kontrol edildiğini belirtmektedir:

- Al-Sayafiya kontrol noktası: Bağdat’ı Orta Fırat vilayetlerine bağlayan uluslararası güzergâh üzerindeki bu kontrol noktası, BOC denetimi altında kurulmuştur. Irak Ordusu 17. Tümeni ve KSS 14. Tugayı’nın yanı sıra KH 46. Tugayı ve Saraya Al-Khorasani 18. Tugayı tarafından kontrol edilmektedir.
- Dira’ Dijla kontrol noktası: Bağdat şehrinin Felluce’ye bağlayan yol üzerindeki bu kontrol noktası, Irak Ordusu 6. Tümeni dâhil olmak üzere Bağdat güvenlik güçleri tarafından kontrol edilmektedir.
- Al-Abayaji kontrol noktası: Uluslararası güzergâhın Bağdat ile Selahaddin arasındaki bölümü üzerinde yer alan bu kontrol noktası, Ashab-ül Ehlül Hak (AAH) 43. Tugayı’nın katılımıyla Bağdat ve Selahaddin güvenlik güçleri tarafından ortak yönetilmektedir.
- Al-Ghalibiya kontrol noktası: Bağdat şehrinin doğusunda, Diyala vilayetine giden güzergâh üzerinde yer alan bu kontrol noktası, Bağdat güvenlik güçlerine aittir. Irak Ordusu 11. Tümeni ve FP tarafından ortak yönetilmektedir, ancak AAH 42. Tugayı da yetime yasa dışı olarak katılmaktadır.
- Bağdat şehrinin güney girişindeki Diyala Köprüsü kontrol noktası, BOC ve FP denetimi altında kurulmuştur ve Saraya Al-Khorasani 18. Tugayı’nın (ve ayrıca geçmişte Kataib Jund Al-Imam 6. Tugayı’nın) yasa dışı katılımıyla yönetilmektedir.⁷⁸⁵
- Bağdat-Babil kara yolu üzerindeki kontrol noktaları, ISF tarafından PMU ve diğer kuvvetlerle iş birliği hâlinde kontrol edilmekte, ISF ile “hükûmet içindeki ve dışındaki, PMF’ye kayıtlı olan ve olmayan gruplar ve diğer kuvvetler” bu stratejik yolda vergilerden elde edilen kârı bölüşmektedir.⁷⁸⁶ Örneğin Iskaniya-Awirij kontrol noktası Irak Ordusu 17. Tümeni tarafından kontrol edilmektedir, ancak KH 46. Tugayı ve Kata’ib Sayyid Al-Shuhada (KSS) 14. Tugayı da kontrol noktasının gözetimine yasa dışı olarak katılmaktadır.⁷⁸⁷

Halk Seferberlik Birimleri (PMU)

PMU’nun Bağdat vilayetinde resmî operasyon karargâhı bulunmamaktadır, ancak uygulamada İran destekli PMU grupları Bağdat Kemerleri’nin kırsal bölgelerinde “önemli üsleri” ellerinde bulundurmaktadır. Güney Bağdat Kemerleri’ndeki (Babil vilayetine bağlı) Jurf Al-Nasr’da yer alan bir KH üs kompleksi ile “Bağdat Kemerleri’nin kuzeyinde ve Selahaddin vilayetinin güneyinde uzanan kuşakta” Ashab-ül Ehlül Hak (AAH) hâkimiyetindeki bir bölge buna dâhildir.⁷⁸⁸ PMU’nun genellikle daha doğrudan askerî varlık gösterdiği bu kuzey ve batı Bağdat Kemerleri’nin çeşitli PMU kuvvetleri tarafından kontrol edildiği söylenmektedir.⁷⁸⁹

⁽⁷⁸⁴⁾ Sirri, O., When the Lights Go Out: Iraq in Revolution, Society and Space, 10 February 2020, [url](#)

⁽⁷⁸⁵⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollahs – Iraq’s Emerging Militia State, May 2021, [url](#), pp. 17-19

⁽⁷⁸⁶⁾ Mansour, R., Networks of power: The Popular Mobilization Forces and the state in Iraq, Chatham House, February 2021, [url](#), p. 30

⁽⁷⁸⁷⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollahs – Iraq’s Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 18

⁽⁷⁸⁸⁾ Knights, M., Iran’s Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, August 2019, [url](#), p. 4

⁽⁷⁸⁹⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living Among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), p. 12

Mart 2021 itibarıyla PMU kuvvetlerinin (Tarmiyah ve Yusufiya dâhil olmak üzere) başkent Bağdat'ın kuzeyi ve güneyindeki bölgelerde, batısındaki Ebu Gureyb'de, kuzeybatısında ağırlıklı olarak Şiilerin yaşadığı bir bölge olan Shula mahallesinde⁷⁹⁰ ve batı kenarındaki Ghazaliya mahallesinde⁷⁹¹ faaliyet gösterdiği bildirilmiştir.⁷⁹² Örneğin Bağdat ve Bakuba arasındaki eski güzergâh üzerinde yer alan Khan Bani Sa'ad kontrol noktasını Saraya Al-Khorasani 18. Tugayı'nın kontrol ettiği söylenmektedir.⁷⁹³ ISW'nin bildirdiğine göre, COVID-19 pandemisi nedeniyle 2020 başlarında ABD'nin geri çekilmesi hızlanınca İran destekli milisler Bağdat Kemerleri'ndeki kontrol alanını genişletmiştir.⁷⁹⁴

Ayrıca Bağdat şehrinin çoğu, ISF ve PMU'nun karışık nüfuza sahip olduğu bir bölge olarak tanımlanmaktadır. PMU'lar şehir merkezinde “gözle görülür askerî varlık göstermemektedir”, ancak ağırları ve ofisleri mahalleye ve sosyal sınıfa göre değişen oranlarda şehir geneline uzanmaktadır.⁷⁹⁵ Gerçekte belirli PMU milisleri şehir içerisinde “kendilerine hâkimiyet bölgeleri edinmişlerdir”.⁷⁹⁶

Irak Amerikan Üniversitesi Bölgesel ve Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü (IRIS) için hazırlanan Temmuz 2021 tarihli bir rapora göre Sadr Hareketi ile bağlantılı PMU Saraya Al-Salam şehrin genelinde çeşitli ekonomik, askerî ve ticari varlıklara sahip olduğundan “genellikle Bağdat'taki en nüfuzlu PMF olarak kabul edilmektedir”. Bununla birlikte Bağdat'ın doğusundaki (Sadr şehrindeki⁷⁹⁷) en güçlü PMF'dir. Sadr şehri, Saraya Al-Salam'ın “şehrin geri kalanında yer edinmesi için dayanak oluşturan” geleneksel bir Sadr kalesidir.⁷⁹⁸

Sadr Hareketi'nin yan kollarından AAH, genellikle Bağdat'taki en nüfuzlu ikinci PMU grubu olarak kabul edilmektedir. Siyasi ve ekonomik varlıkları şehrin güney mahallelerinde yoğunlaşmış olsa da⁷⁹⁹ grubun Sadr şehrinde de güçlü bir varlık gösterdiği bildirilmektedir.⁸⁰⁰ Saraya Al-Salam ve AAH, ağırlıklı olarak fakir Şii halkın yaşadığı bu doğu ve güney bölgelerde “siyasi açıdan çok az temsil edilen” kişiler arasında bu milislerin yardımı olmadan güçlü destek tabanları kurmayı başarmıştır.⁸⁰¹

Bedir Örgütü, Bağdat vilayetinin doğu kenarına kadar uzanan “Diyala'daki kalesi sayesinde üçüncü en nüfuzlu grup” olarak kabul edilmektedir.⁸⁰² Aynı zamanda merkezî Karrada ve Jadiriyah bölgelerine (Kata'ib al-Imam Ali grubuyla birlikte) hâkim oldukları söylenmektedir.⁸⁰³

KH, en önemli camisi olan Baqiyatallah Camisi gibi birçok yerden destekçi kazanabildiği söylenen Falastin Caddesi bölgesine hâkimdir (Dicle Nehri'nin doğusunda, Tahrir Meydanı'nın yakınlarında yer almaktadır).⁸⁰⁴ KH savaşçıları ISF ile çatışmalardan sonra bu bölgeye sığınmaktadır. Grup ayrıca Yeşil Bölge içerisindeki karargâhından savaşçıları

⁽⁷⁹⁰⁾ Reuters, At least four killed, 15 wounded in Baghdad bomb blast, 24 May 2018, [url](#)

⁽⁷⁹¹⁾ New York Times (The), A Baghdad Neighborhood, Once Hopeful, Now Reels As Iraq's Turmoil Persists, 14 December 2003, [url](#)

⁽⁷⁹²⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute for Strategy and Policy, 18 May 2021, [url](#)

⁽⁷⁹³⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollahs – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 19

⁽⁷⁹⁴⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#), p. 1

⁽⁷⁹⁵⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living Among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), pp. 11-12, 14

⁽⁷⁹⁶⁾ Knights, M., Iran's Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, August 2019, [url](#), p. 6

⁽⁷⁹⁷⁾ Knights, M., Iran's Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, August 2019, [url](#), p. 6

⁽⁷⁹⁸⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living Among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), p. 11

⁽⁷⁹⁹⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living Among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), p. 11

⁽⁸⁰⁰⁾ Knights, M., Iran's Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, August 2019, [url](#), p. 6

⁽⁸⁰¹⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living Among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), p. 14

⁽⁸⁰²⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living Among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), p. 11

⁽⁸⁰³⁾ Knights, M., Iran's Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, August 2019, [url](#), p. 6

⁽⁸⁰⁴⁾ Knights, M., Iran's Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, August 2019, [url](#), p. 6

toplayabilmektedir. Ancak Yeşil Bölge'de yer alan KH savaşçılarının sayısının nispeten az olduğu tahmin edilmektedir.⁸⁰⁵

Bağdat Uluslararası Havalimanı, vilayetin kuzeyindeki Taji ve Bağdat şehrinin güneydoğusundaki Bismayah dâhil olmak üzere ABD kuvvetlerinin varlık gösterdiği yerlerde de KH hücreleri bulunduğu söylenmektedir. Bunların amacı özellikle ABD birliklerini saymak ve hareketlerinin profilini çıkarmaktır.⁸⁰⁶ KH, 2018/2019'da Bağdat Havalimanı'nda yüklenici iş ortakları aracılığıyla "yer hizmetleri, ücret tahsilatı, VIP salonu ve bir havalimanı oteli işletmesini" ele geçirmeyi başardığı ve hava trafiği kontrol kulesi gibi stratejik bölgeleri kontrolü altına aldığı bildirilmektedir. Ancak yeni hükûmet Eylül 2020'de KH'yi havalimanındaki bilinen şubelerini kapatmaya zorlamış, KH yanlısı şirketler "havalimanındaki çeşitli işlevlerden uzaklaştırılarak yerlerine Sadr bağlantılı şirketler getirilmiştir".⁸⁰⁷

Aynı zamanda görünürde PMU eğitim müdürü olan Saraya Ashura (PMU 8. Tugayı) lideri Kadhim Al-Jabiri'nin "Bağdat'taki Karrada Yarımadası'nın güney tarafında gizli bir hapisane" işlettiği bildirilmektedir.⁸⁰⁸ KH ve Saraya al-Jihad (PMF 17. Tugayı) ile birlikte Saraya Ashura, Michael Knights tarafından "Irak karşıtı şebekeler" olarak tanımlanmıştır.⁸⁰⁹

Bedir Örgütü ayrıca Bağdat'ta ve komşu vilayetlerde "iyi organize edilmiş depo benzeri askere alma ve eğitim üslerini" elinde bulundurmaktadır. Kata'ib al-Imam Ali (KIA) ise "Aziziyah'ta, Bağdat'ın hemen güneyindeki eski Irak askerî tesislerinde bir eğitim tesisi işletmektedir".⁸¹⁰

Iran Wire tarafından Mayıs 2020'de yayımlanan bir haritaya göre⁸¹¹ Bağdat şehrinde aşağıdaki PMU birimleri varlık göstermektedir:

- Saraya Al-Khorasani – Gherai'at, Al-Bayda ve Bu'aitha (karargâh Karrada)
- Saraya Al-Salam Tugayları – karargâh Sadr şehri, faaliyetler Al-Shula
- Al-Tayyar Al-Risali – A502 ve 9 Nissan
- Abu Fadl Al-Abbas Tugayı: Lübnanlı Hizbullah ve Ashab-ül Ehlül Hak (AAH) karışımı, Safarat ve El Saadoon Parkı
- Kata'ib al-Imam Ali – Al-Mutanabi Caddesi bölgesi
- Bedir Örgütü – Mansour, Suwaib ve Al-Rashid
- Saraya Ashura – Abu Nuwas Caddesi bölgesi
- Asa'ib Ahl Al-Haq (AAH): Diyala Nehri bölgesi ve Bab Al-Sham

⁽⁸⁰⁵⁾ Knights, M., Back into the Shadows? The Future of Kata'ib Hezbollah and Iran's Other Proxies in Iraq, October 2020, [url](#), pp. 15-16

⁽⁸⁰⁶⁾ Knights, M., Back into the Shadows? The Future of Kata'ib Hezbollah and Iran's Other Proxies in Iraq, October 2020, [url](#), p. 6, footnotes a, b

⁽⁸⁰⁷⁾ Knights, M., Back into the Shadows? The Future of Kata'ib Hezbollah and Iran's Other Proxies in Iraq, October 2020, [url](#), p. 12

⁽⁸⁰⁸⁾ Knights, M., Back into the Shadows? The Future of Kata'ib Hezbollah and Iran's Other Proxies in Iraq, October 2020, [url](#), p. 16

⁽⁸⁰⁹⁾ Knights, M., [Twitter], posted on: 18 October 2020, [url](#)

⁽⁸¹⁰⁾ Knights, M. et al., Honored, Not Contained: The Future of Iraq's Popular Mobilization Forces, The Washington Institute for Near East Policy, March 2020, [url](#), pp. 67-68

⁽⁸¹¹⁾ 'IranWire is a 'joint venture of a group of journalists in the Diaspora' who seek 'to empower Iranian citizen journalists' by creating a forum to discuss national and local news and connecting local and professional Iranian journalists.' Iranwire, About Us, n. d., [url](#)

- Kata'ib Jund Al-Imam – 6. Tugay⁸¹² – [eski] Falcon Üssü.⁸¹³

Eylül 2019'da o zamanki başbakan tarafından çıkarılan ve PMU'nun yapısında reformu zorunlu kılan bir kararnamede (331 sayılı Kanun Hükmünde Kararname) daha önce tanımlanmamış bir komutanlık olan Bağdat Yedek Harekât Komutanlığı'ndan bahsedilmiştir. Bu komutanlık dört tugaydan oluşmaktadır. Knights ve diğerlerine göre muhtemel kontrol bölgesi “şehrin ana girişlerini koruyan Bağdat Kemerleri bölgesi” olacaktır.⁸¹⁴ Ancak bunun ne ölçüde uygulandığına dair hiçbir bilgi bulunamamıştır.

PMU (Haşdi Şabi) emir-komuta zincirinin dışında, görünürde Savunma Bakanlığı'na bağlı olan ve pek çok küçük gruptan oluşan bir başka Haşdi grubu Bağdat Kemerleri bölgelerinde faaliyet göstermektedir. Bu “Savunma Haşdi” grupları, PMU Komisyonu tarafından tanınmamalarına ve bazı PMU destekçileri tarafından suç çeteleri olarak karalanmalarına rağmen Savunma Bakanlığı'nın Bağdat Harekât Komutanlığı (BOC) gözetiminde faaliyet gösteren 56 müfreze büyüklüğünde kontrol noktası birimi sağlamışlardır.⁸¹⁵

IŞİD

New Lines Strateji ve Politika Enstitüsü'nün Mayıs 2021 tarihli bir raporu, IŞİD'in ISF ve PMU'ya yönelik kayıtlı saldırılarının konumlarına dayanarak IŞİD savaşçılarının Bağdat dâhil olmak üzere birçok vilayette çoğunlukla örtüşen “coğrafi mıntikalara” dağıldığı sonucuna varmıştır.⁸¹⁶ Knights ve Almeida, Mayıs 2020 tarihli raporlarında aktif IŞİD saldırı hücrelerinin Tarmiyah; Taji/Saab al-Bour; Ebu Gureyb/Zaidon; Latifiya/Yusufiye/Mahmudiyah üçgeni; Jurf Sakhar ve Jisr Diyala/Madain'de bulunduğunu değerlendirmiştir.⁸¹⁷

Aynı kaynağa göre IŞİD'in tarihi kalesi Tarmiyah'ı çevreleyen Kuzey Bağdat Kemerleri, “Bağdat'ın batısındaki Fırat koridoru ile kuzeye ve doğuya uzanan Dicle ve Diyala nehir vadisi sistemleri” gibi coğrafi bölgelerin birçoğunu birbirine bağlayarak grup için bir geçiş koridoru görevi görmektedir. Görünüşe göre bu bölge Suriye'den Fırat Nehri boyunca aşağı inerek Hit, Felluce/Karma ve Tharthar Gölü'nün güney kıyıları arasındaki üçgende toplanan “savaşçılar için merkez” olarak kullanılmaktadır.⁸¹⁸

ABD liderliğindeki Koalisyon güçleri

Temmuz 2021'de Biden yönetimi, ABD birliklerinin Irak'ta savaşma misyonunun 2021 sonunda sona ereceğini, fakat ABD kuvvetlerinin Irak silahlı kuvvetlerine eğitim ve danışmanlık vermeye devam edeceğini duyurmuştur. Temmuz 2021 itibarıyla ülkede 2.500 ABD askeri vardır.⁸¹⁹

⁽⁸¹²⁾ Knights, M. et al., Honored, Not Contained: The Future of Iraq's Popular Mobilization Forces, The Washington Institute for Near East Policy, March 2020, [url](#), pp. 68, 117

⁽⁸¹³⁾ Iran Wire, خريطة انتشار الميليشيات الإيرانية في سوريا والعراق [Map of Iran-backed Militias in Syria and Iraq], 8 May 2020, [url](#)

⁽⁸¹⁴⁾ Knights, M. et al., Honored, Not Contained: The Future of Iraq's Popular Mobilization Forces, The Washington Institute for Near East Policy, March 2020, [url](#), pp. 42-43

⁽⁸¹⁵⁾ Knights, M. et al., Honored, Not Contained: The Future of Iraq's Popular Mobilization Forces, The Washington Institute for Near East Policy, March 2020, [url](#), pp. 4, 125

⁽⁸¹⁶⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute for Strategy and Policy, 18 May 2021, [url](#)

⁽⁸¹⁷⁾ Knights, M. and Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, May 2020, [url](#), p. 23

⁽⁸¹⁸⁾ Knights, M. and Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, May 2020, [url](#), p. 19; see also Knights, M., The Islamic State Inside Iraq: Losing Power or Preserving Strength?, December 2018, [url](#), p. 4

⁽⁸¹⁹⁾ BBC News, US combat forces to leave Iraq by end of year, 27 July 2021, [url](#)

2020 yılında iki üssün kontrolü Koalisyon birliklerinden ISF'ye devredilmiştir. Ağustos ayında Taji Kampı ABD kuvvetleri tarafından,⁸²⁰ nisan ayında da Ebu Gureyb'deki bir harekât üssü Fransız birlikler tarafından⁸²¹ Irak kuvvetlerine geri verilmiştir.

Bağdat Uluslararası Havalimanı yakınındaki tesislerden Camp Victory üssü ise Eylül 2021 itibarıyla ABD kuvvetlerini barındırmaya devam etmektedir.⁸²² Burası ABD birlikleri tarafından istihbarat ve kontrol amacıyla ve komuta merkezi olarak kullanılmaktadır.⁸²³

ABD liderliğindeki IŞİD karşıtı Uluslararası Koalisyon'un Irak Görev Gücü, 2020 ortalarında "Bağdat'taki merkezî bir konumda Iraklı operasyonel harekât irtibat görevlileriyle yan yana çalışan 13 Koalisyon ülkesinden danışmanların" oluşturduğu ve Askerî Danışma Grubu adı verilen bir kuruluşa dönüştürülmüştü.⁸²⁴ Bu raporun hazırlandığı kısıtlı sürede bu konum hakkında daha fazla bilgi bulunamamıştır.

2.3.4 Güncel güvenlik eğilimleri

Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler

IŞİD direnişi

IŞİD, referans dönemde vilayette saldırılar gerçekleştirmeye devam etmiş, ISF de karşılığında terörle mücadele operasyonları yürütmüştür.⁸²⁵ 2019'da ve 2020'nin başlarında grup artık Bağdat şehri gibi kentsel bölgelere sızmadığı için⁸²⁶ IŞİD faaliyetlerinin "çoğunlukla ülkenin kırsal bölgeleriyle sınırlı olduğu" tahmin edilmiştir.⁸²⁷ IŞİD'in varlık gösterdiği alan o dönemden beri Bağdat Kemerleri'nden intihar bombası saldırılarıyla Bağdat şehrine kadar uzanmıştır.⁸²⁸ IŞİD bağlantılı haber kuruluşu Amaç, grubun 2020 yılında Bağdat vilayetinde 210 kişiyi öldürdüğünü ya da yaraladığını iddia etmiştir.⁸²⁹

Kasım 2020'den itibaren Joel Wing'in "kış uykusu" olarak söz ettiği bir dönemin ardından IŞİD Nisan 2021'de yıllık taarruzuna başlamıştır.⁸³⁰ Grup Bağdat Kemerleri'nde toplum ve aşiret liderlerini hedef almaya devam etmesine rağmen yüksek profilli saldırılar gerçekleştirmek amacıyla kentte de küçük hücreleri elinde bulundurmakta⁸³¹ ve VBIED'ler gibi askerî materyal ve ekipmanları kuzey Irak'taki tartışmalı bölgelerde yer alan güvenli sığınaklardan Bağdat Kemerleri aracılığıyla başkente taşımaktadır. ISW'nin Mayıs 2021'de yazdığı gibi bu durum,

⁽⁸²⁰⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#), p. 1; Al Jazeera, US-led coalition troops withdraw from Iraq's Camp Taji base, 23 August 2020, [url](#)

⁽⁸²¹⁾ Rudaw, US-led coalition withdraws from sixth Iraqi military base, 7 April 2020, [url](#)

⁽⁸²²⁾ Tasnim News Agency, Huge Cloud of Smoke Seen Billowing from Base Housing US Forces in Iraq (+Video), 28 September 2021, [url](#); see also AA, Airport in Iraqi capital comes under drone attack, 10 June 2021, [url](#)

⁽⁸²³⁾ Al Jazeera, خريطة انتشار القواعد العسكرية الأميركية بالعراق [Including 5 200 Soldiers.. Map of Locations of US Military Bases in Iraq], 8 January 2020, [url](#)

⁽⁸²⁴⁾ USDOD, Combined Joint Task Force Operation Inherent Resolve, Coalition Task Force-Iraq transitions to Military Advisor Group, 4 July 2020, [url](#)

⁽⁸²⁵⁾ UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2020/1099], 10 November 2020, [url](#), para. 26; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/120], 8 February 2021, [url](#), para. 18; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/426], 4 May 2021, [url](#), para. 17; UNSG, Implementation of resolution 2576 (2021) [S/2021/700], 3 August 2021, [url](#), para. 16

⁽⁸²⁶⁾ International Crisis Group, Averting an ISIS Resurgence in Iraq and Syria, 11 October 2019, [url](#), p. 7

⁽⁸²⁷⁾ Heller, S., When Measuring ISIS's "Resurgence", Use the Right Standard, 13 May 2020, International Crisis Group, [url](#)

⁽⁸²⁸⁾ GIGA, Not a Storm in a Teacup: The Islamic State after the Caliphate, April 2021, [url](#), p. 4

⁽⁸²⁹⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute for Strategy and Policy, 18 May 2021, [url](#)

⁽⁸³⁰⁾ Wing, J., Islamic State Ramadan Offensive Begins, Pro-Iran Groups Increase Attacks In April 2021, Musings on Iraq [Blog], 3 May 2021, [url](#)

⁽⁸³¹⁾ ISW, ISIS Ramadan 2021 Campaign Review, 26 May 2021, [url](#), pp. 2-3

IŞİD'in Bağdat şehrinde kitlesel zayıata neden olan saldırılara ülkenin diğer her yerindeki saldırılardan daha çok önem verdiğini gösterebilir.⁸³²

IŞİD'in "Bağdat şehrinde milislerin Irak Güvenlik Güçleri'ni kovduğu mahallelerdeki güvenlik boşluklarından" faydalandığı,⁸³³ Ocak 2021'de Bağdat şehrinin Tayaran Meydanı'ndaki bir pazarda düzenlenen çifte intihar saldırısını (en az 31 sivil ölü, 110 yaralı)⁸³⁴ ve Temmuz 2021'de Sadr şehrindeki bir pazarda düzenlenen başka bir intihar saldırısını (en az 36 ölü, 60 yaralı)⁸³⁵ üstlendiği bildirilmektedir. ISW, Nisan 2021 Ramazan ayında Sadr şehrinde gerçekleştirilen (ve kaynaklara bağlı olarak 1 veya 4 kişinin ölümüne neden olan)⁸³⁶ bir diğer bombalamanın⁸³⁷ ardında da IŞİD'in olduğunu bildirmiştir. Kazimiye'de de mart ayında Şii hacılara düzenlenen küçük ölçekli bir saldırı⁸³⁸ ve Haziran 2021'de Şii türbesi civarındaki restoran bombalaması (4 ölü ve 36 yaralı)⁸³⁹ gibi saldırılar bildirilmiştir.

İran destekli Şii milisler ve Irak hükûmeti/Uluslararası Koalisyon arasındaki gerilimler

Bağdat vilayeti, IŞİD karşıtı Uluslararası Koalisyon'a erzak taşıyan kamyon konvoylarına yönelik saldırılardan etkilenmeye devam etmiştir.⁸⁴⁰ Son aylarda bu tür saldırılar ağırlıklı olarak KH bağlantılı Qasem Al-Jabbarin ve AAH bağlantılı Ashâb-ı Kehf tarafından üstlenilmiştir.⁸⁴¹

İran destekli Şii milisler, Bağdat şehrindeki destek bölgelerinden ABD Büyükelçiliği ve Bağdat Uluslararası Havalimanı gibi başlıca Koalisyon varlıklarına yönelik roket saldırılarını sürdürmüştür.⁸⁴² Bir IED saldırısı da İngiliz diplomatik personelini taşıyan bir aracı hedef almıştır (üstlenilmemiştir⁸⁴³).⁸⁴⁴

Knights'a göre KH, muhtemelen Mayıs 2019'da başlattığı eğilimi sürdürerek "hem PMF'nin bir parçası olarak kalmasını hem de siyasi eleştirilerden uzak durmasını sağlamak için" saldırılardaki rolünü maskeleyerek saldırıları üstlenecek çeşitli takma grup isimleri kullanıyor gibi görünmektedir.⁸⁴⁵ Ekim 2021 tarihli bir rapora göre (Usbat al-Thairen, Ashâb-ı Kehf ve Rab'Allah dâhil olmak üzere) bu "paravan gruplar" Şii milislerin "direniş göstermek, destekçileri memnun etmek, hükûmete ve koalisyona baskı yapmak gibi çıkarlar elde ederken misillemeyi geciktirmek, gözaltına alınmak ve halkın hoşnutsuzluğuna hedef olmak gibi riskleri azaltmasını sağlamaktadır.⁸⁴⁶ Aralık 2020'de Ashâb-ı Kehf ABD Büyükelçiliği'ne roket atarak

⁽⁸³²⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#), pp. 1-2

⁽⁸³³⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#), p. 4

⁽⁸³⁴⁾ UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/426], 4 May 2021, [url](#), para. 54

⁽⁸³⁵⁾ DW, Iraq: Market bomb attack kills 36, including children, 20 July 2021, [url](#); see also UN News, Iraq: Bomb attack on eve of Eid al-Adha, 'terrorism knows no bounds', 20 July 2021, [url](#)

⁽⁸³⁶⁾ Agencia EFE, 4 Die in blast in Iraq's capital, 15 April 2021, [url](#)

⁽⁸³⁷⁾ ISW, ISIS Ramadan 2021 Campaign Review, 26 May 2021, [url](#), p. 3

⁽⁸³⁸⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#), p. 5

⁽⁸³⁹⁾ EPIC, ISHM: June 3 – June 10, 2021, 10 June 2021, [url](#)

⁽⁸⁴⁰⁾ UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2020/1099], 10 November 2020, [url](#), para. 27; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/426], 4 May 2021 [url](#), para. 20; UNSG, Implementation of resolution 2576 (2021) [S/2021/700], 3 August 2021, [url](#), para. 19

⁽⁸⁴¹⁾ Knights, M. and Smith, C., Ashab al-Kahf's Takeover of the Convoy Strategy, The Washington Institute for Near East Policy, 22 November 2021, [url](#)

⁽⁸⁴²⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#), p. 4; see also UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2020/1099], 10 November 2020, [url](#), para. 28; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/426], 4 May 2021, [url](#), para. 20; UNSG, Implementation of resolution 2576 (2021) [S/2021/700], 3 August 2021, [url](#), para. 17

⁽⁸⁴³⁾ GardaWorld, Iraq: Explosive device strikes British diplomatic vehicle in Baghdad September 15, 15 September 2020, [url](#)

⁽⁸⁴⁴⁾ UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2020/1099], 10 November 2020, [url](#), para. 27

⁽⁸⁴⁵⁾ Knights, M., Back into the Shadows? The Future of Kata'ib Hezbollah and Iran's Other Proxies in Iraq, October 2020, [url](#), p. 8

⁽⁸⁴⁶⁾ Knights, M., Discordance in the Iran Threat Network in Iraq: Militia Competition and Rivalry, October 2021, [url](#), p. 10

ABD kuvvetlerine karşı tüm operasyonları ilgilendiren⁸⁴⁷ ve İran tarafından desteklenen⁸⁴⁸ bir ateşkesi ihlal etmiştir.

Referans dönemde doğrudan ABD liderliğindeki Koalisyon ile bağlantılı hedeflere yönelik saldırıların dışında (ABD tarafından desteklenen⁸⁴⁹) Başbakan el-Kazimi'ye karşı İran destekli Şii milislerin faaliyetlerinde artış görülmüştür. Kasım 2021 başlarında AAH ve KH militanları, kaynakların koordineli olarak tanımladığı bir saldırıda başbakanın Yeşil Bölge'deki ikametgâhına patlayıcılarla dolu iki drone ateşlemiş, korumalarından birçoğu yaralanmıştır. Bu saldırı, AAH ve KH destekçilerinin Yeşil Bölge'ye zorla girme girişimi sonucunda en az bir destekçinin ölmesi üzerine AAH komutanı Başbakan el-Kazimi'den intikam yemini ettiği için düzenlenmiştir. Ekim 2021 sonlarında Irak Ulusal İstihbarat Servisi (INIS) karargâhını hedef aldığı varsayılan (ve zayiata neden olmayan) bir roket saldırısı, el-Kazimi yönetimine yönelik bir diğer saldırı olmuştur.⁸⁵⁰

Ayrıca Şii milislerin şehirdeki ISF kontrolünü azaltmayı amaçlayan “toplumsal kontrol çabalarında” bulunduğu ve Kasım 2020'de kapsamını genişleterek sadece merkezî Kerrada ilçesinde değil kendi destek bölgelerinde de yerel işletmeleri hedef almıştır. KH⁸⁵¹ ile bağlantılı Şii cezalandırıcı grup Rab'Allah'ın “karmaşık mezheplerin bulunduğu mahallelerdeki içki dükkânları üzerinde yoğunlaşan saldırılar” gerçekleştirdiği, ayrıca muhtemelen Ekim 2021 parlamenter seçimlerinden önce “seçmenlerin davranışlarını kontrol etmek ya da siyasi rakiplere gözdağı vermek” amacıyla Hristiyan mahallelerde de saldırılar düzenlediği bildirilmektedir. Grup ayrıca Mart 2021 sonlarında Bağdat şehrinde silahlı yürüyüş düzenlemiştir.⁸⁵²

ISW'nin aşağıdaki haritası, Bağdat'taki PMF saldırılarının seçim haritası üzerindeki dağılımını göstermektedir:

⁽⁸⁴⁷⁾ Weiss, J. L., Iran's Resistance Axis Rattled by Divisions: Asaib Ahl al-Haq's Leader Rejects the Ceasefire in Iraq, Jamestown Foundation, 12 February 2021, [url](#)

⁽⁸⁴⁸⁾ Weiss, J. L., Iran's Resistance Axis Rattled by Divisions: Asaib Ahl al-Haq's Leader Rejects the Ceasefire in Iraq, Jamestown Foundation, 12 February 2021, [url](#)

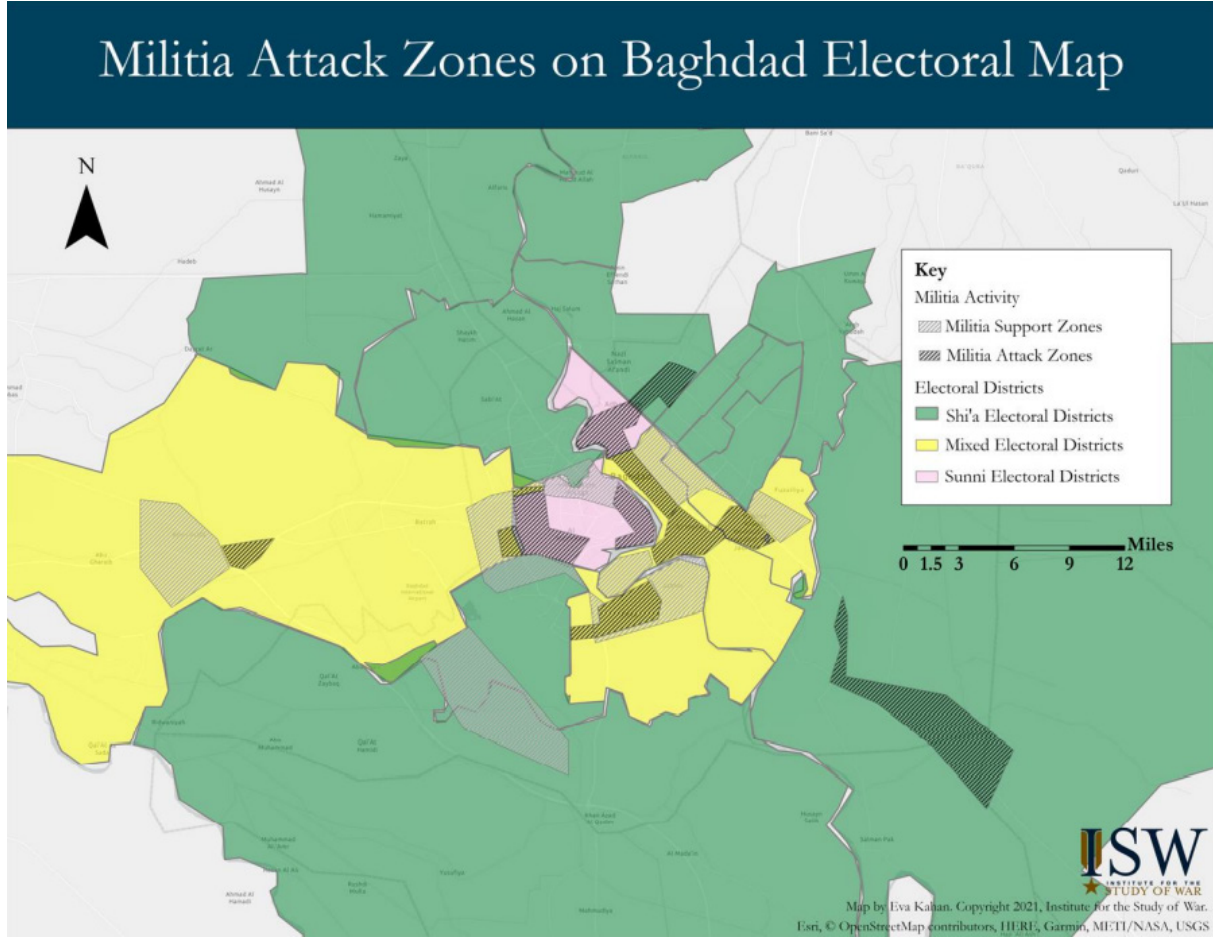
⁽⁸⁴⁹⁾ Jameel, R., Iraqi Prime Minister Walks Tightrope Between Shia Militias and the United States, Jamestown Foundation, 2 July 2021, [url](#)

⁽⁸⁵⁰⁾ ISW, Iran's Axis of Resistance in Review, October 21 - November 7, 2021, 8 November 2021, [url](#), pp. 1, 4-5

⁽⁸⁵¹⁾ Hamdi, Malik, Ph.D., [Twitter], posted on: 25 March 2021, [url](#)

⁽⁸⁵²⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#), p. 4

Harita 12: Bağdat Seçim Haritası Üzerinde Milis Saldırı Bölgeleri © ISW 2021⁸⁵³

Savaş Araştırmaları Enstitüsü'nün (ISW) Mayıs 2021 tarihli bir değerlendirmesine göre ISF'nin Bağdat'taki Şii milislere karşı koyma girişimleri çoğunlukla başarısız olmaktadır: CTS'nin milislere karşı çabaları genellikle milis temsilcilerinin tutuklanmasına odaklanmakta, “bu kişiler genellikle birkaç saat sonra siyasi müttefikleri tarafından serbest bırakılmaktadır”. Mart 2021'de düzenlenen Rab'Allah yürüyüşünden sonra CTS Yeşil Bölge'de ve Karrada mahallesinde “sembolik birlikler konuşlandırılmasına” rağmen bu milislerin oluşturduğu tehditlere karşı koyacak insan gücüne sahip değildir.⁸⁵⁴

Protestolar

2020 sonlarına kadar küçük ölçekli protestolar devam etmiş, kasım ayı ortasında gösteriler düzenlenmiştir.⁸⁵⁵ Sonraki günler ve haftalarda kimliği belirsiz silahlı adamlar Tahrir Meydanı'nın çevresi dâhil olmak üzere Bağdat'ın çeşitli yerlerindeki protestoculara saldırır ve yaralanmalarına neden olurken⁸⁵⁶ olay sayısında artış bildirilmiştir.⁸⁵⁷ Knights'ın gözlemlediği gibi, milislerin cezasız kalması “artık güvence altında olmadığından” sokaklardaki göstericilere

⁽⁸⁵³⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#), p. 4

⁽⁸⁵⁴⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#), p. 5

⁽⁸⁵⁵⁾ UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/120], 8 February 2021, [url](#), para. 12

⁽⁸⁵⁶⁾ UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/120], 8 February 2021, [url](#), para. 46

⁽⁸⁵⁷⁾ UNAMI, Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, [url](#), p. 17

saldıran milislerin bilindiği 2019 sonbaharına kıyasla eylemcileri hedef alan grupların kimliğini belirlemek gittikçe zorlaşmıştır.⁸⁵⁸

Protestocuların ve eylemcilerin hedef gözetilerek öldürülmesinden sorumlu olanların cezasız kalmasına karşı Mayıs 2021 sonlarında Bağdat'ın birçok bölgesinde büyük gösteriler düzenlenmiştir.⁸⁵⁹ Tahrir Meydanı'nda hangi gruba bağlı oldukları kesinleştirilemeyen güvenlik güçleri protestocuları dağıtmak için "hakiki mühimmat, göz yaşartıcı bombalar ve coplar kullanarak" iki göstericinin ölümüne neden olmuş, güvenlik güçleri dâhil olmak üzere 130 kişi yaralanmıştır.⁸⁶⁰ Bağdat'ta belirli protestocu ve eylemci profillerinin hedef alınması hakkında daha fazla bilgi için bkz. [EASO COI Raporu – Irak: Bireylerin Hedef Alınması \(Ocak 2022\)](#), bölüm 3: Siyasi muhalefet yapan eylemciler ve protestocular.

Bu esnada İran yanlısı grupların destekçileri, PMU ile bağlantılı siyasi ittifakın önemli kayıplar aldığı Ekim 2021 parlamenter seçimlerinin sonuçlarını protesto etmiştir. "Dolandırıcılık" sloganları atan protestocuların Yeşil Bölge'nin dışında güvenlik güçleriyle çarpışması sonucunda iki protestocu ölmüş, düzinelerce protestocu ve güvenlik görevlisi ise yaralanmıştır.⁸⁶¹

Güvenlik olayları

ACLED, Ağustos 2020-Ekim 2021 arasında Bağdat vilayetinde çoğunluğu Kazımiye ilçesinde gerçekleşen 104 çatışma, 176 patlama olayı/uzaktan şiddet ve sivillere karşı 103 şiddet vakası olmak üzere toplam 383 güvenlik olayı bildirmiştir.⁸⁶²

Referans dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıda şekil 15'te gösterilmektedir.

⁽⁸⁵⁸⁾ Knights, M., Back into the Shadows? The Future of Kata'ib Hezbollah and Iran's Other Proxies in Iraq, October 2020, [url](#), p. 16

⁽⁸⁵⁹⁾ France 24, Two Iraqis killed at protest demanding justice for slain pro-democracy activists, 26 May 2021, [url](#)

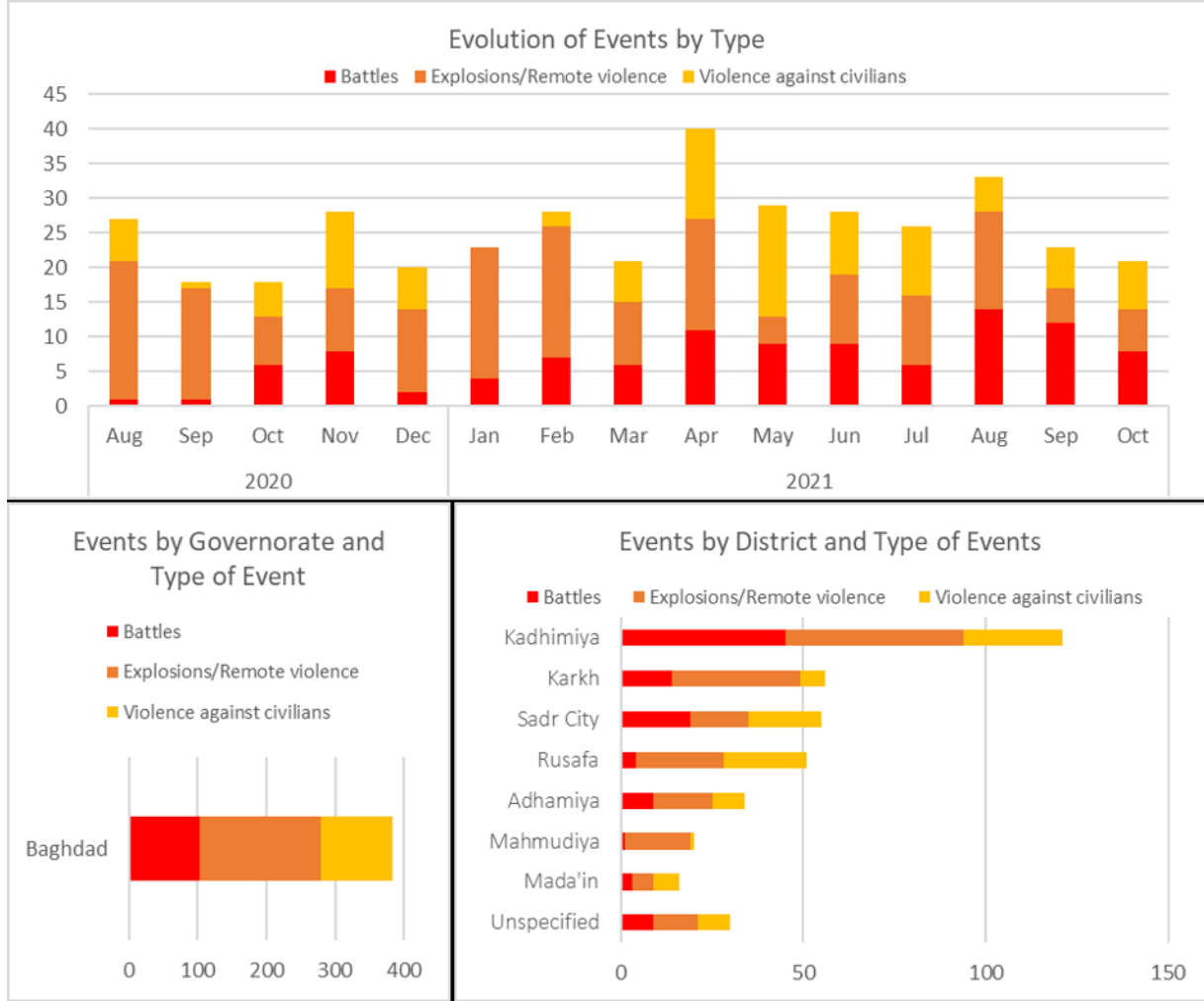
⁽⁸⁶⁰⁾ UNAMI, Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, [url](#), p. 17

⁽⁸⁶¹⁾ Al Jazeera, Protests against Iraq election results turn violent, 5 November 2021, [url](#)

⁽⁸⁶²⁾ Kamuya açık ACLED verilerini esas alan EUAA analizi. ACLED, ACLED Veri Dışa Aktarma Aracı, 1 Ağustos 2020 – 31 Ekim 2021, 10 Kasım 2021, [url](#). ACLED, aslında Kuzey Bağdat Kemerleri'nde gerçekleşen olayların çoğunu Bağdat şehrinin Kazımiye ilçesinde gerçekleşmiş olarak kodlamıştır. Bu da Bağdat'ta gerçekleşen olayların sayısını büyük ölçüde artırmıştır.

Şekil 12: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Bağdat vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi⁸⁶³

Örnek olaylar

Sadr şehri

- IŞİD, 15 Nisan 2021'de Sadr şehrindeki bir pazarda bombalı saldırı gerçekleştirmiş,⁸⁶⁴ (kaynaklara bağlı olarak) 1 veya 4 kişi ölmüş ve 20 kişi yaralanmıştır.⁸⁶⁵
- 30 Haziran 2021'de Sadr şehrindeki Maridi pazarında gerçekleştirilen bombalı saldırıda en az 15 sivil yaralanmıştır. Hiçbir grup saldırının sorumluluğunu hemen üstlenmemiştir.⁸⁶⁶
- 19 Temmuz 2021'de IŞİD Sadr şehrinde en az 36 kişinin öldüğü ve 60 kişinin yaralandığı bir intihar bombası saldırısını üstlenmiştir.⁸⁶⁷

⁽⁸⁶³⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽⁸⁶⁴⁾ ISW, ISIS Ramadan 2021 Campaign Review, 26 May 2021, [url](#), p. 3

⁽⁸⁶⁵⁾ Agencia EFE, 4 Die in blast in Iraq's capital, 15 April 2021, [url](#)

⁽⁸⁶⁶⁾ AA, At least 15 people injured in Baghdad blast, 30 June 2021, [url](#)

⁽⁸⁶⁷⁾ DW, Iraq: Market bomb attack kills 36, including children, 20 July 2021, [url](#); see also UN News, Iraq: Bomb attack on eve of Eid al-Adha, 'terrorism knows no bounds', 20 July 2021, [url](#)

Bağdat şehrinin merkez ilçeleri

- 4 Aralık 2020'de kimliği belirsiz silahlı kişiler Tahrir Meydanı'ndan gelen dört protestocunun bulunduğu bir araca ateş açmış, iki kişiyi yaralamıştır.⁸⁶⁸
- 11 Aralık 2020'de bir grup maskeli adam Tahrir Meydanı yakınında protestoculara saldırmış, bir kişiyi defalarca bıçaklamıştır.⁸⁶⁹
- IŞİD, 21 Ocak 2021'de Bağdat şehrinin Tayaran Meydanı'ndaki bir pazarda düzenlenen, en az 31 sivilin ölümüne ve 110 kişinin yaralanmasına neden olan çifte intihar saldırısını üstlenmiştir.⁸⁷⁰
- 25 Mayıs 2021'de kimliği belirsiz güvenlik güçleri Tahrir Meydanı'ndaki protestocuları dağıtmak için hakiki mühimmat, göz yaşartıcı bombalar ve coplar kullanarak iki göstericinin ölümüne neden olmuş, güvenlik güçleri dâhil olmak üzere 130 kişi yaralanmıştır.⁸⁷¹

Yeşil Bölge

- 26 Mayıs 2021'de bir PMU komutanının tutuklanmasından sonra diğer PMU unsurları bu kişinin serbest bırakılması talebiyle Yeşil Bölge'de konuşlandırılmıştır.⁸⁷²
- İran yanlısı grupların destekçileri, 5 Kasım 2021'de Ekim 2021 parlamenter seçimlerinin sonuçlarını protesto etmiş, Yeşil Bölge'nin dışında güvenlik güçleriyle çatışmıştır.⁸⁷³ En az üç protestocu öldürülmüş, düzinelerce kişi de yaralanmıştır.⁸⁷⁴
- 7 Kasım 2021'de AAH ve KH militanları, Başbakan el-Kazimi'ye yönelik koordineli olduğu bildirilen bir suikast girişiminde başbakanın Yeşil Bölge'deki ikametgâhına patlayıcılarla dolu iki drone ateşlemiş, korumalarından yedisi yaralanmıştır.⁸⁷⁵

Bağdat Uluslararası Havalimanı bölgesi

- 28 Eylül 2020'de Bağdat Uluslararası Havalimanı yakınındaki bir eve isabet eden roket saldırısında iki kadın ve üç çocuğun öldüğü, iki çocuğun da yaralandığı bildirilmiştir.⁸⁷⁶
- 21 Ocak 2021'de Ebu Gureyb bölgesinde ABD liderliğindeki IŞİD karşıtı Uluslararası Koalisyon'a erzak taşıyan bir konvoyu bir IED isabet ettiği, konvoyu eşlik eden bir ISF üyesinin yaralandığı bildirilmiştir.⁸⁷⁷
- 8 Kasım 2021'de IŞİD savaşçısı olduğundan şüphelenilen kişiler Bağdat Uluslararası Havalimanı'nın güneyindeki Radwaniya bölgesinde yer alan bir gözetleme noktasına saldırarak PMU üyeleri dâhil olmak üzere 11 kişiyi öldürmüştür. Saldırıda sekiz kişi daha yaralanmıştır.⁸⁷⁸

⁽⁸⁶⁸⁾ UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/120], 8 February 2021, [url](#), para. 46

⁽⁸⁶⁹⁾ UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/120], 8 February 2021, [url](#), para. 46

⁽⁸⁷⁰⁾ UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/426], 4 May 2021, [url](#), para. 54

⁽⁸⁷¹⁾ UNAMI, Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, [url](#), p. 17

⁽⁸⁷²⁾ UNSG, Implementation of resolution 2576 (2021) [S/2021/700], 3 August 2021, [url](#), para 7

⁽⁸⁷³⁾ Al Jazeera, Protests against Iraq election results turn violent, 5 November 2021, [url](#)

⁽⁸⁷⁴⁾ GardaWorld, Iraq: At least three demonstrators killed, dozens injured amid clashes with security forces near the checkpoint one of Baghdad's Green Zone Nov. 5 /update 1, 5 November 2021, [url](#)

⁽⁸⁷⁵⁾ ISW, Iran's Axis of Resistance in Review, October 21 - November 7, 2021, 8 November 2021, [url](#), p. 1

⁽⁸⁷⁶⁾ UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2020/1099], 10 November 2020, [url](#), para. 28

⁽⁸⁷⁷⁾ GardaWorld, Iraq: Supply convoy for US-led forces struck by improvised explosive device in Baghdad Governorate, Jan. 21, 21 January 2021, [url](#)

⁽⁸⁷⁸⁾ Al-Monitor, Suspected Islamic State gunmen kill 11 at military post outside Baghdad, 9 November 2020, [url](#)

Tarmiyah

- 20 Ağustos 2021'de IŞİD savaşçıları PMU üyelerine saldırarak dört kişiyi öldürmüş, birçok kişiyi de yaralamıştır.⁸⁷⁹
- 23 Ekim 2021'de IŞİD militanları bir sivil öldürmüş ve annesini yaralamıştır. Militanlar ertesi gün aracına saldırdıkları bir sivil öldürmüştür.⁸⁸⁰

2.3.5 Sivil zayıt

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları⁸⁸¹ ve sivil zayıt sayısı aşağıda tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7: 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Bağdat vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıtın sayısı⁸⁸²

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt
Bağdat	9	12	12	24	13	72	239	311

2.3.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

En son Ağustos 2021'de güncellenen verilere göre Mayın Faaliyet Müdürlüğü (DMA), vilayette patlayıcı savaş kalıntılarıyla (ERW) kirlenmiş bölgeyi 3.511 metrekare olarak listelemiştir.⁸⁸³ Bu raporun hazırlandığı kısıtlı sürede daha fazla ilgili bilgi bulunamamıştır.

2.3.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

IOM verilerine göre 30 Eylül 2021 itibarıyla Bağdat vilayetinde 26.610 ÜYEK kayıtlıdır. Bu ÜYEK'lerin büyük çoğunluğu (%43) Anbar vilayetinden; diğerleri ise Babil (%27), Ninova (%18), Selahaddin (%7) ve Diyala (%3) vilayetlerinden gelmiştir. Vilayette en yüksek ÜYEK nüfusuna ev sahipliği yapan ilçeler Mahmudiyah (%28), Ebu Gureyb (%20) ve Karkh'tır (%18). Bağdat vilayetinde %67'si Mahmudiyah ilçesinde olmak üzere 8.448 ÜYEK, IOM tarafından kritik olarak sınıflandırılan sığınaklarda (ör. çadırlar, geçici sığınaklar, çamurdan evler ya da koruganlar, sahipsiz ya da oturulmaya elverişsiz evler) yaşamaktadır.⁸⁸⁴ REACH, Eylül 2020'de Azamiya ilçesindeki ÜYEK hanelerinden %60 ila %80'inin; Mahmudiyah ve Karkh ilçelerindeki ÜYEK hanelerinden %80 ila %90'ının; Kazimiye ilçesindeki ÜYEK hanelerinden %90 ila %100'ünün ve

⁽⁸⁷⁹⁾ EPIC, ISHM: August 19 – August 26, 2021, 26 August 2021, [url](#)

⁽⁸⁸⁰⁾ EPIC, ISHM: October 21 – October 28, 2021, 28 October 2021, [url](#)

⁽⁸⁸¹⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıta yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun [Giriş](#) kısmındaki [Kaynaklar](#) bölümüne bakın.

⁽⁸⁸²⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

⁽⁸⁸³⁾ iMMAP, Statistical overview and spatial data of explosive ordnance contamination levels in Iraq, 3 September 2020, [url](#)

⁽⁸⁸⁴⁾ EUAA analysis based on IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

Rusafa ilçesindeki tüm hanelerin ciddi veya aşırı ihtiyaç hâlinde yaşadığını değerlendirmiştir. Vilayetin diğer ilçeleri değerlendirmeye dâhil edilmemiştir.⁸⁸⁵

IOM ayrıca Eylül 2021 itibarıyla ülke genelinde Bağdat vilayetinden gelen toplam 45.324 ÜYEK bulunduğunu belgelemiştir. Bunların büyük çoğunluğuna Süleymaniye (%66) ve Erbil (%27) vilayetleri ev sahipliği yapmaktadır.⁸⁸⁶

IOM verileri ayrıca 30 Eylül 2021 itibarıyla Bağdat vilayetine dönen 91.902 kişi olduğunu, bunlardan %90'ının aynı vilayet içerisinde yerleştirildikleri bölgelerden geri döndüğünü göstermektedir.⁸⁸⁷

⁽⁸⁸⁵⁾ REACH, Multi-Cluster Needs Assessment: Key Findings for Iraq, September 2020, 2 June 2021, [url](#), p. 2

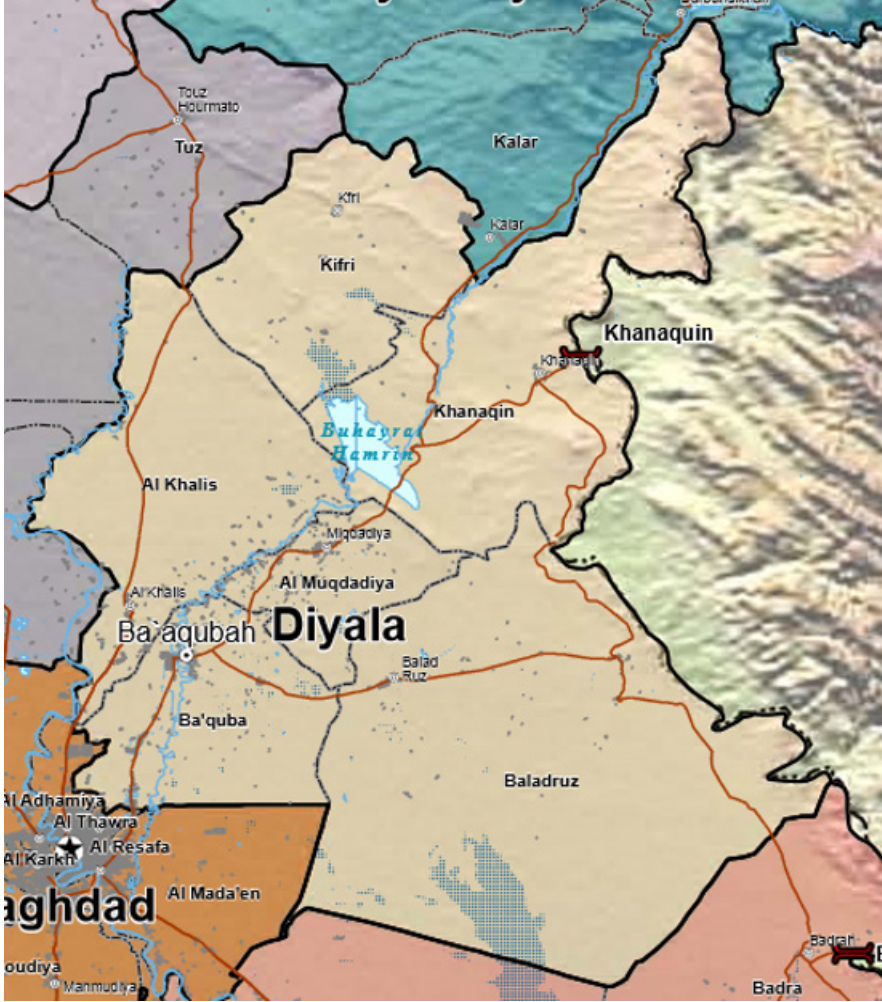
⁽⁸⁸⁶⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽⁸⁸⁷⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, Returnee 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

2.4 Diyala

Harita 13: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte Diyala vilayeti,
© Birleşmiş Milletler.⁸⁸⁸

2.4.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Temel coğrafya

Irak'ın orta-doğu kesiminde yer alan Diyala vilayeti; Süleymaniye, Selahaddin, Bağdat ve Vasit vilayetleriyle komşudur ve İran ile uluslararası sınırı vardır. Vilayet altı ilçeye ayrılmıştır: Bakuba, Balad Ruz, Khalis, Hanekin, Kifri ve Mikdadiye. Vilayetin yönetim merkezi Bakuba şehridir.⁸⁸⁹ Diyala'da KRG ile merkezî hükûmet arasındaki tartışmalı ilçeler Hanekin ve Kifri'nin yanı sıra Balad Ruz ilçesindeki Mandali bucağıdır.⁸⁹⁰ Tartışmalı Hanekin bölgesi (Khaniqin olarak da yazılır); Celevle, Saadiya ve Qara Tape bucağını kapsamaktadır.⁸⁹¹

⁽⁸⁸⁸⁾ UN JAU, Iraq District Map, January 2014, [url](#)

⁽⁸⁸⁹⁾ UNOCHA, Diyala Governorate Profile, March 2009, available at: [url](#), p. 1

⁽⁸⁹⁰⁾ Kane, S., Iraq's disputed territories: a view of the political horizon and implications for U.S. policy, United States Institute of Peace, 2011, [url](#), p. 35; EPIC, ISHM, ISHM reference guide, last revision: May 2020, [url](#)

⁽⁸⁹¹⁾ ICG, Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries, 14 December 2018, [url](#), p. 14

Nüfus

Diyala vilayetinin nüfusunun 2021 itibarıyla 1.768.920 olduğu tahmin edilmektedir.⁸⁹²

Etnik köken

Diyala'nın nüfusu çeşitli etnik ve dinî kökene sahiptir. Her biri İslam'ın Sünni ve Şii mezheplerini bünyesinde bulunduran Araplar, Kürtler ve Türkmenler nüfusun çoğunluğunu oluşturmaktadır.⁸⁹³ Diyala sakinlerinin çoğunluğu Sünni Araplar ve Sünni Türkmenlerdir. İlçenin yönetim merkezi Bakuba'da nüfusun çoğunluğu Sünni Araplardır.⁸⁹⁴ Şii Kürtler (KRG yanlıları)⁸⁹⁵, Hanekin şehrindeki nüfusun en büyük kısmını oluşturmaktadır.⁸⁹⁶ Vilayette ikamet eden diğer etnik ve dinî gruplar arasında Hristiyanlar, Yezidiler ve Ehl-i Hak (kökleri Şii İslam'a dayanan dinî bir grup) bulunmaktadır. Kürt nüfusu arasında ağırlıklı olarak Şii Müslümanlar olan Feyli Kürtleri de vardır (Feili veya Faili olarak da yazılmaktadır).⁸⁹⁷

Juburi ve Tamimi aşiretleri vilayetteki en büyük ve en etkili aşiretlerdir.⁸⁹⁸ Diyala'daki diğer önemli aşiretler El-Assadi, Atighi ve Salhi'dir.⁸⁹⁹

Kara yolu güvenliği

Bağdat-Tahran ve Bağdat-Kerkük-Erbil-Musul otoyolları Diyala'dan geçmektedir. Diyala özellikle Bağdat, Erbil ve Süleymaniye ile iyi bağlantılara sahiptir.⁹⁰⁰ Diyala'nın kara yolu ağı kötü durumda olmasına ve IŞİD ile mücadele bağlamında daha fazla hasar görmesine rağmen Bağdat-Bakuba ana yolu büyük bir hasar görmemiştir ve iyi durumdadır.⁹⁰¹

iMMAP, Eylül 2020 - Şubat 2021 döneminde yolun Bakuba-Hanekin arasındaki kısmını birinci derecede riskli yol, aynı yolun diğer kısımlarını ise ikinci derecede riskli yol olarak tanımlamıştır. Yolun Hanekin-Kalar arasındaki kısmı da birinci ve ikinci derecede riskli yollar olarak tanımlanmıştır. Bakuba'dan Balad Ruz'a giden yolun bazı bölümleri ve bazen de Khalis'ten Kifri'ye giden yolun bazı bölümleri birinci derecede riskli yol olarak belirlenmiştir.⁹⁰² Aralık

⁽⁸⁹²⁾ Iraq, CSO, Population indicators and population estimates, n.d., [url](#)

⁽⁸⁹³⁾ NCCI, Diyala Governorate Profile, January 2016, [url](#), p. 2

⁽⁸⁹⁴⁾ Knights, M., Losing Mosul, Regenerating in Diyala: How the Islamic State Could Exploit Iraq's Sectarian Tinderbox, October 2016, [url](#), p.2

⁽⁸⁹⁵⁾ Saleem, Z.et al., Security and Governance in the Disputed Territories Under a Fractured GOI, November 2018, [url](#)

⁽⁸⁹⁶⁾ Saleem, Z.et al., Security and Governance in the Disputed Territories Under a Fractured GOI, November 2018, [url](#)

⁽⁸⁹⁷⁾ NCCI, Diyala Governorate Profile, January 2016, [url](#), p. 2; Minority Rights Group International, Iraq, Faili Kurds, November 2017, [url](#)

⁽⁸⁹⁸⁾ US Army, Tamimi, Jibouri tribes uphold reconciliation in Diyala, 29 October 2007, [url](#); New York Times (The), Wary tribal alliances, born of necessity, offer hope in Iraq, 6 October 2014, [url](#); LADP, Provincial response plan Diyala governorate, February 2018, [url](#), p. 27

⁽⁸⁹⁹⁾ LADP, Provincial response plan Diyala governorate, February 2018, [url](#), p. 27

⁽⁹⁰⁰⁾ LADP, Provincial response plan Diyala governorate, February 2018, [url](#), p. 15

⁽⁹⁰¹⁾ LADP, Provincial response plan Diyala governorate, February 2018, [url](#), p. 61

⁽⁹⁰²⁾ iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Diyala Governorate (1-28 February 2021), 7 March 2021, available at: [url](#); iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Diyala Governorate (1-31 January 2021), 11 February 2021, available at: [url](#); iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Diyala Governorate (1-31 December 2021), 10 January 2021, available at: [url](#); iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Diyala Governorate (1-31 October 2021), 5 November 2020, available at: [url](#); iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Diyala Governorate (1-31 August 2020), 6 September 2020, available at: [url](#)

2020 – Şubat 2021 arasında özellikle Hanekin ilçesinde ve daha az oranda Mikdadiye ilçesinde patlayıcıların tehlike yarattığı ve zayıfla sonuçlanan olaylar bildirilmiştir.⁹⁰³

PMF bünyesindeki gruplar, ülke genelindeki kontrol noktalarından geçmelerini sağlayan “yetkilendirme” yazılarını kendileri düzenlemektedir. Diyala vilayetinden geçmek, vilayetin büyük bir kısmında güç kazanmış olan Bedir Örgütü veya AAH'nin düzenlediği bir yazıyla mümkündür.⁹⁰⁴ Diyala'nın en büyük kontrol noktası Safra'da Bedir Örgütü veya AAH gibi PMF grupları, Irak ordusunun harekât komutanlığı ve vilayetin valisi (Muthanna al-Tamimi) ile birlikte çalışarak kamyon başına 100 ila 500 ABD doları toplayabilmekte, bazen günde 20.000 ABD dolarına kadar kazanç elde edebilmektedir.⁹⁰⁵ AAH 2018 yılında Cecevl'e ticari açıdan stratejik önem taşıyan yollardaki kontrol noktalarına personel sağlamıştır ve geçen araçlardan vergi almaktadır.⁹⁰⁶

Ekonomi

Portakal ve narenciye üretimi sayesinde Orta Doğu'nun portakal başkenti olarak bilinen Diyala'nın ekonomisi büyük oranda tarıma dayalıdır.⁹⁰⁷ Diyala vilayeti, İran-İrak ticareti için önemli bir geçiştir.⁹⁰⁸ “Ticari, güvenlik ve siyasi nedenlerle stratejik öneme sahiptir” ve İran ile Mounzariah ve Paruezkhan kapıları aracılığıyla büyük gelirler elde etmektedir.⁹⁰⁹ Gümrük görevlileri Bedir Örgütü'nün kontrolü altındaki politika ve güvenlik mekanizmalarıyla iş birliği yapmak zorunda olduğundan Bedir Örgütü Mounzariah ve Mandali sınır kapıları üzerinde etkili bir nüfusa sahiptir. İran'dan gelen gelirler ve askerî destek için bu kapılara güvenmektedir.⁹¹⁰ Petrol açısından zengin Hanekin bölgesinde bir petrol sahası ve bir petrol rafinerisi bulunmaktadır.⁹¹¹ Nisan 2021'de Diyala'daki al-Mansouriya doğal gaz sahasını geliştirme ihalesi, Çinli Sinopec şirketine verilmiştir.⁹¹²

İklim değişikliğinin ve İran'daki baraj inşaat projelerinin daha da kötüleştirdiği su kıtlığı, Diyala'nın tarım sektörünü tehdit etmektedir.⁹¹³ Temmuz 2021 tarihli USDOD raporuna göre, “Diyala vilayetinin ana su kaynağı olan Hemrin Gölü'nün yüzölçümü yarı yarıya küçülerek sulamayı ve tarımsal üretimi etkilemiştir.⁹¹⁴ “İrak hükûmeti, azalan su seviyeleri nedeniyle çiftçilerin yaz

⁽⁹⁰³⁾ iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Casualties from Explosive Hazard Incidents in Anbar, Baghdad, Diyala, Erbil, Kirkuk, Ninewa and Salah Al-Din Governorates 1-28 February 2021, 2 March 2021, available at: [url](#); iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Casualties from Explosive Hazard Incidents in Anbar, Baghdad, Diyala, Erbil, Kirkuk, Ninewa and Salah Al-Din Governorates 1-31 January 2021, 11 February 2021, available at: [url](#); iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Casualties from Explosive Hazard Incidents in Anbar, Baghdad, Diyala, Erbil, Kirkuk, Ninewa and Salah Al-Din Governorates 01-31 December 2020, 10 January 2021, available at: [url](#)

⁽⁹⁰⁴⁾ Mansour, R., Networks of power: the Popular Mobilization Forces and the state in Iraq, Chatham House, February 2021, [url](#), p. 26

⁽⁹⁰⁵⁾ Mansour, R., Networks of power: the Popular Mobilization Forces and the state in Iraq, Chatham House, February 2021, [url](#), p. 31

⁽⁹⁰⁶⁾ Skelton, M. & Saleem, Z., Displacement and Iraq's political marketplace: Addressing political barriers to IDP return, February 2021, [url](#), p. 26

⁽⁹⁰⁷⁾ UNDP, Iraqi heroes confronting COVID-19 in Diyala and Kirkuk, 20 November 2020, [url](#)

⁽⁹⁰⁸⁾ ICG, Iraq's Paramilitary Groups: The Challenge of Rebuilding a Functioning State, 30 July 2018, [url](#), p. 15

⁽⁹⁰⁹⁾ Skelton, M. & Saleem, Z., Iraq's disputed internal boundaries after ISIS, February 2019, [url](#), p. 11

⁽⁹¹⁰⁾ Saleem, A.Z. & Skelton, M., Searching for ghosts: fighting corruption at Iraq's border crossings, 24 February 2021, [url](#)

⁽⁹¹¹⁾ LADP, Provincial response plan Diyala governorate, February 2018, [url](#), p. 43

⁽⁹¹²⁾ EPIC, ISHM, April 15 – April 22, 2021, 22 April 2021, [url](#)

⁽⁹¹³⁾ Middle East Monitor, Water shortages leave Iraq thirsty for regional cooperation, 6 September 2021, [url](#); Rudaw, Iraq's environment, food security very fragile: deputy minister, 25 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM, July 8 – July 15, 2021, 15 July 2021, [url](#); Corona, A., How mangled dam diplomacy is shaping Iraq's water crisis, 4 November 2020, [url](#);

⁽⁹¹⁴⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 58

mahsulü yetiştirmesini kısıtlamıştır, bu da gelirleri ve gıda güvenliğini etkilemektedir.”⁹¹⁵
Ekim 2021’de Diyala’da tahıl yetiştirme sezonu “ciddi su kıtlığı” nedeniyle iptal edilmiştir.”⁹¹⁶

2.4.2 Çatışma geçmişi

Diyala, Irak’ın tamamı için “güvenlik dinamikleri açısından etnik ve mezhepsel bir mikrokozmos” olarak tanımlanmaktadır.⁹¹⁷ Karışık etnik-dinî nüfusu ve hem Bağdat’a hem de İran’a yakınlığı, onu “Irak’ı saran mezhepsel mücadelede çok önemli bir ödül” ve “iktidar için yarışan Şii ve Sünni hiziplerin savaş alanı” hâline getirmiştir.⁹¹⁸ Vilayet, coğrafi konumu nedeniyle Irak hükûmeti ve İran destekli PMF açısından bölgeyi kontrol etmek için öncelikli hale gelmiştir.⁹¹⁹ Vilayetin 2004 yılından beri Irak’taki aşırılık yanlısı direnişçilere ev sahipliği yaptığı bilinmektedir.⁹²⁰

Diyala, 2013-2014 IŞİD işgalinden en kötü etkilenen Irak vilayetlerinden biridir.⁹²¹ IŞİD, taarruzu sırasında Saadiya ve Celevle dâhil olmak üzere vilayetin kuzeyindeki büyük alanları ele geçirmeyi başarmıştır.⁹²² Kifri, Hanekin, Mikdadiye ve Khalis kırsal bölgelerinin bazı kısımları da ele geçirilmiştir. Bazı ilçe merkezlerine birçok saldırı yapılmasına rağmen hiçbiri ele geçirilememiştir.⁹²³ 2014 yılında IŞİD’in Diyala’daki ilerlemeleri, IŞİD’in işlediği zulümler nedeniyle öfkelenen ve aşağılanan Aza, Obeidi ve Juburi aşiretleri gibi birçok aşiret liderini IŞİD’e karşı mücadelede ISF’yi desteklemek için geçici bağlılıklara yöneltmiştir.⁹²⁴ Celevle bölgesindeki büyük bir Arap aşireti olan Karawi (veya Kerwi/Kerwei) IŞİD’e sadakat sözü vermiştir.⁹²⁵

Binlerce bölge sakininin yerlerinden edilmesine yol açan yaklaşık altı aylık bir işgalin ardından Ocak 2015’te Diyala’nın IŞİD kontrolünden tamamen kurtulduğu ilan edilmiştir.⁹²⁶ Savaş Araştırmaları Enstitüsü’nün (ISW) Aralık 2020’de bildirdiğine göre İran destekli Halk Seferberlik Birimleri, IŞİD karşıtı taarruz sırasında “Diyala vilayetinde binlerce Sünni Iraklı sivil zorla yerlerinden etmiş, yüzlercesini de öldürmüştür.”⁹²⁷ Irak’ta çalışan ve Danimarka Göçmenlik Dairesi (DIS)/ Landinfo’nun Nisan 2018’de röportaj yaptığı uluslararası bir STK; silahlı grupların, uzun süreli toplumsal çatışmaların, PMU’ların kaynaklara ve kiralara erişim konusundaki rekabetinin varlığına işaret ederek Diyala’nın güvenlik durumunu “gerçek bir karmaşa” olarak nitelendirmiştir.⁹²⁸

Özellikle IŞİD’i Orta Irak’taki yenilgisinden sonra birçok IŞİD savaşçısı Diyala vilayetindeki eski müttefikleriyle tekrar güçlerini birleştirmiştir.⁹²⁹ Kırsal bölgelere çekilen IŞİD’in Diyala’daki direnişi

⁽⁹¹⁵⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 58

⁽⁹¹⁶⁾ EPIC, ISHM, October 14 -21, 2021, 14 October 2021, [url](#)

⁽⁹¹⁷⁾ Flood, D., From Caliphates to Caves: The Islamic State’s Asymmetric War in Northern Iraq, September 2018, [url](#), p. 36

⁽⁹¹⁸⁾ LADP, Provincial response plan Diyala governorate, February 2018, [url](#), p. 22

⁽⁹¹⁹⁾ Flood, D., From Caliphates to Caves: The Islamic State’s Asymmetric War in Northern Iraq, September 2018, [url](#), p. 32

⁽⁹²⁰⁾ Niqash, New frenemies: Extremists return to Diyala, to reunite with old allies, Al Qaeda, 27 April 2017, [url](#)

⁽⁹²¹⁾ LADP, Provincial response plan Diyala governorate, February 2018, [url](#), p. 23

⁽⁹²²⁾ NCCI, Diyala Governorate Profile, January 2016, [url](#), pp. 3-4

⁽⁹²³⁾ Sanad for Peacebuilding and Social Inquiry, Conflict Fragility and Social Cohesion in Diyala Governorate: Khalis, Muqdadiya, Kifri, and Balad, 14 June 2018, [url](#), p. 22

⁽⁹²⁴⁾ New York Times (The), Wary tribal alliances, born of necessity, offer hope in Iraq, 6 October 2014, [url](#)

⁽⁹²⁵⁾ BBC News, Islamic State Crisis: How Jalawla became a changed town, 15 December 2014, [url](#); Knights, M., Losing Mosul, Regenerating in Diyala: How the Islamic State Could Exploit Iraq’s Sectarian Tinderbox, October 2016, [url](#), p.4

⁽⁹²⁶⁾ Flood, D., From Caliphates to Caves: The Islamic State’s Asymmetric War in Northern Iraq, September 2018, [url](#), p. 32; NCCI, Diyala Governorate Profile, January 2016, [url](#), p. 4.

⁽⁹²⁷⁾ ISW, Iraq is fragile, not hopeless: how Iraq’s fragility undermines regional stability, December 2020, [url](#), p. 27; GICJ, Iraq: ethnic and sectarian cleansing in Diyala, 17 February 2016, [url](#)

⁽⁹²⁸⁾ Denmark, DIS (Danish Immigration Service)/Norway, Landinfo, Iraq: Security situation and the situation for internally displaced persons (IDPs) in the disputed areas, incl. possibility to enter and access the Kurdistan Region of Iraq (KRI), 5 November 2018, [url](#), p. 43

⁽⁹²⁹⁾ Niqash, New frenemies: Extremists return to Diyala, to reunite with old allies, Al Qaeda, 27 April 2017, [url](#)

azalsa da ölümcül olmaya devam etmiştir⁹³⁰ (özellikle hükûmetin kısıtlı erişime sahip olduğu ya da hiç erişemediği kesimlerde).⁹³¹ USDOD'un alıntılıdığı Ortak Görev Gücü-Doğal Kararlılık Harekâtı (CJTF-OIR), 2020 yılı başlarında "İran'a bağlı milislerin en çok yoğunlaştığı yerlerden biri olan Diyala'nın, aynı zamanda IŞİD'in Irak'taki saldırılarının en büyük odağı olduğunu" bildirmiştir.⁹³² USDOD, "IŞİD'in bölgesel hilafetinin düşüşünden bu yana, Bağdat'ın kuzeydoğusundaki Diyala vilayetinin OIR [Doğal Kararlılık Harekâtı] savaş alanında sürekli olarak en yoğun IŞİD saldırılarına tanık olduğunu" da eklemiştir.⁹³³ USDOD, Diyala'da hâkim otorite olan PMF'nin "tek isteği İran'dan silah kaçakçılığı yapmak ve diğer yardımlar almak için Diyala'nın stratejik konumundan yararlanmak olduğundan" mezhepsel gerilimleri daha kötü hâle getirdiğini ifade etmektedir.⁹³⁴ Yerel aşiret güçleri, Peşmerge ve Koalisyon kuvvetleriyle koordinasyon eksikliği IŞİD karşıtı mücadelelerini engellemektedir.⁹³⁵ USDOD, 1 Nisan 2020 - 30 Haziran 2020 dönemini kapsayan raporunda Diyala'da neredeyse her gün düzenlenen küçük saldırılardan IŞİD'in sorumlu olduğunu belirtmiştir. Saldırıların çoğu, genellikle fidye için öldürülen veya kaçırılan çiftçileri ve diğer sivilleri hedef almıştır.⁹³⁶ Orta Doğu Enstitüsü'nün Mart 2020 tarihli bir raporuna göre "Cecevlé gibi bölgelere erişim hâlâ imkânsız olduğu, Hanekin ya da Bakuba gibi daha büyük şehirlerde ise durum görmezden gelindikçe güvensizlik giderek arttı" için Diyala'daki günlük IŞİD saldırıları normal hayata dönme çabalarını sekteye uğratmaktadır.⁹³⁷

2.4.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Irak Güvenlik Güçleri (ISF)

Dijla Harekât Komutanlığı (DOC)

Diyala vilayeti; bu vilayetin tamamı⁹³⁸, Doğu Selahaddin vilayeti ve etnik açıdan karışık Tuzhurmatu kasabasının yanı sıra Hemrin Dağları'nın dâhil olduğu Dijla Harekât Komutanlığı (DOC) kapsamına girmektedir.⁹³⁹ Tümgeneral Adnan Salman al-Anzi, Ekim 2020'de Tümgeneral Saleh Harz Nasser'in yerine geçerek Diyala vilayetindeki Irak Ordusu 5. Tümeni'nin komutasını devralmıştır.⁹⁴⁰ Renad Mansour, Şubat 2021 tarihli bir raporda Diyala'daki ISF'nin Bedir Örgütü üyeleri ya da PMF ağlarından diğer üyeler tarafından yönetildiğini ifade etmiştir.⁹⁴¹ USCENTCOM 2020'de Diyala'dan sorumlu Irak Ordusu 5. Tümeni'nin "Bedir Örgütü'nün bir uzantısı olarak görev yaptığını, bu nedenle Irak başbakanından ve Irak'ın resmî emir-komuta zincirinden çok İran'a hesap verdiğini" belirtmiştir.⁹⁴²

⁽⁹³⁰⁾ ICG, Averting an ISIS Resurgence in Iraq and Syria, Middle East Report N°207, 11 October 2019, [url](#), p.3

⁽⁹³¹⁾ SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute), Governing the 'ungoverned': Suppressing the Islamic State's insurgency in Iraq, 12 April 2019, [url](#)

⁽⁹³²⁾ US, USDOD, Quarterly Report to the United States Congress – January 1, 2020-March 31, 2020, 13 May 2020, [url](#), p. 26

⁽⁹³³⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve –Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2020 – June 30, 2020, [url](#), p. 24

⁽⁹³⁴⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2020 – June 30, 2020, [url](#), p. 24

⁽⁹³⁵⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2020 – June 30, 2020, [url](#), p. 24

⁽⁹³⁶⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2020 – June 30, 2020, [url](#), p. 23

⁽⁹³⁷⁾ MEI, The forgotten Iraq, policy paper 2020-7, March 2020, [url](#)

⁽⁹³⁸⁾ Al-Hashimi, H., Newlines Institute for Strategy and Policy, ISIS in Iraq: from abandoned villages to the cities, 5 May 2020, [url](#)

⁽⁹³⁹⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017, [url](#), p. 17

⁽⁹⁴⁰⁾ EPIC, ISHM, October 8- October 15, 2020, 15 October 2020, [url](#)

⁽⁹⁴¹⁾ Mansour, R., Middle East and North Africa Programme, Networks of power: the Popular Mobilization Forces and the state in Iraq, Chatham House, February 2021, [url](#), p. 19

⁽⁹⁴²⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2020 – June 30, 2020, 4 August 2020, [url](#), p. 25

Sınır Muhafızları Komutanlığı

2017 yılında Diyala'daki Sınır Muhafızları Komutanlığı, İran ile Diyala-Vasit sınırını kapsayan 3. sınır bölgesi altında faaliyet gösteriyordu.⁹⁴³ Temmuz 2020'de Başbakan el-Kazimi, Diyala'da Irak-İran sınırı yakınındaki bir sınır kapısını ziyaretinde yolsuzlukla mücadelede yeni bir dönemin başladığını ilan etmiş ve sınır muhafızlarının gümrük bölgesi kurallarını ihlal edenlere karşı ateşli silah kullanma yetkisi olduğunu belirtmiştir.⁹⁴⁴ AFP, Mart 2021'de Irak'a giriş noktalarının çoğunun PMF bünyesindeki gruplarca gayriresmî olarak kontrol edildiğini bildirmiştir. Örneğin Diyala'da İran sınırındaki Mandali geçişi Bedir Örgütü tarafından yönetilmektedir. Bir görevli, Mandali geçidindeki sınır ajanlarının günde 10.000 ABD dolarına varan rüşvet alabildiği, bunun büyük kısmının Bedir Örgütü'ne ve suç ortaklığı yapan görevlilere dağıtıldığı konusunda AFP'ye bilgi vermiştir.⁹⁴⁵ Irak, sınır kapılarında yolsuzluğu azaltmak için Mayıs 2021'de Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) ile gümrük prosedürlerini otomatik hâle getirecek bir sözleşme imzalamıştır.⁹⁴⁶

Halk Seferberlik Birimleri (PMU)

Halk Seferberlik Güçleri (PMF veya PMU) Diyala Harekât Komutanlığı, Bedir Örgütü komutanı Talib al-Musawi tarafından yönetilmektedir.⁹⁴⁷ Ashraf Kampı'nda yerleşik olan PMF 4., 23., 24. ve 110. Tugayları (tüm Bedir Örgütü oluşumları) ile Liwa al-Tafuf (20. Tugay) üzerinde operasyonel kontrole sahiptir.⁹⁴⁸ Bedir Örgütü, özellikle güney Diyala'da hâkim Şii milisi yani "eşitler arasında birinci" olmaya devam etmektedir.⁹⁴⁹ PMU 4., 20., 23. ve 24. Tugaylarının hepsi Bedir Örgütü lideri el-Emiri'nin komutası altında olup neredeyse tamamı güney Diyala ve komşu Jallam Çölü'ne odaklanmış durumdadır.⁹⁵⁰ Haşdi 110. Tugayı ve Liwa el-Tafuf (20. Tugay) ağırlıklı olarak Hanekin bölgesinde bulunmaktadır.⁹⁵¹ PMU 110. Tugayı Bedir Örgütü'ne aittir ve Feyli Kürtlerinden oluşmaktadır.⁹⁵² Liwa el-Tafuf (20. Tugay) Hashim Ahmed el-Tamimi tarafından yönetilmektedir. El-Abbas Mücadele Tümeni'nden ayrılan bağımsız bir milistir ve savaşçıların Sistani'ye sadık oldukları söylenmektedir.⁹⁵³ Husham al-Hashimi, Mayıs 2020 tarihli bir raporda Aralık 2019 itibarıyla Al-Udhaym, Hanekin, Mansuriye, Mikdadiye, Khana, Mandali ve Hemrin bölgelerinde PMU'ların varlığına dikkat çekmiştir.⁹⁵⁴

Kuzey Diyala giderek Ashab-ül Ehlül Hak (AAH) için operasyon alanı hâline gelmiştir.⁹⁵⁵ Kuzey Diyala'da faaliyet gösteren AAH kuvvetleri, PMU Diyala Harekât Komutanlığının operasyonel kontrolü altında görünmemektedir.⁹⁵⁶ Bedir Örgütü, Diyala'nın kuzeydoğusundaki Ceceve'nin

⁽⁹⁴³⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017, [url](#), p. 27

⁽⁹⁴⁴⁾ Saleem, A.Z. & Skelton, M., Searching for ghosts: fighting corruption at Iraq's border crossings, LSE [Blog], 24 February 2021, [url](#)

⁽⁹⁴⁵⁾ France 24, 'Worse than a jungle': the cartel controlling Iraqi borders, 29 March 2021, [url](#)

⁽⁹⁴⁶⁾ Al-Monitor, Iraq automates its customs service to reduce corruption at border crossings, 22 June 2021, [url](#)

⁽⁹⁴⁷⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, A thousand Hezbollah: Iraq's emerging militia state, May 2021, [url](#), p. 89; Knights, M., Iran's Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, 13 August 2019, [url](#), p. 5

⁽⁹⁴⁸⁾ Knights, M., et al., Honored, not contained, The future of Iraq's Popular Mobilization Forces, March 2020, [url](#), p. 41

⁽⁹⁴⁹⁾ Knights, M., Iran's Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, 13 August 2019, [url](#), p. 5

⁽⁹⁵⁰⁾ Knights, M., Iran's Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, 13 August 2019, [url](#), p. 5

⁽⁹⁵¹⁾ Knights, M., et al., Honored, not contained, The future of Iraq's Popular Mobilization Forces, March 2020, [url](#), p. 42

⁽⁹⁵²⁾ Knights, M., Iran's Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, 13 August 2019, [url](#), p. 5

⁽⁹⁵³⁾ Knights, M., et al., Honored, not contained, The future of Iraq's Popular Mobilization Forces, March 2020, [url](#), p. 205

⁽⁹⁵⁴⁾ Al-Hashimi, H., Newlines Institute for Strategy and Policy, ISIS in Iraq: from abandoned villages to the cities, 5 May 2020, [url](#)

⁽⁹⁵⁵⁾ Knights, M., et al., Honored, not contained, The future of Iraq's Popular Mobilization Forces, March 2020, [url](#), p. 131

⁽⁹⁵⁶⁾ Knights, M., et al., Honored, not contained, The future of Iraq's Popular Mobilization Forces, March 2020, [url](#), p. 42

kontrolünü AAH'ye bırakmıştır.⁹⁵⁷ Bu bölgede AAH, yerel Kerwi (veya Karawi⁹⁵⁸) aşiretinden Sünnilerle milis kuvvetleri kurmuştur.⁹⁵⁹ Abu Sayda'daki AAH militanlarının 2016'da Bedir'in kasaba üzerindeki kontrolüne itirazı başarısız olmuştur.⁹⁶⁰

Savaş Araştırmaları Enstitüsü, 2017'de Diyala'nın "İran için Irak'a hayati bir askerî ve ekonomik giriş noktası", ayrıca İran ve Bedir Örgütü tugayları için öncelikli bir bölge" olduğunu bildirmiştir.⁹⁶¹ USDOD, 2020'nin ikinci çeyreğini kapsayan Başmüfettiş Genel Raporu'nda PMU'nun Diyala'da "ISF'ye kıyasla çok büyük bir etkiye" sahip olduğunu bildirmiştir.⁹⁶² Kaynak ayrıca PMU'ların düzenli olarak IŞİD karşıtı operasyonlar, insansız hava aracı gözetlemeleri, baskınlar ve temizleme operasyonları yürütmenin, kontrol noktalarına adamlarını yerleştirmenin yanı sıra sahte değişiklikler ve İran'dan silah kaçakçılığı gerekçesiyle Sünnileri tutuklayarak ve gasp ederek "mezhepsel gerilimleri artırdığını" açıklamıştır.⁹⁶³ USDOS'un 2020 tarihli raporunda belirttiğine göre Diyala'lı Sünni bir milletvekili, vilayetteki Sünnilerin PMF kuvvetleri ya da bağlantılı milisler tarafından zorla yerinden edilme olaylarının tekrarlandığı, bunun sonucunda İran sınırında demografik değişiklikler olduğu konusunda uyarıda bulunmuştur.⁹⁶⁴ Sünni Vakıflar temsilcilerine göre AAH, Bedir Örgütü ve Khurasani dâhil olmak üzere Şii milisler, Diyala'nın birçok Sünni bölgesinde Sünni camilerini PMF karargâhlarına dönüştürmüştü.⁹⁶⁵ USDOD, 2021'in ilk çeyreğiyle ilgili raporunda PMF bünyesindeki Şii milis gruplarının Sünni bölgelerde yerel halkın rızası olmadan faaliyet göstermeye devam ettiğini gözlemlemektedir.⁹⁶⁶ USDOD, Nisan 2021-Haziran 2021 döneminde ağırlıklı olarak Sünni Arapların yaşadığı bölgelerde PMF tarafından gerçekleştirilen kötü niyetli faaliyetlerin gittikçe daha çok Sünni Arabı IŞİD'e katılmaya ya da IŞİD'i desteklemeye ittiğini belirtmektedir. Ayrıca tartışmalı bölgedeki Halk Seferberlik Güçleri (PMF) varlığı, Peşmerge güçleriyle PMF iş birliği yapmadığı için bu bölgelerde güvenlik açığını kötüleştirmektedir.⁹⁶⁷ Mayıs 2020'de Kataib Hizbullah'ın üst düzey komutanlarından biri, Diyala'nın Tarmiyah ve al-Mukhaisa köylerinde yaşayanların zorla yerlerinden edilmesinin, Sünni Arap ağırlıklı bu bölgelerde IŞİD'i durdurmanın tek yolu olduğunu belirtmiştir.⁹⁶⁸

Aşiret Seferberlik Güçleri (TMF, Hashd al-Asha'iri)

Hashd al-Asha'iri (veya Ashayari), Savunma Bakanlığı tarafından desteklenen ve silahlandırılan Arap Sünni milislerdir. Kuzey Diyala bölgesini savunmak ve emniyetini sağlamak için 2014 yılında bir TMF şubesi kurulmuştur.⁹⁶⁹ Irak Parlamentosu Savunma Komitesi'nin Diyala'lı üyesi Abdul Khaliq El-Azzawi, Mart 2019'da yapılan bir röportajda Kerkük, Selahaddin ve Anbar aşiret seferberlik güçlerinin Diyala'dakinden daha iyi örgütlendiğini belirtmiştir. Diyala'da ücretsiz olarak hizmet veren 3.500 silahlı adam bulunmaktadır.⁹⁷⁰ Dış İlişkiler Konseyi'nden araştırma görevlisi Christopher H. Brodsky'ye göre Irak'taki ekonomik kriz, Aşiret Seferberlik Güçleri'ndeki Sünni Araplar için zorluk teşkil etmektedir. TMF, Şii milislere karşı tehdit

⁽⁹⁵⁷⁾ Skelton, M. & Saleem, Z., Displacement and Iraq's political marketplace: Addressing political barriers to IDP return, February 2021, [url](#), p. 22

⁽⁹⁵⁸⁾ Saleem, Z. et al., Security and Governance in the Disputed Territories Under a Fractured GOI, November 2018, [url](#)

⁽⁹⁵⁹⁾ Knights, M., Iran's Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, 13 August 2019, [url](#), p. 5

⁽⁹⁶⁰⁾ Knights, M., Iran's Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, 13 August 2019, [url](#), p. 5

⁽⁹⁶¹⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017, [url](#), p. 17

⁽⁹⁶²⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2020 – June 30, 2020, 20 August 2020, [url](#), p.23

⁽⁹⁶³⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2020 – June 30, 2020, 20 August 2020, [url](#), p.25

⁽⁹⁶⁴⁾ US, USDOS, 2020 Report on International Religious Freedom: Iraq, 12 May 2021, [url](#)

⁽⁹⁶⁵⁾ US, USDOS, 2020 Report on International Religious Freedom: Iraq, 12 May 2021, [url](#)

⁽⁹⁶⁶⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, January 1, 2021 – March 31, 2021, 30 April 2021, [url](#), p.16

⁽⁹⁶⁷⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 15

⁽⁹⁶⁸⁾ EPIC, ISHM, April 29 – May 6, 2021, 6 May 2021, [url](#)

⁽⁹⁶⁹⁾ Iraqi Center for Policy Analysis and Research, Sunni Arabs' grievances in post-ISIS Iraq, 30 March 2019, [url](#)

⁽⁹⁷⁰⁾ Iraqi Center for Policy Analysis and Research, Sunni Arabs' grievances in post-ISIS Iraq, 30 March 2019, [url](#)

oluşturmamaları için kasten PMF bünyesindeki “en küçük ve en zayıf birimler” olarak kurulmuştur. Bu nedenle kamu sektörü maaşlarında kesinti yapılması gibi hükûmetin kemer sıkma önlemlerinden en önce etkilenmeleri muhtemeldir.⁹⁷¹ Diyala’daki TMF ABD’den fon almazken Anbar ve Ninova’daki TMF almaktadır.⁹⁷²

Halk Seferberlik Güçleri IŞİD’e karşı askerî harekâtlara katılmakta⁹⁷³ ve doğrudan IŞİD tarafından hedef alınmaktadır.⁹⁷⁴ Örneğin 14 Ekim 2020’de Bakuba’nın kuzeydoğusundaki bir güvenlik noktasına düzenlenen IŞİD saldırısında bir TMF üyesi öldürülmüştür.⁹⁷⁵

Kürdistan Bölgesel Hükûmeti Güvenlik Güçleri

Ekim 2017’de Kürtlerin geri çekilmesinin ardından Irak güçleri, Diyala vilayetinin tartışmalı yerlerinden bazıları olan Hanekin ilçesi ve Celevle bucağının kontrolünü ele geçirmiştir.⁹⁷⁶ Husham al-Hashimi, Mayıs 2020 tarihli bir raporunda Celevle bölgesinde “PKK ve bağlı örgütlerin” varlığına dikkat çekmiştir.⁹⁷⁷ Peşmerge ve ISF, 2020 yazında Kerkük, Diyala ve Selahaddin vilayetlerinde birçok askerî harekâta katılmıştır.⁹⁷⁸ Ancak Peşmerge’nin “Bağdat güçlerinin niyetlerinden endişelenmesi” nedeniyle bu iş birliği gerilimli geçmiştir.⁹⁷⁹ Peşmerge ve ISF, 2020’nin son çeyreğinde ve 2021’in ilk çeyreğinde IŞİD’e karşı ortak operasyon yürütmemiştir.⁹⁸⁰ Haziran 2021’de ise iki kuvvet tartışmalı bölgelerde bir ortak operasyon gerçekleştirmiştir.⁹⁸¹ Ayrıca Irak Kürdistanı ve Irak’ın diğer bölgeleri arasındaki sınırda IŞİD’i durdurmak için Kuzey Irak vilayetlerinde dört yeni Ortak Koordinasyon Merkezi kurulmuştur.⁹⁸² Bu ortak komuta merkezlerinden ilki, Mayıs 2021’de Hanekin’de faaliyete geçmiştir.⁹⁸³ Eylül 2021’de federal birlikler ve Peşmerge birlikleri, iki kuvveti ayıran tampon bölgelerde ortak faaliyetler gerçekleştirmiştir.⁹⁸⁴

Temmuz 2020’deki raporlara göre Kifri bölgesinin kontrolünden PUK sorumluydu.⁹⁸⁵ Ağustos 2021’de Asayiş güvenlik güçleri, kaçakçılıkla mücadele etmek için Paruezkhan (Parvis Khan) sınır kapısına gönderilmiştir.⁹⁸⁶

⁽⁹⁷¹⁾ Small Wars Journal, Iraq’s ethno-sectarian landscape: Sunni Arab collaboration with the dominant Shi’a militia apparatus, 14 November 2020, [url](#)

⁽⁹⁷²⁾ Gaston, E., Regulating irregular actors, can due diligence checks mitigate the risks of working with non-state and substate actors, May 2021, [url](#), p. 51

⁽⁹⁷³⁾ Al-Hamid, R., Newlines Institute for Strategy and Policy, ISIS in Iraq: weakened but agile, 18 May 2021, [url](#)

⁽⁹⁷⁴⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, October 1, 2020 – December 31, 2020, 9 February 2021, [url](#), p. 14; EPIC, ISHM, August 6 – August 13, 2020, 13 August 2020, [url](#)

⁽⁹⁷⁵⁾ EPIC, ISHM, October 8- October 15, 2020, 15 October 2020, [url](#)

⁽⁹⁷⁶⁾ BBC News, Iraq takes disputed areas as Kurds ‘withdraw to 2014 lines’, 18 October 2017, [url](#)

⁽⁹⁷⁷⁾ Al-Hashimi, H., Newlines Institute for Strategy and Policy, ISIS in Iraq: from abandoned villages to the cities, 5 May 2020, [url](#)

⁽⁹⁷⁸⁾ ISW, Iraq situation report: July 8-14, 2020, 17 July 2020, [url](#); Kirkuk Now, Iraqi forces and Peshmerga set up 10 military outposts in disputed areas, 15 July 2020, [url](#)

⁽⁹⁷⁹⁾ Kirkuk Now, Peshmerga in Kifri: Iraqi forces have bad intentions and we will take a stance, 14 July 2020, [url](#)

⁽⁹⁸⁰⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, October 1, 2020 – December 31, 2020, 9 February 2021, [url](#), p.25; US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, January 1, 2021 – March 31, 2021, 30 April 2021, [url](#), p. 38

⁽⁹⁸¹⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 4

⁽⁹⁸²⁾ Al-Monitor, Iraqi security forces to fill security vacuum that harbors Islamic State, 26 May 2021, [url](#); US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), pp. 35-36

⁽⁹⁸³⁾ Al-Monitor, Iraqi security forces to fill security vacuum that harbors Islamic State, 26 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM, May 13 – May 20, 2021, 20 May 2021, [url](#)

⁽⁹⁸⁴⁾ EPIC, ISHM, September 16 – September 23, 2021, 23 September 2021, [url](#)

⁽⁹⁸⁵⁾ Kirkuk Now, Peshmerga in Kifri: Iraqi forces have bad intentions and we will take a stance, 14 July 2020, [url](#)

⁽⁹⁸⁶⁾ Rudaw, Security forces deployed at Parvizkhan border crossing to prevent smuggling, 9 August 2021, [url](#)

IŞİD

Güvenlik güçleri 2015 yılında IŞİD'i Diyala'dan püskürtmüştür, ancak grubun 2017'de orta Irak'ta yenilgiye uğramasından sonra birçok IŞİD savaşçısının Diyala vilayetindeki eski müttefiklerle yeniden temas kurduğu bildirilmiştir.⁹⁸⁷ “Düşük seviyede bir direniş” sürdüren IŞİD savaşçıları çoğunlukla “kırsal bölgelerde faaliyet gösteren ve hem sivillere hem de güvenlik güçlerine karşı saldırılar gerçekleştirmek için ağırlıklı olarak el yapımı patlayıcılar (IED) ve hafif silahlardan yararlanan küçük hücreler hâlinde” örgütlenmektedir.⁹⁸⁸ Bölgesel olarak yenik durumda olmasına, önemli nüfuslu merkezleri kontrol etmemesine ve sınırlı finansal kaynağını da tüketmesine rağmen IŞİD hâlâ aktiftir ve hem yerel hem de küresel bir tehdit oluşturmaktadır.⁹⁸⁹ Diyala Nehri Vadisi, İran sınırı ve Selahaddin vilayet sınırındaki kırsal kalelerinden faaliyet gösteren⁹⁹⁰ IŞİD; yol kenarındaki bombalamalar, güvenlik güçlerinin kontrol noktalarına yapılan saldırılar ve keskin nişancı saldırılarıyla (küçük ateşli silahlar) direnişini sürdürmektedir.⁹⁹¹ IŞİD, ISF kontrol noktalarına saldırılar düzenlemekte, hükümet yanlısı köy ve aşiret liderlerini öldürerek bölgedeki sınırlı devlet otoritesini baltalamaktadır.⁹⁹² Kaçırma, gasp, araba hırsızlığı ve soygunlar yoluyla operasyonlarını finanse etmektedir.⁹⁹³ New Lines Strateji ve Politika Enstitüsü, Mart 2021'de Irak'taki IŞİD savaşçılarının önemli ölçüde değişiklik gösterdiğine dair tahminleri bildirmiştir. Kaynak, Irak'taki IŞİD savaşçılarının 11 coğrafi bölgeye dağıldığını gözlemlemiştir. Diyala dâhil olmak üzere bu bölgelerin her birindeki aktif IŞİD savaşçıların tahmini sayısı 350 ila 400'dür.⁹⁹⁴ IŞİD'in küçük mobil alt gruplar hâlinde yeniden örgütlenmesi nedeniyle yürütülen operasyonlarda çok sayıda savaşçı yer almamıştır. IŞİD operasyonları genellikle “IED yerleştirilmesi, pusu kurulması, keskin nişancı saldırıları, suikastlar, evlerin ve çiftliklerin yakılmasını kapsamaktadır ve hiçbirinin büyük siyasi ya da güvenlik yansımaları yoktur”.⁹⁹⁵

Irak güvenlik yetkilileri, IŞİD'in Diyala'da savaşçıları barındırmak ve tedarik güzergâhlarını güvence altına alacak izleme ve kontrol noktaları kurmak için sıradağların, vadilerin ve meyve bahçelerinin derinliklerindeki uzak üslere güvendiğini belirtmektedir. Bu üslar ayrıca komuta merkezleri ve küçük eğitim kampları olarak da kullanılmaktadır.⁹⁹⁶ IŞİD; Hemrin Dağları'nda sığınaklar, eğitim kampları ve kendi mahkemelerinden oluşan kalıcı bir altyapı inşa etmiştir.⁹⁹⁷ IŞİD ayrıca Hemrin Dağları'nda bir tünel ağı oluşturmuştur ve burada silah cephaneliği bulunmaktadır.⁹⁹⁸ Washington Yakın Doğu Politikaları Enstitüsü'nden araştırmacı Aaron Y. Zelin, Diyala'nın Irak'taki IŞİD saldırılarının merkez üssü olarak statüsünün kısmen araziden kaynaklandığını açıklamaktadır. Bölge, saklanmayı ve pusu kurmayı kolaylaştıran ve direnişle mücadele için etkili operasyonları daha da zorlaştıran dağlar, kanallar, korular ve diğer unsurlarla kaplıdır.⁹⁹⁹

Buhriz/Kani Ban Saad; batı Bakuba; Mukhisa/Abu Sayda; Sherween/Mikdadiye; Jalula/Sa'adiyah; Qara Tapa/Hemrin; Hanekin ve Nida/Mandali'de IŞİD saldırı hücreleri aktiftir.¹⁰⁰⁰

⁽⁹⁸⁷⁾ Niqash, New frenemies: Extremists return to Diyala, to reunite with old allies, Al Qaeda, 27 April 2017, [url](#)

⁽⁹⁸⁸⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, October 1, 2020 – December 31, 2020, 9 February 2021, [url](#), p. 12

⁽⁹⁸⁹⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, October 1, 2020 – December 31, 2020, 9 February 2021, [url](#), p. 13

⁽⁹⁹⁰⁾ Knights, M., Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, May 2020, [url](#), p. 21

⁽⁹⁹¹⁾ Knights, M., Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, May 2020, [url](#), p. 20

⁽⁹⁹²⁾ Rudaw, ISIS threat unabated in Diyala province's 'security vacuum': Kurdish officials, 12 February 2020, [url](#)

⁽⁹⁹³⁾ SIPRI [blog], Governing 'the ungoverned': Suppressing the Islamic State's insurgency in Iraq, 12 April 2019, [url](#)

⁽⁹⁹⁴⁾ Al-Hamid, R., Newlines Institute for Strategy and Policy, ISIS in Iraq: weakened but agile, 18 May 2021, [url](#)

⁽⁹⁹⁵⁾ Al-Hamid, R., Newlines Institute for Strategy and Policy, ISIS in Iraq: weakened but agile, 18 May 2021, [url](#)

⁽⁹⁹⁶⁾ Al-Hamid, R., Newlines Institute for Strategy and Policy, ISIS in Iraq: weakened but agile, 18 May 2021, [url](#)

⁽⁹⁹⁷⁾ ISW, ISIS re-establishes historical sanctuary in Iraq, 7 March 2019, [url](#)

⁽⁹⁹⁸⁾ ISW, ISIS' second come-back: assessing the next ISIS insurgency, 30 June 2019, [url](#), p. 21

⁽⁹⁹⁹⁾ Zelin, A.Y., A year since Baghuz, the Islamic State is neither defeated nor resurging (yet), 25 March 2020, [url](#)

⁽¹⁰⁰⁰⁾ Knights, M., Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, May 2020, [url](#), pp. 21, 23

Diyala Nehri Vadisi'nde yer alan Zaghaniyah, Qubbah, Mukhisa ve Abou Karmah köylerinin IŞİD için doğal kaleler olduğu bildirilmektedir.¹⁰⁰¹ IŞİD, en çok Diyala vilayetinin kuzey kesiminde, Mahmur, Makhul, Palkhana ve birkaç kuzey vilayetinden geçen Hemrin Dağları'nda aktiftir.¹⁰⁰² Musings on Iraq'tan Joel Wing'e göre, IŞİD Diyala'nın tüm kırsal bölgelerine erişime sahiptir.¹⁰⁰³ Kürtleri, Şii'leri ve iş birliği yapmayan Sünni aşiretlerini hedef alan IŞİD, diğer vilayetlerde görülmeyen ölçekte "etnik veya mezhepçi temizlik faaliyetleri" gerçekleştirmektedir.¹⁰⁰⁴ Şii, Kürt ve Kakai¹⁰⁰⁵ köylerine düzenli olarak havan topları atılmaktadır. Knights ve Almeida evlerin ve mahsulün yakıldığını, makinelerin tahrip edildiğini, elektrik hatlarına sabotaj düzenlendiğini ve hayvanların katledildiğini belirtmektedir. Bu durum Mukhisa, Abu Sayda, Mikdadiye, Hanekin ve Mutabijah bölgelerinde birçok köyün boşaltılmasına neden olmuştur.¹⁰⁰⁶

Savaş Araştırmaları Enstitüsü, başlıca IŞİD liderlerinin çoğunlukla hükümet kontrolü dışındaki seyrek nüfuslu çöl bölgelerinde ve Hemrin Dağları dâhil olmak üzere dağlık alanlarda bulunan küçük kontrol bölgelerinde barındığını gözlemlemiştir.¹⁰⁰⁷ USDOD, IŞİD'in iç bütünlüğünü ve güç birliğini tehdit edebilecek önemli iç kırılmalardan, büyük ihanetlerden veya güç mücadelelerinden habersiz olduğunu bildirmektedir.¹⁰⁰⁸

2.4.4 Güncel güvenlik eğilimleri

2020-2021 yıllarındaki gelişmeler

ABD Savunma İstihbarat Teşkilatı'na göre IŞİD yeniden örgütlenmek ve güçlerini yeniden dağıtmak için COVID-19 pandemisinin neden olduğu güvenlik boşluğundan faydalanmıştır.¹⁰⁰⁹ COVID-19 pandemisi sırasındaki Irak'taki IŞİD'le mücadele faaliyetlerinin çoğu askıya alınmıştır. USDOD tarafından 2021'de yayımlanan bir raporda bir Kürt Peşmerge komutanı, "grubun bölgedeki kontrolünü kaybetmesinden sonra siviller arasında saklanan binlerce IŞİD savaşçısı, saklandıkları yerlerden çıkıp tekrar dağlarda faaliyet göstermeye başlamak için sessizliklerini korumuştur".¹⁰¹⁰ Diyala vilayeti (*wilayat*), 2020 boyunca ve Eylül 2021'e kadar IŞİD saldırılarının başlıca hedefi olarak kalmıştır.¹⁰¹¹ 2020'nin son çeyreğinde Diyala'da çoğu küçük olmak üzere

⁽¹⁰⁰¹⁾ Bouvier, E., Le gouvernorat irakien de Diyala : un point d'appui historique et récurrent pour les groupes terroristes. Partie 2 [The Iraqi governorate of Diyala: a historical and recurring point of support for terrorist groups. Part 2], 4 March 2020, [url](#)

⁽¹⁰⁰²⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress – January 1, 2020-March 31, 2020, 13 May 2020, [url](#), p. 24

⁽¹⁰⁰³⁾ Wing, J., Islamic State Might Be Coming Out Of Its Winter Hibernation In Iraq, Musings on Iraq [Blog], 4 March 2019, [url](#)

⁽¹⁰⁰⁴⁾ Knights, M., Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, CTC Sentinel, Volume 3, Issue 5, May 2020, [url](#), p. 21

⁽¹⁰⁰⁵⁾ 'The Kakais are an ethnically Kurdish minority group that have been targeted by ISIS since 2014 for their religious beliefs.' EPIC, ISHM, June 11 - June 18, 2020, 18 July 2020, [url](#)

⁽¹⁰⁰⁶⁾ Knights, M., Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, CTC Sentinel, Volume 3, Issue 5, May 2020, [url](#), p. 21

⁽¹⁰⁰⁷⁾ ISW, ISIS Ramadan 2021 campaign, 26 May 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁰⁸⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 12; US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, October 1, 2020 – December 31, 2020, 9 February 2021, [url](#), p.12; US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve, Quarterly Report to the United States Congress, July 1, 2020 – September 30, 2020, 3 November 2020, [url](#), p. 19

⁽¹⁰⁰⁹⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 14

⁽¹⁰¹⁰⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 14

⁽¹⁰¹¹⁾ Wing, J., Musings on Iraq, Islamic state ends its summer offensive in Iraq, Musings on Iraq [Blog], 4 October 2021, [url](#); Wing, J., Musings on Iraq, Security in Iraq November 2020, Musings on Iraq [Blog], 3 December 2020, [url](#); Knights, M., Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, May 2020, CTC Sentinel, Volume 3, Issue 5, [url](#), p. 12, p. 15

100'den fazla IŞİD saldırısı bildirilmiştir.¹⁰¹² Başbakan el-Kazimi, Kasım 2020'de Savunma ve İçişleri Bakanlıklarının Diyala'daki Irak Ordusu ve polis kuvvetlerini takviye etmesi emretmiştir. Özellikle Abu Sayda'daki güvenlik durumu, çok sayıda IŞİD saldırısı gerçekleştiğinden güvenlik güçlerini endişelendirmiştir.¹⁰¹³ IŞİD, 2020'nin başlarında kuzey ve kuzey-orta Irak'taki dağlık bölgelere yerleşmiş, özellikle Hanekin ve Bakuba bölgelerinde¹⁰¹⁴ ISF'ye, Peşmerge kuvvetlerine ve PMF'ye¹⁰¹⁵ karşı pusular kurmuş ve IED saldırıları düzenlemiştir. Nisan 2021 - Haziran 2021 döneminde IŞİD faaliyetleri Diyala dâhil olmak üzere Irak'ın kırsal ve denetlenmeyen bölgelerine odaklanmayı sürdürmüştür.¹⁰¹⁶ Haziran 2021'de Diyala ile Selahaddin arasındaki sınır bölgelerinde ve özellikle Mutaibija, al-Mitah, Sbe'at al Bu Khalil, al- Bu Juma'a ve Alb Bakır'da IŞİD militanları tarafından düzenlenen gece saldırıları insanların yerinden edilmesine yol açmıştır.¹⁰¹⁷

Ekim 2020-Ekim 2021 döneminde uluslararası koalisyon güçleri ve/veya Irak savaş uçakları tarafından Hemrin Dağları ve çevresindeki şüpheli IŞİD sığınaklarına hava saldırıları düzenlendiği bildirilmiştir.¹⁰¹⁸ Diyala'daki terörle mücadele operasyonlarında ISF¹⁰¹⁹, PMF¹⁰²⁰, aşiret milisleri¹⁰²¹ ve sınırlı ölçüde Peşmerge kuvvetleri yer almıştır.¹⁰²² Örneğin Ekim 2020'de ISF, Diyala ve Selahaddin sınırında, al-Udheim yakınında yer alan 15 köyü temizlemiştir.¹⁰²³ 11 Nisan 2021'de Irak ordusu, federal polis, acil müdahale birimleri ve PMF kuvvetleri Diyala vilayetindeki Hemrin Gölü'nde ve çevresindeki bölgelerde IŞİD mevzilerini hedef alan ortak bir operasyon gerçekleştirmiştir.¹⁰²⁴ Mayıs 2021'de IŞİD militanlarının tartışmalı bölgelerde Irak kuvvetleriyle Peşmerge kuvvetleri arasındaki tampon bölgeyi suistimal etmesini engellemek için Hanekin'de KRG ve federal güvenlik görevlilerinden oluşan ortak bir komuta merkezi kurulmuştur.¹⁰²⁵ Haziran 2021'de Uluslararası Koalisyon bünyesindeki Fransız kuvvetleri, Tuzhurmatu (Selahaddin vilayeti) ve Kifri ilçesi (Diyala vilayeti) arasındaki IŞİD sığınaklarını temizlemeye yönelik bir kara ve hava harekâtında Peşmerge birlikleriyle iş birliği yapmıştır.¹⁰²⁶

8 Aralık 2020'de Kifri'de ödenmeyen maaşlar ve işsizlik nedeniyle protestolar yapılmıştır. PUK'un Kifri ilçesindeki şubesinde silahlı kişiler, protestoculara ateş açarak bir zayıyata neden olmuştur. PUK şube binası ateşe verilmiştir.¹⁰²⁷

- (¹⁰¹²) US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, October 1, 2020 – December 31, 2020, 9 February 2021, [url](#), p. 14
- (¹⁰¹³) EPIC, ISHM, November 12 – November 19, 2020, 19 November 2020, [url](#)
- (¹⁰¹⁴) US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress – January 1, 2020-March 31, 2020, 13 May 2020, [url](#), p. 19
- (¹⁰¹⁵) US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress – January 1, 2020-March 31, 2020, 13 May 2020, [url](#), p. 16
- (¹⁰¹⁶) US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 13
- (¹⁰¹⁷) NINA, A govt source warns of mass exodus to border villages between Diyala and Salah al-Din, 24 June 2021, [url](#)
- (¹⁰¹⁸) EPIC, ISHM, October 7 – October 14, 2021, 14 October 2021, [url](#); Kurdistan 24, Iraqi fighter jets hit ISIS hideouts south of Khanaqin, 9 October 2021, [url](#); Rudaw, 'Main' ISIS hideout destroyed in Hamrin mountains, 23 September 2021, [url](#); EPIC, ISHM, February 25 – March 4, 2021, 4 March 2021, [url](#); Middle East Eye, Islamic State regrouping in northern Iraq and relying on women operatives, 4 February 2021, [url](#); US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 30; EPIC, ISHM, October 1 - October 8, 2020, 8 October 2020, [url](#); EPIC, ISHM, June 25 – July 2, 2020, 2 July 2020, [url](#)
- (¹⁰¹⁹) EPIC, ISHM, August 26 – September 2, 2021, 2 September 2021, [url](#); VOA, Iraqi military launches operation against IS remnants, 12 April 2021, [url](#)
- (¹⁰²⁰) VOA, Iraqi military launches operation against IS remnants, 12 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM, April 8 – April 15, 2021, 15 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM, April 1 – April 8, 2021, 8 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM, February 4 – February 11, 2021, [url](#)
- (¹⁰²¹) Al-Hamid, R., Newlines Institute for Strategy and Policy, ISIS in Iraq: weakened but agile, 18 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM, October 1 - October 8, 2020, 8 October 2020, [url](#)
- (¹⁰²²) EPIC, ISHM, May 27 – June 3, 2021, 3 June 2021, [url](#); US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 4; ISW, Iraq situation report: July 8-14, 2020, 17 July 2020, [url](#)
- (¹⁰²³) EPIC, ISHM, October 1 – October 8, 2020, 8 October 2020, [url](#)
- (¹⁰²⁴) EPIC, ISHM, April 8 – April 15, 2021, 15 April 2021, [url](#)
- (¹⁰²⁵) EPIC, ISHM, May 13 – May 20, 2021, 20 May 2021, [url](#)
- (¹⁰²⁶) EPIC, ISHM, May 27 – June 3, 2021, 3 June 2021, [url](#)
- (¹⁰²⁷) Middle East Eye, Iraq: Kurdish security forces kill six protesters, 8 December 2020, [url](#)

15 Mart 2021'de yedi roket Bağdat'ın kuzeyindeki Balad hava üssünü hedef almış, sınırlı altyapı hasarına neden olmuştur. Roketlerin Diyala'daki Saadiyat al-Shat bölgesinden fırlatıldığı tespit edilmiştir.¹⁰²⁸

26 Temmuz 2021'de Hanekin ilçesindeki göstericiler, yetersiz kamu hizmetlerini protesto etmek için İran sınır kapılarından birine giden ana yolu kesmişlerdir.¹⁰²⁹

İŞİD operasyonları

USDOD, Temmuz 2020 - Eylül 2020 döneminde İŞİD'in bölgesel olarak yenik durumda olmasına, liderleri küçük düşmesine ve ideolojisi "geniş çapta kınanmasına" rağmen hâlâ Irak kuvvetlerine ve sivil topluluklara karşı terör tehdidi oluşturduğunu ifade etmiştir.¹⁰³⁰ İŞİD çoğunlukla Irak'ın kırsal bölgelerinde faaliyet göstermeyi, saldırılarında ağırlıklı olarak IED'lerden ve hafif silahlardan yararlanmayı sürdürmüştür. ISF ve PMF kuvvetleri ile (sözde) iş birlikçileri İŞİD'in hedefi olmaya devam etmiştir.¹⁰³¹ Ağustos 2020 sonlarında Joel Wing, özellikle Diyala'nın Hanekin ilçesinde İŞİD faaliyetlerinin arttığını bildirmiştir. Kamyon şoförlerinin kaçırılması ve köylere havan topları atılması gibi olaylar bildirilmiştir.¹⁰³² USDOD, 2020'nin son çeyreğinde İŞİD'in Irak'taki stratejisinin, kapasitelerinin ve iç bütünlüğünün önemli oranda değişmediğini ifade etmektedir.¹⁰³³ Joel Wing, Kasım 2020'de İŞİD'in orta ve kuzeydoğu Diyala'daki Mikdadiye ve Hanekin ilçelerinin çoğu kırsal bölgesinde fiili kontrole sahip olduğunu gözlemlemiştir. Yüzlerce kişi zorla uzaklaştırılmıştır ve düzinelerce kasaba boş durumdadır.¹⁰³⁴ 2020 sonunda Diyala'da gerçekleşen insan kaçırma, silahlı çatışmalar, kontrol noktalarına ve köylere saldırılar dâhil olmak üzere güvenlik olaylarının çoğu bu ilçelerde bildirilmiştir.¹⁰³⁵

Irak'taki İŞİD saldırıları Ocak 2021 - Mart 2021 döneminde azalmasına rağmen¹⁰³⁶ İŞİD Bağdat'ın kuzeyindeki kırsal bölgede direnişini sürdürerek ISF temizlik operasyonlarından kurtulmak için bölgedeki vadiler, nehir havzaları ve dağlardan yararlanmıştır.¹⁰³⁷ İŞİD operasyonlarında yıllık olarak görülen yükselişe uyumlu olarak 2021 ilkbaharında, 13 Nisan 2021'de başlayan Ramazan ayında Irak'ta İŞİD saldırıları artmıştır. Genel stratejisine sadık kalan grup, güvenlik güçlerinin yanı sıra aşiret ve toplum liderleri ile diğer yönetim sembollerini hedef alan vur-kaç IED saldırıları gerçekleştirmeye devam etmiştir.¹⁰³⁸ Bu dönemde Diyala'da enerji nakil hatlarına zarar vermek amacıyla Irak elektrik altyapısını hedef alan yoğun IED saldırıları da bildirilmiştir.¹⁰³⁹ Diyala, İŞİD'in Ramazan 2021 taarruzu sırasında en önemli odak noktası olmuştur. Kontrol noktalarında ve köylerde bildirilen saldırıların, havan saldırılarının ve silahlı çatışmaların çoğu Hanekin ve Mikdadiye ilçelerinde gerçekleşmiştir.¹⁰⁴⁰ Diyala'daki şiddet, Haziran ve Temmuz

⁽¹⁰²⁸⁾ EPIC, ISHM, March 11- March 18, 2021, 18 March 2021, [url](#)

⁽¹⁰²⁹⁾ EPIC, ISHM, July 22 – Aug 5, 2021, 5 August 2021, [url](#)

⁽¹⁰³⁰⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve, Quarterly Report to the United States Congress, July 1, 2020 – September 30, 2020, 3 November 2020, [url](#), p. 15

⁽¹⁰³¹⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve, Quarterly Report to the United States Congress, July 1, 2020 – September 30, 2020, 3 November 2020, [url](#), p. 4, p. 19

⁽¹⁰³²⁾ Wing, J., Musings on Iraq, Security in Iraq Aug 22–28, 2020, Musings on Iraq [Blog], 31 August 2021, [url](#)

⁽¹⁰³³⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, October 1, 2020 – December 31, 2020, 9 February 2021, [url](#), p.12

⁽¹⁰³⁴⁾ Wing, J., Islamic State attacks slowly creep up in Iraq, 5 November 2020, [url](#)

⁽¹⁰³⁵⁾ Wing, J., Islamic State attacks decline in December 2020, Musings on Iraq [Blog], 4 January 2021, [url](#); Wing, J., Security in Iraq November 2020, Musings on Iraq [Blog], 3 December 2020, [url](#)

⁽¹⁰³⁶⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, January 1, 2021 – March 31, 2021, 30 April 2021, [url](#) p.14

⁽¹⁰³⁷⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, January 1, 2021 – March 31, 2021, 30 April 2021, [url](#) p.19

⁽¹⁰³⁸⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 12

⁽¹⁰³⁹⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 19

⁽¹⁰⁴⁰⁾ Wing, J., Islamic State Ramadan offensive begins, Pro-Iran groups increase attacks in April 2021, Musings on Iraq [Blog], 3 May 2021, [url](#)

2021'de önemli oranda azalmış,¹⁰⁴¹ ardından Eylül 2021'de tekrar artış göstermiştir. Bu saldırıların çoğu vilayetin kuzeybatısında, Selahaddin sınırında gerçekleşmiştir.¹⁰⁴²

İŞİD taktikleri ve hedefleri

Michael Knights, İŞİD'in Irak'ta 2014 yılında övündüğü güç seviyelerine ulaşmadığını, fakat silah, mühimmat, patlayıcı ve diğer ekipmanları depolamak için mağaraları kullanarak ve bazı önemli kadroları Suriye'den Irak'a geri getirerek Irak'ta direniş için gerekli fiziksel altyapıyı oluşturmayı başardığını ifade etmektedir.¹⁰⁴³ Diyala'nın karmaşık insani ve fiziksel yapısı, İran destekli milislerin yoğun varlığı ve Koalisyon kuvvetlerinin yerel kuvvetler içine girememesi nedeniyle vilayet İŞİD saldırılarının en tutarlı olarak gerçekleştiği yer olarak kalmaktadır. İŞİD'in Diyala'da kullandığı "kırsal üstünlük stratejisi", kırsal bölgelerde merkezî hükûmetin ulaşmakta zorlanacağı kaleler ve gidilmemesi gereken bölgeler oluşturulmasına dayanmaktadır.¹⁰⁴⁴ İŞİD, bu bölgeleri insansızlaştırarak ve "esasen Irak ve Koalisyon kuvvetlerinin buralara girmesi için meydan okuyarak" tam bir dirilişten önce daha iyi koşulların ortaya çıkmasını beklemektedir.¹⁰⁴⁵ Oxfam, güvenlik güçlerini veya sivilleri hedef alan silahlı saldırıların genellikle geceleri gerçekleştirildiğini bildirmektedir. Sivillere yönelik doğrudan saldırılar (*muhtarlara*, sivil yetkililere veya aşiret mensuplarına yönelik suikastlar gibi) "nüfus üzerinde psikolojik baskı uygulamak ve toplulukların sosyal dokusuna zarar vermek için" gerçekleştiriliyor gibi görünmektedir.¹⁰⁴⁶ Örneğin 27 Ekim 2020'de Bani Kaab aşiretinden bir Şii şeyh, dört akrabasıyla birlikte Mikdadiye bölgesindeki Khailaniyah yakınlarında öldürülmüştür. Şeyhin kafasının kesildiği, onu almaya gelenlerin ise bedenine yerleştirilen patlayıcılar nedeniyle öldüğü söylenmektedir.¹⁰⁴⁷ 26 Nisan 2021'de İŞİD, Hanekin ilçesindeki al-Qaya köyünün *muhtarını* öldürmüştür.¹⁰⁴⁸

ISF,¹⁰⁴⁹ PMF,¹⁰⁵⁰ TMF¹⁰⁵¹ ve Peşmerge birlikleri;¹⁰⁵² İŞİD saldırılarının hedefi olmaya devam etmektedir. Örneğin 17 Şubat 2021'de Hanekin'de gerçekleşen bir İŞİD saldırısında üç PMF savaşçısı ölmüş ve beş kişi yaralanmıştır. 28. PMF tugayının bir kontrol noktasındaki saldırıya müdahale ederken militanlarla çatıştığı söylenmektedir.¹⁰⁵³

Kaçırma olayları, İŞİD'in operasyonlarını finanse etmek için fidye karşılığında para toplamak için kullandığı taktiklerdir.¹⁰⁵⁴ Örneğin 4 Temmuz 2021'de Diyala'daki Qara Tapa yakınlarında iki

⁽¹⁰⁴¹⁾ Wing, J., Violence in Iraq picks up again in July 2021 Musings on Iraq [Blog], 2 August 2021, [url](#); Wing, J., Security in Iraq June 2021, Musings on Iraq [Blog], 6 July 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁴²⁾ Wing, J., Islamic State ends its summer offensive in Iraq, Musings on Iraq [Blog], 4 October 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁴³⁾ Knights, M. and Zelin, A.Y., The Islamic State's resurgence in the COVID era? From defeat to renewal in Iraq and Syria, The Washington Institute for Near East Policy, 29 May 2020, [url](#)

⁽¹⁰⁴⁴⁾ Knights, M. and Zelin, A.Y., The Islamic State's resurgence in the COVID era? From defeat to renewal in Iraq and Syria, The Washington Institute for Near East Policy, 29 May 2020, [url](#)

⁽¹⁰⁴⁵⁾ Knights, M. and Zelin, A.Y., The Islamic State's resurgence in the COVID era? From defeat to renewal in Iraq and Syria, The Washington Institute for Near East Policy, 29 May 2020, [url](#)

⁽¹⁰⁴⁶⁾ OXFAM, Protection Landscapes in Diyala and Kirkuk, Iraq, March 2020, [url](#), p. 14

⁽¹⁰⁴⁷⁾ Al-Monitor, Islamic State resurfaces with attacks in Iraq's Diyala province, 3 November 2020, [url](#)

⁽¹⁰⁴⁸⁾ EPIC, ISHM, April 22 - April 29, 2021, 29 April 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁴⁹⁾ NINA, A soldier martyred, another wounded in an ISIS attack on a military point north of Baquba, 6 October 2021, [url](#); EPIC, ISHM, September 9 – September 16, 2021, 16 September 2021, [url](#); NINA, 3 soldiers killed and wounded in an attack by ISIS gangs in Diyala, 31 July 2021, [url](#); Iraq Body Count, On the 18th anniversary, Iraq's state of war, 20 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM, February 25 – March 4, 2021, 4 March 2021, [url](#); BBC News, IS militants step up attacks on Iraqi security forces, 5 May 2020, [url](#)

⁽¹⁰⁵⁰⁾ EPIC, ISHM, February 25 – March 4, 2021, 4 March 2021, [url](#); Middle East Monitor, Daesh kills three pro-government fighters in Iraq's Diyala province, 19 February 2021, [url](#); US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve, Quarterly Report to the United States Congress, July 1, 2020 – September 30, 2020, 3 November 2020, [url](#), p. 4, p. 19

⁽¹⁰⁵¹⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2020 – June 30, 2020, [url](#), p. 23

⁽¹⁰⁵²⁾ EPIC, ISHM, May 6 - May 13, 2021, 13 May 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁵³⁾ EPIC, ISHM, February 25 – March 4, 2021, 4 March 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁵⁴⁾ OXFAM, Protection Landscapes in Diyala and Kirkuk, Iraq, March 2020, [url](#), p. 15; Zelin, A.Y., A year since Baghuz, the Islamic State is neither defeated nor resurging (yet), 25 March 2020, [url](#)

çiftçinin kaçırılması, köylülerle IŞİD militanları arasında çatışmalar yaşanmasına ve beş sivilin öldürülmesine neden olmuştur.¹⁰⁵⁵

Michael Knights ve Alex Almeida, 2019-2020'de "Mukhisa-Abu Sayda-Mikdadiye, Hanekin ve Mutabijah bölgelerinde birçok köyün boşaltıldığını" belgelemiştir. Bölgede tanık olunan IŞİD saldırılarının amacının "sadece gözdağı vermek ve haraç almak değil aynı zamanda nüfusu azaltmak" olduğunu düşünmüşlerdir.¹⁰⁵⁶ USDOS, 2020 yılında ikisi Hanekin bölgesinde olmak üzere yedi Kakai köyünde yaşayanların yerlerinden edildiğini bildirmektedir.¹⁰⁵⁷ Mayıs 2021'de artan IŞİD faaliyetleri, Cecevl'e'nin kuzeyindeki yedi köyde halkın yerinden edilmesine neden olmuştur.¹⁰⁵⁸

Rudaw, IŞİD'in tartışmalı bölgelerdeki halkı ölümle ya da çiftliklerini yakmakla tehdit ederek para ödemeye ve onları desteklemeye zorladığını belirten bir Peşmerge komutanının paylaştığı gözlemleri aktarmıştır.¹⁰⁵⁹ Önceki yazlarda olduğu gibi¹⁰⁶⁰ 2021 hasat döneminde de Diyala'da bildirilen mahsul yangınlarının ardında IŞİD militanları olduğuna inanılmaktadır.¹⁰⁶¹

USDOD, 2020'nin ilk çeyreğinde IŞİD'in çoğunluğu Sünni olan kırsal bölgelerde göz korkutma ya da finansal teşvik yoluyla zorla üye toplamaya çalıştığını bildirmektedir.¹⁰⁶² IŞİD'in özellikle göreceli hareket özgürlüğüne ve yoğun etkiye sahip olduğu ÜYEK kamplarında üye toplamak için en kolay etkilenen kişileri hedef alma uygulaması devam etmiştir.¹⁰⁶³

Middle East Eye, IŞİD'in Hemrin havzasındaki ajanları için lojistik desteği güvence altına almak amacıyla kadınlara gittikçe daha çok güvendiğini bildirmektedir.¹⁰⁶⁴

Hanekin İlçesi

Kürt kuvvetleri Ekim 2017'de Hanekin'den çekildikten sonra Irak kuvvetleri bölgenin kontrolünü ele geçirmiştir.¹⁰⁶⁵ Federal Ordu ve Bedir Örgütü, mevcut PUK ağırlıklı yönetimin tamamını Hanekin kasabasından uzaklaştırmamış ve Kürt Asayiş kuvvetlerinin kontrol noktalarında varlık göstermesine izin vermiştir. Buna rağmen ilçede güvenlik federal otoritelerin hâkimiyeti altındadır.¹⁰⁶⁶ Cecevl'e ve Hanekin arasındaki kırsal bölgede sonradan meydana gelen güvenlik güçleri eksikliği, bölgeyi IŞİD hücreleri için sığınak hâline getirmiştir. Bu hücreler yerel güvenlik

⁽¹⁰⁵⁵⁾ EPIC, ISHM, July 1 - July 8, 2021, 8 July 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁵⁶⁾ Knights, M., Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, May 2020, [url](#), p. 21

⁽¹⁰⁵⁷⁾ US, USDOS, 2020 Report on International Religious Freedom: Iraq, 12 May 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁵⁸⁾ Rudaw, Civilians flee surging ISIS in Diyala, 3 May 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁵⁹⁾ Rudaw, Isis is regrouping, gaining strength in Iraq's disputed territories: Peshmerga ministry official, 27 January 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁶⁰⁾ EPIC, ISHM, May 21 – May 28, 2020, [url](#); Reuters, After years of war and draught, Iraq's bumper crop is burning, 20 June 2019, [url](#); Bellingcat, Torching And Extortion: OSINT Analysis Of Burning Agriculture In Iraq, 03 June 2019, [url](#)

⁽¹⁰⁶¹⁾ Basnews, Crops set on fire in disputed Kurdish village, 18 May 2021, [url](#); Basnews, Diyala: IS militants set farms on fire as harvesting season approaches, 6 May 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁶²⁾ US, USDOD, Quarterly Report to the United States Congress – January 1, 2020-March 31, 2020, 13 May 2020, [url](#), p. 15

⁽¹⁰⁶³⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 12

⁽¹⁰⁶⁴⁾ Middle East Eye, Islamic State regrouping in northern Iraq and relying on women operatives, 4 February 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁶⁵⁾ BBC News, Iraq takes disputed areas as Kurds 'withdraw to 2014 lines', 18 October 2017, [url](#)

⁽¹⁰⁶⁶⁾ Skelton, M. & Saleem, Z., Displacement and Iraq's political marketplace: Addressing political barriers to IDP return, February 2021, [url](#), p. 27; ICG, Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries, 14 December 2018, [url](#), p. 15; Saleem, A.Z. et al., Security and governance in the disputed territories under a fractured GOI, 6 December 2018, [url](#)

güçlerine karşı bombalı saldırılar, suikastlar ve çatışmalar başlatmıştır.¹⁰⁶⁷ Ekim 2019'da Uluslararası Kriz Grubu, Bağdat kontrolündeki Irak ile Diyala'nın tartışmalı bölgelerindeki Kürt yönetimi arasındaki koordinasyon eksikliğinin, IŞİD'in bu "korumasız alanları" istismar etmesine izin verdiği yorumunda bulunmuştur.¹⁰⁶⁸ Hükümet koruması olmaması, orta ve kuzeydoğu Diyala'da köylülerin yerlerinden edilmesine yol açmıştır.¹⁰⁶⁹ İlçenin birçok kasabasında güvenlik durumu PMF kuvvetlerinin hâkimiyetindeydi. Örneğin Skelton ve Saleem'in 2019'daki raporuna göre çoğunluğu Sünni olan Sadiyah kasabasında güvenliği Bedir Örgütü kontrol ediyordu.¹⁰⁷⁰ Aynı yazarlar, 2019'da "Kürt ve Sünni Arapların karışık olduğu" Celevle şehrinde güvenlik durumuna AAH'nin hâkim olduğunu ifade etmiştir.¹⁰⁷¹ Danimarka Göçmenlik Bürosu, 2018'de Kifri'de PUK kontrolünün devam ettiğini bildirmiştir.¹⁰⁷²

USDOD, Nisan 2021 - Haziran 2021 dönemiyle ilgili raporunda tartışmalı bölgedeki PMF varlığının, Peşmerge güçleriyle PMF iş birliği yapmadığı için bu bölgelerde güvenlik açığını kötüleştirdiğini gözlemlemiştir.¹⁰⁷³ Aynı dönemde Peşmerge ve ISF kuvvetleri, biri Diyala'da olmak üzere birçok Ortak Koordinasyon Merkezi kurmuştur.¹⁰⁷⁴ Irak ve Peşmerge kuvvetlerinin bu ortak komuta merkezi, Mayıs 2021'de Hanekin'de faaliyete geçmiştir.¹⁰⁷⁵ Irak ve Peşmerge kuvvetlerinin amacı; istihbarat paylaşarak,¹⁰⁷⁶ ortak kontrol noktaları kurarak ve ortak operasyonlar gerçekleştirerek IŞİD militanlarının iki kuvvet arasındaki tampon bölgelerden faydalanmasını engellemektir.¹⁰⁷⁷ Eylül 2021'de federal birlikler ve Peşmerge birlikleri, iki kuvveti ayıran tampon bölgelerde ortak faaliyetler gerçekleştirmiştir.¹⁰⁷⁸ Bu raporun referans döneminde başvuru kaynaklarında PMF'nin Hanekin ortak komuta merkezindeki müdahale seviyesiyle ilgili hiçbir bilgi bulunamamıştır.

Eylül 2020'de Hanekin'de tekrarlayan IŞİD saldırıları, birçok köydeki Kakai halkın yerlerinden edilmesine neden olmuştur.¹⁰⁷⁹ Bir Peşmerge kaynağı, Hanekin bölgesinde çoğunluğu Kürt olan en az 30 köyün son zamanlardaki IŞİD saldırıları nedeniyle terk edildiğini bildirmiştir.¹⁰⁸⁰

Ekim 2020'de ISF, Hanekin ilçesi üzerinden uyuşturucu ve hurda metal dâhil olmak üzere çeşitli mal kaçakçılığını önlemek için geniş ölçekli operasyonlar başlatmıştır.¹⁰⁸¹

Aralık 2020'de Joel Wing, Diyala PMF komutanlarının Hanekin ve Mikdadiye ilçelerindeki kırsal kasabaların çevresine bir dizi bariyer ve tahkimat inşa ederek IŞİD vur-kaç saldırılarına yanıt verdiğini bildirmiştir.¹⁰⁸²

⁽¹⁰⁶⁷⁾ International Review, Iraq's Diyala faces a new insurgency, 22 March 2019, [url](#); Saleem, A.Z. et al., Security and governance in the disputed territories under a fractured GOI, 6 December 2018, [url](#)

⁽¹⁰⁶⁸⁾ ICG, Averting an ISIS Resurgence in Iraq and Syria, 11 October 2019, pp. 6-7, [url](#)

⁽¹⁰⁶⁹⁾ Wing, J., Islamic State forcing people out of rural Diyala, Musings on Iraq [Blog], 25 November 2019, [url](#)

⁽¹⁰⁷⁰⁾ Skelton, M. & Saleem, Z., Iraq's disputed internal boundaries after ISIS, February 2019, [url](#), p. 14

⁽¹⁰⁷¹⁾ Skelton, M. & Saleem, Z., Iraq's disputed internal boundaries after ISIS, February 2019, [url](#), p. 14

⁽¹⁰⁷²⁾ Denmark, DIS/Norway, Landinfo, Iraq: Security situation and the situation for internally displaced persons (IDPs) in the disputed areas, incl. possibility to enter and access the Kurdistan Region of Iraq (KRI), 5 November 2018, [url](#), p. 43

⁽¹⁰⁷³⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 15

⁽¹⁰⁷⁴⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 15

⁽¹⁰⁷⁵⁾ EPIC, ISHM, May 13 – May 20, 2021, 20 May 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁷⁶⁾ Al-Monitor, Iraqi security forces to fill security vacuum that harbors Islamic State, 26 May 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁷⁷⁾ EPIC, ISHM, May 13 – May 20, 2021, 20 May 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁷⁸⁾ EPIC, ISHM, September 16 – September 23, 2021, 23 September 2021, [url](#)

⁽¹⁰⁷⁹⁾ Rudaw, Kakai villages emptied by ISIS attacks in Khanaqin, 27 September 2020, [url](#)

⁽¹⁰⁸⁰⁾ EPIC, ISHM, September 24 – October 1, 2020, 1 October 2020, [url](#)

⁽¹⁰⁸¹⁾ EPIC, ISHM, October 15 – October 22, 2020, 22 October 2020, [url](#)

⁽¹⁰⁸²⁾ Wing, J., Security in Iraq November 2020, Musings on Iraq [Blog], 3 December 2020, [url](#)

Güvenlik olayları

Temmuz 2020-Eylül 2020 USDOD raporuna göre Ülkede kaydedilen genel saldırıların yaklaşık %34'ü Diyala'da meydana gelmiştir.¹⁰⁸³ 2020'nin son çeyreğinde kaydedilen 309 IŞİD saldırısının yaklaşık %31'i Diyala'da gerçekleşmiştir.¹⁰⁸⁴ Irak'taki IŞİD saldırılarının sayısında Ocak-Mart 2021 tarihleri arasında azalma görülürken ¹⁰⁸⁵IŞİD'in Diyala'daki direnişi devam etmiştir.¹⁰⁸⁶ 2021 baharında IŞİD saldırıları artış gösterirken¹⁰⁸⁷ USDOD'a göre Diyala vilayeti IŞİD direnişinin odak noktası olmayı sürdürmüştür.¹⁰⁸⁸

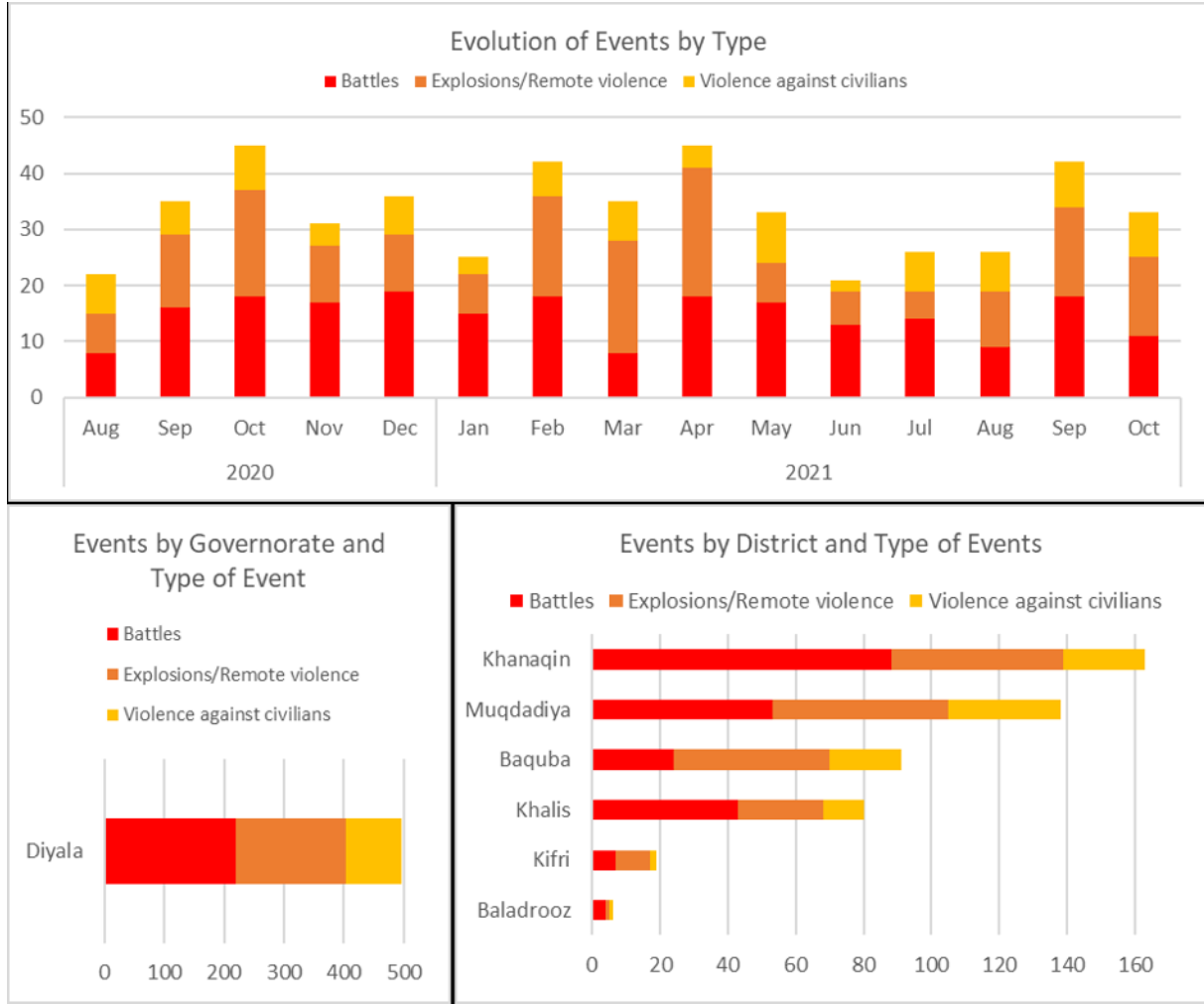
Joel Wing, 2020 yazında Diyala'nın Hanekin ilçesi başta olmak üzere güvenlik olaylarının sayısında artış olduğunu bildirmiştir. Diyala'daki olayların sayısı haziranda 19'dan temmuzda 25'e, ağustosta 26'ya ve Eylül 2020'de 31'e kadar dağılım göstermiştir.¹⁰⁸⁹ Ekim 2020'den bu yana Diyala'daki güvenlik olaylarının sayısı 31'den Kasım 2020'de 20'ye düşmüştür.¹⁰⁹⁰ Aralık 2020'de Diyala'da 31 güvenlik olayı yaşandığı bildirilirken¹⁰⁹¹ bu sayı 2021'in başlarında (Ocak, Şubat ve Mart 2021) aylık 21 saldırıya düşmüştür.¹⁰⁹² IŞİD'in Diyala'daki Ramazan taarruzu sırasında olayların sayısı Nisan 2021'de 30'a¹⁰⁹³ ve Mayıs 2021'de 31'e yükselmiştir.¹⁰⁹⁴ Haziran 2021'de ise Diyala'da yalnızca 19 güvenlik olayı yaşandığı bildirilmiş¹⁰⁹⁵ olup Temmuz ve Ağustos 2021'de bu sayı 17'ye düşmüştür.¹⁰⁹⁶ Eylül 2021'de Diyala'da 30 güvenlik olayı kaydedilirken¹⁰⁹⁷ Ekim 2021'de olay sayısı 22 olmuştur.¹⁰⁹⁸

ACLED, Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasında Diyala vilayetinde çoğunluğu Hanekin ilçesinde gerçekleşen 219 çatışma, 185 uzaktan şiddet/patlama olayı ve sivillere karşı 93 şiddet vakası olmak üzere toplam 497 güvenlik olayı bildirmiştir.¹⁰⁹⁹ Referans dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıda şekilde gösterilmektedir.

- ⁽¹⁰⁸³⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve, Quarterly Report to the United States Congress, July 1, 2020 – September 30, 2020, 3 November 2020, [url](#), p. 4, p. 19
- ⁽¹⁰⁸⁴⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, October 1, 2020 – December 31, 2020, 9 February 2021, [url](#), p.14
- ⁽¹⁰⁸⁵⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, January 1, 2021 – March 31, 2021, 30 April 2021, [url](#), p.14
- ⁽¹⁰⁸⁶⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, January 1, 2021 – March 31, 2021, 30 April 2021, [url](#), p.19
- ⁽¹⁰⁸⁷⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 12
- ⁽¹⁰⁸⁸⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 19
- ⁽¹⁰⁸⁹⁾ Wing, J., Islamic State and Pro-Iran groups both pick up attacks in Iraq in September, Musings on Iraq [Blog],5 October 2020, [url](#); Wing, J., Security in Iraq Aug 22–28, 2020, 31 August 2021, [url](#)
- ⁽¹⁰⁹⁰⁾ Wing, J., Security in Iraq November 2020, Musings on Iraq [Blog],3 December 2020, [url](#)
- ⁽¹⁰⁹¹⁾ Wing, J., Islamic State attacks decline in December 2020, Musings on Iraq [Blog],4 January 2021, [url](#)
- ⁽¹⁰⁹²⁾ Wing, J., Violence in Iraq, March 2021, Musings on Iraq [Blog], 5 April 2021, [url](#); Wing, J., IS winter break continues in Feb while Pro-Iran groups picking up attacks, Musings on Iraq [Blog], 8 March 2021, [url](#)
- ⁽¹⁰⁹³⁾ Wing, J., Islamic State Ramadan offensive begins, pro-Iran groups increase attacks in April 2021, Musings on Iraq [Blog], 3 May 2021, [url](#)
- ⁽¹⁰⁹⁴⁾ Wing, J., Islamic State's Ramadan offensive appears over while Pro-Iran groups maintain offensive in May 2021, Musings on Iraq [Blog],7 June 2021, [url](#)
- ⁽¹⁰⁹⁵⁾ Wing, J., Violence picks up again in Iraq in July 2021, Musings on Iraq [Blog],2 August 2021, [url](#)
- ⁽¹⁰⁹⁶⁾ Wing, J., Islamic State's summer offensive ends in August, Musings on Iraq [Blog], 6 September 2021, [url](#)
- ⁽¹⁰⁹⁷⁾ Wing, J., Islamic State ends its summer offensive in Iraq, Musings on Iraq [Blog], 4 October 2021, [url](#)
- ⁽¹⁰⁹⁸⁾ Wing, J., Oct saw another drop in violence in Iraq, Musings on Iraq [Blog],4 November 2021, [url](#)
- ⁽¹⁰⁹⁹⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, <https://acleddata.com/data-export-tool/>

Şekil 13: ACLED verilerine göre Diyala vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak tanımlanan güvenlik olaylarının gelişimi¹¹⁰⁰

2.4.5 Sivil zayıt

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları¹¹⁰¹ ve sivil zayıt sayısı aşağıda tabloda gösterilmektedir.

⁽¹¹⁰⁰⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, <https://acleddata.com/data-export-tool/>

⁽¹¹⁰¹⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıta yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun [Giriş](#) kısmındaki [Kaynaklar](#) bölümüne bakın.

Tablo 8: 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Diyala vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıatın sayısı¹¹⁰²

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıat	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıat
Diyala	23	26	35	61	43	56	56	112

Devletin hukuku ve düzeni güvence altına alma becerisi

Irak kuvvetlerinin ve KRG'ye bağlı kuvvetlerin kanun ve düzeni sağlama becerisi dâhil olmak üzere koruma aktörleri olarak yetkileri ile silahlı kuvvetlerin bütünlüğüne ilişkin bilgiler hakkında daha fazla bilgi için bkz. [EASO COI Raporu – Irak: Koruma Aktörleri \(2018\)](#).

The Intercept'e göre, IŞİD'in 2017'de geri çekilmesinin ardından, onlarla savaşan elit Irak birliklerinin yerini "seyrek bir şekilde dağılım gösteren kötü eğitilmiş kuvvetler" almıştır.¹¹⁰³ Bölgeye dair bilgiden ve kamu güveninden yoksun olan Irak ordusunun ve polislerinin 2018'de ve 2019'da Diyala'da IŞİD'i kesin bir şekilde bozguna uğratmak için son derece yetersiz kadroya sahip olduğu ve hazırlıksız olduğu bildirilmiştir.¹¹⁰⁴ Knights ve Almeida, ISF'nin 2019 ve 2020'de "direnişle mücadele için ne eğitilmiş ne de donanımlı" olduğunu gözlemlemiştir.¹¹⁰⁵ USDOD'a göre ISF, IŞİD'in yerel nüfus tarafından desteklenmeye devam ettiği bölgelerde kontrolü sürdürmek için mücadele etmektedir.¹¹⁰⁶ Özellikle ISF varlığının sınırlı olduğu ve IŞİD'in daha önce kontrol ettiği kırsal ve çöl bölgelerinde IŞİD hareket özgürlüğünü korumaktadır. Yerel liderlere yönelik suikast ve kaçırma eylemlerinin yanı sıra askerî ve sivil hedeflere IED'lerle saldırılar düzenleyen grup ağırlıklı olarak geceleri aktiftir.¹¹⁰⁷ IŞİD'in bu kırsal bölgelerdeki stratejisi, merkezî hükûmetin erişiminin çok zor olduğu yasak bölgelerin oluşturulmasına dayanmaktadır.¹¹⁰⁸

Diyala'nın baskın güvenlik aktörü olan Bedir hem kendi üyeleri hem de ISF'nin tüm kademeleri (ordu, polis) dâhil olmak üzere bağlı örgütleri üzerinde kontrol sahibidir.¹¹⁰⁹ Skelton ve Saleem'e göre "bir PMF grubu (Bedir) ile ISF (ordu ve polis) arasındaki birlik, siyasi bağlılık ve komuta yapısı sinerjisi Diyala'ya özgüdür ve Irak'ın başka hiçbir yerinde mevcut değildir".¹¹¹⁰ Bedir destekli PMF'ler, güvenlik teçhizatını ve vilayet idaresini etkilediğinden Diyala'da neredeyse tamamen dokunulmaz bir şekilde hareket edebilmektedir.¹¹¹¹ USDOD, Bedir Örgütü'nün Diyala'daki hâkimiyetinin mezhep gerilimlerini alevlendirdiğini bildirmektedir. PMF, yerel aşiret

⁽¹¹⁰²⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

⁽¹¹⁰³⁾ Intercept (The), The underground Caliphate, 16 September 2018, [url](#)

⁽¹¹⁰⁴⁾ Intercept (The), The underground Caliphate, 16 September 2018, [url](#); Wing, J., Islamic State's new game plan in Iraq, Musings on Iraq [Blog], 9 September 2019, [url](#)

⁽¹¹⁰⁵⁾ Knights, M. & Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, May 2020, [url](#), p. 25

⁽¹¹⁰⁶⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve - Quarterly Report to the United States Congress, July 1, 2019-October 25, 2019, 19 November 2019, [url](#), p. 10

⁽¹¹⁰⁷⁾ Knights, M., The Islamic State Inside Iraq: Losing Power or Preserving Strength?, December 2018, [url](#), pp. 2, 8; UN Security Council, Report of the Secretary-General [S/2019/101], 1 February 2019, [url](#), p. 6; UN Security Council, Report of the Secretary-General [S/2020/363], 6 May 2020, [url](#), p. 4; ISW, ISIS resurgence update, 19 April 2019, [url](#); ISW, ISIS' Second resurgence, 2 October 2018, [url](#)

⁽¹¹⁰⁸⁾ Knights, M. and Zelin, A.Y., The Islamic State's resurgence in the COVID era? From defeat to renewal in Iraq and Syria, The Washington Institute for Near East Policy, 29 May 2020, [url](#)

⁽¹¹⁰⁹⁾ Skelton, M. & Saleem, Z., Displacement and Iraq's political marketplace: Addressing political barriers to IDP return, February 2021, [url](#), p. 22

⁽¹¹¹⁰⁾ Skelton, M. & Saleem, Z., Displacement and Iraq's political marketplace: Addressing political barriers to IDP return, February 2021, [url](#), p. 22

⁽¹¹¹¹⁾ Skelton, M. & Saleem, Z., Displacement and Iraq's political marketplace: Addressing political barriers to IDP return, February 2021, [url](#), p. 55

kuvvetleri, Peşmerge ve Koalisyon güçleri arasındaki koordinasyon eksikliği nedeniyle Diyala, IŞİD'in Irak'taki en tutarlı noktalarından biri hâline gelmiştir.¹¹¹² Diyala vilayetindeki Şii olmayan kesim, PMF milislerinin “topluluklarını yeterince koruyamadığından, buna bağlı olarak da daha fazla yerlerinden edildiklerinden” sıklıkla yakınmaktadır.¹¹¹³ Ayrıca 2019'daki International Review'a göre yerel halkın PMF'ye güvenmemesi nedeniyle Diyala'da birçok “anlık gelişen” yerel milis bulunmaktadır.¹¹¹⁴

Joel Wing, IŞİD'in orta ve kuzeydoğu Diyala'daki Mikdadiye ve Hanekin ilçelerinin çoğu kırsal bölgesinde fiili kontrole sahip olduğunu gözlemlemektedir. Yüzlerce kişi zorla uzaklaştırılmıştır ve düzinelerce kasaba boş durumdadır.¹¹¹⁵ Başbakan el-Kazimi, Kasım 2020'de Savunma ve İçişleri Bakanlıklarının Diyala'daki ve özellikle Abu Sayda'daki Irak Ordusu ve polis kuvvetlerini takviye etmesini emretmiştir.¹¹¹⁶ Referans dönemde ordu, federal polis ve PMF kuvvetleri Diyala vilayetinde güvenlik taramaları ve terörle mücadele operasyonları gerçekleştirmiştir.¹¹¹⁷ Aralık 2020'de Diyala PMF komutanları Hanekin ve Mikdadiye'deki kırsal kasabaların çevresine bariyerler ve tahkimat inşa ederek IŞİD vur-kaç saldırılarına yanıt vermiştir.¹¹¹⁸ Mayıs 2021'de IŞİD militanlarının tartışmalı bölgelerde Irak kuvvetleriyle Peşmerge kuvvetleri arasındaki tampon bölgeyi suistimal etmesini engellemek için Hanekin'de KRG ve federal güvenlik görevlilerinden oluşan Ortak Komuta Merkezi kurulmuştur.¹¹¹⁹ PMF, Haziran 2021'de Diyala'daki Eşref Kampı'nda silahlı yürüyüş düzenlemiştir. Washington Yakın Doğu Araştırmaları Enstitüsü'nden araştırmacı Farzin Nadimi ve Michael Knights'a göre yürüyüşte PMF'nin “Irak askerî, terörle mücadele ve federal polis kuvvetlerine denk, hatta onlardan daha üstün kabiliyetlere sahip tam yetkili bir ordu gibi” görünmesi amacıyla İran tarafından temin edilen çeşitli silah sistemleri sergilenmişti.¹¹²⁰ Ekim 2021'de Mikdadiye ilçesindeki Rashad köyüne yapılan IŞİD saldırısı sonucunda on bir sivil hayatını kaybetmiştir. Daha sonra silahlı kişilerden oluşan bir grup, yakınlardaki Nahr al-Imam köyünde misilleme eylemleri gibi görünen olaylarda yedi kişiyi öldürmüştür.¹¹²¹ Hükûmet, intikam alınmasını önlemek için kuvvetler göndermiş ve sokağa çıkma yasağı koymuştur.¹¹²² Kasım 2021'de yetkililer, IŞİD saldırılarına karşı savunacak yerel güvenlik güçleri oluşturmak için Rashad ve Nahr al-Imam halkından 500 kişi istihdam etme planını onaylamıştır.¹¹²³

Ordu, federal polis ve PMF kuvvetleri Diyala vilayetinde güvenlik taramaları ve terörle mücadele operasyonları gerçekleştirmiştir.¹¹²⁴ Örneğin, Ağustos 2021'de Diyala polisi ve Terörle Mücadele Hizmetleri'nden ortak kuvvetler, Bakuba'nın kuzeydoğusundaki Al-Abara ilçesinin Had Makasar, Al Dourien, Al Sawaed ve Al Had Al-Akhdar köylerindeki meyve bahçelerinde

⁽¹¹¹²⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2020 – June 30, 2020, [url](#), p. 24

⁽¹¹¹³⁾ ISW, ISIS and Iranian-backed militias compete to control Baghdad region, 19 May 2021, [url](#)

⁽¹¹¹⁴⁾ International Review, Iraq's Diyala faces a new insurgency, 22 March 2019, [url](#)

⁽¹¹¹⁵⁾ Wing, J., Islamic State attacks slowly creep up in Iraq, Musings on Iraq [Blog], 5 November 2020, [url](#)

⁽¹¹¹⁶⁾ EPIC, ISHM, November 12 – November 19, 2020, 19 November 2020, [url](#)

⁽¹¹¹⁷⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 32; EPIC, ISHM, August 26 – September 2, 2021, 2 September 2021, [url](#); VOA, Iraqi military launches operation against IS remnants, 12 April 2021, [url](#); VOA, Iraqi military launches operation against IS remnants, 12 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM, April 8 – April 15, 2021, 15 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM, April 1 – April 8, 2021, 8 April 2021, [url](#); Al-Hamid, R., Newlines Institute for Strategy and Policy, ISIS in Iraq: weakened but agile, 18 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM, October 1 - October 8, 2020, 8 October 2020, [url](#)

⁽¹¹¹⁸⁾ Wing, J., Security in Iraq November 2020, Musings on Iraq [Blog], 3 December 2020, [url](#)

⁽¹¹¹⁹⁾ EPIC, ISHM, May 13 – May 20, 2021, 20 May 2021, [url](#)

⁽¹¹²⁰⁾ Nadimi, F. and Knights, M., Militias parade under the PMF banner(Part 2): Ground combat systems, 3 July 2021, [url](#)

⁽¹¹²¹⁾ EPIC, ISHM, October 21 – October 28, 2021, 28 October 2021, [url](#)

⁽¹¹²²⁾ Wing, J., Oct saw another drop in violence in Iraq, Musings on Iraq [Blog], 4 November 2021, [url](#)

⁽¹¹²³⁾ EPIC, ISHM, November 4-11, 2021, 11 November 2021, [url](#)

⁽¹¹²⁴⁾ US, USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 32; EPIC, ISHM, August 26 – September 2, 2021, 2 September 2021, [url](#); VOA, Iraqi military launches operation against IS remnants, 12 April 2021, [url](#); VOA, Iraqi military launches operation against IS remnants, 12 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM, April 8 – April 15, 2021, 15 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM, April 1 – April 8, 2021, 8 April 2021, [url](#); Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: weakened but agile, 18 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM, October 1 - October 8, 2020, 8 October 2020, [url](#)

güvenlik operasyonu yürütmüştür.¹¹²⁵ Ekim 2021 başlarında PMF 4., 23. ve 24. tugaylarından birlikler Diyala'nın kuzeydoğusundaki Thalab havzasında IŞİD kalıntılarını izlemek için büyük ölçekli bir güvenlik operasyonu başlatmıştır.¹¹²⁶

2.4.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

IŞİD tarafından saldırılan ve işgal edilen Diyala topraklarının oranı nispeten az olmasına rağmen vilayet “geniş çaplı” altyapı ve konut hasarları görmüştür.¹¹²⁷ Özellikle Hanekin ve Khalis'te yollar kısmen zarar görmüştür. En ciddi şekilde hasar gören konutlar Mikdadiye'de yer almakta, bu bölgeyi Khalis ve Hanekin izlemektedir.¹¹²⁸ Haziran 2021'de Mikdadiye ilçesinin Abu Sayda bucağında konutların yüksek hasar gördüğü, “[...] mayınlar ve patlamamış mühimmatların geri dönenler arasında yoğun endişelere neden olduğu” kaydedilmiştir.¹¹²⁹ IOM'ye göre yine Haziran 2021'de Hanekin ilçesinin Ceceve bucağında konutların gördüğü hasar orta düzeydedir.¹¹³⁰

IŞİD'in bölgesel hırslarından doğrudan etkilenmiş yedi vilayete (Anbar, Babil, Bağdat, Diyala, Kerkük, Ninova ve Selahaddin) odaklanan Ocak 2018 tarihli Dünya Bankası raporuna göre, Irak'ta konut sektörüne verilen toplam hasarın 18,7 trilyon IQD (Irak dinarı) olduğu ve yaklaşık 138.051 konut binasının etkilendiği tahmin edilmektedir. Bu hasarların %7'si Diyala'daydı.¹¹³¹ En kötü etkilenen sektörlerden biri olan elektrik sektörüne verilen hasar 8,2 trilyon IQD (7 milyar USD) olup bunun 38,5 milyar IQD'si Diyala'da bulunmaktadır.¹¹³² Barajlar ve mavnalar, sulama kanalları ve sulama pompa istasyonları gibi su kaynakları varlıklarına verilen hasar 134 milyar IQD (115 milyon USD) olup bunun %3,8'i Diyala'da bulunmaktadır.¹¹³³ Sanayi ve ticaret tesislerine verilen toplam hasar 6,0 trilyon IQD olup bunun 51 milyar IQD'si Diyala'dadır.¹¹³⁴

Diyala'da tarım sektörüne verilen toplam hasarın 557 milyar Irak dinarı yani yaklaşık 478 milyon dolar olduğu tahmin edilmektedir.¹¹³⁵ Hayvancılık sektörü 2003 yılından bu yana yüzde 50 azalmıştır.¹¹³⁶ Diyala'da belediye varlıklarına verilen hasarın tahmini 1,5 milyar IQD (1,3 milyon USD) olduğu tahmin edilmektedir.¹¹³⁷

Sağlık sektörüne verilen toplam hasarın 2,7 trilyon IQD olduğu ve bunun 190,6 milyar IQD'sinin Diyala'da bulunduğu tahmin edilmektedir.¹¹³⁸ Diyala'da eğitim sektörüne verilen hasar 165,9 milyar IQD'dir.¹¹³⁹ 2018'de bildirildiği üzere IŞİD'e karşı savaşta Diyala genelinde tahmini olarak 60'tan fazla okul tamamen ve 181 okul da kısmen yok edilmiştir.¹¹⁴⁰

⁽¹¹²⁵⁾ NINA, A joint security operation to pursue ISIS cells in Al-Abarra orchards in Diyala, 11 August 2021, [url](#)

⁽¹¹²⁶⁾ NINA, The Popular Mobilization Forces begin a security operation to hunt down terrorists in Wadi Thalab, in Diyala, 6 October 2021, [url](#)

⁽¹¹²⁷⁾ LADP, Provincial response plan Diyala governorate, February 2018, [url](#), pp. 11, 24

⁽¹¹²⁸⁾ Sanad for Peacebuilding and Social Inquiry, Conflict Fragility and Social Cohesion in Diyala Governorate: Khalis, Muqdadiya, Kifri, and Balad, 14 June 2018, [url](#), p. 23

⁽¹¹²⁹⁾ IOM Iraq, DTM, Displacement Tracking Matrix, Return dynamics in Diyala governorate, June 2021, [url](#), p. 8

⁽¹¹³⁰⁾ IOM Iraq, DTM, Displacement Tracking Matrix, Return dynamics in Diyala governorate, June 2021, [url](#), pp. 8-9

⁽¹¹³¹⁾ World Bank Group, Iraq, Reconstruction & Investment, Part 2, January 2018, [url](#), p. 15

⁽¹¹³²⁾ World Bank Group, Iraq, Reconstruction & Investment, Part 2, January 2018, [url](#), pp. 70-72

⁽¹¹³³⁾ World Bank Group, Iraq, Reconstruction & Investment, Part 2, January 2018, [url](#), pp. 51-53

⁽¹¹³⁴⁾ World Bank Group, Iraq, Reconstruction & Investment, Part 2, January 2018, [url](#), p. 59

⁽¹¹³⁵⁾ World Bank Group, Iraq, Reconstruction & Investment, Part 2, January 2018, [url](#), pp. XVIII-XIX

⁽¹¹³⁶⁾ World Bank Group, Iraq, Reconstruction & Investment, Part 2, January 2018, [url](#), p. 47

⁽¹¹³⁷⁾ World Bank Group, Iraq, Reconstruction & Investment, Part 2, January 2018, [url](#), pp. XXIV, 103

⁽¹¹³⁸⁾ World Bank Group, Iraq, Reconstruction & Investment, Part 2, January 2018, [url](#), pp. 21-22

⁽¹¹³⁹⁾ World Bank Group, Iraq, Reconstruction & Investment, Part 2, January 2018, [url](#), p. 27

⁽¹¹⁴⁰⁾ LADP, Provincial response plan Diyala governorate, February 2018, [url](#), p. 75

Diyala'da kültürel mirasa, çağdaş dinî yapılara ve turizme verilen hasarın tutarı 42 milyar IQD'dir.¹¹⁴¹ Yollar, havalimanları, köprüler ve demir yollarından oluşan ulaştırma sektörüne verilen toplam hasarın maliyeti 3,3 trilyon IQD (2,8 milyar USD) olup bunun 129,9 milyar IQD'si Diyala'daki hasarın maliyetidir.¹¹⁴² WASH (Su, Sanitasyon ve Hijyen) sektöründeki hasarın maliyetinin 1,6 trilyon IQD (1,4 milyar USD) olduğu ve bunun %21'inin (329,1 milyar IQD) Diyala'da bulunduğu tahmin edilmektedir.¹¹⁴³ Devlet binalarına verilen toplam hasar 868 milyar IQD'ye (745 milyon USD) eşittir ve bunun 71,6 milyar IQD'si Diyala'dadır.¹¹⁴⁴

Ekim 2019'da Irak hükûmetinin IŞİD'den kurtulan bölgeleri yeniden inşa etmek ve yerel ekonomilerini canlandırmak için asgari düzeyde ilerleme kaydettiği tespit eden¹¹⁴⁵ Uluslararası Kriz Grubu'na göre Ekim 2020'de Irak'ın savaş sonrası yeniden inşa süreci "yerinde saymaktadır."¹¹⁴⁶ Oxfam, temel altyapının rehabilitasyonunda (özellikle UNDP'nin İstikrar için Finansman Kolaylığı ve diğer istikrar projeleri aracılığıyla) bazı ilerlemelere işaret etmiştir, ancak "özellikle Diyala'da ve kamplarda büyük boşluklar vardır".¹¹⁴⁷ Nisan 2019'daki raporlara göre Hanekin ilçesinin farklı bölgeleri farklı zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Hanekin şehri büyük ölçüde iyi durumda olmasına ve bölge sakinleri ile yerinden edilmiş kişilere çeşitli hizmetler sunmasına rağmen Celevle'de bildirilen hasarlı elektrik, su ve kanalizasyon şebekeleri ve hastanenin talebi karşılayamaması gibi hasarlar daha kapsamlıdır.¹¹⁴⁸

Shelter Cluster'ın Irak hakkındaki verilerine göre, Haziran 2021 itibarıyla Diyala'nın Khalis ilçesinde zarar gören evlerin yeniden inşası ve yenilenmesi tamamlanmış, 982 ev yeniden inşa edilmiştir. Mikdadiye ilçesinde 322 evin yenilenmesi tamamlanmıştır ve 270 ev planlama aşamasındadır. Hanekin'de 787 ev hedef alınmıştır. Haziran 2021 itibarıyla bu evlerden 392'si yenilenmiştir, 395'i ise planlama aşamasındadır.¹¹⁴⁹

Eylül 2020 ve Şubat 2021 arasında Diyala vilayetindeki yollarda patlayıcı madde risk seviyesi en sık Hanekin bölgesinde ve çevresinde artmıştır.¹¹⁵⁰ Landmine & Cluster Munition Monitor, Kasım 2018'de Diyala vilayetinde onaylanmış dört tehlikeli alan (CHA) ve IED'ler ile kirlenmiş altı şüpheli tehlikeli alan (SHA) kaydetmiştir.¹¹⁵¹ 1980'den 1988'e kadar Irak-İran savaşından kalan mayınlar ve patlayıcı artıkları, Irak-İran sınırı boyunca Hanekin ilçesinde 60 noktada hâlâ güvenliği tehdit etmektedir.¹¹⁵² Handicap International (HI) adlı sivil toplum kuruluşu, mayın faaliyetleri üzerinde çalışmaktadır ve 2017 yılından beri Diyala'da temizlik ve araştırma ekipleri konuşlandırmaktadır. Ancak özellikle IŞİD'in hâlâ aktif olduğu Hemrin Dağları bölgesinde güvenlik durumu nedeniyle Diyala vilayetinde mayın operasyonları sınırlı olarak yürütülmektedir. Vilayette 36.000 hektarlık alanın etkilendiği yüksek kirlilik oranına rağmen 2021 yılı başlarında burada faaliyet gösteren hiçbir kuruluş bulunmamaktadır.¹¹⁵³

⁽¹¹⁴¹⁾ World Bank Group, Iraq, Reconstruction & Investment, Part 2, January 2018, [url](#), p. 41

⁽¹¹⁴²⁾ World Bank Group, Iraq, Reconstruction & Investment, Part 2, January 2018, [url](#), pp. 88-90

⁽¹¹⁴³⁾ World Bank Group, Iraq, Reconstruction & Investment, Part 2, January 2018, [url](#), pp. 94-97

⁽¹¹⁴⁴⁾ World Bank Group, Iraq, Reconstruction & Investment, Part 2, January 2018, [url](#), p. 108

⁽¹¹⁴⁵⁾ ICG, Averting an ISIS Resurgence in Iraq and Syria, 11 October 2019, [url](#), p. 18

⁽¹¹⁴⁶⁾ ICG, Exiles in Their Own Country: Dealing with Displacement in Post-ISIS Iraq, 19 October 2020, [url](#), p. 3

⁽¹¹⁴⁷⁾ OXFAM, Protection Landscapes in Diyala and Kirkuk, Iraq, March 2020, [url](#), p. 31

⁽¹¹⁴⁸⁾ IOM, Labour market opportunities and challenges – Khanaqin district, Diyala Governorate, April 2019, [url](#), p. 5

⁽¹¹⁴⁹⁾ Global Shelter Cluster, UN Habitat Iraq war damaged shelter rehabilitation dashboard, updated 20 June 2021, [url](#)

⁽¹¹⁵⁰⁾ iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Diyala Governorate (1-28 February 2021), 3 March 2021, available at: [url](#); iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Diyala Governorate (1-31 January 2021), 11 February 2021, available at: [url](#); iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Diyala Governorate (1-31 December 2021), 10 January 2021, available at: [url](#); iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Diyala Governorate (1-31 October 2021), 5 November 2020, available at: [url](#); iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Diyala Governorate (1-31 August 2021), 6 September 2020, available at: [url](#)

⁽¹¹⁵¹⁾ Landmine & Cluster Munition Monitor, Iraq Mine action, Last updated: 16 November 2018, [url](#)

⁽¹¹⁵²⁾ Kurdistan 24, Land mine remnants, explosive leftovers remain threat in disputed Khanaqin district, 21 January 2020, [url](#)

⁽¹¹⁵³⁾ ACAPS, Iraq Mine action, Briefing note, 22 January 2021, [url](#), p. 4

2.4.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

Eylül 2021 itibarıyla Diyala'da 43.963 yerinden edilmiş kişi kayıtlıdır. Bunların çoğu vilayet içinde yerlerinden edilmiştir.¹¹⁵⁴ Aynı tarihe kadar Diyala'ya geri dönen 239.310 kişi kaydedilmiş ve bunların neredeyse yarısı Hanekin ilçesine dönmüştür.¹¹⁵⁵ Geri dönenlerin çoğu (%80) daha önce vilayet içinde yerlerinden edilmiştir.¹¹⁵⁶

Aralık 2019 - Aralık 2020 arasında Diyala'ya geri dönen kişi sayısı 8.388 artmıştır. Böylece Diyala'da sadece 4.860 kişinin döndüğü önceki yıla göre 2020'de daha fazla geri dönüş kaydedilmiştir.¹¹⁵⁷ Aralık 2020 - Ekim 2021 arasında geri dönenlerin sayısı 11.124 artmıştır.¹¹⁵⁸ Diyala'ya geri dönüş oranı¹¹⁵⁹ Haziran 2019'da %73¹¹⁶⁰ iken Ekim 2021'de %77'ye yükselmiştir.¹¹⁶¹

Ekim 2021 itibarıyla Diyala'ya geri dönen nüfusun 25.188'i kritik sığınaklarda yaşamaktadır.¹¹⁶² IOM'nin Geri Dönüş Endeksi'ne göre Diyala'ya geri dönen 27.630 kişi düşük ciddiyette koşullarla, 165.792 kişi orta ciddiyette koşullarla, 44.958 kişi de yüksek ciddiyette koşullarla karşılaşmaktadır.¹¹⁶³ Al A'dheem (Khalis ilçesi), Al-Mansouriyah (Khalis ilçesi), Markaz Al-Muqdadiya (Mikdadiye ilçesi), As-Saadia (Hanekin ilçesi), Cecevele (Hanekin ilçesi) ve Qara Tabe'ye (Kifri ilçesi) geri dönenler, kontrol noktalarına hâkim olan devlet dışı askerî aktörler hakkındaki endişelerin de etkisiyle ciddi koşullarla karşılaşmaktadır.¹¹⁶⁴

Nisan 2021'de Diyala'daki birçok konuma geri dönüş yapılmamıştır. Hanekin ilçesinde geri dönüş yapılmayan 33 konum,¹¹⁶⁵ Mikdadiye ilçesinde iki konum, Al-Khalis ilçesinde ise dört konum kaydedilmiştir.¹¹⁶⁶ 2020 yılı boyunca "Hanekin'de güvenlik durumu iyileştiği" ve ailelere güvenlik izinleri verildiği için IOM Hanekin'in daha önce geri dönüş görülmeyen birçok bölgesine geri dönüşler kaydetmiştir.¹¹⁶⁷

Irak'taki Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (UNOCHA); "Aralık 2020'de Bağdat, Kerbela, Ninova, Anbar, Selahaddin, Kerkük ve Diyala'da ÜYEK kampları ve gayriresmî yerlerin büyük çapta kapatıldığını, bunun sonucunda iki aylık bir dönemde 34.000'den fazla kişinin (6.800 hane) yer değiştirdiğini" bildirmiştir.¹¹⁶⁸ UNOCHA raporu, insanların "kısa süre önce bilgi verilerek veya hiç bilgi verilmeden" kamplardan ayrılmasından kaynaklanan güvenlik sorunlarını vurgulamıştır.¹¹⁶⁹ IOM, Kasım-Aralık 2020 arasında çoğunluğu kampların kapatılması sonucu ülke genelindeki kamplardan ayrılarak Diyala'daki kamp dışı ortamlara gelen 3.870

⁽¹¹⁵⁴⁾ IOM Iraq, DTM, Displacement Tracking Matrix, Iraq Master List Report 123 (August-September 2021), October 2021, [url](#), p. 2

⁽¹¹⁵⁵⁾ IOM Iraq, DTM, Displacement Tracking Matrix, Iraq Master List Report 123 (August-September 2021), October 2021, [url](#), p. 5

⁽¹¹⁵⁶⁾ IOM Iraq, DTM, Displacement Tracking Matrix, Iraq Master List Report 123 (August-September 2021), October 2021, [url](#), p. 5

⁽¹¹⁵⁷⁾ IOM Iraq, DTM, Displacement Tracking Matrix, Return dynamics in Diyala governorate, June 2021, [url](#), p. 1

⁽¹¹⁵⁸⁾ IOM Iraq, DTM, Displacement Tracking Matrix, Return trends, 30 September 2021, [url](#), p. 5

⁽¹¹⁵⁹⁾ IOM defines the rate of return as the proportion of returnees originally from a governorate/district to the sum of returnees and IDPs originally from the same governorate/district

⁽¹¹⁶⁰⁾ IOM Iraq, Integrated location assessment IV, 30 March 2020, [url](#), p. 12

⁽¹¹⁶¹⁾ IOM Iraq, DTM, Displacement Tracking Matrix, Return overview, [url](#), p. 1

⁽¹¹⁶²⁾ IOM Iraq, DTM, Displacement Tracking Matrix, Return trends, 30 September 2021, [url](#), p. 5

⁽¹¹⁶³⁾ IOM Iraq, Return Index Findings round 13- Iraq, Aug-Sep 2021, 30 September 2021, [url](#), p. 1

⁽¹¹⁶⁴⁾ IOM Iraq, DTM, Displacement Tracking Matrix, Return dynamics in Diyala governorate, June 2021, [url](#), pp. 8-9

⁽¹¹⁶⁵⁾ IOM Iraq, DTM, Displacement Tracking Matrix, Protracted displacement in Iraq: District of origin profiles, August 2021, [url](#), p.7

⁽¹¹⁶⁶⁾ IOM Iraq, DTM, Displacement Tracking Matrix, Protracted displacement in Iraq: District of origin profiles, August 2021, [url](#), pp.12, 27

⁽¹¹⁶⁷⁾ IOM Iraq, DTM, Displacement Tracking Matrix, Return dynamics in Diyala governorate, June 2021, [url](#), p. 2

⁽¹¹⁶⁸⁾ UNOCHA, 2020 Humanitarian Needs Overview, Iraq, 9 March 2021, [url](#), p. 25

⁽¹¹⁶⁹⁾ UNOCHA, 2020 Humanitarian Needs Overview, Iraq, 9 March 2021, [url](#), p. 25

kişiyi takip etmiştir. Bu kişilerin yaklaşık üçte ikisi menşe bölgelerine geri dönmüş, diğerleri ise yeni bölgelere taşınmıştır.¹¹⁷⁰

USDOS, 2020 yılı hakkındaki raporunda ÜYEK'lerin (özellikle IŞİD ile bağlantılı olduğundan şüphelenilenlerin) menşe bölgelerine geri dönmeye çalıştıklarında yerel halklar ve hükümet yetkililerinin düşmanlığıyla karşılaştıklarına ve ihraç edildiklerine dair birçok rapordan bahsetmiştir.¹¹⁷¹ Aynı şekilde UNAMI, IŞİD ile gerçekten bağlantılı olan veya olduğu düşünülen ailelerin, “yerel ‘kararnameler’ ve şiddet tehditleri” nedeniyle Diyala’daki orijinal topluluklarına dönmekte zorluk çektiğini gözlemlemiştir.¹¹⁷² Irak alanında uzman El-Hashimi'ye göre, bu tür ailelerin yeni IŞİD saldırılarını kolaylaştırabileceğine dair şüpheler “muhtemelen zorla yerlerinden edilmelerine katkıda bulunmuş” ve yeniden entegrasyonu daha da zorlaştırmıştır.¹¹⁷³

Şubat 2021’de Skelton ve Saleem tarafından bildirildiği gibi “ISF’nin Bedir Örgütü ve PMF ile uyumlu çalışması, ÜYEK’ler arasında Diyala’ya geri dönüşün güvensiz olduğu algısının altında yatan unsurlardandır”.¹¹⁷⁴ Diyala’da IŞİD karşıtı askerî harekâtın sona ermesinden sonra bile PMF’nin ÜYEK’lere karşı şiddet suçları işlediği bildirilmiştir. Skelton ve Saleem’in gözlemlediği gibi, ISF onları korumak için olaylara müdahale etmediğinden Sünni Arap ÜYEK’ler “güvenlik açısından müttefikleri olmadığını” düşünmektedir.¹¹⁷⁵ Skelton ve Saleem’in bildirdiğine göre, bazı analistler Bedir Örgütü’nün vilayetteki Sünni Arap varlığını zayıflatma amacı güttüğüne inanmaktadır. Bu açıdan ÜYEK’lerin zorla yerinden edilmesi ve geri dönüşlerine izin verilmemesi, Diyala’nın Sünni Arap nüfusunu “siyasi olarak etkisiz hâle getirmiş ve seferber olmalarını zorlaştırmıştır”.¹¹⁷⁶ Bazı seçilmiş ÜYEK alt gruplarının sıkı Bedir Örgütü veya AAH kontrolü altındaki bölgelere geri dönmelerine izin verilse de Skelton ve Saleem Şubat 2021’de bu PMF kuvvetlerinin “bu geri dönüş hakkını ÜYEK’leri yönlendirmek ve geri dönmelerinin ardından onlarla ittifak kurmak (ya da daha doğrusu onları buna zorlamak) için teşvik olarak kullandığını” savunmuştur.¹¹⁷⁷

Çatışmadaki Siviller Merkezi (CIVIC), yerel anlaşmazlıklar ve uzun süredir devam eden gerilimlerin Diyala’ya geri dönüşleri engelleyebileceğini bildirmektedir. Örneğin Mikdadiye ilçesindeki Al-Khaylania köyünden 370 aile, güvenlik izinleri olmasına rağmen kendi Sünni Arap klanlarıyla (Al-Khaylania klanı) Al-Bazououl köyünden bir Şii Arap klanı (Beni Tamim) arasındaki bir anlaşmazlık nedeniyle geri dönememiştir. Beni Tamim klanı, Al-Khaylania halkını IŞİD’e katılmakla ve 2014 yılında köylerine saldırmakla suçlamaktadır. Ancak CIVIC tarafından görüşülen kişiler, her iki topluluk arasındaki huzursuzların IŞİD’in 2014 taarruzundan önceye uzandığını belirtmiştir.¹¹⁷⁸

IŞİD militanları, Diyala’nın merkezindeki ve kuzeydoğusundaki Mikdadiye ve Hanekin ilçelerinde birçok kırsal bölgeden yüzlerce kişiyi zorla uzaklaştırmıştır ve düzinelerce köy boş durumdadır.¹¹⁷⁹ Diyala’da diğer vilayetlerde görülmeyen ölçekte “etnik veya mezhepçi temizlik faaliyetleri” gerçekleştiren IŞİD’in direnişi nedeniyle Mukhisa, Abu Sayda, Mikdadiye, Hanekin

⁽¹¹⁷⁰⁾ IOM Iraq, DTM, Displacement Tracking Matrix, Return dynamics in Diyala governorate, June 2021, [url](#), p. 3

⁽¹¹⁷¹⁾ US, USDOS, 2020 Country Report on Human Rights Practices: Iraq, 30 March 2021, [url](#)

⁽¹¹⁷²⁾ UNAMI/OHCHR, The right to education, Part one: The legacy of ISIL territorial control on access to education, February 2020, [url](#), p. 12

⁽¹¹⁷³⁾ Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: The Challenge of Reintegrating ‘ISIS Families’, 7 July 2020, [url](#)

⁽¹¹⁷⁴⁾ Skelton, M. & Saleem, Z., Displacement and Iraq’s political marketplace: Addressing political barriers to IDP return, February 2021, [url](#), p. 24

⁽¹¹⁷⁵⁾ Skelton, M. & Saleem, Z., Displacement and Iraq’s political marketplace: Addressing political barriers to IDP return, February 2021, [url](#), p. 24

⁽¹¹⁷⁶⁾ Skelton, M. & Saleem, Z., Displacement and Iraq’s political marketplace: Addressing political barriers to IDP return, February 2021, [url](#), p. 25

⁽¹¹⁷⁷⁾ Skelton, M. & Saleem, Z., Displacement and Iraq’s political marketplace: Addressing political barriers to IDP return, February 2021, [url](#), p. 25

⁽¹¹⁷⁸⁾ CIVIC, Ignoring Iraq’s most vulnerable: the plight of displaced persons, April 2021, [url](#), p. 20

⁽¹¹⁷⁹⁾ Wing, J., Islamic State attacks slowly creep up in Iraq, Musings on Iraq [Blog], 5 November 2020, [url](#)

ve Mutabijah bölgelerinde köy sakinleri yerlerinden edilmiştir.¹¹⁸⁰ 2020'de IŞİD saldırıları, Hanekin bölgesindeki Kakai ve Kürt köylerinde yaşayanların yerlerinden edilmesine neden olmuştur.¹¹⁸¹ Mayıs 2021'de artan IŞİD faaliyetleri, Cecevele'nin kuzeyindeki yedi köyde halkın yerinden edilmesine neden olmuştur.¹¹⁸² Haziran 2021'de Diyala ile Selahaddin arasındaki sınır bölgelerinde ve özellikle Mutaibija, al-Mitah, Sbe'at al Bu Khalil, al- Bu Juma'a ve Alb Bakr'da düzenlenen IŞİD saldırıları insanların yerinden edilmesine yol açmıştır.¹¹⁸³ Ekim 2021'de Rashad köyündeki bir IŞİD saldırısından sonra yaşanan misilleme şeklindeki şiddet olayları, Nahr al-Imam'lı 227 ailenin köylerini terk etmesine neden olmuştur.¹¹⁸⁴

USDOS, Uluslararası Dinî Özgürlük hakkındaki 2020 tarihli raporunda Raad al-Dahlaki'nin (Diyala vilayetinden Sünni bir milletvekili), Diyala'daki Sünnilerin PMF kuvvetleri ya da bağlantılı milisler tarafından sürekli zorla yerinden edildiğine dair uyarısını alıntılamıştır. 2019-2020 döneminde Kerkük vilayetindeki güvenlik gelişmeleri hakkında daha fazla bilgi için bölüm 2.5.3'e bakınız. Al-Dahlaki, hükûmetle bağlantılı Şii milis gruplarını vilayetteki Sünni nüfusa gözdağı vermekle, bunun sonucunda İran sınırında yaygın demografik değişikliklere yol açmakla suçlamıştır. Başka bir Sünni milletvekili de benzer gözdağı verme olaylarından bahsetmiştir.¹¹⁸⁵

⁽¹¹⁸⁰⁾ Knights, M., Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, May 2020, [url](#), p. 21

⁽¹¹⁸¹⁾ US, USDOS, 2020 Report on International Religious Freedom: Iraq, 12 May 2021, [url](#) ; EPIC, ISHM, September 24 – October 1, 2020, 1 October 2020, [url](#)

⁽¹¹⁸²⁾ Rudaw, Civilians flee surging ISIS in Diyala, 3 May 2021, [url](#)

⁽¹¹⁸³⁾ NINA, A govt source warns of mass exodus to border villages between Diyala and Salah al-Din, 24 June 2021, [url](#)

⁽¹¹⁸⁴⁾ EPIC, ISHM, October 21 – October 28, 2021, 28 October 2021, [url](#)

⁽¹¹⁸⁵⁾ US, USDOS, 2020 Report on International Religious Freedom: Iraq, 12 May 2021, [url](#)

2.5 Kerkük

Harita 14: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte Kerkük vilayeti, © Birleşmiş Milletler.¹¹⁸⁶

2.5.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Temel coğrafya

Kerkük (önceki adıyla Al-Tamim)¹¹⁸⁷ kuzey Irak'ta bir vilayettir. Kerkük şehrinin bulunduğu Kerkük, Dibs, Haviya (Al-Hawija, Al Hawiga) ve Dakuk olmak üzere dört ilçeden¹¹⁸⁸ oluşmaktadır.¹¹⁸⁹ UNOCHA ve iMMAP, bazı yayınlarında Kerkük ve Dakuk ilçeleri arasındaki sınırı yukarıdaki haritadan farklı çizmektedir.¹¹⁹⁰

⁽¹¹⁸⁶⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽¹¹⁸⁷⁾ Hanish, S. B., The Current Kurdish Iraqi Governments Relations: An Evaluation, December 2013, [url](#), p. 5

⁽¹¹⁸⁸⁾ Individual reference maps for the four districts can be found via the following links: UNOCHA and iMMAP, Iraq: Al-Hawiga District Reference Map Reference Map 2020, 15 July 2020, [url](#); UNOCHA and iMMAP, Iraq: Kirkuk District Reference Map 2020, 15 July 2020, [url](#); UNOCHA and iMMAP, Iraq: Dibs District Reference Map 2020, 15 July 2020, [url](#); UNOCHA and iMMAP, Iraq: Daquq District Reference Map 2020, 15 July 2020, [url](#)

⁽¹¹⁸⁹⁾ UNOCHA and iMMAP, Iraq: Kirkuk Governorate Reference Map 2020, 5 May 2020, [url](#)

⁽¹¹⁹⁰⁾ UNOCHA, Iraq: Kirkuk Governorate Profile and Humanitarian Response, December 2020, [url](#), p. 1; iMMAP, Humanitarian Access Response, Risk level Monitoring Maps of the Airstrike Incident on the District level for the 7 Governorates Nov 2019 - Feb 2021, 7 March 2021, [url](#)

Nüfus tahminleri

Irak CSO'nun 2021 yılı için tahminine¹¹⁹¹ göre vilayetin nüfusu 1.726.409 olup bunun yaklaşık 450.000'i kırsal bölgelerde ve yaklaşık 1,3 milyonu kentsel bölgelerde yaşamaktadır.¹¹⁹²

Etnik ve dinî dağılım

“Irak'ın mikrokozmosu” olarak tanımlanan Kerkük; (Sünni ve Şii)¹¹⁹³ Araplar ve (Sünni) Kürtlerin¹¹⁹⁴ yanı sıra (Sünni ve Şii)¹¹⁹⁵ Türkmenler ve küçük bir Keldani-Süryani Hristiyan topluluğu dâhil olmak üzere birçok etnik ve dinî gruptan oluşan çeşitli ve karışık bir nüfusa sahiptir.¹¹⁹⁶ Bu çeşitli gruplar arasında en büyük toplulukları Kürtler, Türkmenler ve Sünni Araplar oluşturmaktadır.¹¹⁹⁷ Vilayetin geneli gibi Kerkük şehrinde de Kürtler, Türkmenler ve Asurluların oluşturduğu karışık bir nüfus mevcuttur.¹¹⁹⁸ Kerkük şehri¹¹⁹⁹ ve Haviya ilçesinde¹²⁰⁰ ağırlıklı olarak Sünni Arap nüfusun yaşadığı söylene de Dakuk ilçesinin nüfusu çoğunlukla Şii Türkmen, Dibis ilçesinin nüfusu ise çoğunlukla Kürttür.¹²⁰¹ Dakuk ilçesi yakınındaki birçok köyde etnik ve dinî bir azınlık olan Kakai halkın yaşadığı bildirilmektedir.¹²⁰²

Ekonomi

Kerkük, zengin petrol rezervleri sayesinde büyük stratejik öneme sahip bir vilayettir, ancak aynı zamanda Irak merkezî hükûmeti ile KRG arasında uzun süredir devam eden gerilimlerin ve toprak anlaşmazlıklarının kaynağıdır.¹²⁰³ Önemli hidrokarbon rezervlerinden ve petrol/gaz çıkarma işlemleri ve ihracatından finansal kazanç sağlanabildiğinden farklı nüfus grupları vilayette nüfuzlu konumlara gelmek için rekabet hâlinindedir.¹²⁰⁴

⁽¹¹⁹¹⁾ It should be noted that the last comprehensive Population and Housing Census for Iraq was conducted in 1987. The last official census covering current Baghdad-administered Iraq dates from 1997; UNFPA, Newsletter 2020 Census, December 2019, [url](#), p. 1; Rudaw, Iraq's population now over 40 million: planning ministry, 12 January 2021, [url](#); Kurdistan24, Kurdistan PM: Demographic change must be considered in upcoming Iraqi census, 21 June 2021, [url](#)

⁽¹¹⁹²⁾ Iraq, CSO, 2021 تقديرات سكان العراق حسب المحافظات والبيئة والجنس لسنة 2021 [Demographic and population indicators, Estimates for the population of Iraq by governorate, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., [url](#)

⁽¹¹⁹³⁾ Izady, M., Kirkuk and Environs: Ethnic Composition, 2014, 2015-2017, [url](#)

⁽¹¹⁹⁴⁾ International Crisis Group, Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries, 14 December 2018, [url](#), p. 7

⁽¹¹⁹⁵⁾ Palani, K., Iran-backed PMFs are destabilising Iraq's disputed regions, Al Jazeera, 8 May 2021, [url](#)

⁽¹¹⁹⁶⁾ International Crisis Group, Iraq: Fixing Security in Kirkuk, 15 June 2020, [url](#), p. 1; see also Arab America, Kirkuk: The Iraqi City of Black Gold, 17 March 2021, [url](#)

⁽¹¹⁹⁷⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), p. 9

⁽¹¹⁹⁸⁾ O'Driscoll, D., Everyday peace and conflict: (un)privileged interactions in Kirkuk, Iraq, 1 June 2021, [url](#), p. 2230

⁽¹¹⁹⁹⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 28

⁽¹²⁰⁰⁾ International Crisis Group, Iraq: Fixing Security in Kirkuk, 15 June 2020, [url](#), p. 4

⁽¹²⁰¹⁾ Derzsi-Horváth, A., Iraq after ISIL: Kirkuk, GPPI, 30 August 2017, [url](#)

⁽¹²⁰²⁾ Basnews, Kirkuk: Village of Kakai Minorities Comes under Attack, 20 September 2020, [url](#); KirkukNow, Kakai minority fights for life on two fronts, 29 April 2020, [url](#); see also Derzsi-Horváth, A., Iraq after ISIL: Kirkuk, GPPI, 30 August 2017, [url](#)

⁽¹²⁰³⁾ Devereux, A., Operation Iraqi Heroes in Kirkuk, Jamestown Foundation, 17 June 2020, [url](#); see also International Crisis Group, Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries, 14 December 2018, [url](#), p. 1

⁽¹²⁰⁴⁾ O'Driscoll, D., Everyday peace and conflict: (un)privileged interactions in Kirkuk, Iraq, 1 June 2021, [url](#), p. 2228

Kara yolu güvenliği

Daha önce 2019'da ve 2020'nin başlarında bildirildiği gibi,¹²⁰⁵ IŞİD 2021'in ilk yarısında da Kerkük vilayetinde kara yolu güvenliğini tehdit etmeyi sürdürmüştür. Yol kenarlarındaki bombalı saldırılar Kerkük, Tikrit ve Tuzhurmatu'yu birbirine bağlayan yolları hedef almıştır. Kerkük şehri yakınındaki kontrol noktalarında vur-kaç saldırıları gerçekleşmiştir.¹²⁰⁶ Şubat 2021'de Kerkük'ün yollarındaki patlama riskini ele alan en son iMMAP yayınına göre Kerkük şehrini Haviya ilçesi üzerinden Baiji'ye bağlayan ana yol üzerinde, Kerkük şehriyle Tikrit arasındaki bir yol kısmında, Kerkük şehrinin güneyinden geçerek Dakuk ilçesi üzerinden Selahaddin vilayetindeki Tuz istikametinde uzanan yolda birinci derecede risk bildirilmiştir. Ayrıca Haviya bölgesindeki yolun birçok diğer kesimi, patlayıcı tehlikesi açısından ikinci derecede riskli olarak sınıflandırılmıştır.¹²⁰⁷ Ağustos 2021'de Dakuk ilçesinde yol kenarındaki bir IED patlamasında bir sivil ölmüş ve on kişi yaralanmış,¹²⁰⁸ 1 Eylül 2020'de ise Kerkük-Tikrit yolu üzerindeki Miryam Bek Köprüsü kontrol noktasında meydana gelen VBIED patlamasında bir kadın ölmüş ve üç kişi yaralanmıştır.¹²⁰⁹

2.5.2 Çatışma geçmişi

IŞİD 2014'te Kuzey Irak'taki taarruzunu başlattığında Irak ordusu çökmüş ve Kerkük vilayetinin güneybatısındaki Haviya ilçesini IŞİD ele geçirmiştir.¹²¹⁰ Irak ordusunun 2014 yılında Kerkük'te IŞİD ile savaşırken çöküşünün ardından Kürt Peşmerge güçleri bölgeye girmiş ve federal güçlerin yerini almıştır. Kerkük şehri üç yıl boyunca Kürt PUK ve Kürt kuvvetlerinin yönetiminde kalmış ve petrol sahalarının kontrolünü IKBY ele geçirmiştir.¹²¹¹ IŞİD, Haziran 2014'ten itibaren Haviya ilçesinin bazı bölgelerini yönetmiş, Kerkük kırsalını ve köylerini kontrol etmiş,¹²¹² fakat Peşmerge kuvvetleri IŞİD'in vilayetin tamamını ele geçirmesini engellemiştir. Peşmerge savaşçıları ve PMU güçleri 2015 ve 2017 arasındaki ortak çalışmalarına Kerkük'ün bölgelerini geri almaya ve IŞİD'i püskürtmeye başlamış, Haviya ve Dakuk'ta IŞİD kontrolünde kalan bölgeler ise Ekim 2017'de ISF kuvvetleri tarafından kurtarılmıştır.¹²¹³

IŞİD'e karşı mücadelesindeki başarılarıyla güçlenen KRG, merkezî hükûmetin ve komşu ülkelerin itirazlarına rağmen Eylül 2017 sonunda bir bağımsızlık referandumu yapmaya karar vermiştir.¹²¹⁴ Hem KRG'nin hem de merkezî hükûmetin hak iddia ettiği Kerkük vilayeti de referandumda dâhil edilmiştir.¹²¹⁵ Bağdat, misilleme olarak 15-21 Ekim 2017 tarihleri arasında Kürt güvenlik güçlerine karşı bir saldırı başlatmış ve Kerkük vilayetinin çoğunun kontrolünü geri almıştır.¹²¹⁶

- ⁽¹²⁰⁵⁾ Basnews, IS Temporarily Seizes Control of Kirkuk-Baghdad Road, 15 September 2019, [url](#); Kurdistan24, ISIS sleeper cells attack Iraqi army in disputed Kirkuk, kill 2 soldiers, 30 January 2020, [url](#)
- ⁽¹²⁰⁶⁾ UN Security Council, Twenty-eighth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2368 (2017) concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities [S/2021/655], 21 July 2021, [url](#), para. 39; see also VOA, Islamic State Resilient as Ever in Iraq, Syria, 26 July 2021, [url](#)
- ⁽¹²⁰⁷⁾ iMMAP, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Kirkuk Governorate 1-28 February 2021 [Map], 7 March 2021, [url](#)
- ⁽¹²⁰⁸⁾ EPIC, ISHM: August 26 - September 2, 2021, 2 September 2021, [url](#)
- ⁽¹²⁰⁹⁾ Shafaq News, انفجار سيارة مفخخة على طريق محافظتين في العراق [VBIED explodes on road linking to governorates in Iraq], 1 September 2020, [url](#)
- ⁽¹²¹⁰⁾ International Crisis Group, Iraq: Fixing Security in Kirkuk, 15 June 2020, [url](#), p. 6
- ⁽¹²¹¹⁾ International Crisis Group, Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries, 14 December 2018, [url](#), p. 8
- ⁽¹²¹²⁾ Flood, H.D., The Hawija Offensive: A liberation exposes faultlines, 18 November 2017, [url](#), p. 24; Knights, M., The Islamic State Inside Iraq: Losing Power or Preserving Strength?, December 2018, [url](#), p. 6
- ⁽¹²¹³⁾ CIVIC, "We Just Want Someone To Protect Us"; Civilian Protection Challenges in Kirkuk, December 2019, [url](#), p. 6
- ⁽¹²¹⁴⁾ Washington Post (The), How the Kurdish independence referendum backfired spectacularly 20 October 2017, [url](#); ISW, The "War after ISIS" begins in Iraq, 15 October 2017, [url](#)
- ⁽¹²¹⁵⁾ DW, Iraqi Kurd independence referendum: Curfew in Kirkuk, 25 September 2017, [url](#)
- ⁽¹²¹⁶⁾ Al Jazeera, Iraq forces in full control of Kirkuk province, 21 October 2017, [url](#); International Crisis Group, Iraq: Fixing Security in Kirkuk, 15 June 2020, p. i, [url](#); Independent (The), Iraq seizes Kirkuk from Kurds leaving two

Kerkük tekrar merkezî hükümetin kontrolüne geçtiğinden beri Irak ordusu, federal polis, PMU ve yerel polis dâhil olmak üzere birçok kuvvet Kerkük'te konuşlandırılmış ve güvenlikle ilgili görevleri üstlenmiştir. Kesin bir yetkisi olmayan bu birimler, uyumlu bir güç olarak hareket etmemektedir.¹²¹⁷ Vilayette belirli etnik veya tarikat gruplarıyla ilişkili çok sayıda devlet mensubu ve devlet dışı silahlı gruplar bulunmakta olup bunlar, belirli bölgeleri ve yolları kontrol etmenin yanı sıra kontrol noktalarına adam yerleştirdiğinden vilayet sakinleri arasında güvensizlik duygusuna neden olmuştur.¹²¹⁸ Etnik ve tarikat gruplarındaki sosyal ayrılıkların yanı sıra bölgedeki kötü yönetim şekli, IŞİD unsurlarının büyümesine ve çatışma sırasında terk edilen köylerin kamplara ve depolama alanına dönüştürülmesine yol açmıştır.¹²¹⁹

2019-2020 arasında Kerkük vilayetindeki güvenlik gelişmeleri hakkında daha fazla bilgi için [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun](#) 2.5.3 bölümüne bakınız.

2.5.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Haziran 2020 itibarıyla Kerkük vilayetinde Irak ordusu, Terörle Mücadele Hizmetleri (CTS), çeşitli PMU'lar, federal ve yerel polis ve çeşitli istihbarat teşkilatları dâhil olmak üzere çeşitli güvenlik aktörlerinin faaliyet gösterdiği bildirilmiştir. Uluslararası Kriz Grubu (ICG), çok sayıda güvenlik aktörünün vilayete katkıda bulunmak yerine muhtemelen istikrarı baltaladığını değerlendirmiştir. Her aktörün kendi yetkileri, yapısı ve siyasi bağlantıları vardır.¹²²⁰ Vilayetin farklı güvenlik güçleri arasında koordinasyon için merkezî ağının bulunmadığı ve bunun gerginlik riskini artırdığı bildirilmiştir.¹²²¹

Irak Güvenlik Güçleri (ISF)

Iraklı güvenlik uzmanı Husham al-Hashimi, Mayıs 2020 tarihli bir raporunda Kerkük'ün merkezinde Terörle Mücadele İkinci Harekât Komutanlığı'nın yanı sıra Kerkük ve Haviya şehirlerinin çevresinde Federal Polis ve vilayetin güneyinde, batısında ve güneybatısında konuşlanmış iki Irak Ordusu tugayının varlığına dikkat çekmiştir.¹²²² Çatışmadaki Siviller Merkezi'ne (CIVIC) göre Irak Federal Polisi Aralık 2019'dan itibaren vilayetteki ana güvenlik gücüydü.¹²²³ Ağırlıklı olarak Şii Federal Polis'in 5., 6. ve 14. Tümenleri kırsal alanların, ana yollardaki kontrol noktalarının ve vilayet sınırlarının güvenliğinden sorumluydu.¹²²⁴ Kasım 2020'de 6. Federal Polis tümeninin Kerkük'ten geri çekileceği; Shwan, Dibis ve Altun Kupri'de bu birliğin yerine Irak Ordusu 8. Tümeni 21. Taburu'nun geçeceği ilan edilmiştir.¹²²⁵ Irak Başbakanına bağlı olan ve Ulusal Güvenlik Konseyi tarafından denetlenen elit CTS, 2017 yılında IŞİD ile mücadele etmek üzere Kerkük'te konuşlandırılmıştır. Ekim 2017'de Kürt güçlerinin bölgeden çıkarılmasından sonra Kerkük'teki federal güçlerin genel komutasını CTS

US allies locked in conflict and bringing end to move for independence, 16 October 2017, [url](#); ISW, The "War after ISIS" begins in Iraq, 15 October 2017, [url](#);

⁽¹²¹⁷⁾ International Crisis Group, Iraq: Fixing Security in Kirkuk, 15 June 2020, pp. i-ii, [url](#)

⁽¹²¹⁸⁾ OXFAM, Protection Landscapes in Diyala and Kirkuk, Iraq, 5 March 2020, [url](#), p. 15

⁽¹²¹⁹⁾ Al-Hashimi, H., ISIS Thrives in Iraq's 'Money and Death' Triangle, Newlines Institute for Strategy and Policy, 11 August 2020, [url](#)

⁽¹²²⁰⁾ International Crisis Group, Iraq: Fixing Security in Kirkuk, 15 June 2020, [url](#), pp. 11-12

⁽¹²²¹⁾ Bridesky, C. H., Iraq's Ethno-Sectarian Landscape: Sunni Arab Collaboration with the Dominant Shi'a Militia Apparatus, Small Wars Journal, 14 November 2020, [url](#); see also Palani, K., Iran-backed PMFs are destabilising Iraq's disputed regions, Al Jazeera, 8 May 2021, [url](#)

⁽¹²²²⁾ Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: From Abandoned Villages to the cities [Map], Newlines Institute for Strategy and Policy, 5 May 2020, [url](#)

⁽¹²²³⁾ CIVIC, "We Just Want Someone To Protect Us"; Civilian Protection Challenges in Kirkuk, December 2019, [url](#), p. 2

⁽¹²²⁴⁾ International Crisis Group, Iraq: Fixing Security in Kirkuk, 15 June 2020, [url](#), p. 12

⁽¹²²⁵⁾ Shafaq News, الفرقة السادسة بالشرطة الاتحادية تنسحب من أطراف كركوك [The 6th division of the Federal Police withdraws from Kirkuk regions], 5 November 2020, [url](#)

devralmıştır.¹²²⁶ Kasım 2020 itibarıyla Kerkük'teki federal polis tugaylarının sayısının 12'ye çıkarıldığı ve burada konuşlandırılmış üç Irak ordusu tugayı da bulunduğu söylenmektedir.¹²²⁷

Referans dönemi boyunca vilayet genelinde ISF faaliyetleri bildirilmiştir. Wadi Zghaytoun ve Al-Rashad (Dakuk ilçesi),¹²²⁸ Sargaran bucağı (Dibis ilçesi)¹²²⁹ ve Kerkük şehrinin güneyinde¹²³⁰ düzenlenen operasyonlar bunlardan bazılarıdır. Karaçok Dağları yakınında IŞİD mevzileri¹²³¹ ve Riyad bucağında (Haviya ilçesi) kontrol noktaları¹²³² olduğu bildirilmiştir. Irak hava kuvvetleri, Wadi Shay bölgesindeki IŞİD sığınaklarına hava saldırıları gerçekleştirmiştir.¹²³³

Halk Seferberlik Birimleri (PMU)

Kürt bağımsızlık referandumunun ardından Ekim 2017'de PMU Kerkük'e ve Kuzey Irak'taki diğer tartışmalı bölgelere gelmiştir.¹²³⁴ İran yanlısı PMU görünüşte merkezî devlet kontrolünde olmasına karşın geldiği tarihten bu yana bölgede kendi siyasi ve askerî hedeflerinin peşinden gitmekte, yerel olarak yeni savaşçılar kazanıp yeni gruplar oluşturarak kalıcı olmanın yollarını aramaktadır.¹²³⁵

Bedir Örgütü, federal polisi bünyesine aldığı Ekim 2017'den bu yana vilayet düzeyi siyasette ve güvenlik sektöründe "en kararlı aktör" olarak tanımlanmıştır.¹²³⁶ Bölgedeki ISF komutanlığı ile yakından çalışmıştır.¹²³⁷ Vilayet valisi Rakan Al-Jabouri'nin atanmasında Bedir lideri Hadi Al-Amiri'nin yardımcı bir rol oynadığı bildirilmiştir.¹²³⁸ Kasım 2021'de Al-Jabouri ile Bedir Örgütü Kuzey Şubesi lideri Muhammed Mahdi Al-Bayati arasında bir toplantı gerçekleşmiş ve bu toplantıda vali, Bedir Örgütü'nün vilayetteki güvenlik sektörünü desteklemede ve istikrarı temin etmede önemli bir rol oynadığının altını çizmiştir.¹²³⁹ Kerkük'te Ashab-ül Ehlül Hak (AAH) ve Kataib Hizbullah (KH) dâhil olmak üzere birçok PMU grubu da mevcuttu. Bu grupların bölgede kaçakçılık dâhil olmak üzere kendi ekonomik faaliyetlerini yürüttüğü söylenmektedir.¹²⁴⁰ Kasım 2020'de KH askerî lideri, KH'nin Kerkük'ü Mesud Barzani'ye (KRI eski başkanı) ve onun milislerine karşı savunacağını Twitter üzerinden duyurmuştur.¹²⁴¹

⁽¹²²⁶⁾ International Crisis Group, Iraq: Fixing Security in Kirkuk, 15 June 2020, [url](#), pp. 12

⁽¹²²⁷⁾ Briday, C. H., Iraq's Ethno-Sectarian Landscape: Sunni Arab Collaboration with the Dominant Shi'a Militia Apparatus, Small Wars Journal, 14 November 2020, [url](#)

⁽¹²²⁸⁾ EPIC, ISHM: September 16 – September 23, 2021, 23 September 2021, [url](#); EPIC, ISHM: September 3 - September 10, 2020, 10 September 2020, [url](#)

⁽¹²²⁹⁾ EPIC, ISHM: December 24, 2020 - January 7, 2021, 7 January 2021, [url](#)

⁽¹²³⁰⁾ EPIC, ISHM: October 1 - October 8, 2020, 8 October 2020, [url](#); EPIC, ISHM: October 15 - October 22, 2020, 22 October 2020, [url](#)

⁽¹²³¹⁾ EPIC, ISHM: September 9 – September 16, 2021, 16 September 2021, [url](#)

⁽¹²³²⁾ EPIC, ISHM: July 22 - August 5, 2021, 5 August 2021, [url](#)

⁽¹²³³⁾ Al-Hurra, العراق.. ثلاث غارات جوية «مدمرة» تستهدف أوكارا لتنظيم داعش في كركوك, 22 September 2021, [url](#)

⁽¹²³⁴⁾ Rudaw, President Salih calls on parties to remain peaceful, 15 October 2021, [url](#); Palani, K., Iran-backed PMFs are destabilising Iraq's disputed regions, Al Jazeera, 8 May 2021, [url](#)

⁽¹²³⁵⁾ Palani, K., Iran-backed PMFs are destabilising Iraq's disputed regions, Al Jazeera, 8 May 2021, [url](#)

⁽¹²³⁶⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 29

⁽¹²³⁷⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 29; Mansour, R., Networks of power: The Popular Mobilization Forces and the state in Iraq, Chatham House, February 2021, [url](#), p. 19

⁽¹²³⁸⁾ Mansour, R., Networks of power: The Popular Mobilization Forces and the state in Iraq, Chatham House, February 2021, [url](#), p. 25

⁽¹²³⁹⁾ Iraq, Kirkuk Governorate official website, الجبوري يبحث مع البياتي اوضاع كركوك [Al-Jabouri discusses the situation in Kirkuk with Al-Bayati], 1 November 2021, [url](#)

⁽¹²⁴⁰⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 29

⁽¹²⁴¹⁾ Buratha News Agency, كتائب حزب الله: سندافع عن سنجار وتلعفر وكركوك من شر مسعود ومليشياته [Kata'ib Hezbollah; We will defend Sinjar, Tal Afar and Kirkuk from the evil of Masoud and his militia], 26 November 2020, [url](#)

Bazı durumlarda PMU Tugayları için üye alımında etnik ve mezhepsel hususlar gözetilmiş, bu da “etnik-dinî ve mezhepsel kimliklerin askerleştirilmesine” neden olmuştur.¹²⁴² Kerkük'teki öne çıkan Sünni aşiretlerden (Jabour, Obedi ve Hamdan gibi) oluşan Sünni aşiret savaşçıları PMU 56. Tugayı'na¹²⁴³ katılmış ve dolayısıyla Aşiret Seferberlik Güçleri veya Aşiret Haşdi tugayı olarak anılmışlardır.¹²⁴⁴ İran'a bağlı PMU, yerel Şii Türkmenleri toplayarak PMU 16.¹²⁴⁵ ve 52. tugaylarını kurmuştur.¹²⁴⁶ PMU saflarında Şii ve Sünni Türkmenlerle birlikte toplanan genel olarak dört Türkmen Tugayı olduğu bildirilmiştir.¹²⁴⁷ Aşiretler ve Türkmen toplulukları arasında yapılan yerel PMU üyelerinin toplanması, Kürtlerin temsili pahasına vilayetteki güvenlik dengesini Türkmenlere ve Araplara kaydırmıştır.¹²⁴⁸ İran yanlısı PMU'nun Dakuk ilçesinde yerel Kakai topluluğu için bir grup oluşturma girişimi şimdiye kadar başarılı olmamıştır.¹²⁴⁹ Aralık 2020'de yaklaşık 150 savaşçıdan oluşan ve Dibis ilçesinde konuşlandırılan ilk Kürt PMU biriminin kurulduğu duyurulmuştur.¹²⁵⁰ Daha sonra ise bir PMU görevlisi, kuzey Kerkük'teki bir köyün sakinlerinin PMU oluşturulması için talepte bulunduğunu ve bunun henüz kabul edilmediğini söyleyerek resmî bir Kürt PMU'sunun kurulduğunu inkâr etmiştir.¹²⁵¹

Araştırmacı Renad Mansour, vilayette PMU'nun üstlendiği toplumsal rolü tanımlamıştır. Bir aşiret lideriyle yapılan görüşmede aşiret liderinin düşüncesine göre PMU, burada yaşayanlara şantaj yapmaktan sorumlu olmasına karşın federal polisin aksine yerel olarak görevlendirildiklerinden bir sorun olduğunda daha hızlı ve etkili müdahalede bulunmuştur.¹²⁵² Söylenenlere göre Haviya ilçesi ve Kerkük şehrinde kamu sektöründeki boş pozisyonların yaklaşık %40'ı için 56. PMU Tugayı üyeleri işe alınmıştır.¹²⁵³

İŞİD

Küresel Politika Merkezi tarafından 2020'de hazırlanan bir harita, vilayetin Selahaddin ile olan doğu sınırı üzerindeki (Hemrin Sıradağları) ve Erbil vilayetinin Mahmur ilçesiyle sınır komşusu olan Haviya ilçesinin diğer bölgelerindeki (Karaçok Sıradağları) İŞİD varlığını göstermiştir.¹²⁵⁴ İŞİD unsurları yeniden örgütlenmiş, dağlara ve mağaralara sığınmış, küçük savaşçı grupları hâlinde “yarı göçebe” bir hayat yaşamıştır. Özellikle Kerkük, Baiji ve Samarra şehirleri arasındaki üçgen bölge, grup için önem taşımıştır. Asker ve polis kontrol noktalarına saldırılar, yerel liderlere suikastlar, elektrik iletim hatlarına ve petrol tesislerine saldırılar gibi faaliyetler gerçekleştirmişlerdir.¹²⁵⁵ Tartışmalı bölgelerde güvenlik ve yönetim eksikliği hâkim olmuştur.¹²⁵⁶

⁽¹²⁴²⁾ Palani, K., Iran-backed PMFs are destabilising Iraq's disputed regions, Al Jazeera, 8 May 2021, [url](#)

⁽¹²⁴³⁾ Bridsky, C. H., Iraq's Ethno-Sectarian Landscape: Sunni Arab Collaboration with the Dominant Shi'a Militia Apparatus, Small Wars Journal, 14 November 2020, [url](#)

⁽¹²⁴⁴⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), p. 9

^(M)ansour, R., Networks of power: The Popular Mobilization Forces and the state in Iraq, Chatham House, February 2021, [url](#), p. 26

⁽¹²⁴⁵⁾ The 16th Brigade has been described as a Turkmen Brigade belonging to the Badr Organisation, see ISW, The “War after ISIS” begins in Iraq, 15 October 2017, [url](#)

⁽¹²⁴⁶⁾ Palani, K., Iran-backed PMFs are destabilising Iraq's disputed regions, Al Jazeera, 8 May 2021, [url](#); Bridsky, C. H., Iraq's Ethno-Sectarian Landscape: Sunni Arab Collaboration with the Dominant Shi'a Militia Apparatus, Small Wars Journal, 14 November 2020, [url](#)

⁽¹²⁴⁷⁾ Al-Hamoud, A., Iraqi Turkmen: The Controversy of Identity and Affiliation, FES, August 2021, [url](#), pp. 21-22

⁽¹²⁴⁸⁾ MP, [طاوله العلاقات المرتبكه بين بغداد واربيل](#) [Kirkuk at the forefront of uneasy relations between Baghdad and Erbil], 14 February 2021, [url](#)

⁽¹²⁴⁹⁾ Palani, K., Iran-backed PMFs are destabilising Iraq's disputed regions, Al Jazeera, 8 May 2021, [url](#)

⁽¹²⁵⁰⁾ Saeed, Y., Policy Failures Lead to a Kurdish PMF Battalion in Kirkuk, The Washington Institute for Near East Policy, 23 December 2020, [url](#); Rudaw, Kurdish PMF unit formed in Kirkuk, 13 December 2020, [url](#)

⁽¹²⁵¹⁾ Baghdad Today, [مسؤول في الحشد الشعبي ينفي تشكيل حشد كردي في كركوك](#) [PMU official denies formation of Kurdish PMU in Kirkuk], 15 December 2020, [url](#)

⁽¹²⁵²⁾ Mansour, R., Networks of power: The Popular Mobilization Forces and the state in Iraq, Chatham House, February 2021, [url](#), p. 15

⁽¹²⁵³⁾ Mansour, R., Networks of power: The Popular Mobilization Forces and the state in Iraq, Chatham House, February 2021, [url](#), p. 27

⁽¹²⁵⁴⁾ Al-Hashimi, H., ISIS Thrives in Iraq's ‘Money and Death’ Triangle [Map], Newlines Institute for Strategy and Policy, 11 August 2020, [url](#)

⁽¹²⁵⁵⁾ Guardian (The), ‘They will never let go’: Isis fighters regroup in the heart of Iraq, 11 July 2021, [url](#)

⁽¹²⁵⁶⁾ MP, [طاوله العلاقات المرتبكه بين بغداد واربيل](#) [Kirkuk at the forefront of uneasy relations between Baghdad and Erbil], 14 February 2021, [url](#); [see also](#) SIPRI, The resurgence of the Islamic State in Iraq: Political and military

İŞİD, bir yanda federal kuvvetlerle Kürt Peşmerge kuvvetleri arasındaki¹²⁵⁷ ve diğer yanda da ordu, federal polis ve PMU arasındaki koordinasyon eksikliğinden yararlanarak Kerkük'e sızmıştır.¹²⁵⁸

Referans dönemde Kerkük'ün tüm ilçelerinde (Dakuk¹²⁵⁹, Haviya¹²⁶⁰, Dibis¹²⁶¹ ve Kerkük¹²⁶²) İŞİD saldırıları kaydedilmiştir. Özellikle 2021'in başından beri İŞİD savaşçılarının Dibis ve Havliye ilçeleri dâhil olmak üzere faaliyet bölgelerinde gerçekleştirdiği adam kaçırmaya olaylarında önemli artış görülmüştür.¹²⁶³

Kürdistan Bölgesi güvenlik güçleri

2017 yılında yapılan Kürt bağımsızlık referandumunun ardından Kerkük'te PUK ya da KDP birliği konuşlandırılmamıştır. Öte yandan Bedir Örgütü ve ISF, Kürt yoğunluklu bölgelerde istihbarat toplamayı ve güvenlik gözetimini üstlenmek için PUK Asayişinin varlığını sürdürmesine belirli ölçüde izin vermiştir.¹²⁶⁴ Ağustos 2021'de federal hükümet ve KRG Kerkük, Ninova ve Diyala vilayetlerindeki bölgeleri arasındaki tampon bölgelerde faaliyet gösterecek ortak güvenlik güçleri oluşturmayı kararlaştırmıştır. Ayrıca biri Kerkük'te olmak üzere altı Ortak Koordinasyon Merkezi kurulduğu açıklanmıştır.¹²⁶⁵ Eylül 2021'de Peşmerge kuvvetleri ve federal kuvvetlerin tampon bölgelerde İŞİD unsurlarını hedef alan ortak faaliyetler gerçekleştirdiği bildirilmiştir.¹²⁶⁶ Ekim 2021'de kuzey Kerkük'teki Altun Kupri yakınlarında gerçekleşen bir İŞİD saldırısında iki Peşmerge savaşçısı ölmüştür.¹²⁶⁷

ABD liderliğindeki koalisyon güçleri

Kerkük şehrinin batısındaki K1 hava üssünde konuşlandırılan uluslararası koalisyon güçleri Mart 2020'de buradan ayrılmış ve üssü ISF'ye devretmiştir.¹²⁶⁸ ACLED, referans dönemde ABD liderliğindeki Uluslararası Koalisyon tarafından Kerkük'teki İŞİD mevzilerine (çoğu Dakuk ilçesinde olmak üzere) 13 hava saldırısı gerçekleştirildiğini kaydetmiştir.¹²⁶⁹ Örneğin Şubat 2021'de Uluslararası Koalisyon, Irak istihbaratından gelen verilere dayalı olarak Kerkük'ün

-
- responses, 9 June 2020, [url](#)
- (1257) Independent Arabiya, «يستغل حواضنه في كركوك لإرباك المشهد الانتخابي» [ISIL uses its cells in Kirkuk to disturb the electoral process], 9 September 2021, [url](#)
- (1258) MP, «كركوك على طولة العلاقات المرتبكة بين بغداد واربيل» [Kirkuk at the forefront of uneasy relations between Baghdad and Erbil], 14 February 2021, [url](#)
- (1259) NINA, «داعش يحرق ثلاث مركبات تعود لمدنيين جنوب كركوك» [Federal police members killed and wounded in ISIL attack southwest of Kirkuk], 24 July 2021, [url](#)
- (1260) Shafaq News, «ضحايا وجرحان من الشرطة الاتحادية بهجوم لداعش جنوب غرب كركوك» [Members of security forces killed and wounded in ISIL attack southwest of Kirkuk], 27 June 2021, [url](#)
- (1261) Kurdistan24, «Iraqi army removes outposts in rural Kirkuk amid heightened ISIS threat», 3 September 2021, [url](#); Rudaw, «Kurdish farmer abducted by ISIS in Kirkuk province», 28 April 2021, [url](#)
- (1262) Shafaq News, «الجبهة التركمانية تدين هجوم «شوان» وتدعو لتعزيز أمن أطراف كركوك» [Turkmen Front denounces attack in Shwan and calls for strengthening the security of outskirts of Kirkuk], 19 October 2020, [url](#); KirkukNow, «فرض حظر التنقل الليلي في ناحية شوان» [Ban on nightly travel in sub-district Shwan], 4 January 2021, [url](#)
- (1263) ORSAM, «Iraq's Upcoming Elections: One-List Decision by the Turkmen», 14 April 2021, [url](#)
- (1264) Skelton, M. and Saleem, Z. A., «Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return», IRIS, February 2021, [url](#), p. 30
- (1265) EPIC, «ISHM: August 12 - August 19, 2021», 19 August 2021, [url](#)
- (1266) Shafaq News, «عمليات مشتركة بين القوات الاتحادية والبشمركة بمناطق التماس مع كردستان» [Joint operations between federal forces and Peshmerga in buffer zones with Kurdistan], 17 September 2021, [url](#)
- (1267) Al-Quds Al-Arabi, «مقتل عنصرين من البشمركة في كركوك في شمال العراق بهجوم لتنظيم الدولة-تغريدات» [Two Peshmerga killed in ISIL attack in Kirkuk - tweets], 30 October 2021, [url](#)
- (1268) Bridsky, C. H., «Iraq's Ethno-Sectarian Landscape: Sunni Arab Collaboration with the Dominant Shi'a Militia Apparatus», Small Wars Journal, 14 November 2020, [url](#); USDOD, «Operation Inherent Resolve – Lead Inspector General Report to the United States Congress, January 1, 2020 – March 31, 2020», 13 May 2020, [url](#), p. 15
- (1269) EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, Iraq, 1 August 2020 - 31 October 2021, [url](#)

güneyindeki Wadi Al-Shay bölgesinde arka arkaya sekiz hava saldırısı gerçekleştirmiş, yedi IŞİD üyesini öldürmüştür.¹²⁷⁰

2.5.4 Güncel güvenlik eğilimleri

Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler

BM Genel Sekreteri, referans dönemde IŞİD kalıntılarının özellikle Anbar, Bağdat, Diyala, Kerkük, Ninova ve Selahaddin vilayetlerinde Irak halkına ve güvenlik güçlerine karşı sık sık asimetrik saldırılar düzenlediğini bildirmeye devam etmiştir.¹²⁷¹ 2020 yılından Eylül 2021'e kadar her ay yaklaşık 90 operasyonu IŞİD üstlenmiştir. Bu operasyonlar coğrafi açıdan ağırlıklı olarak Selahaddin, Kerkük ve Diyala vilayetlerinde yoğunlaşmıştır.¹²⁷² Ağustos 2021'de bu vilayetler arasında yer alan ve "Ölüm Üçgenleri" olarak da bilinen bölgelerde IŞİD saldırılarının arttığı bildirilmiştir.¹²⁷³ Ekim 2021 tarihli bir blog yazısında Irak analisti Joel Wing, 2021 yazındaki IŞİD taarruzunda Kerkük'ün Selahaddin vilayetiyle birlikte önemli bir hedef olduğunu belirtmiştir. Sadece Ağustos 2021'de vilayette IŞİD ile bağlantılı yirmi olay bildirmiştir. Eylül 2021'de bu sayıda büyük düşüş olmuş ve bu türde yedi olay bildirilmiştir. Wing'e göre direnişçi grubun vilayetteki varlığı, en çok ilkbahar ve yaz operasyonlarında kendini göstermektedir.¹²⁷⁴ Ancak Kerkük'te 2020 sonları ve 2021 başlarının yanı sıra 2021 sonbaharında da birçok güvenlik personeli ve sivilin ölümüne ve/veya yaralanmasına neden olan IŞİD saldırıları bildirilmiştir.¹²⁷⁵ ACLED verileri, Ağustos 2020 - Ekim 2021 ayları arasında IŞİD'in Kerkük vilayetindeki 123 olaya "1. aktör" olarak karıştığını göstermektedir. Bu olayların toplam 133 kişinin ölümüne neden olduğu belirtilmiştir. Bu güvenlik olaylarından 18'i sivillere karşı eylemlerdir ve toplam 17 kişinin ölümüne neden olmuştur.¹²⁷⁶

EPIC, Kerkük vilayetinde referans dönemde neredeyse her ay sivillere yönelik şiddet olayları gerçekleştiğini, bu olaylardan çoğunun IŞİD ile bağlantılı olduğunu ve dört ilçenin tamamını (Dibis, Haviya, Dakuk ve Kerkük) etkilediğini kaydetmiştir.¹²⁷⁷ Sivilleri etkileyen IŞİD bağlantılı

⁽¹²⁷⁰⁾ Shafaq News, قتل من داعش بضربات جوية للتحالف الدولي في كركوك [ISIL members killed in Global Coalition air strikes in Kirkuk], 22 February 2021, [url](#)

⁽¹²⁷¹⁾ UNSG, Implementation of resolution 2576 (2021) [S/2021/700], 3 August 2021, [url](#), para. 16; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/426], 4 May 2021, [url](#), para. 17; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/120], 8 February 2021, [url](#), para. 18; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2020/1099], 10 November 2020, [url](#), para. 26

⁽¹²⁷²⁾ Soufan Center (The), IntelBrief: The Islamic State is Not Finished in Iraq and Syria, 1 November 2021, [url](#)

⁽¹²⁷³⁾ AA, Daesh/ISIS militants attack oilfield in Iraq's Kirkuk, 15 August 2021, [url](#)

⁽¹²⁷⁴⁾ Wing, J., Islamic State Ends Its Summer Offensive In Iraq, Musings on Iraq [Blog], 4 October 2021, [url](#)

⁽¹²⁷⁵⁾ For examples of such ISIL-related incidents, see NINA, داعش يحرق ثلاث مركبات تعود لمدمنين جنوب كركوك, 16 October 2021, [url](#); AA, مقتل عاملين اثنين بهجوم لـ«داعش» في كركوك [Iraq: Two workers killed in ISIS attack in Kirkuk], 30 October 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 4 - February 11, 2021, 11 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: December 17 - December 24, 2020, 24 December 2020, [url](#); Shafaq News, ارتفاع حصيلة هجوم داعش في كركوك لضحيتين و4 جرحى من القوات الأمنية [Death toll of ISIL attack in Kirkuk rises to two members of security forces as well as a further 4 wounded], 14 November 2020, [url](#)

⁽¹²⁷⁶⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, Iraq, 1 August 2020 - 31 October 2021, [url](#)

⁽¹²⁷⁷⁾ EPIC, ISHM: October 14 – October 21, 2021, 21 October 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 26 - September 2, 2021, 2 September 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 5 - August 12, 2021, 12 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: July 15 - 22, 2021, 22 July 2021, [url](#); EPIC, ISHM: June 24 - July 1, 2021, 1 July 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 20 – May 27, 2021, 27 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 1 - April 8, 2021, 8 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 11 - February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: January 21 - January 28, 2021, 28 January 2021, [url](#); EPIC, ISHM: December 17 - December 24, 2020, 24 December 2020, [url](#); EPIC, ISHM: October 15 - October 22, 2020, 22 October 2020, [url](#); EPIC, ISHM: September 24 - October 1, 2020, 1 October 2020, [url](#); EPIC, ISHM: August 13 - August 20, 2020, 20 August 2020, [url](#)

olay türleri; köylere ve sivil gruplara saldırılar,¹²⁷⁸ cinayetler¹²⁷⁹ ve fidye karşılığında insan kaçırma olaylarıdır.¹²⁸⁰

Ayrıca bazıları sivillerin yaralanmasına veya ölümüne neden olan IED patlamaları da sıklıkla bildirilmiştir.¹²⁸¹ iMMAP tarafından yayımlanan haritaların çoğunda Ağustos 2020 - Şubat 2021 arasındaki aylar için patlayıcı tehlikesi olaylarının sayısı gösterilmiştir. Kerkük vilayetinde sonraki ayların her birinde bu tür olaylar kaydedilmiş, olayların yoğunluğu Eylül ve Ekim 2020'de artmıştır. Eylül 2020'de Kerkük ve Dakuk ilçelerinin (ikisi de 9 ila 13 olayla) patlayıcı tehlikesi riskinin yüksek seviyede olduğu, Ekim 2020'de ise Dakuk ilçesinin hâlâ aynı risk seviyesine sahip olduğu bildirilmiştir. Aralık 2020'de Haviya ilçesi 9 ila 13 patlayıcı tehlikesi olayıyla yüksek riskli olarak sınıflandırılmıştır.¹²⁸² ACLED, Şubat-Ekim 2021 arasındaki her ay patlayıcı tehlikesi ve uzaktan şiddet olayları bildirmiş, Ağustos 2021'de dört ilçenin tamamında bu tür on olayla yükseliş kaydedilmiştir.¹²⁸³

Referans dönemde Irak güvenlik güçleri, Kerkük'te IŞİD'e yönelik arka arkaya operasyonlar başlatmıştır.¹²⁸⁴ iMMAP, Ağustos 2020 - Şubat 2021 arasındaki aylar için ilçe başına hava saldırılarının yoğunluğunu gösteren haritalar yayımlamıştır. Haritalar, bu ayların her birinde Kerkük vilayetinde gerçekleştirilen hava saldırılarını göstermektedir. Aralık 2020 ve Ocak 2021'de en yüksek yoğunlukta hava saldırıları görülmüştür: Aralık 2020'de Kerkük'ün dört ilçesinde birer hava saldırısı; Ocak 2021'de ise Kerkük ilçesinde iki, Havliya ve Dakuk ilçelerinde de üçer hava saldırısı kaydedilmiştir.¹²⁸⁵ ACLED, Şubat 2021'den sonra mayıs, haziran, eylül ve ekim aylarında Irak Ordusu ve Uluslararası Koalisyon güçleri tarafından toplam altı hava saldırısı ve Ekim 2021'de iki Türk drone saldırısı gerçekleştirildiğini kaydetmiştir.¹²⁸⁶

Yerel medya, Arap ve Kürt toplulukları arasındaki arazi anlaşmazlıkları hakkında haberler yapmıştır. Bu anlaşmazlıkların geçmişi, Kürt arazilerine el konulduğu ve Arapların Kerkük'e yerleştirildiği Baas rejimine uzanmaktadır. Bu sorunun giderilmesi, arazilerin asıl sahiplerine iadesi ve ilgili tarafların tazmin edilmesi için konulan bir anayasa maddesi tam anlamıyla uygulanmamaktadır.¹²⁸⁷ Ağustos 2020'de Dakuk ilçesindeki bir köyün Kürt sakinleri ve eskiden

- ⁽¹²⁷⁸⁾ EPIC, ISHM: October 14 – October 21, 2021, 21 October 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 26 - September 2, 2021, 2 September 2021, [url](#); EPIC, ISHM: July 1 - July 8, 2021, 8 July 2021, [url](#)
- ⁽¹²⁷⁹⁾ EPIC, ISHM: August 26 - September 2, 2021, 2 September 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 5 - August 12, 2021, 12 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 11 - February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#)
- ⁽¹²⁸⁰⁾ Shafaq News, والفدية 100 ألف دولار، داعش يختطف مدنياً في كركوك.. [url](#); NINA, داعش يختطف مدنياً جنوب كركوك، [url](#); KirkukNow, [The attack led to individuals being killed, wounded and abducted – about 20 ISIL militants attack a village in Kirkuk], 2 September 2021, [url](#)
- ⁽¹²⁸¹⁾ EPIC, ISHM: August 13 - August 20, 2020, 20 August 2020, [url](#); AA, إصابة 4 مدنيين بانفجار عبوة ناسفة شمالي العراق، [url](#); EPIC, ISHM: September 10 - September 17, 2020, 17 September 2020, [url](#); EPIC, ISHM: August 26 - September 2, 2021, 2 September 2021, [url](#)
- ⁽¹²⁸²⁾ iMMAP, Humanitarian Access Response: Risk level Monitoring Maps of the “Explosive Hazard Incident” on the District level for the 7 Governorates (Nov. 2019 - Feb. 2021), 1 March 2021, [url](#)
- ⁽¹²⁸³⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, Iraq, 1 August 2020 - 31 October 2021, [url](#)
- ⁽¹²⁸⁴⁾ Al-Sharq Al-Awsat, القوات العراقية تطلق عملية جديدة ضد «داعش» في كركوك، [url](#); Al-Qabas, عملية أمنية واسعة لملاحقة عناصر «داعش» في كركوك، [url](#); AA, Iraq nabs 10 Daesh/ISIS militants in Kirkuk, 19 June 2021, [url](#); Arab News, Iraq launches operation against Daesh after policeman killed in Kirkuk, 28 June 2021, [url](#); Al-Araby Al-Jadeed, [Iraq: Military operation to chase down remnants of ISIL in cooperation with international coalition], 6 November 2021, [url](#)
- ⁽¹²⁸⁵⁾ iMMAP, Humanitarian Access Response, Risk level Monitoring Maps of the Airstrike Incident on the District level for the 7 Governorates Nov 2019 - Feb 2021, 7 March 2021, [url](#)
- ⁽¹²⁸⁶⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, Iraq, 1 August 2020 - 31 October 2021, [url](#)
- ⁽¹²⁸⁷⁾ Rudaw, Resolving Kurd-Arab disputes must not affect Iraqi unity: Sadrist, 11 October 2021, [url](#), [see also](#) Kurdistan24, Kurdistan leader condemns new Kirkuk Arabization, calls on UN to intervene, 22 September 2020, [url](#)

burada yerleşik Araplar arasında çatışmalar çıkmıştır.¹²⁸⁸ Aralık 2020'de Sargaran bucağındaki (Dibis ilçesi) Palkana köyünde Kürt ve Arap çiftçiler arasında arazi anlaşmazlıkları nedeniyle gerilimler yaşandığı bildirilmiştir. PMU milisleri tarafından desteklenen Arap çiftçiler Kürt halkı tehdit etmiş, dört boş eve girmiş, bazı sakinlerin köyden ayrılmasını istemiş, ancak Irak ordu birlikleri tarafından durdurulmuştur.¹²⁸⁹ Arazi mülkiyeti konusundaki anlaşmazlıkların Dakuk ilçesi ve Laylan bucağında da sorun teşkil ettiği söylenmektedir¹²⁹⁰ (örneğin Kakai topluluğu ve eskiden burada yerleşik Araplar arasında).¹²⁹¹ Kasım 2021'de Dibis'in Sargaran bucağında yeni anlaşmalar yaşandığı, Kürtlerin yerel polis tarafından ve Arapların Irak ordusu tarafından desteklendiği bildirilmiştir. Sargaran bucağında toplam on iki köyde arazi anlaşmazlıkları yaşandığı söylenmektedir.¹²⁹²

Güvenlik olayları

ACLED, Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasında Kerkük vilayetinde çoğunluğu Dakuk ilçesinde gerçekleşen 137 çatışma, 107 patlama olayı/uzaktan şiddet ve sivillere karşı 35 şiddet vakası olmak üzere toplam 279 güvenlik olayı bildirmiştir.¹²⁹³ Referans dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıda şekil 17'de gösterilmektedir.

⁽¹²⁸⁸⁾ Rudaw, Kurdish villagers, resettled Arab families clash in Kirkuk disputed territory, 2 August 2020, [url](#)

⁽¹²⁸⁹⁾ KirkukNow, Kurdish villagers "threatened to leave" their homes in Kirkuk, 11 December 2020, [url](#); see also Rudaw, Kurds forced out of Kirkuk village: locals, 9 December 2020, [url](#)

⁽¹²⁹⁰⁾ KirkukNow, Parliamentary committee to investigate landownership dispute in Kirkuk, 31 December 2020, [url](#)

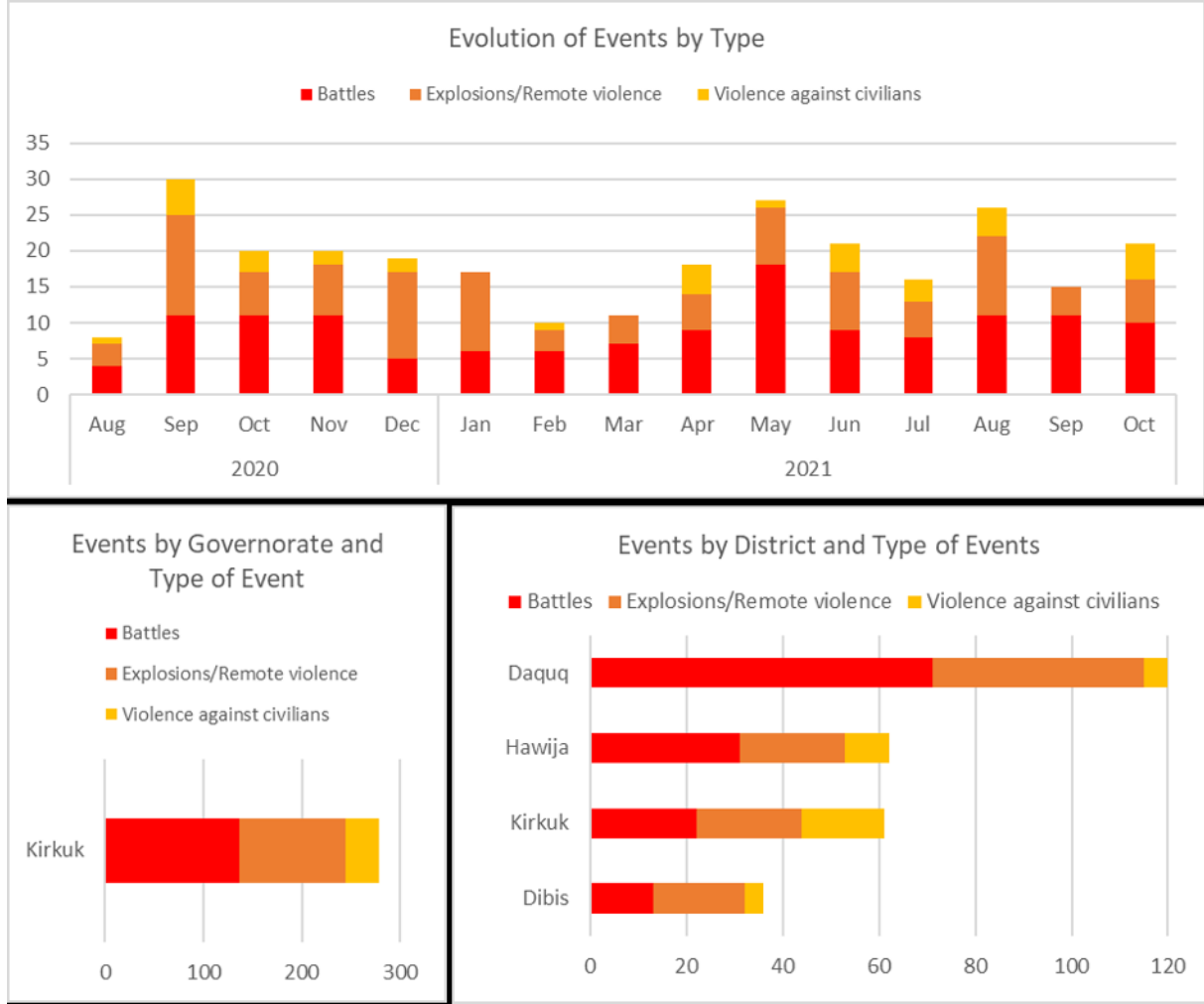
⁽¹²⁹¹⁾ KirkukNow, Conflict over land of Kaka'i minority in Daquq disputed territories, 27 February 2021, [url](#)

⁽¹²⁹²⁾ Rudaw, Kurdish farmers foil renewed effort to confiscate farmland in Kirkuk, 4 November 2021, [url](#)

⁽¹²⁹³⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

Şekil 14: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020-31 Ekim 2021 arasında Kerkük vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi¹²⁹⁴

Örnek olaylar

- 16 Ağustos 2020'de Riyad bucağında (Haviya ilçesi) iki IED patlaması bildirilmiştir. Patlamalardan ilkinde bir sivil yaralanmış, ikincisinde ise bir kadın ölmüş ve iki kişi yaralanmıştır.¹²⁹⁵
- 23 Ağustos 2020'de Aşure Günü kutlamaları sırasında Kerkük şehrinin Kadisiye mahallesinde bir IED patlamış, dört sivil yaralanmıştır.¹²⁹⁶
- 6 Ekim 2020'de IŞİD militanlarıyla girilen silahlı çatışmada dört yerel polis ve iki federal polis ölmüş, beşinci yerel polis de yaralanmıştır.¹²⁹⁷
- 18 Şubat 2021'de Dakuk ilçesinde motosikletli ve silahlı IŞİD üyeleri hareket hâlindeyken bir sivili vurup öldürmüştür.¹²⁹⁸

⁽¹²⁹⁴⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽¹²⁹⁵⁾ NINA, استشهاد واصابة اربعة مدنيين بانفجار عبوتين غرب كركوك, 16 August 2020, [url](#)

⁽¹²⁹⁶⁾ AA, إصابة 4 مدنيين بانفجار عبوة ناسفة شمالي العراق, 23 August 2020, [url](#)

⁽¹²⁹⁷⁾ Iraq, SMC [Twitter], posted on: 6 October 2020, [url](#)

⁽¹²⁹⁸⁾ Shafaq News, مقتل مدني برصاص داعش في كركوك, 18 February 2021, [url](#)

- 4 Nisan 2021'de Al-Rashad bucağında (Dakuk ilçesi) bir adam IŞİD üyeleri tarafından evinden kaçırılarak bilinmeyen bir yere götürülmüştür.¹²⁹⁹
- 18 Nisan 2021'de altı Katyusha roketi Dakuk ilçesindeki bir köyde aşiret seferberlik alayının mevzilerine [isabet ederek](#) Iraklı bir askerın ölümüne, üç aşiret seferberlik savaşıçısının ve iki ordu askerinin yaralanmasına neden olmuştur.¹³⁰⁰
- 25 Haziran 2021'de IŞİD militanları Dakuk ilçesindeki bir federal polis kontrol noktasına saldırmış ve beş polisi öldürmüştür.¹³⁰¹
- 9 Temmuz 2021'de IŞİD militanları Sargaran bucağında (Dibis ilçesi) bir sivilı kaçırmış ve 100.000 ABD doları fidye ödenmesini istemiştir. Fidyeye ödemeleri, aşırılık yanlısı grup için en önemli gelir kaynaklarından biri olarak tanımlanmıştır.¹³⁰²
- 31 Ağustos 2021'de IŞİD unsurları Taza bucağındaki (Dakuk ilçesi) bir köyü hedef almış, bir evi ve üç aracı yakmıştır.¹³⁰³
- 2 Eylül 2021'de yaklaşık 20 silahlı adam Sargaran bucağındaki (Dibis ilçesi) bir köye saldırmış, ateşli silahlar ve patlayıcılarla sekiz sivil ve askerî personeli yaralamış, bir sivilı de kaçırmıştır. Köyde yaşayanlar, saldırganların IŞİD üyesi olduğunu söylemiştir.¹³⁰⁴
- 30 Ekim 2021'de IŞİD militanları Haviya ilçesindeki bir kömür tesisinde çalışanlara saldırmış, iki kişiyi öldürmüş ve bir kişiyi de yaralamıştır.¹³⁰⁵

2.5.5 Sivil zayıat

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları¹³⁰⁶ ve sivil zayıat sayısı aşağıda tablo 9'da gösterilmektedir.

⁽¹²⁹⁹⁾ NINA, داعش یختطف مدنیاً جنوب کرکوک [ISIL kidnaps civilian south of Kirkuk], 4 April 2021, [url](#)

⁽¹³⁰⁰⁾ Rudaw, قتل و 5 جرحی بسقوط قذائف کاتیوشا علی مقر فوج فی کرکوک [One killed and five wounded in shelling of Katyusha rockets on brigade headquarters in Kirkuk], 17 April 2021, [url](#)

⁽¹³⁰¹⁾ NINA, داعش یهاجم الشرطة الاتحادية واستشهد خمسة عناصر جنوب کرکوک [ISIL attacks federal police and five members], 25 June 2021, [url](#)

⁽¹³⁰²⁾ Shafaq News, الفدية 100 ألف دولار.. والفدية 100 ألف دولار [ISIL kidnaps civilian in Kirkuk and demands ransom of 100 000 Dollar], 9 July 2021, [url](#)

⁽¹³⁰³⁾ NINA, داعش یستهدف احدى قرى جنوب کرکوک [ISIL targets a village south of Kirkuk], 31 August 2021, [url](#)

⁽¹³⁰⁴⁾ KirkukNow, أسفر الهجوم عن قتلى وجرحى ومختطفين - قرابة 20 مسلحاً لـ«داعش» یهاجمون قرية فی کرکوک [The attack led to individuals being killed, wounded and abducted – about 20 ISIL militants attack a village in Kirkuk], 2 September 2021, [url](#)

⁽¹³⁰⁵⁾ AA, مقتل عاملین اثنين بهجوم لـ«داعش» فی کرکوک [Iraq: Two workers killed in ISIS attack in Kirkuk], 30 October 2021, [url](#)

⁽¹³⁰⁶⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıata yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun [Giriş](#) kısmındaki [Kaynaklar](#) bölümüne bakın.

Tablo 9: 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Kerkük vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıatın sayısı¹³⁰⁷

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıat	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıat
Kerkük	19	11	29	40	28	9	27	36

2.5.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

En son Ağustos 2020’de güncellenen verilere göre Mayın Faaliyet Müdürlüğü (DMA), vilayette patlayıcı savaş kalıntılarıyla (ERW) kirlenmiş bölgeyi 3.357.280 metrekare olarak ve IED’lerle kirlenmiş bölgeyi 68.480.688 metrekare olarak listelemiştir.¹³⁰⁸ 2020 yıl sonu itibarıyla vilayette yaklaşık 37 kilometrekarelik alanın hâlâ IED’lerle kirlenmiş durumda olduğu bildirilmiştir.¹³⁰⁹ Ocak 2021 tarihli bir ACAPS raporuna göre 2003 yılındaki iç çatışmaların ve 2014-2017 arasındaki IŞİD işgalinin ardından “yeni” mayın kirliliğinden en çok etkilenen yerler Selahaddin, Anbar, Ninova ve Kerkük olmuştur.¹³¹⁰ Özellikle Kerkük vilayetinin güney kesiminin yüksek oranda kirlenmiş olduğu ifade edilmektedir.¹³¹¹

Referans dönemde petrol sahalarına ve enerji iletim kulelerine yönelik IED saldırıları altyapı hasarına neden olmuştur.¹³¹² Aralık 2020’de Khabas petrol sahasını hedef alan iki IED patlaması sonucunda ancak birkaç gün sonra söndürülebilen bir yangın çıkmıştır.¹³¹³ Dibis ilçesindeki Bay Hassan petrol sahası birçok kez patlayıcıların hedefi olmuş, bazı olaylarda hafif hasarlar görmüş,¹³¹⁴ bir keresinde de petrol şirketinin polis memurlarından biri ölmüştür.¹³¹⁵

2021 yazında IŞİD unsurlarının Kerkük, Diyala ve Selahaddin vilayetlerindeki enerji iletim kulelerine sıklıkla düzenlediği saldırılar bölgede elektrik kesintilerine neden olmuş, elektrik ve su teminini etkilemiştir.¹³¹⁶ Örneğin 13 Haziran 2021’de bir IED patlaması nedeniyle Riyad bucağındaki bir enerji iletim kulesi devrilmiş, bölgede elektrik kesintisine neden olmuştur.¹³¹⁷

Aynı ayın ilerleyen günlerinde bir IED saldırısı, Al-Rashad bucağında daha önce havaya uçurulan bir enerji iletim kulesinin onarımıyla görevli bir mühendislik ekibini hedef almıştır.¹³¹⁸

2021 ilkbaharında yürütülen bir IOM anketine göre, Haviya ilçesinde anket yapılan konumların çoğuna geri dönenler evlerinin orta derecede hasar gördüğünü ve su kaynaklarının yetersiz

⁽¹³⁰⁷⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

⁽¹³⁰⁸⁾ iMMAP, Recorded Explosive Ordnance Contamination in Iraq - Overall (DMA) – 27 August 2020, 3 September 2020, [url](#)

⁽¹³⁰⁹⁾ Mine Action Review, Clearing the Mines 2021, 1 October 2021, [url](#), p. 159

⁽¹³¹⁰⁾ ACAPS, Iraq: Mine action, 22 January 2021, [url](#), p. 2

⁽¹³¹¹⁾ ACAPS, Iraq: Mine action, 22 January 2021, [url](#), p. 3

⁽¹³¹²⁾ Guardian (The), ‘They will never let go’: Isis fighters regroup in the heart of Iraq, 11 July 2021, [url](#)

⁽¹³¹³⁾ Al-Ain, داعش يستهدف حقل «خبار» النفطي بكر كوك [ISIL targets oil field ‘Khabas’ in Kirkuk], 9 December 2020, [url](#)

⁽¹³¹⁴⁾ Arab News, Militants attack two oil wells in northern Iraq, production unaffected, 17 April 2021, [url](#); GardaWorld, Iraq: Militants attack oilfield in Kirkuk Governorate early April 17, 17 April 2021, [url](#); Rudaw, [url](#); Rudaw source: Oil well in Bay Hassan oilfield in Kirkuk targeted], 15 August 2021, [url](#)

⁽¹³¹⁵⁾ WKI, Kirkuk Minute May 6, 2021, 6 May 2021, [url](#)

⁽¹³¹⁶⁾ KirkukNow, War of power transmission towers, 7 August 2021, [url](#)

⁽¹³¹⁷⁾ EPIC, ISHM: June 10 – June 17, 2021, 17 June 2021, [url](#)

⁽¹³¹⁸⁾ Shafaq News, تفجير يستهدف الكوادر الهندسية لوزارة الكهرباء في كركوك [Explosion targets group of engineers of electricity ministry in Kirkuk], 26 June 2021, [url](#)

olduğunu bildirmiş, bazıları da elektrik erişimlerinin yetersizliğinden söz etmiştir. 32 konumda yeniden inşa çalışmalarının devam ettiği, 49 konumda ise henüz yeniden inşa çalışmaları başlamadığı bildirilmiştir.¹³¹⁹

2.5.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

IOM verilerine göre 30 Eylül 2021 itibarıyla Kerkük vilayetinde 90.582 ÜYEK kayıtlıdır. Bunların büyük bir kısmı vilayet içinden (%58), diğerleri ise Selahaddin (%22), Ninova (%10) ve Diyala'nın (%6) yanı sıra Bağdat, Babil ve Erbil vilayetlerinden gelmiştir. Kerkük vilayeti içerisinde ÜYEK nüfusu ağırlıklı olarak Kerkük ilçesinde (%91) ve daha az oranda olmak üzere Dakuk'ta (%7) yoğunlaşmıştır.¹³²⁰ Mart 2021 itibarıyla Kerkük şehrinde 73.404 kişilik önemli bir kamp dışı ÜYEK nüfusu bulunduğu, bunların en çok Hay Al Jamia-Mahalla mahallesinde yoğunlaştığı (%18) bildirilmiştir.¹³²¹ Kasım 2020'de şehrin yakınındaki bir ÜYEK kampının kapatılması nedeniyle yüzlerce ÜYEK'in risk altında kaldığı söylenmiştir.¹³²² Yaklaşık 1.200 aile kamptan ayrılmak zorunda kalmış fakat menşe bölgelerine dönememiştir.¹³²³

Eylül 2021 itibarıyla Kerkük vilayetinde çoğu Kerkük ilçesinde olmak üzere 9.168 ÜYEK, IOM tarafından kritik olarak sınıflandırılan sığınaklarda (ör. çadırlar, geçici sığınaklar, çamurdan evler ya da koruganlar, sahipsiz ya da oturulmaya elverişsiz evler) yaşamaktadır.¹³²⁴ REACH, Eylül 2020'de Haviya ilçesindeki ÜYEK hanelerinden %90,1 ila %99,9'unun ciddi veya aşırı ihtiyaç hâlinde yaşadığını değerlendirmiştir. Vilayetin diğer ilçelerindeki ÜYEK'lerin %60 ila %80'i benzer koşullarda yaşamaktadır.¹³²⁵

IOM, Ağustos ve Eylül 2021'de çoğunluğu Erbil, Süleymaniye ve Selahaddin'de olmak üzere ülkenin diğer bölgelerinde Kerkük vilayetinden gelen 23.134 ÜYEK bulunduğunu belgelemiştir.¹³²⁶ IOM'ye göre 30 Eylül 2021 itibarıyla Kerkük vilayetine 350.886 geri dönüş bildirilmiştir.¹³²⁷ Şubat 2021'de yapılan bir ankette görüşülen ve kamplardan ayrılarak Dakuk ilçesine geri dönen hanelerin oldukça büyük çoğunluğu, geldikleri yerlerde kendilerini güvensiz hissettiklerini bildirmiştir. Haviya ilçesine geri dönen ailelere yönelik fiziksel şiddet tehditleri dâhil olmak üzere ciddi koruma olaylarından da bahsedilmiştir.¹³²⁸

Haviya ilçesine geri dönenlerden bazıları; olası IŞİD saldırılarına, geri dönüşlerin engellenmesine ve kontrol noktalarından sorumlu devlet dışı güvenlik aktörlerine ilişkin endişelerini dile getirmiştir.¹³²⁹

⁽¹³¹⁹⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Protracted Displacement In Iraq: District of Origin Profiles, August 2021, [url](#), p. 30

⁽¹³²⁰⁾ EUAA analysis based on IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽¹³²¹⁾ IOM Iraq, DTM: Urban Displacement in Federal Iraq, 14 March 2021, [url](#), p. 15

⁽¹³²²⁾ MEE, Iraq: Closure of Kirkuk camp leaves displaced in despair, 30 November 2020, [url](#); MSF, Displaced people in Iraq's Laylan camp express fears as camp closes, 24 November 2020, [url](#)

⁽¹³²³⁾ Euro-Med Human Rights Monitor, Exiled at Home, Internal displacement resulted from the armed conflict in Iraq and its humanitarian consequences, 13 June 2021, [url](#), p. 18

⁽¹³²⁴⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽¹³²⁵⁾ REACH, Multi-Cluster Needs Assessment: Key Findings for Iraq, September 2020, 2 June 2021, [url](#), p. 2

⁽¹³²⁶⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽¹³²⁷⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, Returnee 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

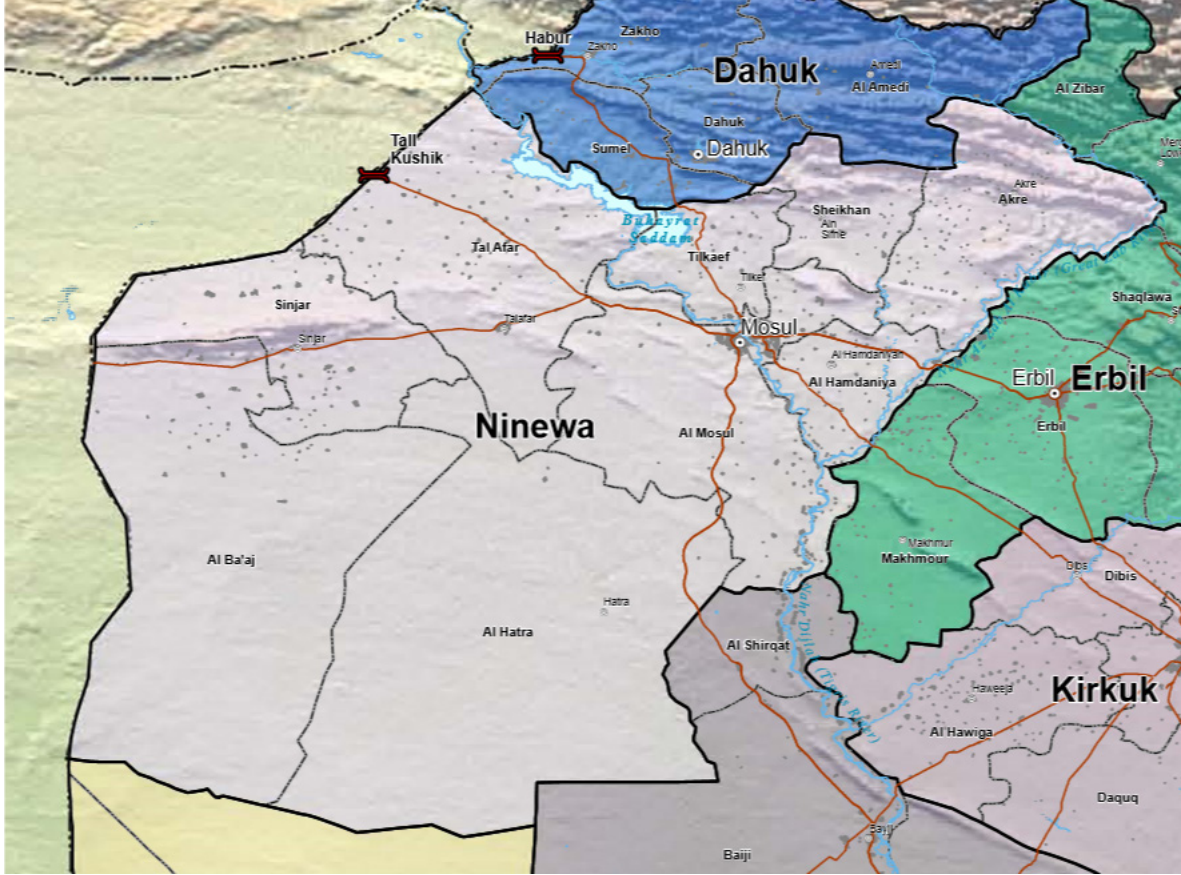
⁽¹³²⁸⁾ Protection Cluster, Iraq – Protection Monitoring System, Report 1, February 2021, [url](#), p. 6

⁽¹³²⁹⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Protracted Displacement In Iraq: District of Origin Profiles, August 2021, [url](#), p. 31

2.6 Ninova

Harita 15: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte Ninova vilayeti,
© Birleşmiş Milletler.¹³³⁰

2.6.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Ninova vilayeti, Irak'ın üçüncü en büyük¹³³¹ ve ikinci en kalabalık vilayettir.¹³³² Suriye ve her ikisi de KRI'nın bir parçası olan Erbil ve Duhok vilayetlerinin yanı sıra Anbar ve Selahaddin vilayetleriyle de sınırı vardır.¹³³³ Yönetim merkezi Musul'dur.¹³³⁴

Vilayetin bazı kesimleri, Irak hükûmeti ve KRG'nin hak iddia ettiği "tartışmalı bölgeleri" oluşturmaktadır. Ninova vilayeti; Musul, Telafer, Hamdaniye, Shekhan, Akri, Tel Kaif, Hatra, Sincar, Mahmur ve Ba'aj ilçelerinden meydana gelmektedir.¹³³⁵ Shekhan ve Akri ilçeleri, 1991'de Saddam hükûmeti ile Kürtler arasındaki ateşkesle Yeşil Hat kurulduğundan beri KRG tarafından yönetilmektedir.¹³³⁶

⁽¹³³⁰⁾ UN JAU, Iraq District Map, January 2014, [url](#)

⁽¹³³¹⁾ NCCI, Ninewa NCCI Governorate Profile, December 2010, [url](#), p. 2

⁽¹³³²⁾ IAU, Ninewa Governorate Profile, November 2010, [url](#)

⁽¹³³³⁾ EASO, Iraq: Security Situation (2019), 30 October 2020, [url](#), p. 118

⁽¹³³⁴⁾ UN Interagency Information and Analysis Unit (IAU), Ninewa Governorate Profile, November 2010, [url](#)

⁽¹³³⁵⁾ NCCI, Ninewa NCCI Governorate Profile, December 2010, [url](#), p. 2

⁽¹³³⁶⁾ Ahn, J. et al., The Politics of Security in Ninewa: Preventing an ISIS Resurgence in Northern Iraq, 7 May 2018, [url](#), p. 5-6

Mahmur ise hem yarı otonom Kürdistan Bölgesel Hükûmeti hem de Irak hükûmetinin hak iddia ettiği tartışmalı bölgede yer almaktadır. Eylül 2017'de yapılan Kürt bağımsızlık referandumunun ardından Mahmur'un kontrolünü Irak Ordusu ele geçirmiştir. Peşmerge kuvvetleri Karaçok Dağları'nın eteklerini, Irak Ordusu ise düzlükleri kontrol etmektedir.¹³³⁷

Nüfus

Irak Merkezî İstatistik Teşkilatı (CSO), 2021 yılı için vilayetin nüfusunun 4.030.006 olduğunu tahmin etmiştir.¹³³⁸

Etnik köken

Ninova, etnik-dinî çeşitliliğiyle bilinmektedir. Nüfusun çoğunluğunu Sünni Araplar oluşturmaktadır.¹³³⁹ Diğer etnik gruplar arasında Şii Araplar, Kürtler, Asurlular, Keldaniler, Türkmenler¹³⁴⁰ (hem Sünni hem Şii)¹³⁴¹ ve Şebeklerin yanı sıra diğer küçük azınlıklar bulunmaktadır.¹³⁴²

Ekonomi

Tarım, Ninova vilayetinin ekonomisine katkıda bulunan başlıca unsurlardan biriydi. Ülkenin buğday ve arpa üretiminin yaklaşık %40'ı vilayette gerçekleştiriliyordu.¹³⁴³ Musul'un 2014'te düşüşünden sonra IŞİD tarım sektörünü büyük oranda kontrolü altına almıştır. IŞİD, tarımsal üretimin büyük kısmını Suriye'ye ihraç etmiştir.¹³⁴⁴ IŞİD'in düşüşünden sonra çiftçilerin karşılaştığı zorluklardan bazıları, IŞİD'in geride bıraktığı kara mayınları ve güvenlik endişelerinin yanı sıra gıda ve tarımsal ürün kaçakçılığı olmuştur. Medya kuruluşu Diyaruna'ya göre hükûmetin tarım sektörünü iyileştirmeye yönelik çabaları sonucunda tarımsal faaliyetlerde aşama kaydedilmiştir.¹³⁴⁵ Ancak 2021'de vilayeti vuran kuraklık ve su krizi üretimde düşüşe neden olmuştur.¹³⁴⁶ Sonuç olarak çiftçiler kentsel bölgelerde iş aramak için arazilerini terk etmiştir.¹³⁴⁷ Vilayetteki su kaynaklarının tükenmesinden etkilenen diğer sektörler balıkçılık ve enerji üretimidir.¹³⁴⁸

Vilayette fosfor, sülfür ve çimento üretimini kapsayan sanayi sektörü, tarım sektörü dışındaki iş fırsatlarının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Sanayi sektörünün çoğu 2014'te IŞİD kontrolü altına girmiştir.¹³⁴⁹ IŞİD işgali sırasında büyük zarar gören ve yağmalanan sanayi sektörü, yavaş

⁽¹³³⁷⁾ Defense Post (The), 'it's very easy for ISIS- Peshmerga Commander warns of return to Iraq mountain town, 18 November 2019, [url](#)

⁽¹³³⁸⁾ Central Statistical Organization (CSO), 2021 تقديرات سكان العراق حسب المحافظات والبيئة و الجنس لسنة 2021, [Demographic and population indicators, Estimates for the population of Iraq by governorate, environment and gender for the year 2021] (table), n.d., [url](#)

⁽¹³³⁹⁾ Ahn, J. et al., The Politics of Security in Ninewa: Preventing an ISIS Resurgence in Northern Iraq, 7 May 2018, [url](#), p. 6

⁽¹³⁴⁰⁾ NCCI, Ninewa NCCI Governorate Profile, December 2010, [url](#), p. 2

⁽¹³⁴¹⁾ IOM, Kirkuk, Ninewa, Salah al-Din, Governorate profile: post-2006 IDP need assessment, June 2008, [url](#), p. 3

⁽¹³⁴²⁾ NCCI, Ninewa NCCI Governorate Profile, December 2010, [url](#), p. 2

⁽¹³⁴³⁾ UN Habitat, City profile of Mosul city, Iraq: Multi-sector assessment of a city under siege, October 2016, [url](#), p. 29

⁽¹³⁴⁴⁾ RAND coporation, When the Islamic State comes to town, 2017 [url](#), p. 15

⁽¹³⁴⁵⁾ Diyaruna, Iraqi agricultural industry thriving after ISIS, 4 March 2020, [url](#)

⁽¹³⁴⁶⁾ Norwegian Refugee Council, Water crisis ad drought threaten more than 12 million in Syria ad Iraq, 23 August 2021, [url](#)

⁽¹³⁴⁷⁾ Daily Sabah, Drought threatens disaster as Iraqi farmers forced to leave land, 14 November 2021, [url](#)

⁽¹³⁴⁸⁾ Norwegian Refugee Council, Water crisis and drought threaten more than 12 million in Syria ad Iraq, 23 August 2021, [url](#)

⁽¹³⁴⁹⁾ RAND coporation, When the Islamic State comes to town, 2017 [url](#), p. 20

yavaş toparlanma belirtileri göstermektedir. Ağustos 2020 sonlarında Ninova valisi; şeker, süt ürünleri, ilaç ve farmakolojik ürünler dâhil olmak üzere 10 fabrikanın yeniden açıldığını ilan etmiştir. Eylül 2020’de Diyaruna, sanayi sektörünü iyileştirmek için yaklaşık 2.000 projenin yapım aşamasında olduğunu bildirmiştir.¹³⁵⁰

Kara Yolu Güvenliği

IMMAP’a göre, Ağustos 2020 - Şubat 2021 arasında Ninova vilayetinin yollarındaki patlayıcı madde risk seviyesi; Musul’dan Sincar, Telafer (ve Suriye sınırı), Duhok, Erbil ve Mahmur’un yanı sıra Selahaddin vilayetine kadar uzanan ve öncelikli risk yolları olduğu belirtilen ana yolların farklı kesimlerini göstermektedir. Musul-Sincar yolu, bu dönemde tekrarlanan daha yüksek riskli kısımlarla öne çıkmaktadır.¹³⁵¹

2.6.2 Çatışma geçmişi

IŞİD ile çatışma

Birçok ana kara yolu ağının birleşme noktasında yer alan Musul’un coğrafi konumu, IŞİD savaşçılarının Suriye’den geçişi için önemli iletişim hatları sağlamıştır. Anbar, Selahaddin, Diyala ve Kerkük’e yakınlığıyla 2000’lerin ortalarında AQL’nın yeniden örgütlendiği başlıca üslerden biri hâline gelmiştir.¹³⁵²

Haziran 2014’te tahmini 1300 IŞİD savaşçısı Musul’u ele geçirmiştir.¹³⁵³ Birçok sivil kaçmasına rağmen kalanlar IŞİD’in kontrolü altında yaşamıştır.¹³⁵⁴ Sincar, Zummar ve Ninova ovalarında devam eden IŞİD saldırıları yaklaşık bir milyon kişinin yerinden edilmesine neden olmuştur.¹³⁵⁵ IŞİD; etnik ve dinî azınlıklar, ISF ve hükûmet üyeleri dâhil olmak üzere örgüte bağlılık yemini etmeyi reddedenleri kasteden hedef almış ve öldürmüştür. Din değiştirmeyi reddeden etnik ve dinî azınlıklar zorla arazilerinden uzaklaştırılmış, “kadınlar seks kölesi hâline getirilmiş” ve çocuklar zorla örgüte alınmıştır.¹³⁵⁶

Musul’u kurtarma savaşı, (“Musul biz geliyoruz” sloganıyla) Ekim 2016’da başlamıştır. Uzun süren yoğun savaş, altyapı ve kamu hizmetleri dâhil olmak üzere şehirde büyük tahribata neden olmuştur. IŞİD savaşçıları birçok sivilin şehirden ayrılmasını engellemiş, çoğunu evlerinde hapsetmiştir. IŞİD’in engellemelerine rağmen tahmini 800.000 kişi süregelen savaş sırasında şehirden kaçmayı başarmıştır.¹³⁵⁷ Yoğun savaştan dokuz ay sonra Temmuz 2017’de o zamanki Başbakan Haydar el-İbadi IŞİD’e karşı zaferi resmî olarak ilan etmiştir.¹³⁵⁸

⁽¹³⁵⁰⁾ Diyaruna, Ninawa’s industrial sector gets back on track, 3 September 2020, [url](#)

⁽¹³⁵¹⁾ iMMAP, Explosive Hazards Risk Level on Roads in Anbar, Baghdad, Diyala, Kirkuk, Ninewa and Salah al-Din Governorates, 01-31 August 2020, 6 September 2020, [url](#), iMMAP, Explosive Hazards Risk Level on Roads in Anbar, Baghdad, Diyala, Kirkuk, Ninewa and Salah al-Din Governorates, 01-31 December 2020, 10 January 2021, [url](#), iMMAP, Explosive Hazards Risk Level on Roads in Anbar, Baghdad, Diyala, Kirkuk, Ninewa and Salah al-Din Governorates, 01-28 February 2021, [url](#)

⁽¹³⁵²⁾ Ahn, J. et al., The Politics of Security in Ninewa: Preventing an ISIS Resurgence in Northern Iraq, 7 May 2018, [url](#), p. 9

⁽¹³⁵³⁾ Aljazeera, Iraqis flee Mosul after fighters seize city, 11 June 2014, [url](#)

⁽¹³⁵⁴⁾ BBC News, Inside Mosul: What’s Life like under Islamic State, 9 June 2015, [url](#)

⁽¹³⁵⁵⁾ United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), Humanitarian needs review, November 2018, [url](#), p. 14

⁽¹³⁵⁶⁾ Minority Rights Group International, Mosul after the Battle: Reparations for civilian harm and the future of Ninewa, January 2020, [url](#) p. 7

⁽¹³⁵⁷⁾ Global Public Policy Institute (GPPI), Iraq after ISIL: Mosul, 21 August 2017, [url](#)

⁽¹³⁵⁸⁾ BBC News, Battle for Mosul: Iraq PM Abadi formally declared victory, 11 July 2017, [url](#)

Yönetim merkezi Musul'u 2017'de kaybetmesinin ardından IŞİD faaliyetleri büyük ölçüde azalmıştır. IŞİD, çiftlikleri ve konut binalarını tahrip etmenin yanı sıra güvenlik güçlerini ve topluluk liderlerini hedef alan asimetrik saldırılar düzenlemeye başlamıştır.¹³⁵⁹ 2018 sonunda saldırıların sayısı tekrar istikrarlı olarak artmış¹³⁶⁰, 2019 ve 2020 boyunca da artmaya devam etmiştir¹³⁶¹. Mayıs 2020'de yayımlanan bir makalede Irak uzmanları Knights ve Almeida, IŞİD faaliyet verileri ve çalışma şekillerinin gösterdiğine göre IŞİD'in vilayette bir önceki yıldan daha geniş kapsamlı operasyonel saldırı hücrelerine sahip olduğunu değerlendirmiştir.¹³⁶² Irak kuvvetleri ve ABD liderliğindeki koalisyon güçleri tarafından "Zafer İradesi" sloganıyla IŞİD'in eski önemli bölgelerine düzenlenen askerî harekâtlar, IŞİD'e faaliyetlerini hızlandırması için baskı yapmıştır. IŞİD ayrıca saldırılar düzenlemek için Ekim 2019'daki yaygın protestolardan ve sonrasında güvenlik güçlerinin tekrar orta ve güney Irak'a konuşlandırılmasından yararlanmıştır.¹³⁶³

Ağustos 2014'te IŞİD'in öldürme, kaçırma ve köleleştirme operasyonları çoğunlukla Yezidilerin yaşadığı Sincar ilçesini hedef almıştır. İlçenin tartışmalı durumu, onu mezhepsel ve siyasi gerilimler ve anlaşmazlıkların merkezi hâline getirmiştir. IŞİD'in 2015'te Sincar'dan sürülmesi,¹³⁶⁴ silahlı gruplar ve siyasi etkilerinin yaygınlaşmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda ilçe tekrar Kürt bölgesi, federal hükûmet, KDP, PKK (Sincar Direniş Birimleri-Yekîneyên Brexwedana Sengalê (YBS) ile birlikte) ve PMU dâhil olmak üzere çeşitli yerel ve bölgesel nüfuzlu oyuncuların mücadele ettiği bir bölge hâline gelmiştir.¹³⁶⁵ Uluslararası Kriz Grubu'na göre bu durum yerel yönetimin toparlanmasını engellemiştir.¹³⁶⁶

Türk askerî saldırısı

Türkiye'nin Irak'taki PKK kalelerini toptan yok etmeye yönelik askerî hırsları Sincar'a da uzanmıştır. PKK, IŞİD'in sürülmesi için Yezidilere yardım etmeye geldikleri 2014'ten beri Sincar'da varlık göstermektedir.¹³⁶⁷ Türkiye, Ocak 2020'de PKK'yı ve Yezidi bağlı grubu YBS'yi hedef alan askerî operasyonlar başlatmıştır.¹³⁶⁸ Haziran 2020'de Türk kuvvetleri Sincar, Kandil ve Hakurk bölgeleri dâhil olmak üzere Kuzey Irak'ta Pençe-Kartal operasyonunu başlatmıştır.¹³⁶⁹

2.6.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Bu bölüm, 31 Temmuz 2020'den sonra çeşitli silahlı aktörlerin durumu ve faaliyet bölgeleri hakkında güncel bilgilere odaklanmaktadır.

Vilayetteki başlıca aktörler ve kontrol bölgeleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. [EASO-COI Raporu – Irak:Güvenlik Durumu \(2019\)](#), bölüm 2.6.2.

⁽¹³⁵⁹⁾ UN Security Council, Report of the Secretary-General pursuant to Security Council resolution 2367 (2017) [S/2018/359], 17 April 2018, [url](#), p. 9

⁽¹³⁶⁰⁾ EASO, Iraq: Security Situation, March 2019, [url](#), p. 125

⁽¹³⁶¹⁾ EASO, Iraq: Security Situation, 30 October 2020, [url](#), p. 128

⁽¹³⁶²⁾ Knights, M., Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of the Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, CTC, Vol. 13, Issue 5, 5 May 2020, [url](#), p.17

⁽¹³⁶³⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, ISIS in Iraq and Syria, rightsizing the current 'Comeback', 12 May 2020, [url](#)

⁽¹³⁶⁴⁾ New York Times (The) (NYT), Kurdish fighters retake city of Sinjar from ISIS, 13 November 2015, [url](#)

⁽¹³⁶⁵⁾ International Crisis Group, Winning the Post-ISIS battle for Iraq in Sinjar, 20 February 2020, [url](#) p. 18

⁽¹³⁶⁶⁾ International Crisis Group, Winning the Post-ISIS battle for Iraq in Sinjar, 20 February 2020, [url](#), p. 15

⁽¹³⁶⁷⁾ Al-Monitor, Iran, Turkey have own plans for Iraq's strategic Sinjar, 13 November 2017, [url](#)

⁽¹³⁶⁸⁾ Al-Monitor, Turkey bombs Yazidi militias in Iraq, 21 January 2020, [url](#), Al-Monitor, Turkey bombs PKK targets in northern Iraq as government's rating sag, 15 June 2020, [url](#)

⁽¹³⁶⁹⁾ Defense Post (The), Turkey deploys troops against Kurdish rebels in Iraq, 17 June 2020, [url](#)

Irak Güvenlik Güçleri

2014'te Peşmerge kuvvetleri IŞİD ile savaşmak ve Irak kuvvetlerinin geri çekilmesinden sonra ortaya çıkan güvenlik boşluğunu doldurmak için Ninova'nın içlerine doğru ilerlemiştir. Federal hükûmet KRI bağımsızlık referandumunu kınamış ve Kürt kuvvetlerinin KRG sınırları dışındaki alanlardan geri çekilmesini istemiş, ardından Ekim 2017'de Kürt kuvvetlerinin kontrolündeki bölgeleri Irak Ordusu ele geçirmiştir.¹³⁷⁰

ISF kuvvetleri, örgüt içerisindeki önemli liderlerin tutuklanması dâhil olmak üzere bölgeyi IŞİD'den temizlemeyi devam ettirmektedir.¹³⁷¹ Kasım 2020'de Irak kuvvetleri örgütün "askerî yetkisi" Abu Musab ve "lojistik yetkilisi" Abu Sufyan'ın yanı sıra Zummar'daki Badia ve El Cezire'nin "idari emirini" tutuklamıştır.¹³⁷²

2021'nin ilk çeyreği için USDOD raporunda CJTF-OIR, ISF'nin hem kendi hava araçlarını kullanarak hem de koalisyonun hava desteğini alarak "kuvvetlerini daha uzun operasyonlarda destekleyebildiği" sonucuna varmıştır. Mart 2021'de ISF, Mahmur Dağları'nda IŞİD'e karşı hava saldırıları dâhil olmak üzere Hazır Aslan adlı 15 günlük bir harekât başlatmış, mağaraları tahrip etmiş ve en az 27 IŞİD militanını öldürmüştür.¹³⁷³

ISF, silahların ve IŞİD militanlarının Suriye sınırından sızdırılmasını kısıtlamak için harekete geçmiştir.¹³⁷⁴ Iraklı yetkililer; hendek kazılması, gözetleme kuleleri dikilmesi ve gelişmiş gözetleme teknolojileri kurulması dâhil olmak üzere Suriye sınırında güvenliği iyileştirmek için Mayıs 2021'de Ortak Harekât Komutanlıkları, ABD liderliğindeki koalisyon, Savunma Bakanlığı ve PMU'nun katılımıyla eş güdümlü bir proje başlatmıştır.¹³⁷⁵

Mayıs 2021'de bağımsız araştırmacı Raed al-Hamid Irak'ta IŞİD'e karşı Mart 2021'den bu yana çeşitli güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilen askerî faaliyetlerin konumlarını belirlemiştir. New Lines Enstitüsü tarafından yayımlanan haritaya göre ISF'nin Ninova vilayetindeki operasyon alanları arasında Musul Şehrini'nin doğu ve batı bölümleri, Ninova Ovaları, Telafer, Ba'aj, Hatra, Kairouan ile Suriye sınırı boyunca tüm batı bölgeleri ve Anbar vilayeti sınırı bulunmaktadır.¹³⁷⁶

Ekim 2020'de Irak hükûmeti ve KRG, yerinden edilen ailelerin geri dönüşünü destek olmak için yönetiminde istikrarı sağlama ve Sincar ilçesinde yeniden yapılanmayı teşvik etme odak noktası ile BM gözetimi altında bir anlaşmaya varmıştır. Anlaşma, tüm silahlı grupların bölgeden uzaklaştırılmasını ve güvenlik sektörünün Irak federal hükûmetine bağlanmasını şart koşmaktadır.¹³⁷⁷ Irak kuvvetleri, Aralık 2020'de iki federal polis tugayı dâhil olmak üzere¹³⁷⁸ ilk birlikleri ilçede konuşlandırmıştır.¹³⁷⁹ Irak Haber Ajansı (IRNA), yerel polisin ilçe içerisindeki güvenliği üstlendiğini, federal polis ve sınır muhafızlarının ise ilçenin dış bölgelerindeki yerlerini

⁽¹³⁷⁰⁾ Reuters, Kurdish forces withdraw on June 2014 lines: Iraqi army commander, 18 October 2017, [url](#)

⁽¹³⁷¹⁾ Anadolu Agency (AA), Iraq Hunts down Daesh/ISIS terrorists in Ninevah, 17 October 2021, [url](#)

⁽¹³⁷²⁾ Emirats Policy Center (EPC), ISIS Strategy in Iraq, 5 January 2021, [url](#)

⁽¹³⁷³⁾ US USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress, January 1, 2021-March 31, 2021, 30 April 2021, [url](#), p.29 - 31

⁽¹³⁷⁴⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but agile, Newlines Institute for Strategy and Policy (NISIP), 18 May 2021, [url](#)

⁽¹³⁷⁵⁾ Al-Monitor, Iraq ramps up border security via tunnels, surveillance, 1 June 2021, [url](#)

⁽¹³⁷⁶⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but agile, Newlines Institute for Strategy and Policy (NISIP), 18 May 2021, [url](#)

⁽¹³⁷⁷⁾ Al-Monitor, Baghdad, Erbil reach security, administrative agreement in Sinjar district, 13 October 2020, [url](#), UN News, New agreement in Iraq signals 'a first and important step' toward a better future, 9 October 2020, [url](#)

⁽¹³⁷⁸⁾ Iraq News Agency (INA), العمليات المشتركة: جميع المظاهر المسلحة غادرت سنجار, [Joint operations: All armed elements left Sinjar], 3 December 2020, [url](#)

⁽¹³⁷⁹⁾ National Iraqi News Agency, العمليات المشتركة تؤكد/لنينا/ بدء تنفيذ سنجار .. وتصنفه بالمهم جدا [Joint operations confirm/NINA/ beginning of implementation of Sinjar agreement.. describes as important], 2 December 2020, [url](#)

aldığını bildirmiştir. IRNA ayrıca vilayetin Ninova Harekât Komutanlığı gözetiminde olduğunu öne sürmüştür.¹³⁸⁰ Atlantic Council'in Nisan 2021'de bildirdiğine göre bu gelişmelere rağmen silahlı gruplar ilçede varlık göstermeye devam etmektedir.¹³⁸¹

Shafaq News'e göre Sincar'da iki yerel otorite mevcuttur. Bunlardan biri federal otoritelerce atanmıştır ve Sincar'dadır; belediye başkanının yönetimindeki diğeri ise geçici konsey tarafından seçilmiştir ve Duhok'tan faaliyet göstermektedir.¹³⁸² Anlaşmanın maddeleri, tüm silahlı kuvvetlerin Sincar sınırlarından çekilmesi ve Sincar'da 2500 iç güvenlik gücü üyesinin atanması çağrısında bulunmuştur. Anlaşmada PKK'nın da Sincar ilçesinden çekilmesi çağrısında bulunulmuştur.¹³⁸³

Halk Seferberlik Birimleri (PMU)

New Lines Strateji ve Politika Enstitüsü (NISP) tarafından Mayıs 2021'de yayımlanan ve Irak'ta milis güçlerinin ortaya çıkışına odaklanan bir istihbarat brifingi,¹³⁸⁴ kurtarma operasyonları 2017'de sona erdiğinden beri en yüksek sayıda Şii PMU savaşçısının Ninova vilayetinde bulunduğunu belirtmiştir. PMU, vilayetin farklı kesimlerinde 30.000'den fazla savaşçıya sahiptir.¹³⁸⁵ Brifing, vilayet genelinde faaliyet gösteren 46 farklı PMU grubu olduğunu kaydetmiştir. Bunlar Şii, Sünni ve etnik olarak bağlantılı diğer silahlı gruplardan oluşmaktadır.¹³⁸⁶

NISP'nin Mayıs 2021 tarihli brifingine göre PMU yerel işletmeleri, toplu taşıma araçlarını ve park alanlarını vergiye bağlamak gibi faaliyetlerle uğraşan çeşitli finans ofislerine sahiptir. Buna uymayanlar gasp edilmekte, tehditlere veya olası saldırılara maruz kalmaktadır. Çeşitli ofisler arasında rekabet de öne çıkmaktadır. Bu faaliyetlerin yönetildiği en önemli ofisler KH, AAH, Bedir Örgütü, Harakat al-Nujaba', Saraya Al-Khorasani ve Kataib al-Imam Ali'ye bağlı olanlardır.¹³⁸⁷

Koruyucu rollerine rağmen PMU, "ihtilaf ve kutuplaşma kaynağı" olmaya devam etmektedir.¹³⁸⁸ PMU ile ilişkili gruplar tarafından görevin kötüye kullanılması ve suistimali, Eylül 2020'de PMU güçlerinin çekilmesi ve yerine yerel güvenlik güçlerinin gelmesini talep eden yerel halk arasında protestoları ve gösterileri tetiklemiştir.¹³⁸⁹ Hollanda Uluslararası İlişkiler Enstitüsü Clingendael, PMU üzerinde artan baskı sonucunda Şebeklerin liderliğindeki 30. Tugay kurucusunun görevden alındığını ve Hristiyanların liderliğindeki 50. Tugay'ın Başika ve Batnaya gibi birçok kasabadan çekildiğini bildirmiştir.¹³⁹⁰ Öte yandan gruplar yeniden kurularak bölgede yeni kontrol noktaları kurmuştur.¹³⁹¹ Clingendael, PMU'nun Terörle Mücadele Hizmetleri'ni (CTS) ve koalisyon güçlerini kontrol bölgelerine ulaştırmaktan alıkoymadığını da bildirmiştir.¹³⁹²

⁽¹³⁸⁰⁾ Iraq News Agency (INA), العمليات المشتركة: جميع المظاهر المسلحة غادرت سنجان, [Joint operations: All armed elements left Sinjar], 3 December 2020, [url](#)

⁽¹³⁸¹⁾ Atlantic Council, The Sinjar agreement is a good idea, but is it a dead end?, 1 April 2021, [url](#)

⁽¹³⁸²⁾ Shafaq News, Despite divisions .. One key to overcome the Sinjar crisis, 20 November 2020, [url](#)

⁽¹³⁸³⁾ Shafaq News, Text of Sinjar agreement, 10 October 2020, [url](#)

⁽¹³⁸⁴⁾ Newline Institution for Strategy and Policy, A thousand Hezbollah's: Iraq's emerging militia state, May 2021, [url](#)

⁽¹³⁸⁵⁾ Newline Institution for Strategy and Policy, A thousand Hezbollah's: Iraq's emerging militia state, May 2021, [url](#), p. 24

⁽¹³⁸⁶⁾ Detailed information of the various factions are described in Newline Institution for Strategy and Policy, A thousand Hezbollah's: Iraq's emerging militia state, May 2021, [url](#), pp. 24-28

⁽¹³⁸⁷⁾ Newline Institution for Strategy and Policy, A thousand Hezbollah's: Iraq's emerging militia state, May 2021, [url](#), pp. 38, 39

⁽¹³⁸⁸⁾ Clingendael, Trapped in a vicious cycle: Factors of instability in the Ninevah Plains, May 2021, [url](#), p. 17

⁽¹³⁸⁹⁾ MECRA, Protests after PMU's 30th Brigade in Nineveh asked to withdraw, 1 September 2020, [url](#), Rudaw, Protestors demand PMF withdraw from Iraq's Nineveh, 6 February 2020, [url](#)

⁽¹³⁹⁰⁾ Clingendael, Trapped in a vicious cycle: Factors of instability in the Ninevah Plains, May 2021, [url](#), p. 18

⁽¹³⁹¹⁾ Clingendael, Trapped in a vicious cycle: Factors of instability in the Ninevah Plains, May 2021, [url](#), p. 18

⁽¹³⁹²⁾ Clingendael, Trapped in a vicious cycle: Factors of instability in the Ninevah Plains, May 2021, [url](#), p. 19

Ekim 2020'de Erbil havalimanı saldırısının Ninova Ovaları'ndan, PMU'nun kontrolü altındaki bir bölgeden yapıldığı bildirilmiştir.¹³⁹³ Şubat 1394 ve Eylül 2021'deki¹³⁹⁵ diğer saldırıların da aynı bölgeden yapıldığı bildirilmiştir. Her iki saldırıda da hedef Erbil Uluslararası Havalimanı olmuştur.¹³⁹⁶ (Bkz. [bölüm 2.9 Erbil](#))

Sünni PMU grupları, kimlik kontrolü için güvenlik kontrol noktalarına sevk edilmiştir.¹³⁹⁷ Newline Institute'a göre hükümet, kendileriyle istihbarat bilgisi paylaşmamakta ve bu nedenle de görevlerini yerine getirmelerini zorlaştırmaktadır. Aşiret olan PMU grupları genellikle IŞİD'in faal olduğu bölgelerde konuşlandırılmaktadır (ör. Al-Jazeera ve kesintisiz güvenliğin bulunmadığı güney Ba'aj, Tal Abta ve Hatra gibi bölgeler). Bu da aşiret olan PMU grupları arasında zayıf sayılarının artmasına yol açmaktadır.¹³⁹⁸

Irak-Suriye sınırında PMU da önemli bir varlık göstermekte, bağlı grupları IŞİD'in sınırdan sızmasını kısıtlamak için ISF ile ortak operasyonlar yürütmektedir. Sınır bölgesi de PMU'nun yasa dışı faaliyetleri için verimli bir kaynaktır.¹³⁹⁹ PMU gruplarının operasyon düzenlediği ve araştırmacı Raed al-Hamid tarafından belirlenen diğer bölgeler (bkz. harita, bölüm 2.6.3) arasında Tal Safuk, Ba'aj, Musul, al-Qayrawan, Zummar, Rabia, al-Sakar, Talafer Ayathya, Sincar, al-Zawiya, Tal Banat, Tal Qasab ve Muhallabiya bulunmaktadır.¹⁴⁰⁰

Kürdistan Bölgesel Hükûmeti Güvenlik Güçleri

Ninova vilayetindeki Kürt kuvvetlerinin konumu ve durumu hakkında bilgi için bkz. [EASO-COI Raporu - Irak: Güvenlik Durumu \(2019\)](#), bölüm 2.6.2.

Türkiye'nin PKK'ya karşı askerî operasyonları, Sincar ilçesini ve KDP'nin "büyük etkiye sahip olduğu" bölgeleri de kapsamaktadır. Bu durum, KRG'nin ayakta kalmasına fon sağlayan Türkiye'ye ekonomik bağımlılığı ile "pan-Kürtçülük fikrine duyduğu sempatiyi" dengelemesi için KDP'yi baskı altında bırakmaktadır.¹⁴⁰¹ PKK'nın Kandil, Sincar ve Kuzey Suriye arasında bir koridor oluşturmaya yönelik sürekli çabaları, PKK ile KDP arasındaki gerilimleri yükseltmiştir.¹⁴⁰² Bu raporun referans döneminde Ninova vilayetinde iki taraf arasındaki doğrudan çatışmalarla ilgili olarak başvurulmuş kaynaklarda hiçbir bilgi bulunamamıştır. Al-Monitor ve MENA Affairs'in alıntıladığı kaynaklar, Sincar dâhil olmak üzere Kuzey Irak'taki PKK ilerleyişini durdurmak için önlem alınmazsa devam eden gerilimler ve daha önceki çatışmaların yakında bir Kürt iç savaşı patlak vereceğine dair endişeler doğurduğunu ifade etmiştir.¹⁴⁰³ Federal hükûmet ve KRG arasında Ekim 2020'de imzalanan anlaşma uyarınca PKK dâhil olmak üzere silahlı grupların

⁽¹³⁹³⁾ Rudaw, Rockets targeting Erbil launched more than 1,000 meters from PMF checkpoint, brigade commander, 1 October 2020, [url](#)

⁽¹³⁹⁴⁾ Jerusalem Post (The), Was Iran behind attack on US forces in Iraq's Erbil?, 16 February 2021, [url](#)

⁽¹³⁹⁵⁾ EPIC, Iraq Security and Humanitarian Monitor, September 9-September 16, 2021, 16 September 2021, [url](#)

⁽¹³⁹⁶⁾ Jerusalem Post (The), Was Iran behind attack on US forces in Iraq's Erbil?, 16 February 2021, [url](#), (E)PIC, Iraq Security and Humanitarian Monitor, September 9- September 16, 2021, 16 September 2021, [url](#)

⁽¹³⁹⁷⁾ Newline Institution for Strategy and Policy (NISP), A thousand Hezbollah's: Iraq's emerging militia state, May 2021, [url](#), p. 39

⁽¹³⁹⁸⁾ Newline Institution for Strategy and Policy (NISP), A thousand Hezbollah's: Iraq's emerging militia state, May 2021, [url](#), p. 39

⁽¹³⁹⁹⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but agile, Newline Institution for Strategy and Policy (NISP), 18 May 2021, [url](#)

⁽¹⁴⁰⁰⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but agile, Newlines Institute for Strategy and Policy (NISP), 18 May 2021, [url](#)

⁽¹⁴⁰¹⁾ Carnegie Middle East Center, The making of the Kurdish frontier: Power, conflict and governance in the Iraqi-Syrian borderlands, 30 March 2021, [url](#), pp. 17, 18

⁽¹⁴⁰²⁾ Washington Institute for Near East Policy (The) (TWI), 23 December 2020, Iraqi Yazidis: Trapped between the KDP and the PKK, [url](#)

⁽¹⁴⁰³⁾ Al-Monitor, Deadly attacks stoke KDP-PKK tensions in Iraqi Kurdistan, 16 June 2021, [url](#), MENA Affairs, The inevitable conflict between PKK and KDP in Iraq, 9 August 2021, [url](#)

Sincar'dan geri çekilme süreci henüz uygulanmamıştır.¹⁴⁰⁴ KRG'nin Yezidi ilişkileri danışmanı Şeyh Shamo, Nisan 2021'de Atlantic Council'e Sincar Dağları'nda hâlâ PKK kontrolünde üsler bulunduğunu anlatmıştır.¹⁴⁰⁵

İŞİD

İŞİD, savaşçıları diğer güvenlik bölgelerine taşımak için Anbar ve Ninova vilayetlerini merkez olarak kullanmaktadır. Savaşçıları barındırmak, eğitim ve lojistik amaçlı komut merkezleri kurmak için Anbar ve Ninova çölündeki uzak üslerden faydalanmaktadır. Ba'aj ve Hatra ilçelerinin çöl bölgeleri (sırasıyla güneybatı ve güney Musul), İŞİD'in faal olduğu coğrafi mıntikalardandır. Bir diğer bölge de vilayetin güneydoğusunda yer alan Mahmur ilçesidir ve komşu vilayetler olan Erbil ve Selahaddin ile Ninova arasında bağlantı oluşturmaktadır.¹⁴⁰⁶

Emirates Policy Center (EPC), İŞİD'in Irak'taki stratejisi hakkında Ocak 2021'de yayımladığı bir güvenlik analizinde İŞİD'in sivillere ve güvenlik güçlerinin üyelerine gözdağı vererek ve onları sindirerek, söylentilere göre evleri havaya uçurarak ve yerel liderlere (*Muhtarlar*), aşiret şeyhlerine, memurlara ve görevlilere suikast düzenleyerek vilayette güvenliği sarsmaya devam ettiğini belirtmiştir. EPC'nin analizinde belirtildiğine göre İŞİD hâlâ ajanların serbestçe hareket etmesini sağlayan uyuyan hücrelere sahiptir.¹⁴⁰⁷ EPC, örgütün eski önemini yakalayamadığını iddia etmiştir. EPC'ye göre bunun nedeni kısmen güvenlik güçlerinin gerçekleştirdiği ve genellikle İŞİD üyelerinin tutuklanmasına neden olan kapsamlı karşı harekâtlardır.¹⁴⁰⁸

Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkerên Kurdistanê, PKK)

İŞİD sonrası dönemde PMU'nun PKK'yı onaylaması, PKK'nın Sincar'da örgütlenmesini sağlamıştır. Grup, Sincar Dağı'ndaki ve Sinun bucağındaki varlığını yoğunlaştırarak buralarda Türk saldırılarına karşı korunmak ve militanların Irak-Suriye sınırındaki hareket kabiliyetini ve yer değiştirmesini kolaylaştırmak amacıyla kullanılan güvenli yerler ve tüneller inşa etmiştir.¹⁴⁰⁹ Ekim 2020'de Al-Monitor, PKK'nın 18 yaşından küçük kızların ve erkeklerin kaçırılması ve zorla örgüte katılması faaliyetlerinde bulunduğunu bildirmiştir. Haber kaynağı aynı zamanda PKK'nın, kendi ideolojilerine karşı çıkanları kanunsuz şekilde tutukladığını ve dağlardaki gizli hapisanelerde mahkûm ettiğini belirtmiştir. Ayrıca İran'daki Devrim Muhafızları Ordusu'ndan Sincar Dağı'na yetkililer getirilmektedir.¹⁴¹⁰

Şubat 2021'de Al-Monitor, Türkiye'nin "yüksek öncelikli" olarak tanımladığı PKK hedefleri arayışıyla Sincar bölgesini hedef aldığını bildirmiştir.¹⁴¹¹ Haziran 2021'de Türk istihbaratı, biri Mahmur kampının genel sorumlusu Selman Bozkır olmak üzere kampta faaliyet gösteren iki önemli PKK yetkilisini hedef almış ve öldürmüştür. Kampta 1990'ların başında Türkiye'den Kuzey Irak'a kaçan 12.000 Kürt bulunmaktadır.¹⁴¹² Türkiye'nin "imzası hâline geldiği" yaygın şekilde kabul edilen saldırıları; PKK militanlarının uçuş esnasında aranması, drone ekranında

⁽¹⁴⁰⁴⁾ New Humanitarian (The), Despite government promises, lives in Sinjar remain on hold, 30 March 2021, [url](#)

⁽¹⁴⁰⁵⁾ Atlantic Council, The Sinjar agreement is a good idea, but is it a dead end?, 1 April 2021, [url](#)

⁽¹⁴⁰⁶⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but agile, Newlines Institute for Strategy and Policy (NISP), 18 May 2021, [url](#)

⁽¹⁴⁰⁷⁾ EPC, ISIS Strategy in Iraq, 5 January 2021, [url](#)

⁽¹⁴⁰⁸⁾ EPC, ISIS Strategy in Iraq, 5 January 2021, [url](#)

⁽¹⁴⁰⁹⁾ Carnegie Middle East Center, The making of the Kurdish frontier: Power, conflict and governance in the Iraqi-Syrian borderlands, 30 March 2021, [url](#), p. 21

⁽¹⁴¹⁰⁾ Al-Monitor, Yazidis react to Sinjar accord amid growing KRG-PKK tensions in Iraq, 27 October 2020, [url](#)

⁽¹⁴¹¹⁾ Al-Monitor, Turkey escalates attacks against PKK rebels across northern Iraq, 10 February 2021, [url](#)

⁽¹⁴¹²⁾ Jamestown Foundation (The), Turkey conducting targeted killings of PKK leaders in Iraq: what next?, 30 July 2021, [url](#)

kişilerin davranış kalıplarının değerlendirilmesi ve belirli militanların özelliklerini taşıyanların hedef alınmasından oluşmaktadır.¹⁴¹³

2.6.4 Güncel güvenlik eğilimleri

Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler

IŞİD ile çatışma

Ninova vilayetindeki saldırıların sayısı 2020 yılının ikinci yarısında kademeli olarak azalmış,¹⁴¹⁴ ancak 2021'de (özellikle yaz aylarında) artış göstermiştir.¹⁴¹⁵ Joel Wing, bu artışı kısmen IŞİD'in enerji şebekesi saldırılarına bağlamaktadır.¹⁴¹⁶

CJTF-OIR'ye göre IŞİD “düşük seviyede bir direniş” sürdürmektedir. IŞİD savaşçıları çoğunlukla “kırsal bölgelerde faaliyet gösteren ve hem sivillere hem de güvenlik güçlerine karşı saldırılar gerçekleştirmek için ağırlıklı olarak el yapımı patlayıcılar (IED) ve hafif silahlardan yararlanan küçük hücreler hâlinde” örgütlenmektedir.¹⁴¹⁷ Iraklı uzman Husham Al-Hashimi, Mayıs 2020'de Ninova'da kent merkezlerinde faaliyet gösteren yaklaşık 100 IŞİD savaşçısı bulunduğunu tahmin etmiş, ayrıca IŞİD'in yüksek yoğunlukta varlık gösterdiği ve “Ölüm Üçgenleri” olarak da bilinen bölgelerde Anbar, Selahaddin ve Ninova vilayetleri arasında uzanan bir üçgen ile Mahmur ve Al Shirqat'tan Khanoukeh Dağları'na uzanan ikinci bir üçgen) 350 savaşçı daha olduğunu eklemiştir.¹⁴¹⁸

CJTF-OIR, 2020'nin ikinci çeyreğinde Ninova vilayetinde daha az saldırı gerçekleştirildiğini bildirmiştir (toplam 24 saldırı). Buna kıyasla kurtarılmış Diyala ve Kerkük vilayetlerinde aynı dönemde sırasıyla 150 ve 70 saldırı gerçekleştirilmiştir.¹⁴¹⁹ ACLED, Janes ve EPIC'ten toplanan ve CJTF-OIR tarafından alıntılanan verilere göre, 2020'nin son çeyreğinde IŞİD saldırılarının %12,3'ü Ninova'da gerçekleşmiştir.¹⁴²⁰ Clingendael Enstitüsü, ACLED verilerine dayalı olarak Ninova Ovaları'nda 2020 yılında ISF ve Uluslararası Koalisyon tarafından IŞİD'e karşı gerçekleştirilen olay sayısının 2018'e göre kıyasla azaldığını, PMF ve TMF tarafından IŞİD'e karşı gerçekleştirilen olayların ise 2018 ve 2020'de aynı seviyede olduğunu bildirmiştir.¹⁴²¹

CJTF, 2021'nin ilk çeyreğinde IŞİD hücrelerinin Musul'un güneyinde ISF ve PMU'ya karşı küçük ölçekli saldırıları sürdürdüğünü bildirmiştir.¹⁴²² Mart 2021'de Irak kuvvetleri ve ABD liderliğindeki koalisyon Hazır Aslan Harekâtı kapsamında Mahmur Dağları'nda 120 sığınacının hedef alındığı ve 27 IŞİD militanının öldürüldüğü hava saldırıları gerçekleştirmiştir.¹⁴²³

⁽¹⁴¹³⁾ Jamestown Foundation (The), Turkey conducting targeted killings of PKK leaders in Iraq: what next?, 30 July 2021, [url](#)

⁽¹⁴¹⁴⁾ Wing, J., Musings on Iraq, Violence continues to decline in Iraq, winter 2020-21, 04 February 2021, [url](#)

⁽¹⁴¹⁵⁾ Wing, J., Musings on Iraq, Islamic State's summer offensive in Iraq ends in August, 6 September 2021, [url](#)

⁽¹⁴¹⁶⁾ Wing, J., Musings on Iraq, Islamic State's summer offensive in Iraq ends in August, 6 September 2021, [url](#)

⁽¹⁴¹⁷⁾ US USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. October 1, 2020 – December 31 2020, 5 February 2021, [url](#), p. 12

⁽¹⁴¹⁸⁾ Al-Hashimi, H., ISIS 2020: New structures and leaders in Iraq revealed, Newline Institute for Strategy and Policy (NISP), 19 May 2020, [url](#)

⁽¹⁴¹⁹⁾ US USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. April 1, 2020 – June 30 2020, 4 August 2020, [url](#), pp. 22, 23

⁽¹⁴²⁰⁾ US USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. October 1, 2020 – December 31 2020, 5 February 2021, [url](#), p. 14

⁽¹⁴²¹⁾ Clingendael, Trapped in a vicious cycle: Factors of instability in the Ninevah Plains, May 2021, [url](#), p. 17

⁽¹⁴²²⁾ US USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress, January 1, 2021-March 31, 2021, 30 April 2021, [url](#), p. 17

⁽¹⁴²³⁾ Air Force Magazine, Coalition aircraft, Iraqi forces continue large offensive targeting ISIS, 24 March 2021, [url](#)

IŞİD faaliyetleri kırsal bölgelere odaklanmaya ve güvenlik seviyesinin az olduğu bölgelerden faydalanmaya devam etmiştir.¹⁴²⁴ 2021'in ikinci çeyreğinde enerji iletim kulesi ve enerji hatları dâhil olmak üzere birçok saldırı yaşanmıştır.¹⁴²⁵ J. Wing, Ekim 2021'de ülke genelinde IŞİD saldırılarının sayısında düşüş olduğunu bildirmiştir. Ağustos ayında 103 ve eylül ayında 70 saldırı olmuş, bunlardan 10'u Ninova'da gerçekleşmiştir. Wing, Ninova'nın bir lojistik merkezi olduğunu da eklemiştir. Vilayetteki saldırıların çoğu, genellikle sivilleri ve güvenlik güçlerini IŞİD'in faaliyet bölgelerinden uzak tutmak için gerçekleştirilmiştir.¹⁴²⁶

Türk askerî saldırısı

Al-Monitor'un gözlemlediğine göre Sincar'daki PKK unsurlarına karşı Türk askerî taarruzu, Türkiye tarafından PKK'nın yerel kanadı olarak görülen Yezidi Direniş Birimleri'ne (YBS) yönelik hedefli saldırılarla sonuçlanmıştır. YBS bu iddiaları reddetmiştir.¹⁴²⁷

Sincar'da artan Türk varlığı, İran destekli PMU gruplarını bölgede daha çok kuvvet konuşlandırmaya itmiştir. Kürt Peşmerge güçlerinin 2017'de geri çekilmesinin ardından PMU'nun Sincar'da kontrol sağlaması, PKK ile (2019'da resmî olarak PMU'ya katılan YBS gibi) birçok PKK bağlantılı grup arasında daha yakın bir ittifak kurulmasına neden olmuştur.¹⁴²⁸ Temmuz 2021'de Jamestown Foundation; AAH, Harakat Hezbollah Al-Nujaba ve Bedir Örgütü gibi öne çıkan İran destekli birimlerin, Türkiye Sincar'da operasyon başlatırsa askerî harekâtla karşılık verme tehdidinde bulunduğunu bildirmiştir. Jamestown Foundation, bu açıklamaların Türkiye'nin bölgede büyük bir operasyon başlatmasını geçici bir süreliğine de olsa engellediğini değerlendirmiştir.¹⁴²⁹ Ancak Türkiye 17 Ağustos 2021'de hava saldırılarına kaldığı yerden devam ederek Sikiniye köyündeki geçici bir hastaneyi hedef almıştır. Saldırı sonucunda beş kişi ölmüştür. Al-Monitor'a göre kurbanlardan çoğunun sivil, kalanların ise Yezidi milis üyeleri (YBS) olduğu bildirilmiştir.¹⁴³⁰

Güvenlik olayları

ACLED, referans dönemde Ninova vilayetinde çoğunluğu Musul ilçesinde gerçekleşen 44 çatışma, 204 patlama olayı/uzaktan şiddet ve sivillere karşı 33 şiddet vakası olmak üzere toplam 281 güvenlik olayı bildirmiştir.¹⁴³¹ Referans dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıda şekil 20'te gösterilmektedir.

⁽¹⁴²⁴⁾ US USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. April 1, 2021 – June 30 2021, 30 July 2021, [url](#), p. 1

⁽¹⁴²⁵⁾ Anadolu Agency (AA), Bomb attack targets power line in Iraq's Ninevah province, 8 August 2021, [url](#)

⁽¹⁴²⁶⁾ Wing, J, Musings on Iraq, Oct saw another drop in violence in Iraq, 4 November 2021, [url](#)

⁽¹⁴²⁷⁾ Al-Monitor, Turkey targets Yazidi militia in Iraq over PKK Links, 6 October 2020, [url](#)

⁽¹⁴²⁸⁾ Jamestown Foundation (The), Iranian-backed Iraqi militias deter Turkish intervention in Sinjar, 16 July 2021, [url](#)

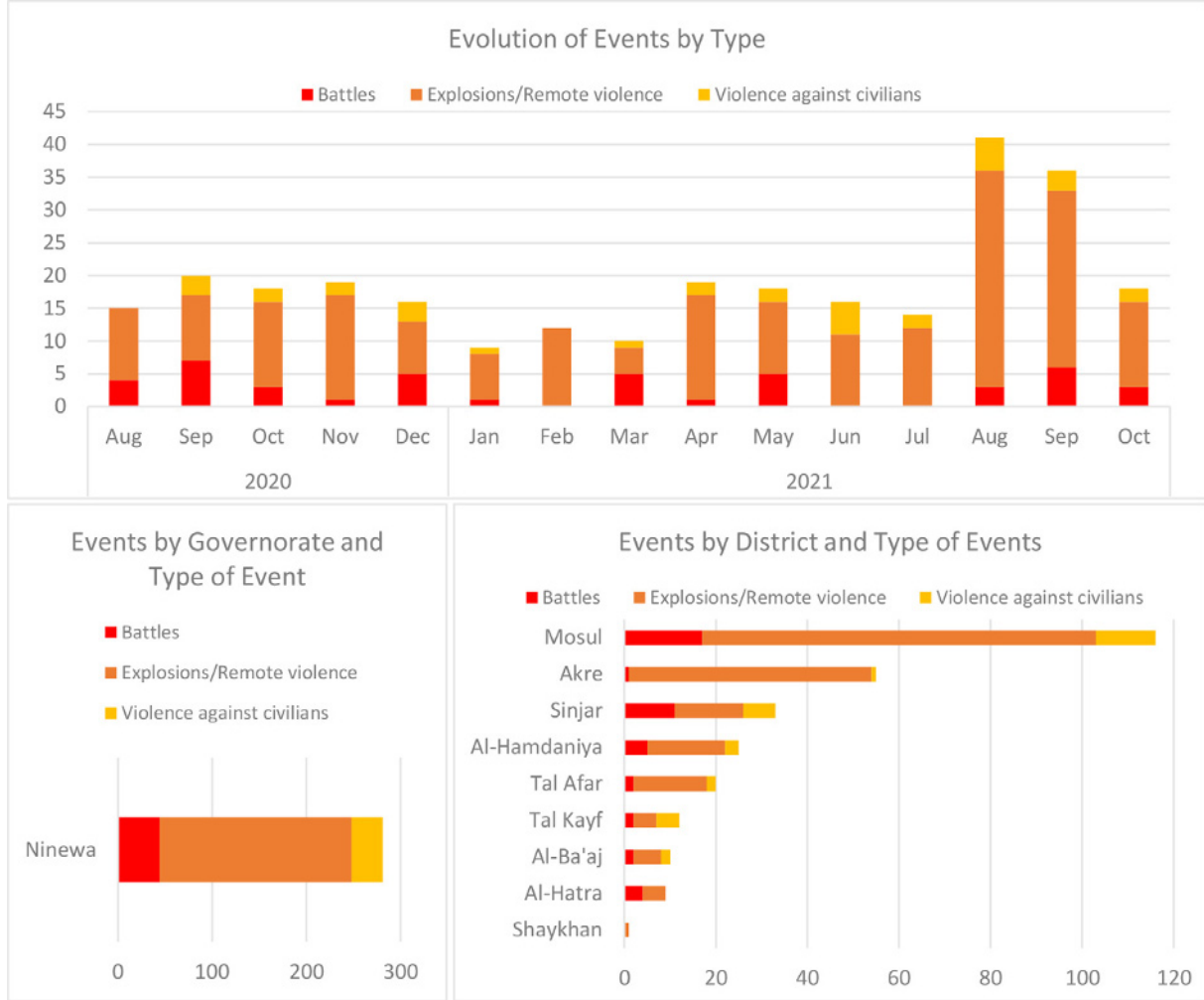
⁽¹⁴²⁹⁾ Jamestown Foundation (The), Iranian-backed Iraqi militias deter Turkish intervention in Sinjar, 16 July 2021, [url](#)

⁽¹⁴³⁰⁾ Al-Monitor, Turkish airstrikes claim Yazidi lives in Iraq's Sinjar, 18 August 2021, [url](#)

⁽¹⁴³¹⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, <https://acleddata.com/data-export-tool/>

Şekil 15: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 tarihleri arasında Ninova vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi¹⁴³²

Örnek olaylar

- 13 Eylül 2020'de Mosul'un güneyindeki al-Shoura ilçesinde sivil bir aracı hedef alan iki IED patlamıştır. Bir sivil ölmüştür.¹⁴³³
- 13 Eylül 2020'de Mosul'un güneydoğusundaki Qayyarah yolunda bir başka IED patlamasında bir aileden dört sivil hayatını kaybetmiştir.¹⁴³⁴ Aynı gün Mosul'un güneyindeki Ain al-Jash köyünde yol kenarında meydana gelen başka bir IED patlamasında iki sivil yaralanmıştır.¹⁴³⁵
- Ocak 2021 ortasında Sincar yakınlarındaki Shara'ih al-Shimal köyünde patlayan bir bombayla sekiz Irak askeri ve bir sivil ölmüştür. Bas News'e göre bombayla bir komutan ve muhafızları hedef alınmıştır.¹⁴³⁶

⁽¹⁴³²⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, <https://acleddata.com/data-export-tool/>

⁽¹⁴³³⁾ National Iraqi News Agency (NINA), [مصدر أمني: إشتهااد مدني بانفجار عبوتين ناسفتين جنوب موصل], 12 September 2020, [url](#)

⁽¹⁴³⁴⁾ National Iraqi News Agency (NINA), [إصابة أربعة أشخاص من عائلة واحدة بانفجار عبوه ناسفه جنوب شرق الموصل], 13 September 2020, [url](#)

⁽¹⁴³⁵⁾ National Iraqi News Agency (NINA), [إصابة مدنيين إثنين بانفجار عبوه ناسفه جنوب الموصل], 13 September 2020, [url](#)

⁽¹⁴³⁶⁾ Basnews, Bomb blast kills nine people in Sinjar, 17 January 2021, [url](#)

- 17 Ağustos 2021'de Sincar ilçesindeki Sikiniye köyünde geçici bir hastaneyi hedef alan Türk hava saldırılarında beş kişi ölmüştür. Al-Monitor'a göre kurbanlardan çoğunun sivil, kalanların ise Yazidi milis üyeleri (YBS) olduğu bildirilmiştir.¹⁴³⁷
- 30 Ağustos 2021'de Bas News, Telafer ilçesindeki Kadisiye bölgesinde silahlı kişilerin iki sivile ateş açtığını, birini öldürdüğünü ve diğerini kaçırdığını bildirmiştir.¹⁴³⁸

2.6.5 Sivil zayıt

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları¹⁴³⁹ ve sivil zayıt sayısı aşağıda tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 10: 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Ninova vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıtın sayısı¹⁴⁴⁰

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt
Ninova	15	7	29	36	36	20	47	67

2.6.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

IOM, vilayetteki konutların gördüğü hasar açısından yüksek ciddiyette alan olarak 33 konum listelemektedir. Bu konumlar Musul, Telafer, Tilkaif, Sincar ve Hamdaniye ilçelerinde yer almaktadır.¹⁴⁴¹ Hasarın boyutu, IŞİD'le mücadele sırasında evlerinden kaçan ÜYEK'lerin geri dönüşünü engellemeye devam etmektedir. COVID-19 pandemisi ve uygulanan kısıtlamalar, programlama ve izleme faaliyetlerine erişimi ve bunların uygulanmasını geciktirmiştir.¹⁴⁴²

Temmuz 2021'de Sınır Tanımayan Doktorlar (Médecins San Frontières/MSF) adlı tıbbi STK, IŞİD'e karşı savaş sona erdiğinden beri sağlık sisteminin iyileştirilmediğini bildirmiştir.¹⁴⁴³ Hastalar yeterli ikinci basamak sağlık hizmetlerinden, işinin ehli ameliyathane personelinden ve ameliyat sonrası bakımdan yoksundur. Çatışmalar sırasında yaralananlar bakım ya da takip amaçlı tedavi görememektedir. Özel sağlık hizmetlerini karşılayabilenler bile yeterli tedaviyi almak için mücadele etmektedir. Kamu sektörü, MSF gibi STK'ler tarafından sağlanan hizmetlere de bağımlıdır. MSF, Haziran 2017'de Musul'un batısında bir doğum hastanesi ve 2019'da yine Musul'un batısındaki Al-Rafidain Sağlık Merkezi'nde daha küçük bir tesis açmıştır. MSF tesisi doğum ve yenidoğan hizmetleri vermektedir.¹⁴⁴⁴

IŞİD'e karşı mücadele, patlayıcı mühimmat nedeniyle yaygın kirlenmeye yol açmıştır. Kamu tesislerinin ve özel mülklerin etrafına IED'ler yerleştirmek, IŞİD savaşçılarının yaygın

⁽¹⁴³⁷⁾ Al-Monitor, Turkish airstrikes claim Yazidi lives in Iraq's Sinjar, 18 August 2021, [url](#)

⁽¹⁴³⁸⁾ Basnews, Multiple terrorist attacks reported in Iraq in 24 hours, 30 August 2021, [url](#)

⁽¹⁴³⁹⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıta yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun [Giriş](#) kısmındaki [Kaynaklar](#) bölümüne bakın.

⁽¹⁴⁴⁰⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

⁽¹⁴⁴¹⁾ IOM, Protracted Displacement in Iraq: Revisiting categories of return barriers, 25 January 2021, [url](#), p. 24

⁽¹⁴⁴²⁾ UNOCHA, Humanitarian Response Plan, February 2021, [url](#), pp. 21, 22 & 38

⁽¹⁴⁴³⁾ Medecins Sans Frontieres (MSF), Iraq: Providing much-needed post-operative care in Mosul, 19 July 2021, [url](#)

⁽¹⁴⁴⁴⁾ Medecins Sans Frontieres (MSF), Iraq: Providing much-needed post-operative care in Mosul, 19 July 2021, [url](#)

uygulamalarından biri olmuştur. Çatışmadaki Siviller Merkezi (CIVIC), Ekim 2020'de Sincar'daki birçok bölgede etkilerin devam ettiğini, bu durumun ÜYEK'lerin geri dönüşünü daha da geciktirdiğini bildirmiştir. Sincar Dağı'nın güneyindeki bölgeler, en çok etkilenen kişilere aittir. Bu bölgelere Sincar şehri, al-Qahtaniya ve Qaeyrrawan dâhildir. Uzun süren onay süreçleri, koordinasyon sağlanamaması ve yeterli ekipman/eğitim eksikliği nedeniyle temizlik operasyonları sık sık geciktirilmektedir.¹⁴⁴⁵

2.6.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

Yerinden edilme

IOM'nin Ağustos-Eylül 2021 için DTM Raporu'na göre ülkedeki en yüksek sayıda ÜYEK Ninova vilayetinden gelmiştir.¹⁴⁴⁶ Ninova vilayetinde Ekim 2021'de 256.034 kişi olarak tahmin edilen ÜYEK'lerin çoğunluğu Musul, Sincar ve al-Ba'aj ilçelerinden gelmiştir.¹⁴⁴⁷ Vilayetin kendisi de ülkedeki ÜYEK nüfusunun yaklaşık %22'sine ev sahipliği yapmaktadır. Bunların çoğunluğu (yaklaşık %77) kamp dışı ortamlarda yaşamaktadır. Musul ve Shekhan ilçeleri, vilayetteki en yüksek sayıda ÜYEK'i barındırmaktadır.¹⁴⁴⁸

IOM, Ocak 2021'de geri dönüşü engelleyen faktörlerle ilgili olarak "Protracted Displacement in Iraq: Revisiting categories of return barriers" adlı güncel ve ayrıntılı bir rapor hazırlamıştır.¹⁴⁴⁹ IOM, Eylül 2018-Ağustos 2020 arasında ÜYEK'lerin yerinden edilmiş durumda geçirdiği sürede (uzun süreli yerinden edilme) bir değişiklik gözlemlemiştir. Bulgular, Ağustos 2020'de uzun süredir yerinden edilmiş durumda yaşayan ÜYEK sayısında Eylül 2018'e göre ciddi bir artış olduğunu göstermektedir¹⁴⁵⁰ (sırasıyla %92 ve %57¹⁴⁵¹). Konrad Adenauer Stiftung, uzun süreli yerinden edilme sorununun altında yatan bazı sebeplerin önemli kaynak, hizmet ve güvenlik eksikliği ile siyasi hususlar gibi geri dönüşü engelleyen faktörler olduğunu belirtmiştir.¹⁴⁵²

Irak'ta yerinden edilmiş yaklaşık 20.000 Yezidi, Irak Kürdistanı'ndaki ÜYEK kamplarında yaşamaya devam etmektedir. IOM'ye göre bunların çoğu Sincar'dan gelmiştir.¹⁴⁵³ Kamplardaki yaşam koşullarının fazlasıyla kalabalık olduğu söylenmektedir.¹⁴⁵⁴ Haziran 2021'de Duhok vilayetindeki Sharaya kampında yangın çıkmış, 200'den fazla aile yakındaki okullara sığınmak zorunda kalmıştır.¹⁴⁵⁵

Ekim 2020'de Irak hükûmeti ile KRG arasında Sincar ilçesinde güvenlik ve istikrarı tekrar sağlayarak Yezidilerin geri dönüşünü teşvik etmek amacıyla bir anlaşma imzalanmıştır. ACAPS,¹⁴⁵⁶ altı yıl önce IŞİD tarafından yerinden edilen Yezidilerin %47'sinin Ekim 2020 itibarıyla Sincar ilçesine geri dönmediğini bildirmiştir.¹⁴⁵⁷ Ancak bu topluluğun süregelen isteksizliğine rağmen Haziran 2020'den bu yana geri dönüşlerde kademeli bir artış kaydedilmiştir. Bu artış, büyük

⁽¹⁴⁴⁵⁾ Center for Civilians in Conflict (The) (CIVIC), Caught in the middle: The impact of security and political fragmentation on civilian protection in Sinjar, October 2020, [url](#), p. 29

⁽¹⁴⁴⁶⁾ IOM, DTM , Iraq master list report 123, August-September 2021, 26 October 2021, [url](#), p. 1

⁽¹⁴⁴⁷⁾ IOM, DTM , Iraq master list report 123, August-September 2021, 26 October 2021, [url](#), p. 1

⁽¹⁴⁴⁸⁾ IOM, Return dynamics in Ninewa governorate, May 2021, [url](#), p. 2

⁽¹⁴⁴⁹⁾ IOM, Protracted Displacement in Iraq: Revisiting categories of return barriers, 9 January 2021, [url](#)

⁽¹⁴⁵⁰⁾ For more details on the various return barriers and their impact on protracted displacement in Ninewa governorate see IOM's report - [Protracted displacement in Iraq: Revisiting categories of return barriers](#)

⁽¹⁴⁵¹⁾ IOM, Protracted Displacement in Iraq: Revisiting categories of return barriers, 9 January 2021, [url](#), p. 13

⁽¹⁴⁵²⁾ Konrad Adenauer Stiftung, Iraq's internally displaced: A protracted crisis, April 2021, [url](#), pp. 3, 4

⁽¹⁴⁵³⁾ IOM, Iraq Mission, Six years after Yazidi genocide, investment in Service is crucial for returning Yazidi families, 16 July 2020, [url](#)

⁽¹⁴⁵⁴⁾ Acaps, Iraq: the return to Sinjar, 20 November 2020, [url](#)

⁽¹⁴⁵⁵⁾ Middle East Eye, In pictures: Fire tears through Yazidi displacement camp in Iraq, 8 June 2021, [url](#)

⁽¹⁴⁵⁶⁾ ACAPS is an independent specialist in humanitarian need analysis and assessment.

⁽¹⁴⁵⁷⁾ ACAPS, Iraq: the return to Sinjar, 20 November 2020, [url](#)

oranda yerlerinden edildikleri dönemde COVID-19 pandemisiyle bağlantılı karantinanın ekonomik sonuçlarından kaynaklanmaktadır.¹⁴⁵⁸

Geri dönüş

Daha önce ülke genelindeki çeşitli konumlara (926 konum) dağılmış olan ÜYEK'ler Ninova vilayetine geri dönmeye devam etmektedir. IOM'nin Ağustos-Eylül 2021 için DTM Ana Liste Raporu'na göre ülkedeki en yüksek geri dönen kişi sayısı (1.922.496) bu vilayette kaydedilmiştir.¹⁴⁵⁹

Geri dönüş dinamiğine ilişkin bir diğer unsur kampların kapatılmasıdır. IOM, yüksek ciddiyette bölgelerden gelen bireylerin uzun süredir yerlerinden edilmiş durumda kalmayı seçtiklerini savunmuştur. Bu, kampların kapatılmasından önce tercih edilen seçenek olmuştur. Kamp ortamlarından en fazla kişi Musul ve Sincar ilçelerine dönmüştür (sırasıyla %85 ve %77). Bunların çoğunluğu Duhok vilayetindeki kamplardan gelmiştir.¹⁴⁶⁰ IOM, Kasım 2020 - Aralık 2020 arasında kamplardan kamp dışı ortamlara gelenlerin en az %61'inin yüksek ciddiyette konumlara döndüğünü gözlemlemiştir. IOM, kampların kapatılmasından önce buralarda uzun süredir yerinden edilmiş durumda olanların, geri dönecekleri yerlerde elverişli yaşam koşulları bulunmamasıyla açıklanabileceği sonucuna varmıştır.¹⁴⁶¹

Yüksek ciddiyette koşullar altında yaşayan en fazla kişinin bulunduğu ilçeler ağırlıklı olarak Sincar (%88) ve al-Ba'aj (%81) olmuştur. Koşulların ciddileşmesine katkıda bulunan etkenlerden bazıları, hizmetlerin yetersizliği ve geçim kaynağı bulunmamasıdır.^{1462 1463}

Musul ilçesi, geri dönüşlerin yüksek seviyede olduğu bölgelerden biridir. Koşulların “daha elverişli” olduğu söylenmektedir. Yüksek ciddiyette bölgelere dönüşler ise nispeten az sayıdadır (%2).¹⁴⁶⁴ REACH girişiminin Musul bucağını da kapsayan Dönüşler ve Kalıcı Çözümler (ReDS) Değerlendirmesi, geri dönüşte katkıda bulunan etkenler olarak şunları tespit etmiştir: artan güvenlik ve emniyet, kampların kapatılması, yuva özlemi, güvenlik izni verilmesi, iş fırsatları ve yerleştikleri alandaki yaşam koşullarının zorluğu.¹⁴⁶⁵

Çatışmadaki sivillerin korunmasını teşvik eden uluslararası organizasyon Çatışmadaki Siviller Merkezi (CIVIC),¹⁴⁶⁶ Nisan 2021'de ÜYEK'lerin Ninova, Selahaddin ve Anbar'daki kamplardan ayrılması için yerel otoriteler tarafından baskı yapmaya yönelik önlemler uygulandığını bildirmiştir. Örneğin Musul'a geri dönenler, Aralık 2020'de Göç ve Göçmenler Bakanlığı ile Ulusal Güvenlik Teşkilatı görevlilerinin Hamam al-Ailil kampından ayrılmayanları tehdit ettiğini bildirmiştir. CIVIC tarafından görüşülen diğer aileler, menşé bölgelerindeki koşullar hakkında yanlış bilgilendirildikleri ifade etmiştir.¹⁴⁶⁷ Musul şehrinde daireler kiralayan aileler; menşé bölgelerinde kamu hizmetleri ve geçim kaynağı fırsatları bulunmaması ya da buralardaki topluluk liderleri ya da güvenlik aktörlerinin karşı çıkması nedeniyle evlerine geri

⁽¹⁴⁵⁸⁾ ACAPS, Iraq: the return to Sinjar, 20 November 2020, [url](#)

⁽¹⁴⁵⁹⁾ IOM, DTM , Iraq master list report 123, August-september 2021, 26 October 2021, [url](#), pp. 1-2

⁽¹⁴⁶⁰⁾ IOM, Return dynamics in Ninewa governorate, May 2021, [url](#), p. 3

⁽¹⁴⁶¹⁾ IOM, Return dynamics in Ninewa governorate, May 2021, [url](#), pp. 2-3

⁽¹⁴⁶²⁾ IOM, Return dynamics in Ninewa governorate, May 2021, [url](#), p. 6

⁽¹⁴⁶³⁾ For more information on the conditions in the various districts of return, see IOM's analysis of return in Ninewa governorate, see IOM, Return dynamics in Ninewa governorate, May 2021, [url](#).

⁽¹⁴⁶⁴⁾ IOM, Return dynamics in Ninewa governorate, May 2021, [url](#), p. 6

⁽¹⁴⁶⁵⁾ REACH, Markaz Mosul sub-district, March 2021, [url](#), p. 3

⁽¹⁴⁶⁶⁾ For more information on CIVIC, see home page, about us, [url](#)

⁽¹⁴⁶⁷⁾ Center for Civilians in Conflict (The) (CIVIC), Ignoring Iraq's most vulnerable: The plight of displaced persons, April 2021, [url](#) p. 9

dönemediklerini bildirmiştir. Sincar'dan gelen Sünni Arapların toplulukta süregelen gerilimler veya bazı güvenlik aktörlerinin varlığı nedeniyle tehditlerle karşılaştığı söylenmektedir.¹⁴⁶⁸

Geri dönüşleri engelleyen sebeplerden bir diğeri de tartışmalı bölgelerdeki gerilimlerdir. Ninova Ovaları'ndaki Hassan Sham bölgesi buna bir örnektir. Bu bölgede Peşmerge kontrolünde on bir köy mevcuttur. Yerinden edilmiş kişiler hakkındaki Nisan 2021 tarihli CIVIC raporuna göre KRG 4.000 Sünni Araba geri dönüş izni vermemiştir. Benzer bir durum Telafer'in Rabee'a bölgesinde yaşanmış, 1.200 Sünni Arap geri dönememiştir.¹⁴⁶⁹

Sincar'lı Sünni Araplar; IŞİD ile bağlantılı oldukları düşünüldüğü için güvenlik aktörlerinin, yetkililerin ve topluluğun misillemelerinden korkmaktadır. Sünni liderler ve siviller, geri döndüklerinde taciz ve tehdit edildiklerini belirtmiştir. Sünni topluluğunun üyeleri düzenli olarak kontrol noktalarında durdurulmakta ve uzun süre sorgulanarak bekletilmektedir.¹⁴⁷⁰

Mayıs 2021'de Suriye'deki al-Hol kampından ülkesine geri gönderilen Iraklılar vilayete gelmiştir. Bu, IŞİD'in Suriye'deki son kalesi Baghuz'da yenilmesinden sonra Iraklıların ülkelerine geri gönderildiği ilk olay olmuştur. Aileler, Musul yakınlarındaki Jeddah 1 kampına gelmiştir. 94 aile, Irak hükûmetinin geri dönüş izni verdiği 500 ailenin ilk grubudur.¹⁴⁷¹ Eylül 2021'de 115 aileden oluşan ikinci konvoy, al-Hol kampından al-Jeddah kampına gönderilmiştir.¹⁴⁷² New Humanitarian'a göre aileler Irak'ın farklı bölgelerindeki evlerine geri dönmeden önce birkaç ay kampta kalacaktır. Iraklı yetkililer, güvenlik endişelerinden ve halkın tepkisinden kaçınmak için ülkelerine geri gönderilenler konusunda göze batmamaya çalışmıştır. Kamptaki insani yardım çalışanları, New Humanitarian'a varışlardan kısa süre önce kendilerine bilgi verildiğini ve dolayısıyla geri dönenleri barındırmak için yeterince hazır olmadıklarını anlatmıştır.¹⁴⁷³ Tahminen 30.000 Iraklı al-Hol kampında tutulmaktadır.¹⁴⁷⁴

⁽¹⁴⁶⁸⁾ Center for Civilians in Conflict (The) (CIVIC), Ignoring Iraq's most vulnerable: The plight of displaced persons, April 2021, [url](#) pp. 9, 10

⁽¹⁴⁶⁹⁾ Center for Civilians in Conflict (The) (CIVIC), Ignoring Iraq's most vulnerable: The plight of displaced persons, April 2021, [url](#) p. 21

⁽¹⁴⁷⁰⁾ Center for Civilians in Conflict (The) (CIVIC), Caught in the middle: The impact of security and political fragmentation on civilian protection in Sinjar, October 2020, [url](#), p. 16

⁽¹⁴⁷¹⁾ New Humanitarian (The), Inside the troubled repatriation of Iraqis from Syria's al-Hol camp, 7 June 2021, [url](#)

⁽¹⁴⁷²⁾ VOA, Hundreds of Iraqi nationals leave al-Hol refugee camp in Syria, 30 September 2021, [url](#), Shafaq News, A second convoy of ISIS families enter Iraqi territory, 29 September 2021, [url](#)

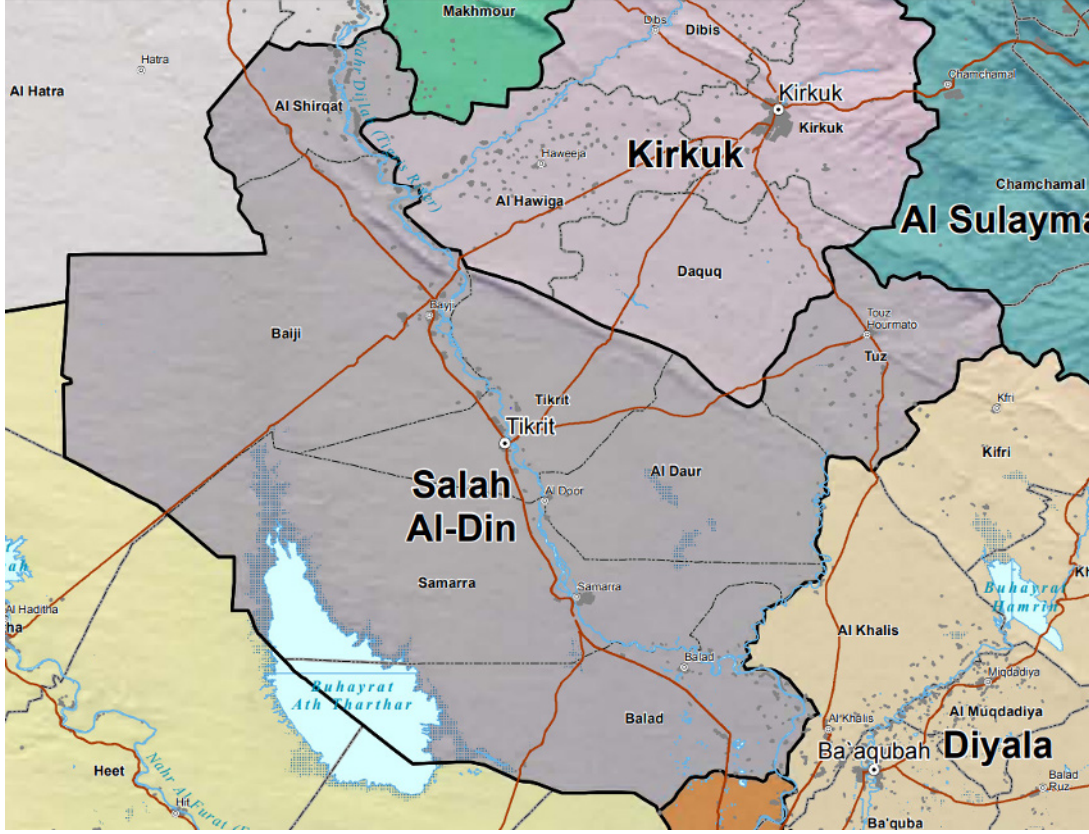
⁽¹⁴⁷³⁾ New Humanitarian (The), Inside the troubled repatriation of Iraqis from Syria's al-Hol camp, 7 June 2021, [url](#)

⁽¹⁴⁷⁴⁾ National (The), Repatriation of ISIS-linked families from Syria to Iraq angers local, 26 May 2021, [url](#)

2.7 Selahaddin

Harita 16: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte Selahaddin vilayeti, © Birleşmiş Milletler.¹⁴⁷⁵

2.7.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Temel coğrafya

Irak'ın kuzeyindeki Selahaddin, güneyde doğrudan Bağdat ile komşudur. Vilayet; Bağdat'ın yanı sıra Diyala, Süleymaniye, Kerkük, Anbar, Ninova ve tartışmalı Mahmur bölgesiyle iç sınırları vardır. Uluslararası sınırı yoktur.¹⁴⁷⁶ Selahaddin vilayeti dokuz ilçeden oluşmaktadır: Selahaddin'in yönetim merkezi Tikrit,¹⁴⁷⁷ Shirqat, Baiji (Beygee, Beji), Samarra, Daur, Tuzhurmatu, Balad, Tharthar ve Dujail.¹⁴⁷⁸ Ancak bazı haritalar Tharthar ve Dujail ilçelerini Balad ilçesinin parçaları olarak göstermektedir.¹⁴⁷⁹ Tuzhurmatu ilçesi, Erbil ve Bağdat arasındaki "tartışmalı bölgeler" veya "ihtilafli iç sınırlar" denen bölgelerde yer almaktadır. Bu, 2005 tarihli Irak Anayasası'nın 140. maddesinde çözümlenmiş olması gereken bir sorundur,¹⁴⁸⁰ ancak şu

⁽¹⁴⁷⁵⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽¹⁴⁷⁶⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#); EPIC, ISHM Reference Guide, last revision May 2020, [url](#)

⁽¹⁴⁷⁷⁾ EPIC, ISHM Reference Guide, last revision May 2020, [url](#)

⁽¹⁴⁷⁸⁾ UNOCHA, Iraq: Salah Al-Din Governorate – Salah al-Din governorate, 19 July 2014, [url](#); UNOCHA, Iraq: Salah Al-Din Governorate Profile and Humanitarian Response, December 2020, [url](#); UNOCHA, Districts of Salah al-Din Governorate [page overview], n.d., [url](#)

⁽¹⁴⁷⁹⁾ UNOCHA and IMMAP, Iraq: Salah Al-Din Governorate Reference Map 2020, 5 May 2020, [url](#); UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽¹⁴⁸⁰⁾ Iraq, Constitution of Iraq, 15 October 2005, [url](#), Article 140

ana kadar çözümlenmemiştir (bkz. 2.7.2 Çatışma geçmişi).¹⁴⁸¹ Vilayet, merkezi konumu sayesinde ülkenin birçok bölgesini birbirine bağlamaktadır ve stratejik öneme sahiptir.¹⁴⁸² Bölgede konuşlanmış üst düzey bir istihbarat görevlisine göre kuzeyde Kerkük, batıda Baiji ve güneyde Samarra (her ikisi de Selahaddin'de) arasındaki üçgen IŞİD grubu için çok önemlidir. Bölge, doğuda mükemmel saklanma yerleri oluşturan tepeler ve dağlarla batıda Suriye'ye uzanan çölleri birbirine bağlamaktadır. IŞİD'in bu bölgeyi elinde tutmak için çaba gösterdiği varsayılmaktadır.¹⁴⁸³

Nüfus tahminleri

Irak CSO'nun 2021 yılı için tahminine¹⁴⁸⁴ göre vilayetin nüfusu 1.723.546 olup bunun yaklaşık 946.000'i kırsal bölgelerde ve yaklaşık 777.000'i kentsel bölgelerde yaşamaktadır.¹⁴⁸⁵ Bu doğrultuda 2019'da yapılan bir anket, vilayetin nüfusunun %54'ünün kırsal bölgelerde yaşadığını, dolayısıyla Selahaddin'in Irak'ta en çok kırsal nüfusa sahip vilayetlerden biri olduğunu ortaya koymuştur.¹⁴⁸⁶

Etnik ve dinî dağılım

Selahaddin vilayetinde ağırlıklı olarak Sünni Araplar yaşamaktadır,¹⁴⁸⁷ ancak Şii Araplar, Kürtler ve Şii Türkmenler de bulunduğu için karmaşık bir demografiye sahiptir.¹⁴⁸⁸ Bazı yerlerde etnik-mezhpsel çoğunluk oranı değişmektedir. Örneğin Balad ve Dujail kasabalarında çoğunluğun Şii olduğu bildirilmektedir.¹⁴⁸⁹ Bilhassa Tuzhurmatu ilçesinin nüfusu farklı ırklardan oluşmaktadır¹⁴⁹⁰ ve ilçenin "Sünni Araplar, Kürtler ve Türkmenler (Şii ve Sünni) arasında neredeyse eşit şekilde bölünmüş" olduğu bildirilmektedir.¹⁴⁹¹ Ancak Tuzhurmatu kasabasında Türkmenler ve Araplar da yaşamasına rağmen Kürtlerin en büyük grup olduğu söylenmektedir.¹⁴⁹² Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunda (bkz. bölüm 2.7.1) özetlendiği gibi vilayet aynı zamanda Şii İslam'ın en kutsal yerlerinden biri olan, 2006 yılında El Kaide'nin saldırısına

⁽¹⁴⁸¹⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Iraq's Disputed Internal Boundaries after ISIS: Heterogenous Actors Vying for Influence LSE, February 2019, [url](#), pp. 7-8; Meier, D., 'Disputed territories' in northern Iraq: The frontiering of in-between spaces, 23 October 2019, [url](#), pp. 1-2.; Salih, D., Disputed territories in Iraq: Security Dilemma and geopolitics, EPC, 13 July 2021, [url](#); see also International Crisis Group, Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries, 14 December 2018, [url](#), p. 2

⁽¹⁴⁸²⁾ Iraq, Ministry of Defence, With improved security and stability, people in Salah al Din can now focus on rebuilding their lives [Online video], Global Coalition, 2 March 2021, [url](#)

⁽¹⁴⁸³⁾ Guardian (The), 'They will never let go': Isis fighters regroup in the heart of Iraq, 11 July 2021, [url](#)

⁽¹⁴⁸⁴⁾ It should be noted that the last comprehensive Population and Housing Census for Iraq was conducted in 1987. The last official census covering current Baghdad-administered Iraq dates from 1997; UNFPA, Newsletter 2020 Census, December 2019, [url](#), p. 1; Rudaw, Iraq's population now over 40 million: planning ministry, 12 January 2021, [url](#); Kurdistan24, Kurdistan PM: Demographic change must be considered in upcoming Iraqi census, 21 June 2021, [url](#)

⁽¹⁴⁸⁵⁾ Iraq, CSO, 2021 تقديرات سكان العراق حسب المحافظات والبيئة والجنس لسنة 2021 [Demographic and population indicators, Estimates for the population of Iraq by governorate, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., [url](#)

⁽¹⁴⁸⁶⁾ PAX, Human Security Survey Salahaddin, Iraq - 2019, Summary of Key Findings, 12 December 2019, [url](#), p. 1

⁽¹⁴⁸⁷⁾ Saleem, Z. A., The King of Salah al-Din: The Power of Iraq's Sunni Elites, January 2021, [url](#), p. 5; Al-Bayan Center for Planning and Studies, The role of ethnicities, religions and sects in Iraq [Map], 27 February 2021, [url](#)

⁽¹⁴⁸⁸⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 46

⁽¹⁴⁸⁹⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollah's – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 48

⁽¹⁴⁹⁰⁾ Salih, D., Disputed territories in Iraq: Security Dilemma and geopolitics, EPC, 13 July 2021, [url](#); Skelton, M. and Saleem, Z. A., Iraq's Disputed Internal Boundaries after ISIS: Heterogenous Actors Vying for Influence, LSE, February 2019, [url](#), p. 6

⁽¹⁴⁹¹⁾ Gaston, E. and Derzsi-Horvath, A., Iraq after ISIL: Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control, GPPi, March 2018, [url](#), p. 52

⁽¹⁴⁹²⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollah's – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 46

hedef olan ve yaygın mezhepçi şiddete yol açan Samarra'daki Şii El-Askari Türbesi'ne de ev sahipliği yapmaktadır.¹⁴⁹³

Ayrıca Selahaddin vilayetinde birçok Iraklı aşiret konfederasyonu bulunmaktadır.¹⁴⁹⁴ Vilayetin "aşiret niteliğiyle" bilindiği¹⁴⁹⁵ ve dinî bağlılık açısından kültürel çeşitlilik gösterdiği¹⁴⁹⁶ söylenmektedir. Sünni Arap aşiretlerinin en büyük ve etkili konfederasyonunu temsil eden Al-Jabour aşiretleri; Shirqat, Baiji, Tikrit, Al-Alam¹⁴⁹⁷ ve Al-Dhulu'ya kasabaları dâhil olmak üzere Selahaddin'in kuzeyindeki ve ortasındaki şehirlerde ve kasabalarda yaşamaktadır.¹⁴⁹⁸ Ancak Baiji şehri Al-Qaissin (Al-Jisat), Al-Jawariyeen ve Al-Janabiyeen aşiretlerine; Tikrit ise eski Cumhurbaşkanı Saddam Hüseyin'in aşireti Albu Nasir'e ve Albu Ajil'e ev sahipliği yapmaktadır.¹⁴⁹⁹ Balad ilçesi; Bani Tamim (Al-Tamim), Zubayd Albu Sultan, Al-Izza, Bani Assad, Al-Ubayd aşiret konfederasyonundan Al-Aaniyyin ve Bani Sa'ad gibi aşiretlerin üyelerine ev sahipliği yapmaktadır.¹⁵⁰⁰ Bani Tamim aşiretinin üyelerinin de Dujail ilçesinde yaşadığı söylenmektedir.¹⁵⁰¹

Ekonomi

Selahaddin vilayeti, Tikrit bölgesindeki Alas (Allas) ve Ajil petrol sahalarına¹⁵⁰² ve Baiji bölgesindeki Baiji rafinerisine ev sahipliği yapmaktadır. 2017 yılında yapılan bir çalışmaya göre, Baiji Irak ekonomisinin ayrılmaz bir parçasıdır; çünkü gübre fabrikası ve enerji santrali dâhil yardımcı endüstrileriyle birlikte ülkenin en büyük petrol rafinerisi burada bulunmaktadır. Baiji rafinerisi, IŞİD'in Haziran 2014'te kontrolü ele geçirmesinin ardından önemli düzeyde çatışmalara ve şiddete sahne olmuştur.¹⁵⁰³ Ocak 2021'de Irak Petrol Bakanlığı, Baiji rafinerisinde petrol türevleri üretiminin arttığını ve neredeyse ikiye katlanarak günde 140.000 varil seviyesine ulaştığını duyurmuştur.¹⁵⁰⁴ Ancak Irak şebeke sistemindeki engeller nedeniyle Temmuz ve Ağustos 2021'de rafineride bir dizi kapanma ve kesinti yaşanmış ve rafinerinin kapasitesini azaltmasına neden olmuştur.¹⁵⁰⁵

Alas petrol sahası IŞİD tarafından 2014 ve 2017 yılları arasında ana gelir kaynağı olarak kullanılmıştır. Söylenenlere göre petrol sahası 2019 yılında IŞİD saldırılarının hedefi olmaya devam etmektedir.¹⁵⁰⁶ Savaş Araştırmaları Enstitüsü'nden (ISW) bir analiste göre, "sembolik ya da ekonomik açıdan hayati önem taşıyan hedeflere" yönelik bu saldırılar, güvenlik güçlerinin

⁽¹⁴⁹³⁾ Time, How the Fate of One Holy Site Could Plunge Iraq Back into Civil War, 26 June 2014, [url](#); New York Times (The), Blast Destroys Shrine in Iraq, Setting Off Sectarian Fury, 22 February 2006, [url](#)

⁽¹⁴⁹⁴⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollah's – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), pp. 46-48; Haddad, F., Comment made during the review of the 2019 EASO Report on Security Situation, 14 January 2019, cited from EASO, COI Report: Iraq - Security situation, March 2019, [url](#)

⁽¹⁴⁹⁵⁾ Saleem, Z. A., The King of Salah al-Din: The Power of Iraq's Sunni Elites, January 2021, [url](#), p. 7

⁽¹⁴⁹⁶⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollah's – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 45

⁽¹⁴⁹⁷⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollah's – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), pp. 46-48; Saleem, Z. A., The King of Salah al-Din: The Power of Iraq's Sunni Elites, January 2021, [url](#), p. 7

⁽¹⁴⁹⁸⁾ Saleem, Z. A., The King of Salah al-Din: The Power of Iraq's Sunni Elites, January 2021, [url](#), p. 7

⁽¹⁴⁹⁹⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollah's – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), pp. 46-49

⁽¹⁵⁰⁰⁾ Watkins, J. and Hasan, M., Post-ISIL reconciliation in Iraq and the local anatomy of national grievances: the case of Yathrib, 1 July 2021, [url](#), p. 6

⁽¹⁵⁰¹⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollah's – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 48

⁽¹⁵⁰²⁾ Shafaq News, A minefield in Alas oil fields area was found, 24 March 2021, [url](#)

⁽¹⁵⁰³⁾ Derzsi-Horváth, A. et al., Iraq after ISIL: Baiji, GPPI, 13 September 2017, [url](#); see also Iraq Oil Report, Once fixable, Baiji refinery plundered beyond repair, 28 January 2016, [url](#)

⁽¹⁵⁰⁴⁾ EPIC, ISHM: January 7 – January 14, 2021, 14 January 2021, [url](#)

⁽¹⁵⁰⁵⁾ Hellenic Shipping News, Refinery News Roundup: Upgrade completions in Middle East, 28 September 2021, [url](#)

⁽¹⁵⁰⁶⁾ Business Insider, ISIS is staging attacks in symbolically important places to send a message: We're back, 24 October 2019, [url](#)

istikrarsız hâle getirilmesini amaçlamıştır.¹⁵⁰⁷ 2019 yılındaki bu saldırılar hakkında daha fazla bilgi için bkz. [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporu](#), bölüm 2.7.1. Mart 2021'de Irak güvenlik yetkililerinin, hâlâ işletilmeyen petrol kuyularının bulunduğu Alas petrol sahasında bir mayın tarlasını temizlediği bildirilmiştir. Selahaddin'deki Alas ve Ajil petrol sahalarında yaklaşık üç milyar varil rezervin¹⁵⁰⁸ yanı sıra gaz ve sülfür bulunduğu bildirilmektedir.¹⁵⁰⁹

Selahaddin'in yönetim merkezi Tikrit'te iş fırsatları ve Tikrit Üniversitesi gibi (eğitime ilişkin) kaynaklar bulunduğu söylenmektedir.¹⁵¹⁰ Tuzhurmatu, vilayetin kuzeydoğusunda ticaret ve ulaşım merkezi görevi görmektedir.¹⁵¹¹ Samarra'da eskiden ticaret, tarım ve balıkçılık bölgeleri bulunmasına rağmen bunlar 2003'ten beri devam eden çatışmalarda tahrip edilmiştir.¹⁵¹²

Kara yolu güvenliği

Daha önce 2018 ve 2019 için belirtildiği gibi,¹⁵¹³ IŞİD referans döneminde Selahaddin vilayetinde yol güvenliğini tehdit etmeyi sürdürmüştür. Yol kenarlarındaki bombalı saldırılar Kerkük, Tikrit ve Tuzhurmatu'yu birbirine bağlayan yolları hedef almıştır. Tikrit ve Tuzhurmatu şehirleri yakınındaki kontrol noktalarında vur-kaç saldırıları gerçekleşmiştir.¹⁵¹⁴ Şubat 2021'de Selahaddin'in yollarındaki patlama riskini ele alan en son iMMAP yayınına göre Musul'u Bağdat'a bağlayan ana yol üzerinde Baiji, Samarra ve Balad şehirlerinin yakınında ve Tuzhurmatu'yu Tikrit'e bağlayan yol üzerinde, ağırlıklı olarak Tuzhurmatu şehrinin civarında birinci derecede risk bildirilmiştir.¹⁵¹⁵

2.7.2 Çatışma geçmişi

IŞİD'in 2014 yazında Irak genelindeki hızlı ilerleyişinin bir parçası olarak¹⁵¹⁶ IŞİD güçleri Selahaddin vilayetinin Tuzhurmatu ilçesi, petrol kasabası Baiji ve vilayetin yönetim merkezi Tikrit ve Shirqat dâhil olmak üzere bazı kısımlarını ele geçirmiştir.¹⁵¹⁷ IŞİD ile mücadelede ISF'nin paralel kuvveti olarak oluşturulan ve önceden mevcut Şii milislerin yanı sıra yeni gruplar ve kuvvetlerden meydana gelen PMU'nun Samarra ve Amerli kasabalarını IŞİD kuvvetlerine karşı

⁽¹⁵⁰⁷⁾ Business Insider, ISIS is staging attacks in symbolically important places to send a message: We're back, 24 October 2019, [url](#)

⁽¹⁵⁰⁸⁾ Estimates tend to vary, however; see, for example, Financial Post, Blue Sky Energy: The Iraq Oil Opportunity, 11 April 2017, [url](#)

⁽¹⁵⁰⁹⁾ Shafaq News, A minefield in Alas oil fields area was found, 24 March 2021, [url](#)

⁽¹⁵¹⁰⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollahs – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 46

⁽¹⁵¹¹⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Iraq's Disputed Internal Boundaries after ISIS: Heterogenous Actors Vying for Influence, LSE, February 2019, [url](#), p. 15

⁽¹⁵¹²⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollahs – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 47

⁽¹⁵¹³⁾ For examples of roadside bombs, IEDs and other attacks on roads in Salah al-Din governorate, see Basnews, IS Temporarily Seizes Control of Kirkuk-Baghdad Road, 15 September 2019, [url](#); National (The), ISIS attacks resurgent on Iraq's 'Highway of Death', 7 July 2018, [url](#)

⁽¹⁵¹⁴⁾ UN Security Council, Twenty-eighth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2368 (2017) concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities [S/2021/655], 21 July 2021, [url](#), para. 39; see also VOA, Islamic State Resilient as Ever in Iraq, Syria, 26 July 2021, [url](#); Al Jazeera, Deadly ISIL attack north of Baghdad sparks anger, 22 November 2020, [url](#)

⁽¹⁵¹⁵⁾ iMMAP, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Salah al-Din Governorate 1-28 February 2021 [Map], 7 March 2021, [url](#). For previous monthly reports on explosive hazards risk level on roads in Salah Al-Din Governorate since 2019, please see iMMAP's monthly updated maps.

⁽¹⁵¹⁶⁾ Norway, Landinfo, Irak: Salah al-Din provins - sikkerhetssituasjonen i perioden juli - september 2018 [Salah al Din Governorate – Security situation July-September 2018] [Informal Translation], 6 November 2018, [url](#), p. 2; Gaston, E. and Derzsi-Horvath, A., Iraq after ISIL: Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control, GPPi, March 2018, [url](#), p. 17

⁽¹⁵¹⁷⁾ PAX, Human Security Survey Salahaddin, Iraq - 2019, Summary of Key Findings, 2019, [url](#), p. 1

başarıyla savunduğu bildirilmiştir.¹⁵¹⁸ Selahaddin vilayetindeki önemli yerleşim merkezlerinin çoğu 2015 ortasına kadar IŞİD kontrolünden geri alınmıştır. Ayrıca Selahaddin çok sayıda ÜYEK'in geri döndüğü ilk vilayetlerden biridir. Temmuz 2015'e kadar 130.000 ÜYEK, Aralık 2016'ya kadar ise çoğu Sünni Arap olmak üzere 360.000 ÜYEK geri dönmüştür.¹⁵¹⁹

BM, 23-27 Kasım 2017 tarihleri arasında ISF'nin, IŞİD'in kalıntılarını Anbar, Selahaddin ve Ninova vilayetlerine yayılan Cezire çölünden temizlemeyi amaçlayan bir askerî saldırıyı Irak'ın orta ve kuzey kesiminde gerçekleştirdiğini; Cezire ve Yukarı Fırat bölgelerinde 14.000 kilometrekarelik alanın ve 175 köyün temizlendiğini bildirmiştir.¹⁵²⁰ Bu operasyonun ardından dönemin Irak Başbakanı Haydar el Abadi, 2017'de IŞİD'e karşı nihai zaferi duyurmuştur.¹⁵²¹ Ancak, bu duyuruya rağmen IŞİD asimetrik saldırılar düzenlemeye devam etmiştir: 2017 sonlarında IŞİD militanlarının kırsal bölgede dolaştığı ve geceleri köylere saldırdığı söylenmiştir.¹⁵²² 2018 yılı boyunca güvenlik güçleri ve siviller IŞİD'in hedefi olmaya devam etmiş, sivil zayıfla sonuçlanan olaylar da yaşanmıştır.¹⁵²³ Selahaddin vilayetinin kırsal kesimlerindeki güvenlik boşluğu, IŞİD militanlarının sınırlı miktarda bölgeyi işletmesine ve kontrol etmesine olanak tanıdığı, bunun da 2017'den 2018'e kadar vilayetteki saldırıların sayısında artışa yol açtığı bildirilmektedir.¹⁵²⁴ 2019 ve 2021 arasındaki dönem boyunca Selahaddin'de asimetrik IŞİD saldırıları bildirilmeye devam etmiştir.¹⁵²⁵ Vilayetteki IŞİD bağlantılı son olaylar hakkında daha fazla bilgi için [2.7.4 Güncel güvenlik eğilimleri](#) bölümüne bakınız.

2015'te IŞİD'in vilayetten çıkarılmasından sonra özellikle IŞİD'le bağlantılı olmakla suçlanan aile ve aşiretlere karşı olmak üzere son derece yüksek oranda kaçırma, öldürme, zorla tahliye, yasa dışı tutuklama ve imha olayı bildirilmiştir. Bu gelişme, özellikle PMU'ların vilayette oynadığı ve mevcut siyasi bölünmeleri daha da etkileyen baskın role atfedilmektedir.¹⁵²⁶ Sünni nüfusun (özellikle "farklı taktikler ve mekanizmalar aracılığıyla devlet kaynaklarına ve imtiyazlara" erişime "kendilerini entegre etmiş" Sünni elitlerden ziyade "sıradan Sünni vatandaşların")¹⁵²⁷ Şii milisler ve ISF'nin baskısı altında karşılaştığı zorluklara ilişkin raporlar 2020 yılında da devam etmiştir.¹⁵²⁸ Mart 2021 tarihli bir medya raporu, yerel olmayan silahlı kuvvetlerin varlığı nedeniyle sık sık güvenlik ihlallerinde bulunduğu söyleyen Selahaddin halkını alıntılamaştır.

⁽¹⁵¹⁸⁾ Gaston, E. and Derzsi-Horvath, A., Iraq after ISIL: Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control, GPPi, March 2018, [url](#), pp. 16-17

⁽¹⁵¹⁹⁾ Gaston, E. and Derzsi-Horvath, A., Iraq after ISIL: Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control, GPPi, March 2018, [url](#), p. 43

⁽¹⁵²⁰⁾ UNSG, Report of the Secretary-General pursuant resolution 2367 (2017) [S/2018/42], 17 January 2018, [url](#), para. 25

⁽¹⁵²¹⁾ UNSG, Report of the Secretary-General pursuant resolution 2367 (2017) [S/2018/42], 17 January 2018, [url](#), para. 2

⁽¹⁵²²⁾ International Crisis Group, Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries, 14 December 2018, [url](#), p. 17

⁽¹⁵²³⁾ UNSG, Implementation of resolution 2421 (2018) [S/2019/101], 1 February 2019, [url](#), para. 14; UNSG, Implementation of resolution 2421 (2018) [S/2018/975], 31 October 2018, [url](#), para. 22, 43, 44; UNSG, Implementation of resolution 2367 (2017) [S/2018/677], 9 July 2018, [url](#), para. 20; see also Flood, H. D., From Caliphate to Caves: The Islamic State's Asymmetric War in Northern Iraq, September 2018, [url](#), p. 33; Washington Post (The), ISIS is making a comeback in Iraq just months after Baghdad declared victory, 17 July 2018, [url](#)

⁽¹⁵²⁴⁾ Markusen, M., The Islamic State and the Persistent Threat of Extremism in Iraq, CSIS, November 2018, [url](#), pp. 4, 6

⁽¹⁵²⁵⁾ UNSG, Implementation of resolution 2576 (2021) [S/2021/946], 11 November 2021, [url](#), para. 19; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/426], 4 May 2021, [url](#), para. 17; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/120], 8 February 2021, [url](#), para. 18; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2020/1099], 10 November 2020, [url](#), para. 26; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2020/792], 11 August 2020, [url](#), para. 19; UNSG, Implementation of resolution 2470 (2019) [S/2020/363], 6 May 2020, [url](#), para. 24; UNSG, Implementation of resolution 2470 (2019) [S/2020/140], 21 February 2020, [url](#), para. 23; UNSG, Implementation of resolution 2470 (2019) [S/2019/903], 22 November 2019, [url](#), para. 29; UNSG, Implementation of resolution 2470 (2019) [S/2019/365], 2 May 2019, [url](#), para. 18

⁽¹⁵²⁶⁾ Gaston, E. and Derzsi-Horvath, A., Iraq after ISIL: Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control, GPPi, March 2018, [url](#), p. 43

⁽¹⁵²⁷⁾ Saleem, Z. A., The King of Salah al-Din: The Power of Iraq's Sunni Elites, January 2021, [url](#), p. 18

⁽¹⁵²⁸⁾ Saleem, Z. A., The King of Salah al-Din: The Power of Iraq's Sunni Elites, January 2021, [url](#), pp. 18-19; see also Al-Monitor, Flurry of Sunni Triangle ops sparks questions over Islamic State, 15 March 2021, [url](#)

Şiilerin liderliğindeki PMU birimlerinin, halkın hareket özgürlüğünü kısıtlamak gibi birçok soruna ve şiddet olaylarına neden olduğu bildirilmiştir.¹⁵²⁹

2015 yılında IŞİD'in vilayetten büyük ölçüde sürülmesinden sonra tartışmalı Tuzhurmatu ilçesinin kuzey kesimi Kürt güvenlik güçlerinin elinde bulunuyor; ilçenin kalan kısımlarını ise yerel Şii Türkmen PMU grupları kontrol ediyordu. İlçenin yönetim merkezi Tuzhurmatu da Kürt Güvenlik Güçleri ve PMU arasında bölünmüş ve bu gruplar arasındaki çatışmaların yanı sıra "sivillere karşı kısasa kısas misilleme" için bir yuva olarak kalmıştı.¹⁵³⁰ Eylül 2017'deki Kürt bağımsızlık referandumunun ardından Tuzhurmatu ilçesi, PMU'lar dâhil olmak üzere Irak hükümet güçleri ile tartışmalı bölgelerdeki Kürt güçleri arasındaki askerî çekişme sırasında yüksek düzeyde şiddete maruz kalmıştır.¹⁵³¹ Ekim 2017'de etnik olarak karışık Tuzhurmatu şehrinde şiddet olayları yükselmiştir.¹⁵³² Çatışmalar ve takip eden iki ay boyunca aralıklı olarak ortaya çıkan şiddet sivil kayıpların, ve yerinden edilmenin yanı sıra sivil mülklerin ve etnik hatlar boyunca altyapının tahrip olmasına yol açmıştır.¹⁵³³ [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunda](#) (bkz. bölüm 2.7.2) belirtildiği gibi, Tuzhurmatu'nun "Ekim 2017'de Irak ordusu ve Hashd [PMU] tarafından ele geçirilmesinin hemen ardından diğer tartışmalı bölgelerden daha fazla şiddete maruz kaldığı" bildirilmiştir.¹⁵³⁴

Haziran 2018 tarihli bir rapora göre, Bedir Örgütü'nün uzun süreli üst düzey komutanlarından biri, yağmalara ve silah-uyuşturucu kaçakçılığına karıştığı bildirilen yerel Şii Türkmenlerle oluşturduğu "özel milisleri" ile Tuzhurmatu'da kendini "güç sahibi kişi" olarak benimsetmiştir.¹⁵³⁵ Aralık 2018'de Tuzhurmatu ilçesinin kırsal bölgelerinin tamamen PMU kontrolü altında olduğu ("sıkı kontrol altında tutulan" bir Sünni Arap tugaydan oluştuğu), ilçe yönetim merkezinin ise yerel ISF ve polis elinde bulunduğu bildirilmiştir.¹⁵³⁶ Şubat 2019'da Tuzhurmatu şehrinin, Şii Türkmen topluluğu sayesinde yerel nüfuz elde eden Bedir Örgütü'nün etkin kontrolü altında olduğu bildirilmiştir.¹⁵³⁷ Şubat 2019 tarihli bir rapora göre Tuzhurmatu'nun yerel halkı arasında zehirli popülizmin hâlâ yaygın olması ve ilçe sakinlerinin daha önce yaşanan topluluk içi şiddeti hâlâ unutmaması, yeni bir şiddetin patlak vereceği tehdidini son derece muhtemel hâlâ getirmiştir.¹⁵³⁸ Aynı raporda eski Göç Bakanı Darbaz Mohammed'in şu ifadeleri alıntılanmıştır: "Tuzhurmatu her an patlayabilecek bir saatli bomba gibidir. Burada toplumsal şiddetin tekrar başlaması için bir Şii Türkmen gencinin öldürülmesi yeterlidir; bu kesinlikle kasabada iç savaşın fitilini ateşler. Her türlü gelişmeden avantaj sağlamaya hazır silahlı gruplar vardır."¹⁵³⁹ 2019-

⁽¹⁵²⁹⁾ Al-Monitor, Flurry of Sunni Triangle ops sparks questions over Islamic State, 15 March 2021, [url](#)

⁽¹⁵³⁰⁾ Gaston, E. and Derzsi-Horvath, A., Iraq after ISIL: Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control, GPPi, March 2018, [url](#), p. 44; see also Al-Monitor, Why Tuz Khormato clashes were more than just local skirmishes, 5 April 2016, [url](#)

⁽¹⁵³¹⁾ International Crisis Group, Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries, 14 December 2018, [url](#), pp. 15, 17; UNAMI and OHCHR, Report on Human Rights in Iraq – July to December 2017, 8 July 2018, [url](#), p. 4; AI, Iraq: Fresh evidence that tens of thousands forced to flee Tuz Khurmatu amid indiscriminate attacks, lootings and arson, 24 October 2017, [url](#)

⁽¹⁵³²⁾ UNAMI and OHCHR, Report on Human Rights in Iraq – July to December 2017, 8 July 2018, [url](#), p. 4; AI, Iraq: Fresh evidence that tens of thousands forced to flee Tuz Khurmatu amid indiscriminate attacks, lootings and arson, 24 November 2017, [url](#)

⁽¹⁵³³⁾ UNAMI and OHCHR, Report on Human Rights in Iraq – July to December 2017, 8 July 2018, [url](#), p. 4; OHCHR, Press briefing notes on Iraq executions, Iraq: Tuz Khurmatu clashes and El Salvador, 15 December 2017, [url](#); AI, Iraq: Fresh evidence that tens of thousands forced to flee Tuz Khurmatu amid indiscriminate attacks, lootings and arson, 24 November 2017, [url](#); HRW, Iraq: Fighting in Disputed Territories Kills Civilians, 20 October 2017, [url](#)

⁽¹⁵³⁴⁾ International Crisis Group, Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries, 14 December 2018, [url](#), p. 15

⁽¹⁵³⁵⁾ Quesnay, A. and Beaumont, R., The Return of the State and Inter-Militia Competition in Northern Iraq, Noria, 14 June 2018, [url](#)

⁽¹⁵³⁶⁾ International Crisis Group, Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries, 14 December 2018, [url](#), p. 18

⁽¹⁵³⁷⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Iraq's Disputed Internal Boundaries after ISIS: Heterogenous Actors Vying for Influence, LSE, February 2019, [url](#), p. 18

⁽¹⁵³⁸⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Iraq's Disputed Internal Boundaries after ISIS: Heterogenous Actors Vying for Influence, LSE, February 2019, [url](#), p. 19

⁽¹⁵³⁹⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Iraq's Disputed Internal Boundaries after ISIS: Heterogenous Actors Vying for Influence, LSE, February 2019, [url](#), p. 19

2020 arasında Selahaddin vilayetindeki güvenlik gelişmeleri hakkında daha fazla bilgi için [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun 2.7.3 bölümüne](#) bakınız.

2.7.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Irak Güvenlik Güçleri (ISF)

Selahaddin'de ISF ağırlıklı olarak Irak Ordusu, federal polis ve bir ölçüde özel kuvvet birimlerinden oluşmakta ve birçok yerde güvenlik sorumluluğunu PMU veya diğer aşiret kuvvetleriyle paylaşmaktadır.¹⁵⁴⁰ Özellikle 2018 yazında ülkenin diğer bölümlerindeki hükümet karşıtı protestoları durdurmak için birçok kuvvetin yeniden konuşlandırılmasından beri kırsal bölgelerin çoğunda ISF'nin seyrek olarak varlık gösterdiği bildirilmektedir.¹⁵⁴¹ ABD liderliğindeki Ortak Görev Gücü-Doğal Kararlılık Harekâtı'nın (CJTF-OIR) 2019 tarihli bir raporuna göre ISF'nin geniş çöl bölgelerini kontrol etmek için yeterli kuvvetleri yoktur, IŞİD'den temizlenen bölgelerde kontrolü sağlamada başarılı olamamışlardır ve Selahaddin vilayetindeki IŞİD destek bölgelerine erişimleri sınırlıdır.¹⁵⁴² Aralık 2019 itibarıyla Samarra, Samarra Adası, Dhulu'ya, Dujail, Ishaqi, Balad, Daur, Tikrit, Al-Alam, Baiji, Shirqat, Makhoul, Siniya ve Selahaddin Çölü ile Tuzhurmatu çevresindeki bölgelerde ISF varlığı bildirilmiştir.¹⁵⁴³

[Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunda](#) (bkz. bölüm 2.7.2) özetlendiği gibi Irak'taki bölgesel harekât komutanlıkları, coğrafi bir sorumluluk alanındaki farklı ISF birimlerine komuta eden ve onları denetleyen harekât düzeyinde karargâhlar olarak hareket etmektedir.¹⁵⁴⁴ Aralık 2017 tarihli raporun ardından Selahaddin vilayeti; Tikrit, Baiji ve Al Shirqat dâhil olmak üzere vilayetin kuzeyini kapsayan Selahaddin Harekât Komutanlığı (SDoC)¹⁵⁴⁵; Samarra, Samarra'nın batısındaki Cezire Çölü ve Selahaddin vilayetinin güneyini kapsayan Samarra Harekât Komutanlığı (SOC)¹⁵⁴⁶ ile Diyala vilayetinin tamamı, doğu Selahaddin vilayeti ve Tuzhurmatu kasabası, Alas ve Ajil petrol sahaları ve Hemrin Sıradağları'nı kapsayan Dijla Harekât Komutanlığı (DOC) arasında bölünmüştür.¹⁵⁴⁷ 2019, 2020 ve 2021 boyunca çeşitli kaynaklar, ISF birimlerinin Selahaddin vilayetindeki çeşitli ölçeklerde IŞİD karşıtı askerî operasyonlarda yer aldığını bildirmiştir.¹⁵⁴⁸ Ekim 2021 parlamenter seçimlerinin öncesinde SDOC, SOC ve PMU birimleri dâhil olmak üzere güvenlik güçlerinin vilayetteki tüm sandık merkezlerini korumak için hazırlandığı bildirilmiştir.¹⁵⁴⁹

⁽¹⁵⁴⁰⁾ Norway, Landinfo, Irak: Salah al-Din provins-sikkerhetssituasjonen i perioden juli-september 2018 [Salah al-Din Governorate - Security Situation July-September 2018] [Informal Translation], 6 November 2018, [url](#), p. 7

⁽¹⁵⁴¹⁾ Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: From Abandoned Villages to the Cities, Newlines Institute for Strategy and Policy, 5 May 2020, [url](#); Norway, Landinfo, Irak: Salah al-Din provins-sikkerhetssituasjonen i perioden juli-september 2018 [Salah al-Din Governorate - Security Situation July-September 2018] [Informal Translation], 6 November 2018, [url](#), p. 7; Skelton, M. and Saleem, Z. A., Iraq's Disputed Internal Boundaries after ISIS: Heterogenous Actors Vying for Influence, LSE, February 2019, [url](#), p. 19

⁽¹⁵⁴²⁾ USDOD, Operation Inherent Resolve – Lead Inspector General Report to the United States Congress, July 1, 2019 – October 25, 2019, 19 November 2019, [url](#), p. 10

⁽¹⁵⁴³⁾ Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: From abandoned villages to the cities [Map], Newlines Institute for Strategy and Policy, 5 May 2020, [url](#)

⁽¹⁵⁴⁴⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017, [url](#), p. 12

⁽¹⁵⁴⁵⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017, [url](#), p. 22

⁽¹⁵⁴⁶⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017, [url](#), p. 23

⁽¹⁵⁴⁷⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017, [url](#), p. 17

⁽¹⁵⁴⁸⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute for Strategy and Policy, 18 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: January 28 – February 4, 2021, 4 February 2021, [url](#); NINA, Salah Al-Din Operations Command carries out a broad military operation, 27 July 2020, [url](#); INA, A combined force arrests two terrorists and finds a den in Salah al-Din, 8 May 2020, [url](#); USDOD, Combined Joint Task Force Operation Inherent Resolve, Defeating Daesh Highlights of the Week, 27 November 2019, [url](#), pp. 1, 3

⁽¹⁵⁴⁹⁾ INA, Salah al-Din Ops: Army sectors are present in all the electoral centers, 8 October 2021, [url](#)

Halk Seferberlik Birimleri (PMU)

Selahaddin'de Bedir Örgütü, Ashab-ül Ehlül Hak (AAH), Kataib Hizbullah, Risaliyoon ve Saraya al-Salam dâhil olmak üzere PMU çatısı altında faaliyet gösteren çeşitli silahlı gruplar mevcuttur.¹⁵⁵⁰ PMU'lar; Tuzhurmatu, Tikrit, Aldor, Al Alam ve Baiji'nin yanı sıra Shirqat'ın bazı kesimlerinin yeniden ele geçirilmesinde ISF'ye liderlik veya eşlik ederek Selahaddin vilayetinin bu bölgelerinin IŞİD'den kurtarılmasında önemli bir rol oynamıştır.¹⁵⁵¹ Irak Savaş Düzenleri ile ilgili 2017 tarihli bir ISW raporuna göre, görünürde Selahaddin Harekât Komutanlığı (SDoC), Dijla Harekât Komutanlığı (DOC) ve Samarra Harekât Komutanlığı (SOC) altındaki bölgeler dâhil olmak üzere Selahaddin vilayetinde farklı PMU grupları ilgili bölge harekât komutanlığıyla sınırlı koordinasyon sağlayarak veya hiç koordinasyon sağlamadan serbestçe faaliyet gösteriyordu.¹⁵⁵² [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunda](#) (bkz. bölüm 2.7.2) özetlendiği gibi KRI'daki DIS/Landinfo Araştırma Heyeti'nden bir kaynak, 2018 boyunca Selahaddin'de hükümet kontrolü altında olmayan milisler ve silahlı grupların sayısında önemli bir artış olduğunu bildirmiştir.¹⁵⁵³ Vilayette çok sayıda mevcut olan Şii PMU, stratejik yerler ve hatta resmî sorumluluklarının dışındaki alanlar üzerinde kontrol uygulamıştır. Şii PMU'lar ayrıca Tuzhurmatu'nun yarısını kontrol eden yerel bir Şii Türkmen PMU'yu seferber ederek ve Tikrit ve çevresinde, ayrıca Baiji ve Shirqat'ta birçok Sünni aşiret PMU'su kurarak kendi yardımcı kuvvetlerini geliştirmiştir.¹⁵⁵⁴ PMU, referans dönemde vilayetteki çeşitli IŞİD'le mücadele operasyonlarında yer almıştır.¹⁵⁵⁵

İlçe 2017'de IŞİD'den kurtarılmasına rağmen PMU'nun çeşitli ekonomik ve siyasi hedefler doğrultusunda hâlâ varlık gösterdiği ve aktif olduğu bildirilmiştir. Vilayetin bazı kesimlerinde PMU “şehirlere ve kırsal bölgelerin tamamını doğrudan kontrolü altına almıştır” ve buralarda yerinden edilme ve geri dönüş dinamiklerini etkilemektedir. “Geri dönüşler yavaş bir hızda, yerinden edilme olayları ise sıklıkla” bildirilmektedir.¹⁵⁵⁶ Örneğin Balad ilçesi için bildirildiği gibi geri dönüşler özellikle PMU ile siyasi parti bağlantıları olan Şii Arap kabileler tarafından sık sık engellenmektedir.¹⁵⁵⁷ Selahaddin'de PMU'nun yerel halka baskı ve şiddet uyguladığı ve görünüşe göre cezasız kaldığı bildirilmiştir.¹⁵⁵⁸

Ağustos 2017'de bildirildiği üzere çok az Sünni aşiret grubu, vilayet içindeki PMU güçlerine de desteklerini seferber etmiştir. Selahaddin vilayetinde ağırlıklı olarak Bedir Örgütü Tugayları ve kısmen az olsa da Ashab-ül Ehlül Hak gibi PMU'lar tarafından tahminen 2.000 ila 3.000 savaşçı istihdam edilmiştir (Ninova vilayetindeki durum hakkında daha fazla bilgi için bkz.

⁽¹⁵⁵⁰⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 46

⁽¹⁵⁵¹⁾ Gaston, E. and Derzsi-Horvath, A., Iraq after ISIL: Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control, GPPi, March 2018, [url](#), pp. 43-44; see also Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 48

⁽¹⁵⁵²⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017, [url](#), pp. 17; 22; 23

⁽¹⁵⁵³⁾ Denmark, DIS and Norway, Landinfo, Iraq: Security situation and the situation for internally displaced persons (IDPs) in the disputed areas, incl. possibility to enter and access the Kurdistan Region of Iraq (KRI) [source: an Iraqi analyst], 5 November 2018, [url](#), p. 18

⁽¹⁵⁵⁴⁾ Gaston, E. and Derzsi-Horvath, A., Iraq after ISIL: Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control, GPPi, March 2018, [url](#), pp. 43-44; see also Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 48

⁽¹⁵⁵⁵⁾ NINA, The PMF Repel A Terrorist Attack By ISIS In Hamrin Hills, East Of Salah Al-Din, 3 October 2021; INA, PMF fend off an ISIS attack east of Al-Dur district in Salah Al-Din, 11 May 2021, [url](#); INA, The launch of a security operation east of Salah al-Din, 6 May 2021, [url](#); NINA, The PMF Carries Out A Raid And Search Operation South Of Salah Al-Din, 4 April 2021; NINA, The Popular Mobilization Forces (PMF) seize a “ISIS” camp that includes a factory for booby-trapping, east of Salah Al-Din, 8 March 2021; NINA, The PMF Foil A Terrorist Plot And Arrest 5 ISIS Terrorists, South Of Samarra, 15 January 2021; NINA, The PMF Clear A Village In Eastern Of Salah al-Din, 21 December 2020

⁽¹⁵⁵⁶⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 49

⁽¹⁵⁵⁷⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 47

⁽¹⁵⁵⁸⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 48

bölüm **Error! Reference source not found.**) Bu sayılar, Sünni Aşiret Seferberlik Güçleri'ne tahminen 18.000 asker veren Ninova vilayetine kıyasla nispeten azdır.¹⁵⁵⁹

Bu önemli Sünni aşiret milislerinden biri, Iraklı milletvekili ve eski Baasçı direniş lideri Mishan Al-Jabouri'nin oğlu Yazan Al-Jabouri tarafından yönetildiği söylenen Liwa' Salah Al-Din'dir (51. Tugay). 51. Tugay'ın İran bağlantılı Şii PMU ile yakın iş birliği yaptığı ve İran'dan silah ve istihbarat desteği aldığı iddia edilmiştir.¹⁵⁶⁰ Küresel Kamu Politikası Enstitüsü'nün (GPPi) 2017 yılında araştırmasına göre 51. Tugay yasa dışı faaliyetlerinde PMU'dan destek görmüştür. Bu faaliyetlere örnek olarak "51. Tugay'a karşı yağma (özellikle Tikrit'te), soygun, adam kaçırmaya, intikam cinayetleri ve IŞİD savaşçılara mal kaçırmaya dâhil olmak üzere önemli ihlal suçlamalarının gündeme getirilmesi" verilebilir.¹⁵⁶¹ Ancak 51. Tugay'ın Şii PMU'ların emriyle düzenli teftiş gezileri ve ev aramalarında faaliyet gösterdiği de bildirilmiştir.¹⁵⁶²

New Lines Strateji ve Politika Enstitüsü'ne vilayette bulunan her PMU grubunun bir istihbarat ve güvenlik komitesi, bir halkla ilişkiler ve medya komitesi ve bir ekonomi-finans komitesi vardır. PMU milislerinin vilayetteki belirli bölgeleri kontrol etme çabalarının altında yatan nedenler genellikle bölgeden bölgeye değişmektedir. Dolayısıyla Selahaddin'deki PMU varlığı kabaca iki kategoriye ayrılabilir: Birincisi; dinî bağlılık, güvenlik ya da ekonomi açısından stratejik öneme sahip olmayan bölgelerde (Shirqat, Al-Alam ve Daur gibi) PMU aşiret grupları ve güvenlik riski teşkil eden direniş bölgelerinde PMU aşiret savaşçıları mevcuttur. İkincisi; petrol rafinerilerinin yer aldığı Baiji, Alas ve Ajil petrol kuyularının bulunduğu doğu Tikrit, inanç turizmi yapılan ve imamların türbeleri bulunan Samarra gibi din, strateji, güvenlik ve ekonomi açısından öneme sahip bölgelerde PMF ve Barış Tugayları (Saraya Al-Salam) faaliyet göstermektedir. PMU ve vilayet güvenlik mekanizması arasındaki ilişkinin komutan-komuta edilen arasındaki ilişkiye benzediği, Selahaddin vilayetinin hassas bölgelerini tamamen PMU gruplarının kontrol ettiği söylenmektedir.¹⁵⁶³

Tikrit

PMU'nun şehir merkezinde fiziksel varlık göstermediği Ramadi veya Felluce'nin aksine, Selahaddin'in yönetim merkezi Tikrit'te Al-Nujaba', Bedir Örgütü, AAH ve Jund Al-Imam dâhil olmak üzere PMU ofisleri mevcuttur¹⁵⁶⁴ ve eski başkanlık sarayında silahlı PMU konuşlanmıştır. Bu durum, "IŞİD ile en ufak bir bağlantısı bile olduğu düşünülen Tikrit'lilerin evlerine geri dönmeyi aklından geçirememesini" sağlayan caydırıcı etki yaratmıştır.¹⁵⁶⁵ Tikrit, PMU'nun operasyon merkezi olarak görülmektedir.¹⁵⁶⁶ Ağustos 2019 tarihli bir rapora göre, Tikrit'in batısındaki büyük ve kullanılmayan bir askerî üs olan Speicher Kampı Kataib Hizbullah, Kataib al-Imam Ali ve Kataib Jund Al-Imam (PMU 6. Tugay) tarafından; Tikrit bölgesindeki Alas petrol sahası ise petrolün kamyonlarla KRI üzerinden İran'a taşınmak üzere yönlendirilmesiyle uğraşan milisler tarafından kontrol edildiği bildirilmiştir.¹⁵⁶⁷ Tikrit ilçesindeki Awja kasabası, eski Başbakan Nouri Al-Maliki tarafından kontrol edilen Al-Shaheed Al-Sadr Al-Awal adlı PMF'nin

⁽¹⁵⁵⁹⁾ Gaston, E., Sunni Tribal Forces, GPPi, 30 August 2017, [url](#)

⁽¹⁵⁶⁰⁾ IISS, Iran's Networks of Influence in the Middle East - Chapter Four: Iraq, November 2019, [url](#)

⁽¹⁵⁶¹⁾ Gaston, E. and Derzsi-Horvath, A., Iraq after ISIL: Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control, GPPi, March 2018, [url](#), p. 49.

⁽¹⁵⁶²⁾ Gaston, E. and Derzsi-Horvath, A., Iraq after ISIL: Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control, GPPi, March 2018, [url](#), p. 49.

⁽¹⁵⁶³⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollah's – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), pp. 45-46

⁽¹⁵⁶⁴⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollah's – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 46

⁽¹⁵⁶⁵⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 52

⁽¹⁵⁶⁶⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollah's – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 46

⁽¹⁵⁶⁷⁾ Knights, M., Iran's Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, August 2019, [url](#), p. 4

hâkimiyetindedir. Geri dönüşleri engellediği, hatta Sünni arazilerini ekip biçmek için bölgeye aileler yerleştirdiği söylenmektedir.¹⁵⁶⁸

Samarra

Samarra şehri 2014'ten beri Mukteda el-Sadr ile bağlantılı Saraya Al-Salam (diğer adıyla Barış Tugayları ya da 313., 314. ve 315. PMU Tugayları) tarafından kontrol edilmektedir.¹⁵⁶⁹ Şehrin tüm girişlerini Saraya Al-Salam'ın kontrol ettiği bildirilmektedir. Grubun yerel halka kötü davrandığı, yerlerinden edilmelerine neden olduğu ve tarım arazilerine el koyduğu söylense de bu eylemlerde bulunduğunu reddetmektedir. Türbe faaliyetlerinde Saraya Al-Salam'ın dışında Ansar Al-Aqeeda ve Saraya Ashura gibi diğer PMU'lar da yer almaktadır.¹⁵⁷⁰ Samarra'nın güney kesiminde Bedir Örgütü ile bağlantılı nehir devriyesi Quwat Al-Rusul Al-Nahriya'nın nehri tuttuğu ve Samarra Köprüsü üzerinde bir üssü olduğu bildirilmektedir.¹⁵⁷¹

Balad

AAH, Balad'da IŞİD'le bağlantılı oldukları iddiasıyla geri dönüşlerini engellediği Sünni Arap ailelerden tarım arazilerini devralmış ve Bağdat'ın hemen kuzeyindeki stratejik önem taşıyan bölgeyi kontrol etmek amacıyla kontrol noktaları kurmuştur.¹⁵⁷² Güneydeki Ishaqi bucağını Saraya Al-Salam'ın, Balad'ın kuzey kesimini ise Ashab-ül Ehlül Hak ile bağlantılı PMU grubu Sab'a Al-Dujail'in (43. Tugay) kontrol ettiği söylenmektedir.¹⁵⁷³ Balad ilçesinde PMU ile bağlantılı olduğu bildirilen güvenlik olayları hakkında bilgiler, 2.7.4 Güncel güvenlik eğilimleri - Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler bölümünde yer almaktadır.

Baiji

Baiji bölgesinden 51. Tugay'ın sorumlu olduğu bildirilmektedir.¹⁵⁷⁴ Baiji'de Maliki komutasındaki Risaliyoon'un (31. Tugay)¹⁵⁷⁵ güvenlik tehditleri ve kara mayınları nedeniyle geri dönüşleri engellediği ve "IŞİD hücrelerine karşı operasyonlarını, Risaliyoon üyeleri öldüğünde yerel halka ve özellikle geri dönenlere karşı intikama dönüştürdüğü" bildirilmiştir.¹⁵⁷⁶ Baiji şehrinde Omar Al-Thamer Al-Sultan'ın Risaliyoon ile bağlantısını koruyarak toplam 200 kişiden oluşan birçok PMU'yu yönettiği bildirilmiştir. Omar Al-Thamer Al-Sultan ile bağlantılı gruplar, şehrin batısında Baiji ve Hadise arasındaki direniş hattını ellerinde tutmaktadır. Baiji'de bir AAH ofisi

⁽¹⁵⁶⁸⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 51

⁽¹⁵⁶⁹⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 50; Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollahs – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 47

⁽¹⁵⁷⁰⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 50

⁽¹⁵⁷¹⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollahs – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 47

⁽¹⁵⁷²⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 50

⁽¹⁵⁷³⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollahs – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 48

⁽¹⁵⁷⁴⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollahs – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 47

⁽¹⁵⁷⁵⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollahs – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 47

⁽¹⁵⁷⁶⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 51

de vardır. Yerel halktan oluşan aşiret PMU gruplarının Baiji ulusal güvenlik yetkilisiyle iş birliği yaptığı bildirilmektedir.¹⁵⁷⁷

Shirqat

Shirqat'ta siyasal ve güvenlik ortam, Sünni aşiret birliği 51. Tugay'ın hâkimiyetindedir.¹⁵⁷⁸ Tugayın faaliyet bölgesi, Ninova vilayetinin güney sınırı ile Makhoul Dağları arasında uzanmaktadır.¹⁵⁷⁹ 51. Tugay, çoğunlukla PMU'dan gelen talimatlara bağlı olarak bazı durumlarda geri dönüşleri kolaylaştırmakta ve bazı durumlarda engellemektedir.¹⁵⁸⁰ 51. Alay bu tugaya bağlıdır. Savunma Bakanlığı'na bağlı 36. Alay'ın (Dicle Aslanları), Shirqat şehrinin batı yakasında bulunduğu bildirilmiştir.¹⁵⁸¹

Tuzhurmatu

Tuzhurmatu'da Kuwat al-Shahid al-Sadr (15. Tugay), AAH ve Kataib Hizbullah'ın varlık gösterdiği bildirilmiştir. Amerli bucağında her ikisi de Bedir Örgütü ile bağlantılı Şii Türkmen PMU grupları 16. Tugay ve 52. Tugay bulunmaktadır.¹⁵⁸² Sulaiman Bek kasabasındaki hava üssünde hem AAH hem de Bedir Örgütü'nün varlığı, güvenlik gerekçeleriyle ÜYEK'lerin geri dönüşünün engellenmesi sırasında muhtemelen yakındaki Amerli'de bulunan Şii Türkmen topluluğunun yararına hareket edildiğini doğrulamaktadır.¹⁵⁸³

Daur ve Al-Alam

Daur'un Kerbela'dan 9. Tugay'ın komutasına girdiği bildirilmiştir. Daur'dan kasaba halkından oluşan bir aşiret PMU mevcuttur. Petrol kuyularına giden yol dâhil olmak üzere Daur ve Al-Alam arasındaki bölge ağırlıklı olarak Bedir Örgütü tarafından kontrol edilmektedir. Albu Ajil aşiretinin yaşadığı bölge ise AAH kontrolü altındadır. Al-Alam bölgesi, Al-Alam'da tanınmış bir ailenin Wanas Naji Al-Jabara ve Khalid Abdullah Al-Jabara adlı üyeleri tarafından yönetilen Sünni PMF kuvveti 88. Tugay'ın yetki alanına girmektedir.¹⁵⁸⁴

IŞİD

2020 ve 2021 tarihli BM raporları; Kriz Grubu'na göre¹⁵⁸⁵ referans dönemde IŞİD ile bağlantılı genel şiddet azalmasına rağmen grubun hâlâ bir tehdit oluşturduğu, Ekim 2021 itibarıyla "aktif

⁽¹⁵⁷⁷⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollah's – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 47

⁽¹⁵⁷⁸⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 52; Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollah's – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 46

⁽¹⁵⁷⁹⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollah's – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 46

⁽¹⁵⁸⁰⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 52

⁽¹⁵⁸¹⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollah's – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 46

⁽¹⁵⁸²⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollah's – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 46

⁽¹⁵⁸³⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS, February 2021, [url](#), p. 50

⁽¹⁵⁸⁴⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollah's – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 48

⁽¹⁵⁸⁵⁾ International Crisis Group, Will Iraq's Early Elections Solve Its Legitimacy Crisis?, 5 October 2021, [url](#); See also: UNSG, Implementation of resolution 2470 (2019) [S/2020/363], 6 May 2020, [url](#), para. 24; UNSG,

olduğu” Selahaddin vilayeti dâhil olmak üzere ülkenin çeşitli kesimlerinde devam eden direniş taktikleri ve saldırılara geçtiği bildirilmiştir.¹⁵⁸⁶ IŞİD'in 2020'de Selahaddin vilayeti dâhil olmak üzere Irak'ın bazı bölgelerinde ISF'nin tekrar hükûmet karşıtı protestolar için konuşlandırılması, COVID-19 nedeniyle sokağa çıkma kısıtlaması ve çoğu ABD kuvvetinin Irak'tan çekilmesinin neden olduğu güvenlik boşluklarından güç kazanmak ve yeniden bir araya gelmek için faydalandığı bildirilmiştir.¹⁵⁸⁷ Temmuz 2021'de BM Güvenlik Konseyi, IŞİD'in “Diyala, Selahaddin ve Kerkük arasındaki kara yolu bağlantılarını tehdit etmeyi” sürdürdüğünü, bölgedeki yol kenarlarında bombalı saldırıların ve kontrol noktalarına yönelik vur-kaç saldırılarının tekrarlandığını ifade etmiştir.¹⁵⁸⁸ Söylenenlere göre BM üyesi devletlerin istihbarat teşkilatları, terörist grubun Diyala, Kerkük ve Selahaddin vilayetlerinde yeniden güç kazandığını değerlendirmiştir.¹⁵⁸⁹ 2020 yılında yayımlanan raporlar, Selahaddin'in kırsal bölgelerindeki IŞİD saldırılarını “suikast saldırıları” olarak adlandırmış¹⁵⁹⁰ ve 2020'nin ilk yarısında¹⁵⁹¹ grubun bölgedeki saldırılarının “daha iddialı hâle geldiğini” belirtmiştir.¹⁵⁹² Ayrıca IŞİD'in 2020'nin ilk yarısında “uzak bölgelerde saklanmaktan, kırsal ve banliyö bölgelerinde endişe verici şekilde yer edinmeye” geçerek adaptasyon kabiliyetini kanıtladığı bildirilmiştir.¹⁵⁹³ IŞİD bağlantılı haber kuruluşu Amaq'a göre IŞİD militanları 2020 yılında Selahaddin vilayetinde 643 kişinin öldürülmesinden sorumluydu.¹⁵⁹⁴

Selahaddin, stratejik konuma sahip olması¹⁵⁹⁵ ve Suriye sınırındaki Anbar'ı “doğuda Diyala, kuzeyde Kerkük ve kuzeybatıda Ninova'ya uzanan Kuzey Bağdat Kemerleri” ile bağlayarak IŞİD'in en önemli “kara iletişim ağını” teşkil etmesi nedeniyle direnişçi grubun özellikle ilgilendiği bir bölge olarak tanımlanmaktadır.¹⁵⁹⁶ IŞİD'in savaşıncılarını barındırmak ve tedarik güzergâhlarını güvence altına alacak kontrol noktaları kurmak için Selahaddin'deki ve komşu vilayetlerdeki sıradağları, vadileri ve meyve bahçelerini kullandığı bildirilmiştir. Ayrıca dağlık alanlarda eğitim vermek, tünel kazmak ve mağaralardan yararlanmak amacıyla komuta merkezleri ve küçük kamplar kurmak için de bu üsler kullanılmaktadır.¹⁵⁹⁷ İraç Security Media Cell'e göre Kasım 2020'de Makhoul Sıradağları'nda beş tünel ve askerî ekipmanlar bulunmuş,¹⁵⁹⁸ BM Güvenlik Konseyi'nin Temmuz 2021 tarihli bir raporunda ise IŞİD militanlarının komşu Hemrin Sıradağları'nda yerleşik durumda oldu belirtilmiştir.¹⁵⁹⁹

-
- Implementation of resolution 2470 (2019) [S/2020/140], 21 February 2020, [url](#), para. 23
- (¹⁵⁸⁶) UNSG, Thirteenth report of the Secretary-General on the threat posed by ISIL (Da'esh) to international peace and security and the range of United Nations efforts in support of Member States in countering the threat [S/2021/682], 27 July 2021, [url](#), para. 4; UNSG, Tenth report of the Secretary-General on the threat posed by ISIL (Da'esh) to international peace and security and the range of United Nations efforts in support of Member States in countering the threat [S/2020/95], 4 February 2020, [url](#), para. 4
- (¹⁵⁸⁷) New York Times (The), ISIS Attacks Surge in Iraq Amid Debate on U.S. Troop Levels, 10 June 2020, [url](#); SIPRI, The resurgence of the Islamic State in Iraq: Political and military responses, 9 June 2020, [url](#); Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: From Abandoned Villages to the Cities, Newlines Institute for Strategy and Policy, 5 May 2020, [url](#); CNBC, America is ignoring Iraq's turbulent protests at its peril, security experts say, 14 November 2019, [url](#)
- (¹⁵⁸⁸) UN Security Council, Twenty-eighth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2368 (2017) concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities [S/2021/655], 21 July 2021, [url](#); para. 39
- (¹⁵⁸⁹) VOA, Islamic State Resilient as Ever in Iraq, Syria, 26 July 2021, [url](#); see also USDOD, Operation Inherent Resolve – Lead Inspector General Report to the United States Congress, July 1, 2021 – September 30, 2021, 4 November 2021, [url](#), p. 24
- (¹⁵⁹⁰) Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: From Abandoned Villages to the Cities, Newlines Institute for Strategy and Policy, 5 May 2020, [url](#)
- (¹⁵⁹¹) Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: From Abandoned Villages to the Cities, Newlines Institute for Strategy and Policy, 5 May 2020, [url](#); International Crisis Group, When Measuring ISIS's “Resurgence”, Use the Right Standard, 13 May 2020, [url](#)
- (¹⁵⁹²) International Crisis group, When Measuring ISIS's “Resurgence”, Use the Right Standard, 13 May 2020, [url](#)
- (¹⁵⁹³) Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: From Abandoned Villages to the Cities, Newlines Institute for Strategy and Policy, 5 May 2020, [url](#)
- (¹⁵⁹⁴) Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute for Strategy and Policy, 18 May 2021, [url](#)
- (¹⁵⁹⁵) Iraq, Ministry of Defence, With improved security and stability, people in Salah al Din can now focus on rebuilding their lives [Online Video], Global Coalition, 2 March 2021, [url](#)
- (¹⁵⁹⁶) Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute for Strategy and Policy, 18 May 2021, [url](#)
- (¹⁵⁹⁷) Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute for Strategy and Policy, 18 May 2021, [url](#)
- (¹⁵⁹⁸) Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute for Strategy and Policy, 18 May 2021, [url](#)
- (¹⁵⁹⁹) UN Security Council, Twenty-eighth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2368 (2017) concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities [S/2021/655], 21 July 2021, [url](#), para. 39

Mayıs 2021 itibarıyla Makhoul ve Hemrin sıradağlarının yanı sıra Tharthar Gölü bölgesinde, Anbar ve Selahaddin vilayetleri arasındaki bölgede, Shirqat ilçesinin bazı kesimlerinde, Balad ve Samarra şehirlerinde ve vilayetin güneyinde IŞİD militanlarının varlığı bildirilmiştir.¹⁶⁰⁰ Irak politika ve güvenlik uzmanları Michael Knights ve Alex Almeida, Mayıs 2020 tarihli bir makalede IŞİD'in Selahaddin'deki en güçlü faaliyet bölgesinin Jallam Çölü olduğunu, grubun buradan Samarra,¹⁶⁰¹ Alas petrol sahası, Tuzhurmatu dâhil olmak üzere birçok hedef bölgenin yanı sıra güney Kerkük ve batı Diyala ile vilayet sınırlarına erişim sağlayabildiğini ifade etmiştir. Yazarlar ayrıca Selahaddin vilayetindeki şu bölgelerin aktif IŞİD saldırı hücreleri bulunduğunu ifade etmiştir: Balad ilçesinde Tharthar'ın doğusu, Jallam Çölü'nün güneyi, Tikrit ilçesinde Udham ve Tharthar'ın güneydoğusu, Baiji, Siniyah, Makhoul ve kuzey Jallam Çölü, Tuzhurmatu, Pulkhana ve Zarga.¹⁶⁰²

Güvenlik uzmanı Husham al-Hashimi'nin Mayıs 2020 tarihli bir raporuna göre IŞİD, Selahaddin "mıntıkasında" ağırlıklı olarak lojistikle uğraşan ve aktif olmayan 400 savaşçının desteklediği yaklaşık 350 ila 400 aktif savaşçıya sahiptir.¹⁶⁰³ Söylenenlere göre Mart 2020'de IŞİD, Samarra'nın güneyi ve Bağdat'ın kuzeyindeki kırsal alanlarda saldırılar gerçekleştirmek için uyuyan özerk hücreleri harekete geçirerek yeni bir yaklaşım benimsemiştir.¹⁶⁰⁴ IŞİD'in vilayetteki faaliyetleri hakkında daha fazla bilgi için [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun](#) 2.7.2 bölümüne bakınız.

2.7.4 Güncel güvenlik eğilimleri

Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler

BM Genel Sekreteri, referans dönemde IŞİD kalıntılarının özellikle Anbar, Bağdat, Diyala, Kerkük, Ninova ve Selahaddin vilayetlerinde Irak halkına ve güvenlik güçlerine karşı sık sık asimetrik saldırılar düzenlediğini bildirmeye devam etmiştir.¹⁶⁰⁵ Ağustos 2021'de Selahaddin, Kerkük ve Diyala arasındaki bölgede IŞİD saldırılarında artış bildirilmiştir.¹⁶⁰⁶ Ekim 2021 tarihli bir blog yazısında Joel Wing, 2021 yazındaki IŞİD taarruzunda Selahaddin vilayetinin önemli bir hedef olduğunu belirtmiştir. Sadece Ağustos 2021'de vilayette IŞİD ile bağlantılı 31 olay bildirmiştir. Eylül 2021'de bu sayıda büyük bir düşüş olmuş, bu türde sekiz olay bildirilmiştir. Wing'e göre direnişçi grubun vilayetteki varlığı, en çok ilkbahar ve yaz operasyonlarında kendini göstermektedir.¹⁶⁰⁷ Ancak Selahaddin'de 2020/2021 sonbaharı ve kışında da birçok güvenlik personeli ve sivilin ölümüne ve/veya yaralanmasına neden olan ciddi IŞİD saldırıları bildirilmiştir.¹⁶⁰⁸

⁽¹⁶⁰⁰⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute for Strategy and Policy, 18 May 2021, [url](#)

⁽¹⁶⁰¹⁾ 'ISIS's encroachment on Samarra city aims to force Salah al-Din province to further rely on PMF divisions, which ISIS hopes will worsen Sunni-Shiite tensions.' Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: From Abandoned Villages to the Cities, Newlines Institute for Strategy and Policy, 5 May 2020, [url](#)

⁽¹⁶⁰²⁾ Knights, M. and Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, May 2020, [url](#), pp. 16; 23

⁽¹⁶⁰³⁾ Remnants of ISIL in Iraq have reportedly established 11 sectors in what it calls its Wilayat (Province of) Iraq in accordance with its organizational structure. See map of 11 'sectors': Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: From Abandoned Villages to the Cities, Newlines Institute for Strategy and Policy, 5 May 2020, [url](#)

⁽¹⁶⁰⁴⁾ Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: From Abandoned Villages to the Cities, Newlines Institute for Strategy and Policy, 5 May 2020, [url](#)

⁽¹⁶⁰⁵⁾ UNSG, Implementation of resolution 2576 (2021) [S/2021/946], 11 November 2021, [url](#), para. 19; UNSG, Implementation of resolution 2576 (2021) [S/2021/700], 3 August 2021, [url](#), para. 16; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/426], 4 May 2021, [url](#), para. 17; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/120], 8 February 2021, [url](#), para. 18; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2020/1099], 10 November 2020, [url](#), para. 26

⁽¹⁶⁰⁶⁾ MEMO, Daesh militants attack oilfield in Iraq's Kirkuk, 15 August 2021, [url](#); AA, Daesh/ISIS militants attack oilfield in Iraq's Kirkuk, 15 August 2021, [url](#)

⁽¹⁶⁰⁷⁾ Wing, J., Islamic State Ends Its Summer Offensive In Iraq, Musings on Iraq [Blog], 4 October 2021, [url](#)

⁽¹⁶⁰⁸⁾ For examples of such ISIL-related incidents, see Al Jazeera, Deadly ISIL attack north of Baghdad sparks anger, 22 November 2020, [url](#); EPIC, ISHM: January 28 – February 4, 2021, 4 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: January 21 – January 28, 2021, 28 January 2021, [url](#); EPIC, ISHM: November 19 – December 3, 2020, 3 December 2020, [url](#); EPIC, ISHM: November 12 – November 19, 2020, 19 November 2020, [url](#)

2019 yılında bildirildiği gibi¹⁶⁰⁹ (daha fazla bilgi için bkz. [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporu](#), bölüm 2.7.3), referans dönemde köylüler, çiftçiler ve topluluk liderleri direnişçi grubun hedefi olmaya devam etmiştir.¹⁶¹⁰ ACLED verileri, Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasında IŞİD'in Selahaddin vilayetindeki 90 olaya “birinci aktör” olarak karıştığını göstermektedir. Bu olayların toplam 125 kişinin ölümüne neden olduğu belirtilmiştir. Bu güvenlik olaylarından 20'si sivillere karşı eylemlerdir ve toplam 31 kişinin ölümüne neden olmuştur.¹⁶¹¹ Referans dönemde vilayetin çeşitli ilçelerinde IED saldırıları bildirilmiştir.¹⁶¹² Uluslararası koalisyon (erzak) konvoyları bu IED saldırılarının en yaygın hedefi olmayı sürdürmüştür.¹⁶¹³

Selahaddin vilayetinin bazı kısımları dâhil olmak üzere IŞİD'in devam eden faaliyetlerinin ardından ISF buna yanıt olarak birkaç büyük koordineli terörle mücadele amaçlı askerî operasyon başlatmıştır.¹⁶¹⁴ Kasım 2020'de vilayetin kuzeyindeki Makhoul ve Khanouka sıradağlarında IŞİD ile mücadele operasyonu yapılacağı ilan edilmiştir. ISF, PMU ve federal polisin yer aldığı operasyon kapsamında hava saldırıları ve aramalar gerçekleştirilmiş, tüneller yok edilmiş ve silahlara el konmuştur.¹⁶¹⁵ Şubat 2021'de Selahaddin, Anbar ve Ninova vilayetlerindeki IŞİD kalıntılarını hedef alan ve SDOC, 91. Ordu Tugayı, 51.-21.-6. ve 35. PMU Tugayları ile Selahattin SWAT Alayı ve Selahaddin Acil Polis Alayı'nın yer aldığı “El Cezire Aslanları Harekâtı” ilan edilmiştir.¹⁶¹⁶ Bu arama operasyonunun toplam 150 kilometrekarelik alanı kapsadığı bildirilmiştir.¹⁶¹⁷ Haziran 2021'de on aşamalı “El Cezire Aslanları Harekâtı”nın ikinci kısmının başladığı ilan edilmiştir.¹⁶¹⁸

Selahaddin'in aşiret meclisi başkanı, Mart 2021 tarihli bir röportajda yakın zamanda Tikrit bölgesinde düzinelerce köylünün ölümüyle sonuçlanan fakat soruşturma komitesi kurulmasına rağmen çözümlenemeyen beş saldırıdan bahsederek yerel topluluklarla Şii liderliğindeki PMU arasında gergin bir atmosferin hâkim olduğunu söylemiştir. Aşiret meclisi başkanı, IŞİD'in tüm bu olaylara karıştığına dair ciddi şüphelerini dile getirmiştir.¹⁶¹⁹ Ekim 2020'de Balad ilçesindeki Farhatiya'da sekiz kişinin infaz edildiği, dört kişinin de kaçırıldığı bildirilmiştir. Bu olayla ilgili Bakanlık Ulusal Güvenlik Konseyi tarafından soruşturma başlatılmıştır. İlk başta suçluların kimliği belirsiz militanlar olduğu ifade edilmiştir. Ancak sonraki günlerde Ashab-ül Ehlül Hak ile bağlantılı PMU 42. Tugayı bu olaydan IŞİD'in sorumlu olduğunu duyurmuş,¹⁶²⁰ Selahaddin valisi

¹⁶⁰⁹) USDOD, Operation Inherent Resolve – Lead Inspector General Report to the United States Congress, January 1, 2019 - March 31, 2019, 7 May 2019, [url](#), p. 46

¹⁶¹⁰) EPIC, ISHM: August 12 – August 19, 2021, 19 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: March 18 – March 25, 2021, 25 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 1 – April 8, 2021, 8 April 2021, [url](#); Al-Monitor, Islamic State increases attacks in Iraq's Sunni areas, 1 December 2020, [url](#)

¹⁶¹¹) EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, Iraq, 1 August 2020 - 31 October 2021, [url](#)

¹⁶¹²) EPIC, ISHM: September 30 – October 7, 2021, 7 October 2021, [url](#); EPIC, ISHM: January 21 – January 28, 2021, 28 January 2021, [url](#); EPIC, ISHM: November 19 – December 3, 2020, 3 December 2020, [url](#); EPIC, ISHM: September 24 – October 1, 2020, 1 October 2020, [url](#); EPIC, ISHM: August 27 – September 3, 2020, 3 September 2020, [url](#); EPIC, ISHM: August 20 – August 27, 2020, 27 August 2020, [url](#);

¹⁶¹³) EPIC, ISHM: July 1 – July 8, 2021, 8 July 2021, [url](#); EPIC, ISHM: June 24 – July 1, 2021, 1 July 2021, [url](#); EPIC, ISHM: June 10 – June 17, 2021, 17 June 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 20 – May 27, 2021, 27 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 29 – May 6, 2021, 6 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 15 – April 22, 2021, 22 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 8 – April 15, 2021, 15 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM: March 25 – April 1, 2021, 1 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM: March 18 – March 25, 2021, 25 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: December 24, 2020 – January 7, 2021, 7 January 2021, [url](#); EPIC, ISHM: September 17 – September 24, 2020, 24 September 2020, [url](#); EPIC, ISHM: September 10 – September 17, 2020, 17 September 2020, [url](#); see also UNSG, Implementation of resolution 2576 (2021) [S/2021/700], 3 August 2021, [url](#), para. 19

¹⁶¹⁴) UNSG, Implementation of resolution 2576 (2021) [S/2021/700], 3 August 2021, [url](#), para. 16

¹⁶¹⁵) EPIC, ISHM: November 5 – November 12, 2020, 12 November 2020, [url](#)

¹⁶¹⁶) Shafaq News, Joint Operations Command reveals the circumstances of “Lions of al-Jazeera”, 1 February 2021, [url](#); see also EPIC, ISHM: January 28 – February 4, 2021, 4 February 2021, [url](#)

¹⁶¹⁷) Diyaruna, Iraq launches campaign to secure western desert, 18 May 2021, [url](#)

¹⁶¹⁸) INA, SMC: the second Operation Lions of Al-Jazeera has launched, 15 June 2021, [url](#)

¹⁶¹⁹) Al-Monitor, Flurry of Sunni Triangle ops sparks questions over Islamic State, 15 March 2021, [url](#)

¹⁶²⁰) EPIC, ISHM: October 15 – October 22, 2020, 22 October 2020, [url](#)

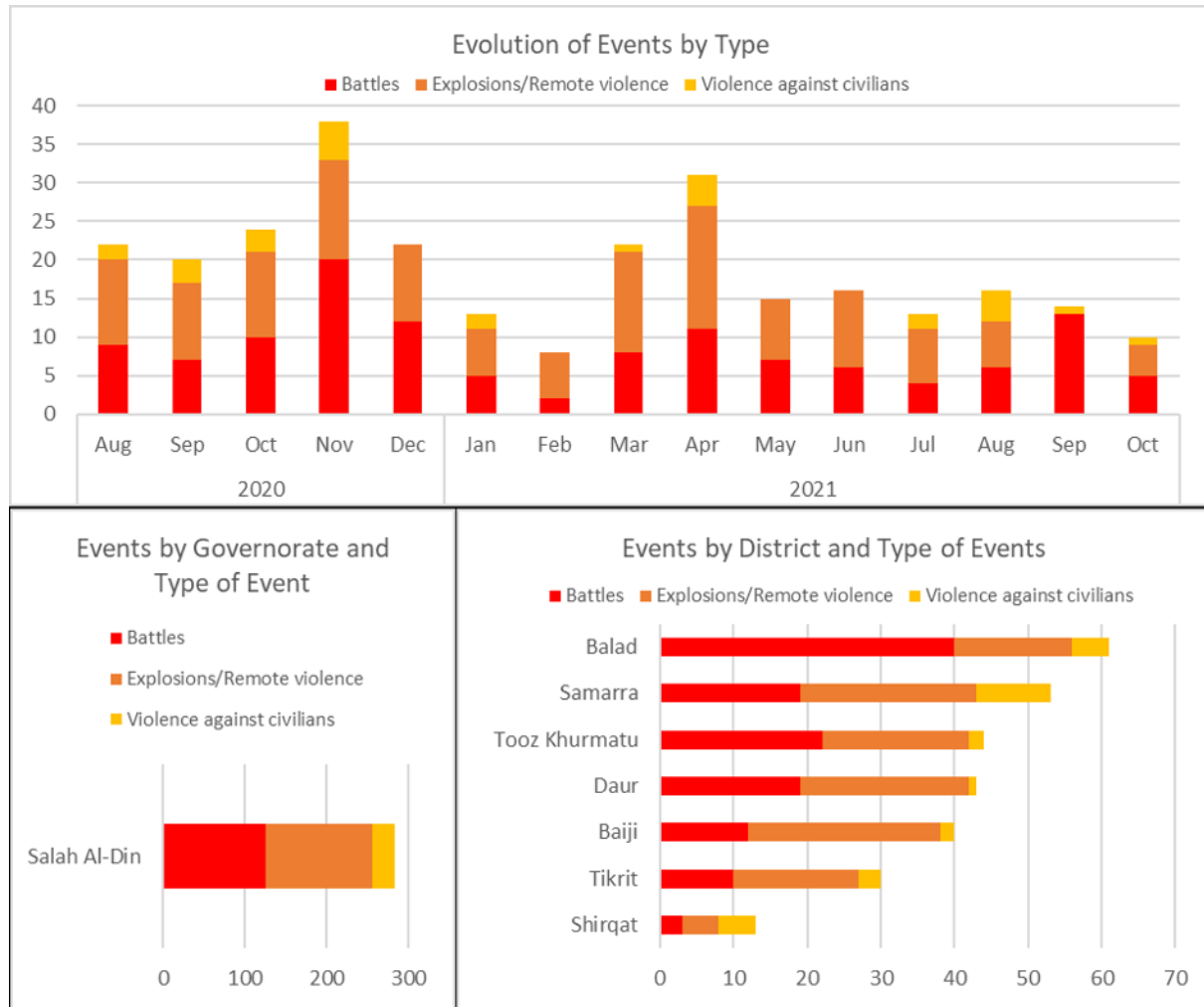

dâhil olmak üzere diğer kişiler ise saldırıdan 42. Tugay'ı sorumlu tutmuştur¹⁶²¹. Mayıs 2021'de USDOD, kurbanların ailelerinin 42. Tugay'ı sorumlu tuttuğunu belirtmiştir.¹⁶²²

Güvenlik olayları

ACLED, Ağustos 2020-Ekim 2021 arasında Selahaddin vilayetinde çoğunluğu Balad ve Samarra ilçelerinde gerçekleşen 125 çatışma, 131 patlama olayı/uzaktan şiddet ve sivillere karşı 28 şiddet vakası olmak üzere toplam 284 güvenlik olayı bildirmiştir.¹⁶²³ Referans dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıdaki Şekil 21'de gösterilmektedir.

Şekil 16: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020-31 Ekim 2021 arasında Selahaddin vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi¹⁶²⁴

⁽¹⁶²¹⁾ EPIC, ISHM: October 15 – October 22, 2020, 22 October 2020, [url](#); USDOS, Attacks on Civilians in Salah al-Din Governorate, Iraq, 19 October 2020, [url](#)

⁽¹⁶²²⁾ USDOS, International Religious Freedom Report 2020 - Iraq, 12 May 2021, [url](#), p. 9

⁽¹⁶²³⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽¹⁶²⁴⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

Örnek olaylar

- 16 Ekim 2020'de Balad'ın güneybatısında AAH'nin görev yaptığı bir PMU kontrol noktasına yönelik bir IŞİD saldırısında bir AAH üyesi ölmüş, bir diğeri ise yaralanmıştır. Ertesi gün yakınlardaki bir IŞİD saldırısında dört PMU üyesi daha ölmüştür.¹⁶²⁵
- 21 Kasım 2020'de Tikrit'in kuzeyindeki Al-Zouiya'da şüpheli bir IŞİD pususu, dokuz¹⁶²⁶ veya on¹⁶²⁷ kişinin ölümüne neden olmuştur. Raporlara göre saldırganlar önce bir sivil aracı hedef almış ve üç¹⁶²⁸ ya da dört¹⁶²⁹ sivil öldürmüştür. Irak polisi ve PMU üyeleri geldiğinde ateş altında kalmış, dört PMU üyesi ve iki polis memuru hayatını kaybetmiştir. IŞİD saldırısı üstlenmemesine rağmen Irak güvenlik güçleri bu saldırıyı direnişçi grupla ilişkilendirmektedir.¹⁶³⁰
- 24 Ocak 2021'de Tikrit yakınlarında gerçekleşen iki IŞİD intihar bombası saldırısında PMU 22. Tugay'ının 6. alayının komutanı dâhil olmak üzere en az 11 PMU üyesi ölmüştür. Saldırıda sekiz¹⁶³¹ ila on iki¹⁶³² PMU üyesi yaralanmıştır.¹⁶³³
- Irak polis kaynaklarına göre 31 Ocak 2021'de Tuzhurmatu ilçesindeki bir patlamada bir kişi ölmüş, bir kişi de yaralanmıştır.¹⁶³⁴
- 11 Mart 2021'de Selahaddin'in güneyinde çoğunluğu Sünni olan Albu-Dou köyündeki üç ayrı IŞİD saldırısında altısı aynı aileden olmak üzere sekiz kişi hayatını kaybetmiştir. Saldırıların kurbanları arasında kadınlar, bir polis ve bir avukatın yanı sıra IŞİD'in casusluk yaptığından şüphelendiği kişiler vardı.¹⁶³⁵ Bir güvenlik kaynağına göre suçlulardan biri, IŞİD ile bağlantısı nedeniyle uzaklaştırılan eski bir köy sakiniydi.¹⁶³⁶
- 3 Nisan 2021'de IŞİD savaşıçıları Tikrit'in kuzeydoğusunda dört balıkçıyı kaçırmış, daha sonra ikisini serbest bırakmış, diğer ikisini ise infaz etmiştir. Olayın ardından aşiret seferberlik savaşıçıları cinayetlerden sorumlu tuttıkları grupla çatışmış, üç kişiyi yaralamıştır.¹⁶³⁷
- 22 Mayıs 2021'de IŞİD militanları Selahaddin vilayetinin aşiret liderlerinden Majid Al-Obeidi'yi öldürmüştür. Militanların Al-Obeidi'nin evine girdiği, saldırganlardan birinin de öldüğü kısa bir silahlı çatışmada Al-Obeidi'yi vurduğu bildirilmiştir.¹⁶³⁸
- 30 Temmuz 2021'de bir cenaze töreni sırasında gerçekleşen şüpheli bir IŞİD saldırısında beş¹⁶³⁹ ila sekiz¹⁶⁴⁰ kişi ölmüş, en az 19 kişi de yaralanmıştır.¹⁶⁴¹ Söylenenlere göre saldırı,

⁽¹⁶²⁵⁾ EPIC, ISHM: October 15 – October 22, 2020, 22 October 2020, [url](#)

⁽¹⁶²⁶⁾ GardaWorld, Iraq: Islamic State ambush reported in Salah al Din governorate November 21, 21 November 2021, [url](#)

⁽¹⁶²⁷⁾ Al Jazeera, Deadly ISIL attack north of Baghdad sparks anger, 22 November 2020, [url](#)

⁽¹⁶²⁸⁾ GardaWorld, Iraq: Islamic State ambush reported in Salah al Din governorate November 21, 21 November 2021, [url](#)

⁽¹⁶²⁹⁾ Al Jazeera, Deadly ISIL attack north of Baghdad sparks anger, 22 November 2020, [url](#)

⁽¹⁶³⁰⁾ GardaWorld, Iraq: Islamic State ambush reported in Salah al Din governorate November 21, 21 November 2021, [url](#); Al Jazeera, Deadly ISIL attack north of Baghdad sparks anger, 22 November 2020, [url](#)

⁽¹⁶³¹⁾ EPIC, ISHM: January 21 – January 28, 2021, 28 January 2021, [url](#)

⁽¹⁶³²⁾ Kurdistan24, Suspected ISIS attack leaves 11 PMF fighters dead, 12 injured in Iraq's Salahuddin, 24 January 2021, [url](#)

⁽¹⁶³³⁾ EPIC, ISHM: January 21 – January 28, 2021, 28 January 2021, [url](#); see also Kurdistan24, Suspected ISIS attack leaves 11 PMF fighters dead, 12 injured in Iraq's Salahuddin, 24 January 2021, [url](#)

⁽¹⁶³⁴⁾ EPIC, ISHM: January 28 – February 4, 2021, 4 February 2021, [url](#)

⁽¹⁶³⁵⁾ CNN, ISIS behind brutal attack in Salah al-Din province, Iraq military says, 14 March 2021, [url](#); Al-Monitor, Flurry of Sunni Triangle ops sparks questions over Islamic State, 15 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: March 11 – March 18, 2021, 18 March 2021, [url](#)

⁽¹⁶³⁶⁾ EPIC, ISHM: March 11 – March 18, 2021, 18 March 2021, [url](#)

⁽¹⁶³⁷⁾ EPIC, ISHM: April 1 – April 8, 2021, 8 April 2021, [url](#)

⁽¹⁶³⁸⁾ EPIC, ISHM: May 20 – May 27, 2021, 27 May 2021, [url](#)

⁽¹⁶³⁹⁾ GardaWorld, Iraq: Bombing kills at least five people, wounds as many as 25 others in Yathrib, Salah al-Din Governorate, July 30, 30 July 2021, [url](#)

⁽¹⁶⁴⁰⁾ INA, Terrorist Attack on Funeral South of Salah Al-Din Kills 8, Wounds 19 Citizens, 31 July 2021, [url](#)

⁽¹⁶⁴¹⁾ INA, Terrorist Attack on Funeral South of Salah Al-Din Kills 8, Wounds 19 Citizens, 31 July 2021, [url](#); GardaWorld, Iraq: Bombing kills at least five people, wounds as many as 25 others in Yathrib, Salah al-Din Governorate, July 30, 30 July 2021, [url](#); ACLED, ACLED-Religion Overview, 24-30 July 2021, 6 August 2021, [url](#)

ağırlıklı olarak Şii PMU'lar tarafından kontrol edilen ve çoğunluğu Sünni olan bölgelerde güvenlikle ilgili yeni tartışmaların fitilini ateşlemiştir.¹⁶⁴²

- 30 Eylül 2021'de Samarra'nın Qasr al-Ashiq ilçesindeki bir eve saldırı düzenleyen kimliği belirsiz silahlı kişiler üç kişiyi öldürmüştür.¹⁶⁴³
- 7 Ekim 2021'de kimliği belirsiz saldırganlar "Baiji ilçesindeki bir seçim mitinginde el bombası atmış", bir çocuk ölmüş ve beş kişi yaralanmıştır.¹⁶⁴⁴

2.7.5 Sivil zayıt

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020-31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları¹⁶⁴⁵ ve sivil zayıt sayısı aşağıdaki tablo 11'de gösterilmektedir.

Tablo 11: 1 Ağustos 2020-31 Ekim 2021 arasında Selahaddin vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıtın sayısı¹⁶⁴⁶

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt
Selahaddin	8	16	18	34	23	37	36	73

2.7.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunda (bkz. bölüm 2.7.3) özetlendiği gibi Selahaddin, özellikle konut¹⁶⁴⁷ ve tarımın¹⁶⁴⁸ yanı sıra su, sanitasyon ve hijyen alanlarında¹⁶⁴⁹ çatışma sonucunda yüksek düzeyde altyapı hasarı gören vilayetlerden biridir. Irak hükümetinin Dünya Bankası ile iş birliği içinde yürüttüğü 2018 araştırmasına göre, Selahaddin vilayetinde konut sektörüne verilen zararlar toplam konut hasarının %20'sini oluşturmaktadır. Vilayet, çatışmalardan etkilenen ve değerlendirmeye tabi tutulan yedi vilayet arasında kırsal konut varlıklarında en yüksek yıkım yüzdesine sahip olmayı sürdürmüştür.¹⁶⁵⁰ Eylül 2021'de Baiji ilçesine giden kuruluşlar arası bir heyet, IŞİD ile çatışmalar sırasında binaların %80'inin tahrip edildiğini ve ilçedeki yeniden inşa ihtiyacının Musul'la eşit seviyede olduğunu değerlendirmiştir.¹⁶⁵¹

⁽¹⁶⁴²⁾ ACLED, ACLED-Religion Overview, 24-30 July 2021, 6 August 2021, [url](#)

⁽¹⁶⁴³⁾ EPIC, ISHM: September 30 – October 7, 2021, 7 October 2021, [url](#)

⁽¹⁶⁴⁴⁾ EPIC, ISHM: September 30 – October 7, 2021, 7 October 2021, [url](#)

⁽¹⁶⁴⁵⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıta yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun Giriş kısmındaki Kaynaklar bölümüne bakın.

⁽¹⁶⁴⁶⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

⁽¹⁶⁴⁷⁾ World Bank (The), Iraq Reconstruction and Investment – Part 2 Damage and Needs Assessment of Affected Governorates, January 2018, [url](#), p. 15

⁽¹⁶⁴⁸⁾ World Bank (The), Iraq Reconstruction and Investment – Part 2 Damage and Needs Assessment of Affected Governorates, January 2018, [url](#), pp. XVIII-XIX

⁽¹⁶⁴⁹⁾ World Bank (The), Iraq Reconstruction and Investment – Part 2 Damage and Needs Assessment of Affected Governorates, January 2018, [url](#), p. 94

⁽¹⁶⁵⁰⁾ World Bank Group, Iraq Reconstruction and Investment – Part 2 Damage and Needs Assessment of Affected Governorates, January 2018, [url](#), p. 15

⁽¹⁶⁵¹⁾ UNOCHA, [Twitter], posted on: 16 September 2021, [url](#)

En son Ağustos 2020'de güncellenen verilere göre Mayın Faaliyet Müdürlüğü (DMA), vilayette patlayıcı savaş kalıntılarıyla (ERW) kirlenmiş bölgeyi 77.865.968 metrekare olarak ve IED'lerle kirlenmiş bölgeyi 86.777.016 metrekare olarak listelemiştir.¹⁶⁵² Ocak 2021 tarihli bir rapora göre 2003 yılındaki iç çatışmaların ve 2014-2017 arasındaki IŞİD işgalinin ardından “yeni” mayın kirliliğinden en çok etkilenen yerler Selahaddin, Anbar, Ninova ve Kerkük olmuştur.¹⁶⁵³ Etkili mayın temizleme çalışmalarının ardından Nisan 2021 itibarıyla UNDP istikrar programı kapsamında Selahaddin'de okullar, evler ve kamu altyapılarının yeniden inşa edildiği bildirilmiştir. Ancak Baiji gibi diğer bölgelerde patlayıcılarla kirlenme seviyelerinin yüksek kalmasından dolayı büyük zorluklar devam etmiştir.¹⁶⁵⁴ Özellikle IŞİD'in hâlâ varlık gösterdiği söylenen Hemrin Dağları bölgesindeki hassas güvenlik durumu nedeniyle Selahaddin vilayetinde mayın temizleme çalışmaları zorluk teşkil etmeyi sürdürmüştür. İnsani yardım çalışanları, mayın operasyonları gerçekleştirirken hedef alınma riskiyle karşılaştıklarını söylemiştir. Ayrıca tartışmalı bölgelerdeki koşullar mayın temizleme operasyonlarını kısıtlamıştır.¹⁶⁵⁵

Vilayet halkı, son 20 yıldır yaşanan çatışmalardan zarar gören ve bazı kısımları henüz yeniden inşa edilmeyen su altyapısıyla mücadeleyi sürdürmüştür. Birçok bölgede su arıtma tesisleri tahrip edilmiş ve temiz içme suyuna erişim hâlâ düzensizdir. Sorunlu ve düzensiz enerji arzı da su pompalarının kullanılmasını engelleyerek bu sorunları daha kötü hâle getirmiştir. Bu sıkıntılar nedeniyle vilayetin su kaynaklarına yakın güney kesiminde arazi anlaşmazlıklarının arttığı ve daha fazla istikrarsızlığa neden olduğu bildirilmektedir.¹⁶⁵⁶

Referans dönemi boyunca Selahaddin vilayetindeki elektrik ya da petrol altyapısına yönelik birçok IED ve füze saldırısı belgelenmiştir: IŞİD bu saldırılardan bazıları için sorumluluğu üstlenmiş ya da suçlanmıştır,¹⁶⁵⁷ bazılarının sorumlusu ise belirlenememiştir.¹⁶⁵⁸ Temmuz 2021'de üst düzey bir güvenlik kaynağı, elektrik direklerine yönelik saldırılar için PMU'yu suçlamıştır.¹⁶⁵⁹ Özellikle Haziran - Ağustos 2021 arasındaki dönemde Samarra ilçesi, Shirqat ilçesi ve Hemrin bölgesindekiler dâhil olmak üzere birçok elektrik direği IED saldırılarının hedefi olmuştur.¹⁶⁶⁰ Referans dönemde, vilayette askerî tesisleri (Tikrit'in kuzeyindeki Balad Hava Üssü ve Speicher Kampı) hedef alan iki saldırı olduğu bildirilmiştir.¹⁶⁶¹

2.7.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

IOM verilerine göre 30 Eylül 2021 itibarıyla Selahaddin vilayetinde 58.578 ÜYEK kayıtlıdır. Bunların büyük bir kısmı vilayet içerisinden (%91), diğerleri ise Kerkük'ün (%7) yanı sıra Diyala, Anbar ve Ninova vilayetlerinden gelmiştir. Selahaddin vilayetinde ÜYEK nüfusu ağırlıklı olarak

⁽¹⁶⁵²⁾ iMMAP, Recorded Explosive Ordnance Contamination in Iraq - Overall (DMA) – 27 August 2020, 3 September 2020, [url](#)

⁽¹⁶⁵³⁾ ACAPS, Iraq: Mine action, 22 January 2021, [url](#), p. 2

⁽¹⁶⁵⁴⁾ UNDP, In Salah al Din and Anbar: Rebuilding comes after mine clearance, 4 April 2021, [url](#)

⁽¹⁶⁵⁵⁾ ACAPS, Iraq: Mine action, 22 January 2021, [url](#), p. 4-5

⁽¹⁶⁵⁶⁾ UNOCHA, Iraq: Humanitarian Bulletin, May 2021, [url](#), p. 2

⁽¹⁶⁵⁷⁾ USDOD, Operation Inherent Resolve – Lead Inspector General Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 3 August 2021, [url](#), p. 14; GardaWorld, Iraq: Rocket attack targets Salah al Din Thermal Power Station in Samarra late June 27, 27 June 2021, [url](#); EPIC, ISHM: November 19 – December 3, 2020, 3 December 2020, [url](#); Al Jazeera, Rocket attack causes fire at oil refinery in northern Iraq, 29 November 2020, [url](#)

⁽¹⁶⁵⁸⁾ AA, Missile attack targets oil company in northern Iraq, 31 July 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 5 – August 12, 2021, 12 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: June 24 – July 1, 2021, 1 July 2021, [url](#)

⁽¹⁶⁵⁹⁾ INN, INN: ميليشيا الحشد الشعبي وراء تفجير الأبراج الكهربائية بأمر إيراني [Security source: PMU is behind the blowing up of power pylons by order of Iran], 1 July 2021, [url](#)

⁽¹⁶⁶⁰⁾ EPIC, ISHM: June 17 – June 24, 2021, 24 June 2021, [url](#); EPIC, ISHM: June 24 – July 1, 2021, 1 July 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 5 – August 12, 2021, 12 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: July 22 – August 5, 2021, 5 August 2021, [url](#); see also USDOD, Operation Inherent Resolve – Lead Inspector General Report to the United States Congress, April 1, 2021 – June 30, 2021, 3 August 2021, [url](#), p. 14

⁽¹⁶⁶¹⁾ EPIC, ISHM: August 13 – August 20, 2020, 20 August 2020, [url](#); EPIC, ISHM: September 17 – September 24, 2020, 24 September 2020, [url](#)

Tuzhurmatu (%35), Samarra (%27) ve Tikrit (%26) ilçelerinde yoğunlaşmaktadır.¹⁶⁶² Mart 2021'de Tuzhurmatu şehrinin federal Irak'taki en yüksek ÜYEK nüfus oranına sahip olduğu ve ÜYEK'lerin çoğunun Hay Al-Taiyar, Hay Al-Askari ve Hay Komari mahallelerinde yaşadığı bildirilmiştir.¹⁶⁶³ Tikrit şehrinde kamplar dışında 8.868 ÜYEK'in bulunduğu, yaklaşık 900 ÜYEK'in dış bölgelerde yaşadığı ve şehirde yerinden edilmenin sürdürüldüğü bildirilmiştir. Tikrit'teki ÜYEK'lerin çoğunun Hay Al-Firdous, Hay Al-Zuhour ve Hay Al-Qalaa mahallelerinde yaşadığı belgelendirilmiştir.¹⁶⁶⁴

Selahaddin vilayetinde çoğu Samarra, Tikrit ve Tuzhurmatu ilçelerinde olmak üzere 17.382 ÜYEK, IOM tarafından kritik olarak sınıflandırılan sığınaklarda (ör. çadırlar, geçici sığınaklar, çamurdan evler ya da koruganlar, sahihsiz ya da oturulmaya elverişsiz evler) yaşamaktadır.¹⁶⁶⁵ Mart ve Nisan 2021 arasındaki dönemi kapsayan bir IOM değerlendirmesinde vilayetteki ÜYEK'lerin durumunun altyapı, güvenlik, geçim kaynağı, kapsayıcılık ve barınma açısından¹⁶⁶⁶ yüksek ciddiyette olduğu tespit edilmiştir.¹⁶⁶⁷ REACH, Eylül 2020'de Baiji ve Balad ilçelerindeki ÜYEK hanelerinden %90 ila %99,9'unun; Tikrit, Tuzhurmatu ve Samarra ilçelerindeki hanelerden ise %80 ila %90'ının "ciddi veya aşırı ihtiyaç hâlinde" yaşadığını değerlendirmiştir.¹⁶⁶⁸

IOM, çoğunluğu Süleymaniye, Erbil ve Kerkük'te olmak üzere ülkenin diğer bölgelerinde Selahaddin vilayetinden gelen 86.616 ÜYEK bulunduğunu belgelemiştir.¹⁶⁶⁹ IOM'ye göre 30 Eylül 2021 itibarıyla Selahaddin vilayetine 731.820 geri dönüş bildirilmiştir.¹⁶⁷⁰ Şubat 2021'de yayımlanan bir çalışmada görüşülen ve kamplardan ayrılarak Selahaddin vilayetine geri dönen hanelerin %17'si, geldikleri yerlerde kendilerini güvensiz hissettiklerini bildirmiştir. Özellikle Tikrit, Balad ve Shirqat ilçelerinde bu durum geçerlidir.¹⁶⁷¹ Aralık 2020-Ocak 2021 arasında yürütülen aynı çalışma, Shirqat bölgesine geri dönen bir aileye el bombalı saldırı düzenlenmesi ve bunun "aşırılık yanlısı gruplarla bağlantılı olduğu düşünülen aileleri caydırmak için bir uyarı olarak görülmesi" dâhil olmak üzere ciddi koruma olaylarından bahsetmiştir.¹⁶⁷²

IOM'ye göre 2020 yılı boyunca Selahaddin'e "geri dönen ve yüksek ciddiyette koşullara sahip yerlerde yaşayan kişilerin sayısı kademeli olarak azalmıştır". Bununla birlikte vilayet, geri dönen ve ciddi koşullarda yaşayan kişilerin sayısı açısından en yüksek ikinci sıradadır (143.682 kişi). Selahaddin'e geri dönenlerin yaklaşık %21'inin "yüksek ciddiyette", %59'unun "orta ciddiyette", %20'sinin ise "düşük ciddiyette" olarak sınıflandırılan yerlere geldiği belirtilmiştir.¹⁶⁷³ Şubat 2021 itibarıyla Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (UNOCHA), geri dönüşten sonraki güvenlik algısı ve sosyal dayanışma açısından vilayetteki tüm ilçeleri en az "orta ciddiyette" olarak, Balad ve Samarra ilçelerini ise "yüksek ciddiyette" olarak sınıflandırmıştır.¹⁶⁷⁴ Temmuz 2021'de Irak ordusunun Selahaddin vilayetindeki Al-Aetha köyünden 91 aileyi kanuna

⁽¹⁶⁶²⁾ EUAA analysis based on IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽¹⁶⁶³⁾ IOM Iraq, DTM: Urban Displacement in Federal Iraq, 14 March 2021, [url](#), p. 30

⁽¹⁶⁶⁴⁾ IOM Iraq, DTM: Urban Displacement in Federal Iraq, 14 March 2021, [url](#), p. 25

⁽¹⁶⁶⁵⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽¹⁶⁶⁶⁾ IOM Iraq, DTM: Findings Round One, Data Collection Period: March-April 2021 [Table], October 2021, [url](#), p. 4

⁽¹⁶⁶⁷⁾ IOM's 'index ranges from 0 (where all essential living conditions are met) to 100 (where no essential living conditions are met). Higher scores denote more severe living conditions for IDPs. The scores of the DI [displacement index] are grouped into three categories: low, medium and high (which also includes the identified 'very high' locations).' IOM Iraq, DTM: Findings Round One, Data Collection Period: March-April 2021, October 2021, [url](#), p. 2

⁽¹⁶⁶⁸⁾ REACH, Multi-Cluster Needs Assessment: Key Findings for Iraq, September 2020, 2 June 2021, [url](#), p. 2

⁽¹⁶⁶⁹⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽¹⁶⁷⁰⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, Returnee 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽¹⁶⁷¹⁾ Protection Cluster, Iraq – Protection Monitoring System, Report 1, February 2021, [url](#), pp. 5-6

⁽¹⁶⁷²⁾ Protection Cluster, Iraq – Protection Monitoring System, Report 1, February 2021, [url](#), p. 6

⁽¹⁶⁷³⁾ IOM Iraq, DTM: Return Dynamics in Salah Al-Din Governorate, May 2021, [url](#), p. 2

⁽¹⁶⁷⁴⁾ UNOCHA, Iraq: 2021 Humanitarian Needs Overview [Map], 7 February 2021, [url](#), p. 24; see also Protection Cluster, Iraq – Protection Monitoring System, Report 1, February 2021, [url](#), pp. 4-5

aykırı olarak tahliye ettiği bildirilmiştir. Görünüşe göre bir devlet bakanının da dâhil olduğu ailevi husumette aileler hiçbir eşyayı yanlarına almadan ÜYEK kampına gönderilmiştir.¹⁶⁷⁵

⁽¹⁶⁷⁵⁾ HRW, Iraq: Apparent Familial Feud Drives Illegal Evictions, 11 August 2021, [url](#)

2.8 Duhok

Harita 17: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte Duhok vilayeti, © Birleşmiş Milletler

2.8.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Temel coğrafya

Duhok vilayeti, Irak Kürdistanı'nın (KRI) bir parçası olup Irak'ın en kuzeydeki vilayettir. Irak'ın kuzeybatısında yer almaktadır. Türkiye ve Suriye ile uluslararası sınırları vardır.¹⁶⁷⁶ Duhok'un yurt içinde Ninova ve Erbil vilayetleriyle sınırları vardır.¹⁶⁷⁷ Yüz ölçümü 6.553 km² ve başkenti Duhok olan vilayetin dört ilçesi vardır: Amedi, Dohuk, Simele ve Zaho.¹⁶⁷⁸ Akri ve Shekhan ilçeleri Ninova vilayetinin bir parçasıdır, ancak 1991'de Irak hükûmeti ile Kürtler arasındaki ateşkesle Yeşil Hat kurulduğundan beri Kürdistan Bölgesel Hükûmeti tarafından yönetilmektedir.¹⁶⁷⁹

KRI'nın idari merkezi resmî olarak Erbil'dedir, ancak bölgenin kontrolü KRI'nın iki ana baskın siyasi partisi arasında bölünmüştür. Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) gücünü Duhok ve Erbil vilayetleri üzerinde kullanırken Kürdistan Yurtseverler Birliği (PUK) Süleymaniye vilayetini kontrol etmektedir.¹⁶⁸⁰

⁽¹⁶⁷⁶⁾ UNOCHA and iMMAP, Iraq: Duhok Governorate Reference Map 2020, 5 May 2020, [url](#); NCCI, Dohuk Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 2

⁽¹⁶⁷⁷⁾ UNOCHA and iMMAP, Iraq: Duhok Governorate Reference Map 2020, 5 May 2020, [url](#)

⁽¹⁶⁷⁸⁾ Cardiff University, IDPs and the Informal Economy: Innovations in Dahuk, Kurdistan Region of Iraq, 2021, [url](#), p. 3

⁽¹⁶⁷⁹⁾ Ahn, J. et al., The Politics of Security in Ninewa: Preventing an ISIS Resurgence in Northern Iraq, 7 May 2018, [url](#); pp. 5-6

⁽¹⁶⁸⁰⁾ Bakawan, Adel, Email to DIDR (OFPRA), 10 December 2018; Adel Bakawan is a French Kurdish sociologist and researcher with the Kurdistan Centre for Sociology at Soran University. He is also an Associate Research Fellow with the Institut Francais des Relations Internationales (IFRI). OFPRA invited him as a guest speaker in December and the source confirmed the notes via email, cited in: EASO, Country of Origin Information Report, Iraq, Security situation, October 2020, [url](#), p. 156; see also Abdullah, F. H. and Hama, H. H., The nature of the political system in the Kurdistan Region of Iraq, 29 April 2019, [url](#), p. 2; NCCI, Erbil Governorate Profile, updated December 2015, [url](#); p. 2; Iraq, KRG, Facts & Figures, n.d., [url](#)

Nüfus tahminleri

Irak CSO'nun 2021 yılı için tahminine¹⁶⁸¹ göre vilayetin nüfusu 1.396.480 olup bunun yaklaşık 362.000'i kırsal bölgelerde ve yaklaşık 1.034.000'i kentsel bölgelerde yaşamaktadır.¹⁶⁸²

Etnik ve dinî dağılım

Duhok vilayetindeki ana etnik grup Kürtlerdir. Asurlular, Keldaniler, Araplar, Ermeniler ve Yezidiler küçük azınlık gruplarını oluşturmaktadır.¹⁶⁸³ Duhok vilayeti, 2016 itibarıyla Irak'ın Hristiyan nüfusunun önemli bir kısmına ev sahipliği yapıyordu¹⁶⁸⁴. Duhok'un özellikle Zaho ilçesinde Zerdüşçüler¹⁶⁸⁵ ve ağırlıklı olarak Zaho şehrinde ise Ermeni topluluğu¹⁶⁸⁶ yaşıyordu. Duhok Vilayeti web sitesine göre Duhok şehrinin nüfusu 340.000'dir ve nüfusun çoğunluğu Kürt olsa da şehirde önemli bir Süryani topluluğu da yaşamaktadır. Ayrıca yerinden edilmiş Süryani ve Yezidi toplulukları da 2014'te IŞİD'in evlerini işgal etmesinden sonra şehre taşınmıştır.¹⁶⁸⁷ Bu arada 2019 itibarıyla vilayetin Arapça web sitesinde Duhok şehrinin nüfusunun 421.858 olduğu belirtilmektedir.¹⁶⁸⁸ OIM'nin 2019 yılındaki değerlendirmelerine göre Duhok'taki ÜYEK'lerin %50'si Sünni ya da Şii Kürt, %9'u Sünni Müslüman Arap, %35'i Yezidi, %4'ü diğer azınlık mensubu (Hristiyan, Kakai, Şebek) ve %1'i Sünni ya da Şii Türkmendi.¹⁶⁸⁹

Ekonomi

KRI; petrol gelirlerindeki düşüş, COVID-19 pandemisi¹⁶⁹⁰ ve IŞİD ile mücadele¹⁶⁹¹ nedeniyle ciddi bir finansal kriz içindedir. Bölgesel ve merkezî hükümetler arasında petrol zenginliğinin yönetimi konusundaki anlaşmazlıklar da ekonomik krizi tetiklemektedir.¹⁶⁹² Bu nedenlerden dolayı KRI'da memurlar yıllardır gelir düzensizliğinden muzdarip olmuştur.¹⁶⁹³

2015 itibarıyla Duhok ekonomisinin yabancı yatırımlar, Türkiye ile karşılıklı ticaret, turizm, inşaat, biraz tarım ve biraz da petrol arama çalışmalarından oluştuğu ifade edilmiştir.¹⁶⁹⁴ IOM'nin Eylül 2020 tarihli bir çalışması, önemli haber kaynaklarının¹⁶⁹⁵ Simele ilçesinde tarım ve

⁽¹⁶⁸¹⁾ It should be noted that the last comprehensive Population and Housing Census for Iraq was conducted in 1987. The last official census covering current Baghdad-administered Iraq dates from 1997. However, the population of Dohuk, Erbil and Sulaymaniyah was not included and only estimates were provided. UNFPA, Newsletter 2020 Census, December 2019, [url](#), p. 1; Rudaw, Iraq's population now over 40 million: planning ministry, 12 January 2021, [url](#); Kurdistan24, Kurdistan PM: Demographic change must be considered in upcoming Iraqi census, 21 June 2021, [url](#); IOM, Demographic Survey, Kurdistan Region of Iraq, July 2018, [url](#), pp. 9, 14

⁽¹⁶⁸²⁾ Iraq, CSO, 2021 إحصاء السكان والبيئة والجنس لسنة 2021 [Demographic and population indicators, Estimates for the population of Iraq by governorate, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., [url](#)

⁽¹⁶⁸³⁾ American University of Kurdistan, Life in Dohuk, n.d., [url](#)

⁽¹⁶⁸⁴⁾ USCIRF, Wilting in the Kurdish Sun: The hopes and fears of religious minorities in Northern Iraq, May 2017, [url](#), pp. 17, 18

⁽¹⁶⁸⁵⁾ USCIRF, Wilting in the Kurdish Sun: The hopes and fears of religious minorities in Northern Iraq, May 2017, [url](#), p. 19

⁽¹⁶⁸⁶⁾ USCIRF, Wilting in the Kurdish Sun: The hopes and fears of religious minorities in Northern Iraq, May 2017, [url](#), p. 27

⁽¹⁶⁸⁷⁾ Iraq, Duhok Province, Demographics, n.d., [url](#)

⁽¹⁶⁸⁸⁾ Iraq, Duhok Province, التركيبة السكانية [Demographics], n.d., [url](#)

⁽¹⁶⁸⁹⁾ IOM, Iraq, Integrated Location Assessment IV, 4 February 2020, [url](#), p. 62

⁽¹⁶⁹⁰⁾ AW, Unrest spreads to Iraqi Kurdistan over socioeconomic woes, 25 August 2020, [url](#)

⁽¹⁶⁹¹⁾ Al-Monitor, Dozens killed, injured in Iraq's Kurdistan protests as some consider leaving, 11 December 2020, [url](#)

⁽¹⁶⁹²⁾ EPC, Differences between Baghdad and Erbil: Economic and Political Consequences and Early Elections, 18 August 2020, [url](#)

⁽¹⁶⁹³⁾ Al-Monitor, Dozens killed, injured in Iraq's Kurdistan protests as some consider leaving, 11 December 2020, [url](#)

⁽¹⁶⁹⁴⁾ NCCI, Dohuk Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), pp. 2-3

⁽¹⁶⁹⁵⁾ Ten representatives of the business community in Sumel district took part in key informant interviews. IOM Iraq, Labour Market Assessment: Sumel District, Dohuk Governorate, September 2020, [url](#), p. 7

endüstriyi¹⁶⁹⁶; Zaho ilçesinde ise ticaret, üretim, tarım ve inşaatı¹⁶⁹⁷ başlıca sektörler olarak kabul ettiğini ortaya koymuştur. COVID-19 kısıtlamalarından kaynaklanan yavaşlamanın ardından Duhok ekonomisi Ağustos 2020 itibarıyla yavaş yavaş toparlanmış, KRI ile Türkiye arasında İbrahim Halil kontrol noktası üzerinden yapılan mal ticari kademeli olarak canlanmıştır.¹⁶⁹⁸ İbrahim Halil kontrol noktasının, Irak ve KRI'nın en önemli sınır kapısı olduğu bildirilmektedir. KRI ile Avrupa arasında bağlantı sağladığı için stratejik öneme sahiptir.¹⁶⁹⁹ KRG vilayetlerinde çalışanlar, öğretmenler ve öğrencilere yapılan ödemelerin gecikmesi nedeniyle tekrarlayan protestolar ve toplumsal kargaşa bildirilmektedir. Protestolar, birçok eylemcinin Kürt yetkililer tarafından tutuklanmasına neden olmuştur.¹⁷⁰⁰

Kara yolu güvenliği

Referans dönemde Duhok vilayetindeki yol güvenliği ve kontrol noktalarıyla ilgili çok az bilgi bulunabilmiştir. Irak'ta insani yardım aktörlerinin ilçelere erişimde karşılaştığı zorluk seviyelerini değerlendiren OCHA'ya göre Kasım 2020'de Zaho ve Amedi ilçelerinde orta derecede erişim kısıtlamaları, Simele ve Duhok ilçelerinde ise düşük seviyede erişim kısıtlamaları tespit edilmiştir.¹⁷⁰¹ Ayrıca Fransız gazeteci Sylvain Mercadier'ye göre, Türk drone'larının ortaya çıkmasından sonra boşaltılan köylere erişim, Türkiye ile PKK arasındaki çatışmalar nedeniyle "çok zor" olarak tanımlanmıştır.¹⁷⁰²

ACLED, bu raporun referans dönemi itibarıyla beşi patlama olayı/uzaktan şiddet, üçü çatışma ve ikisi sivillere yönelik şiddet olmak üzere yol güvenliğine ilişkin on olay bildirmiştir.¹⁷⁰³

2.8.2 Çatışma geçmişi

1998'de Kürt iç savaşının sona ermesiyle Duhok ve Erbil KDP'nin kontrolüne geçmiş¹⁷⁰⁴ ve 2005 tarihli Irak Anayasası uyarınca Erbil, Duhok ve Süleymaniye vilayetlerinde federal Kürt bölgesi kurulmuştur.¹⁷⁰⁵ IŞİD ile çatışmaların başladığı 2014 yılından 2017'ye kadar Duhok vilayetinde "güvenlik durumunun istikrarlı olduğu" bildirilmektedir.¹⁷⁰⁶ Duhok vilayeti IŞİD saldırılarından etkilenmemesine rağmen bu dönemde vilayetteki güvenlik durumu "işlenen suçlar, sivil kargaşa ve sınır ötesi kaçakçılık" nedeniyle sürekli zarar görmüştür.¹⁷⁰⁷ Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunda gözlemlendiği gibi Duhok vilayetinin kuzey sınır bölgelerindeki güvenlik durumu, 1990'lardan beri devam eden Türk ve

⁽¹⁶⁹⁶⁾ IOM Iraq, Labour Market Assessment: Sumel District, Dohuk Governorate, September 2020, [url](#), p. 8

⁽¹⁶⁹⁷⁾ IOM Iraq, Labour Market Assessment: Zakho District, Dohuk Governorate, September 2020, [url](#), p. 4

⁽¹⁶⁹⁸⁾ Basnews, Basnews, عافيتها بدأت تستعيد : الحركة التجارية بدأت تستعيد عافيتها [Head of Dohuk Chamber of Commerce and Industry: Economy is starting to recover], 22 August 2020, [url](#)

⁽¹⁶⁹⁹⁾ WFP, [url](#), November 2017, [url](#); EPIC, ISHM: September 17 – September 24, 24 September 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁰⁰⁾ Euro-Med Human Rights Monitor, Kurdistan: Authorities should stop suppressing demonstrations, 25 November 2021, [url](#); Rudaw, Non-contracted teachers from Duhok's refugee camps protest, 2 November 2021, [url](#); Rudaw, At least 100 arrested in Duhok ahead of protest against government wage delays: lawmaker, 16 May 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁰¹⁾ UNOCHA, Iraq: 2021 Humanitarian Needs Overview, 7 February 2021, [url](#), p.31

⁽¹⁷⁰²⁾ Mercadier, S., Turkish Incursion Wreaks Havoc in Iraqi Kurdistan, Orient XXI, 1 December 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁰³⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, Iraq, 1 August 2020 - 31 October 2021, [url](#); The analysis was carried out by y filtering out the events containing the search terms 'road' and 'checkpoint' in the 'notes'-column of the data sheet. Please note that his methodology might underreport the number of road incidents since security incidents linked to bombings or battles might potentially implicitly affect road security.

⁽¹⁷⁰⁴⁾ Abdullah, F. H., PUK–KDP Conflict: Future Kurdish Status in Kirkuk, May 2018, [url](#), p. 3

⁽¹⁷⁰⁵⁾ International Crisis Group, Iraq: Fixing Security in Kirkuk, 15 June 2020, [url](#), p. 1

⁽¹⁷⁰⁶⁾ IOM, Integrated Location Assessment Part II – Governorate Profiles, October 2017, [url](#), p. 38

⁽¹⁷⁰⁷⁾ NCCI, Dohuk Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 4

Kürdistan İşçi Partisi (PKK) faaliyetleri nedeniyle¹⁷⁰⁸ 2019 ve 2020 yıllarında kötüleşmiştir.¹⁷⁰⁹ Bu gelişme referans döneminde de devam etmiştir.¹⁷¹⁰

Ağustos 2019'da Türk Savunma Bakanlığı, PKK'ya karşı Pençe Operasyonu'nun üçüncü aşamasını Duhok vilayetinin Sinat-Haftanin bölgesinde başlatmıştır.¹⁷¹¹ 2020'de Türk kuvvetleri KRI'nın içlerine doğru ilerleyerek 12 yeni askerî üs ve kontrol noktası kurmuştur. KRI'nın Türkiye ile sınır bölgelerinde PKK unsurları bulunduğu iddiaları nedeniyle bu bölgeler 2020 ortalarında Türk hava saldırıları ve bombardımanlarının hedefi olmuştur. KRG Peşmerge Bakanlığı'nın genel sekreterine göre Zaho ve Amedi ilçelerinde yaklaşık 100 köy tahliye edilmiştir.¹⁷¹² Arab Weekly'nin (AW) haberine göre Iraklı güvenlik yetkilileri, Irak Ordusu'nun "Türk kuvvetlerinin Irak bölgelerinde ilerlemesini önlemek için Türkiye sınırı boyunca mevziler konuşlandırmaya" başladığını ifade etmiştir.¹⁷¹³ Türkiye'nin sınır bölgelerinde Irak sınır muhafızlarından iş birliği talebinde bulunduğu da bildirilmiştir.¹⁷¹⁴ Amedi bölgesinde güvenliği sağlamak ve köylüleri çatışmalardan uzak tutmak amacıyla bu bölgeye Irak sınır muhafızlarının yanı sıra Peşmerge kuvvetleri de konuşlandırılmıştır.¹⁷¹⁵ KRI'da PKK'yı hedef alan Türk hava operasyonları 2021 yılında devam etmiştir.¹⁷¹⁶ Hristiyan Barış Ekipleri'ne (CPT) göre Kuzey Irak'ta 2015 ile Şubat 2021 arasında gerçekleştirilen Türk hava saldırıları sonucunda en az 99 sivil ölmüş ve 109 kişi yaralanmıştır.¹⁷¹⁷ The Guardian, 2020 yazında başlatılan Türk askerî operasyonlarını "Irak'ta son altı yılın en yoğun askerî harekâtı" olarak tanımlamıştır.¹⁷¹⁸ Bölgedeki Türk askerî operasyonları, 2019-2021 yılları arasında insanların yerinden edilmesine neden olmuştur.¹⁷¹⁹

2019-2020 arasında Duhok vilayetindeki güvenlik gelişmeleri hakkında daha fazla bilgi için [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun](#) 3.1.3 bölümüne bakınız.

2.8.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Kürdistan Bölgesi güvenlik güçleri

KRG, federal anayasa uyarınca dâhili güvenlik güçleri bulundurma hakkına sahiptir. Ancak Peşmerge Bakanlığı'nın (MoPA) entegre Peşmerge tugaylarına ek olarak¹⁷²⁰ KDP ve PUK ayrı

⁽¹⁷⁰⁸⁾ Al-Monitor, Baghdad's row with Ankara could benefit each side, 8 July 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁰⁹⁾ IOM, Integrated Location Assessment Part II – Governorate Profiles, October 2017, [url](#), pp. 13, 37, 55

⁽¹⁷¹⁰⁾ Terzi, T., Turkey increases military presence in Iraq amid Kurdish infighting, Turkish Minute, 14 June 2021, [url](#); Al-Monitor, Baghdad's row with Ankara could benefit each side, 8 July 2020, [url](#)

⁽¹⁷¹¹⁾ Kurdistan24, Turkey begins 'Operation Claw 3' against PKK in Kurdistan's Duhok province, 24 August 2019, [url](#); UNSG, Implementation of resolution 2470 (2019) [S/2019/903], 22 November 2019, [url](#), para. 35

⁽¹⁷¹²⁾ Al-Monitor, Baghdad's row with Ankara could benefit each side, 8 July 2020, [url](#); Irfaa Sawtak, «مخلب النمر» بالأرقام [Deaths, Displaced, and Fires... Losses of Kurdistan during 'Tiger's Claw in Numbers], 23 June 2020, [url](#); Shafaq News, المدفعية التركية تقصف قرية في دهوك [Turkish Artillery Targets a Village in Dohuk], 4 July 2020, [url](#)

⁽¹⁷¹³⁾ AW, Iraq enforces border positions to prevent Turkish advance, 5 July 2020, [url](#)

⁽¹⁷¹⁴⁾ Rudaw, Iraqi border forces to cooperate with Turkey to 'secure' border areas, 6 July 2020, [url](#)

⁽¹⁷¹⁵⁾ Al-Taakhi Press, وزارة البشمركة تنشر قوات في جبل مئين شمال دهوك [Ministry of Peshmerga Affairs Deploys Forces in the Matin Mountain to the North of Dohuk], 9 July 2020, [url](#)

⁽¹⁷¹⁶⁾ UNSG, Implementation of resolution 2576 (2021), 3 August 2021, [url](#), para. 64; EPIC, ISHM: June 24 – July 1, 2021, 1 July 2021, [url](#); see also Rudaw, Kurdistan areas deforested by Turkey used to be so dense one could barely see the sky: witnesses, 1 June 2021, [url](#)

⁽¹⁷¹⁷⁾ Von Laffert, B., Das Grauen aus der Luft, Al, 15 July 2021, [url](#)

⁽¹⁷¹⁸⁾ Guardian (The), Kurds in 'mountain prison' cower as Turkey fights PKK with drones in Iraq, 4 April 2021, [url](#)

⁽¹⁷¹⁹⁾ EPIC, ISHM: May 27 – June 3, 2021, 3 June 2021, [url](#); Pukmedia, القصف التركي يخلي ثالث قرية بدهوك [Turkish airstrike leaves three villages in Dohuk empty], 25 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 6 – May 13, 2021, 13 May 2021, [url](#); Rudaw, Turkish airstrikes empty villages in Kani Masi, 14 July 2020, [url](#); Rudaw, Zakho Kurds vacate another village as Turkey deploys more troops: officials, 10 July 2020, [url](#); Kurdistan24, Over 10 Christian villages evacuate as PKK-Turkey clashes intensify, 1 July 2020, [url](#); AP, Iraqis flee border areas as Turkey strikes Kurdish militants, 22 June 2020, [url](#); Kurdistan24, Evacuation of villages continues in Kurdistan as Turkish shellings intensify against PKK, 23 August 2019, [url](#)

⁽¹⁷²⁰⁾ Bakr, M. J., The War at Home: The Need for Internal Security Sector Reform in Iraqi Kurdistan, MEI, July 2021, [url](#), p. 8

ayrı Peşmerge askerî birimlerini kontrol etmiştir.¹⁷²¹ MoPA'ya göre Haziran 2021 itibarıyla “Irak Kürdistanı'nın güvenliğini sağlamak ve IŞİD terör tehditlerini ortadan kaldırmak”, Peşmerge kuvvetlerinin başlıca hedefleridir.¹⁷²² Bölge Muhafız Tugayları (RGB) olarak da bilinen 14 Peşmerge tugayı, 2019 itibarıyla MoPA bünyesinde faaliyet göstermektedir.¹⁷²³ Ayrıca 2021 itibarıyla MoPa'nın komutası dışındaki Zeravani adlı askerîleştirilmiş polis kuvvetlerinin Kürdistan İçişleri Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösterdiği bildirilmiştir.¹⁷²⁴ 2017'de ABD ve Batılı müttefikleri tarafından desteklenen KRG, Peşmerge kuvvetlerini dönüştürme, modernleştirme ve birleştirmeye yönelik planlar yapma konusunda anlaşmıştıysa da süreç yavaş işlemiştir.

KDP ve PUK'un görünüşte Kürdistan İçişleri Bakanlığı kontrolünde olan Asayiş iç güvenlik güçleri ve polis kuvvetleri ile görünüşte Kürdistan Bölgesi Güvenlik Konseyi (KRSC) bünyesinde örgütlenen istihbarat teşkilatlarını (KDP'ye bağlı olanlar Parastin ve PUK'a bağlı olanlar Zenyari)¹⁷²⁶ ayrı ayrı kontrol ettiği bildirilmiştir.¹⁷²⁷ Bir gazeteciyle yapılan röportaja göre Kürdistan İçişleri Bakanlığı ve KRSC kuvvetlerinin müttefiklerine olan bağlılığının Peşmerge kuvvetlerinden “daha güçlü” olduğu ve “bölgenin günlük güvenlik ve idari işlerinde aktif rol aldıkları” söylenmektedir.¹⁷²⁸

2020 yılında KRG'nin Asayiş iç güvenlik güçlerinin “bazı birimlerinin” işkence ve diğer zalimane gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezalar gibi insan hakları ihlallerinde bulunmalarına rağmen cezasız kaldığı bildirilmiştir.¹⁷²⁹ USDOS'un belirttiğine göre insan hakları kuruluşları, Peşmerge ve Asayiş kuvvetlerinin rastgele tutuklamalar dâhil olmak üzere kanunlara aykırı hareket ettiğini bildirmiştir.¹⁷³⁰

Referans dönemde Kuzey Irak'ta Peşmerge kuvvetleriyle PKK arasındaki gerilimler artıyor, Duhok vilayetinde çatışmalar yaşanıyor.¹⁷³¹ Aralık 2020 itibarıyla Peşmerge kuvvetleri, PKK faaliyetlerini frenlemek amacıyla KRI'da yeni üsler kurmaktaydı.¹⁷³²

KRI'daki Peşmerge kuvvetlerinin yapısı hakkında genel bilgiler için bkz. [KRI'daki Aktörler](#).

⁽¹⁷²¹⁾ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2020 - Iraq, 30 March 2021, [url](#), p. 2

⁽¹⁷²²⁾ Iraq, KRG, Statement by the Ministry of Peshmerga on the Mount Matin attack, 5 June 2021, [url](#)

⁽¹⁷²³⁾ MERI, Institutionalisation of the Peshmerga: tipping the balance of Iraq's stability, 17 July 2019, [url](#), p. 4

⁽¹⁷²⁴⁾ Rudaw, Zeravani receive training to protect diplomatic missions in Erbil, 29 January 2018, [url](#); NRT, KDP protecting Zeravani accused of involvement in artist's death: Lawyer, 1 September 2021, [url](#); Rudaw, Zeravani Peshmerga ammunitions depot catches fire in Erbil, 18 July 2019, [url](#);

⁽¹⁷²⁵⁾ Aziz, S. and Cottey, A., The Iraqi Kurdish Peshmerga: military reform and nation-building in a divided polity, 15 February 2021, [url](#), p. 226

⁽¹⁷²⁶⁾ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2020 - Iraq, 30 March 2021, [url](#), p. 2; MERI, Institutionalisation of the Peshmerga: tipping the balance of Iraq's stability, 17 July 2019, [url](#), p. 4

⁽¹⁷²⁷⁾ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2020 - Iraq, 30 March 2021, [url](#), p. 2

⁽¹⁷²⁸⁾ Bakr, M. J., The War at Home: The Need for Internal Security Sector Reform in Iraqi Kurdistan, MEI, July 2021, [url](#), p. 5

⁽¹⁷²⁹⁾ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2020 - Iraq, 30 March 2021, [url](#), pp. 2-3

⁽¹⁷³⁰⁾ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2020 - Iraq, 30 March 2021, [url](#), pp. 9-10

⁽¹⁷³¹⁾ AA, PKK terrorist attacks in KRG region on the rise, 8 June 2021, [url](#); NINA, Parliamentary Security and Defense Committee: The PKK's Targeting Of Peshmerga Must Be Stopped, 8 June 2021; DW, Turkish drone strike on Iraqi refugee camp kills three, 5 June 2021, [url](#); Al Jazeera, Kurd vs Kurd: Fears of full-scale war rise in northern Iraq, 2 December 2020, [url](#)

⁽¹⁷³²⁾ Al Jazeera, Fighting intensifies between Peshmerga and PKK in northern Iraq, 14 December 2020, [url](#); Al Jazeera, Kurd vs Kurd: Fears of full-scale war rise in northern Iraq, 2 December 2020, [url](#)

Türk askerî kuvvetleri

Eylül 2019 itibarıyla Türkiye; Duhok, Erbil, Süleymaniye ve Zaho ¹⁷³³ gibi kilit bölgelerde yaklaşık 13 askerî üs kurmuş ve 2020'de kuzey Irak ve KRI'daki PKK kalelerini hedef almıştır.¹⁷³⁴ Türkiye Cumhurbaşkanlığı'nın İletişim Başkanlığı, Temmuz 2020'de ikisi Duhok ve Zaho şehirleri dâhil olmak üzere KRI genelinde 37 Türk askerî noktasının varlığını doğrulamıştır.¹⁷³⁵ Türk askerî noktalarının aynı zamanda Kuna, Masi, Şeladiz, Amedi ve Zaho Vadisi gibi kasaba ve köylerde de yer aldığı bildirilmiştir.¹⁷³⁶ CPT'nin 2021'de hazırladığı bir haritaya göre KRG'deki 42 Türk askerî üssünden 30'u Duhok vilayetinde yer almaktadır.¹⁷³⁷ Nisan 2021'de Orta Doğu uzmanı akademisyen Arzu Yılmaz, Irak hükûmetinin kontrolündeki Irak Kürdistanı'nda ve Başika'da 5.000 Türk kuvvetinin konuşlandırıldığını tahmin etmiştir.¹⁷³⁸ Al-Monitor'a göre Türkiye, Irak Kürdistanı'ndaki askerî harekâtlarını desteklemek için 2020'den beri yaklaşık 80 kontrol noktası oluşturmuştur.¹⁷³⁹ PKK'yı hedef alan büyük ölçekli "Pençe-Yıldırım Operasyonu" Nisan 2021'de Türk Ordusu tarafından başlatılmış, Türk kuvvetleri Amedi ve Zaho ilçelerinin yanı sıra Kesta ve Matin dağlarında PKK savaşçıları hedef alan askerî taarruza girişmişlerdir.¹⁷⁴⁰ Söylenenlere göre harekât, Kesta köyünün dış bölgelerinde bir bombardımanla başlamıştır.¹⁷⁴¹ Türkiye Savunma Bakanı Hulusi Akar'ın Mayıs 2021'de Kuzey Irak'taki bir Türk askerî üssünü ziyareti, Irak hükûmetinden öfkeli tepkiler almıştır.¹⁷⁴² Irak hükûmetinin Irak'ta ve KRI'da ne PKK'nın ne de Türk kuvvetlerinin varlığını onayladığı ve Türk hükûmetine harekâtlarını durdurma çağrısı yaptığı bildirilmiştir.¹⁷⁴³ Medyadaki birçok habere göre Türkiye askerî harekâtlarında kimyasal silah kullanmakla suçlanmıştır.¹⁷⁴⁴ Ancak Kürt yetkililerin bu tür 300 saldırıyı doğruladığına dair iddialara rağmen araştırmacılar, inceleme uzmanları ve yurttaş gazetecilerden oluşan uluslararası kolektif Bellingcat'in kurucusu Eliot Higgins'e göre Türk kuvvetlerinin Irak Kürdistanı'nda kimyasal saldırılar gerçekleştirdiği suçlaması belgelenmemiştir.¹⁷⁴⁵

⁽¹⁷³³⁾ Shafaq, American report: Turkey has set up 13 military bases in Kurdistan region, 12 September 2019, [url](#)

⁽¹⁷³⁴⁾ Ahval, Turkish offensive in north Iraq extends beyond usual anti-PKK campaign – analysis, 22 July 2020, [url](#); TRT World, Turkey begins fresh anti-terror Operation Claw-Tiger in northern Iraq, 16 June 2020, [url](#); AA, Turkey launches operation Claw-Eagle, 15 June 2020, [url](#)

⁽¹⁷³⁵⁾ Rudaw, Ankara has built nearly 40 'military points' in Kurdistan Region: Turkish presidency, 6 July 2020, [url](#)

⁽¹⁷³⁶⁾ BBC News, [url](#) [فيلم كردستان العراق وأهدافها] [The Turkish Military Bases in the KRI and Their Purposes], 29 January 2019, [url](#)

⁽¹⁷³⁷⁾ CPT, No Return: The Civilian Impact of Turkey's Operation Claw-Lightning, 3 June 2021, [url](#), p. 13

⁽¹⁷³⁸⁾ Al-Monitor, Turkey to establish new military base in Iraqi Kurdistan, 30 April 2021, [url](#); Al-Monitor, Middle East Scholar Arzu Yılmaz says limits of Turkish military activity in Iraq are mostly set by Iran [Podcast episode 48], [url](#)

⁽¹⁷³⁹⁾ Al-Monitor, Massive Turkey-led logging in Iraqi Kurdistan causes outcry, 11 June 2021, [url](#)

⁽¹⁷⁴⁰⁾ EPIC, ISHM: April 22 – April 29, 2021, 29 April 2021, [url](#); Rudaw, [url](#) [تركيا تتوغل في جبل كيسنة بمحافظة دهوك من ثلاثة محاور] [Turkey enters Mount Kista in Dohuk governorate from three axes], 25 April 2021, [url](#); see also CPT, No Return: The Civilian Impact of Turkey's Operation Claw-Lightning, 3 June 2021, [url](#), p. 5; Al-Hurra, [url](#) [تركيا تطلق عملية عسكرية في شمال العراق وإردوغان يوضح أهدافها] [Turkey starts military operation in northern Iraq and Erdogan explains its goals], 24 April 2021, [url](#)

⁽¹⁷⁴¹⁾ CPT, No Return: The Civilian Impact of Turkey's Operation Claw-Lightning, 3 June 2021, [url](#), p. 5

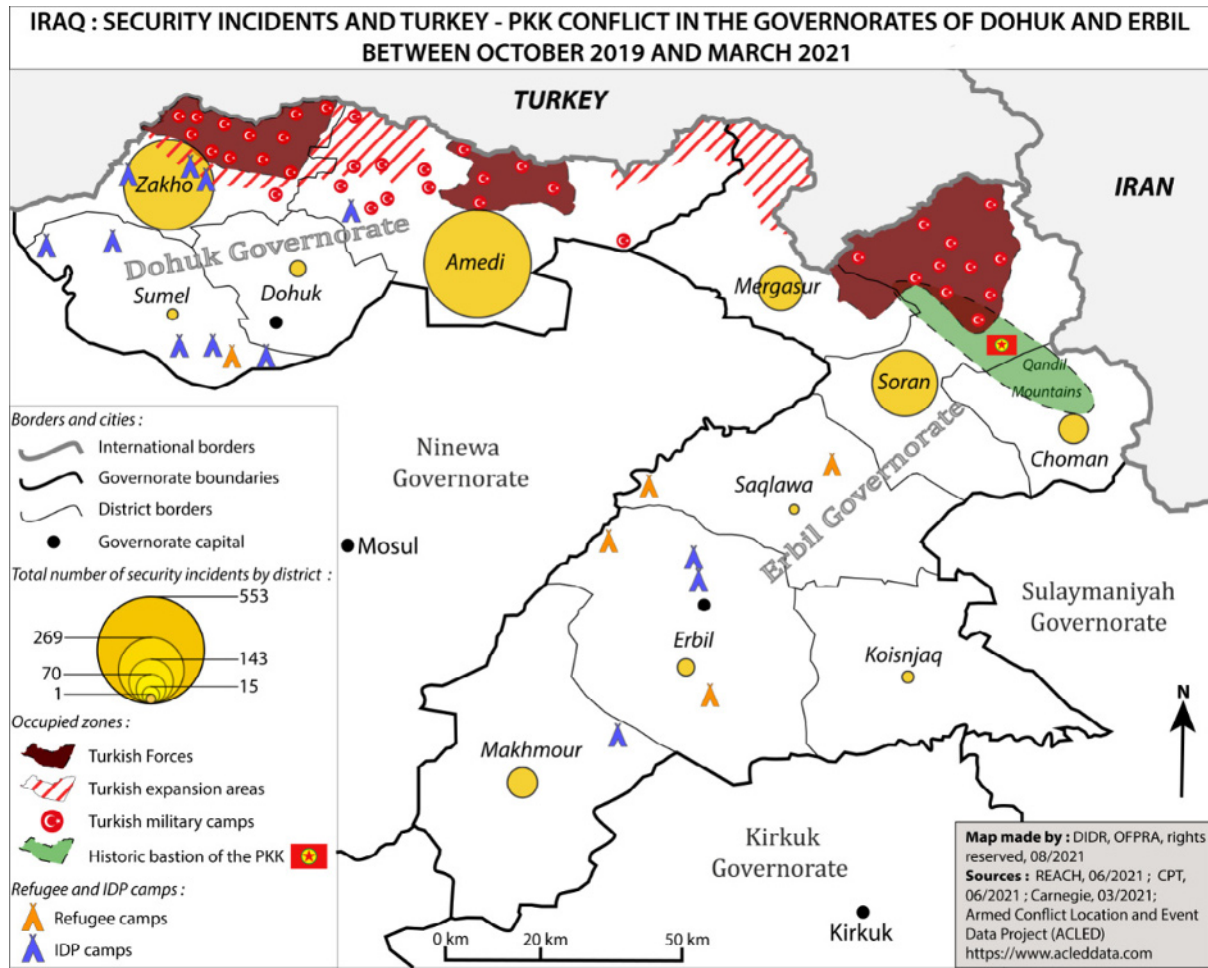
⁽¹⁷⁴²⁾ Terzi, T., Turkey increases military presence in Iraq amid Kurdish infighting, Turkish Minute, 14 June 2021; [url](#)

⁽¹⁷⁴³⁾ Mehr News Agency, Baghdad stresses need for withdrawal of Turkish troops, 6 June 2021; Defense Post (The), Iraq Fumes Against Turkey Over Drone Strike That Killed Two Iraqi Officers, 12 August 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁴⁴⁾ Morning Star, Demonstrations say Turkey's use of chemical weapons against Kurds are a war crime, 6 October 2021, [url](#); Medyanews, Turkey: 323 chemical weapons attacks in 6 months in cross-border operations, 24 October 2021, [url](#); Hawar news Agency, Jurist: International silence encourages Turkey to bomb Kurds with chemical weapons, 29 October 2021, [url](#); Rudaw, Duhok family suffers from ill health after suspected chemical attack, 19 September 2021, [url](#)

⁽¹⁷⁴⁵⁾ Eliot Higgins, [Twitter], posted on: 4 December 2021, [url](#); Eliot Higgins, [Twitter], posted on: 3 December 2021, [url](#)

Harita 18: Duhok ve Erbil vilayetlerinde şiddet olayları ve Türkiye - PKK çatışması © DIDR¹⁷⁴⁶**Kürdistan İşçi Partisi (PKK)**

Kürdistan İşçi Partisi (PKK); 1970'lerde kurulan, 1984 yılında Türk hükûmetine karşı silahlı mücadele başlatan ve Türkiye'de bağımsız bir Kürt devleti çağrısı yapan Marksist-Leninist bir gruptur.¹⁷⁴⁷ ABD, AB ve Türkiye tarafından terör örgütü olarak tanımlanmaktadır. Kandil Dağları başta olmak üzere¹⁷⁴⁸ KRI'nın dağlık bölgelerinde konuşlanmış tahmini 5.000 savaşçısı vardır.¹⁷⁴⁹ PKK; Duhok vilayetinde Irak-Suriye sınırını oluşturan Zap Dağları, Kesta'nın doğusundaki dağlık Avaşin bölgesi¹⁷⁵⁰ ve Amedi ilçesinin Chamanke bucağı¹⁷⁵¹ dâhil olmak üzere KRI'daki dağlık bölgelerde varlığını ve kontrolünü artırmıştır. Referans dönemde KRI ile Türkiye arasındaki sınır bölgelerinde PKK varlığı ve PKK-Türkiye askerî çatışmaları bildirilmiştir.¹⁷⁵² Rudaw'ın 2016

⁽¹⁷⁴⁶⁾ France, OFPRA, DIDR, Iraq: Map of Security Incidents and Turkey-PKK conflict in Dohuk and Erbil governorates", 1 August 2021, [url](#)

⁽¹⁷⁴⁷⁾ BBC News, Who are Kurdistan Workers' Party (PKK) rebels?, 4 November 2016, [url](#)

⁽¹⁷⁴⁸⁾ FP, Iraqi Kurds Turn Against the PKK, 29 November 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁴⁹⁾ Al Jazeera, Kurd vs Kurd: Fears of full-scale war rise in northern Iraq, 2 December 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁵⁰⁾ A map by CPT depicts Avaşin as a region extending between Dohuk and Erbil governorate; CPT, No Return: The Civilian Impact of Turkey's Operation Claw-Lightning [Map], 3 June 2021, [url](#), p. 13

⁽¹⁷⁵¹⁾ Quesnay, A. and Beaumont, R., Actors and territories in northern Iraq after the Baghdad offensive (October 2017) [Map], Noria, 14 June 2018, [url](#); CPT, No Return: The Civilian Impact of Turkey's Operation Claw-Lightning, 3 June 2021, [url](#), p. 12; Baghdad Today, مسؤول محلي في العمادية يعلن مقتل احد عناصر البيشمركة بهجوم للعمال الكردستاني [Local Official in Amedi announces killing of Peshmerga fighter in PKK attack], 4 November 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁵²⁾ EPIC, ISHM: April 22 – April 29, 2021, 29 April 2021, [url](#); Rudaw, تركيا تتوغل في جبل كيسة محافظة دهوك من ثلاثة محاور [Turkey enters Mount Kista in Dohuk governorate from three axes], 25 April 2021, [url](#); see also CPT, No Return: The Civilian Impact of Turkey's Operation Claw-Lightning, 3 June 2021, [url](#), p. 5; Al-Hurra, تركيا تتوغل في شمال العراق وإردوغان يوضح أهدافها [Turkey starts military operation in northern Iraq and Erdogan explains its goals], 24 April 2021, [url](#); ACLED, Regional Overview: Middle East 24-30 April 2021, 5

yılında görüştüğü yerel yetkililer, çatışmalardan dolayı köylerin bir kısmının boşaltıldığı söylene de KRI genelinde PKK kontrolü altında yaklaşık 650 topluluğun yaşadığını tahmin etmiştir.¹⁷⁵³ Eylül 2020'de Rudaw, Kürdistan Bölgesel Hükûmeti'nin bir raporunu referans alarak 1992'den beri KRI'da 504 köyün Türk saldırıları ve daha az oranda İran saldırıları nedeniyle boşaltıldığını belirtmiştir. Söylenenlere göre en çok etkilenen bölge, 348 köyden 198'inin boşaltıldığı Amedi ilçesidir.¹⁷⁵⁴ Bir analistin Eylül 2019'da ifade ettiği gibi PKK 2014'ten beri "İrak siyasi arenasında yeni ve etkili bir oyuncu hâline gelmiştir".¹⁷⁵⁵

Yukarıda belirtildiği gibi PKK ile KRG arasındaki gerilimler özellikle Duhok vilayetinde ve Erbil vilayetinin kuzey bölgelerinde artıyordu.¹⁷⁵⁶ Al Jazeera'ya göre 8 Ekim 2020'de Duhok vilayetindeki bir sınır geçişinde bir güvenlik görevlisinin suikasta uğraması, KRG ve PKK arasında gerilimlere neden olmuş, çünkü KDP bu cinayetten PKK'yı sorumlu tutmuştur. Ancak PKK sorumluluk üstlenmemiştir.¹⁷⁵⁷

İrak Güvenlik Güçleri (ISF)

Temmuz 2020'de Irak Sınır Muhafız Gücü 1, Türk kuvvetleriyle PKK arasındaki gerilimi azaltmak için Zaho ilçesinde beş stratejik noktada üsler kurmuştur. Irak sınır muhafızlarının konuşlandırılması 1 Temmuz 2020'de gerçekleştirilmiş ve Kürt Peşmerge kuvvetleriyle koordine edilmiştir.¹⁷⁵⁸ Nisan 2021'de Irak sınır muhafızları, Türk ordusu ile PKK arasındaki çatışmalardan etkilenen bölgelere istikrarı sağlamak amacıyla Duhok vilayetinde, Amedi ilçesinin Kani Masi bucağındaki Harur ve Kesta köyleri yakınına tekrar kuvvetler göndermiştir.¹⁷⁵⁹

2.8.4 Güncel güvenlik eğilimleri

Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler

Referans dönemde ACLED tarafından Duhok ilçesinde kaydedilen 1702 güvenlik olayının %98'inden fazlası (1673 güvenlik olayı) Türk kuvvetleriyle, %87'sinden fazlası (1484 güvenlik olayı) ise PKK ile bağlantılıdır.¹⁷⁶⁰ ACLED, çatışmayı "artan oranda havadan" ve "asimetrik" olarak tanımlamıştır.¹⁷⁶¹ Airwars adlı STK'dan Chris Woods, sivilleri etkileyen olayların 2020'de bir önceki yıla göre %31 arttığını ve en az 27 sivilin öldüğünü analiz etmiştir.¹⁷⁶² Güvenlik olayları ağırlıklı olarak Amedi ve Zaho ilçelerinde meydana gelmiştir.

Ağustos 2020'de Türkler tarafından pek çok bombardıman ve hava saldırısı gerçekleştirilmiş, Amedi'nin Kani Masi bucağında yaşayan bir kişi ölmüştür. Türkiye'nin KRI'da PKK karşıtı harekâtlarının yoğunlaşması nedeniyle "İraklı yetkililerle gerilimlerin yükseldiği" belirtilmiştir.¹⁷⁶³

May 2021, url; Kurdistan24, Over 65 villages in Kurdistan Region's Mergasur district unable to access public services due to PKK: Official, 1 November 2020, [url](#); Kurdistan24, Turkish-PKK clashes cause residents of 117 villages to flee from Kurdistan Region's Sidakan, 7 November 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁵³⁾ Rudaw, PKK bases in border areas provoke Turkish airstrikes, local mayors say, 14 April 2016, [url](#)

⁽¹⁷⁵⁴⁾ Rudaw, 504 villages emptied due to Turkey-PKK war: Kurdistan parliament report, 5 September 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁵⁵⁾ 1001 Iraqi Thoughts, The PKK in Iraq: A Geopolitical Reading, 9 September 2019, [url](#)

⁽¹⁷⁵⁶⁾ US, OSAC, Iraq Country Security Report, 9 February 2021, [url](#)

⁽¹⁷⁵⁷⁾ Al Jazeera, Kurd vs Kurd: Fears of full-scale war rise in northern Iraq, 2 December 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁵⁸⁾ Rudaw, Iraqi border guards set up bases in five 'strategic' positions in Zakhko: commander, 2 July 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁵⁹⁾ NRT, Iraqi's Border Guard stationed in 'strategic' areas in Dohuk governorate: Official, 4 August 2021, [url](#)

⁽¹⁷⁶⁰⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, Iraq, 1 August 2020 - 31 October 2021, [url](#); The analysis was carried out by filtering out the relevant actors in the columns 'Actor 1' and 'Actor 2' of the data sheet.

⁽¹⁷⁶¹⁾ Guardian (The), Kurds in 'mountain prison' cower as Turkey fights PKK with drones in Iraq, 4 April 2021, [url](#)

⁽¹⁷⁶²⁾ Von Laffert, B., Das Grauen aus der Luft, Al, 15 July 2021, [url](#)

⁽¹⁷⁶³⁾ EPIC, ISHM: August 13 – August 20, 2020, 20 August 2020, [url](#)

Eylül 2020’de iki Türk askerî taarruzu bildirilmiştir. Taarruzlardan biri çok sayıda hava saldırısı ve topçu bombardımanından, diğeri ise bir dizi hava saldırısından oluşmuştur.¹⁷⁶⁴

Ekim ve Kasım 2020’de Türk kuvvetleri Duhok vilayetinde birçok hava saldırısı gerçekleştirmiş, bir düzineden fazla PKK savaşçısı ölmüştür. Türk Savunma Bakanı, Ocak 2021 ile Temmuz 2021 arasında 1.581 PKK militanının Türk kuvvetleri tarafından öldürüldüğünü ya da esir alındığını öne sürmüştür. PKK, Nisan 2021 ile Temmuz 2021 arasında PKK savaşçıların 494 Türk askerini öldürdüğünü ve 63 askeri yaraladığını doğrulamış, 63 PKK üyesinin öldürüldüğünü de kabul etmiştir.¹⁷⁶⁵ Saldırıları Metina¹⁷⁶⁶, Avaşin¹⁷⁶⁷, Gara¹⁷⁶⁸ ve Hakurk¹⁷⁶⁹ bölgelerinde gerçekleşmiştir. Bombardımanlardan biri Duhok vilayetiyle sınır bölgelerinde, bir Yezidi ÜYEK kampının yakınında gerçekleşmiş fakat zayıta neden olmamıştır.¹⁷⁷⁰ Ayıca PKK’nın Peşmerge aracını ve başka bir olayda da “Amedi’deki bir petrol kuyusunu koruyan KRG kuvvetlerini” hedef aldığı bildirilmiştir. İki saldırı sonucu bir Peşmerge askeri ölmüş, iki Peşmerge askeri ve ki polis memuru da yaralanmıştır.¹⁷⁷¹

Aralık 2020’de çeşitli Türk savaş uçağı saldırılarının olduğu, yedi PKK üyesinin öldürüldüğü ve maddi hasar olduğu bildirilmiştir. Etkilenen bölgeler arasında Barwari Bala ve Karish dağlık bölgeleri, Zaho yakınlarında çeşitli noktalar ve Karkash ile Sbandari köyleri bulunmaktadır.¹⁷⁷² Ayrıca KRG ve PKK arasında iki kez silahlı çatışma çıktığı, taraflar arasında “bu esnada gerilimin ve sürtüşmenin arttığı” bildirilmiştir.¹⁷⁷³ 14 Aralık 2020’de Peşmerge savaşçıları ile PKK arasında Amedi bölgesi yakınındaki bir kontrol noktası çatışma çıktığı, 16 Aralık 2020’de ise Peşmerge ve Suriyeli PKK’ya bağlı YPG arasında çatışmaların meydana geldiği bildirilmiştir. KRG’nin Peşmerge Bakanlığı’na verdiği ifadeye atıfta bulunan kaynak, olay YPG üyelerinin Suriye’den Kürdistan bölgesi sınırını geçmeye çalışırken meydana geldiğini aktarmıştır. Öte yandan YPG’ye göre grubun KRI’nın¹⁷⁷⁴ “egemenliğine saygı duyduğu” da bildirilmiştir.¹⁷⁷⁵

22 Ocak 2021’de Amedi yakınlarındaki Chamanke bucağında şüpheli PKK mevkilerine düzenlenen, üç sivilin ölümüne ve birçok evin hasar görmesine neden olduğu bildirilen Türk savaş uçağı bombardımanlarının ardından¹⁷⁷⁶ 10 Şubat’ta Kara Dağı bölgesinde Türkiye’nin Pençe-Kartal 2 operasyonu başlatılmıştır.¹⁷⁷⁷ Operasyon kapsamında Türk ordu kuvvetleri ve hava saldırıları Dinarta ve Chamanke bucaklarındaki boş köyleri hedef almış, bu durum 12 Şubat 2021’de Türk kuvvetleriyle PKK savaşçıları arasında çatışmalara yol açmıştır. Türk konuşlandırması, kaçırılan ve PKK tarafından rehin tutulan 13 Türk vatandaşının salıverilmesini amaçlamıştı. Türk yetkililerine atıfta bulunan kaynak, 13 esirin ve 3 Türk askerinin PKK tarafından öldürüldüğünü ve Türk kuvvetlerinin 48 PKK üyesini öldürdüğünü bildirilmiştir.¹⁷⁷⁸

⁽¹⁷⁶⁴⁾ EPIC, ISHM: September 24 – October 1, 2020, 1 October 2020, [url](#); EPIC, ISHM: September 3 – September 10, 2020, 10 September 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁶⁵⁾ Rudaw, More than 1,000 ‘terrorists neutralized’ in northern Iraq since January: Turkish defense minister, 27 July 2021, [url](#)

⁽¹⁷⁶⁶⁾ EPIC, ISHM: November 19 – December 3, 2020, 3 December 2020, [url](#); EPIC, ISHM: October 8 – October 15, 2020, 15 October 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁶⁷⁾ EPIC, ISHM: November 19 – December 3, 2020, 3 December 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁶⁸⁾ EPIC, ISHM: October 29 – November 5, 2020, 5 November 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁶⁹⁾ EPIC, ISHM: October 29 – November 5, 2020, 5 November 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁷⁰⁾ EPIC, ISHM: November 5 – November 12, 2020, 12 November 2020, [url](#); NINA, Artillery shelling of Dohuk by Turkish army, [10] [url](#)

⁽¹⁷⁷¹⁾ EPIC, ISHM: October 29 – November 5, 2020, 5 November 2020, [url](#); EPIC, ISHM: November 5 – November 12, 2020, 12 November 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁷²⁾ EPIC, ISHM: December 24, – January 7, 2021, 7 January 2021, [url](#); EPIC, ISHM: December 17 – December 24, 2020, 24 December 2020, [url](#); EPIC, ISHM: December 3,– December 10, 2020, 10 December 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁷³⁾ EPIC, ISHM: December 17 – December 24, 2020, 24 December 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁷⁴⁾ EPIC, ISHM: December 17 – December 24, 2020, 24 December 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁷⁵⁾ EPIC, ISHM: December 17 – December 24, 2020, 24 December 2020, [url](#); EPIC, ISHM: December 10 – December 17, 2020, 17 December 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁷⁶⁾ EPIC, ISHM: January 21 – January 28, 2021, 28 January 2021, [url](#)

⁽¹⁷⁷⁷⁾ EPIC, ISHM: February 11 – February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 4 – February 11, 2021, 11 February 2021, [url](#)

⁽¹⁷⁷⁸⁾ EPIC, ISHM: February 11 – February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#); Rudaw, [url](#)

الدفاع التركية تعلن إطلاق عملية عسكرية ضد مقاتلي حزب العمال في جبل كارا باقليم كوردستان [Turkish Defense Ministry announces

Guardian bir makalede “12 Türk esir ve bir Iraklı Kürt esirin öldürüldüğünü” ve PKK'nın suçlamaları reddettiğini ve 13 esirin Türk hava saldırıları nedeniyle öldüğünü iddia ettiğini bildirmiştir.¹⁷⁷⁹

Nisan ve Mayıs 2021 arasında Atoush, Bibad, Kista, Harur, Jalki, Disheesh, Korke ve Banafi köyleri ile Membri köyü yakınlarındakilere ek olarak Duhok vilayetinde birçok Türk hava saldırısı gerçekleşmiştir. Disheesh'te bir zayıt olduğu bildirilmiştir.¹⁷⁸⁰ Çok sayıda köy, bombardıman nedeniyle tahliye edilmiştir.¹⁷⁸¹

Türk ordusu ve PKK arasında 12 Haziran'da Kani Masi'de gerçekleşen “yoğun çatışmalara ek olarak ¹⁷⁸²Haziran 2021'de savaş uçağı ve topçu bombardımanı dâhil olmak üzere sekiz Türk askerî taarruzu başta Zaho ve Amedi ilçeleri olmak üzere Duhok vilayetinde başlamış olup herhangi bir zayıt bildirilmemiştir.¹⁷⁸³ Temmuz 2021'de Duhok'ta, ağırlıklı olarak Amedi ve Zaho ilçelerinde ve başta hava saldırısı olmak üzere çok sayıda Türk ordusu operasyonunun yapıldığı ve herhangi bir zayıt yaşanmadığı bildirilmiştir.¹⁷⁸⁴ Ağustos 2021'de Zaho ilçesindeki Türk topçu bombardımanı sonucu Musul'dan gelen iki Iraklı turist ölmüş ¹⁷⁸⁵ve Disheesh köyünde Türk ordusu ile PKK arasında çıkan çatışmada bir sivil ölmüştür.¹⁷⁸⁶

Eylül 2021'de Zaho ilçesinin Batifa bucağında yer alan Banka Sare köyü, Türk kuvvetleri tarafından bombalanmış, herhangi bir zayıt bildirilmemiştir. Rudaw'a göre bombardıman nedeniyle “Banka Sare halkının yarısı köyü terk etmiştir” ve Batifa bölgesi “düzenli olarak Türk bombardımanlarının hedefi olmaktadır”.¹⁷⁸⁷ Aynı ay içinde Türk kuvvetleri, Amedi bölgesindeki bir köyü de bombalamıştır.¹⁷⁸⁸

Ağustos 2021'de Duhok vilayetinde yol kenarında bir IED'nin patlaması sonucu bir Peşmerge savaşçısı yaralanmıştır.¹⁷⁸⁹ 27 Nisan 2021'de Kani Masi bucağında bir IED patlaması sonucu üç kişinin yaralandığı bildirilmiştir.¹⁷⁹⁰ Eylül 2021'de Duhok vilayetinde iki IED patlaması meydana gelmiştir. Bunlardan birinde Dinarta bucağında bir sınır bölgesinde iki Peşmerge savaşçısı ölmüş ¹⁷⁹¹ve Qadya ÜYEK kampında bir güvenlik görevlisi treylerinde meydana gelen diğer patlamada ise iki çocuk ölmüştür.¹⁷⁹²

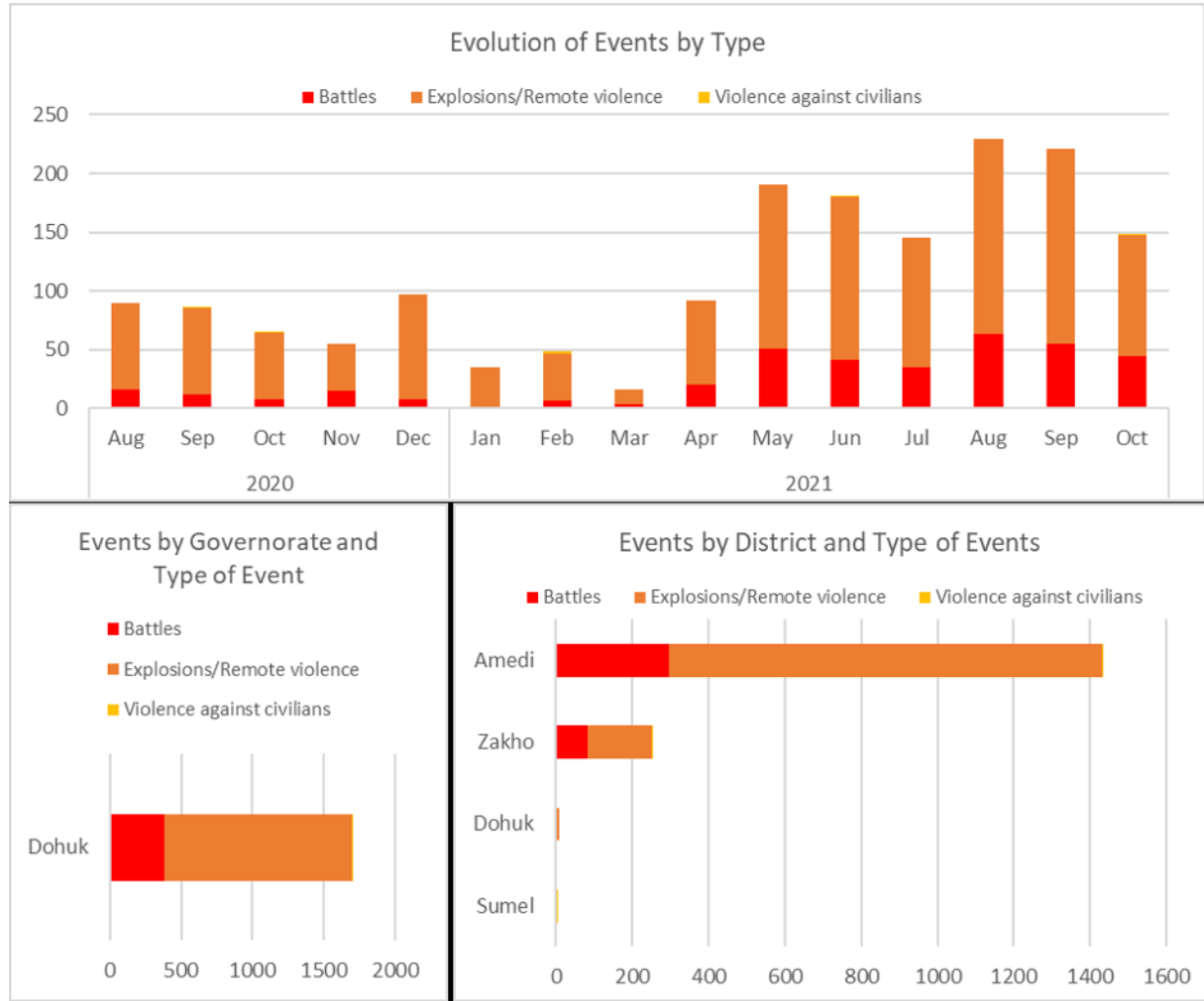
- launch of military operation against PKK fighters on Mount Kara in KRI], 10 February 2021, [url](#)
- (1779) Guardian (The), Kurds in 'mountain prison' cower as Turkey fights PKK with drones in Iraq, 4 April 2021, [url](#)
- (1780) EPIC, ISHM: May 20 – May 27, 2021, 27 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 13 – May 20, 2021, 20 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 15 – April 22, 2021, 22 April 2021, [url](#); Rudaw, 20-year-old civilian injured in Turkish bombardment of Duhok village , 25 May 2021, [url](#)
- (1781) EPIC, ISHM: May 20 – May 27, 2021, 27 May 2021, [url](#); Pukmedia, القصف التركي بخلي ثالث قرية بدهوك [Turkish airstrike leaves three villages in Dohuk empty], 25 May 2021, [url](#)
- (1782) EPIC, ISHM: June 24 – July 1, 2021, 1 July 2021, [url](#); EPIC, ISHM: June 17 – June 24, 2021, 24 June 2021, [url](#); EPIC, ISHM: June 3 – June 10, 2021, 10 June 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 27 – June 3, 2021, 3 June 2021, [url](#)
- (1783) EPIC, ISHM: June 10 – June 17, 2021, 17 June 2021, [url](#)
- (1784) EPIC, ISHM: July 22 – August 5, 2021, 5 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: July 8 – July 15, 2021, 15 July 2021, [url](#); EPIC, ISHM: July 1 – July 8, 2021, 8 July 2021, [url](#)
- (1785) EPIC, ISHM: August 19 – August 26, 2021, 26 August 2021, [url](#)
- (1786) EPIC, ISHM: August 12 – August 19, 2021, 19 August 2021, [url](#); Rudaw, Family mourns Duhok civilian killed in Turkey-PKK clash, 14 August 2021, [url](#)
- (1787) Rudaw, Turkish shelling damages houses in Duhok village: resident, 15 September 2021, [url](#)
- (1788) Shafaq News, Turkey targets PKK sites in Kurdistan , 29 September 2021, [url](#)
- (1789) EPIC, ISHM: August 12 – August 19, 2021, 19 August 2021, [url](#)
- (1790) EPIC, ISHM: April 22 – April 29, 2021, 29 April 2021, [url](#)
- (1791) EPIC, ISHM: September 9 – September 16, 2021, 16 September 2021, [url](#)
- (1792) EPIC, ISHM: August 26 – September 2, 2021, 2 September 2021, [url](#)

Güvenlik olayları

ACLED, Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasında Duhok vilayetinde çoğunluğu Amedi ilçesinde gerçekleşen 380 çatışma, 1.314 patlama olayı/uzaktan şiddet ve sivillere karşı 8 şiddet vakası olmak üzere toplam 1.702 güvenlik olayı bildirmiştir.¹⁷⁹³ Referans dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıdaki Şekil 22'de gösterilmektedir.

Şekil 17: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Duhok vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi¹⁷⁹⁴

Örnek olaylar

- 18 Eylül 2020'de PKK kuvvetlerini hedef alan bir Türk topçu saldırısı, Duhok şehrinin 70 km kuzeyindeki Amedi ilçesinin bir köyüne isabet etmiştir. Saldırı, büyük tarımsal bölgelerde ve ormanlarda yangın çıkmasına neden olmuştur.¹⁷⁹⁵

⁽¹⁷⁹³⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽¹⁷⁹⁴⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽¹⁷⁹⁵⁾ Shafaq News, Turkish army attacks a village in Dohuk with heavy machine gun, 18 September 2020, [url](#)

- 29 Eylül 2020'de Türk savaş uçakları, Amedi bölgesindeki Direlok bucağını bombalamıştır. Türkiye Savunma Bakanlığında yapılan açıklamalara atıfta bulunan kaynak, iki PKK üyesinin öldürüldüğünü bildirmiştir.¹⁷⁹⁶
- 4 Kasım 2020'de PKK, Amedi'nin Chamanke bucağında Peşmerge kuvvetlerine yönelik bir saldırı gerçekleştirmiştir. Bir Peşmerge savaşçısının öldüğü ve ikisinin yaralandığı bildirilmiştir.¹⁷⁹⁷
- 14 Aralık 2020'de Peşmerge kuvvetleri ile PKK arasındaki çatışmaların ardından bir PKK üyesi ve bir Peşmerge savaşçısı ölmüştür.¹⁷⁹⁸
- Türk savaş uçakları, 15 Nisan 2021'de Amedi'nin Kani Masi bucağındaki Jalki köyü ve çevresini bombalamış, 19 Nisan'da da Akri ilçesindeki bir köyün yakınında iki saldırı gerçekleştirmiştir. Yerel bir yetkiliye göre zayıt ya da yaralı olmadığı fakat tarım arazisinin hasar gördüğü bildirilmiştir.¹⁷⁹⁹
- 20 Mayıs 2021'de kaynak tarafından görüşülen yerel bir yetkiliye göre PKK ile Türk kuvvetleri arasında bir hafta süren bombardıman nedeniyle Amedi bölgesindeki 13'ten fazla köyün sakinleri kaçma zorunda kalmıştır.¹⁸⁰⁰
- 24 Haziran 2021'de PKK faaliyetlerine karşılık olarak Amedi'nin Kani Masi bucağındaki birçok bölgede Türk savaş uçağı ve topçu bombardımanı gerçekleştirilmiştir. Herhangi bir zayıt bildirilmemiştir.¹⁸⁰¹
- 9 Ağustos 2021'de Zaho ilçesindeki Türk topçu bombardımanı ciddi zarara, büyük bir yangın çıkmasına ve bazı ailelerin yerlerinden edilmesine neden olmuştur.¹⁸⁰²
- 13 Ağustos 2021'de Iraklı Kürt bir çiftçi, Amedi'nin Kani Masi bucağında Türk ordusu tarafından öldürülmüştür.¹⁸⁰³
- 22 Ağustos 2021'de Musul'dan gelen iki Iraklı turist, Türk ordusunun Zaho bölgesindeki bombardımanında ölmüştür.¹⁸⁰⁴
- 3 Ekim 2021'de Amedi'nin Chamanke bucağındaki petrol kuyularının yakınında PKK kuvvetlerine yönelik Türk bombardımanı, geniş tarım arazilerinin yanmasına neden olmuştur. Herhangi bir zayıt bildirilmemiştir.¹⁸⁰⁵

2.8.5 Sivil zayıt

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları¹⁸⁰⁶ ve sivil zayıt sayısı aşağıdaki tablo 12'de gösterilmektedir.

⁽¹⁷⁹⁶⁾ Baghdad Today, طائرات تركية تقصف قرية في قضاء العمادية بدھوك, [Turkish warplanes bomb village in Amedi district in Dohuk], 29 September 2021, [url](#)

⁽¹⁷⁹⁷⁾ Baghdad Today, مسؤول محلي في العمادية يعلن مقتل احد عناصر البيشمركة بهجوم للعمال الكردستاني, [Local Official in Amedi announces killing of Peshmerga fighter in PKK attack], 4 November 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁹⁸⁾ Al Jazeera, Fighting intensifies between Peshmerga and PKK in northern Iraq, 14 December 2020, [url](#)

⁽¹⁷⁹⁹⁾ ICSSI, Turkish planes launch two raids near a village in Aqra district of Dohuk, 19 April 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁰⁰⁾ Baghdad Today, مسؤول محلي.. تهجير سكان 13 قرية جراء القصف التركي بقضاء العمادية في دھوك, [Local Official: Residents of 13 villages displaced due to Turkish shelling in Amedi district in Dohuk], 5 May 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁰¹⁾ INA, Again.. The Turkish army striking Dohuk, 24 June 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁰²⁾ ROJ news, اندلاع حريق واسع في دھوك إثر قصف الاحتلال التركي, [Large fire breaks out as a result of bombing by Turkish occupation], 8 September 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁰³⁾ Al-Arabiya, Turkish army fire kills Iraqi Kurdish farmer in northern Iraq, says local official, 13 August 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁰⁴⁾ ROJ news, مقتل سائحین اثنين من الموصل بقصف للاحتلال التركي شمالي دھوك, [In pictures: Two tourists from Mosul were killed in bombing by Turkish occupation north of Dohuk], 22 August 2021 [url](#)

⁽¹⁸⁰⁵⁾ SyriacPress, Iraq: Continuous Turkish bombardment on areas in Nohadra (Dohuk), 3 October 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁰⁶⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıta yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun [Giriş](#) kısmındaki [Kaynaklar](#) bölümüne bakın.

Tablo 12: 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Duhok vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıatın sayısı¹⁸⁰⁷

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıat	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıat
Duhok	45	4	0	4	36	5	23	28

2.8.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

Referans dönemde Duhok'ta PKK'ya karşı düzenlenen Türk askerî operasyonları, hava saldırılarının hedeflediği bölgelerde köylülerin hayatlarını etkilemiştir. CPT, Nisan 2021'de Pençe-Yıldırım operasyonunun başlarında Adne şehrindeki bir su projesinin Türk bombardımanı nedeniyle yıkıldığını bildirmiştir. Proje, dokuz köye su dağıtmıştır.¹⁸⁰⁸ Mayıs 2021'deki hava saldırıları çok sayıda çiftliğin ve büyük tarımsal arazilerin yok edilmesine ve bölgenin ana su borusunun hasar görmesine neden olarak Bazif köyü sakinlerinin su tedarikinin kesilmesine yol açmıştır.¹⁸⁰⁹ Türk operasyonlarının neden olduğu yangınların, Amedi ilçesinin Kani Masi bucağında yaklaşık 5.500 hektarlık alanı küle çevirdiği bildirilmiştir.¹⁸¹⁰ Kani Masi sakinlerinin yarısından fazlasının gelir kaynağını "tarım çiftçiliği ve arıcılık" oluşturmaktaydı. En az 800 arı kovani tahrip edilmiş, birçok aile bir daha çiftliklerine geri dönemeyecekleri korkusuyla hayvanlarını satmıştır.¹⁸¹¹ Ayrıca saldırıların neden olduğu hasarlar "8 kez ciddi elektrik kesintilerine" yol açmıştır.¹⁸¹² Kaynağın görüldüğü yerel yetkilinin ifadesine göre Mayıs 2021 itibarıyla PKK ve Türk kuvvetleri arasındaki çatışmalar, Amedi bölgesindeki elektrik sisteminin çökmesiyle sonuçlanmıştır.¹⁸¹³

2020 yılı sonunda KRI'da 211 kilometrekarelik arazide mayın kirliliği kaydedilmiştir. Bu da KRI'yı dünyada en yüksek sayıda mayın bulunan bölgelerden biri hâline getirmektedir. Mine Action Review, bu verilerin devam eden savaş ve hava saldırıları nedeniyle hiç araştırılmamış olan Türkiye sınırındaki bölgeleri içermediğini bildirmiş ve gerçek sayının daha yüksek olabileceğini öne sürmüştür. 2021 sonunda özellikle Duhok vilayetinde 20.268.239 metrekaarelik alan mayınlarla kirlenmiştir.¹⁸¹⁴

2.8.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

OCHA'nın Şubat 2021'de yayımlanan İnsani Yardım Planı'nda KRI'nın IŞİD bağlantılı saldırılar nedeniyle 2014-2017 arasında yerinden edilmiş birçok ÜYEK'e hâlâ ev sahipliği yaptığı belirtilmiştir. Duhok, Erbil ve Süleymaniye'ye kaçan ÜYEK'lerin sayısı 1 milyonun üzerinden yaklaşık 700.000'e düşmesine rağmen bu üç vilayetin 2014 ve 2015 yıllarındaki ilk yerinden edilme dalgalarında gelen ÜYEK'lerin büyük bir kısmına hâlâ ev sahipliği yaptığı bildirilmiştir. Bununla birlikte birçok Yezidi aile Ninova vilayetindeki menşe bölgelere geri döndüğünden KRI'da ÜYEK sayısı 2020 yılında azalmıştır.¹⁸¹⁵ Bölgedeki Türk askerî operasyonları yüzünden

⁽¹⁸⁰⁷⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

⁽¹⁸⁰⁸⁾ CPT, Updates on Turkish Military Operation: Claw-Lightning, September 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁰⁹⁾ Rudaw, النيران تتصاعد في أربع قرى كردية جراء العمليات العسكرية التركية [Fire escalates in four Kurdish villages as a result of Turkish military operations], 21 May 2021, [url](#)

⁽¹⁸¹⁰⁾ CPT, Updates on Turkish Military Operation: Claw-Lightning, September 2021, [url](#)

⁽¹⁸¹¹⁾ CPT, No Return: The Civilian Impact of Turkey's Operation Claw-Lightning, 3 June 2021, [url](#), p. 8

⁽¹⁸¹²⁾ CPT, Updates on Turkish Military Operation: Claw-Lightning, September 2021, [url](#)

⁽¹⁸¹³⁾ Baghdad Today, مسؤول محلي: تهجير سكان 13 قرية جراء القصف التركي بقضاء العمادية في دهوك [Local Official: Residents of 13 villages displaced due to Turkish shelling in Amedi district in Dohuk], 5 May 2021, [url](#)

⁽¹⁸¹⁴⁾ Mine Action Review, Clearing the Mines 2021, 1 October 2021, [url](#), pp. 158-159

⁽¹⁸¹⁵⁾ UNOCHA, Iraq: 2021 Humanitarian Response Plan, 7 February 2021, [url](#), p. 48

birçok köyde yaşayanların güvenlik arayışıyla köylerinden kaçması, yerinden edilme olaylarına yol açmış ve önceki referans dönemde gözlemlenen eğitim devam etmiştir.¹⁸¹⁶

IOM verilerine göre, 30 Eylül 2021 itibarıyla Duhok vilayetinde kayıtlı 249.513 ÜYEK, Irak'ın vilayetleri arasında ikinci en yüksek ÜYEK sayısıdır. Bunların neredeyse tamamı (%99,7) Ninova vilayetinden gelmiştir. Duhok vilayetinde ÜYEK nüfusu çoğunlukla Simele (%55), Zaho (%32) ve Duhok (%11) ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. Vilayette 17.274'ü Simele ilçesinde, 2.820'si Zaho ilçesinde ve 1.080'i Duhok ilçesinde olmak üzere 21.276 ÜYEK, IOM tarafından kritik olarak sınıflandırılan sığınaklarda (ör. çadırlar, geçici sığınaklar, çamurdan evler ya da koruganlar, tamamlanmamış ya da terk edilmiş evler) yaşamaktaydı. Duhok vilayetindeki yerinden edilmiş kişilerin %8,5'inin kritik sığınaklarda yaşadığı değerlendirilmiştir.¹⁸¹⁷ REACH, Eylül 2020'de Duhok vilayetindeki ÜYEK hanelerinden %90,1 ila %99,9'unun ciddi veya aşırı ihtiyaç hâlinde yaşadığını değerlendirmiştir.¹⁸¹⁸ IOM, Duhok vilayetinden ülkenin diğer bölgelerine herhangi bir ÜYEK gittiğini belgelememiştir.¹⁸¹⁹ Eylül 2021 itibarıyla Duhok vilayetine, yani Zaho ilçesine 762 kişinin döndüğü belgelenmiştir.¹⁸²⁰ Duhok şehriyle ilgili olarak IOM, Mart-Aralık 2020 arasında toplanan verilere göre "hanelerden %91'inin kendilerini tamamen güvende hissettiğini" ve Duhok şehrindeki ÜYEK'lerin yaklaşık %90'ının muhtemelen gelecek iki yıl burada kalacağını belirtmiştir.¹⁸²¹

REACH, 16 Haziran - 4 Ağustos 2021 tarihleri arasında Duhok vilayetinde 11 ÜYEK kampında yaptığı araştırmada 1.021 haneyle görüşmüştür. REACH, ÜYEK'lerin %97'sinin anketi izleyen üç ay boyunca ve %86'sının anketi izleyen 12 ay boyunca gittikleri yerde kalmayı amaçladığını tespit etmiştir. Raporu göre ÜYEK'lerin gittikleri yerde kalma amaçlarının altında yatan nedenler; menşe bölgelerinde güvenlik güçleri bulunmaması (%30), menşe bölgeleriyle bağlantılı korku ve travma (%26) ve menşe bölgelerinde evlerin zarar görmesi ya da yok edilmesi idi (%11).¹⁸²²

The Guardian, Nisan 2021'de "PKK-Türkiye çatışmasıyla bağlantılı olarak Deraluk gibi ilçe merkezlerine sığınan", "aşırı kalabalık" ve "eksik iş gücü" gibi sorunlarla karşılaşan ÜYEK sayısının belirsiz olduğunu ifade etmiştir. Kaynağa göre ilçe merkezlerindeki kısıtlı ekonomik fırsatlar nedeniyle birçok kişi Türk bombardımanlarının hedefi olma korkusuna rağmen "uzak dağlık bölgelere dönmek zorunda kalmaktadır."¹⁸²³

⁽¹⁸¹⁶⁾ EASO, Country of Origin Information Report, Iraq, Security situation, October 2020, [url](#), p. 165

⁽¹⁸¹⁷⁾ EUAA analysis based on IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽¹⁸¹⁸⁾ REACH, Multi-Cluster Needs Assessment: Key Findings for Iraq, September 2020, 2 June 2021, [url](#), p. 2

⁽¹⁸¹⁹⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽¹⁸²⁰⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, Returnee 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#); Please note, the date of the dataset does not indicate the period of the survey, but the date of the last update. Therefore, the figures do not only refer to September 2021.

⁽¹⁸²¹⁾ EUAA analysis based on IOM Iraq, DTM: Urban Displacement in the Kurdistan Region of Iraq, 25 February 2021, [url](#), pp. 1, 7

⁽¹⁸²²⁾ REACH, Intentions Survey, September 2021, [url](#), pp. 5-6, 11

⁽¹⁸²³⁾ Guardian (The), Kurds in 'mountain prison' cower as Turkey fights PKK with drones in Iraq, 4 April 2021 [url](#); see also Rudaw, Turkey's defense minister visits base inside Kurdistan Region, 2 May 2021, [url](#)

2.9 Erbil

Harita 19: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte Erbil vilayeti,
© Birleşmiş Milletler¹⁸²⁴

2.9.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Temel coğrafya

KRI'nın bir parçası olan vilayet, Irak'ın kuzeydoğu kesimindedir. Duhok, Ninova, Selahaddin, Kerkük ve Süleymaniye vilayetleriyle iç sınırları; Türkiye ve İran İslam Cumhuriyeti ile de uluslararası sınırları vardır.¹⁸²⁵ Vilayetin başkenti aynı zamanda Kürdistan Bölgesi'nin de başkenti olan Erbil şehridir.¹⁸²⁶ Erbil vilayeti aşağıdaki ilçelere ayrılmıştır: Erbil, Al-Zibar, Revandiz, Shaqlawa, Köysancak ve Mahmur.¹⁸²⁷ Ancak vilayetin kuzeyi için daha farklı bir ilçe düzenini gösteren haritalar da vardır. Bunlar, Al-Zibar ve Revandiz yerine Mergasur, Soran ve Choman adlı üç ilçeyi göstermektedir. Mergasur, Al-Zibar'ı ve Revandiz'in bazı bölgelerini kaplamakta; Revandiz'in kalanı ise Soran ve Choman ilçelerine ayrılmaktadır.¹⁸²⁸ Mahmur ilçesi 1932 yılından beri Erbil vilayetinin bir parçasıdır, ancak ilçe 1991'den beri Ninova vilayeti tarafından yönetilmektedir ve bu nedenle "genel olarak 19 Mart 2003'ten itibaren KRG

⁽¹⁸²⁴⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽¹⁸²⁵⁾ UNOCHA, Iraq: National Reference Map [Map], 28 September 2021, [url](#)

⁽¹⁸²⁶⁾ IAU, Erbil Governorate Profile, November 2010., [url](#)

⁽¹⁸²⁷⁾ UNOCHA, Iraq: National Reference Map [Map], 28 September 2021, [url](#); REACH, Iraq – Kurdistan Region of Iraq, 23 December 2020, [url](#)

⁽¹⁸²⁸⁾ NCCI, Erbil Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 1; UNHCR, Iraq: Erbil Governorate Map - Refugee Density per District June 2021, 15 July 2021, [url](#); The actual district order is unclear, since the official website of Erbil governorate lists both Rawanduz as well as Soran, Choman and Mergasur as districts while not listing Al-Zibar, see Iraq, KRG, Erbil Governorate, Districts, n.d., [url](#)

(Kürdistan Bölgesel Hükûmeti) tarafından idare edilen ilçelerin dışında değerlendirilmektedir”.¹⁸²⁹ İlçeyi Ninova'ya devredecek resmî bir kararname düzenlenmediğinden idari statüsü henüz belirlenmemiştir.¹⁸³⁰ Daha fazla bilgi için **Error! Reference source not found.** bölümüne bakınız.

Nüfus tahminleri

Irak CSO'nun 2021 yılı için tahminine¹⁸³¹ göre vilayetin nüfusu 2.003.963'tür.¹⁸³² Erbil vilayetinin nüfusunun yarısından fazlası Erbil şehrinde yaşamaktadır.¹⁸³³

Etnik ve dinî dağılım

Erbil vilayetindeki ana etnik grup Kürtlerdir. Diğer etnik gruplar Asurlular, Araplar ve Türkmenlerdir. Erbil vilayeti sakinlerinin çoğu Sünni Müslümandır. Diğer dinî azınlıklar arasında Hristiyanlar (Keldaniler, Asurlular ve Ermeniler), Yezidiler ve Kakailer bulunmaktadır.¹⁸³⁴ OIM'nin 2019 yılındaki değerlendirmelerine göre Erbil'deki ÜYEK'lerin %90'ı Sünni Müslüman Arap, %7'si Sünni Müslüman Kürt, %1'i Yezidi, %1'i Türkmen (Sünni ve Şii Müslüman) ve %1'i diğer azınlık mensubuydu (Hristiyan, Kakai, Şebek).¹⁸³⁵

Ekonomi

KRI; petrol gelirlerindeki düşüş, COVID-19 pandemisi¹⁸³⁶ ve IŞİD ile mücadele¹⁸³⁷ nedeniyle ciddi bir finansal kriz içindedir. Bölgesel ve merkezî hükûmetler arasında petrol zenginliğinin yönetimi konusundaki anlaşmazlıklar da ekonomik krizi tetiklemektedir.¹⁸³⁸ Bu nedenlerden dolayı KRI'da memurlar yıllardır gelir düzensizliğinden muzdarip olmuştur.¹⁸³⁹ Erbil'de göstericilerin ekonomik zorluklar hakkındaki memnuniyetsizliklerini dile getirmek için sokaklara dökülmesini güvenlik güçleri engellemiştir.¹⁸⁴⁰

Kara yolu güvenliği

iMMAP, Ağustos 2020 için Erbil vilayetinin güneyindeki (Mahmur ve Erbil ilçesinin bazı kısımları) kara yollarında patlayıcı tehlikesi risk düzeyini belgelemiş ve Mahmur ilçesindeki

⁽¹⁸²⁹⁾ Sweden, Lifos, Irak – Makhmour, 4 June 2018, [url](#), p. 4

⁽¹⁸³⁰⁾ Sweden, Lifos, Irak – Makhmour, 4 June 2018, [url](#), p. 4; IAU, Erbil Governorate Profile, November 2010, [url](#)

⁽¹⁸³¹⁾ It should be noted that the last comprehensive Population and Housing Census for Iraq was conducted in 1987. The last official census covering current Baghdad-administered Iraq dates from 1997. However, the population of Dohuk, Erbil and Sulaymaniyah was not included and only estimates were provided; UNFPA, Newsletter 2020 Census, December 2019, [url](#), p. 1; Rudaw, Iraq's population now over 40 million: planning ministry, 12 January 2021, [url](#); Kurdistan24, Kurdistan PM: Demographic change must be considered in upcoming Iraqi census, 21 June 2021, [url](#); IOM, Demographic Survey, Kurdistan Region of Iraq, July 2018, [url](#), pp. 9, 14

⁽¹⁸³²⁾ Iraq, CSO, 2021 إحصاء السكان والبيئة والجنس لسنة 2021 [Demographic and population indicators, Estimates for the population of Iraq by governorate, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., [url](#)

⁽¹⁸³³⁾ NCCI, Erbil Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 2

⁽¹⁸³⁴⁾ NCCI, Erbil Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 2

⁽¹⁸³⁵⁾ IOM, Iraq, Integrated Location Assessment IV, 4 February 2020, [url](#), p. 62

⁽¹⁸³⁶⁾ AW, Unrest spreads to Iraqi Kurdistan over socioeconomic woes, 25 August 2020, [url](#)

⁽¹⁸³⁷⁾ Al-Monitor, Dozens killed, injured in Iraq's Kurdistan protests as some consider leaving, 11 December 2020, [url](#)

⁽¹⁸³⁸⁾ EPC, Differences between Baghdad and Erbil: Economic and Political Consequences and Early Elections, 18 August 2020, [url](#)

⁽¹⁸³⁹⁾ Al-Monitor, Dozens killed, injured in Iraq's Kurdistan protests as some consider leaving, 11 December 2020, [url](#)

⁽¹⁸⁴⁰⁾ MEMO, Economic crisis threatens stability of Kurdistan Region, 14 August 2020, [url](#); MEI, Simmering frustration and a demand for change: Public service protests in the Kurdistan Region, 10 November 2021, [url](#)

birçok yolun ikinci derecede riskli olarak değerlendirildiğini tespit etmiştir.¹⁸⁴¹ Şubat 2021 için patlayıcı tehlikesi risk düzeyini gösteren bir haritada Erbil vilayetinin güneyinde (Mahmur ilçesi) riskli yol yer almamıştır.¹⁸⁴² OCHA, Kasım 2020'de insani yardım aktörlerinin ilçelere erişimde karşılaştığı zorluk seviyelerini değerlendirmiş ve Erbil'in çoğu ilçesinde düşük seviyede erişim kısıtlamaları olduğunu tespit etmiştir. Bunun tek istisnası; silahlı aktörlerin varlığı, kontrol noktaları, yüksek düzeyde emniyetsizlik ve diğer engeller nedeniyle yüksek seviyede erişim kısıtlamaları olduğu tahmin edilen Mahmur ilçesidir.¹⁸⁴³ Temmuz 2021'de Erbil vilayetindeki Köysancak ilçesinde yaşayanlar, bir protesto sırasında ana yolu kesmiştir.¹⁸⁴⁴ Bir PUK yetkilisine göre Ağustos 2021'de IŞİD üyeleri Erbil-Mahmur yolunda, Kendal köyü yakınlarında sahte bir kontrol noktası kurmuş, bunu araçlara el koymak ve sivilleri kaçırmak için kullanmıştır.¹⁸⁴⁵ Referans dönemde bu olayların bildirildiği başka raporlar bulunmamıştır.

2.9.2 Çatışma geçmişi

KDP-PUK ilişkileri

1998'de ABD'nin aracılık ettiği ve Kürt iç savaşına son veren anlaşmanın ardından Erbil ve Duhok vilayetleri Kürdistan Demokratik Partisi'nin (KDP) kontrolüne girerken Süleymaniye ise Kürdistan Yurtseverler Birliği (PUK) tarafından yönetilmeye başlanmıştır.¹⁸⁴⁶ KRI, iki güçlü aile tarafından yönetilen¹⁸⁴⁷ iki ana parti arasında birlik kurmaya devam etmekte olup kendi istikrarı da PUK ile KDP arasındaki ilişkiye bağlıdır.¹⁸⁴⁸ Şubat 2020'de PUK, kurucu Celal Talabani'nin üç yıl önceki ölümünün ardından iki partinin eş genel başkanlarını seçmiştir. PUK ve KDP arasındaki anlaşmazlık ve kavganın KRI'da uzun süredir yarattığı istikrarsızlıkla birlikte iki PUK genel başkanı arasındaki rekabetin de bu kesintisiz bölgesel istikrarsızlığı tetikleme olasılığı görünmektedir.¹⁸⁴⁹

PKK ve Türk askerî kuvvetlerinin varlığı

PKK, Irak'a Türkiye'deki 1980 askerî darbesinden sonra gelmiştir. 1983'te KDP ile PKK arasında bir anlaşma yapılarak PKK'nın Türk sınırı yakınlarındaki bölgeyi kontrol etmesine izin verilmiştir. 1990'larda ilişkiler bozulmuş, KDP ve PKK bölgenin kontrolü için ölümcül bir savaşa girişmiştir. PKK ile PUK arasındaki ilişkilerde zamanla iniş çıkışlar yaşanmıştır. PUK kontrolündeki alanlar bugün PKK savaşçıları için nispeten güvenli bir sığınak hâline gelmiştir.¹⁸⁵⁰ KDP ve PKK arasındaki ilişki güvensizliğini sürdürmektedir.¹⁸⁵¹ KDP, PKK'ya KRI'yı terk etme çağrısı yapmıştır.¹⁸⁵² Aynı zamanda Ankara ile yakın ilişkiler içerisinde olan KRI, petrol ihraç etmek¹⁸⁵³ ve diğer

⁽¹⁸⁴¹⁾ iMMAP, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Erbil Governorate 01-31 August 2020, 6 September 2020, [url](#)

⁽¹⁸⁴²⁾ iMMAP, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Erbil Governorate 1-28 February 2021, 3 March 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁴³⁾ UNOCHA, Iraq: 2021 Humanitarian Needs Overview, 7 February 2021, [url](#), p. 31

⁽¹⁸⁴⁴⁾ Shafaq News, Demonstrators in Erbil block a vital road protesting the lack of services, 4 July 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁴⁵⁾ North Press Agency, ISIS members set up checkpoint, kidnap civilians on Iraq's Erbil-Mahmur road, 7 August 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁴⁶⁾ Abdullah, F. H., PUK–KDP Conflict: Future Kurdish Status in Kirkuk, May 2018, [url](#), p. 3

⁽¹⁸⁴⁷⁾ Aydoğan, B. and Alaca, M., A Family Affair: Rifts in the Talabani Family Highlight the Kurdistan Region of Iraq's Political Weaknesses, The Washington Institute for Near East Policy, 25 August 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁴⁸⁾ National Interest (The), Game of Thrones in Iraqi Kurdistan, 24 July 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁴⁹⁾ Aydoğan, B. and Alaca, M., A Family Affair: Rifts in the Talabani Family Highlight the Kurdistan Region of Iraq's Political Weaknesses, The Washington Institute for Near East Policy, 25 August 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁵⁰⁾ Rudaw, Will KDP-PKK tensions ever end in reconciliation?, 25 November 2020, [url](#)

⁽¹⁸⁵¹⁾ Rudaw, Will KDP-PKK tensions ever end in reconciliation?, 25 November 2020, [url](#)

⁽¹⁸⁵²⁾ Al-Monitor, Deadly attacks stoke KDP-PKK tensions in Iraqi Kurdistan, 16 June 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁵³⁾ Al-Monitor, Deadly attacks stoke KDP-PKK tensions in Iraqi Kurdistan, 16 June 2021, [url](#)

ekonomik bölgelerle güçlü bağlar kurmak¹⁸⁵⁴ için Türkiye'ye güvenmektedir. KRG, PKK'ya karşı Türk operasyonlarının genişletilerek Irak Kürt bölgesinde yürütülmesine izin vermiştir.¹⁸⁵⁵

İranlı Kürt silahlı gruplar ve İran

Ana İranlı Kürt gruplardan biri olan ve genel merkezi KRI'da bulunan İran Kürdistan Demokratik Partisi (KDPI), 1979 İslami Devrim sonrasında İran'da yasaklanmıştır.¹⁸⁵⁶ Bunun sonucunda grup, İran hükûmetine savaş ilan etmiş olup KRI sınırlarındaki üslerinden İran ve Türk kuvvetlerine saldırılar düzenlemektedir.¹⁸⁵⁷ PKK'nın İran kanadı PJAK (Kürdistan Özgür Yaşam Partisi¹⁸⁵⁸) 1990'ların ortasında kurulmuştur, ancak askerî kanadını KRI'daki Kandil Dağları'na taşımıştır ve 2000'lerin başlarından beri aralıklı olarak buradan İran'a karşı direniş operasyonları gerçekleştirmektedir.¹⁸⁵⁹ İran hükûmeti kuvvetlerinin 1993'den bu yana İranlı Kürtlere karşı hava saldırıları düzenlediği söylenmektedir.¹⁸⁶⁰ Çatışmanın düzeyi yıllar içinde değişiklik gösterdiyse de dağlık sınır bölgesinde sık sık meydana gelen çatışmalarla birlikte yakın zamanda yoğunluğunu artırmış durumdadır.¹⁸⁶¹

Tartışmalı bölgeler ve IŞİD

Saddam Hüseyin'in 2003'te düşüşünden sonra Irak merkezî hükûmeti ile KRG arasında "tartışmalı bölgeler" sorunu alevlenmiştir. 2005 tarihli anayasanın 140. maddesinde ele alınmasına rağmen¹⁸⁶² iki hükûmet şu ana kadar bu bölgelerin uzun vadeli yönetimiyle ilgili olarak karşılıklı kabul gören bir çözüm bulamamıştır. Kürtler 2003'ten 2017'ye kadar birçok bölgede fiili otoriteye sahip olmasına rağmen 2017 yılındaki Kürt bağımsızlık referandumunun sonuçları, merkezî hükûmetin tartışmalı bölgelerde neredeyse mutlak kontrol elde etmesine yol açmıştır.¹⁸⁶³ Bu bölgelerden biri, Erbil'in güneyindeki Mahmur'dur. Peşmerge kuvvetleri 2017 yılında buradan çekilmiştir.¹⁸⁶⁴ Peşmerge ve Irak kuvvetleri arasındaki güvenlik boşluğu nedeniyle burası uyuyan IŞİD hücreleri için güvenli bir sığınak hâline gelmiştir.¹⁸⁶⁵ Ayrıca Erbil şehrindeki ABD kuvvetleri drone saldırılarının hedefi olmuş, ABD İran yanlısı milisleri sorumlu tutmuştur.¹⁸⁶⁶

2019-2020 arasında Erbil vilayetindeki güvenlik gelişmeleri hakkında daha fazla bilgi için [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun](#) 3.2.3 bölümüne bakınız.

⁽¹⁸⁵⁴⁾ Mena Affairs, The inevitable conflict between the PKK and KDP in Iraq, 9 August 2021, [url](#); Medyanews, Reflections on the nature of relations between the KDP and Turkey, 23 September 2020, [url](#)

⁽¹⁸⁵⁵⁾ Al-Monitor, Deadly attacks stoke KDP-PKK tensions in Iraqi Kurdistan, 16 June 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁵⁶⁾ MEE, Iran launches air strikes on Kurdish separatist group in northern Iraq, 9 September 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁵⁷⁾ National (The), Iran shells Kurdish insurgents in Iraq, 20 September 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁵⁸⁾ Jamestown Foundation, Party for Free Life in Kurdistan: The PKK's Iranian Wing Bides Its Time, 15 January 2018, available at: [url](#)

⁽¹⁸⁵⁹⁾ Brandon, J., Party for Free Life in Kurdistan: The PKK's Iranian Wing Bides Its Time, 15 January 2018, [url](#)

⁽¹⁸⁶⁰⁾ Global Security, Kurdish Democratic Party of Iran (KDPI), 19 July 2019, [url](#)

⁽¹⁸⁶¹⁾ Al-Monitor, Iranian security official tells Iraq to expel Iranian Kurdish groups, 13 September 2021, [url](#); National (The), Iran shells Kurdish insurgents in Iraq, 20 September 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁶²⁾ EPC, Disputed territories in Iraq: Security Dilemma and geopolitics, 13 July 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁶³⁾ Van den Toorn, C., Public Authority and Iraq's Disputed Territories, LSE [Blog], 4 September 2018, [url](#)

⁽¹⁸⁶⁴⁾ Kurdistan24, Coalition airstrikes hit 39 ISIS positions in Qarachogh near Makhmour, 23 March 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁶⁵⁾ Rudaw, Two hostages released by ISIS in Makhmour, 12 August 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁶⁶⁾ Basnews, Security Vacuum in Disputed Areas Cause of Continued Drone Attacks on Erbil: Governor, 12 September 2021, [url](#)

2.9.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Kürdistan Bölgesi güvenlik güçleri

KRG, federal anayasa uyarınca dâhili güvenlik güçleri bulundurma hakkına sahiptir. Ancak Peşmerge Bakanlığı'nın (MoPA) entegre Peşmerge tugaylarına ek olarak¹⁸⁶⁷ KDP ve PUK ayrı ayrı Peşmerge askerî birimlerini kontrol etmektedir.¹⁸⁶⁸ Ayrıca iki taraf ayrı Asayiş iç güvenlik güçlerini¹⁸⁶⁹ ve ayrı istihbarat teşkilatlarını (PUK için Zanyari ve KDP için Parastin)¹⁸⁷⁰ kontrol etmektedir. Kürdistan İçişleri Bakanlığı ve KRSC kuvvetlerinin müttefiklerine son derece sadık olduğu ve bölgenin günlük güvenlik ve idari işlerinde aktif rol aldığı söylenmektedir.¹⁸⁷¹ 2017'de ABD ve Batılı müttefikleri tarafından desteklenen KRG, Peşmerge kuvvetlerini dönüştürme, modernleştirme ve birleştirmeye yönelik planlar yapma konusunda anlaşmıştıysa da süreç yavaş işlemiştir.¹⁸⁷²

KRG'nin Asayiş iç güvenlik güçlerinin "bazı birimlerinin" işkence ve diğer zalimane gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezalar gibi insan hakları ihlallerinde bulunmalarına rağmen cezasız kaldığı bildirilmiştir.¹⁸⁷³ İnsan hakları kuruluşları, Peşmerge ve Asayiş kuvvetlerinin rastgele tutuklamalar dâhil olmak üzere kanunlara aykırı hareket ettiğini bildirmiştir.¹⁸⁷⁴ Şubat 2021'de Erbil'deki bir Asayiş hapisanesinde gözaltında tutulan eylemcilerin ve sendikacıların fiziksel ve psikolojik şiddete maruz bırakıldıkları ve insanlık dışı gözaltı koşullarında tutuldukları da bildirilmiştir.¹⁸⁷⁵

KRI'daki Peşmerge kuvvetlerinin yapısı hakkında genel bilgiler için bkz. [KRI'daki Aktörler](#).

Türk askerî kuvvetleri

Türk kuvvetleri, Erbil vilayeti dâhil olmak üzere KRI'da konuşlanmıştır¹⁸⁷⁶ (Bradost bölgesi¹⁸⁷⁷ ve Erbil şehri¹⁸⁷⁸ gibi). Türkiye Cumhurbaşkanlığı'nın İletişim Başkanlığı, Temmuz 2020'de Erbil vilayetinin Hakurk ve Basyan bölgeleri ile Erbil şehri dâhil olmak üzere KRI genelinde 37 Türk askerî noktasının varlığını doğrulamıştır.¹⁸⁷⁹ Türkiye'nin KRI topraklarında ilave üsler kurma aşamasında olduğu bildirilmiştir.¹⁸⁸⁰ Nisan 2021'de Orta Doğu uzmanı akademisyen Arzu Yılmaz, merkezî hükûmetin kontrolündeki Irak Kürdistanı'nda ve Başika'da 5.000 Türk kuvvetinin konuşlandırıldığını tahmin etmiştir.¹⁸⁸¹ Aşağıdaki harita, Erbil ve Duhok vilayetlerindeki Türk ilerleyişinde askerî üsler ve bölgelerin konumlarını göstermektedir:

⁽¹⁸⁶⁷⁾ Bakr, M. J., The War at Home: The Need for Internal Security Sector Reform in Iraqi Kurdistan, MEI, July 2021, [url](#), p. 8

⁽¹⁸⁶⁸⁾ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2020 - Iraq, 30 March 2021, [url](#), p. 2

⁽¹⁸⁶⁹⁾ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2020 - Iraq, 30 March 2021, [url](#), p. 2

⁽¹⁸⁷⁰⁾ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2017 - Iraq, 20 April 2018, [url](#), p. 6

⁽¹⁸⁷¹⁾ Bakr, M. J., The War at Home: The Need for Internal Security Sector Reform in Iraqi Kurdistan, MEI, July 2021, [url](#), p. 5

⁽¹⁸⁷²⁾ Aziz, S. and Cottey, A., The Iraqi Kurdish Peshmerga: military reform and nation-building in a divided polity, 15 February 2021, [url](#), p. 226

⁽¹⁸⁷³⁾ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2020 - Iraq, 30 March 2021, [url](#), p. 3

⁽¹⁸⁷⁴⁾ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2020 - Iraq, 30 March 2021, [url](#), pp. 9-10

⁽¹⁸⁷⁵⁾ Euro-Med Human Rights Monitor, Protesters unlawfully detained and tortured in Iraqi Kurdistan, 8. February 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁷⁶⁾ Rudaw, Ankara has built nearly 40 'military points' in Kurdistan Region: Turkish presidency, 6 July 2020, [url](#)

⁽¹⁸⁷⁷⁾ Ahval, Turkish military digs deeper into Iraqi Kurdistan, 18 May 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁷⁸⁾ Rudaw, Ankara has built nearly 40 'military points' in Kurdistan Region: Turkish presidency, 6 July 2020, [url](#)

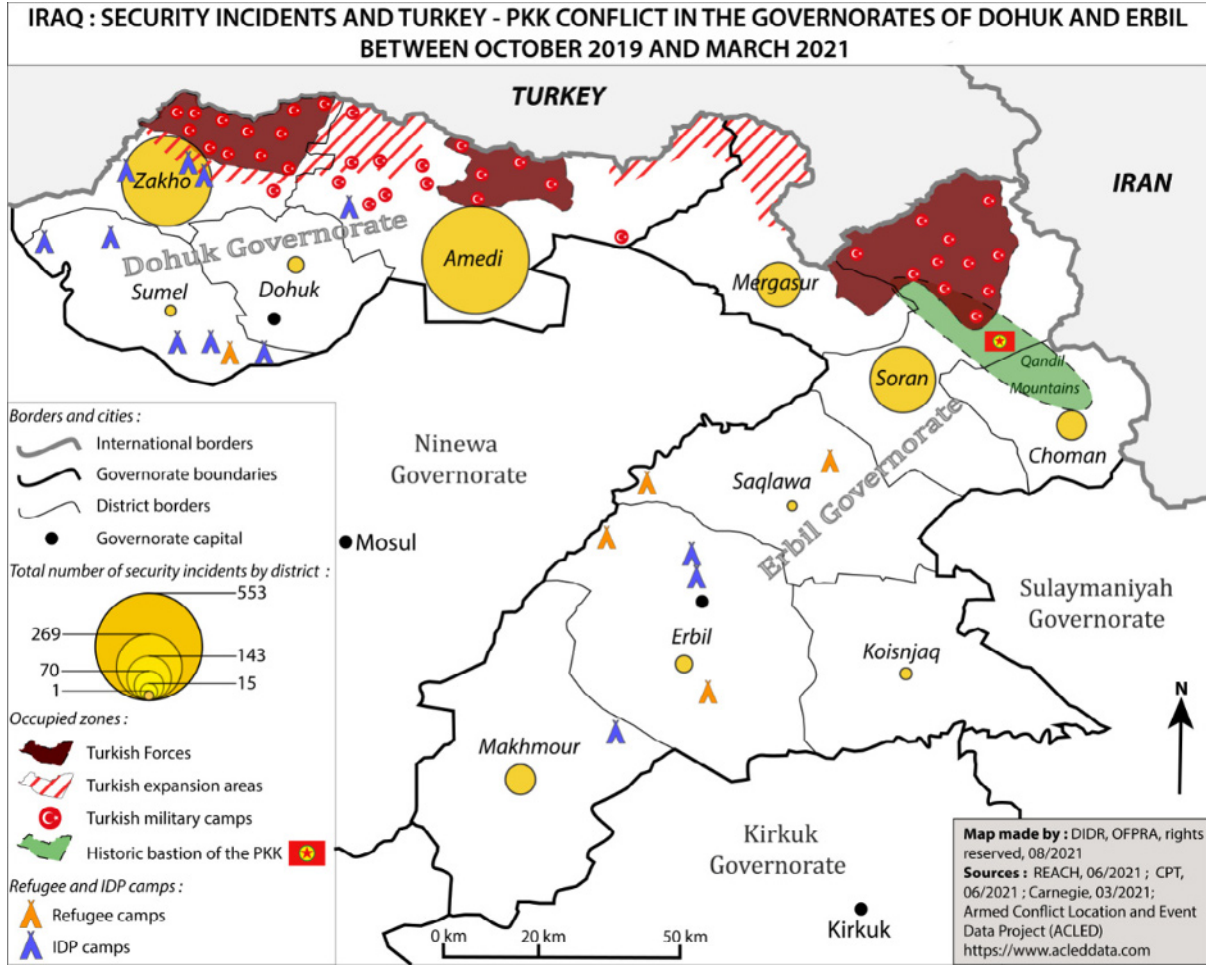
⁽¹⁸⁷⁹⁾ Rudaw, Ankara has built nearly 40 'military points' in Kurdistan Region: Turkish presidency, 6 July 2020, [url](#)

⁽¹⁸⁸⁰⁾ Ahval, Turkish military digs deeper into Iraqi Kurdistan, 18 May 2021, [url](#); Rudaw, Turkey sets up new military bases in Kurdistan Region, as air campaign continues: sources, 28 September 2020, [url](#)

⁽¹⁸⁸¹⁾ Al-Monitor, Turkey to establish new military base in Iraqi Kurdistan, 30 April 2021, [url](#)

Harita 20: Duhok ve Erbil vilayetlerinde şiddet olayları ve Türkiye - PKK çatışması © DIDR¹⁸⁸²

Kürdistan İşçi Partisi (PKK)

Kürdistan İşçi Partisi (PKK); 1970'lerde kurulan, 1984 yılında Türk hükûmetine karşı silahlı mücadele başlatan ve Türkiye'de bağımsız bir Kürt devleti çağrısı yapan Marksist-Leninist bir gruptur.¹⁸⁸³ ABD, AB ve Türkiye tarafından terör örgütü olarak tanımlanmaktadır. Kandil Dağları başta olmak üzere¹⁸⁸⁴ KRI'nın dağlık bölgelerinde konuşlanmış tahmini 5 000 savaşçısı vardır.¹⁸⁸⁵ Referans dönemde başta Mergasur¹⁸⁸⁶ ve Soran¹⁸⁸⁷ ilçeleri olmak üzere KRI ile Türkiye arasındaki sınır bölgelerinde PKK varlığı ve PKK-Türkiye arasında askerî çatışmalar bildirilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a göre PKK, Mahmur ilçesinde yer alan Mahmur mülteci kampında da varlık göstermektedir. Erdoğan, Mahmur mülteci kampını PKK için bir üye toplama yeri olarak tarif etmiştir.¹⁸⁸⁸ Ayrıca, PKK ve Kürt bölgesel yetkilileri

⁽¹⁸⁸²⁾ France, OFPRA, DIDR, Iraq: Map of Security Incidents and Turkey-PKK conflict in Dohuk and Erbil governorates", 1 August 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁸³⁾ BBC News, Who are Kurdistan Workers' Party (PKK) rebels?, 4 November 2016, [url](#)

⁽¹⁸⁸⁴⁾ Al Jazeera, Kurd vs Kurd: Fears of full-scale war rise in northern Iraq, 2 December 2020, [url](#)

⁽¹⁸⁸⁵⁾ FP, Iraqi Kurds Turn Against the PKK, 29 November 2020, [url](#)

⁽¹⁸⁸⁶⁾ ACLED, Regional Overview: Middle East 24-30 April 2021, 5 May 2021, [url](#); Kurdistan24, Over 65 villages in Kurdistan Region's Mergasur district unable to access public services due to PKK: Official, 1 November 2020, [url](#)

⁽¹⁸⁸⁷⁾ Kurdistan24, Turkish-PKK clashes cause residents of 117 villages to flee from Kurdistan Region's Sidakan, 7 November 2020, [url](#)

⁽¹⁸⁸⁸⁾ Cantenar, Ö. F., Turkey Conducting Targeted Killings of PKK Leaders in Iraq: What's Next?, Jamestown Foundation, 30 July 2021, [url](#)

arasındaki kavganın 2020'de özellikle de Duhok vilayetinde ve Erbil vilayetinin kuzey bölgelerinde arttığı ifade edilmiştir.¹⁸⁸⁹

İran devlet güçleri

Bu rapor yazıldığı sırada Erbil vilayetinde İran devlet güçleri tarafından operasyonlar gerçekleştirilmiştir.¹⁸⁹⁰ Saldırıları; Erbil vilayetinin Sidakan, Choman ve Haj Omran gibi¹⁸⁹¹ dağlık bölgelerinde başlatılmıştır¹⁸⁹². Rudaw'dan alıntılandığı üzere bir İranlı IRGC komutanı, “bu bölgede yer alan sivillerin, herhangi bir zarar görmemek adına söz konusu terör gruplarının üslerinden uzak durmaları” çağrısında bulunmuştur.¹⁸⁹³

Kürt-İranlı muhalefet grupları

İran karşıtı birçok İranlı Kürt silahlı grubun merkezi KRI'da bulunmakta ve üsleri İran kuvvetleri tarafından aralıklı olarak bombalanmaktadır.¹⁸⁹⁴ Bunlar arasında Kürdistan Demokratik Partisi (KDPI)¹⁸⁹⁵ ve Kürdistan Özgür Yaşam Partisi (PJAK)¹⁸⁹⁶ bulunmaktadır.

KDPI, 1990'larda Erbil vilayetindeki Köysancak ilçesine taşınmıştır. KRI'da siyasi açıdan aktiftir ve üyeleri eğitmektedir, ancak Irak içerisinde askerî harekâtlara katılmaktan kaçınmaktadır.¹⁸⁹⁷ 2021'de İran devlet güçleri tarafından drone saldırılarının hedefi olmuş, zayıat bildirilmemiştir.¹⁸⁹⁸ Ağustos 2021'de Kürdistan Demokratik Parti-İran (KDPI-I) merkezî komite (KDPI'dan çıkan ayrılıkçı bir grup) üyesi Musa Babakhani, Erbil'de bir otel odasında üzerinde işkence izleriyle ölü bulunmuştur.¹⁸⁹⁹ Ayrıca Temmuz 2021'de İranlı Kürt siyasi grup *Komala*'nın askerî kanadının Erbil'in Sidakan bucağında askerî eğitimlere katıldığı ve eğitim sırasında PKK üyeleriyle çatıştığı bildirilmiştir.¹⁹⁰⁰

Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD)

Mahmur ilçesi yakınındaki Karaçok Dağları, Peşmerge ve Irak kuvvetleri arasındaki güvenlik boşluğu nedeniyle uyuyan İŞİD hücreleri için “güvenli bir sığınak” olarak tanımlanmaktadır.¹⁹⁰¹ Mahmur'daki KDP temsilcilerinden Abdullah Tahir'e göre, İŞİD Karaçok Dağları'nın Mahmur tarafına inerek kaçırma olayları ve diğer faaliyetler gerçekleştirmiştir.¹⁹⁰² Koalisyon güçleri, Mahmur dağlık bölgesinde İŞİD'e karşı operasyonlar düzenlemiştir.¹⁹⁰³

⁽¹⁸⁸⁹⁾ US, OSAC, Iraq Country Security Report, 9 February 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁹⁰⁾ MEE, Iran launches air strikes on Kurdish separatist group in northern Iraq, 9 September 2021, [url](#); Al-Monitor, Iran strikes Kurdish Iranian group in Iraqi territory, 3 August 2020, [url](#); National (The), Iran shells Kurdish insurgents in Iraq, 20 September 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁹¹⁾ Rudaw, Iran attacks Kurdish groups in Iraq using warplanes, suicide drones: official, 9 September 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁹²⁾ New Arab (The), Iran destroyed headquarters of 'counter-revolutionaries' in Iraqi Kurdistan, 21 September 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁹³⁾ Rudaw, Iran attacks Kurdish groups in Iraq using warplanes, suicide drones: official, 9 September 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁹⁴⁾ Rudaw, Official from Iran's KDP-I killed in Erbil: party statement, 7 August 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁹⁵⁾ Also known as the Democratic Party of Iranian Kurdistan (PDKI)

⁽¹⁸⁹⁶⁾ AW, Iran urges Iraq to expel Iranian rebels from Kurdish region, 11 August 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁹⁷⁾ Okuducu, I., Iranian Kurdish Opposition in Erbil May Suffer as a Result of a US Withdrawal, LSE [Blog], 3 September 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁹⁸⁾ Rudaw, KDPI says will not be forced out of Kurdistan Region, 13 September 2021, [url](#)

⁽¹⁸⁹⁹⁾ Rudaw, Official from Iran's KDP-I killed in Erbil: party statement, 7 August 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁰⁰⁾ Rudaw, Clashes between PKK, Iranian Kurdish opposition group in Erbil province, 4 July 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁰¹⁾ Rudaw, Two hostages released by ISIS in Makhmour, 12 August 2021, [url](#); see also Kurdistan24, Coalition airstrikes hit 39 ISIS positions in Qarachogh near Makhmour, 23 March 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁰²⁾ Rudaw, Two hostages released by ISIS in Makhmour, 12 August 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁰³⁾ Guardian (The), RAF engaged in 10-day attack on Isis in Iraq this spring, 8 April 2021, [url](#); Rudaw, Ten ISIS militants killed in raids on Qarachogh mountain: Peshmerga commander, 11 November 2020, [url](#)

Halk Seferberlik Birimleri (PMU)

İran yanlısı PMU, Erbil Uluslararası Havalimanı yakınlarındaki bir ABD üssünü hedef almakla¹⁹⁰⁴ ve bir saldırıda havalimanını vurarak bir sivil yükleniciyi öldürmekle¹⁹⁰⁵ suçlanmaktadır.

ABD liderliğindeki koalisyon güçleri

ABD kuvvetleri Erbil'de, Erbil Uluslararası Havalimanı yakınlarında konuşlanmış durumdadır ve bu bölgede referans dönem boyunca iddialara göre PMU'nun düzenlediği roket ve drone saldırılarına uğramışlardır.¹⁹⁰⁶

2.9.4 Güncel güvenlik eğilimleri

Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler

ABD Denizaşırı Güvenlik Danışma Konseyi'nin (OSAC) Şubat 2021 Irak Ülke Güvenliği Raporu'na göre mevcut iç siyasi bölünmelere, PKK'yı hedef alan Türk askerî faaliyetlerine ve süregelen IŞİD tehdidine rağmen KRI, "nispeten güvende" kalmayı sürdürmüştür.¹⁹⁰⁷ Devam eden IŞİD tehdidine ek olarak Kandil'in dağlık bölgeleri, Mahmur ve Türkiye sınırı yakınları (Türkiye'nin düzenli askerî faaliyetleri nedeniyle) daha özel olarak riskli olmuştur.¹⁹⁰⁸ Ne var ki ACLED'in veri tabanına göre Erbil vilayeti, Duhok'tan sonra referans dönemde Irak'ta şiddet olayları bakımından ikinci en yüksek rakamı kaydetmiştir. Kaydedilen güvenlik olayları, Revandiz ve Mahmur ilçelerinde yoğunlaşmaktadır.¹⁹⁰⁹

Türkiye - PKK çatışması

ACLED, Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasında Erbil vilayetinde PKK karşıtı Türk saldırılarına veya Türk kuvvetleriyle PKK savaşçıları arasındaki çatışmalara ilişkin 399 olay bildirmiştir.¹⁹¹⁰ BM, referans dönemde KRI'da PKK karşıtı Türk operasyonlarının devam ettiğini bildirmiştir.¹⁹¹¹ Türkiye Savunma Bakanı, Ocak 2021 ile Temmuz 2021 arasında 1.581 PKK militanının Türk kuvvetleri tarafından öldürüldüğünü ya da esir alındığını öne sürmüştür. PKK, Nisan 2021 ile Temmuz 2021 arasında PKK savaşçılarının 494 Türk askerini öldürdüğünü ve 63 askeri

⁽¹⁹⁰⁴⁾ Al Jazeera, Iran-backed PMFs are destabilising Iraq's disputed regions, 8 May 2021, [url](#); VOA, Iraqi Kurds Fear Escalation of Iran-Backed Rocket Attacks, 27 April 2021, [url](#); Forbes, Iraqi Militia Attacks Against Kurdish Peshmerga Benefit The Islamic State, 31 March 2021, [url](#); MEE, Erbil attack a warning to Iraqi Kurds, not the US, say Shia commanders, 23 February 2021, [url](#); Rudaw, Rockets targeting Erbil launched more than 1,000 meters from PMF checkpoint: brigade commander, 1 October 2020, [url](#); Reuters, Iran-backed groups behind Erbil rocket attack: Iraqi Kurdish security agency, 30 September 2020, [url](#)

⁽¹⁹⁰⁵⁾ MEE, Erbil attack a warning to Iraqi Kurds, not the US, say Shia commanders, 23 February 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁰⁶⁾ Rudaw, US to reduce combat troops in Erbil, Anbar by month's end: Iraqi military, 17 September 2021, [url](#); Reuters, Explosives-laden drone targets U.S. forces at Iraq's Erbil airport, 14 April 2021, [url](#); AW, Erbil rocket attacks send Iranian threatening message, 2 October 2020, [url](#)

⁽¹⁹⁰⁷⁾ US, OSAC, Iraq Country Security Report, 9 February 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁰⁸⁾ UK, gov.uk, Foreign travel advice Iraq, as of October 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁰⁹⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, Iraq, 1 August 2020 - 31 October 2021, [url](#)

⁽¹⁹¹⁰⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, Iraq, 1 August 2020 - 31 October 2021, [url](#)

⁽¹⁹¹¹⁾ UNSG, Implementation of resolution 2576 (2021) [S/2021/700], 3 August 2021, [url](#), para. 20; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/426], 4 May 2021, [url](#), para. 23; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/120], 8 February 2021, [url](#), para. 21; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2020/1099], 10 November 2020, [url](#), para. 30

yaraladığını doğrulamış, 63 PKK üyesinin öldürüldüğünü de kabul etmiştir.¹⁹¹² Türkiye ile PKK arasındaki çatışmalar sonucunda siviller yerlerinden edilmiş, yaralanmış ve öldürülmüş; ayrıca çiftlikleri, hayvanları veya diğer mal varlıkları zarar görmüştür.¹⁹¹³

Türk kuvvetleri Nisan 2021'de KRI'da PKK'yı hedef alan Pençe-Şimşek operasyonunu başlatmıştır. Operasyon kapsamında Türkiye ile PKK arasındaki çatışmalar yoğunlaşırken Türkiye KRI'nın içlerine ilerlemiş ve ilave üsler inşa etmiştir. CPT'ye göre sınır bölgelerinde yaşayan siviller Türk bombardımanlarından kritik düzeyde etkilenmiştir. Siviller köylerini boşaltmak zorunda kalmış, araziler ve arı kovanları tahrip edilmiştir.¹⁹¹⁴ ACLED, Türk Pençe-Şimşek operasyonu kapsamında Erbil vilayetinin Avaşın ve Kandil Dağları bölgelerini hedef alan hava saldırıları yapıldığını kaydetmiştir.¹⁹¹⁵ Türk Silahlı Kuvvetleri, 23 Nisan 2021'de Avaşın'de yoğun hava bombardımanı gerçekleştirmiştir. "Pençe-Şimşek" operasyonu kapsamındaki bu bombardımanlar, bölgede 16 köyün terk edilmesine neden olmuştur.¹⁹¹⁶

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Erdoğan Haziran 2021'in başlarında Erbil vilayetindeki Kandil dağlarını ve Mahmur kampını¹⁹¹⁷ (1990'larda Türkiye'den kaçan Kürt mültecilerin kampı)¹⁹¹⁸ PKK'nın güvenli sığınağı olarak adlandırmıştır ve her iki yer de Türk güvenlik güçleri tarafından arka arkaya hedef alınmıştır.¹⁹¹⁹ Haziran 2021'de Mahmur mülteci kampına yönelik bir Türk drone saldırısında üç kişinin öldüğü ve iki kişinin yaralandığı bildirilmiştir.¹⁹²⁰

Kasım 2020'de Mergasur ilçesinin belediye başkanı Ghafour Ahmed, ilçenin dış bölgelerindeki 65 köye ... PKK varlığı nedeniyle temel hizmetler verilmediğini iddia etmiştir.¹⁹²¹ Aynı ay Türk kuvvetler ile PKK arasında devam eden çatışmaların, Erbil vilayetinin kuzeyinde yer alan Sidakan bucağındaki 117 köyün boşaltılmasına neden olduğu bildirilmiştir. Bölge sakinleri, evlerin ve tarım arazilerinin ciddi zarar gördüğünü ve sivillerin yaralandığını bildirmiştir. Yerel görevlilerden Ehsan Chalabi'ye göre "2019'dan beri tarım arazileri ve meyve bahçeleri dâhil olmak üzere 1.400 dönümden fazla arazi yanmıştır". Ayrıca Türkiye - PKK çatışmasının ciddi şekilde etkilediği bir diğer bölge olarak tanımlanan Bradost bölgesinin sakinleri köylerini terk etmeye zorlanmıştır.¹⁹²²

Bunun yanı sıra KRI'daki PKK operasyonları nedeniyle KDP ve PKK arasındaki gerilimlerin yükseldiği, bunun da bir Kürt iç savaşı patlak vereceğine dair korkular doğurduğu bildirilmiştir.¹⁹²³

⁽¹⁹¹²⁾ Rudaw, More than 1,000 'terrorists neutralized' in northern Iraq since January: Turkish defense minister, 27 July 2021, [url](#)

⁽¹⁹¹³⁾ Kurdistan24, Kurdistan Region calls on PKK, Turkey to stop endangering civilians, 25 August 2021, [url](#)

⁽¹⁹¹⁴⁾ CPT, No Return: The Civilian Impact of Turkey's Operation Claw-Lightning, 3 June 2021, [url](#), p. 4

⁽¹⁹¹⁵⁾ ACLED, Regional Overview: Middle East 24-30 April 2021, 5 May 2021, [url](#)

⁽¹⁹¹⁶⁾ CPT, No Return: The Civilian Impact of Turkey's Operation Claw-Lightning, 3 June 2021, [url](#), p. 9

⁽¹⁹¹⁷⁾ Cantenar, Ö. F., Turkey Conducting Targeted Killings of PKK Leaders in Iraq: What's Next?, Jamestown Foundation, 30 July 2021, [url](#)

⁽¹⁹¹⁸⁾ France 24, Turkish drone attack kills three civilians in northern Iraq Kurdish refugee camp, 5 June 2021, [url](#), Rudaw, Turkey bombs Makhmour camp, killing three: Peshmerga commander, 5 June 2021, [url](#)

⁽¹⁹¹⁹⁾ Cantenar, Ö. F., Turkey Conducting Targeted Killings of PKK Leaders in Iraq: What's Next?, Jamestown Foundation, 30 July 2021, [url](#)

⁽¹⁹²⁰⁾ France 24, Turkish drone attack kills three civilians in northern Iraq Kurdish refugee camp, 5 June 2021, [url](#)

⁽¹⁹²¹⁾ Kurdistan24, Over 65 villages in Kurdistan Region's Mergasur district unable to access public services due to PKK: Official, 1 November 2020, [url](#)

⁽¹⁹²²⁾ Kurdistan24, Turkish-PKK clashes cause residents of 117 villages to flee from Kurdistan Region's Sidakan, 7 November 2020, [url](#)

⁽¹⁹²³⁾ Al Jazeera, Kurd vs Kurd: Fears of full-scale war rise in northern Iraq, 2 December 2020, [url](#); FP, Iraqi Kurds Turn Against the PKK, 29 November 2020, [url](#); Al-Monitor, Deadly attacks stoke KDP-PKK tensions in Iraqi Kurdistan, 16 June 2021, [url](#); Mena Affairs, The inevitable conflict between the PKK and KDP in Iraq, 9 August 2021, [url](#)

İran faaliyetleri

Ağustos 2020'de İran drone'ları ve topçu bombardımanları Erbil vilayetinin dağlık Barbzın bölgesindeki KDPI üslerini vurmuş, zayıf bildirilmemiştir.¹⁹²⁴ Ekim 2020'de ilçenin belediye başkanı Ehsan Chalabi, Erbil'in Sidakan bucağındaki sınır köylerinin İran kuvvetleri tarafından bombalandığını bildirmiştir.¹⁹²⁵ Eylül 2021 başlarında İran, Erbil vilayetinin Sidakan ve Choman bölgelerinde KDPI'ya karşı hava saldırıları gerçekleştirmiştir.¹⁹²⁶ Bombardıman birkaç gün devam etmiş, ilçenin belediye başkanına göre İran topçu kuvvetleri Sidakan'daki bir köyü iki kez bombalamıştır.¹⁹²⁷ Eylül 2021 ortalarında Sidakan bölgesi bir kez daha İran askerî kuvvetleri tarafından bombalanmıştır. Yerel yetkililer, bölgedeki çiftliklerin ve doğal yaşamın zarar gördüğünü bildirmiştir.¹⁹²⁸ Birkaç gün sonra İran silahlı kuvvetlerinin kurmay başkanı, KRI içerisindeki İranlı-Kürt muhalefet gruplarına karşı askerî operasyonlarını genişletme planlarını dile getirmiştir.¹⁹²⁹

İŞİD faaliyetleri

Ekim 2021'de Mahmur ilçesinde yaşayanlar, İŞİD ve PMU'nun oluşturduğu tehditler nedeniyle bölgede güvenlik durumunun kötüye gittiğini bildirmiştir. Halk, "koruma için Irak kuvvetlerine ve silahlı milislere güvenemediklerini" iddia etmiştir. 2017 yılındaki Kürt bağımsızlık referandumunun ardından Irak ulusal kuvvetleri bölgeyi ele geçirdikten sonra İŞİD'in bölgede ortaya çıktığı ve üç yıl sonra da yerel köylüleri ve çiftçileri tehdit etmeyi sürdürdüğü bildirilmektedir.¹⁹³⁰ 2020 ve 2021'de koalisyon kuvvetleri, İŞİD'i sürmek amacıyla Karaçok Dağları'nda ve Mahmur yakınlarında birçok hava saldırısı gerçekleştirmiştir.¹⁹³¹

Ağustos 2021'de İŞİD üyeleri Erbil-Mahmur yolu üzerinde sahte bir kontrol noktası kurmuş ve Mahmur'dan gelen dokuz sivil kaçırılmıştır. Bunlardan dördü kaçmayı başarmıştır.¹⁹³² Kaçırılanlardan ikisi bir hafta sonra serbest bırakılmış, ancak bu sefer de genç bir çoban İŞİD tarafından kaçırılmıştır. Bir Peşmerge komutanına göre İŞİD, sivilleri ve ana altyapıyı hedef almıştır.¹⁹³³ Pukmedia ayrıca Mahmur ilçesinde ve Karaçok Dağları'nın yakınlarında İŞİD faaliyetlerinin arttığını, kafa kesme ve kaçırma olayları yaşandığını bildirmiştir.¹⁹³⁴ Eylül 2021'de Kürt güvenlik güçleri, Erbil şehrinde terör eylemleri planladığı iddia edilen İŞİD üyelerinin tutuklandığını duyurmuştur.¹⁹³⁵ Aynı ay Mahmur ilçesinde bir İŞİD saldırısında aralarında milis savaşçıları ve sivillerin bulunduğu dört kişi ölmüş ve yedi kişi yaralanmıştır. Bunun Mahmur ilçesinde bir haftadan kısa bir arayla ikinci İŞİD saldırısı olduğu söylenmiştir.¹⁹³⁶

⁽¹⁹²⁴⁾ Rudaw, Iran strikes Kurdish opposition party base in Kurdistan Region territory, 3 August 2020, [url](#)

⁽¹⁹²⁵⁾ Rudaw, Iran shells border villages in Erbil province, 29 October 2020, [url](#)

⁽¹⁹²⁶⁾ MEE, Iran launches air strikes on Kurdish separatist group in northern Iraq, 9 September 2021, [url](#); Rudaw, Iran attacks Kurdish groups in Iraq using warplanes, suicide drones: official, 9 September 2021, [url](#)

⁽¹⁹²⁷⁾ Shafaq News, Iran intensified its artillery shells north of Erbil, 11 September 2021, [url](#)

⁽¹⁹²⁸⁾ Basnews, Iran Bombards Kurdistan Border Areas Again, 13 September 2021, [url](#)

⁽¹⁹²⁹⁾ EPIC, ISHM: September 16 – September 23, 2021, 23 September 2021, [url](#)

⁽¹⁹³⁰⁾ Kurdistan24, Residents, officials say security in disputed Makhmour deteriorating due to ISIS, militias, 9 October 2021, [url](#)

⁽¹⁹³¹⁾ Guardian (The), RAF engaged in 10-day attack on Isis in Iraq this spring, 8 April 2021, [url](#); Kurdistan24, Coalition airstrikes hit 39 ISIS positions in Qarachogh near Makhmour, 23 March 2021, [url](#); Rudaw, Ten ISIS militants killed in raids on Qarachogh mountain: Peshmerga commander, 11 November 2020, [url](#)

⁽¹⁹³²⁾ North Press Agency, ISIS members set up checkpoint, kidnap civilians on Iraqi's Erbil-Makhmur road, 7 August 2021, [url](#)

⁽¹⁹³³⁾ Rudaw, Two hostages released by ISIS in Makhmour, 12 August 2021, [url](#)

⁽¹⁹³⁴⁾ Pukmedia, Makhmur: ISIS terrorists behead man, abduct another, 9 August 2021, [url](#)

⁽¹⁹³⁵⁾ Rudaw, Kurdish forces arrest ISIS suspects plotting attacks in Erbil, 5 September 2021, [url](#)

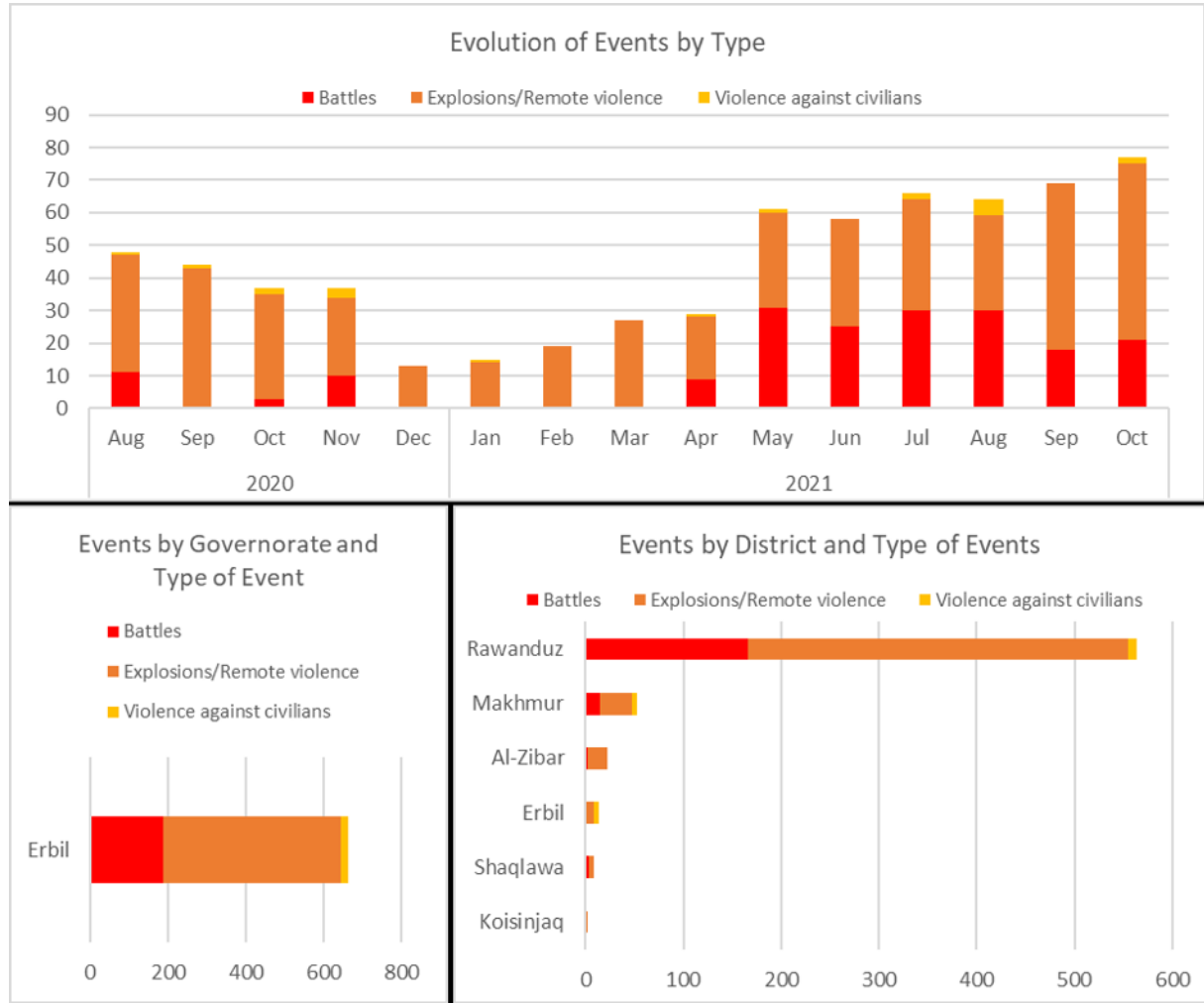
⁽¹⁹³⁶⁾ Shafaq News, Four deaths in ISIS attack on Makhmur, Nineveh, 11 September 2021, [url](#)

Güvenlik olayları

ACLED, Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasında Erbil vilayetinde çoğunluğu Revandiz ilçesinde gerçekleşen 188 çatışma, 457 patlama olayı/uzaktan şiddet ve sivillere karşı 19 şiddet vakası olmak üzere toplam 664 güvenlik olayı bildirmiştir.¹⁹³⁷ Referans dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıdaki şekil 23'te gösterilmektedir.

Şekil 18: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Erbil vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi¹⁹³⁸

Örnek olaylar

- Ekim 2020'de Makhmur ilçesinde bir IED patlaması sonucu üç sivil ölmüş ve bir kişi yaralanmıştır.¹⁹³⁹

⁽¹⁹³⁷⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, <https://acleddata.com/data-export-tool/>; please note that as explained under 2.9.1, some sources refer to a different district order, where the area making up Rawanduz district is instead split into several districts and referred to as either Soran, Choman, or Mergasur.

⁽¹⁹³⁸⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, <https://acleddata.com/data-export-tool/>

⁽¹⁹³⁹⁾ KirkukNow, Father, two sons killed in IED explosion: Makhmur district, 20 October 2020, [url](http://www.kirkuknow.com)

- 15 Şubat 2021'de Erbil Uluslararası Havalimanı'nı hedef alan füzelerle bir yüklenici ölmüş, bir ABD askeri dâhil olmak üzere dokuz kişi yaralanmıştır.¹⁹⁴⁰
- 18 Nisan 2021'de Sidakan bucağında PKK tarafından yerleştirildiği iddia edilen yol kenarındaki bir IED'nin patlaması sonucu aracında bulunan bir sivil yaralanmıştır.¹⁹⁴¹
- 5 Haziran 2021'de Mahmur mülteci kampında yaşanan Türk drone saldırısı sonucu üç sivil ölmüş ve iki kişi yaralanmıştır.¹⁹⁴²
- 26 Haziran 2021'de üç "patlayıcı yüklü drone" Erbil'in kuzeydoğusunda, Bragh yakınındaki bir evi vurmuş ve yalnızca maddi hasara neden olmuştur. Rudaw'dan alıntılanıldığı üzere güvenlik kaynakları ve görgü tanıklarına göre saldırılar, "yapım aşamasındaki yeni ABD konsoloslughuna birkaç kilometre uzaklıkta" bir yerde meydana gelmiştir.¹⁹⁴³
- 6 Ağustos 2021'de IŞİD, Erbil-Mahmur yolu üzerinde sahte bir kontrol noktası kurmuş ve Mahmur'dan gelen dokuz sivil kaçırılmıştır. Bunlardan dördü kaçmayı başarmıştır.¹⁹⁴⁴
- 9 Ağustos 2021 haftasında IŞİD, Makhmur'da 18 yaşında bir çobanı kaçırmıştır.¹⁹⁴⁵
- 11 Eylül 2021'de ABD askerî kuvvetlerinin konuşlandığı Erbil Uluslararası Havalimanı'na patlayıcı yüklü iki adet drone saldırısı düzenlenmiştir. Herhangi bir zayıt bildirilmemiştir.¹⁹⁴⁶
- 30 Eylül 2021'de Erbil'in Şeklave kasabası yakınlarındaki Harir bucağında iki aile arasındaki kan davası bağlamında bir arazi parçasındaki kavgada polis dâhil olmak üzere üç kişi ölmüş ve üç kişi de yaralanmıştır.¹⁹⁴⁷

2.9.5 Sivil zayıt

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları¹⁹⁴⁸ ve sivil zayıt sayısı aşağıdaki tablo 13'te gösterilmektedir.

Tablo 13: 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Erbil vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıtın sayısı¹⁹⁴⁹

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt
Erbil	5	0	1	1	6	1	11	12

⁽¹⁹⁴⁰⁾ MEE, Erbil attack a warning to Iraqi Kurds, not the US, say Shia commanders, 23 February 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁴¹⁾ EPIC, ISHM: April 15 – April 22, 2021, 22 April 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁴²⁾ France 24, Turkish drone attack kills three civilians in northern Iraq Kurdish refugee camp, 5 June 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁴³⁾ Rudaw, Multiple drones hit northeast of Erbil, no casualties: sources, 26 June 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁴⁴⁾ North Press Agency, ISIS members set up checkpoint, kidnap civilians on Iraqi's Erbil-Makhmur road, 7 August 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁴⁵⁾ Rudaw, Two hostages released by ISIS in Makhmour, 12 August 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁴⁶⁾ Reuters, Drone attack hits near U.S. forces in Erbil, northern Iraq – officials, 11 September 2021, [url](#); Al Jazeera, Iraq's Erbil airport targeted in drone attack: Kurdish officials, 11 September 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁴⁷⁾ Rudaw, Three shot dead in family feud in Erbil province, 1 October 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁴⁸⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıta yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun [Giriş](#) kısmındaki [Kaynaklar](#) bölümüne bakın.

⁽¹⁹⁴⁹⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

2.9.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

iMMAP, Ağustos 2020 - Şubat 2021 dönemi için Kuzey Irak'taki patlayıcı tehlikesi olaylarıyla ilgili olarak aylık risk düzeyi izleme haritaları yayımlamıştır. Ağustos, Ekim ve Kasım 2020 ile Ocak ve Şubat 2021 aylarında Mahmur ilçesi patlayıcı madde tehlikesi düşük olarak değerlendirilmiş (dört ila dokuz olay), Aralık 2020'de orta derecede riskli olarak sınıflandırılmış (beş ila sekiz olay) ve Eylül 2020'de kaydedilen dokuz ila on üç olay nedeniyle yüksek riskli olarak değerlendirilmiştir.¹⁹⁵⁰

2020 ve 2021 yıllarındaki çeşitli olaylarda iddialara göre İran yanlısı PMU tarafından ABD yönetimindeki uluslararası koalisyon gruplarının konuşlandığı Erbil Uluslararası Havalimanı'na ve havalimanının askerî bölümüne yönelik hava saldırıları düzenlenmiş ve bunların sonucunda önemli maddi hasar meydana gelmiştir.¹⁹⁵¹ Referans dönemde Erbil vilayeti ve çevresindeki köylerde Türk¹⁹⁵² ve İran¹⁹⁵³ hava saldırılarının maddi hasara neden olduğu bildirilmiştir.

Mine Action Review'e göre 2020'nin sonunda Erbil vilayetinde yaklaşık 48 milyon metrekarelik bir alanı kaplayan 335 onaylanmış tehlikeli alan (CHA) bulunmaktadır.¹⁹⁵⁴ Erbil Mayın Faaliyet Müdürlüğü'nün medya ofisi başkanı Rabar Anwar, bir röportajda Erbil vilayetinin "mayınlardan yaklaşık %65 oranında temizlendiğini" belirtmiştir. 2020'de en az 18 kişi KRI'da kara mayınları yüzünden ölmüş veya yaralanmıştır. Ocak ve Mayıs 2021 arasında altı kişi mayına denk gelmiş, bunlardan ikisi ölümcül yaralanmıştır.¹⁹⁵⁵ Nisan 2021'de gerçekleşen patlamada bir kişinin yaralanması nedeniyle Erbil vilayetinin Sidakan bölgesindeki kar mayınlarının tehlikeli olduğu bildirilmiştir.¹⁹⁵⁶ Aynı ay Erbil'in Choman ilçesinde bir adam mayın patlamasında ölmüştür.¹⁹⁵⁷ Ekim 2021'de Erbil vilayetinin Soran ilçesindeki Haj Omran'da bir çiftçi kara mayını nedeniyle hayatını kaybetmiştir. 1980'lerdeki Irak-İran savaşının ardından sınır bölgelerinde hâlâ milyonlarca patlamamış kara mayını ve KRI'da tahminen 3.000 mayın tarlası bulunduğu bildirilmektedir.¹⁹⁵⁸

ABD Denizaşırı Güvenlik Danışma Konseyi'nin (OSAC) Erbil için Aralık 2020 tarihli Suç ve Güvenlik Raporu, KRI'da yol kenarlarındaki IED'lerin "yaygın olmadığını", "özellikle daha önce IŞİD kontrolü altındaki bölgelerde" daha küçük el patlayıcıları ve patlamamış mühimmat (UXO) bulunduğunu belirtmiştir.¹⁹⁵⁹

2.9.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

Erbil vilayetinde yaşayan çok sayıda ÜYEK'in 2014-2017 yılları arasında IŞİD tarafından yerinden edildiği bildirilmiştir.¹⁹⁶⁰ 8 Kasım 2020'de Irak hükûmeti, KRI dışında IŞİD ile çatışmalar

⁽¹⁹⁵⁰⁾ iMMAP, Humanitarian Access Response: Risk level Monitoring Maps of the "Explosive Hazard Incident" on the District level for the 7 Governorates (Nov. 2019 - Feb. 2021), 1 March 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁵¹⁾ US, OSAC, Iraq Country Security Report, 9 February 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁵²⁾ Rudaw, Suspected Turkish airstrikes damage homes in Erbil village, 5 October 2021, [url](#); Kurdistan24, Kurdistan Region calls on PKK, Turkey to stop endangering civilians, 25 August 2021, [url](#); Kurdistan24, Turkish-PKK clashes cause residents of 117 villages to flee from Kurdistan Region's Sidakan, 7 November 2020, [url](#)

⁽¹⁹⁵³⁾ Basnews, Iran Bombards Kurdistan Border Areas Again, 13 September 2021, [url](#); Shafaq News, Iran intensified its artillery shells north of Erbil, 11 September 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁵⁴⁾ Mine Action Review, Iraq Clearing the Mines 2021, n.d., [url](#), p. 159

⁽¹⁹⁵⁵⁾ Rudaw, Man killed by mine in Erbil's Choman district, 10 Mai 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁵⁶⁾ Rudaw, Suspected Turkish airstrikes damage homes in Erbil village, 5 October 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁵⁷⁾ Rudaw, Man killed by mine in Erbil's Choman district, 10 Mai 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 6 – May 13, 2021, 13 May 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁵⁸⁾ Rudaw, Landmine kills one on Kurdistan Region-Iran border, 15 October 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁵⁹⁾ US, OSAC, Iraq 2020 Crime & Safety Report: Erbil, 5 December 2020, [url](#), p. 2

⁽¹⁹⁶⁰⁾ UNOCHA, Iraq: 2021 Humanitarian Response Plan, 7 February 2021, [url](#), p. 48

sırasında yerinden edilmiş ÜYEK'ler için kampları kapatma kararı almıştır.¹⁹⁶¹ Aralık 2020 tarihinde KRG, ÜYEK'lerin KRI'daki kamplardan geldikleri bölgelere geri dönmeye zorlanmamaları gerektiği konusunda Irak hükûmeti ile anlaşmıştır.¹⁹⁶² Erbil ilçesindeki Baharka kampı (4.528 ÜYEK) ve Harshm kampı (1.434 ÜYEK) ve Erbil vilayetinin Makhmur ilçesindeki Debaga 1 kampı (7.450 ÜYEK) için 14 Ocak 2021 tarihi itibarıyla kapatma duyurusu yapılmamıştır.¹⁹⁶³

Protection Cluster, Ağustos-Ekim 2020 arasında Erbil'de tahmini olarak 1.254 kişiye ev sahipliği yapan 5 gayriresmî ÜYEK alanı tespit etmiştir.¹⁹⁶⁴ IOM verilerine göre 30 Eylül 2021 itibarıyla Erbil vilayetinde 231.638 ÜYEK kayıtlıdır. Bunlar Ninova (%47), Anbar (%30), Selahaddin (%10), Bağdat (%5), Kerkük (%4) ve Erbil'in (%3) yanı sıra Diyala ve Babil'den (toplam %1'den az) gelmiştir.¹⁹⁶⁵ Erbil vilayetinde ÜYEK nüfusu çoğunlukla Erbil ilçesinde (%93) yoğunlaşmaktadır. Nüfusun daha az bir kısmı Mahmur (%3), Şeklave (%2), Köysancak (%1) ve Soran'ın (%1) yanı sıra Mergasur ilçesinde (210 kişi) yaşamaktadır.¹⁹⁶⁶ 786 ÜYEK; çadırlar, geçici sığınaklar, çamurdan evler ya da koruganlar, kamu binaları veya toplu sığınaklar gibi IOM tarafından kritik olarak sınıflandırılan sığınaklarda yaşamaktadır.¹⁹⁶⁷

IOM, Ağustos ve Eylül 2021'de Kerkük ve Ninova vilayetlerinde Erbil'den gelen 1.749 ÜYEK bulunduğunu belgelemiştir.¹⁹⁶⁸ IOM'ye göre aynı dönemde Erbil vilayetine 60.432 ÜYEK geri dönmüştür.¹⁹⁶⁹ Güvenlik endişeleri, ÜYEK'lerin geri dönüşünü engellemiştir.¹⁹⁷⁰ Erbil ve Bağdat tarafından talep edilen tartışmalı bölgelerin hâlâ IŞİD militanlarına ve uyuyan hücrelere yatkın olduğu iddia edilmiş ve bu durum ÜYEK'lerin muhtemel geri dönüşleriyle ilgili endişe duymalarına neden olmuştur.¹⁹⁷¹ Mart ve Nisan 2021 arasında yapılan bir değerlendirme, Erbil vilayetindeki ÜYEK'lerin güvenlik ve emniyetine ilişkin ciddiyet seviyesinin düşük olduğunu göstermiştir.¹⁹⁷²

Vilayetin kuzeyinde Türk kuvvetleri ile PKK savaşçıları arasında 2020 sonbaharında çıkan çatışmalar, Sidhan bucağındaki 100'ü aşkın köyün tahliye edilmesine¹⁹⁷³ ve Mergasur bucağındaki 50'yi aşkın köyün terk edilmesine neden olmuştur.¹⁹⁷⁴

⁽¹⁹⁶¹⁾ VOA, Aid Agencies Blast Iraqi Decision to Close IDP Camps During Pandemic, 15 November 2020, [url](#)

⁽¹⁹⁶²⁾ KirkukNow, Erbil and Baghdad agree on voluntary return of IDPs, 4 December 2020, [url](#)

⁽¹⁹⁶³⁾ CCCM Cluster and UNOCHA, IRAQ: Camp Closure Status – Date: 14 January 2021 [Map], 17 January 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁶⁴⁾ Protection Cluster, Strategic and Operational Guidance for Humanitarian Response in Informal Sites/ Settlements: Strategic Guidance and Principles for the Response in Informal Sites, 2 March 2021, [url](#), p. 3

⁽¹⁹⁶⁵⁾ EUAA analysis based on IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁶⁶⁾ EUAA analysis based on IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁶⁷⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁶⁸⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁶⁹⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, Returnee 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁷⁰⁾ Protection Cluster, Iraq – Protection Monitoring System, Report 1, February 2021, [url](#), p. 8

⁽¹⁹⁷¹⁾ Zhyan, 200 displaced families returned to their areas of origin: Saladin deputy governor, 14 July 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁷²⁾ IOM Iraq, DTM: Findings Round One, Data Collection Period: March-April 2021 [Table], October 2021, [url](#), p. 4

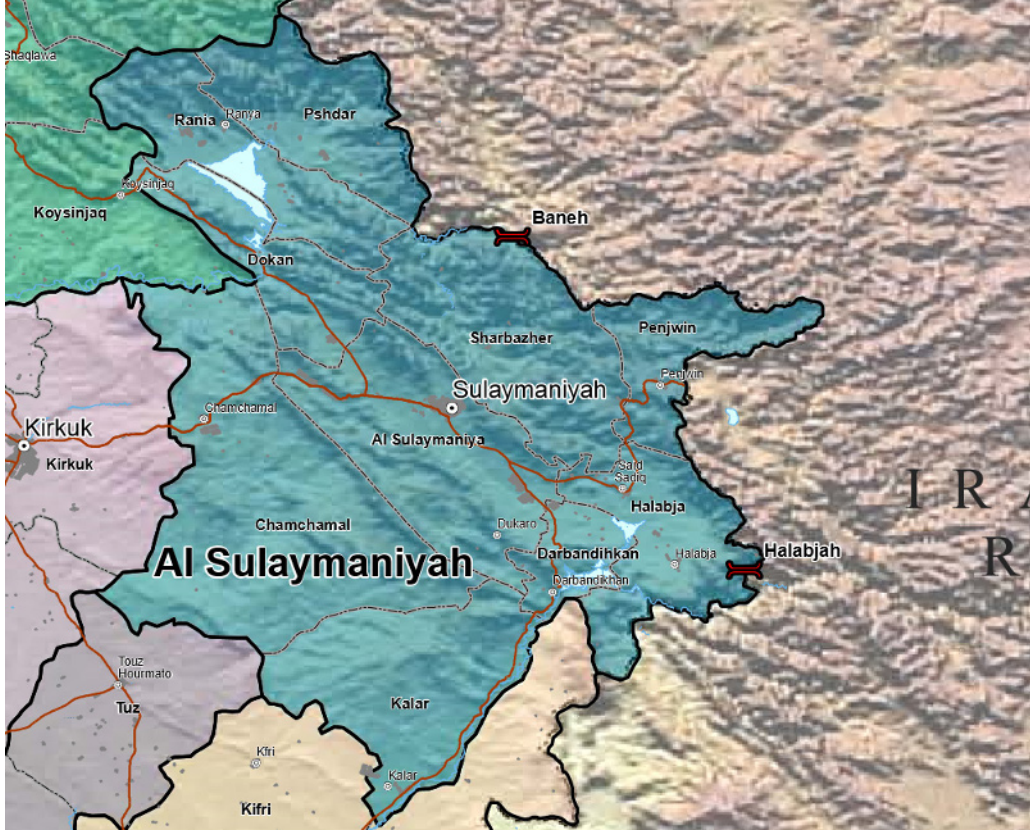
⁽¹⁹⁷³⁾ Rudaw, 504 villages emptied due to Turkey-PKK war: Kurdistan parliament report, 5 September 2020, [url](#); Kurdistan24, Turkish-PKK clashes cause residents of 117 villages to flee from Kurdistan Region's Sidakan, 7 November 2020, [url](#)

⁽¹⁹⁷⁴⁾ Rudaw, 504 villages emptied due to Turkey-PKK war: Kurdistan parliament report, 5 September 2020, [url](#)

2.10 Süleymaniye

Harita 21: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte Süleymaniye vilayeti, © Birleşmiş Milletler¹⁹⁷⁵

2.10.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Temel coğrafya

Süleymaniye vilayeti, Irak'ın kuzeydoğu kesiminde yer almakta ve KRI'nın bir parçasını oluşturmaktadır. Erbil, Kerkük, Selahaddin ve Diyala vilayetleriyle iç sınırları; ayrıca İran İslam Cumhuriyeti ile uluslararası sınırı vardır.¹⁹⁷⁶ Süleymaniye vilayeti; yönetim merkezi Süleymaniye'nin yanı sıra Pshdar, Rania, Dukan, Sharbazher, Çemçemal, Kalar, Darbandikhan, Halepçe ve Penjwen ilçelerinden oluşmaktadır.¹⁹⁷⁷ Çemçemal ve Kalar ilçeleri, Bağdat ile Erbil arasındaki tartışmalı bölgeleri oluşturan Garmıyan idari bölgesinin bir parçasıdır.¹⁹⁷⁸ Vilayetin güneydoğusunda yer alan Halepçe, Irak hükümeti tarafından Aralık 2013'te¹⁹⁷⁹ ve KRG

⁽¹⁹⁷⁵⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽¹⁹⁷⁶⁾ IAU, Sulaymaniyah Governorate Profile, November 2010, [url](#), p.1; UNOCHA and iMMAP, Iraq: Al-Sulaymaniyah Governorate Reference Map 2020, 5 May 2020, [url](#); NCCI, Sulaymaniyah Governorate Profile, December 2015, [url](#), pp. 1-2; UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽¹⁹⁷⁷⁾ UNOCHA, Iraq: National Reference Map [Map], 28 September 2021, [url](#); UNOCHA and iMMAP, Iraq: Al-Sulaymaniyah Governorate Reference Map 2020, 5 May 2020, [url](#); IOM Iraq, Cities as Home: Location Factsheets and Case Studies of Local Integration, 6 January 2021, [url](#), p. 18; UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#); NCCI, Sulaymaniyah Governorate Profile, December 2015, [url](#)

⁽¹⁹⁷⁸⁾ Al-Monitor, Iran's shadow looms large over southeastern Iraqi Kurdistan, 21 September 2020, [url](#)

⁽¹⁹⁷⁹⁾ Rudaw, Years on, Halabja still waiting for full province status, 26 June 2017, [url](#); Rudaw, Halabja gets official approval to open federal offices, 16 August 2018, [url](#)

tarafından Mart 2014'te¹⁹⁸⁰ ayrı bir vilayet olarak kabul edilmiştir. Ancak UNOCHA ve İMMAP tarafından Mayıs 2020'de yayımlanan bir haritada Halepçe hâlâ Süleymaniye vilayetinin ilçesi olarak gösterilmektedir.¹⁹⁸¹

Nüfus tahminleri

İrak CSO'nun 2021 yılı için tahminine¹⁹⁸² göre vilayetın nüfusu 2.336.191 olup bunun yaklaşık 357.000'i kırsal bölgelerde ve yaklaşık 1.979.000'i kentsel bölgelerde yaşamaktadır.¹⁹⁸³ KRG Planlama İdaresi İstatistik Birimi'nin Ocak 2021 tahminine göre Süleymaniye'nin nüfusu 2.152.717'ye ve Halepçe'nin nüfusu 115.333'e ulaşmıştır.¹⁹⁸⁴ 2018'de Süleymaniye vilayetinde kentleşme oranının %80'in üzerinde olduğu, çünkü ekonomik nedenlerle ya da yerlerinden edildikleri için diğer vilayetlerden göç eden çok sayıda Iraklıyı bu vilayetın yönetim merkezinin ve orta ölçekli şehirlerinin cazbettığı bildirilmiştir.¹⁹⁸⁵

Etnik ve dinî dağılım

Vilayetteki ana etnik grup Sünni Kürtlerdir¹⁹⁸⁶, ancak Süleymaniye'de Şii Kürtlerle¹⁹⁸⁷ birlikte Sünni ve Şii Araplar¹⁹⁸⁸ da bulunmaktadır. Vilayette ayrıca Hristiyanlar¹⁹⁸⁹, Yarsan (Kakailer dâhil)¹⁹⁹⁰ ve Zerdüşçüler¹⁹⁹¹ gibi etnik ve dinî grupların yanı sıra küçük bir Yahudi topluluğu¹⁹⁹² yaşamaktadır.

Ekonomi

İrak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunda ana hatlarıyla belirtildiği üzere (bkz. bölüm 3.3.1) 2015 yılında nispeten istikrara kavuşan güvenlik durumunun yabancı yatırım çektiği, turizmi hareketlendirdiği ve "inşaat patlaması" yaşattığı bildirilmiştir. Süleymaniye ayrıca tarımsal üretime katkıda bulunan büyük su kaynaklarına ve verimli ovalara

⁽¹⁹⁸⁰⁾ İrak, KRG, Kurdistan Region Presidency, Kurdistan Region President Signs Halabja Province Directive, 16 March 2014, [url](#)

⁽¹⁹⁸¹⁾ UNOCHA and İMMAP, İrak: Al-Sulaymaniyah Governorate Reference Map 2020, 5 May 2020, [url](#)

⁽¹⁹⁸²⁾ It should be noted that the last comprehensive Population and Housing Census for İrak was conducted in 1987. The last official census covering current Baghdad-administered İrak dates from 1997. However, the population of Dohuk, Erbil and Sulaymaniyah was not included and only estimates were provided; UNFPA, Newsletter 2020 Census, December 2019, [url](#), p. 1; Rudaw, İrak's population now over 40 million: planning ministry, 12 January 2021, [url](#); Kurdistan24, Kurdistan PM: Demographic change must be considered in upcoming İraçi census, 21 June 2021, [url](#); IOM, Demographic Survey, Kurdistan Region of İrak, July 2018, [url](#), pp. 9, 14

⁽¹⁹⁸³⁾ İrak, CSO, 2021 إقديرات سكان العراق حسب المحافظات والبيئة والجنس لسنة 2021 [Demographic and population indicators, Estimates for the population of İrak by governorate, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., [url](#)

⁽¹⁹⁸⁴⁾ Rudaw, إقديرات سكان إقليم كردستان 6.17 مليون نسمة. وزارة التخطيط: [Planning ministry: population of Kurdistan Region is 6.17 million], 18 January 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁸⁵⁾ IOM et al., Demographic Survey: Kurdistan Region of İrak, July 2018 [url](#), p. 14

⁽¹⁹⁸⁶⁾ NCCI, Sulaymaniyah Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 2; USCIRF, Wilting in the Kurdish Sun: The hopes and fears of religious minorities in Northern İrak [Map], May 2017, [url](#), p. 13

⁽¹⁹⁸⁷⁾ NCCI, Sulaymaniyah Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 2; IOM İrak, Cities as Home: Location Factsheets and Case Studies of Local Integration, 6 January 2021, [url](#), p. 18

⁽¹⁹⁸⁸⁾ IOM İrak, Cities as Home: Location Factsheets and Case Studies of Local Integration, 6 January 2021, [url](#), p. 18

⁽¹⁹⁸⁹⁾ IOM İrak, Cities as Home: Location Factsheets and Case Studies of Local Integration, 6 January 2021, [url](#), p. 18; USCIRF, Wilting in the Kurdish Sun: The hopes and fears of religious minorities in Northern İrak [Map], May 2017, [url](#), p. 13; NCCI, Sulaymaniyah Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 2

⁽¹⁹⁹⁰⁾ USCIRF, Wilting in the Kurdish Sun: The hopes and fears of religious minorities in Northern İrak [Map], May 2017, [url](#), p. 13

⁽¹⁹⁹¹⁾ USCIRF, Wilting in the Kurdish Sun: The hopes and fears of religious minorities in Northern İrak [Map], May 2017, [url](#), p. 19; Szanto, E., İslam in Kurdistan: Religious Communities and Their Practices in Contemporary Northern İrak, 2021, p. 375

⁽¹⁹⁹²⁾ MEE, İrak's Kurdish Jews look to the future with hope and scepticism, 15 August 2018, [url](#)

sahiptir.¹⁹⁹³ Yine de aynı yıl KRG, Orta Irak hükûmeti ile “yolsuzluk, kötü yönetim, anlaşmazlıklar” ve IŞİD’e karşı mücadeleler nedeniyle “ciddi bir ekonomik kriz” ile karşı karşıya kalmıştır.¹⁹⁹⁴ BM Genel Sekreteri’nin Ocak 2018 tarihli raporunda, KRI’daki “ağır ekonomik koşulların” Süleymaniye vilayetinde yaygın protestolara yol açtığı belirtilmiştir.¹⁹⁹⁵

Süleymaniye’de referans dönemde de yıkıcı ekonomik duruma karşı protestoların yapıldığı ve bunlardan bazılarının şiddetinin aratarak yaralanma ve ölümlerle sonuçlandığı bildirilmiştir.¹⁹⁹⁶ Bunun yanı sıra, 2021 ilkbaharında Süleymaniye’nin Erbil bütçe ve petrol gelirleri konusunda merkezî hükûmetle anlaşmaya varamazsa doğrudan (KRG’den ayrı olarak) Bağdat’la müzakere etmek istediğini duyurmasının ardından ekonomik açıdan gergin olan durum, hem merkezî hükûmet ve KRG arasında hem de KRG içerisinde Erbil ve Süleymaniye arasında sürtüşmeleri artırmıştır.¹⁹⁹⁷

Kara yolu güvenliği

Referans dönemde Süleymaniye vilayetindeki yol güvenliği ve kontrol noktalarıyla ilgili çok az bilgi bulunabilmiştir. ACLED ikisi çatışma, ikisi sivillere yönelik şiddet ve biri patlama olayı/ uzaktan şiddet olmak üzere yol güvenliğine ilişkin beş olay bildirmiştir.¹⁹⁹⁸ Referans dönemde yollarda barikatlar kurulması gibi protestolar meydana gelmiştir: Aralık 2020 protestoları sırasında ana meydanlar kapatılmış ve lastik yakılarak yollar kesilmiştir.¹⁹⁹⁹ Ağustos ve Ekim aylarında Süleymaniye’nin Tanjero bölgesindeki protestolar sırasında yollarda barikatlar kurulmuştur.²⁰⁰⁰ Bu bölgenin pek sık hedef alınmadığı bildirilse de Eylül 2021’de İslam Devleti savaşçıları Süleymaniye vilayetinin sınırları içerisinde, Kifri ile Kalar arasındaki ana yolda bir aracı pusuya düşürmüştür.²⁰⁰¹

2.10.2 Çatışma geçmişi

1998’de Kürt iç savaşının sona ermesinin ardından Süleymaniye PUK kontrolüne girerken Erbil ve Duhok ise Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) tarafından yönetilmeye başlamıştır.²⁰⁰² 2005 tarihli Irak Anayasası uyarınca Erbil, Duhok ve Süleymaniye vilayetlerinde federal Kürt bölgesi

⁽¹⁹⁹³⁾ NCCI, Sulaymaniyah Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 2

⁽¹⁹⁹⁴⁾ Carnegie Middle East Center, Kurdistan’s Politicized Society Confronts a Sultanistic System, 18 August 2015, [url](#)

⁽¹⁹⁹⁵⁾ UNSG, Report of the Secretary-General pursuant resolution 2367 (2017) [S/2018/42], 17 January 2018, [url](#), para. 17

⁽¹⁹⁹⁶⁾ MEI, Beyond the elite: Taking protest and public opinion seriously in the Kurdistan Region, 24 February 2021, [url](#); Al-Monitor, Dozens killed, injured in Iraq’s Kurdistan protests as some consider leaving, 11 December 2020, [url](#); Washington Post (The), Protests flare in Iraq’s Kurdish north, adding new front in national crisis, 12 December 2020, [url](#); AA, Iraq: Teenager killed in Sulaymaniyah protests, 7 December 2020, [url](#); Al-Monitor, Intel: Unpaid salaries fuel protests in Iraqi Kurdistan, 16 August 2020, [url](#)

⁽¹⁹⁹⁷⁾ EPC, Sulaymaniyah-Erbil Disagreement: Scenarios of Division in Iraqi Kurdistan, 21 March 2021, [url](#); AA, Baghdad, Erbil dispute pushes Sulaymaniyah to leave KRG, 3 February 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁹⁸⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, Iraq, 1 August 2020 - 31 October 2021, [url](#)

⁽¹⁹⁹⁹⁾ Washington Post (The), Protests flare in Iraq’s Kurdish north, adding new front in national crisis, 12 December 2020, [url](#); GCHR, General: Iraqi Kurdistan: Authorities use lethal force against peaceful protesters, 10 December 2020, [url](#); MEMO, Protestors set fire to Kurdish government headquarters over delay in salary payment, 7 December 2020, [url](#)

⁽²⁰⁰⁰⁾ MEI, Simmering frustration and a demand for change: Public service protests in the Kurdistan Region, 10 November 2021, [url](#); NRT, Residents in Sulaimani’s Tanjaro block road to protest pollution, government neglect, 6 October 2020, [url](#); Rudaw, Sulaimani protests pollution, lack of drinking water, 15 August 2021, [url](#); Shafaq News, Demonstrators in al-Sulaymaniyah block roads to protest potable water shortage, 15 August 2021, [url](#)

⁽²⁰⁰¹⁾ IHS Markit, Attacks on electricity infrastructure likely to increase due to delay in establishing joint Iraq-KRG security patrols, 27 September 2021

⁽²⁰⁰²⁾ Abdullah, F. H., PUK–KDP Conflict: Future Kurdish Status in Kirkuk, May 2018, [url](#), p. 3; USCIRF, Wilting in the Kurdish Sun: The hopes and fears of religious minorities in Northern Iraq, May 2017, [url](#), p. 5; Century Foundation (The), Kurdish Nationalism at an Impasse, 29 April 2019, [url](#)

kurulmuştur.²⁰⁰³ [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunda](#) özetlendiği gibi iki Kürt yönetimini Erbil'de tek bir hükûmet çatısı altında birleştirme girişimleri 2005'ten beri başarılı olmamış ve iki taraf arasındaki iş birliğinin zorluğu kanıtlanmıştır.

Kaynaklar, 2003'ten beri Süleymaniye'nin güvenlik durumunu “nispeten istikrarlı” olarak tanımlamaktadır.²⁰⁰⁴ Ancak referans dönemde Süleymaniye vilayetinin doğusundaki sıradağlar, KRI'daki PKK üyelerini hedef alan Türk hava saldırılarından etkilenmiştir.²⁰⁰⁵ 2019-2020 arasında Süleymaniye vilayetindeki güvenlik gelişmeleri hakkında daha fazla bilgi için [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun](#) 3.3.3 bölümüne bakınız.

2.10.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Kürdistan Bölgesi güvenlik güçleri

KRG, federal anayasa uyarınca dâhili güvenlik güçleri bulundurma hakkına sahiptir. Ancak Peşmerge Bakanlığı'nın (MoPA) entegre Peşmerge tugaylarına ek olarak²⁰⁰⁶ KDP ve PUK ayrı ayrı Peşmerge askerî birimlerini kontrol etmiştir.²⁰⁰⁷ KRG'ye göre Haziran 2021 itibarıyla “Irak Kürdistanı'nın güvenliğini sağlamak ve IŞİD terör tehditlerini ortadan kaldırmak”, Peşmerge kuvvetlerinin başlıca hedefleridir.²⁰⁰⁸ İlk entegre Peşmerge Tugayı (Bölge Muhafız Tugayları/RGB) 2010 yılında Peşmerge Bakanlığı tarafından oluşturulmuş, neticede RGB sayısı toplam 14'e ulaşmıştır.²⁰⁰⁹

Ayrıca MoPa'nın komutası dışındaki *Zeravani* adlı askerîleştirilmiş polis kuvvetleri Kürdistan İçişleri Bakanlığı bünyesinde faaliyet göstermektedir.²⁰¹⁰

Her iki tarafın görünüşte Kürdistan İçişleri Bakanlığı kontrolünde olan Asayiş iç güvenlik güçleri ve polis kuvvetleri ile görünüşte Kürdistan Bölgesi Güvenlik Konseyi (KRSC) bünyesinde örgütlenen istihbarat teşkilatlarını (KDP'ye bağlı olanlar *Parastin* ve PUK'a bağlı olanlar *Zenyari*)²⁰¹¹ ayrı ayrı kontrol ettiği bildirilmiştir.²⁰¹² Kürdistan İçişleri Bakanlığı ve KRSC kuvvetleri müttefiklerine son derece sadıktır ve bölgenin günlük güvenlik ve idari işlerinde aktif rol almaktadır.²⁰¹³ 2017'de ABD ve Batılı müttefikleri tarafından desteklenen KRG, Peşmerge kuvvetlerini dönüştürme, modernleştirme ve birleştirmeye yönelik planlar yapma konusunda anlaşmıştıysa da süreç yavaş işlemiştir.²⁰¹⁴

⁽²⁰⁰³⁾ International Crisis Group, Iraq: Fixing Security in Kirkuk, 15 June 2020, [url](#), p. 1

⁽²⁰⁰⁴⁾ NCCI, Sulaymaniyah Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 2; IOM, Integrated Location Assessment Part II – Governorate Profiles, October 2017, [url](#), pp. 55, 57; IOM, Reasons to Remain (Part 2): Determinants of IDP integration into host communities in Iraq, 18 April 2019, [url](#), p. 12

⁽²⁰⁰⁵⁾ Rudaw, Turkey carries out large air operation in eastern Sulaimani, 24 August 2021, [url](#); Rudaw, Four dead in Turkish airstrike in Sulaimani: local mayor, 13 June 2021, [url](#); Rudaw, Mountain range bombed in Sulaimani, 8 May 2021, [url](#); Rudaw, Turkish planes bomb Sulaimani province, no casualties reported: mayor, 2 February 2021, [url](#); Rudaw, 504 villages emptied due to Turkey-PKK war: Kurdistan parliament report, 5 September 2020, [url](#)

⁽²⁰⁰⁶⁾ Bakr, M. J., The War at Home: The Need for Internal Security Sector Reform in Iraqi Kurdistan, MEI, July 2021, [url](#), p. 8

⁽²⁰⁰⁷⁾ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2020 - Iraq, 30 March 2021, [url](#), p. 2

⁽²⁰⁰⁸⁾ Iraq, KRG, Statement by the Ministry of Peshmerga on the Mount Matin attack, 5 June 2021, [url](#)

⁽²⁰⁰⁹⁾ MERI, Institutionalisation of the Peshmerga: tipping the balance of Iraq's stability, 17 July 2019, [url](#), p. 4

⁽²⁰¹⁰⁾ Rudaw, Zeravani receive training to protect diplomatic missions in Erbil, 29 January 2018, [url](#); NRT, KDP protecting Zeravani accused of involvement in artist's death: Lawyer, 1 September 2021, [url](#); Rudaw, Zeravani Peshmerga ammunitions depot catches fire in Erbil, 18 July 2019, [url](#);

⁽²⁰¹¹⁾ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2020 - Iraq, 30 March 2021, [url](#), p. 2; MERI, Institutionalisation of the Peshmerga: tipping the balance of Iraq's stability, 17 July 2019, [url](#), p. 4

⁽²⁰¹²⁾ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2020 - Iraq, 30 March 2021, [url](#), p. 2

⁽²⁰¹³⁾ Bakr, M. J., The War at Home: The Need for Internal Security Sector Reform in Iraqi Kurdistan, MEI, July 2021, [url](#), p. 5

⁽²⁰¹⁴⁾ Aziz, S. and Cottey, A., The Iraqi Kurdish Peshmerga: military reform and nation-building in a divided polity, 15 February 2021, [url](#), p. 226

KRG'nin Asayiş iç güvenlik güçlerinin bazı birimlerinin işkence ve diğer zalimane gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezalar uygulamalarına rağmen cezasız kaldığı bildirilmiştir.²⁰¹⁵ İnsan hakları kuruluşları, Peşmerge ve Asayiş kuvvetlerinin rastgele tutuklamalar dâhil olmak üzere kanunlara aykırı hareket ettiğini bildirmiştir.²⁰¹⁶

Süleymaniye vilayetinden Peşmerge ve Asayiş güçleri, IŞİD üyelerini takip etmek için güvenlik operasyonları düzenlemeye devam etmiştir.²⁰¹⁷

KRI'daki Peşmerge kuvvetlerinin yapısı hakkında genel bilgiler için bkz. [KRI'daki Aktörler](#).

Irak Güvenlik Güçleri (ISF)

Irak devlet güçleri ve Peşmerge kuvvetleri, Eylül 2021 itibarıyla birçok ortak birim kurmuştur. Ayrıca KRI ve Irak hükümeti arasındaki tartışmalı bölgelerde IŞİD ile mücadele etmek için ilave ortak tugaylar oluşturulması planlanmaktadır.²⁰¹⁸

Türk devlet güçleri

Referans dönemde Türk kuvvetleri Süleymaniye'de (örneğin; Süleymaniye şehrinde, Asos bölgesinde ve Çemçemal, Mawat Sharbazher ve Pshdar ilçelerinde) çok sayıda saldırı gerçekleştirmiştir.²⁰¹⁹

Kürdistan İşçi Partisi (PKK)

Kürdistan İşçi Partisi (PKK); 1970'lerde kurulan, 1984 yılında Türk hükümetine karşı silahlı mücadele başlatan ve Türkiye'de bağımsız bir Kürt devleti çağrısı yapan Marksist-Leninist bir gruptur.²⁰²⁰ PKK, İran'ın yanı sıra Erbil ile Süleymaniye vilayetleri arasındaki sınır dâhil olmak üzere Türkiye ve İran sınırları boyunca toprak varlığını ve dağlık bölgeler üzerindeki kontrolünü geliştirmiştir.²⁰²¹ Rudaw'ın 2016 yılında görüştüğü yerel yetkililer, çatışmalardan dolayı köylerin bir kısmının boşaltıldığı söylene de KRI genelinde PKK kontrolü altında 650 kadar topluluğun yaşıyor olabileceğini tahmin etmiştir.²⁰²² Eylül 2020'de Türkiye Dışişleri Bakanlığı'nın, PUK ve

⁽²⁰¹⁵⁾ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2020 - Iraq, 30 March 2021, [url](#), p. 3

⁽²⁰¹⁶⁾ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2020 - Iraq, 30 March 2021, [url](#), pp. 9-10

⁽²⁰¹⁷⁾ Rudaw, Peshmerga foils ISIS attack in Kifri: ministry, 5 November 2021 [url](#); Rudaw, 22 suspected ISIS members arrested in past three months: Sulaimani Asayish, 20 April 2021, [url](#); Rudaw, Kurdistan security forces arrest 10 in connection with bomb hidden under ISIS flag, 4 February 2021, [url](#);

⁽²⁰¹⁸⁾ KP, Iraqi forces, Peshmerga to form joint brigades to combat ISIS, 17 September 2021, [url](#); Kurdistan24, Iraqi military, Kurdistan's Peshmerga conduct anti-terror operations in disputed areas, 17 September 2021, [url](#); Kurdistan24, Peshmerga, US delegation talk formation of 'joint brigades' with Iraqi army, 25 October 2021, [url](#)

⁽²⁰¹⁹⁾ Baghdad Today, الطيران التركي يقصف منطقة زراعية في السليمانية [Turkish warplanes attack agricultural land in Sulaymaniyah], 2 February 2020, [url](#); Kurdistan24, VIDEO: Turkish warplanes strike Sharbazher area in Sulaimani province, 7 August 2020, [url](#); Baghdad Today, الطائرات الحربية التركية تقصف جبل «أسوس» في السليمانية [Turkish warplanes attack Mount Asos in Sulaymaniyah], 8 May 2021, [url](#); Daily Sabah, Turkey's message to PKK with strike near Iran border, 25 June 2021, [url](#); Daily Sabah, PKK terrorist on Interpol's list killed in Turkish op in N. Iraq, 22 June 2021, [url](#); Basnews, Turkey Claims It Destroyed 28 PKK Positions in Kurdistan Region Border Areas, 24 August 2021, [url](#); Kurdistan24, Airstrike targets alleged PKK outpost in Kurdistan Region's Sulaimani, 4 October 2021, [url](#); Baghdad Today, الطيران التركي يجدد قصف الأراضي العراقية [Sulaymaniyah under fire' .. Turkish warplanes renew airstrikes on Iraqi ground], 15 October 2021, [url](#)

⁽²⁰²⁰⁾ BBC News, Who are Kurdistan Workers' Party (PKK) rebels?, 4 November 2016, [url](#)

⁽²⁰²¹⁾ Quesnay, A. and Beaumont, R., Actors and territories in northern Iraq after the Baghdad offensive (October 2017) [Map], Noria, 14 June 2018, [url](#)

⁽²⁰²²⁾ Rudaw, PKK bases in border areas provoke Turkish airstrikes, local mayors say, 14 April 2016, [url](#)

Gorran Hareketini²⁰²³ PKK'nın Süleymaniye vilayetinde saklanmasına izin vermekle suçladığı iddia edilmiştir.²⁰²⁴

PKK'nın büyük bir kısmı KRI'nın dağlık bölgelerinde konuşlanmış tahmini 5.000 savaşçısı bulunmaktadır²⁰²⁵ ve merkezi Kandil dağlarında yer almaktaydı.²⁰²⁶

Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD)

İŞİD çatışması sırasında Süleymaniye, sınırları içinde herhangi bir doğrudan askerî operasyonla karşılaşmamıştır.²⁰²⁷ İŞİD 2017 yılında bölgesel olarak yenilmesine rağmen birçok vilayette saldırılar gerçekleştirmeye ve insan kaçırmaya devam etmiş, Kuzey Irak'ta KRG ile Irak merkezî hükûmeti arasında tartışmalı olan Kerkük, Diyala ve Selahaddin gibi bölgelerde faaliyet göstermiştir.²⁰²⁸ İŞİD'in kuzey Irak'taki "en önemli tedarik güzergâhlarından biri" olan Qouri al-Shay vadisinin, Salahaddin ve Süleymaniye vilayetleri arasında doğudan batıya uzanan Hemrin Sıradağları'ndan geçtiği bildirilmektedir.²⁰²⁹ Ayrıca 2021 yılında Süleymaniye vilayetindeki çeşitli olaylarda birçok İŞİD üyesi tutuklanmıştır.²⁰³⁰

İran devlet güçleri

İran, Süleymaniye vilayetinin sınır bölgesine kuvvetler konuşlandırmış ve birçok kez sınır ihlalinde bulunmuştur.²⁰³¹ Aralık 2020 itibarıyla KRI'ya ait dağlar, Kürt muhalefet partilerini hedef alan İslam Devrimi Muhafızları Ordusu (IRGC) tarafından 16 kez bombalanmıştır. Kaynak tam konumları belirtmemiştir.²⁰³² Referans dönemi kapsayan ACLED verileri arasında Ağustos 2020'de Süleymaniye vilayetinin sınır bölgesindeki İranlı sınır korumaları tarafından yaralanan iki sivil vakası bulunmaktadır.²⁰³³ Referans dönemde Süleymaniye vilayetinde, bu raporun süresi boyunca İran tarafından başka bir sınır ihlali tespit edilmemiştir.

Kürt-İranlı muhalefet grupları

İran karşıtı birçok İranlı Kürt silahlı grubun merkezi KRI'da bulunmakta ve üsleri İran kuvvetleri tarafından aralıklı olarak bombalanmaktadır.²⁰³⁴ Bunlardan biri olan Kürdistan Özgür Yaşam Partisi'nin (PJAK) merkezinin İran sınırı yakınındaki Kandil Dağları'nda olduğu bildirilmektedir.²⁰³⁵

⁽²⁰²³⁾ The Gorran movement is a pro-reform opposition party; Rudaw, Gorran leader Nawshirwan Mustafa dies at 73 after long battle with illness, 19 May 2017, [url](#)

⁽²⁰²⁴⁾ EPIC, ISHM: September 3 - September 10, 2020, 10 September 2020, [url](#)

⁽²⁰²⁵⁾ Al Jazeera, Kurd vs Kurd: Fears of full-scale war rise in northern Iraq, 2 December 2020, [url](#)

⁽²⁰²⁶⁾ Cantenar, Ö. F., Turkey Conducting Targeted Killings of PKK Leaders in Iraq: What's Next?, Jamestown Foundation, 30 July 2021, [url](#); FP, Iraqi Kurds Turn Against the PKK, 29 November 2020, [url](#)

⁽²⁰²⁷⁾ IOM, Reasons to Remain (Part 2): Determinants of IDP integration into host communities in Iraq, 18 April 2019, [url](#), p. 13

⁽²⁰²⁸⁾ Rudaw, Peshmerga foils ISIS attack in Kifri: ministry, 5 November 2021, [url](#)

⁽²⁰²⁹⁾ MEE, Islamic State regrouping in northern Iraq and relying on women operatives, 4 February 2021, [url](#)

⁽²⁰³⁰⁾ Rudaw, 22 suspected ISIS members arrested in past three months: Sulaimani Asayish, 20 April 2021, [url](#); Rudaw, Kurdistan security forces arrest 10 in connection with bomb hidden under ISIS flag, 4 February 2021, [url](#)

⁽²⁰³¹⁾ Rudaw, 504 villages emptied due to Turkey-PKK war: Kurdistan parliament report, 5 September 2020, [url](#)

⁽²⁰³²⁾ Hengaw Organisation for Human Rights, War in Kurdistan: Hengaw's statistical report on casualties of Iranian Kurdistan's parties in conflicts during 2020, December 2020, [url](#), p. 3

⁽²⁰³³⁾ ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 - 31 October 2021, Iraq, IRQ26464 [source: Basnews], event date 8 August 2021; ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 - 31 October 2021, Iraq, IRQ26325 [source: Basnews], event date 10 August 2021

⁽²⁰³⁴⁾ Rudaw, Official from Iran's KDP-I killed in Erbil: party statement, 7 August 2021, [url](#)

⁽²⁰³⁵⁾ AW, Iran urges Iraq to expel Iranian rebels from Kurdish region, 11 August 2021, [url](#); Global Security, PJAK/PEJAK, n.d., [url](#)

Ayrıca Haziran 2021'de İranlı Kürt siyasi parti *Komala*'nın merkezinin Süleymaniye'de bulunduğu bildirilmiştir.²⁰³⁶

2.10.4 Güncel güvenlik eğilimleri

Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler

ABD OSAC'ın Şubat 2021 Irak Ülke Güvenliği Raporu'na göre iç siyasi bölünmelere, PKK'yı hedef alan Türk askerî faaliyetlerine ve süregelen IŞİD tehdidine rağmen KRI, "nispeten güvende" kalmayı sürdürmektedir.²⁰³⁷ Referans dönem boyunca Süleymaniye vilayetinin güvenlik durumu, ACLED verilerine göre, ağırlıklı olarak Pshdar, Sharbahzer, Penjwn ve Rania ilçelerinde meydana gelen 40 patlamayla karakterize edilmiştir. Patlamaların yarısından fazlası Türk hava saldırıları ile ilişkilendirilmiştir. Kaydedilen patlamaların daha az bir kısmı kimliği belirsiz silahlı grupların saldırılarıyla, belirlenmemiş patlayıcı cihazlarla ve patlayıcı savaş kalıntılarıyla ilgilidir. Ayrıca ağırlıklı olarak Süleymaniye ilçesinde sivillere karşı yaklaşık 20 şiddet vakası görülmüş ve ağırlıklı olarak Süleymaniye ve Çemçemal ilçelerinde yaklaşık on çarpışma yaşanmıştır (bkz. bölüm Güvenlik olayları başlığı).²⁰³⁸

BM, referans dönemde Süleymaniye vilayetinde çok sayıda protesto gerçekleştiğini bildirmiştir. Bunlardan bazıları ise protestocuların devlet binalarını ateşe vermesiyle şiddetlenmiştir.²⁰³⁹ Aralık 2020'de protestolar sırasında güvenlik güçleriyle çatışmalar sonucu en az dört protestocu ölmüş ve sekiz protestocu da yaralanmıştır.²⁰⁴⁰

Türkiye - PKK çatışması

KRI'da PKK'yı hedef alan Türk hava operasyonları 2021 yılında devam etmiştir.²⁰⁴¹ Süleymaniye vilayetinde geçtiğimiz yıllarda Türkiye tarafından çeşitli hava saldırıları düzenlenmiş olup bunların birkaçı çiftliklerin yok edilmesi²⁰⁴² veya yangın çıkarılması²⁰⁴³ dâhil olmak üzere sivil zayıyata ve maddi hasara neden olmuştur²⁰⁴⁴. ACLED, Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasında Süleymaniye vilayetinde PKK karşıtı Türk saldırılarına ilişkin 31 olay bildirmiştir. Söz konusu

⁽²⁰³⁶⁾ Green left, Iran's Komala: Guns and social democratic roses, 28 June 2021, [url](#)

⁽²⁰³⁷⁾ US, OSAC, Iraq Country Security Report, 9 February 2021, [url](#)

⁽²⁰³⁸⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, Iraq, 1 August 2020 - 31 October 2021, [url](#)

⁽²⁰³⁹⁾ UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/120], 8 February 2021, [url](#), para. 14; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2020/1099], 10 November 2020, [url](#), para. 16; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2020/792], 11 August 2020, [url](#), para. 15, 49; see also MEMO, Economic crisis threatens stability of Kurdistan Region, 14 August 2020, [url](#); AW, Unrest spreads to Iraqi Kurdistan over socioeconomic woes, 25 August 2020, [url](#); Al-Monitor, Dozens killed, injured in Iraq's Kurdistan protests as some consider leaving, 11 December 2020, [url](#); Al Jazeera, It is time for a system overhaul in Iraq's Kurdish region, 30 December 2020, [url](#)

⁽²⁰⁴⁰⁾ EPIC, ISHM: December 3 – December 10, 2020, 10 December 2020, [url](#)

⁽²⁰⁴¹⁾ UNSG, Implementation of resolution 2576 (2021), [S/2021/700], 3 August 2021, [url](#), para. 64; EPIC, ISHM: June 24 – July 1, 2021, 1 July 2021, [url](#); see also Rudaw, Kurdistan areas deforested by Turkey used to be so dense one could barely see the sky: witnesses, 1 June 2021, [url](#)

⁽²⁰⁴²⁾ Rudaw, 504 villages emptied due to Turkey-PKK war: Kurdistan parliament report, 5 September 2020, [url](#); Baghdad Today, [url](#); [url](#); [url](#); Basnews, Turkey Claims it "Neutralized" Four PKK Fighters in Kurdistan, 5 October 2021, [url](#); Kurdistan24, Airstrike targets alleged PKK outpost in Kurdistan Region's Sulaimani, 4 October 2021, [url](#)

⁽²⁰⁴³⁾ EPIC, ISHM: August 19 – August 26, 2021, 26 August 2021, [url](#); Shafaq News, Turkey conducted an attack 200 kilometers inside Iraq, Ministry of Defense says, 24 August 2021, [url](#)

⁽²⁰⁴⁴⁾ Kurdistan24, VIDEO: Turkish warplanes strike Sharbahzer area in Sulaimani province, 7 August 2020, [url](#)

hava saldırılarının Süleymaniye vilayetinde Şubat,²⁰⁴⁵ Mayıs,²⁰⁴⁶ Haziran,²⁰⁴⁷ Ağustos²⁰⁴⁸ ve Ekim²⁰⁴⁹ 2021 aylarında düzenlendiği bildirilmiştir. Hava saldırıları Pshdar,²⁰⁵⁰ Mawat,²⁰⁵¹ Penjwen,²⁰⁵² Sharbazher²⁰⁵³ ve Çemçemal²⁰⁵⁴ ilçeleriyle Süleymaniye şehrinde gerçekleşmiştir.²⁰⁵⁵ KRG, Türkiye ve PKK'nın aralarındaki çatışmaları KRG topraklarında gerçekleştirmesini tekrar tekrar kınamıştır.²⁰⁵⁶ PUK'un 8 Ekim 2021'de Çemçemal ilçesinde gerçekleştirilen ve sivil zayıata neden olan Türk UAV saldırısına cevaben yayımladığı bir açıklamada saldırıyı “kötü bir gelişme” olarak tanımlayarak Türk kuvvetlerine sınır ihlallerini derhâl sonlandırma çağrısı yaptığı, Irak federal hükümetinin ise “Irak ve Kürdistan topraklarını diplomatik kanallar aracılığıyla savunmak için anayasal ve ulusal görevlerini yerine getirmesini ve Türk hükümetini bu ihlal konusunda uyarmasını” talep ettiği bildirilmiştir.²⁰⁵⁷

İŞİD

Referans dönemde vilayette İŞİD ile bağlantılı olduğundan şüphelenilen birçok kişi tutuklanmıştır.²⁰⁵⁸ 5 Kasım 2021'de İŞİD militanlarını Kifri'deki Peşmerge kuvvetlerine saldırdığı ve Peşmerge kuvvetlerinden hızlı bir karşılık aldığı bildirilmiştir. Saldırı Süleymaniye-Diyala sınırında gerçekleşmiştir.²⁰⁵⁹

Irak'ta protestocuların ve eylemcilerin hedef alınması hakkında daha fazla bilgi için bkz. bölüm 3: Siyasi muhalefet yapan eylemciler ve protestocular, [EASO COI Raporu – Irak: Bireylerin Hedef Alınması \(Ocak 2022\)](#).

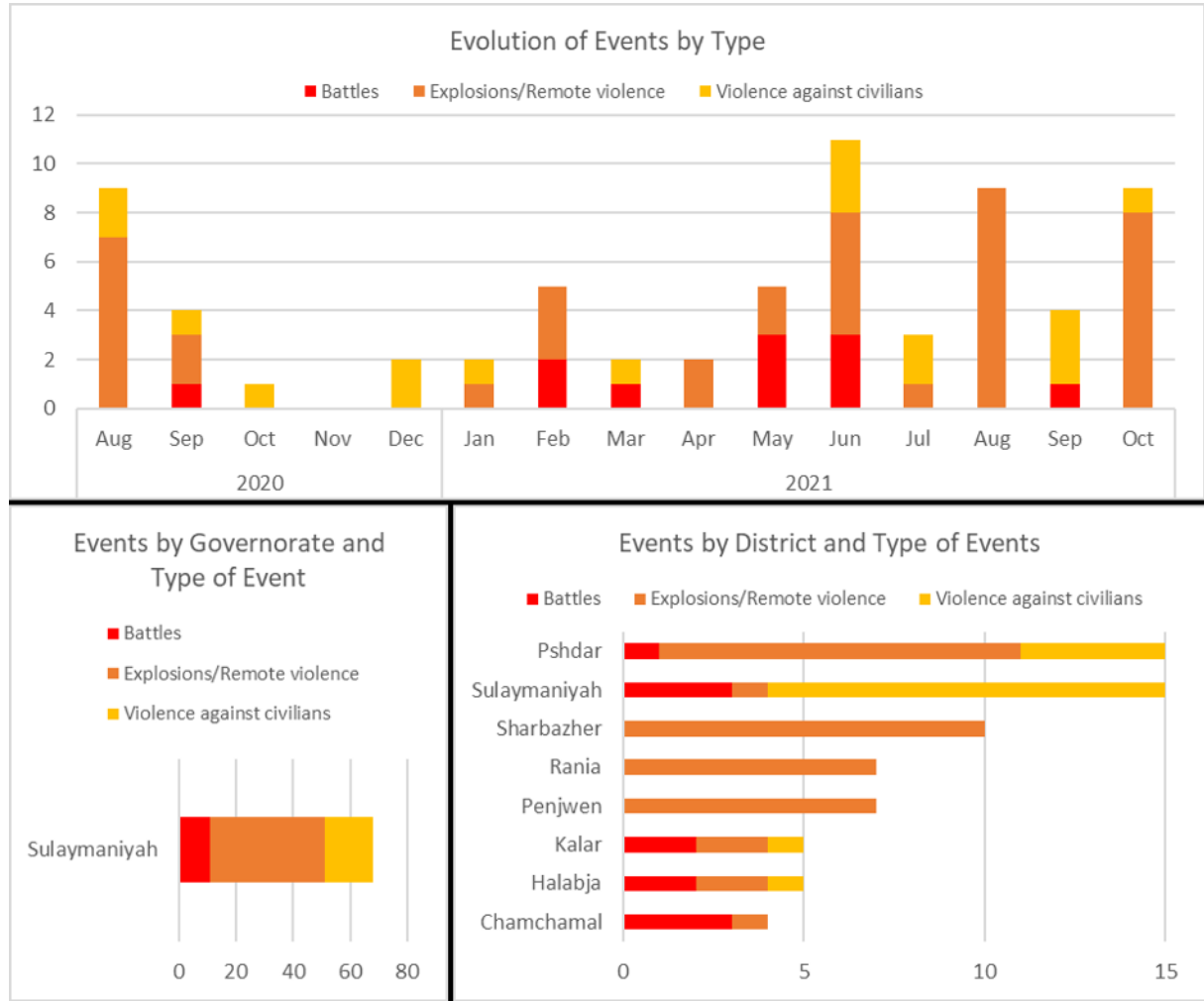
- ⁽²⁰⁴⁵⁾ EPIC, ISHM: January 28 – February 4, 2021, 4 February 2021, [url](#); Baghdad Today, الطيران التركي يقصف منطقة زراعية في السليمانية [Turkish warplanes attack agricultural land in Sulaymaniyah], 2 February 2020, [url](#)
- ⁽²⁰⁴⁶⁾ Baghdad Today, الطائرات الحربية التركية تقصف جبل «أسوس» في السليمانية [Turkish warplanes attack Mount Asos in Suleymaniya], 8 May 2021, [url](#);
- ⁽²⁰⁴⁷⁾ Daily Sabah, Turkey's message to PKK with strike near Iran border, 25 June 2021, [url](#); Daily Sabah, PKK terrorist on Interpol's list killed in Turkish op in N. Iraq, 22 June 2021, [url](#); EPIC, ISHM: June 10 – June 17, 2021, 17 June 2021, [url](#)
- ⁽²⁰⁴⁸⁾ EPIC, ISHM: August 19 – August 26, 2021, 26 August 2021, [url](#); Basnews, Turkey Claims It Destroyed 28 PKK Positions in Kurdistan Region Border Areas, 24 August 2021, [url](#); Kurdistan24, 20 Turkish warplanes strike Sulaimani's Penjwen district: Defense ministry, 24 August 2021, [url](#); Kurdistan24, VIDEO: Turkish warplanes strike Sharbazher area in Sulaimani province, 7 August 2020, [url](#)
- ⁽²⁰⁴⁹⁾ Baghdad Today, السليمانية تحت النيران.. الطيران التركي يجدد قصف الأراضي العراقية [‘Sulaymaniyah under fire’ .. Turkish warplanes renew airstrikes on Iraqi ground], 15 October 2021, [url](#); Kurdistan24, Turkish warplanes allegedly strike Kurdistan Region's northern Sulaimani province, 15 October 2021, [url](#); Kurdistan24, Airstrike targets alleged PKK outpost in Kurdistan Region's Sulaimani, 4 October 2021, [url](#)
- ⁽²⁰⁵⁰⁾ EPIC, ISHM: January 28 – February 4, 2021, 4 February 2021, [url](#); Baghdad Today, الطيران التركي يقصف منطقة زراعية في السليمانية [Turkish warplanes attack agricultural land in Sulaymaniyah], 2 February 2020, [url](#)
- ⁽²⁰⁵¹⁾ Baghdad Today, الطائرات الحربية التركية تقصف جبل «أسوس» في السليمانية [Turkish warplanes attack Mount Asos in Suleymaniya], 8 May 2021, [url](#); Baghdad Today, السليمانية تحت النيران.. الطيران التركي يجدد قصف الأراضي العراقية [‘Sulaymaniyah under fire’. Turkish warplanes renew airstrikes on Iraqi ground], 15 October 2021, [url](#); Kurdistan24, Turkish warplanes allegedly strike Kurdistan Region's northern Sulaimani province, 15 October 2021, [url](#)
- ⁽²⁰⁵²⁾ EPIC, ISHM: August 19 – August 26, 2021, 26 August 2021, [url](#); Basnews, Drone Strikes Target Villages in Sulaymaniyah, 24 August 2021, [url](#); Kurdistan24, 20 Turkish warplanes strike Sulaimani's Penjwen district: Defense ministry, 24 August 2021, [url](#)
- ⁽²⁰⁵³⁾ Kurdistan24, VIDEO: Turkish warplanes strike Sharbazher area in Sulaimani province, 7 August 2020, [url](#)
- ⁽²⁰⁵⁴⁾ Baghdad Today, قصف تركي يستهدف قضاء جمجمال بمحافظة السليمانية [Turkish airstrike targets Chamchamal district in Sulaymaniyah governorate], 4 October 2021, [url](#); Basnews, Turkey Claims it “Neutralized” Four PKK Fighters in Kurdistan, 5 October 2021, [url](#); Kurdistan24, Airstrike targets alleged PKK outpost in Kurdistan Region's Sulaimani, 4 October 2021, [url](#)
- ⁽²⁰⁵⁵⁾ Daily Sabah, Turkey's message to PKK with strike near Iran border, 25 June 2021, [url](#); Daily Sabah, PKK terrorist on Interpol's list killed in Turkish op in N. Iraq, 22 June 2021, [url](#)
- ⁽²⁰⁵⁶⁾ Kurdistan24, 20 Turkish warplanes strike Sulaimani's Penjwen district: Defense ministry, 24 August 2021, [url](#)
- ⁽²⁰⁵⁷⁾ Hawar News Agency, PUK decries Turkish occupation shelling on Southern Kurdistan lands, 9 October 2021, [url](#)
- ⁽²⁰⁵⁸⁾ Rudaw, Kurdistan security forces arrest 10 in connection with bomb hidden under ISIS flag, 4 February 2021, [url](#); Rudaw, 22 suspected ISIS members arrested in past three months: Sulaimani Asayish, 20 April 2021, [url](#); Shafaq News, [Among them the Wali of Fallujah: Kurdistan dismantles ISIL network and arrests its 22 members], 20 April 2021, [url](#)
- ⁽²⁰⁵⁹⁾ Rudaw, Peshmerga foils ISIS attack in Kifri: ministry, 5 November 2021, [url](#)

Güvenlik olayları

ACLED, Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasında Süleymaniye vilayetinde çoğunluğu Pshdar ilçesinde gerçekleşen 11 çatışma, 40 patlama olayı/uzaktan şiddet ve sivillere karşı 17 şiddet vakası olmak üzere toplam 68 güvenlik olayı bildirmiştir.²⁰⁶⁰ Referans dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıdaki şekil 19'de gösterilmektedir.

Şekil 19: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Süleymaniye vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi²⁰⁶¹

Örnek olaylar

- 2 Ocak 2021'de Said Sadiq ilçesinde Asayiş kuvvetleri tepelere dikilen bir IŞİD bayrağını sökmeye çalışırken IED patlaması meydana gelmiştir. İki Asayiş üyesi yaralanmıştır.²⁰⁶²

⁽²⁰⁶⁰⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽²⁰⁶¹⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽²⁰⁶²⁾ Pukmedia, اصابة عنصرين من قوات الأسايش بانفجار [Said Sadiq: Two Asayish members injured in explosion], 2 January 2021, [url](#)

- 2 Şubat 2021'de Türk savaş uçakları Pshdar ilçesindeki hedefleri bombalamıştır. Hava saldırılarında bir sivil yaralanmış ve çok sayıda ev hasar görmüştür.²⁰⁶³
- 29 Haziran 2021'de kimliği belirsiz silahlı kişilerin çocuğunu okula götürün bir benzin istasyonu sahibini öldürdüğü bildirilmiştir.²⁰⁶⁴
- 21 Eylül 2021'de IŞİD militanları, Kifri ve Kalar arasındaki yolda sahte bir kontrol noktası kurmuştur. IŞİD militanları iki sivil öldürmüş ve üç sivil yaralamıştır. Bu bölgelerde bu şekilde gerçekleşen ilk olay olduğu bildirilmiştir.²⁰⁶⁵
- 4 Ekim 2021'de Türk savaş uçakları Çemçemal ilçesine saldırmıştır. Bir sivilin öldüğü ve iki sivilin yaralandığı bildirilmiştir.²⁰⁶⁶ Bir başka kaynakta iki sivilin ve üç PKK savaşçısının yaralandığı bildirilirken Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanlığı, dört PKK savaşçısının öldürüldüğünü iddia etmiştir. Kaynak, bunun bu bölgelerdeki ilk Türk hava saldırısı olduğunu da belirtmiştir.²⁰⁶⁷
- 17 Kasım 2021'de Süleymaniye şehrinde kimliği belirsiz silahlı kişilerin bir doktora saldırdığı ve ağır yaraladığı bildirilmiştir.²⁰⁶⁸
- 24 Haziran 2021'de Mawat ilçesinde meydana gelen bir kara mayını patlamasında bir sivil ölmüş ve büyük bir yangın çıkmıştır.²⁰⁶⁹

2.10.5 Sivil zayıat

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları²⁰⁷⁰ ve sivil zayıat sayısı aşağıdaki tablo 14'te gösterilmektedir.

Tablo 14: 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Süleymaniye vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıatın sayısı²⁰⁷¹

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıat	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıat
Süleymaniye	2	0	0	0	1	0	0	0

⁽²⁰⁶³⁾ EPIC, ISHM: January 28 – February 4, 2021, 4 February 2021, [url](#); Baghdad Today, الطيران التركي يقصف منطقة زراعية في السليمانية [Turkish warplanes attack agricultural land in Sulaymaniyah], 2 February 2020, [url](#); Shafaq News, السلطات الأمنية تعلن إصابة امرأة بجروح بالقصف التركي لشمال السليمانية [Security forces declare injury of a woman due to Turkish airstrikes in northern Sulaymaniyah], 2 February 2021, [url](#)

⁽²⁰⁶⁴⁾ NAS News, مسلحون مجهولون يغتالون صاحب محطة بنزين في السليمانية, [Unknown gunmen kill gas station owner in Sulaymaniyah], 29 June 2021, [url](#)

⁽²⁰⁶⁵⁾ Shafaq News, مسؤول كوردي: كمين داعش في كرميان هو الأول من نوعه وهذا سببه [Kurdish Official: ISIL trap is first of its kind in Garmiyah and this is the reason], 22 September 2021, [url](#); Baghdad Today, استشهاد وإصابة ثلاثة أشخاص بكمين لداعش في قضاء كفري [Death and injury of three people in ISIL trap in Kifri district], 21 September 2021, [url](#)

⁽²⁰⁶⁶⁾ Baghdad Today, قصف تركي يستهدف قضاء جمجمال بمحافظة السليمانية [Turkish airstrike targets Chamchamal district in Sulaymaniyah governorate], 4 October 2021, [url](#)

⁽²⁰⁶⁷⁾ Basnews, Turkey Claims it "Neutralized" Four PKK Fighters in Kurdistan, 5 October 2021, [url](#)

⁽²⁰⁶⁸⁾ Shafaq News, مسلحون مجهولون يعتدون على طبيب وسط السليمانية, [Unknown gunmen attack physician in Sulaymaniyah city], 17 November 2021, [url](#)

⁽²⁰⁶⁹⁾ Shafaq News, صور.. مصرع شخص واحتراق 100 دونم بانفجار لغم في قضاء «مات» بالسليمانية [Pictures: One person killed and 100 dunams of land burnt due to fire caused by landmine in Mawat district in Sulaymaniyah], 24 June 2021, [url](#)

⁽²⁰⁷⁰⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıata yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun Giriş kısmındaki Kaynaklar bölümüne bakın.

⁽²⁰⁷¹⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

2.10.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

2020 sonunda KRI'da mayınlarla kirlenmiş 211 kilometrekarelik alan kaydedilmiştir. Bu da KRI'yi dünyada mayınlardan en çok etkilenen alanlardan biri hâline getirmektedir. Sadece Halepçe'de 12.331.899 metrekaarelik, Süleymaniye vilayetinin geri kalanında ise 100.387.755 metrekaarelik alanın onaylanmış tehlikeli alan (CHA) bulunduğu, bunun da Süleymaniye'yi KRI'daki en çok kirlenmiş vilayet hâline getirdiği bildirilmiştir. 2020'nin sonunda vilayetteki onaylanmış tehlikeli alanların sayısında bir önceki yıla kıyasla önemli bir azalma görüldüğü bildirilmiştir.²⁰⁷²

Ekim 2021 tarihli bir rapor; Süleymaniye vilayetinde anti-personel mayınlar, el yapımı mayınlar ve IED'lerden kaynaklanan kirliliği oldukça yüksek olarak sınıflandırmış, yedi aşamalı bir ölçekte Süleymaniye'yi en yüksek üçüncü sıraya yerleştirmiştir.²⁰⁷³ ACLED, referans dönemde toplam iki ölüme neden olan iki mayın patlaması olayı bildirmiştir.²⁰⁷⁴ Mawat ilçesinde meydana gelen olaylardan birinin 100 dönüm (on hektar) araziye yok eden bir yangına neden olduğu bildirilmiştir.²⁰⁷⁵

Referans dönemde gerçekleştirilen Türk hava saldırıları; Süleymaniye vilayetinde evlerin, çiftliklerin ya da tarım arazilerinin tahrip olması gibi ciddi zararlara yol açmıştır.²⁰⁷⁶

2.10.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

IOM verilerine göre 30 Eylül 2021 itibarıyla Süleymaniye vilayetinde 140.237 ÜYEK kayıtlıdır. Bunlar Selahaddin (%24), Bağdat (%21), Diyala (%18), Anbar (%16) ve Ninova'nın (%10) yanı sıra Babil (%7) ve Kerkük (%3) vilayetlerinden gelmiştir. Süleymaniye vilayetinde ÜYEK nüfusu çoğunlukla Süleymaniye (%66) ve Kalar (%14) ilçelerinde yoğunlaşmaktadır.²⁰⁷⁷ Şubat 2021 itibarıyla Süleymaniye şehrindeki çoğu ÜYEK'in kent merkezinde, kamp dışı ortamlarda yaşadığı bildirilmiştir. Sonuç olarak şehir sakinlerinin yaklaşık onda biri ÜYEK'tir ve bunların çoğu Markaz Sulaymaniyah mahallesinde yaşamaktadır. Süleymaniye şehri, farklı yerinden edilme dalgaları sırasında evlerinden kaçan geniş çeşitlilikte ÜYEK nüfusuna ev sahipliği yapmaya devam etmiştir. Yerel halkın aksine ÜYEK'lerin çoğunluğu Sünni Araptır. Ancak ÜYEK'ler arasında Sünni ve Şii Kürtler, Şii Araplar, Keldaniler ve Asurluların yanı sıra belirli bir mezhebe bağlı olmayan Hristiyanlar, Şebekler ve Şii Türkmenler dâhil olmak üzere birçok azınlık grubu bulunmaktadır.²⁰⁷⁸

Süleymaniye vilayetinde 138'i Süleymaniye ilçesinde olmak üzere 210 ÜYEK, IOM tarafından kritik olarak sınıflandırılan sığınaklarda (ör. çadırlar, geçici sığınaklar, çamurdan evler ya da koruganlar, sahipsiz ya da oturmaya elverişsiz evler) yaşamaktadır.²⁰⁷⁹ REACH'in Eylül

⁽²⁰⁷²⁾ Mine Action Review, Clearing the Mines 2021, 1 October 2021, [url](#), pp. 158-159

⁽²⁰⁷³⁾ HI, No safe recovery: The impact of Explosive Ordnance contamination on affected populations in Iraq, Report 2021, [Map], 13 October 2021, [url](#), p. 16

⁽²⁰⁷⁴⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, Iraq, 1 August 2020 - 31 October 2021, [url](#)

⁽²⁰⁷⁵⁾ Shafaq News, بالسلیمانیة، «ماوت» قضاء 100 دونم بانفجار لغم في قضاء «ماوت» [Pictures: One person killed and 100 dunams of land burnt due to fire caused by landmine in Mawat district in Sulaymaniyah], 24 June 2021, [url](#)

⁽²⁰⁷⁶⁾ Kurdistan24, 20 Turkish warplanes strike Sulaimani's Penjwen district: Defense ministry, 24 August 2021, [url](#); Shafaq News, Turkey conducted an attack 200 kilometers inside Iraq, Ministry of Defense says, 24 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: January 28 – February 4, 2021, 4 February 2021, [url](#); Baghdad Today, الطيران التركي يقصف منطقة زراعية في السليمانية [Turkish warplanes attack agricultural land in Sulaymaniyah], 2 February 2020, [url](#)

⁽²⁰⁷⁷⁾ EUAA analysis based on IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽²⁰⁷⁸⁾ IOM Iraq, DTM: Urban Displacement in the Kurdistan Region of Iraq, 25 February 2021, [url](#), pp. 15-16

⁽²⁰⁷⁹⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

2020'de yaptığı bir değerlendirmeye göre vilayetin çoğu ilçesinde ÜYEK hanelerinden %80 ila %90'ının ciddi veya aşırı ihtiyaç hâlinde yaşamaktadır.²⁰⁸⁰

IOM, Süleymaniye vilayetinden ülkenin diğer bölgelerine herhangi bir ÜYEK gittiğini belgelememiştir.²⁰⁸¹ IOM'ye göre Eylül 2021 itibarıyla Süleymaniye vilayetine geri dönüş belgelenmemiştir.²⁰⁸²

⁽²⁰⁸⁰⁾ REACH, Multi-Cluster Needs Assessment: Key Findings for Iraq, September 2020, 2 June 2021, [url](#), p. 2

⁽²⁰⁸¹⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽²⁰⁸²⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, Returnee 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

2.11 Basra

Harita 22: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte Basra vilayeti,
© Birleşmiş Milletler²⁰⁸³

2.11.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Temel coğrafya

Basra Irak'ın en güneydoğudaki vilayeti olup Müsenne, Zi Kar ve Meysan vilayetleriyle iç sınırları vardır. Basra Körfezi'ne bağlanan Şattularap su yolu üzerinde yer almaktadır.²⁰⁸⁴ Basra'nın doğuda İran ve güneyde Kuveyt ile uluslararası sınırları vardır. Ayrıca Suudi Arabistan ve Kuveyt ile üçlü sınır noktası bulunmaktadır.²⁰⁸⁵ Vilayetin yönetim merkezi Basra şehridir.²⁰⁸⁶ Vilayet yedi ilçeye ayrılmıştır: Abu Al-Khaseeb, Al-Midaina, Al-Qurna, Al-Zubair, Basra, El-Fav ve Şattularap.²⁰⁸⁷

⁽²⁰⁸³⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽²⁰⁸⁴⁾ US, CIA, The World Factbook, Iraq, last updated 16 November 2021, [url](#); UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽²⁰⁸⁵⁾ Shelley, F. M., Nation Shapes, 2013, p. 409; NCCI, Basrah governorate profile, updated December 2015, [url](#), p. 2; UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽²⁰⁸⁶⁾ EPIC, ISHM Reference Guide, last revision May 2020, [url](#)

⁽²⁰⁸⁷⁾ UN-Habitat, Basra Urban Profile, October 2020, [url](#), p.14; NCCI, Basrah governorate profile, updated December 2015, [url](#), p. 2

Nüfus tahminleri

Irak CSO'nun 2021 yılı için tahminine²⁰⁸⁸ göre vilayetin nüfusu 3.142.449 olup bunun yaklaşık 590.000'i kırsal bölgelerde ve yaklaşık 2.552.000'i kentsel bölgelerde yaşamaktadır.²⁰⁸⁹ Nisan 2020 tarihli başka bir kaynakta nüfusun beş milyonun üzerinde olduğu tahmin edilmiş ve yüksek artış oranı vurgulanmıştır.²⁰⁹⁰ Vilayetin kentsel nüfusunun çoğu, yönetim merkezi olan Basra şehrinde yaşamaktadır. Irak nüfusunun yaklaşık %7'sine ev sahipliği yapan Basra vilayetinin stratejik öneme sahip olduğu kabul edilmektedir.²⁰⁹¹

Etnik ve dinî dağılım

Vilayet nüfusunun çoğunluğunu Şii Araplar oluşturmaktadır, ancak önemli bir Sünni azınlık da mevcuttur.²⁰⁹² Diğer gruplar arasında küçük Hristiyan toplulukları²⁰⁹³ ve Sabii Mandeianlar²⁰⁹⁴ bulunmaktadır, ancak her iki grubun da 2003'ten sonra büyük oranda azaldığı bildirilmektedir.²⁰⁹⁵ Ayrıca Afrikalı-Iraklı azınlık (siyahi Iraklılar) ağırlıklı olarak Basra'da yaşamaktadır.²⁰⁹⁶

Ekonomi

Basra vilayeti, Irak'taki en büyük petrol sahası Rumaila dâhil olmak üzere Irak'ın petrol rezervlerinin önemli bir bölümünü barındırmaktadır.²⁰⁹⁷ Basra limanı ve Irak'ın tek derin su limanı olan Um Qasr limanı vilayette yer almakta olup Basra'yı ticaret, nakliye ve depolama merkezi hâline getirmektedir.²⁰⁹⁸ Vilayet Irak'ın ekonomik başkenti olarak görülmesine rağmen²⁰⁹⁹ Basra halkı "şiddetli yoksulluk" ve yüksek işsizlik oranından muzdariptir.²¹⁰⁰ Basra vilayeti ülke için milyarlarca dolar gelir elde etmesine rağmen bölgede temel hizmetlerin eksikliği devam etmektedir.²¹⁰¹

⁽²⁰⁸⁸⁾ It should be noted that the last comprehensive Population and Housing Census for Iraq was conducted in 1987. The last official census covering current Baghdad-administered Iraq dates from 1997; UNFPA, Newsletter 2020 Census, December 2019, [url](#), p. 1; Rudaw, Iraq's population now over 40 million: planning ministry, 12 January 2021, [url](#); Kurdistan24, Kurdistan PM: Demographic change must be considered in upcoming Iraqi census, 21 June 2021, [url](#)

⁽²⁰⁸⁹⁾ Iraq, CSO, 2021 تقديرات سكان العراق حسب المحافظات والبيئة والجنس لسنة 2021 [Demographic and population indicators, Estimates for the population of Iraq by governorate, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., [url](#)

⁽²⁰⁹⁰⁾ Jiyad, S., Failure of Governance in Basra puts all of Iraq at Risk, LSE [Blog], 2 April 2020, [url](#)

⁽²⁰⁹¹⁾ UN-Habitat, Basra Urban Profile, October 2020, [url](#), p.14

⁽²⁰⁹²⁾ Al-Bayan Center for Planning and Studies, The role of ethnicities, religions and sects in Iraq [Map], 27 February 2021, [url](#); Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), p. 18; NCCI, Basrah governorate profile, updated December 2015, [url](#), p. 2

⁽²⁰⁹³⁾ Al-Monitor, Basra church restored, but few Christians left to worship there, 7 August 2019, [url](#)

⁽²⁰⁹⁴⁾ USDOS, International Religious Freedom Report 2020 - Iraq, 12 May 2021, [url](#), p. 23

⁽²⁰⁹⁵⁾ Al-Jaffal, O. and Khalaf, S., Basra governorate: Local government crisis and conflict with the federal government, LSE, 1 May 2021, [url](#), p. 7; Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), p. 18; see also Al-Monitor, Basra church restored, but few Christians left to worship there, 7 August 2019, [url](#); Van Zoonen, D. and Wirya, K., The Sabeian-Mandaean, MERI, July 2017, [url](#), p. 6

⁽²⁰⁹⁶⁾ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2020 - Iraq, 30 March 2021, [url](#), p. 51; IRI, Living in the Shadows – The Enduring Marginalization of Black Iraqis, 2020, [url](#), p. 5

⁽²⁰⁹⁷⁾ EPIC, ISHM Reference Guide, last revision May 2020, [url](#), see also Al Jazeera, France's Total signs mega oil and gas deals with Iraq, 6 September 2021, [url](#); New Arab (The), Clan violence in Iraq: Oil companies targeted as poverty reigns, 13 September 2021, [url](#)

⁽²⁰⁹⁸⁾ NCCI, Basrah governorate profile, updated December 2015, [url](#), p. 2; see also Al-Monitor, Iraqi port revenue surges as anti-corruption move bears fruit, 19 January 2021, [url](#)

⁽²⁰⁹⁹⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), p. 18

⁽²¹⁰⁰⁾ New Arab (The), Clan violence in Iraq: Oil companies targeted as poverty reigns, 13 September 2021, [url](#); see also OIES, Compounding crises: Iraq's oil and energy economy, July 2020, [url](#), p. 6

⁽²¹⁰¹⁾ Jiyad, S., Failure of Governance in Basra puts all of Iraq at Risk, LSE [Blog], 2. April 2020, [url](#)

Kara yolu güvenliği

Basra vilayetinde 2019 yılındaki gibi²¹⁰² 2020 boyunca ve 2021 yazında da yollarda barikatlar kurulan protestolar meydana gelmiştir: Kasım 2020'de Bahariye Meydanı'nda çadırlar kuran protestocular ve güvenlik güçleri arasında çatışmalar yaşanmıştır.²¹⁰³ Haziran, Temmuz ve Ağustos 2021'de protestocuların yolları kestiği daha yakın tarihli olaylar da bildirilmiştir²¹⁰⁴ (2 Haziran 2021'de Zi Kar ve Basra arasındaki ana yol²¹⁰⁵ ve 14 Ağustos 2021'de Umm Qasr limanına giden ana yol²¹⁰⁶ gibi).

2.11.2 Çatışma geçmişi

Basra vilayeti “siyasi, yasal, bürokratik ve idarî krizler” ile adından söz ettirmektedir²¹⁰⁷ ve siyasi şeffaflık ile hesap verebilirlik yoksunluğundan ve yaygın yolsuzluktan muzdariptir. Bu etkenler gerekli gelişmelere sekte vurmakta, geçim kaynaklarının kötüleşmesine neden olmakta ve sonuç olarak bazıları 2018 yazından beri gittikçe artan protestoları tetiklemektedir.²¹⁰⁸ Zengin kaynaklarla birlikte yüksek oranda yolsuzluk ve işsizlik, aşiret arazilerinde petrol keşfedildiği durumlarda petrol şirketlerinde istihdam veya tazminat elde etmekle ilgili aşiret çatışmalarını ateşlemektedir. Aşiretlerde silahların sayısı arttığından ve güvenlik teçhizatı bulunmadığından aileler (çoğu anlaşmazlıklarda payı olmayan), söz konusu aşiret çatışmaları sonucunda her geçen gün daha fazla yerlerinden edilmektedir.²¹⁰⁹

Basra'nın limanlarında artan uyuşturucu ve gümrük kaçakçılığının²¹¹⁰ yanı sıra giderek kötüleşen su krizi²¹¹¹ de zaman zaman ölümle sonuçlanan aşiret çatışmalarından sorumludur.²¹¹² Şu anda kuraklıkla ilişkili aşiret anlaşmazlıkları, bu türdeki tüm çatışmaların %10'unundan mesuldür. Ne var ki bu çatışmaların daha yoğun kuraklık dönemleri nedeniyle ileride artması beklenmektedir.²¹¹³ Basra'da aşiret anlaşmazlıklarında “genellikle makineli tüfek, havan topu ve tanksavar füze gibi ağır silahların yanı sıra çoğu zaman vilayeti savaş alanına çeviren silahlı araçlar ve gözcü drone'lar kullanılmaktadır.”²¹¹⁴

Silahlı grupların, siyasî partilerin ve hepsinden öte İran müttefiki Şiiilerin ceplerini milyar dolarla dolduran rüşvetçi bir gümrük kaçakçılığı kartelinin, başta Basra'daki elverişli Umm Qasr limanı olmak üzere Irak sınırlarında faaliyet gösterdiği bildirilmektedir. Bu planların karşısında duran kişilere gözdağı verildiği ve bunların ölümle tehdit edildiği bildirilmektedir.²¹¹⁵

⁽²¹⁰²⁾ Jiyad, S., Failure of Governance in Basra puts all of Iraq at Risk, LSE [Blog], 2. April 2020, [url](#); Al Jazeera, Iraqi protesters block major port near Basrah as unrest continues, 2 November 2019, [url](#); Al-Arabiya, Protesters block roads, bridges in Iraq's Basrah, announce general strike, 17 November 2019, [url](#)

⁽²¹⁰³⁾ Arab News, Protester killed in southern Iraq as tensions flare again, 6 November 2020, [url](#); Alkhundary, T. and Al-Shakeri, H., There can be no 'going back to normal' in Iraq, Al Jazeera, 25 November 2020, [url](#)

⁽²¹⁰⁴⁾ AW, Hundreds protest over power, water cuts across Iraq, 2 July 2021, [url](#)

⁽²¹⁰⁵⁾ Shafaq News, Angry protestors block the Dhi Qar-Basra road, 2 June 2021, [url](#)

⁽²¹⁰⁶⁾ Shafaq News, Protestors block the road leading to Umm Qasr port in Basra, 14 August 2021, [url](#)

⁽²¹⁰⁷⁾ Al-Jaffal, O. and Khalaf, S., Basra governorate: Local government crisis and conflict with the federal government, LSE, 1 May 2021, [url](#), p. 6

⁽²¹⁰⁸⁾ Al-Jaffal, O. and Khalaf, S., Basra governorate: Local government crisis and conflict with the federal government, LSE, 1 May 2021, [url](#), p. 6; Jiyad, S., Failure of Governance in Basra puts all of Iraq at Risk, LSE [Blog], 2. April 2020, [url](#)

⁽²¹⁰⁹⁾ New Arab (The), Clan violence in Iraq: Oil companies targeted as poverty reigns, 13 September 2021, [url](#)

⁽²¹¹⁰⁾ Amwaj Media, Tribal disputes cripple Iraq's oil-rich Basra, 27 March 2021, [url](#)

⁽²¹¹¹⁾ Planetary Security Initiative, Drought ignites tribal conflicts in Southern Iraq, 17 August 2020, [url](#)

⁽²¹¹²⁾ Amwaj Media, Tribal disputes cripple Iraq's oil-rich Basra, 27 March 2021, [url](#); Planetary Security Initiative, Drought ignites tribal conflicts in Southern Iraq, 17 August 2020, [url](#)

⁽²¹¹³⁾ Planetary Security Initiative, Drought ignites tribal conflicts in Southern Iraq, 17 August 2020, [url](#)

⁽²¹¹⁴⁾ Amwaj Media, Tribal disputes cripple Iraq's oil-rich Basra, 27 March 2021, [url](#)

⁽²¹¹⁵⁾ AFP, 'Worse than a jungle': the cartel controlling Iraqi borders, 29 March 2021

Eylül 2019'da Basra'nın artan uyuşturucu sorunu hakkında haber yapan New York Times, önemli kaçakçıların ya asla yakalanmamaları ya da yakalandıktan hemen sonra hapisneden kaçmalarının, PMU'nun uyuşturucu ticaretine karıştığı şüphelerini artırdığını belirtmiştir.²¹¹⁶ Kasım 2020 makalesinde belirtildiği üzere Irak'ın aşiret yapıları, uyuşturucu sorunuyla baş etmeye engel olmaktadır. Bazı aşiret üyelerinin uyuşturucu kaçakçılığına karıştığı ve buna bağlı olarak aşiret çatışmalarının arttığı bildirilmektedir.²¹¹⁷

2019-2020 arasında Basra vilayetindeki güvenlik gelişmeleri hakkında daha fazla bilgi için [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun 4.1.3 bölümüne](#) bakınız.

2.11.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Irak Güvenlik Güçleri (ISF)

ISW, Aralık 2017'de Basra Harekât Komutanlığı'nın (BasOC) Basra vilayetinde güvenliği sağlamaktan sorumlu olduğunu bildirmiştir. Ancak BasOC, insan gücü yetersizliği nedeniyle vilayet üzerinde komuta sağlayamamıştır.²¹¹⁸ Aralık 2019 itibarıyla Basra vilayetindeki ISF; BasOC, bir Terörle Mücadele (CT) alayı, bir Komandolar tugayı, acil durum alayları, Hızlı Müdahale Kuvvetleri, yerel polis, bir federal polis tugayı ve 9. Zırhlı Birliğe ait bir taburdan oluşmaktadır.²¹¹⁹ Irak Ortak Harekât Komutanlığı, Temmuz 2020'de BasOC'un İran ile Shalamchek sınır kapısını ve Kuveyt ile Safwa sınır kapısını kontrol edeceğini duyurmuştur.²¹²⁰ Şubat 2020 tarihli makaleye göre Basra, güvenliğin Ortak Harekât Komutanlığı tarafından yönetildiği vilayetlerden biriydi.²¹²¹ Şehirde eylemcilere yönelik saldırıların ardından Ağustos 2020'de Irak İçişleri Bakanı Basra için yeni güvenlik önlemleri duyurmuştur. Ortak Harekât Komutanlığı'nın aşiret çatışmalarını çözmek için sağlam bir plan yapılmasını emretmiş ve vilayet genelinde faaliyet gösteren suç unsurlarına sıkı önlemler uygulamak için önemli tutuklama emirlerini takip edecek bir komite oluşturulması çağrısında bulunmuştur.²¹²²

Irak politikaları araştırmacıları Renad Mansour ve Ben Robin-D'Cruz, 2018 yazında başlayan ve gittikçe artan gösterilere karşı sıkı önlemler uygulanması bağlamında "Irak güvenlik güçleri, yerel aşiretler ve milisler arasındaki sıkı ilişkilerin" Basra'da Irak'ın diğer bölgelerine göre "daha uyumlu bir baskı aracının" ortaya çıkmasını sağladığını ifade etmiştir. Ayrıca bu grupların Basra'daki aşiret yapıları ve agresif milis kazanma stratejileri sayesinde yerel halkın arasına sızdığı bildirilmektedir.²¹²³

Robin-D'Cruz, Bağdat özel istihbarat biriminin (Irak Şahinleri İstihbarat Hücresi) 12 Mayıs 2021'de Basra'da bir Ashab-ül Ehlül Hak (AAH) üyesini tutuklamayı başaramaması örneğini kullanarak güvenlik güçleriyle PMU arasındaki karışıklıkları ele almıştır. AAH milisleri, tutuklama çalışmaları sırasında istihbarat biriminin Basra'daki ofislerine saldırmıştır. Bu anlaşmazlık kısa sürede aşiret çatışmasına dönüşmüş ve BasOC Tümgeneralı tarafından aşiretler arasında ateşkesle çözülmüş, bu da tutuklama görevinin başarısızlığa uğramasına yol açmıştır.²¹²⁴

⁽²¹¹⁶⁾ New York Times (The), Iraq faces a new adversary: crystal meth, 14 September 2019, [url](#)

⁽²¹¹⁷⁾ Al-Monitor, Drug smuggling, abuse on the rise in Iraq, 4 November 2020, [url](#)

⁽²¹¹⁸⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017, [url](#), p. 16

⁽²¹¹⁹⁾ Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: From abandoned villages to the cities, Newlines Institute for Strategy and Policy, 5 May 2020, [url](#)

⁽²¹²⁰⁾ MEMO, Iraq army to control border crossings with Iran, Kuwait, 16 July 2020, [url](#)

⁽²¹²¹⁾ MEMO, Iraq: Army hands security duties over to police in Wassit, 14 February 2020, [url](#)

⁽²¹²²⁾ GardaWorld, Iraq: Authorities announce new security measures in Basra following recent attacks on activists August 20 /update 1, 21 August 2020, [url](#)

⁽²¹²³⁾ Mansour, R. and Robin-D'Cruz, B., The Basra Blueprint and the Future of Protest in Iraq, Chatham House, 8 October 2019, [url](#)

⁽²¹²⁴⁾ Robin-D'Cruz, B., The Social Logics of Protest Violence in Iraq, LSE, August 2021, [url](#), p. 7, footnote 2

Halk Seferberlik Birimleri (PMU)

Mayıs 2021'de New Lines Strateji ve Politika Enstitüsü, Basra'daki PMU gruplarının askerî üstün ziyade acente olarak faaliyet gösteren ofislere sahip olduğunu bildirmiştir. Bu ofisler “İran’da ideolojik ve gelişimsel eğitimin yanı sıra seferberlik ve lojistik destek” için ve “askerî eğitim kurslarında” rol oynamaktadır. Çoğu acente ve parti ofisinin Ekim 2019 protestolarından bu yana kapalı olduğu bildirilmiştir.²¹²⁵

Aynı kaynak, Bedir kuvvetlerinin vilayette kayda değer bir varlık teşkil ettiğini ve devlet güvenlik kuruluşlarının daha zayıf kaldığını ve PMU faaliyetlerini engelleyecek güce sahip olmadığını bildirmiştir. Sonuç olarak güvenlik güçleri, vilayetteki PMU’ya karşı koyma girişiminde bulunmamıştır. Bedir kuvvetleri herhangi bir güvenlik faaliyeti gerçekleştirmemesine rağmen gerekirse kullanabilecekleri silahları vardır. Bedir kuvvetleri, PMU operasyonel harekât üssünde bulunmaktadır. Ana kamp ve Basra’daki tek üs Al-Deir bucağında yer almaktadır. Ancak vilayet genelinde ofisleri bulunan örgüt; Abu Al-Khaseeb, Al-Qurna, Al-Midaina, Şattülarap, Al-Zubair ve Fao ilçelerinde, Basra’nın merkezinde, Lebanon Casino Caddesi’nde ve Safwa ile Umm Qasr bucaklarında varlık göstermektedir.²¹²⁶

Tablo 15: Basra’daki PMU grupları²¹²⁷

PMU Grubu	Tugay	Konum (Tesis)	Ek Bilgiler
Saraya Al-Salam (Barış Tugayları)	313, 314, 315	Al-Tuwaisa bölgesi (üs) Al-Zubair ilçesi (üs)	Basra’da güvenlik işlevi yoktur; vilayet dışındaki bağlantılı tugayların seferber edilmesi ve desteklenmesine odaklanır
Kata’ib Sayyid Al-Shuhada	14	Al-Hakimiya bölgesi (üs)	
Kataib Hizbullah (KH)	45	Al-Hakimiya bölgesi (üs)	
Quwat Wa’ad Allah	33	Basra’daki Al-Jam’iyat bölgesi (ofis)	
Saraya Ansar Al-Aqeeda	28	Basra’daki Al-Jam’iyat bölgesi (ofis)	
Ashab-ül Ehlül Hak (AAH)	41, 42, 43	Al-Qurna, Şattülarap, Abu Al-Khaseeb, Al-Deir, Al-Zubair, Bariha bölgeleri (ofisler)	
Saraya Al-Khorasani	18	Al-Jabaliya bölgesi (ofis)	
Al-Nujaba’	12	Manawi Lajm bölgesi (ofis)	

⁽²¹²⁵⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollahs – Iraq’s Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 43

⁽²¹²⁶⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollahs – Iraq’s Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 42

⁽²¹²⁷⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollahs – Iraq’s Emerging Militia State, May 2021, [url](#), pp. 42-43

PMU Grubu	Tugay	Konum (Tesis)	Ek Bilgiler
Saraya Al-Difa' Al-Sha'bi	46, 47	Al-Najibiya bölgesindeki Deniz Harp Okulu (üs)	Hizbullah'a sadık
Saraya Al-Jihad	18	Al-Mashraq Al-Jadid bölgesi (ofis)	
Harakat Ansar Allah Al-Awfiya	19	Al-Janina bölgesi (ofis)	
Liwa' Al-Muntadhar (Quwat al-Muntadhir)	7	Al-Zubair ilçesi (ofis)	
Saraya Ashura	8	Basra vilayeti, daha ayrıntılı bilgi yok (ofisler)	
Quwat Al-Shaheed Al-Sadr Al-Awal	15	Basra vilayeti, daha ayrıntılı bilgi yok (ofisler)	İslami Davet Partisi ile bağlantılı
Kata'ib al-Imam Ali	2	Basra vilayeti, daha ayrıntılı bilgi yok (ofisler)	
Al-Abbas Bölüğü	26	Basra vilayeti, daha ayrıntılı bilgi yok (ofisler)	

Aralarında Irak İslam Yüksek Konseyi (ISCI), Ulusal Hikmet Hareketi, İslami Davet Partisi ve Fazilet Partisi'nin bulunduğu çeşitli Şii siyasi partilerin yanı sıra Kataib Hizbullah (KH), Kataib Sayyid Al-Shuhada ve Ashab-ül Ehlül Hak (AAH) gibi PMU ağları ve Sadr Hareketi yerel petrol ekonomisindeki çıkarlarını garanti altına almak için rekabet etmektedir. Bağdat'ın aksine Basra'daki PMU dâhil olmak üzere çeşitli partiler, varlık edinmekten ziyade mahalle ve bakanlıkları kontrol etmeye daha az odaklanmaktadır.²¹²⁸ Basra'nın limanlarının her biri, sürekli değişen siyasî düzenlemelere göre siyasî partiler arasında bölüşülmüş durumdadır.²¹²⁹ Temmuz 2021 tarihli bir raporda daha ayrıntılı olarak Ulusal Hikmet Hareketi'nin kuzeye Rumalia petrol sahalarını, Kuveyt ile Safwa sınır kapısını ve Şattülarap üzerindeki Al-Maqal limanını kontrol ettiği; İslami Davet Partisi'nin Maliki kolunun ise Um Qasr limanının yaklaşık %60'ını, güney Rumalia petrol sahalarını, Barjisiya petrol ve gaz sahalarını, Basra Havalimanı'nı ve Barjisiya'da bir petrokimya tesisini işlettiği belirtilmiştir. Sadr Hareketi yanlıları liman şehri, elektrik idaresi bakanlığı ile istasyonlar, Al-Jumhuriya hastanesi ve İran tarafında Shalamchek sınırı üzerinde kontrol uygulamaktadır. Bedr ve AAH; batı Qurna petrol sahalarını, Abu Flous limanını ve Shalamchek sınır kapısından geçen malları kontrol etmekten sorumlu şirketleri kontrol etmektedir. Basra'nın kuzeyindeki devlet fabrikalarını ve Abu Al-Khaseeb ilçesindeki bir gübre fabrikasını kontrol eden Fazilet Partisi, Basra'da siyaset ve güvenlik üzerinde önemli bir nüfuz sahiptir.²¹³⁰

⁽²¹²⁸⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), p. 20

⁽²¹²⁹⁾ Mansour, R., Networks of power: The Popular Mobilization Forces and the state in Iraq, Chatham House, February 2021, [url](#), p. 31

⁽²¹³⁰⁾ Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living among the Hashd, IRIS, July 2021, [url](#), p. 20

2.11.4 Güncel güvenlik eğilimleri

Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler

Protestoculara karşı saldırılar

Ağustos 2020 ortalarında kimliği belirsiz silahlı kişilerin Iraklı eylemcilere beş gün içinde en az dört ayrı saldırı düzenlediği,²¹³¹ iki²¹³² ila beş kişinin öldüğü ve en az iki kişinin yaralandığı bildirilmiştir. Ölüler arasında Tashin Osmana ve Reham Yacoub gibi önde gelen eylemciler bulunmaktaydı.²¹³³ Ölülerin ardından vilayetteki protestolar 21 Ağustos 2020 tarihinde tekrar baş göstermiş olup yerel meclis ofisi ateşe verilmiş ve valinin istifası istenmiştir. Başbakan el-Kazimi birkaç gün sonra Basra'daki mağdurların ailelerini ziyaret ederek güvenlik güçlerinin daha iyi koruma sağlayacağına ve saldırıda bulunanların yakalanacağına söz vermiştir.²¹³⁴ Eylemcilerin karşılaştığı şiddeti yorumlayan Irak politikaları araştırmacısı Ben Robin-D'Cruz, Ağustos 2020 tarihli bir LSE blog yazısında şunları ifade etmiştir:

“Irak polisinin ve silahlı grupların düzensiz protesto karşıtı şiddeti devam etmekte olmasına karşın şu ana kadar 2018 yazında Basra'daki kaotik protestolarda ortaya çıkan sistematik baskı modelinde gelişmemiştir. Bununla birlikte sivil eylemci Tahseen Osma'nın 14 Ağustos'ta Basra'da kimliği belirsiz silahlı kişiler tarafından öldürülmesi, şiddetin özellikle Ekim 2019 hareketine katılanlara karşı stratejik bir araç olmayı sürdürdüğünü hatırlatmaktadır.”²¹³⁵

İnsan hakları kuruluşları da Basra'da sivil toplum üyeleri ve protestoculara yönelik saldırılar ve hatta cinayetlerin cezasız kalmasını kınamıştır.²¹³⁶ Bazı eylemcilerin hedef gözeterek öldürülmesi hakkında Ben Robin-D'Cruz, bu mağdurların güvenlik güçleriyle şiddetli çatışmalara giren tipik protestoculardan biraz daha farklı bir profil çizdiğini savunmaktadır. Genellikle daha ileri yaşta, orta sınıf ailelerden gelen, üniversite eğitimi almış, iş sahibi ve orantısız şekilde kadın ağırlıklı olma eğilimindedirler. Robin-D'Cruz bunu, protesto hareketi üyelerinin daha barışçıl bir yaklaşım savunmasına ve protesto hareketini yeni bir siyasi seviyeye taşıma potansiyelleri olmasına, bunun da onları daha endişe verici hâle getirmesine bağlamıştır. Dahası tipik genç erkek protesto katılımcıların aksine güçlü ağırları ve aşiret bağlantılı aileleri bulunmamaktaydı ve para ya da iş teklifi vaatleriyle boyun eğdirmeyi çok daha zorlaştıran daha istikrarlı ekonomik koşullarda yaşamaktaydılar.²¹³⁷

Kasım 2020'de Basra şehrindeki gösteri sırasında hükûmet karşıtı bir protestocu Basra polisi tarafından öldürülmüş,⁷ 2138 ila 40²¹³⁹ kişi yaralanmıştır.²¹⁴⁰ Bu cinayet, Başbakan el-Kazimi Mayıs 2020'de göreve geldiğinden bu yana Basra'daki güvenlik güçleri tarafından öldürülen ilk protestocu olarak tanımlanmıştır.²¹⁴¹ Olayın hemen ardından İçişleri Bakanlığı ölümü, itaatsizlik eden ve sonrasında tutuklanan bir güvenlik güçleri üyesi tarafından gerçekleştirilen bireysel

⁽²¹³¹⁾ EPIC, ISHM: August 13 – August 20, 2020, 20 August 2020, [url](#)

⁽²¹³²⁾ HRW, Iraq: Basra Political Group Targeted, 26 August 2020, [url](#)

⁽²¹³³⁾ EPIC, ISHM: August 13 – August 20, 2020, 20 August 2020, [url](#)

⁽²¹³⁴⁾ EPIC, ISHM: August 20 – August 27, 2020, 27 August 2020, [url](#); Al Jazeera, Protesters set fire to Iraq parliament's regional office in Basra, 21 August 2020, [url](#)

⁽²¹³⁵⁾ Robin-D'Cruz, B., Violence and Protests in South Iraq, LSE [Blog], 18 August 2020, [url](#)

⁽²¹³⁶⁾ OHCHR, UN experts call on Iraq to investigate attacks on women human rights defenders, 2 October 2020, [url](#); HRW, Iraq: Basra Political Group Targeted, 26 August 2020, [url](#)

⁽²¹³⁷⁾ Robin-D'Cruz, B., Why Did They Kill Riham Yacoub? The Murder of a Civil Society Activist in Basra, LSE [Blog], 24 August 2020, [url](#)

⁽²¹³⁸⁾ EPIC, ISHM: November 5 – November 12, 2020, 12 November 2020, [url](#)

⁽²¹³⁹⁾ Al Jazeera, Iraq: Anti-government demonstrator killed in Basra protests, 6 November 2020, [url](#)

⁽²¹⁴⁰⁾ EPIC, ISHM: November 5 – November 12, 2020, 12 November 2020, [url](#); Al Jazeera, Iraq: Anti-government demonstrator killed in Basra protests, 6 November 2020, [url](#)

⁽²¹⁴¹⁾ Al Jazeera, Iraq: Anti-government demonstrator killed in Basra protests, 6 November 2020, [url](#)

eylem olarak nitelemiştir. Başbakan el-Kazimi'nin protestoculara karşı hakiki mühimmat kullanan "güvenlik görevlilerine müsamaha göstermeye niyetleri olmadığı" belirtilmiştir. Bu olay, güvenlik güçlerinin kesilen yolları açmak için protestocuların çadırlarını yakmasından bir hafta sonra gerçekleşmiştir.²¹⁴² Gösterileri haber yapan iki gazeteci dâhil olmak üzere birçok kişinin hedef gözeterek öldürülmesiyle suçlanan altı kişi, Şubat ve Mart 2021'de Basra'da tutuklanmış ve gözaltına alınmıştır.²¹⁴³

Öldürülen protestocuların aileleri Şubat 2021'de Basra polis merkezinin önünde gösteri yaparak öldürülen protestocular, eylemciler ve gazeteciler için adalet istemiştir.²¹⁴⁴ 2021 yazında elektrik kesintileri ve kavurucu sıcaklarla mücadele eden Basra vatandaşları tekrardan sokaklara dökülmüş ve otoyolları kesme ve lastik yakma gibi protestolar baş göstermiştir.²¹⁴⁵

Irak'ta protestocuların ve eylemcilerin hedef alınması hakkında daha fazla bilgi için bkz. bölüm 3: Siyasi muhalefet yapan eylemciler ve protestocular, [EASO COI Raporu – Irak: Bireylerin Hedef Alınması \(Ocak 2022\)](#).

Aşiret çatışmaları

Çeşitli kaynaklar, şiddetli aşiret anlaşmazlıklarının Basra vilayetinde önemli bir sorun olmaya devam ettiğini belirtmektedir.²¹⁴⁶ Sürekli tekrar eden ve yoğunlaşan protesto dalgalarının yanı sıra COVID-19 nedeniyle sağlıkla ilgili ve ekonomik krizler, mevcut toplumsal gerilimi daha da tırmandırmıştır.²¹⁴⁷ Aşiret şiddetinin patlak vermesini önlemek amacıyla hükümet, Eylül 2020'de silahlı aşiret çatışmalarıyla karakterize edilen bölgelerde ruhsatsız silahlanmayı durdurmak üzere Ortak Harekât komutanlığı operasyonu başlatmıştır. Vilayetin bazı sakinleri bu çabaları hoş karşılamış olsa da diğerleri, etkililiği konusunda ikna olmamış ve bazı aşiretlerin kazanılmış haklarından, sahip oldukları etkiden, paradan ve silahtan bu kadar kolay vazgeçeceğinden kuşku duymuştur.²¹⁴⁸ Mart 2021'de Basra operasyonu komutanı, 42 aşiret anlaşmazlığının çözüme kavuşturulduğunu ilan etmiştir.²¹⁴⁹ Irak'taki aşiret kan davaları hakkında daha fazla bilgi için bkz. [EUAA COI Raporu – Irak: Bireylerin Hedef Alınması \(Ocak 2022\)](#), bölüm 8: Aşiret çatışması bağlamında kan davasına/toprak kavgasına dâhil olan ve bunlardan etkilenen kişiler.

IED saldırıları

Ağustos 2020 ve Temmuz 2021 arasında Basra vilayetinde IŞİD karşıtı Uluslararası Koalisyon'un erzak konvoylarını veya gönderim istasyonlarını hedef alan en az dokuz IED saldırısı bildirilmiştir.²¹⁵⁰ Diğer ikisi, IED patlamalarının ISF memuruna ait mülkü ve Basra şehrindeki bir hukuk bürosunu hedef aldığını bildirmiştir.²¹⁵¹

⁽²¹⁴²⁾ EPIC, ISHM: November 5 – November 12, 2020, 12 November 2020, [url](#)

⁽²¹⁴³⁾ UNAMI, Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, [url](#), p. 13; see also EPIC, ISHM: February 11 – February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#)

⁽²¹⁴⁴⁾ EPIC, ISHM: February 11 – February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#)

⁽²¹⁴⁵⁾ Al Jazeera, Basra protests erupt as power cuts hit scorching Iraq, 8 July 2021, [url](#)

⁽²¹⁴⁶⁾ USIP, The Current Situation in Iraq: A USIP Fact Sheet, 4 August 2020, [url](#), p. 2; Amwaj Media, Tribal disputes cripple Iraq's oil-rich Basra, 27 March 2021, [url](#); see also Shafaq News, Tribal conflict kills a man and wounded four others in Basra, 23 March 2021, [url](#)

⁽²¹⁴⁷⁾ USIP, The Current Situation in Iraq: A USIP Fact Sheet, 4 August 2020, [url](#), p. 1

⁽²¹⁴⁸⁾ Diyaruna, Southern Iraq tribes back crackdown on unlicensed weapons, 22 September 2020, [url](#)

⁽²¹⁴⁹⁾ Amwaj Media, Tribal disputes cripple Iraq's oil-rich Basra, 27 March 2021, [url](#)

⁽²¹⁵⁰⁾ EPIC, ISHM: August 13 – August 20, 2020, 20 August 2020, [url](#); EPIC, ISHM: February 11 – February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 29 – May 6, 2021, 6 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: June 3 - June 10, 2021, 10 June 2021, [url](#); ACLED, Regional Overview: Middle East 10-16 July 2021, 21 July 2021, [url](#)

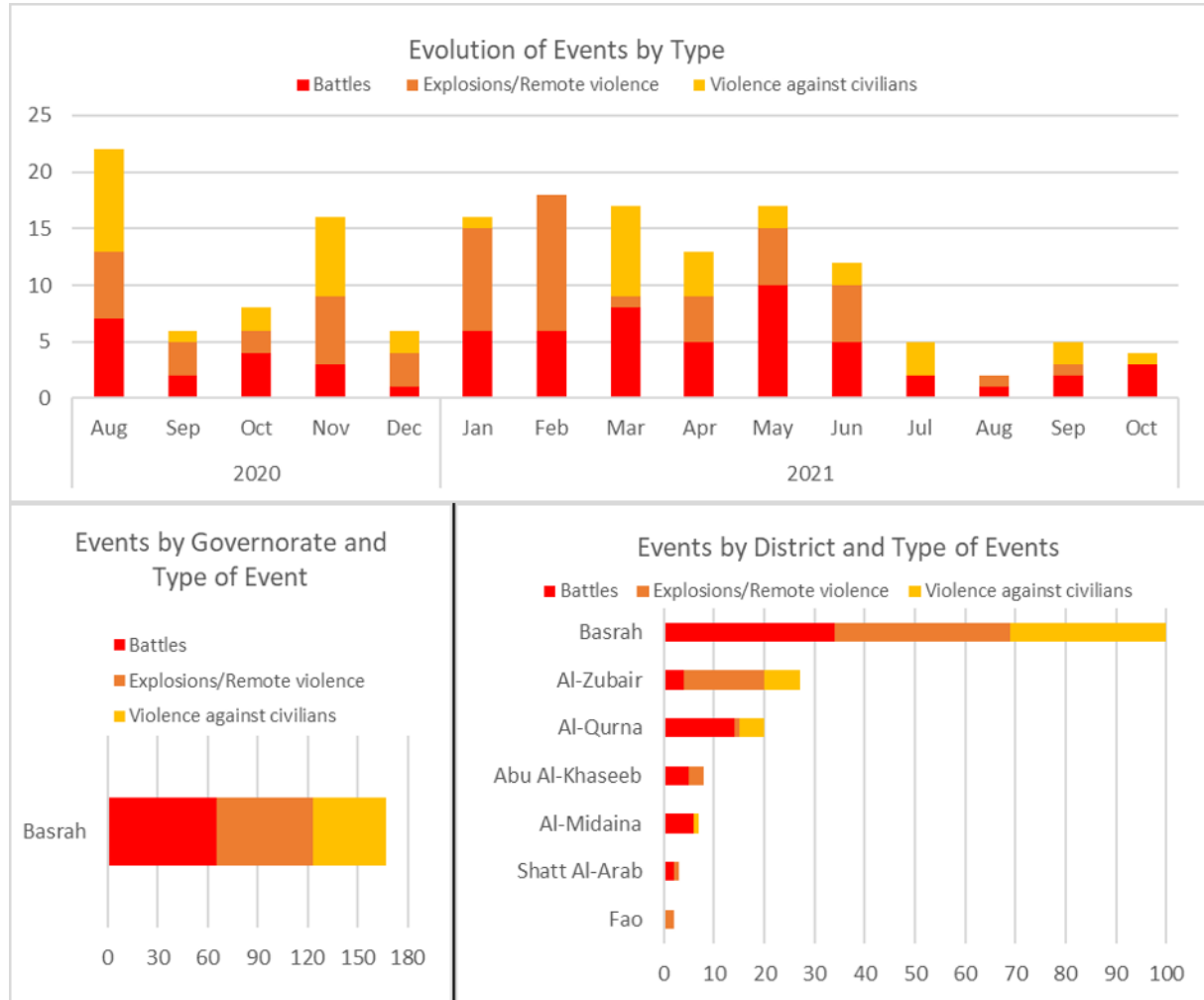
⁽²¹⁵¹⁾ EPIC, ISHM: November 19 – December 3, 2020, 3 December 2020, [url](#); EPIC, ISHM: May 6 – May 13, 2021, 13 May 2021, [url](#)

Güvenlik olayları

ACLED, Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasında Basra vilayetinde çoğunluğu Basra ilçesinde gerçekleşen 65 çatışma, 58 patlama olayı/uzaktan şiddet ve sivillere karşı 44 şiddet vakası olmak üzere toplam 167 güvenlik olayı bildirmiştir.²¹⁵² Referans dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıdaki şekil 25'te gösterilmektedir.

Şekil 20: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Basra vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi²¹⁵³

Örnek olaylar

- 19 Ağustos 2020'de Basra şehrinde kimliği belirsiz motosikletli ve silahlı kişiler tanınmış bir kadın eylemci öldürmüş ve üç kişiyi de yaralamıştır.²¹⁵⁴

⁽²¹⁵²⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽²¹⁵³⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽²¹⁵⁴⁾ Reuters, Female protest leader gunned down in Iraq's Basra, 19 August 2020, [url](#); MEE, Iraqi women's rights campaigner latest activist killed in Basra, 20 August 2020, [url](#); AW, Female Iraqi activist gunned down as US-connected activists targeted, 20 August 2020, [url](#)

- 22 Ağustos 2020'de Bağdat'ın merkezinde silahlı kişiler eski bir aşiret anlaşmazlığı nedeniyle bir kişiyi vurarak öldürmüştür.²¹⁵⁵
- 28 Kasım 2020'de Basra'nın kuzeyindeki Al-Dayr ilçesinde patlak veren silahlı klan çatışmasının ardından bir kişinin öldürüldüğü bildirilmiştir.²¹⁵⁶
- 5 Mayıs 2021'de Basra ilçesinin Jaweeda bölgesinde bir savaş kalıntısının infilak etmesi sonucu iki Iraklı asker ölmüş, üçüncüsü de yaralanmıştır.²¹⁵⁷
- 21 Mayıs 2021'de Bağdat'ın merkezindeki bir markette kimliği belirsiz silahlı kişilerin eski bir aşiret anlaşmazlığı nedeniyle iki erkek kardeşe ateş açtığı bildirilmiştir. Kurbanlardan biri ölmüş, diğeri ise yaralı olarak hastaneye kaldırılmıştır.²¹⁵⁸
- 15 Temmuz 2021'de Basra şehrindeki bir balık pazarında Al-Karamsheh ve Beit Wafi aşiret milisleri arasında çıkan silahlı çatışma, iki kişinin ölümüne ve on kişinin yaralanmasına neden olmuştur. Polis, olayla ilgili olarak altı şüpheliyi tutuklamıştır.²¹⁵⁹

2.11.5 Sivil zayıt

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları²¹⁶⁰ ve sivil zayıt sayısı aşağıdaki tablo 16'da gösterilmektedir.

Tablo 16: 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Basra vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıtın sayısı²¹⁶¹

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt
Basra	2	0	1	1	12	6	15	21

2.11.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

Basra vilayeti ve özellikle Basra ilçesinin, Irak'ın kara mayınları ve savaş kalıntıları kirliliğinden en çok etkilenen bölgelerinden biri olduğu söylenmektedir.²¹⁶² Referans dönemde bu tür iki patlama belgelenmiş, bu patlamalarda iki kişi ölmüş ve biri ağır olmak üzere toplam iki kişi yaralanmıştır.²¹⁶³ 2020 sonu itibarıyla vilayette 36.365.119 metrekaresel alanın misket bombalarıyla,²¹⁶⁴ 842.950.454 metrekaresel alanın ise anti-personel mayınlarla kirlenmiş olduğu bildirilmiştir.²¹⁶⁵

⁽²¹⁵⁵⁾ NINA, A citizen was hit by gunman in central Basra due to an ancient tribal conflict, 22 August 2020

⁽²¹⁵⁶⁾ NINA, A citizen killed in a tribal conflict north of Basra, 28 November 2020

⁽²¹⁵⁷⁾ EPIC, ISHM: April 29 – May 6, 2021, 6 May 2021, [url](#)

⁽²¹⁵⁸⁾ NINA, A person was killed and his brother was wounded by gunfire in central Basra, 21 May 2021

⁽²¹⁵⁹⁾ Shafaq News, "بسبب "سمكة"، 12 شخصا بنزاع عشائري طاحن في البصرة" [Because of a "fish", 12 people were killed and injured in a violent clan conflict in Basra], 15 July 2021, [url](#)

⁽²¹⁶⁰⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıta yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun [Giriş](#) kısmındaki [Kaynaklar](#) bölümüne bakın.

⁽²¹⁶¹⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

⁽²¹⁶²⁾ ACAPS, Iraq: Mine action, 22 January 2021, [url](#), p. 2; see also Mine Action Review, Clearing Cluster Munition Remnants 2021, 1 September 2021, [url](#), p. 59

⁽²¹⁶³⁾ EPIC, ISHM: February 11 – February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 29 – May 6, 2021, 6 May 2021, [url](#)

⁽²¹⁶⁴⁾ Mine Action Review, Clearing Cluster Munition Remnants 2021 [Table], 1 September 2021, [url](#), p. 59

⁽²¹⁶⁵⁾ Mine Action Review, Clearing the Mines 2021, 1 October 2021, [url](#), p. 159

2.11.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

IOM verilerine göre 30 Eylül 2021 itibarıyla Basra vilayetinde 5.616 ÜYEK kayıtlıdır. Bunlar Selahaddin (%35), Ninova (%28), Anbar (%19) ve Kerkük'ün (%10) yanı sıra Diyala, Bağdat ve Babil (%8) vilayetlerinden gelmiştir. Basra vilayetinde ÜYEK nüfusu büyük oranda Basra (%41), Al-Zubair (%22) ve Abu Al-Khaseeb (%21) ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. Basra vilayetinde 162'si Basra ilçesinde olmak üzere 198 ÜYEK, IOM tarafından kritik olarak sınıflandırılan sığınaklarda (ör. çadırlar, geçici sığınaklar, çamurdan evler ya da koruganlar, sahipsiz ya da oturmaya elverişsiz evler) yaşamaktadır.²¹⁶⁶ REACH, Eylül 2020'de Basra ilçesindeki ÜYEK hanelerinden %60 ila %80'inin ciddi veya aşırı ihtiyaç hâlinde yaşadığını değerlendirmiştir.²¹⁶⁷

IOM, Basra vilayetinden ülkenin diğer bölgelerine herhangi bir ÜYEK gittiğini belgelememiştir.²¹⁶⁸ IOM'ye göre Eylül 2021 itibarıyla Basra vilayetine geri dönüş belgelenmemiştir.²¹⁶⁹

⁽²¹⁶⁶⁾ EUAA analysis based on IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽²¹⁶⁷⁾ REACH, Multi-Cluster Needs Assessment: Key Findings for Iraq, September 2020, 2 June 2021, [url](#), p. 2

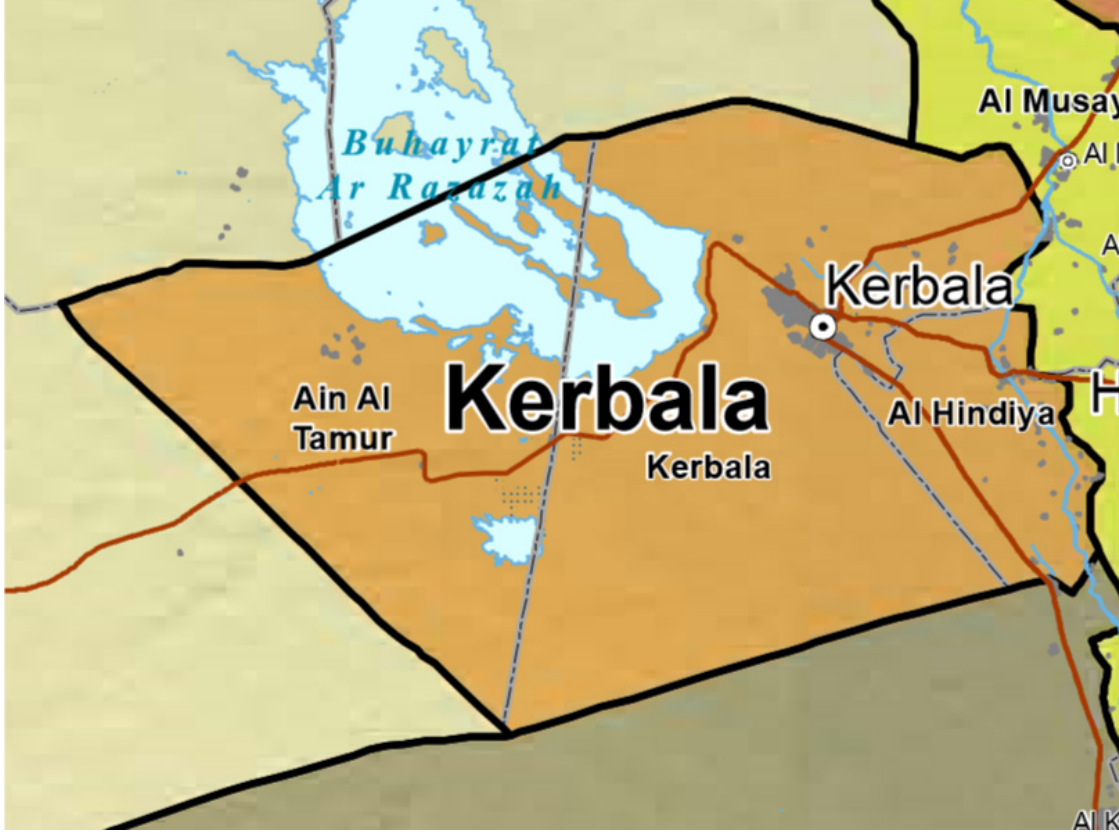
⁽²¹⁶⁸⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽²¹⁶⁹⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, Returnee 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

2.12 Kerbela

Harita 23: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte Kerbela vilayeti,
© Birleşmiş Milletler²¹⁷⁰

2.12.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Temel coğrafya

Kerbela vilayeti Irak'ın orta kesiminde yer almakta olup Anbar, Necef, Babil vilayetleriyle sınırı vardır. Kerbela vilayeti aşağıdaki ilçelere ayrılmıştır: Ain Al-Tamur, Al-Hindiya ve Kerbela. Vilayetin yönetim merkezi Kerbela'dır.²¹⁷¹ Kerbela şehri, Bağdat'ın yaklaşık 88 kilometre güneybatısındadır.²¹⁷² Vilayet, önemli miktarda su kıtlığı ve kuraklıktan etkilenmekte, bu da insanların yerinden edilmesine neden olmaktadır.²¹⁷³

⁽²¹⁷⁰⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽²¹⁷¹⁾ NCCI, Kerbala Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 1

⁽²¹⁷²⁾ Encyclopædia Britannica, Karbala, n.d., [url](#); Urban Iraq, Karbala – Karbala Governorate, n.d., [url](#)

⁽²¹⁷³⁾ Rudaw, Farmers head for Iraq's cities in the face of drought, 11 May 2021, [url](#)

Nüfus tahminleri

Irak CSO'nun 2021 yılı için tahminine²¹⁷⁴ göre vilayetin nüfusu 1.316.750 olup bunun yaklaşık 436.350'si kırsal bölgelerde ve yaklaşık 880.400'ü kentsel bölgelerde yaşamaktadır.²¹⁷⁵

Etnik ve dinî dağılım

Kerbela sakinlerinin çoğunluğu Şii Müslümanlardır. Vilayette küçük bir Sünni topluluğu da yaşamaktadır.²¹⁷⁶ Kerbela, en önemli Şii mabetlerinden olan Hz. Hüseyin türbesinin varlığı nedeniyle²¹⁷⁷ Şii Müslümanlar için kutsal bir şehirdir ve yılda iki kez milyonlarca hacı ve ziyaretçiyi ağırlamaktadır.²¹⁷⁸

Ekonomi

Kerbela'da inanç turizmi önemli bir ekonomik unsurdur. 2014 yılında güvensizlik, hacılara yönelik saldırılar ve IŞİD işgalleri birçok ziyaretçiyi korkutmuş,²¹⁷⁹ daha sonra 2020 ve 2021'de Aşure Günü'ndeki Şii anmaları sırasında Kerbela'ya hac yolculuğunun şiddet olaylarıyla kesilmemesi için yoğunlaştırılmış güvenlik önlemleri alınmıştır.²¹⁸⁰ COVID-19 pandemisi nedeniyle kapatılan sınırlar ve uygulanan seyahat kısıtlamaları nedeniyle 2020²¹⁸¹ ve 2021 yıllarında hacıların ve ziyaretçilerin sayısı yine azalmıştır. Bir milletvekilinin de desteğini alan işletme sahipleri, özel sektörde ekonomiyi canlandırmak amacıyla sınır geçişlerinin kolaylaştırılması ve ziyaretçilere daha çok vize verilmesi için hükûmete baskı yapmıştır.²¹⁸²

Kara yolu güvenliği

Irak ordusu Nisan 2020'de Kerbela, Anbar ve Al-Nukhayb arasındaki yol boyunca bir toprak bariyer oluşturmaya başlamış ve burada siper kazmayı planladıklarını duyurmuştur. Yolu IŞİD faaliyetlerine karşı güvenceye alma planları, kontrol noktaları oluşturma ve pusu kurmanın yanı sıra PMU ile iş birliği içerisinde güvenlik devriyelerine çıkmayı kapsamıştır.²¹⁸³ Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunda özetlendiği gibi (bkz. bölüm 4.2.1), Kerbela'dan Suriye sınırına giden ana yol üzerindeki kontrol noktalarının çoğu Şii El-Abbas Mücadele Tümeni milisleri tarafından kontrol edilmekteydi.²¹⁸⁴ Suudi Arabistan'a giden kara

⁽²¹⁷⁴⁾ It should be noted that the last comprehensive Population and Housing Census for Iraq was conducted in 1987. The last official census covering current Baghdad-administered Iraq dates from 1997; UNFPA, Newsletter 2020 Census, December 2019, [url](#), p. 1; Rudaw, Iraq's population now over 40 million: planning ministry, 12 January 2021, [url](#); Kurdistan24, Kurdistan PM: Demographic change must be considered in upcoming Iraqi census, 21 June 2021, [url](#)

⁽²¹⁷⁵⁾ Iraq, CSO, 2021 تقديرات سكان العراق حسب المحافظات والبيئة والجنس لسنة 2021 [Demographic and population indicators, Estimates for the population of Iraq by governorate, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., [url](#)

⁽²¹⁷⁶⁾ NCCI, Kerbala Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 2

⁽²¹⁷⁷⁾ Encyclopædia Britannica, Karbala, n.d., [url](#)

⁽²¹⁷⁸⁾ Urban Iraq, Karbala – Karbala Governorate, n.d., [url](#); AW, Shia pilgrims throng to Karbala under shadow of pandemic, 20 August 2021, [url](#)

⁽²¹⁷⁹⁾ NCCI, Kerbala Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 2

⁽²¹⁸⁰⁾ USDOS, International Religious Freedom Report 2020 - Iraq, 12 May 2021, [url](#), p. 19; INA, Baghdad Operations Command announces success of security plan for Arbaeen pilgrimage, 27 September 2021, [url](#); National (The), Arbaeen draws thousands of Shiites to Iraq's Karbala, 28 September 2021, [url](#)

⁽²¹⁸¹⁾ AW, Violent clashes mar Shia pilgrimage in Iraq, 7 October 2020, [url](#)

⁽²¹⁸²⁾ Al-Monitor, Iraq under pressure to open borders for Shiite pilgrims despite pandemic, 25 August 2021, [url](#)

⁽²¹⁸³⁾ Diyaruna, Iraqi army secures international highway leading to Saudi Arabia, 6 May 2020, [url](#)

⁽²¹⁸⁴⁾ Al-Monitor, Abbas Combat Division, an example of Iran-independent faction, 23 August 2019, [url](#)

yolunda güvenli ulaşım sağlama planı, Irak-Suudi Arabistan sınırı üzerindeki Arar sınır kapısının Kasım 2020'de yeniden açılmasıyla bağlantılıydı.²¹⁸⁵ Sınır 1990 yazından beri kapalıydı.²¹⁸⁶

Iraklı yetkililer, yıllık *Erbain*²¹⁸⁷ hac yürüyüşünü korumak amacıyla Eylül 2021'de Kerbela içerisine ve şehre giden yollar üzerine müttefik Şii milisleri konuşlandırmıştı. Kerbela'ya giden yollarda yüksek saldırı riski bekleniyordu.²¹⁸⁸

2.12.2 Çatışma geçmişi

Kerbela şehri, İran destekli onlarca güçlü milisin varlığı ve silahlı gruplar ile siyasî menfaatlerin yarışı nedeniyle çıkan çatışmaların merkezi olmuştur.²¹⁸⁹ Kerbela'daki güvensizlik ortamı büyük oranda dinî ayaklanmalarla ve Şii nüfusun Irak Hükûmetine karşı protestolarıyla bağlantılı olmuştur (bkz. [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporu](#), bölüm 2.12.2).²¹⁹⁰ 2018 yazında ve Ekim 2019'dan bu yana Kerbela'da süregelen hükûmet karşıtı protestolarda ölümler ve zayıt olduğu bildirilmiştir.²¹⁹¹ Reform yanlısı eylemcilere karşı siyasi nedenlerle işlenen suçların cezasız kalması halkın öfkesini uyandırmıştır.²¹⁹² 26 Mayıs 2021'de Liwa' Al-Tafuf (Irak PMU'su 13. Tugayı) komutanı Qassim Musleh Bağdat'ta terörizm suçlamalarıyla tutuklanmış²¹⁹³ fakat 9 Haziran 2021'de salıverilmiştir.²¹⁹⁴ Söylenenlere göre Irak Yüksek Yargı Konseyi Başkanı Faik Zeidan'a baskı yapılmasının ardından Musleh delil yetersizliği nedeniyle serbest bırakılmıştır.²¹⁹⁵ Qassim Musleh'in, Mayıs 2021'de öldürülen Ihab Al-Wazni ve 8 Aralık 2019'da öldürülen Fahim Al-Tai²¹⁹⁶ gibi önemli şahsiyetlerin cinayetlerine karıştığından şüphelenilmiştir.²¹⁹⁷

2019-2020 yıllarında Kerbela vilayetindeki güvenlik gelişmeleri hakkında daha fazla bilgi için [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun 4.2.3 bölümüne](#) bakınız.

- ⁽²¹⁸⁵⁾ Diyaruna, Iraqi army secures international highway leading to Saudi Arabia, 6 May 2020, [url](#); Die Presse, Irak und Saudiarabien öffnen erstmals seit 1990 regulären Grenzübergang [Iraq and Saudi Arabia open regular border crossing for the first time since 1990], 18 November 2020, [url](#)
- ⁽²¹⁸⁶⁾ Die Presse, Irak und Saudiarabien öffnen erstmals seit 1990 regulären Grenzübergang [Iraq and Saudi Arabia open regular border crossing for the first time since 1990], 18 November 2020, [url](#)
- ⁽²¹⁸⁷⁾ 'Arba'een marks the end of the 40-day mourning period for Imam Hussain ibn Ali, whose martyrdom at the Battle of Karbala led to the schism between Shi'a and Sunni Muslims.' GardaWorld, Iraq: Iraqi authorities increase security nationwide for Arba'een pilgrimage Sept. 27-28, 20 September 2021, [url](#)
- ⁽²¹⁸⁸⁾ GardaWorld, Iraq: Iraqi authorities increase security nationwide for Arba'een pilgrimage Sept. 27-28, 20 September 2021, [url](#)
- ⁽²¹⁸⁹⁾ New York Times (The), 'There Is Chaos': Iran-Backed Militias Battle Activists in a Holy Iraqi City, 18 September 2021, [url](#)
- ⁽²¹⁹⁰⁾ CFR, Remembering the Iraqi Uprising Twenty-Five Years Ago, 5 March 2016, [url](#); EPIC, ISHM Reference Guide, last revision May 2020, [url](#); AW, Karbala's pilgrimage between spiritual rites and pro-Iranian exploitation, 8 October 2020, [url](#)
- ⁽²¹⁹¹⁾ IPI, Protests in Southern Iraq Intensify, Is Instability to Follow?, 24 July 2018, [url](#); National (The), Over 800 killed, wounded since south Iraq protests began, 23 July 2018, [url](#); Reuters, Protesters storm provincial government building in Iraqi city of Karbala: local sources, 14 July 2018, [url](#); Arab News, Masked men attack protesters in Iraq's Karbala, killing 18, 29 October 2019, [url](#); DW, Iraq protests: Deadly clashes in Karbala, 29 October 2019, [url](#); Al-Arabiya, At least 10 Iraqi protesters injured in clashes with security forces in Karbala, updated 20 May 2020, [url](#); MEE, Iraq: Activist's murder sparks protests at Iranian consulate in Karbala, 9 May 2021, [url](#); MEMO, Iraq: Hundreds of protesters storm Karbala power plant, 10 July 2021, [url](#)
- ⁽²¹⁹²⁾ Al-Arabiya, Murder of city official sparks anger over Iraq impunity, 11 August 2021, [url](#); MEE, Iraq sentences to death killer of Karbala official, 22 August 2021, [url](#); Arab News, Iraqi activist's killing sparks protests against impunity, 9 May 2021, [url](#)
- ⁽²¹⁹³⁾ Al-Monitor, Arrest of an Iraqi PMU commander puts militias on notice, 27 May 2021, [url](#); MEE, Iraq: Arrest of paramilitary commander sparks fears of violent confrontation, 26 May 2021, [url](#)
- ⁽²¹⁹⁴⁾ Washington Post (The), Iraq releases Iran-linked militiaman in blow to efforts to check impunity, 9 June 2021, [url](#); Al-Monitor, Iraqi judiciary releases PMU leader, citing lack of evidence, 10 June 2021, [url](#)
- ⁽²¹⁹⁵⁾ Al-Monitor, Iraqi judiciary releases PMU leader, citing lack of evidence, 10 June 2021, [url](#)
- ⁽²¹⁹⁶⁾ Al Jazeera, Iraqis rally for slain activist as Baghdad summons Western envoys, 9 December 2021, [url](#)
- ⁽²¹⁹⁷⁾ Al-Monitor, Arrest of an Iraqi PMU commander puts militias on notice, 27 May 2021, [url](#)

2.12.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Irak Güvenlik Güçleri (ISF)

Irak Ordusu'nun Orta Fırat Harekât Komutanlığı (MEOC) Kerbela'da faaliyet göstermektedir ve ağırlıklı olarak Şii hacıların güvenliğinin sağlanmasından sorumludur.²¹⁹⁸ Aralık 2019 itibarıyla Kerbela'daki ISF ayrıca 9. Zırhlı Tümen'i, komando tugayını, acil alayları, yerel ve federal polisi de kapsamaktadır.²¹⁹⁹ Resmî olarak yerel polis, Kerbela'daki mabetlerin dışında güvenlikten sorumludur. Ancak polis, güvenlik zincirinin en zayıf halkasıdır. Yerel güvenlik güçleri arasında İran destekli Kataib Hizbullah milisleri gibi paramiliter gruplar bulunmaktadır²²⁰⁰ (Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun 4.2.2 bölümüne bakınız).

Halk Seferberlik Birimleri (PMU)

Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunda belirtildiği gibi (bkz. bölüm 4.2.2), Kerbela'da faaliyet gösteren PMU'ların Şii Liwa Ali al-Akbar (11. Tugay) ve El-Abbas Mücadele Tümeni (26. Tugay) milisleri olduğu bildirilmiştir. Kerbela'dan ve güneybatısındaki bölgelerden sorumlu MEOC'u oluşturan birimler çoğunlukla bu iki gruptur.²²⁰¹ El-Abbas Mücadele Tümeni, "Kerbela'daki El-Abbas Türbesi Şii dinî oluşumu ile bağlantılıdır" ve Şii Büyük Ayetullah Ali el-Sistani'nin takipçisidir. Bu grup ve diğer İran bağlantılı gruplar arasındaki ilişkiler 2017'den sonra gerilmiştir.²²⁰² Hashd Al-Marji'²²⁰³ veya Hash Al-Atabat, Kutsal Kerbela ve Necef mabetleriyle bağlantılı PMU grupları için gayriresmî etiketlerdir. Bu gruplar el-Sistani'ye sadıktır.²²⁰⁴

2020'de Kerbela vilayetinde Bedir Örgütü, Ashab-ül Ehlül Hak ve El-Abbas Mücadele Tümeni'nin yanı sıra Saraya Talia Al-Khurasani (18. Tugay), Liwa' Al-Tafuf (13. Tugay) veya Kata'ib Jund Al-Imam (6. Tugay) gibi daha küçük gruplar için eğitim kampları mevcuttur.²²⁰⁵

Söylenenlere göre El-Abbas Mücadele Tümeni ve 3. Tugay, Mayıs 2020'de Irak'ın Kerbela vilayetindeki bir IŞİD saldırısını püskürtmüştür.²²⁰⁶ Eylül 2021'de PMU ve Kerbela polisi arasında çatışmalar olduğu ve altı kişinin yaralandığı bildirilmiştir.²²⁰⁷ PMU, Eylül 2021'deki *Erbain* anmaları sırasında Kerbela'ya gelen Şii hacıların güvenliğini sağlamaktan sorumlu olmuştur.²²⁰⁸

⁽²¹⁹⁸⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017, [url](#), p. 19

⁽²¹⁹⁹⁾ Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: From Abandoned Villages to the cities, Newlines Institute for Strategy and Policy, 5 May 2020, [url](#)

⁽²²⁰⁰⁾ New York Times (The), 'There Is Chaos': Iran-Backed Militias Battle Activists in a Holy Iraqi City, 18 September 2021, [url](#)

⁽²²⁰¹⁾ Knights, M. et al., Honored, Not Contained: The Future of Iraq's Popular Mobilization Forces, The Washington Institute for Near East Policy, March 2020, [url](#), p. 41; Smyth, P., The Shia Militia Mapping Project [Interactive Map], The Washington Institute for Near East Policy, updated April 2020, [url](#)

⁽²²⁰²⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollah's – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#), p. 9

⁽²²⁰³⁾ 'A marji' is a source of emulation and religious authority in Shia Islam. The unofficial label al-hashd al-marji'i is a reference to these groups' ties to the holy shrines of Karbala and Najaf.' Haddad, F., 'Case 1: Iraq's Popular Mobilization Units: A Hybrid Actor in a Hybrid State', 2020, [url](#), p. 41

⁽²²⁰⁴⁾ Haddad, F., 'Case 1: Iraq's Popular Mobilization Units: A Hybrid Actor in a Hybrid State', 2020, [url](#), p. 41; Badawi, T., The Popular Mobilisation Units as a Relief Agency: Can the Coronavirus Pandemic Accelerate Institutional Transformation?, June 2020, [url](#), p. 3

⁽²²⁰⁵⁾ Knights, M. et al., Honored, Not Contained: The Future of Iraq's Popular Mobilization Forces, The Washington Institute for Near East Policy, March 2020, [url](#), p. 68

⁽²²⁰⁶⁾ Shia Waves, PMU repels ISIS attack in Karbala desert, 3 May 2020, [url](#)

⁽²²⁰⁷⁾ Shafaq News, Six injured in clashes between the PMF and the Police in Karbala, 28 September 2021, [url](#); Basnews, Hashd al-Shaabi Clashes with Karbala Police, Wounding Six, 28 September 2021, [url](#)

⁽²²⁰⁸⁾ Iraq News Gazette, The Minister of Interior Visits The Command And Control HQs Of The PMF In Karbala To Review The Procedures For Securing The Protection Of Pilgrims, 26 September 2021, [url](#)

2.12.4 Güncel güvenlik eğilimleri

Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler

Hükûmet karşıtı protestolar 2020 ve 2021'de devam etmiştir. Siyasi cinayetlerin cezasız kalması ve kamu hizmetlerinin yetersizliği, protestocuları harekete geçiren başlıca sebeplerdir.²²⁰⁹ Protestolar sırasında göstericiler yolları kesmiştir.²²¹⁰

Protestolar, özellikle Mayıs 2021'de tanınmış reform eylemcisi Ihab Al-Wazni'nin suikasta uğramasından²²¹¹ ve Temmuz 2021'in sıcak yaz günlerinde yaşanan elektrik kesintilerinden sonra²²¹² patlak vermiştir. Bunun ardından yüzlerce kişi Al-Hindiya ilçesinde elektrik kesintilerini protesto etmiş, ilçeye vilayet merkezi arasındaki ana yolu kesmiş ve hükûmeti talepleri yerine getirilmezse Al-Khayrat elektrik santralini kapatmakla tehdit etmiştir.²²¹³

Aralık 2020'de maaşların ve ücretlerin ödenmesindeki gecikmenin yanı sıra istihdam koşulları Al-Hindiya ilçesinin Kerbela vilayetindeki Elektrik Bakanlığı çalışanlarının protestolarına yol açmıştır.²²¹⁴

Protestocular, Mayıs 2021'de "eylemcilerin sürekli öldürülmesini ve Hükûmetin suçluları sorumlu tutamamasını" kınamıştır.²²¹⁵

Ekim 2021'deki yıllık *Erbain* hac yürüyüşü, Kerbela şehrinde yer alan İmam Hüseyin ve İmam Abbas türbeleri arasındaki ziyaret bölgesinde, türbeleri koruyan paramiliter gruplar (PMU) ve buraya gönderilen polislerle bir grup hükûmet karşıtı protestocu arasında gerçekleşen şiddetli çatışmalardan etkilenmiştir.²²¹⁶

Irak'ta protestocuların ve eylemcilerin hedef alınması hakkında daha fazla bilgi için bkz. [EASO COI Raporu – Irak: Bireylerin Hedef Alınması \(Ocak 2022\)](#), bölüm 3: Siyasi muhalefet yapan eylemciler ve protestocular.

Güvenlik olayları

ACLED, Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasında Kerbela vilayetinde çoğunluğu Kerbela ilçesinde gerçekleşen 3 çatışma, 3 patlama olayı/uzaktan şiddet ve sivillere karşı 4 şiddet vakası olmak üzere toplam 10 güvenlik olayı bildirmiştir.²²¹⁷ Referans dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıdaki şekil 26'da gösterilmektedir.

⁽²²⁰⁹⁾ UNAMI and OHCHR, Human Rights Violations and Abuses in the Context of Demonstrations in Iraq: October 2019 to April 2020, 27 August 2020, [url](#), p. 16; AFP, 'Pyramid' of corruption pushes Iraq family to emigrate, 29 March 2021; Jiyad, S., Struggling Iraq Faces Another Crisis in COVID-19, IAI, 13 October 2020, [url](#), pp. 1, 5

⁽²²¹⁰⁾ Al Jazeera, Activist's killing triggers protests in Iraq's Karbala, 9 May 2021, [url](#); INA, The electricity cuts spark protests in Karbala as summer temperatures scorch the country, 4 July 2021, [url](#)

⁽²²¹¹⁾ MEE, Iraq: Activist's murder sparks protests at Iranian consulate in Karbala, 9 May 2021, [url](#); Al Jazeera, Activist's killing triggers protests in Iraq's Karbala, 9 May 2021, [url](#)

⁽²²¹²⁾ MEMO, Iraq: Hundreds of protesters storm Karbala power plant, 10 July 2021, [url](#)

⁽²²¹³⁾ INA, The electricity cuts spark protests in Karbala as summer temperatures scorch the country, 4 July 2021, [url](#)

⁽²²¹⁴⁾ Shafaq News, Electricity employees in Karbala protest eight-month delay in their dues, 14 December 2020, [url](#)

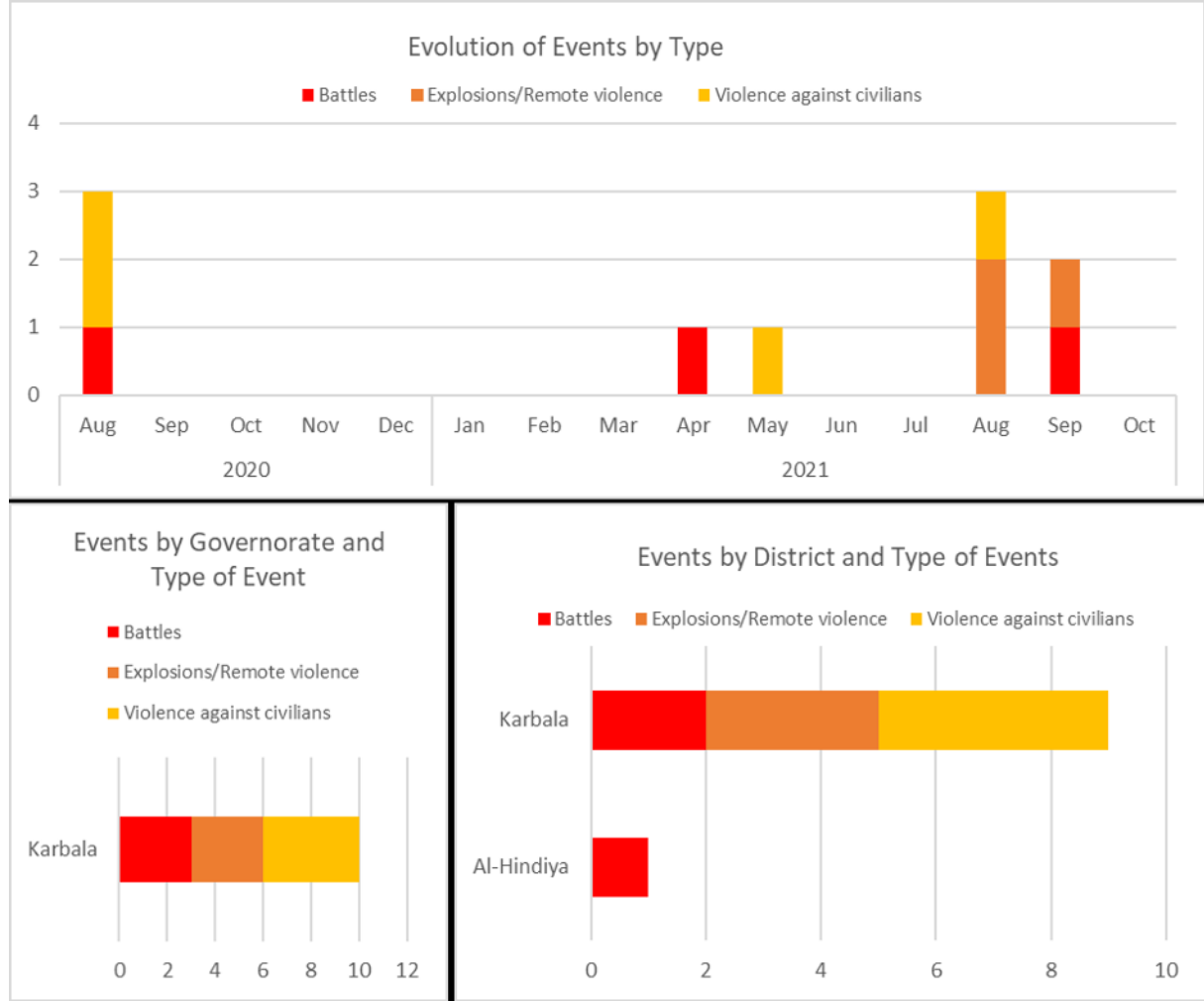
⁽²²¹⁵⁾ UNSG, Implementation of resolution 2576 (2021) [S/2021/700], 3 August 2021, [url](#), para. 5

⁽²²¹⁶⁾ Independent (The), Dozens injured in clashes in Iraq's south during pilgrimage, 6 October 2021, [url](#)

⁽²²¹⁷⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

Şekil 21: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Kerbela vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi²²¹⁸

Örnek olaylar

- 26 Ekim 2020'de Kerbela şehrinde protestocular, Zaid meydanından Belediye mahallesine ve Eğitim meydanına yürüyüş yaparken protestocular ile çevik kuvvet arasında çatışma yaşanmıştır. Polis, protestocuları dağıtmak için gerçek mermilerle havaya ateş açmıştır.²²¹⁹ Güvenlik güçlerinden 11 kişinin yaralandığı bildirilmiştir.²²²⁰
- 8 veya 9 Mayıs 2021'de motosikletli ve silahlı kişiler reform eylemcisi ve Kerbela Sivil Hareketi Koordinasyonu'nun önde gelenlerinden Ihab Al-Wazni'yi Kerbela şehir merkezindeki evinin yakınlarında sokakta vurarak öldürmüştür.²²²¹

⁽²²¹⁸⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽²²¹⁹⁾ Al Jazeera, Police fire tear gas as Iraq protesters rally for a second day, 26 October 2020, [url](#)

⁽²²²⁰⁾ Al-Sumaria TV, Two protesters killed, 60 injured in three Iraqi provinces, 27 October 2020

⁽²²²¹⁾ CIVICUS Monitor, Journalists and civil society activists face kidnapping, detention and killing in Iraq, 17 May 2021, [url](#); MEE, Iraq: Activist's murder sparks protests at Iranian consulate in Karbala, 9 May 2021, [url](#); Al Jazeera, Activist's killing triggers protests in Iraq's Karbala, 9 May 2021, [url](#); Al-Monitor, Arrest of an Iraqi PMU commander puts militias on notice, 27 May 2021, [url](#)

- 20 Haziran 2021'de ekim ayındaki milletvekili seçimlerinde aday olan Ammar Al Rabi'i'nin Kerbela vilayetinde kimliği bilinmeyen bir saldırgan tarafından silahla ateş edilerek yaralandığı bildirilmiştir.²²²²
- 10 Ağustos 2021'de Kerbela Belediye Başkanı Abeer Salim Al-Khafaji, Al-Mamlji bölgesindeki bir belediye kampanyasını denetlediği sırada silahlı kişilerce öldürülmüştür.²²²³ Suikastın sorumluluğunu kimse üstlenmemiştir.²²²⁴ 22 Ağustos'ta şüpheli Hussein Abd Al-Amir idama mahkûm edilmiştir.²²²⁵
- 19 Ağustos 2021'de Kerbela vilayetinin kuzey bölgelerindeki iki elektrik iletim kulesi, bir patlayıcı cihaz patlaması sonucu zarar görmüş, bazı bölgelerde elektrik kesintisine neden olmuştur.²²²⁶
- 11 Eylül 2021'de Kerbela vilayetindeki üç bomba patlamasında iki polis ve bir diğer kişi yaralanmıştır. İki patlama Al-Khanafesa'daki bir polis devriyesi sırasında ve bir sivil araçta meydana gelmiştir. Üçüncü patlama ise Kerbela vilayetindeki bir otoyol kenarı bombasıdır.²²²⁷
- Eylül 2021'de El-Abbas Mücadele Tümeni'nin Kerbela şehrinde, İmam Hüseyin ve İmam Abbas türbeleri arasındaki alana yaklaşan dört drone'u vurarak düşürdüğü bildirilmiştir. Uçakların resmî izni olmadığı ifade edilmiştir.²²²⁸

2.12.5 Sivil zayıyat

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları²²²⁹ ve sivil zayıyat sayısı aşağıdaki tablo 17'de gösterilmektedir.

Tablo 17: 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Kerbela vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıyatın sayısı²²³⁰

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıyat	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıyat
Kerbela	0	0	0	0	1	0	1	1

2.12.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

Enerji santrallerine yönelik saldırılar, Ağustos 2021'de Irak'ın kuzeyinden güneyine sıçramıştır. Kerbela'nın merkezinde patlayıcılar elektrik hatlarına isabet etmiş ve iki enerji iletim kulesini

⁽²²²²⁾ Shafaq News, Karbala police clarifies the details of Sunday's shooting incident, 21 June 2021, [url](#)

⁽²²²³⁾ INA, Karbala Governor announces the arrest of the killer of engineer Abeer Selim, 11 August 2021, [url](#); Arab News, Gunmen in Iraq assassinate mayor of Karbala, 10 August 2021, [url](#)

⁽²²²⁴⁾ AA, Gunmen assassinate Karbala mayor in Iraq, 10 August 2021, [url](#)

⁽²²²⁵⁾ MEE, Iraq sentences to death killer of Karbala official, 22 August 2021, [url](#)

⁽²²²⁶⁾ Al-Sharqiya, Two towers north of Karbala were damaged by an explosive device explosion, 19 August 2021, [url](#)

⁽²²²⁷⁾ AA, Bomb blasts injure 3 in Iraq's Karbala, 11 September 2021, [url](#)

⁽²²²⁸⁾ RT, فرقة العباس القتالية، تعلن إسقاط أربع طائرات مسيرة بالقرب من مرقد الإمامين الحسين والعباس، [Al-Abbas Combat Division' announces the shooting down of four drones near the shrines of Imam Hussein and Abbas], 28 September 2021 [url](#)

⁽²²²⁹⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıyata yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun [Giriş](#) kısmındaki [Kaynaklar](#) bölümüne bakın.

⁽²²³⁰⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

etkilemiştir. Enerji iletim kulelerine yönelik süregelen saldırılar genellikle IŞİD ile ilişkilendirilmiştir.²²³¹

Ağustos 2020 itibarıyla Kerbela vilayetinde 4.074.337 metrekarelik alan patlayıcı savaş kalıntılarıyla kirlenmiş durumdadır.²²³² 2020 yıl sonu itibarıyla vilayette yaklaşık 2.1 kilometrekarelik alanın hâlâ msket bombalarıyla kirlenmiş durumda olduğu bildirilmiştir.²²³³

16 Haziran 2021'de bildirildiği üzere Kerbela'da hurda yığınları arasında arama yaparken savaştan kalan bir bombanın patlaması sonucu bir kişi ölmüş ve bir kişi de yaralanmıştır. Patlamanın Anbar vilayeti tarafındaki batı Kerbela sınırında yer alan bir çimento fabrikası yakınlarında gerçekleştiği kaydedilmiştir.²²³⁴

2.12.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

8 Kasım 2020'de Irak hükûmeti, KRI dışında IŞİD ile çatışmalar sırasında yerinden edilmiş ÜYEK'ler için kampları kapatma kararı almıştır. Bu durumun 250.000'den fazla ÜYEK'i etkilediği bildirilmiştir.²²³⁵ Kerbela vilayetinde bulunan tüm resmî kamplar Ekim 2020 sonuna kadar kapatılmıştır.²²³⁶ Kerbela'daki kamplardan ayrılmaya zorlananların yaklaşık yarısı menşee bölgelerine dönememiş ve "kasabaların dışındaki güvensiz ortamlarda, zarar görmüş ya da emniyetsiz binalarda temel ihtiyaçlardan yoksun olarak" yaşamaya başlamıştır.²²³⁷ Protection Cluster, Ağustos-Ekim 2020 arasında Kerbela'da tahmini olarak 264 kişiye ev sahipliği yapan 2 gayriresmî ÜYEK alanı tespit etmiştir.²²³⁸

IOM verilerine göre 30 Eylül 2021 itibarıyla Kerbela vilayetinde 11.358 ÜYEK kayıtlıdır. Bunlar Ninova (%85) ve Babil'in (%11) yanı sıra Kerkük, Anbar, Diyala, Selahaddin ve Bağdat (%4) vilayetlerinden gelmiştir. Kerbela vilayetinde ÜYEK nüfusu büyük oranda Kerbela (%90), Al-Hindiya (%8) ve Ain Al-Tamur (%1) ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. Kamplarda yaşayan ÜYEK yoktur. Al-Hindiya ilçesinde 222 ÜYEK; çadırlar, geçici sığınaklar, çamurdan evler ya da koruganlar veya dinî binalar gibi kritik sığınaklarda yaşamaktadır.²²³⁹

IOM, Kerbela vilayetinden ülkenin diğer bölgelerine herhangi bir ÜYEK gittiğini belgelememiştir.²²⁴⁰ IOM'ye göre Eylül 2021 itibarıyla Kerbela vilayetine geri dönüş belgelenmemiştir.²²⁴¹

⁽²²³¹⁾ Al-Monitor, Electrical towers again become targets in Iraq, 18 August 2021, [url](#)

⁽²²³²⁾ iMMAP, Recorded Explosive Ordnance Contamination in Iraq - Overall (DMA) – 27 August 2020, 3 September 2020, [url](#)

⁽²²³³⁾ Mine Action Review, Clearing Cluster Munition Remnants 2021 [Table], 1 September 2021, [url](#), p. 59

⁽²²³⁴⁾ Al-Sharqiya, A civilian was killed and another injured in an explosion of war remnants in Karbala, 16 June 2021, [url](#)

⁽²²³⁵⁾ VOA, Aid Agencies Blast Iraqi Decision to Close IDP Camps During Pandemic, 15 November 2020, [url](#)

⁽²²³⁶⁾ KirkukNow, Authorities close down all IDP camps in Baghdad and Karbala, 31 October 2020, [url](#); INA, Immigration: No IDPs camps in Baghdad and Karbala, 28 October 2020, [url](#)

⁽²²³⁷⁾ VOA, Aid Agencies Blast Iraqi Decision to Close IDP Camps During Pandemic, 15 November 2020, [url](#)

⁽²²³⁸⁾ Protection Cluster, Strategic and Operational Guidance for Humanitarian Response in Informal Sites/Settlements: Strategic Guidance and Principles for the Response in Informal Sites, 2 March 2021, [url](#), p. 3

⁽²²³⁹⁾ EUAA analysis based on IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽²²⁴⁰⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽²²⁴¹⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, Returnee 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

2.13 Meysan

Harita 24: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte Meysan vilayeti,
© Birleşmiş Milletler²²⁴²

2.13.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Temel coğrafya

Meysan vilayeti Irak'ın güneydoğusunda yer almakta olup Vasit, Basra ve Zi Kar vilayetleri ve doğuda İran'la sınırı vardır.²²⁴³ Vilayet altı ilçeye ayrılmıştır: Ali Al-Gharbi, Al-Mejar Al-Kabir, Al-Maimouna, Al-Kahla, Amara ve Qal'at Saleh. Yönetim merkezi Amara'dır.²²⁴⁴

⁽²²⁴²⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽²²⁴³⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#) ; UNDP, Local Area Development Programme in Iraq: Provincial Development Strategy Missan Governorate, February 2018, [url](#), p. 15; IAU, Missan Governorate Profile, November 2010, [url](#), p. 1

⁽²²⁴⁴⁾ NCCI, Missan governorate profile, updated December 2015, [url](#), pp. 1-2

Nüfus tahminleri

Irak CSO'nun 2021 yılı için tahminine²²⁴⁵ göre vilayetin nüfusu 1.202.175 olup bunun yaklaşık 314.220'si kırsal bölgelerde ve yaklaşık 887.960'ı kentsel bölgelerde yaşamaktadır.²²⁴⁶

Etnik ve dinî dağılım

Meysan nüfusunun büyük bir çoğunluğu Araplardan oluşmaktadır. Şubat 2018'de bildirildiği üzere Meysan nüfusunun yaklaşık %95'i Şii Müslümanlardan oluşmaktadır. Meysan, nüfusun yaklaşık %2,5'ini oluşturan Sünni azınlığın yanı sıra Keldani Hristiyanlar ve Sabii Mandeanelere da ev sahipliği yapmaktadır. Azınlık topluluklarının çoğu, yönetim merkezi olan Amara'da yaşamaktadır. İran sınırının yakınında küçük bir Kürt Feyli topluluğu bulunmaktadır. Sayılarının 30.000 kişiden az olduğu tahmin edilmektedir.²²⁴⁷

Aşiret bağlantıları ve kimliği önemli bir rol oynamaktadır. Aşiret bağlantılarının, nüfusun yaklaşık olarak üçte ikisini kapsadığı düşünülmektedir. Meysan'daki aşiret kolları Al-Azeirij, Al-Bahadil, Al-Maryan, Al-Sabi'a Al-Manda'iyaya, Al-Sada, Al-Sarai, Al-Sawa'id, Al-Sudan, Albu Darraj, Albu-Muhammad, Bani Lam, Banu Malik, Ka'ab, Khafaja, Kinana, Ubada ve Tameem gruplarıdır. Meysan bataklık arazileri; tarım, manda besiciliği ve balıkçılık gibi geleneksel yöntemlerle uğraşan Ma'dan veya Bataklık Araplarının atalarından kalan ana vatanıdır. Birçoğu 1991'de başlayan ve on yıldan kısa bir sürede bataklıkların %90'ını yok eden kurutma faaliyetleri sırasında yerlerinden edilmiştir.²²⁴⁸

Ekonomi

Meysan eskiden tarım ve endüstri merkezlerinden biri olarak biliniyordu. Ancak kaynaklara erişim zorlukları ve kötüleşen altyapı nedeniyle ekonomi çökmüştür.²²⁴⁹ Arka arkaya yaşanan kurak yıllar tarımı etkilemiş, mahsul miktarını azaltmış ve su güvenliğini tehdit etmiştir.²²⁵⁰ Bu arada Meysan Irak'ın en fakir vilayetleri arasında yer almaktadır.²²⁵¹ Meysan'da ve komşu vilayetlerde su kıtlığı, kirlilik ve toprak tuzluluğu; özellikle bataklık arazilerde tarım faaliyetlerini büyük ölçüde etkilemiştir. Çevre koşullarının bozulması, insanları çiftçiliği bırakmaya ve günlük

⁽²²⁴⁵⁾ It should be noted that the last comprehensive Population and Housing Census for Iraq was conducted in 1987. The last official census covering current Baghdad-administered Iraq dates from 1997; UNFPA, Newsletter 2020 Census, December 2019, [url](#), p. 1; Rudaw, Iraq's population now over 40 million: planning ministry, 12 January 2021, [url](#); Kurdistan24, Kurdistan PM: Demographic change must be considered in upcoming Iraqi census, 21 June 2021, [url](#)

⁽²²⁴⁶⁾ Iraq, CSO, 2021 تقديرات سكان العراق حسب المحافظات والبيئة والجنس لسنة 2021 [Demographic and population indicators, Estimates for the population of Iraq by governorate, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., [url](#)

⁽²²⁴⁷⁾ UNDP, Local Area Development Programme in Iraq: Provincial Development Strategy Missan Governorate, February 2018, [url](#), p. 30

⁽²²⁴⁸⁾ UNDP, Local Area Development Programme in Iraq: Provincial Development Strategy Missan Governorate, February 2018, [url](#), pp. 22-23, 26, 30, 47; Alkhoury, F. and Shetye, A., The Ma'dan Tribes of Iraq: A case for Environmental Refugees, Student Project, Spring 2021, [url](#)

⁽²²⁴⁹⁾ UNDP, From the earliest farming sites in Europe to the historical Mesopotamian wetlands: Efforts to improve agriculture in Missan and the Marshes, 3 August 2021, [url](#); IAU, Missan Governorate Profile, November 2010, [url](#), p. 1; see also ITC, Climate change risks and opportunities in Iraqi agrifood value chains: Strengthening the Agriculture and Agrifood Value Chain and Improving Trade Policy in Iraq (SAAVI), n.d., [url](#), p. 19

⁽²²⁵⁰⁾ IAU, Missan Governorate Profile, November 2010, [url](#), p. 1; see also ITC, Climate change risks and opportunities in Iraqi agrifood value chains: Strengthening the Agriculture and Agrifood Value Chain and Improving Trade Policy in Iraq (SAAVI), n.d., [url](#), p. 19; Fanack, War, Mismanagement and Climate Change: Iraq's Environment Pushed to the Brink, 2 January 2020, [url](#)

⁽²²⁵¹⁾ UNDP, Local Area Development Programme in Iraq: Provincial Development Strategy Missan Governorate, February 2018, [url](#), pp. 32-33

ücretli işlerde çalışmaya mecbur bırakmış,²²⁵² yerlerinden edilmelerine neden olmuş ve geçim yolları ve kaynakları ile ilgili aşiret içi çatışmaları tetiklemiştir.²²⁵³

Kasım 2010'da bildirildiği üzere Al-Maimouna hariç tüm ilçelerde insanlar yeterli elektrikten yoksun kalmıştır.²²⁵⁴ 2019'da ülke genelinde elektrik tedariki “öngörülemez” olarak tanımlanmış²²⁵⁵ ve 2020'de “planlı ve plansız şiddetli elektrik kesintileri”, “endemik” olarak nitelendirilmiş ve “güney Irak'ta kitlesel protestoları tetiklemiştir”.²²⁵⁶ Özellikle Haziran-Temmuz 2021'de elektrik kesintileri protestoları tetiklemiş,²²⁵⁷ protestocular ve güvenlik güçleri arasında çatışmalarla sonuçlanmıştır.²²⁵⁸

Bataklıklarda²²⁵⁹ yaşayan halk, güney Irak'ın en yoksul nüfus grubudur.²²⁶⁰ Su ve geçim kaynağı için bağımlı oldukları bataklık ekosistemlerini etkileyen zarar nedeniyle sıkıntı çekmektedirler.²²⁶¹

Kara yolu güvenliği

Meysan'da²²⁶² ve diğer güney Irak vilayetlerinde²²⁶³ yürütülen kaçakçılık ve uyuşturucu ticareti faaliyetleri bağlamında ulaşım güzergâhlarında ve kentlerde uyuşturucu çeteleri ve güvenlik güçleri arasında ölümcül çatışmalar yaşandığı bildirilmektedir. Metamfetamin başta olmak üzere uyuşturucu madde kaçakçılığı, Meysan'da gittikçe artan bir sorundur.²²⁶⁴ İran sınırındaki güney bölgeler; İran'dan Orta Fırat, Bağdat ve kuzey bölgelerine uyuşturucu ticaretinde aktif rol oynamaktadır.²²⁶⁵

2.13.2 Çatışma geçmişi

2008 yılından beri Meysan nispeten sakin bir vilayettir²²⁶⁶ ve 2014'te IŞİD'in ele geçirdiği bölgeler arasında yer almamaktadır.²²⁶⁷ Ancak Mukteda el-Sadr'ın Sadr Hareketi ve Mehdi Ordusu milisleri gibi Şii gruplar güç için rekabet etmektedir. Aşiret bağlantıları Şiiler arası

⁽²²⁵²⁾ ITC, Climate change risks and opportunities in Iraqi agrifood value chains: Strengthening the Agriculture and Agrifood Value Chain and Improving Trade Policy in Iraq (SAAVI), n.d., [url](#), pp. 17, 19-21; Walker, K., In Iraq's marshlands, researchers are racing to document a disappearing dialect, Equal Times, 6 September 2021, [url](#)

⁽²²⁵³⁾ SWEDO and WFP, Restoring the Marshlands of Iraq: drivers of crisis [Map], 1 June 2021, [url](#)

⁽²²⁵⁴⁾ IAU, Missan Governorate Profile, November 2010, [url](#), p. 1

⁽²²⁵⁵⁾ UNOCHA, Iraq: 2020 Humanitarian Needs Overview, 17 December 2019, [url](#), p. 12

⁽²²⁵⁶⁾ Ashwarya, S., Iraq's Power Sector: Problems and Prospects, 13 January 2020, GJIA, [url](#)

⁽²²⁵⁷⁾ GardaWorld, Iraq: Protests against power outages in Maysan Governorate, overnight June 2/3, 3 July 2021, [url](#); Al-Sharqiya, Worsening electricity: Protesters in Maysan block the Baghdad road, 5 July 2021, [url](#); AFP, Iraqis protest round-the-clock blackouts as mercury soars, 9 July 2021; National (The), Iraqis protest at round-the-clock power cuts as temperatures soar, 9 July 2021, [url](#)

⁽²²⁵⁸⁾ GardaWorld, Iraq: Protests against power outages in Maysan Governorate, overnight June 2/3, 3 July 2021, [url](#)

⁽²²⁵⁹⁾ 'The marsh complex (marshlands and seasonally inundated plains) is part of the ancient Tigris-Euphrates Delta' in Missan governorate. UNDP, Local Area Development Programme in Iraq: Provincial Development Strategy Missan Governorate, February 2018, [url](#), p. 16

⁽²²⁶⁰⁾ UNDP, Local Area Development Programme in Iraq: Provincial Development Strategy Missan Governorate, February 2018, [url](#), p. 47

⁽²²⁶¹⁾ IAU, Missan Governorate Profile, November 2010, [url](#), p. 1

⁽²²⁶²⁾ Shafaq News, An officer killed by a drug gang in Maysan, 9 September 2020, [url](#); MEE, In south Iraq, political murders are dismissed as 'personal' to quash investigations, 1 April 2021, [url](#); see also Niqash, Hash, pills and speed: Drug smuggling In Iraq supported by Maysan's tribes, 26 January 2016, available at: [url](#)

⁽²²⁶³⁾ Al-Monitor, Drug smuggling, abuse on the rise in Iraq, 4 November 2020, [url](#)

⁽²²⁶⁴⁾ Al-Monitor, Drug smuggling, abuse on the rise in Iraq, 4 November 2020, [url](#); Rudaw, Iraq has seen major increase in drug trafficking, use in post-Saddam era: official, 29 November 2020, [url](#)

⁽²²⁶⁵⁾ Al-Monitor, Drug smuggling, abuse on the rise in Iraq, 4 November 2020, [url](#); Independent (The), Breaking Baghdad: How Iraq's crystal meth epidemic is ravaging the nation, 13 April 2021, [url](#)

⁽²²⁶⁶⁾ UNDP, Local Area Development Programme in Iraq: Provincial Development Strategy Missan Governorate, February 2018, [url](#), p. 27

⁽²²⁶⁷⁾ NCCI, Missan governorate profile, updated December 2015, [url](#), p. 4

anlaşmazlıkları ortaya çıkarmış,²²⁶⁸ Ekim 2019'da ülke genelindeki protestolarda Sadr Hareketi destekçisi Saraya Al-Salam ile Ashab-ül Ehlül Hak üyeleri arasındaki gibi silahlı çatışmalara yol açmıştır.²²⁶⁹ Çatışmalar, Şii milislerin koalisyon kuvvetleri ve güvenlik güçleriyle zıtlaşmasından da kaynaklanmıştır.²²⁷⁰ Meysan'da şiddetli çatışmalar ve cinayetlerin bir diğer nedeni de aşiret anlaşmazlıkları olmuştur.²²⁷¹

2019-2020 arasında Meysan vilayetindeki güvenlik gelişmeleri hakkında daha fazla bilgi için [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun 4.3.3 bölümüne](#) de bakınız.

2.13.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Irak Güvenlik Güçleri (ISF)

Daha önce belirtildiği gibi Meysan'daki ISF birimleri; Al-Rafidain Harekât Komutanlığı (ROC), Komando tugayı, acil durum alayları, yerel polis ve bir federal polis tugayından oluşuyordu ([Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun Meysan'daki silahlı aktörler konulu 4.3.2 bölümüne](#) bakınız).²²⁷²

Bu sırada ROC'un yerini Sümer Harekât Komutanlığı (SuOC) almıştır. Meysan, Müsenne ve Zi Kar'da SuOC, 15. Ordu Tümeni'nin idari komutanı Tümgeneral İmad Al-Silawi tarafından yönetilmektedir.²²⁷³

14 Şubat 2021'de Irak Silahlı Kuvvetleri Başkomutanı'nın sözcüsü General Abdul Karim Khalaf tarafından bildirildiğine göre ordu kuvvetleri Meysan dâhil olmak üzere altı vilayette güvenlik dosyasını polis teşkilatına devretmiştir.²²⁷⁴

Halk Seferberlik Birimleri (PMU)

Ansar Allah Al-Awfiya, Meysan'da önemli kamu ofislerini ve işletmeleri kontrol etmektedir.²²⁷⁵ Bu silahlı grup, Ashab-ül Ehlül Hak adlı PMU grubunun bir bileşenidir. Her ikisinin de İran'a sadık olduğu söylenmektedir.²²⁷⁶ Ansar Allah Al-Awfiya'nın sadık destekçilerinden ikisi ulusal parlamentoda koltuk sahibidir. Grup, İran ile sınır ötesi ticaretten büyük gelir elde etmektedir.²²⁷⁷ İran yanlısı güçlü gruplar, uyuşturucu ticareti faaliyetleriyle bağlantılıdır.²²⁷⁸ Ayrıca Al-Shayeb (Al-Sheeb) geçişinden ve İran sınırındaki Vasit ve Basra'daki geçişlerden elde edilen faydalar; aralarında Ansar Allah Al-Awfiya, Ansar Al-Aqeedah, Harakat Al-Nujaba, Sayyid Al-Shuhada,

⁽²²⁶⁸⁾ UNDP, Local Area Development Programme in Iraq: Provincial Development Strategy Missan Governorate, February 2018, [url](#), p. 27

⁽²²⁶⁹⁾ Wielgos, A., Iraq's Two Rivers, Warsaw Institute, 25 July 2020, [url](#), pp. 6, 19

⁽²²⁷⁰⁾ UNDP, Local Area Development Programme in Iraq: Provincial Development Strategy Missan Governorate, February 2018, [url](#), p. 27

⁽²²⁷¹⁾ Shafaq News, Clan conflicts erupt in Baghdad, al-Muthanna, and Maysan, 11 April 2021, [url](#); Kurdistan24, 1000 Iraqi dinars ignites a violent battle in Iraq's Maysan, 29 May 2021, [url](#)

⁽²²⁷²⁾ Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: From Abandoned Villages to the Cities, Newlines Institute for Strategy and Policy, 5 May 2020, [url](#)

⁽²²⁷³⁾ Knights, M. and Almeida, A., Kadhim's Rolling Reshuffle (Part 1): Military Command Changes, The Washington Institute for Near East Policy, 14 September 2020, [url](#), pp. 2-3

⁽²²⁷⁴⁾ MEMO, Iraq: Army hands security duties over to police in Wassit, 14 February 2020, [url](#); see also EPIC, ISHM: January 7 - January 14, 2021, 14 January 2021, [url](#)

⁽²²⁷⁵⁾ AP, In Iraq a father faces militia power as he seeks missing son, 2 October 2020, [url](#)

⁽²²⁷⁶⁾ Diyaruna, Iran-aligned factions targeted in Iraq's Amara, 11 December 2019, [url](#)

⁽²²⁷⁷⁾ AP, In Iraq a father faces militia power as he seeks missing son, 2 October 2020, [url](#)

⁽²²⁷⁸⁾ Al-Arabiya, Iraq drug trafficker escapes police custody, accomplices pose as soldiers, 15 March 2021, [url](#)

Saraya Al-Jihad, Saraya Al-Khorasani ve Kata'ib al-Imam Ali'nin bulunduğu daha küçük silahlı gruplar arasında bölüşülmektedir.²²⁷⁹ Ayrıca milisler protestocuları vahşice hedef alarak öldürmekte ve cezasız kalmaktadır. Mart 2021'de Amara'da bir eylemcinin kaçırılması ve babasının öldürülmesinden Ansar Allah Al-Awfiya sorumlu tutulmuştur.²²⁸⁰

Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun 4.3.2 bölümünde belirtildiği gibi Şii milisler Meysan'da savaşçı toplamıştır.²²⁸¹ Basra'daki sözde PMU istihbarat direktörü Abu Iman Al-Darraji'nin Meysan vilayetindeki Kumayt'ta ülkenin en büyüğü olduğuna inanılan İran destekli eğitim alanını işlettiği, yabancı savaşçıların barınması ve eğitiminde önemli bir rol oynadığı iddia edilmektedir.²²⁸²

Ayrıca protesto taktiklerinin planlanmasına aşiret unsurları da dâhil olmakta, Meysan'da ve diğer bölgelerde İran destekli gruplara karşı misillemeler yapmaktadır.²²⁸³

2.13.4 Güncel güvenlik eğilimleri

Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler

Meysan'da, ağırlıklı olarak Amara'da Ekim 2019'da patlak veren protestolar²²⁸⁴ 2020 ve 2021 boyunca vilayet genelinde devam etmiştir. İnsanlar temel hizmetlerin verilmesini ve iş imkânları yaratılmasını²²⁸⁵ talep etmiş; dış müdahaleleri²²⁸⁶, yolsuzluğu²²⁸⁷ ve reform yanlısı eylemcilerin öldürülmesini²²⁸⁸ kınamış; havanın sıcak olduğu dönemlerde elektrik kesintilerini de protesto etmiştir.²²⁸⁹

⁽²²⁷⁹⁾ EPC, Regulation of Border Crossings in Iraq: The Economic Necessity and Political Motivations, 13 August 2020, [url](#)

⁽²²⁸⁰⁾ Kaiss, R., Iraq draft law places undue limits on the right to protest, MEE, 15 April 2021, [url](#)

⁽²²⁸¹⁾ International Crisis Group, Fight or Flight: The Desperate Plight of Iraq's "Generation 2000", 8 August 2016, [url](#), p. 16

⁽²²⁸²⁾ Knights, M., Back into the Shadows? The Future of Kata'ib Hezbollah and Iran's Other Proxies in Iraq, October 2020, [url](#), pp. 14-15

⁽²²⁸³⁾ Smyth, P., Iran Is Losing Iraq's Tribes, The Washington Institute for Near East Policy, 4 December 2019, [url](#), p. 3

⁽²²⁸⁴⁾ Berman, C. et al., Patterns of Mobilization and Repression in Iraq's Tishreen Uprising, November 2020, [url](#), p. 23; UNAMI, Demonstrations in Iraq, 1-9 October 2019, October 2019, [url](#), p. 3

⁽²²⁸⁵⁾ Kasim, R., Renewed calls for demonstrations on October 25 in Iraq come with hurdles, Atlantic Council [Blog], 20 October 2020, [url](#); EPIC, ISHM: June 3 – June 10, 2021, 10 June 2021, [url](#)

⁽²²⁸⁶⁾ Kasim, R., Renewed calls for demonstrations on October 25 in Iraq come with hurdles, Atlantic Council [Blog], 20 October 2020, [url](#)

⁽²²⁸⁷⁾ Kasim, R., Renewed calls for demonstrations on October 25 in Iraq come with hurdles, Atlantic Council [Blog], 20 October 2020, [url](#); HRW, Impunity for Killings Will Cast a Pall Over Iraq's Elections, 20 May 2021, [url](#); CIVICUS Monitor, Thousands attend demonstrations marking the one-year anniversary of the popular movement, 7 December 2020, [url](#)

⁽²²⁸⁸⁾ Kasim, R., Renewed calls for demonstrations on October 25 in Iraq come with hurdles, Atlantic Council [Blog], 20 October 2020, [url](#); HRW, Impunity for Killings Will Cast a Pall Over Iraq's Elections, 20 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: March 11 – March 18, 18 March 2021, [url](#); CIVICUS Monitor, Thousands attend demonstrations marking the one-year anniversary of the popular movement, 7 December 2020, [url](#)

⁽²²⁸⁹⁾ GardaWorld, Iraq: Protests against power outages in Maysan Governorate, overnight June 2/3, 3 July 2021, [url](#); Al-Sharqiya, Worsening electricity: Protesters in Maysan block the Baghdad road, 5 July 2021, [url](#); AFP, Iraqis protest round-the-clock blackouts as mercury soars, 9 July 2021; National (The), Iraqis protest at round-the-clock power cuts as temperatures soar, 9 July 2021, [url](#)

Kasım 2010'da bildirildiği üzere Al-Maimouna hariç tüm ilçelerde insanlar yeterli elektrikten yoksun kalmıştır.²²⁹⁰ Özellikle Haziran-Temmuz 2021'de elektrik kesintileri protestoları tetiklemiş,²²⁹¹ protestocular ve güvenlik güçleri arasında çatışmalarla sonuçlanmıştır.²²⁹²

Eylemciler, protestocular ve silahlı gruplar acımasızca hedef alınmıştır (Irak'ta protestocuların ve eylemcilerin hedef alınması hakkında daha fazla bilgi için bkz. [EASO COI Raporu – Irak: Bireylerin Hedef Alınması \(Ocak 2022\)](#), bölüm 3: Siyasi muhalefet yapan eylemciler ve protestocular.²²⁹³ Söylenenlere göre yerel polis, eylemcileri silahlı grupların saldırılarına karşı savunamamıştır.²²⁹⁴ Protestoların patlak verdiği Ekim 2019 ve Mart 2021 arasında Meysan vilayetinde “protestocu cinayetleri, cinayet teşebbüsleri ve hükümet binalarının yakılması” ile ilgili 299 dava açılmıştır. Mayıs 2021 itibarıyla cinayet teşebbüslerine ilişkin 159 dava, suçluların kimliği belli olmadığı için duruşma yapılmadan kapatılmıştır.²²⁹⁵

Yukarıda belirtildiği gibi özellikle Ekim 2019'da Amara'da sokakta kaçırılan ve hâlâ kayıp olan bir eylemcinin babasının öldürülmesi kargaşaya yol açmıştır.²²⁹⁶ 21 yaşındaki eylemci ve avukat Ali Jasb, milislerin (yani Meysan'da Ansar Allah Al-Awfiya'nın) yetkisini açıkça eleştirenlerden biriydi. Ayrıca bir milisin boşanma davasında karısını desteklediği söyleniyordu. Jasb'in kaçırılmasından sonra babası adalet için kampanya başlatmış ve milis komutanının yargılanmasını talep etmiştir.²²⁹⁷ 10 Mart 2021'de motosikletli ve silahlı iki kişi tarafından vurularak öldürülmüştür.²²⁹⁸ BM Irak Yardım Misyonu (UNAMI), olaydan kısa süre sonra bir şüphelinin tutuklanarak gözaltına alındığını bildirmiştir.²²⁹⁹

Haziran 2021'de aşiret grupları arasında tekrar eden ölümcül çatışmalar meydana gelmiştir.²³⁰⁰ Ekim 2021'de bir aşiret çatışması olayı daha bildirilmiştir.²³⁰¹

Güvenlik olayları

ACLED, Ağustos 2020-Ekim 2021 arasında Meysan vilayetinde çoğunluğu Al-Kahla ilçesinde gerçekleşen 36 çatışma, 10 patlama olayı/uzaktan şiddet ve sivillere karşı 39 şiddet vakası olmak üzere toplam 85 güvenlik olayı bildirmiştir.²³⁰² Referans dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıdaki şekil 27'de gösterilmektedir.

⁽²²⁹⁰⁾ IAU, Missan Governorate Profile, November 2010, [url](#), p. 1

⁽²²⁹¹⁾ GardaWorld, Iraq: Protests against power outages in Maysan Governorate, overnight June 2/3, 3 July 2021, [url](#); Al-Sharqiya, Worsening electricity: Protesters in Maysan block the Baghdad road, 5 July 2021, [url](#); AFP, Iraqis protest round-the-clock blackouts as mercury soars, 9 July 2021; National (The), Iraqis protest at round-the-clock power cuts as temperatures soar, 9 July 2021, [url](#)

⁽²²⁹²⁾ GardaWorld, Iraq: Protests against power outages in Maysan Governorate, overnight June 2/3, 3 July 2021, [url](#)

⁽²²⁹³⁾ UNAMI, Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, [url](#), pp. 14-17

⁽²²⁹⁴⁾ Impunity Watch et al., End impunity for violations against Iraqi protest movement, 1 October 2020, [url](#), p. 4

⁽²²⁹⁵⁾ UNAMI, Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, [url](#), p. 22

⁽²²⁹⁶⁾ EPIC, ISHM: March 11 – March 18, 18 March 2021, [url](#); Al Jazeera, Outspoken father of missing activist killed in Iraq's south, 11 March 2021, [url](#)

⁽²²⁹⁷⁾ AP, In Iraq a father faces militia power as he seeks missing son, 2 October 2020, [url](#); see also UNAMI, Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, [url](#), pp. 13, 15-17

⁽²²⁹⁸⁾ Rudaw, Father of kidnapped activist Ali Jaseb assassinated in Maysan, 10 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: March 11 – March 18, 18 March 2021, [url](#)

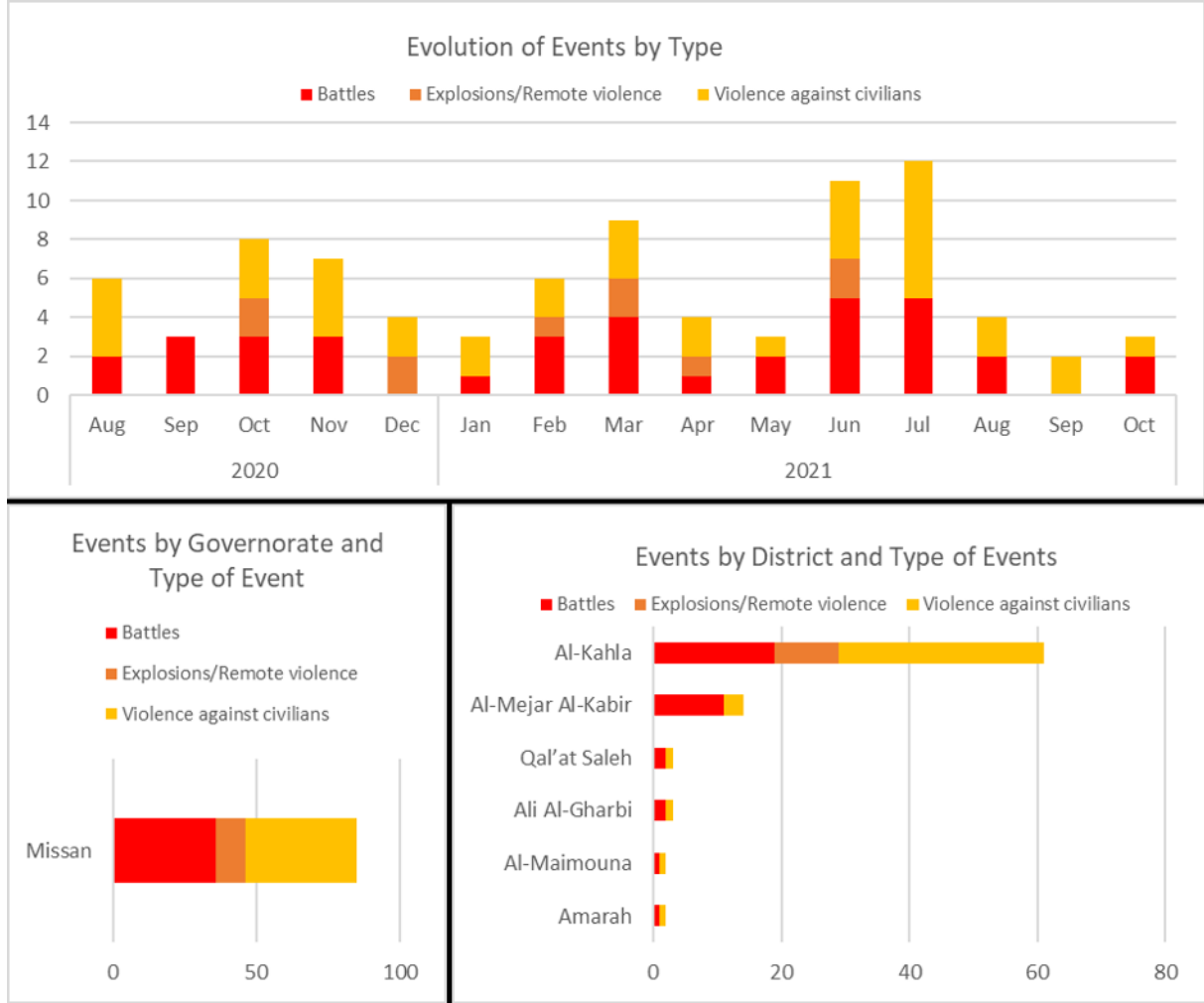
⁽²²⁹⁹⁾ UNAMI, Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, [url](#), p. 13

⁽²³⁰⁰⁾ AFP, Tribal Iraq: where petty squabbles turn lethal, 27 June 2021

⁽²³⁰¹⁾ Shafaq News, Violent tribal clashes erupt in Maysan, 10 October 2021, [url](#)

⁽²³⁰²⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

Şekil 22: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Meysan vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi²³⁰³

Örnek olaylar

- 25 Ekim 2020'de Ashab-ül Ehlül Hak milislerinin karargâhı dışında protesto gerçekleştiren 14 kişi, devlet mensubu ya da devlet dışı güvenlik aktörleri tarafından öldürülmüştür.²³⁰⁴
- 1 Kasım 2020'de Irak protesto hareketini destekleyen aşiret lideri Abd Al-Nasser Al-Tarfi, Amara şehrinin Abu Rummana bölgesinde kimliği belirsiz silahlı kişilerce öldürülmüştür.²³⁰⁵
- 22 Kasım 2020'de Amara'nın Al-Askari mahallesindeki bir aşiret kavgasında dört kişinin öldürüldüğü bildirilmiştir.²³⁰⁶
- 16 Aralık 2020'de kimliği belirsiz silahlı kişilerin Amara'nın merkezindeki Al Manara Üniversitesi'nden bir profesörü öldürdüğü bildirilmiştir.²³⁰⁷ Aynı gün şehrin Üniversite

⁽²³⁰³⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽²³⁰⁴⁾ Berman, C. et al., Patterns of Mobilization and Repression in Iraq's Tishreen Uprising, November 2020, [url](#), p. 24

⁽²³⁰⁵⁾ Al-Sharqiya, Gunmen assassinate Sheikh Abdel Nasser al-Tarfi in Maysan, 1 November 2020, [url](#); SyriacPress, Iraqi tribal sheikh and prominent supporter of mass demonstrations Abdul Nasser al-Tarfi assassinated in Maysan Province, 2 November 2020, [url](#); EPIC, ISHM: October 29 – November 5, 2020, 5 November 2020, [url](#)

⁽²³⁰⁶⁾ NINA, 4 People Killed In A Clan Fight In Maysan Governorate, 22 November 2020

⁽²³⁰⁷⁾ Shafaq News, Unidentified gunmen assassinate a professor in Maysan, 16 December 2020, [url](#); see also EPIC, ISHM: December 10 – December 17, 2020, 17 December 2020, [url](#)

Bölgesi'nde yer alan Meysan Üniversitesi rektörünün evi, bir ses bombası saldırısının hedefi olmuştur.²³⁰⁸

- 11 Ocak 2021'de Al-Mejar Al-Kabir ile Amara arasındaki yolda Saraya Al-Salam milislerinin iki üyesi kimliği belirsiz saldırganlar tarafından öldürülmüş, bir üyesi de yaralanmıştır.²³⁰⁹
- 10 Mart 2021'de Amara'da hükûmet karşıtı bir eylemcinin babası kimliği belirsiz motosikletli adamlar tarafından vurularak öldürülmüştür (yukarıdaki bölüme bakınız Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler).²³¹⁰
- Mayıs 2021'de Amara'nın güneydoğusundaki Al-Mejar Al-Kabir ilçesinde Al-Fraijat ve Al-Suwaidin aşiretleri arasında silahlı çatışmalar patlak vermiştir. İlk önce bir çocuğun öldüğü bildirilmiş, fakat olay daha sonra polis tarafından doğrulanmamıştır.²³¹¹
- 2-3 Haziran 2021 gecesi güvenlik güçlerinin Qal'at Saleh'teki elektrik kesintilerini protesto edenlere ateş açması sonucu en az bir kişi ölmüş, üç kişi de yaralanmıştır.²³¹²
- 15 Haziran 2021'de bir güvenlik kaynağı, Bani Malik aşiret liderlerinden birine²³¹³ Amara'nın Umm Gharba bölgesinde kimliği belirsiz silahlı kişilerce suikast düzenlendiğini bildirmiştir.²³¹⁴
- 18 Haziran 2021'de yerel yolsuzlukla mücadele soruşturmalarından sorumlu bir polis şefi, Amara'daki evinin önünde silahlı kişilerce öldürülmüştür.²³¹⁵
- 21 Temmuz 2021'de Meysan'ın Al-Mejar Al-Kabir ilçesindeki bir klan anlaşmazlığında bir kişi öldürülmüş, iki kişi de yaralanmıştır.²³¹⁶
- 9 Eylül 2021'de Amara'da iş imkânları bulunması talebiyle düzenlenen bir gösteride mühendislik mezunları ve güvenlik güçleri çatışmıştır. Düzinelerce protestocunun yaralandığı bildirilmiştir.²³¹⁷
- 10 Ekim 2021'de Al-Uzair ilçesinde şiddetli bir aşiret çatışması olduğu bildirilmiştir. Aynı gün sona eren parlamenter seçimlerde bir adayın başarısını kutlarken açılan ateş sonucunda başka bir aşiretin üyelerinden biri yaralanmıştır. Bu nedenle iki aşiret arasında çatışma yaşanmıştır.²³¹⁸
- 26 Ekim 2021'de eylemci Amjad Al-Lami, Amara'nın merkezinde hükûmet karşıtı protestolara katıldığı sırada çok sayıda güvenlik gücü bulunmasına rağmen kimliği belirsiz silahlı kişiler tarafından suikasta uğramıştır.²³¹⁹

⁽²³⁰⁸⁾ NINA, Targeting the house of the President of Maysan University with a sound bomb, 16 December 2020, [url](#); see also EPIC, ISHM: December 10 – December 17, 2020, 17 December 2020, [url](#)

⁽²³⁰⁹⁾ EPIC, ISHM: January 7 – January 14, 2021, 14 January 2021, [url](#)

⁽²³¹⁰⁾ EPIC, The Long Game: Iraq's "Tishreen" Movement and the Struggle for Reform, October 2021, [url](#), p. 65; Kaiss, R., Iraq draft law places undue limits on the right to protest, MEE, 15 April 2021, [url](#); Al Jazeera, Outspoken father of missing activist killed in Iraq's south, 11 March 2021, [url](#)

⁽²³¹¹⁾ Kurdistan24, 1000 Iraqi dinars ignites a violent battle in Iraq's Maysan, 29 May 2021, [url](#)

⁽²³¹²⁾ GardaWorld, Iraq: Protests against power outages in Maysan Governorate, overnight June 2/3, 3 July 2021, [url](#)

⁽²³¹³⁾ EPIC, ISHM: June 10 – June 17, 2021, 17 June 2021, [url](#)

⁽²³¹⁴⁾ Shafaq News, اغتيال أحد شيوخ بني مالك جنوبي العراق [One of the sheikhs of Bani Malik was assassinated in southern Iraq], 15 June 2021, [url](#)

⁽²³¹⁵⁾ AFP, Iraqi anti-graft officer shot dead: police, 18 June 2021; AW, Gunmen kill anti-graft officer in Iraq, in challenge to government, 19 June 2021, [url](#); EPIC, ISHM: June 17 – June 24, 2021, 24 June 2021, [url](#)

⁽²³¹⁶⁾ NINA, One person was killed and two others were injured in a clan dispute in the district of Al-Majar Al-Kabeer in Maysan, 21 July 2021

⁽²³¹⁷⁾ NINA, اشتباكات بين مهندسي ميسان المعتصمين والقوات الامنية تتسبب باصابة العشرات [Clashes between protesting engineers of Maysan and security forces cause dozens of injuries], 9 September 2021, [url](#); EPIC, ISHM: September 2 – September 9, 2021, 9 September 2021, [url](#)

⁽²³¹⁸⁾ Shafaq News, Violent tribal clashes erupt in Maysan, 10 October 2021, [url](#)

⁽²³¹⁹⁾ EPIC, ISHM: October 22 – October 29, 2020, 29 October 2021, [url](#)

2.13.5 Sivil zayıat

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları²³²⁰ ve sivil zayıat sayısı aşağıdaki tablo 18'de gösterilmektedir.

Tablo 18: 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Meysan vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıatın sayısı²³²¹

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıat	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıat
Meysan	0	0	0	0	4	5	2	7

2.13.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

Regional Mine Action Center (RMAC) South'a göre "ulusal çalışmaların ağırlıklı olarak İslam Devleti'nden kurtarılan bölgelere odaklanması", güney vilayetlerindeki msket bombası kalıntılarının temizlenmesini zorlaştırmaktadır. Bu arada özellikle güneyde yapılan aramalarda "yeni kirlenmiş alanlar bulunmaya devam etmektedir".²³²² 2020 yıl sonu itibarıyla Meysan'da toplam 795.825 metrekarelik alan hâlâ msket bombalarıyla kirlenmiş durumdadır. Bu sayı 2019'un sonundan beri değişmemiştir.²³²³

Sosyal altyapının iyileştirilmesi ve iş imkânları yaratılmasını amacıyla Avrupa Birliği (AB), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Meysan Valiliği ve Oxfam arasında yapılan "Güzel Meysan Projesi" iş birliği girişimi, 28 Ekim 2020'de Meysan'da başlatılmıştır.²³²⁴

2 Ocak 2021'de Meysan'ın İran sınırı yakınındaki Al-Tayeb bölgesinde Irak-İran Savaşı döneminden kaldığı iddia edilen bir kara mayını patlamış, iki sivil ölmüş ve bir sivil yaralanmıştır.²³²⁵

UNDP, Şubat 2018'de Meysan'ın tüm ilçelerinde altyapının çoğunlukla işler durumda olduğunu bildirmiştir. Ancak söylenenlere göre yol hasarları tüm ilçeleri ve özellikle Amara'yı etkiliyordu. Amara'da okullar, gençlik merkezleri, itfaiye istasyonları ve marketler de hasarlıydı ya da işler durumda değildi. ÜYEK'lerin bulunduğu bölgelerin %5'inde molozların kaldırılması gerekiyordu.²³²⁶

⁽²³²⁰⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıata yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun Giriş kısmındaki Kaynaklar bölümüne bakın.

⁽²³²¹⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

⁽²³²²⁾ ICBL-CMC, Cluster Munition Monitor 2021, September 2021, [url](#), p. 67; see also p. 40

⁽²³²³⁾ Mine Action Review, Clearing Cluster Munition Remnants 2021 [Table], 1 September 2021, [url](#), p. 59

⁽²³²⁴⁾ Oxfam et al., Beautiful Missan Project: Working towards rehabilitation of recreational infrastructure and job creation, 28 October 2020, [url](#), p. 1

⁽²³²⁵⁾ EPIC, ISHM: December 24, 2020 – January 7, 2021, 7 January 2021, [url](#); Al-Sumaria TV, مقتل وإصابة ثلاثة أشخاص بانفجار لغم شرقي ميسان [Three people were killed and injured in a mine explosion east of Maysan], 2 January 2021, [url](#)

⁽²³²⁶⁾ UNDP, Local Area Development Programme in Iraq: Provincial Development Strategy Missan Governorate, February 2018, [url](#), p. 27

2.13.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

IOM verilerine göre 30 Eylül 2021 itibarıyla Meysan vilayetinde 1.974 ÜYEK kayıtlıdır. Bunlar Ninova (%46), Kerkük (%20), Selahaddin (%14), Bağdat (%7), Anbar (%7), Diyala (%4) ve Babil'den (%2) gelmiştir. Meysan vilayetinde ÜYEK nüfusu çoğunlukla Amara ilçesinde (%81) yoğunlaşmaktadır. Tümü Amara ilçesinde olmak üzere 168 ÜYEK, IOM tarafından kritik olarak sınıflandırılan sığınaklarda (ör. çadırlar, geçici sığınaklar, çamurdan evler ya da koruganlar, dinî binalar) yaşamaktadır.²³²⁷

IOM, Meysan vilayetinden ülkenin diğer bölgelerine herhangi bir ÜYEK gittiğini belgelememiştir.²³²⁸ IOM'ye göre Eylül 2021 itibarıyla Meysan vilayetine geri dönüş belgelenmemiştir.²³²⁹

⁽²³²⁷⁾ EUAA analysis based on IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽²³²⁸⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽²³²⁹⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, Returnee 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

2.14 Müsenne

**Harita 25: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte Basra vilayeti,
© Birleşmiş Milletler²³³⁰**

2.14.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Temel coğrafya

Güneybatı Irak'ta bulunan Müsenne vilayeti; Nefes, Kadisiye, Zi Kar ve Basra vilayetleriyle komşudur. Ayrıca Suudi Arabistan ile uluslararası sınırı vardır.²³³¹ Ülkenin en büyük ikinci vilayeti olup çoğunlukla çöl ve kurak arazilerden oluşmaktadır.²³³² Vilayet dört ilçeye ayrılmıştır:²³³³ Al-Samawa,²³³⁴ Al-Khidhir,²³³⁵ Al-Rumaytha²³³⁶ ve Al-Salman.²³³⁷ Yönetim merkezi, vilayetin kuzeyindeki Al-Samawa'dır.²³³⁸

⁽²³³⁰⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽²³³¹⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽²³³²⁾ UNICEF, WASHing back hope for the people of southern Iraq, 18 April 2021, [url](#)

⁽²³³³⁾ NCCI, Muthanna Governorate profile, updated December 2015, [url](#), pp. 1-2

⁽²³³⁴⁾ UNOCHA, Iraq: Muthanna Governorate, Samawa District, 9 August 2014, [url](#)

⁽²³³⁵⁾ UNOCHA, Iraq: Muthanna Governorate, Khidhir District, 9 August 2014, [url](#)

⁽²³³⁶⁾ UNOCHA, Iraq: Muthanna Governorate, Rumaytha District, 9 August 2014, [url](#)

⁽²³³⁷⁾ UNOCHA, Iraq: Muthanna Governorate, Salman District, 9 August 2014, [url](#)

⁽²³³⁸⁾ EPIC, ISHM Reference Guide, last revision May 2020, [url](#); UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

Nüfus tahminleri

Irak CSO'nun 2021 yılı için tahminine²³³⁹ göre vilayetin nüfusu 879.874 olup bunun yaklaşık 471.000'i kırsal bölgelerde ve yaklaşık 408.000'i kentsel bölgelerde yaşamaktadır.²³⁴⁰ Fırat Nehri çevresindeki kuzey bölgeleri, vilayetin güneyindeki çöl bölgelerine göre daha yoğun nüfusludur.²³⁴¹

Etnik ve dinî dağılım

Müsenne vilayetinde nüfusun çoğunluğu Şii Arap,²³⁴² tahmini %2'si ise Sünni Müslümandır (Müsenne'nin etnik yapısı hakkında daha fazla bilgi için [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun](#) 4.4.1 bölümüne bakınız).²³⁴³ Müsenne'nin çöl bölgelerinde göçebe çobanlıkla geçinen Bedeviler yaşamaktadır. Aşiret reisleri, Nisan 2021'de yalnızca birkaç yüz Bedevi kaldığını tahmin etmiştir.²³⁴⁴

Ekonomi

Vilayetin ekonomik kalkınması, 1980'lerden beri Baas rejimi tarafından ihmal edilmiş ve BM yaptırımları ve 2003 işgali ile daha da engellenmiştir.²³⁴⁵ Müsenne yıllarca su kıtlığı çekmiştir. Ayrıca kronik geri kalmışlık ve bakımsızlık nedeniyle vilayette su şebekelerinin kalitesi oldukça yetersizdir.²³⁴⁶ Kötüleşen su kaynakları ve artan tuzluluk oranı, geniş tarım arazilerini verimsiz hale getirmekte ve protestolara neden olmaktadır.²³⁴⁷ Su kıtlığı, büyük oranda tarıma bağımlı olan Müsenne nüfusunun yaklaşık yarısını ulusal yoksulluk sınırının altına itmiştir.²³⁴⁸

Vilayet yönetimi, Suudi Arabistan sınırından avantaj sağlama ve Müsenne'yi geliştirerek "ticaret ve hac için önemli bir geçiş yolu" hâline getirme hedefini izlemektedir.²³⁴⁹

Ekim 2020'de Irak'ın batısındaki ve güneyindeki çöllerde yüz binlerce dönümü tarım arazisine dönüştürmek için Irak ile Suudi Arabistan arasında yapılacak ve Müsenne'nin de yararlanacağı olası bir anlaşma, "elektronik ordular" kullanarak anlaşma karşıtı sosyal medya kampanyası başlatan İran yanlısı gruplarca baltalanmıştır. Kampanyanın öncüleri Nouri Al-Maliki ve Qais Al-Khazali, anlaşmanın "Suudi 'işgali' için kılıf", "Irak'ın ezeli düşmanının normalleştirilmesi" için

⁽²³³⁹⁾ It should be noted that the last comprehensive Population and Housing Census for Iraq was conducted in 1987. The last official census covering current Baghdad-administered Iraq dates from 1997; UNFPA, Newsletter 2020 Census, December 2019, [url](#), p. 1; Rudaw, Iraq's population now over 40 million: planning ministry, 12 January 2021, [url](#); Kurdistan24, Kurdistan PM: Demographic change must be considered in upcoming Iraqi census, 21 June 2021, [url](#)

⁽²³⁴⁰⁾ Iraq, CSO, 2021 إحصاء السكان والبيئة والبيانات حسب المحافظات [Demographic and population indicators, Estimates for the population of Iraq by governorate, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., [url](#)

⁽²³⁴¹⁾ EPIC, ISHM Reference Guide, last revision May 2020, [url](#)

⁽²³⁴²⁾ EPIC, ISHM Reference Guide, last revision May 2020, [url](#); NCCI, Muthanna Governorate profile, updated December 2015, [url](#), p. 2

⁽²³⁴³⁾ SIGIR, Interactive map of Iraq, 2010, [url](#)

⁽²³⁴⁴⁾ Al Jazeera, 'There's no rain': Climate change threatens Iraq's Bedouins, 28 April 2021, [url](#)

⁽²³⁴⁵⁾ NCCI, Muthanna Governorate profile, updated December 2015, [url](#)

⁽²³⁴⁶⁾ UNICEF, WASHing back hope for the people of southern Iraq, 18 April 2021, [url](#); UNICEF, Multi-Tiered Approaches to Solving the Water Crisis in Basra, Iraq, WASH Field Note FN/19/2019, 2019, [url](#), p. 2

⁽²³⁴⁷⁾ Schweitzer, M., Protests in Southern Iraq Intensify, Is Instability to Follow?, IPI, Global Observatory, 24 July 2018, [url](#)

⁽²³⁴⁸⁾ UNICEF, WASHing back hope for the people of southern Iraq, 18 April 2021, [url](#); Khalaf, S., Iraq. "Without Water, We Have No Life", Orient XXI, 11 November 2021, [url](#); see also Daraj, Poverty In Southern Iraq: the 'Protectors of the Doctrine' Are Starving, 12 July 2020, [url](#); Rudaw, ISIS caused massive spike in Iraq's poverty rate, 16 February 2020, [url](#)

⁽²³⁴⁹⁾ IAU, Muthanna Governorate Profile, November 2010, [url](#), p. 1

bir plan” ve “İrak'ın yer altı su rezervlerine yönelik bir tehdit” olduğu suçlamasıyla Irak hükûmetine saldırmıştır.²³⁵⁰ Yine Haziran 2021'de bildirildiğine göre ekonomik iş birliği planları, özellikle Müsenne vilayetinde çiftçilik ve hayvancılık için önerilen bir Suudi yatırım projesi, komşu ülkeler arasındaki rekabet nedeniyle Şii grupların eleştirilerine maruz kalmıştır.²³⁵¹

Ocak 2021'de bildirildiği üzere Irak hükûmeti Müsenne'de bir elektrik santrali inşaatı da dâhil olmak üzere 20 milyar ABD doları değerinde inşaat projeleri için Çinli şirketleri görevlendirmiştir.²³⁵²

Kara yolu güvenliği

İraklı yetkililer, 30 Eylül 2021'de Müsenne ile Suudi Arabistan arasındaki Jamima sınır kapısının açılışını ilan etmiştir. Sınır kapısı, İkinci Körfez Savaşı'nın ardından 1991'de kapatılmıştır. Anbar vilayetinin daha kuzeyindeki Arar sınır kapısının ardından Irak-Suudi Arabistan arasında açılan ikinci sınır kapısıdır (bkz. [2.1 Anbar](#) ile ilgili bölüm).²³⁵³

Referans dönemde 2020 ve 2021 boyunca Müsenne vilayetinde yol kenarlarındaki bombalar Uluslararası Koalisyon konvoylarını hedef almıştır (ayrıca bkz. bu raporun [2.14.4 Güncel güvenlik eğilimleri](#) bölümü).²³⁵⁴

2.14.2 Çatışma geçmişi

İrak'ın güneyindeki diğer bölgeler gibi Müsenne de Saddam Hüseyin rejiminden sonra Sadr Hareketi'ne bağlı Saraya Al-Salam (SS) ve Irak İslam Yüksek Konseyi (ISCI) dâhil olmak üzere Şii gruplar ve milislerin “yuvası” hâline gelmiştir. Bazı Şii gruplar üstünlük için rekabet etmesine rağmen²³⁵⁵ “son birkaç yıldır barış geri gelmiş ve Müsenne'yi Irak'ın en güvenli vilayetlerinden biri hâline getirmiştir.” Vilayet IŞİD'in şiddetli saldırılarına maruz kalmamıştır.²³⁵⁶

2015 yılından beri Müsenne'de yetersiz ekonomik fırsatlar ve hizmet sunumunun²³⁵⁷ yanı sıra protestocu ve eylemci cinayetlerinin²³⁵⁸ tetiklediği protestolar birçok kez patlak vermiştir (Müsenne'deki protestolar ve protestocularla eylemcilerin hedef alınması hakkında daha fazla bilgi için bkz. [EASO COI Raporu – Irak: Bireylerin Hedef Alınması \(Ocak 2022\)](#), bölüm 3: Siyasi muhalefet yapan eylemciler ve protestocular).

⁽²³⁵⁰⁾ EPIC, The Long Game: Iraq's “Tishreen” Movement and the Struggle for Reform, October 2021, [url](#), p. 87

⁽²³⁵¹⁾ Hasan, H., Border Crossings, Roads, and Regional Politics in Iraq, X-Border Local Research Network, 23 June 2021, [url](#), p. 2

⁽²³⁵²⁾ AA, Iraq grants \$20B projects to Chinese companies, 17 January 2021, [url](#)

⁽²³⁵³⁾ Al-Arabiya, العراق يفتح ثاني منافذه الحدودية مع السعودية [Iraq opens its second border crossing with Saudi Arabia], 30 September 2021, [url](#); AA, Iraq reopens Jamima border crossing with Saudi Arabia, 30 September 2021, [url](#); Middle East in 24, Iraq opens the second border crossing with Saudi Arabia, 30 September 2021, [url](#); Al-Monitor, Iraq, Saudi Arabia to reopen border crossings after 27 years, 18 August 2017, [url](#)

⁽²³⁵⁴⁾ StrategyPage, Iraq: Affordable Corruption And Disruption, n.d., [url](#); EPIC, ISHM: April 29 – May 6, 2021, 6 May 2021, [url](#); ABNA, Two US military convoys attacked in Iraq, 30 December 2020, [url](#)

⁽²³⁵⁵⁾ EPIC, ISHM Reference Guide, last revision May 2020, [url](#); Australia, DFAT, Country Information Report – Iraq, 9 October 2018, [url](#), p. 29

⁽²³⁵⁶⁾ EPIC, ISHM Reference Guide, last revision May 2020, [url](#)

⁽²³⁵⁷⁾ EPIC, The Long Game: Iraq's “Tishreen” Movement and the Struggle for Reform, October 2021, [url](#), p. 33, MEMO, Iraq: Protesters continue to call for dismissal of Al-Muthanna Governor, 9 March 2021, [url](#); Alkhudary, T. and Al-Shakeri, H., There can be no ‘going back to normal’ in Iraq, Al Jazeera, 25 November 2020, [url](#); see also ILO and CCI, Assessment of Economic Needs in Southern Iraq - Overview, 18 April 2021, [url](#), p. 1

⁽²³⁵⁸⁾ AA, 30 killed, hundreds injured in Iraq protests, 25 October 2019, [url](#); Rudaw, Iraqi protesters condemn killing of missing activist's father, 12 March 2021, [url](#)

Müsenne'de ve diğer güney vilayetlerinde aşiret çatışmalarının nedenlerinden biri de bölgeyi etkileyen su kıtlığı olmuştur.²³⁵⁹

2019-2020 arasında Müsenne vilayetindeki güvenlik gelişmeleri hakkında daha fazla bilgi için [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun](#) 4.4.3 bölümüne de bakınız.

2.14.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Irak Güvenlik Güçleri (ISF)

Daha önce belirtildiği gibi Müsenne'de güvenlik; Al-Rafidain Harekât Komutanlığı (ROC), 9. Tugay, bir Komando tugayı, acil durum alayları, yerel polis ve bir federal polis tugayından oluşuyordu (Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun Müsenne'deki silahlı aktörler konulu 4.4.2 bölümüne bakınız).²³⁶⁰ Eylül 2019 itibarıyla ISF'nin Felluce Harekât Komutanlığı, Cezire Harekât Komutanlığı, Anbar Harekât Komutanlığı ve Babil Harekât Komutanlığı; Irak'ın güneybatı vilayetleri Anbar, Babil, Kerbela, Necef, Kadisiye ve Müsenne'de varlık gösteriyordu.²³⁶¹ Knights ve diğer yazarlar, Mart 2020'de güneydeki sekiz vilayetin hepsinin Irak ordusu veya polisi ile PMU arasında paylaşılan kontrol alanları olarak görülmesi gerektiğini değerlendirmiştir.²³⁶²

Sümer Harekât Komutanlığı (SuOC) dâhil olmak üzere Irak güvenlik güçlerinin vilayette operasyonel kontrol sağlamaktan sorumlu karargâhının kadrosu Mayıs 2020'den itibaren değişmiştir. ROC'un yerini SuOC almıştır. Müsenne, Meysan ve Zi Kar'da SuOC, 15. Ordu Tümeni'nin idari komutanı Tümgeneral Imad Al-Silawi tarafından yönetilmektedir.²³⁶³

Ortak Harekât Komutanlığı (JOC), Eylül 2020'de Müsenne, Basra, Meysan ve Zi Kar'daki şehirlerin ve ilçelerin eteklerinde ve Bağdat'ta yer alan aşiret bölgelerinde ruhsatsız silah operasyonları yürütmüştür.²³⁶⁴

Irak Ortak Harekât Komutanlığı sözcüsü, 8 Ocak 2021'de Irak Ordusu kuvvetlerinin Müsenne ve dört diğer vilayetten geri çekildiğini ve yerlerini İçişleri Bakanlığı kuvvetlerinin aldığını duyurmuştur. Şehirlerin dışındaki Irak Ordusu üslerinde hâlâ asker bulunduğu bildirilmiştir.²³⁶⁵

⁽²³⁵⁹⁾ Al-Monitor, Tribal disputes flare in southern Iraq over water scarcity, 15 February 2018, [url](#)

⁽²³⁶⁰⁾ Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: From Abandoned Villages to the Cities, Newlines Institute for Strategy and Policy, 5 May 2020, [url](#)

⁽²³⁶¹⁾ Mansour, R. and Salisbury, P., Between Order and Chaos: A New Approach to Stalled State Transformations in Iraq and Yemen, Chatham House, September 2019, [url](#), p. 8;

⁽²³⁶²⁾ Knights, M. et al., Honored, Not Contained: the Future of Iraq's Popular Mobilization Forces, The Washington Institute for Near East Policy, March 2020, [url](#), pp. 128-129

⁽²³⁶³⁾ Knights, M. and Almeida, A., Kadhimi's Rolling Reshuffle (Part 1): Military Command Changes, The Washington Institute for Near East Policy, 14 September 2020, [url](#), pp. 2-3

⁽²³⁶⁴⁾ Diyaruna, Southern Iraq tribes back crackdown on unlicensed weapons, 22 September 2020, [url](#)

⁽²³⁶⁵⁾ EPIC, ISHM: January 7 – January 14, 2021, 14 January 2021, [url](#); ISW, ISIS and Iranian-backed Militias Compete to Control Baghdad Region, 7 May 2021, [url](#), p. 9, Footnote 38

Halk Seferberlik Birimleri (PMU)

Müsenne'de PMU Komisyonu'nun idari ofisleri bulunmaktadır.²³⁶⁶ SS ve ISCI da Müsenne vilayetindeki varlıklarını sürdürmektedir.²³⁶⁷ Bedir Örgütü, vilayette PMU üzerinde nüfuzla sahiptir ve PMU'nun Müsenne'deki idari liderini görevlendirmektedir.²³⁶⁸ Eylül 2019 itibarıyla PMU 13., 14., 19., 26., 27., 31., 41., 42., 44., 45., 46., 47., 74., 513., Hadise, Al-Furat, Ameriyat Al-Samoud ve Karma Tugayları Müsenne dâhil olmak üzere Irak'ın güneybatısında varlık göstermektedir (bkz. [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporu](#), Müsenne'deki güvenlik aktörleri hakkındaki bölüm 4.4.2).²³⁶⁹ Tümgeneral Jawad Abbas Abdullah komutanlığındaki 19. Komando Tümeni bu esnada dağıtılmıştır.²³⁷⁰

2.14.4 Güncel güvenlik eğilimleri

Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler

2020 ve 2021 yıllarında yaygın yolsuzluk, kötü yönetim ve hizmetlerin yetersizliği protestoların fitilini ateşlemiştir.²³⁷¹ Ayrıca Müsenne'de parlamentonun 2021 federal bütçe oylamasına tepki olarak personelin başlattığı protestolar, protestocularla ISF arasında şiddetli çatışmalarla sonuçlanmıştır.²³⁷² Ekim 2021'de yapılan Irak parlamenter seçimlerinin ardından Müsenne'de ve diğer vilayetlerde kısmen şiddetli gösteriler gerçekleştirilmiştir.²³⁷³

Referans dönemde ABD liderliğindeki askerî koalisyon kuvvetleri ve özellikle askerî konvoylar, birçok patlama ve roket saldırısının hedefi olmuştur.²³⁷⁴ Bu olayların bazılarında erzak kamyonları yol kenarlarındaki bombalı saldırılarda zarar görmüştür.²³⁷⁵

⁽²³⁶⁶⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017, [url](#), p. 36

⁽²³⁶⁷⁾ EPIC, ISHM Reference Guide, last revision May 2020, [url](#)

⁽²³⁶⁸⁾ Knights, M., Iran's Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, August 2019, [url](#), p. 7; Knights, M. et al., Honored, Not Contained: The Future of Iraq's Popular Mobilization Forces, The Washington Institute for Near East Policy, March 2020, [url](#), pp. 36-37; Knights, M., Iran's Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, 13 August 2019, [url](#), p. 7

⁽²³⁶⁹⁾ Mansour, R. and Salisbury, P., Between Order and Chaos: A New Approach to Stalled State Transformations in Iraq and Yemen, Chatham House, September 2019, [url](#), p. 8; see also Al-Tamimi, A. J., Hashd Brigade Numbers Index, Aymenn Jawad Al-Tamimi's Blog [Blog], 31 October 2017, [url](#): '44th Brigade: Liwa Ansar al-Marja'iyya. Led by Hamid al-Yasiri, who is a representative of Ayatollah Sistani in the southern province of al-Muthanna.'

⁽²³⁷⁰⁾ Knights, M. and Almeida, A., Kadhim's Rolling Reshuffle (Part 1): Military Command Changes, The Washington Institute for Near East Policy, 14 September 2020, [url](#), p. 3

⁽²³⁷¹⁾ GardaWorld, Iraq: Nationwide anti-government protests to continue through at least January /update 11, 4 January 2021, [url](#); MEMO, Iraq: Protesters continue to call for dismissal of Al-Muthanna Governor, 9 March 2021, [url](#); Alkhudary, T. and Al-Shakeri, H., There can be no 'going back to normal' in Iraq, Al Jazeera, 25 November 2020, [url](#)

⁽²³⁷²⁾ Shafaq News, Security Forces clash with protestors in Muthanna and Al-Diwaniyah, 3 April 2021, [url](#);

⁽²³⁷³⁾ Basnews, Unhappy about Election Results, Protesters Block Baghdad-Kirkuk Highway, 18 October 2021, [url](#)

⁽²³⁷⁴⁾ MEE, Explosives target coalition convoy in southern Iraq, 13 September 2021, [url](#); Shafaq News, انفجار يستهدف رتل دعم للتحالف الدولي جنوبي العراق [An explosion targets a supply convoy of the international coalition in southern Iraq], 12 September 2021, [url](#); GardaWorld, Iraq: Improvised explosive device reportedly targeted a convoy carrying military supplies in Al-Muthanna Governorate, May 27, 27 May 2021, [url](#); UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/426], 4 May 2021, [url](#), para. 20; AA, Roadside bomb hits US-led coalition convoy in Iraq, 13 April 2021, [url](#); GardaWorld, Iraq: Supply convoy for US-led forces struck by an improvised explosive device near Samawah March 18, 18 March 2021, [url](#); ABNA, US-led military convoy targeted in Iraq's Al-Diwaniyah, 13 March 2021, [url](#); Al Bawaba, Roadside Bomb Targets US Military Convoy in Baghdad, 12 October 2020, [url](#); EPIC, ISHM: April 29 – May 6, 2021, 6 May 2021 [url](#)

⁽²³⁷⁵⁾ ABNA, US-led military convoy targeted in Iraq's Al-Diwaniyah, 13 March 2021, [url](#); Al Bawaba, Roadside Bomb Targets US Military Convoy in Baghdad, 12 October 2020, [url](#); Shafaq News, انفجار جديد يستهدف رتلًا للتحالف الدولي في العراق [Two explosions target logistical supply convoys for the International Coalition in Iraq], 2 May 2021, [url](#); Shafaq News, انفجار جديد يستهدف رتلًا للتحالف الدولي في العراق [A new explosion targets a convoy of the International Coalition in Iraq], 10 December 2020, [url](#)

Nisan 2021'de Müsenne'de aşiret grupları arasında çatışmalar bildirilmiştir.²³⁷⁶

Güvenlik olayları

ACLED, Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasında Müsenne vilayetinde çoğunluğu Al-Samawa ilçesinde gerçekleşen 9 çatışma, 14 patlama olayı/uzaktan şiddet ve sivillere karşı 3 şiddet vakası olmak üzere toplam 26 güvenlik olayı bildirmiştir.²³⁷⁷ Referans dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıdaki şekil 28'de gösterilmektedir.

Şekil 23: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Müsenne vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi²³⁷⁸

⁽²³⁷⁶⁾ Basnews, Clashes Erupt Among Tribes in Baghdad, Maysan, Muthanna, 12 April 2021, [url](#)

⁽²³⁷⁷⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, <https://acleddata.com/data-export-tool/>

⁽²³⁷⁸⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, <https://acleddata.com/data-export-tool/>

Örnek olaylar

- 31 Ekim 2020'de Müsenne vilayetinde, Al-Samawa yakınlarındaki bir petrol boru hattında meydana gelen patlamada 2'si çocuk 3 kişi²³⁷⁹ ölmüş²³⁸⁰, 28²³⁸¹ ila 50²³⁸² kişi yaralanmıştır.²³⁸³
- 26 Mart 2021'de Al-Samawa'nın merkezinde, Al-Jarbou'ya bölgesindeki bir güvenlik kontrol noktasında yol kenarı IED patlaması meydana gelmiştir. İki sivil yaralanmıştır.²³⁸⁴
- 1 Nisan 2021'de Al-Samawa'lı eylemci Haider Al-Kashan, kimliği belirsiz silahlı kişilerce kaçırılmış ve tehdit edilmiştir. Aynı gün birkaç saat sonra serbest bırakılmıştır.²³⁸⁵

2.14.5 Sivil zayıt

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları²³⁸⁶ ve sivil zayıt sayısı aşağıdaki tablo 19'da gösterilmektedir.

Tablo 19: 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Meysan vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıtın sayısı²³⁸⁷

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt
Müsenne	0	0	0	0	5	5	4	9

2.14.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

31 Ekim 2020'de Müsenne vilayetinde, Al-Samawa yakınlarındaki bir petrol boru hattında patlama gerçekleşmiştir. Patlamanın nedenleri belirlenememiştir.²³⁸⁸

En son Ağustos 2020'de güncellenen verilere göre Mayın Faaliyet Müdürlüğü (DMA), vilayette patlayıcı savaş kalıntılarıyla (ERW) kirlenmiş bölgeyi 10.481.185 metrekare olarak listelemiştir.²³⁸⁹

⁽²³⁷⁹⁾ NS Energy, Gas pipeline blast in Iraq kills three people, injures more than 50, 2 November 2020, [url](#)

⁽²³⁸⁰⁾ NS Energy, Gas pipeline blast in Iraq kills three people, injures more than 50, 2 November 2020, [url](#); MEE, Two children killed in oil pipeline explosion in southern Iraq, 31 October 2021, [url](#); AFP, Two children killed in blast targeting Iraq pipeline, 31 October 2021

⁽²³⁸¹⁾ MEE, Two children killed in oil pipeline explosion in southern Iraq, 31 October 2021, [url](#)

⁽²³⁸²⁾ NS Energy, Gas pipeline blast in Iraq kills three people, injures more than 50, 2 November 2020, [url](#)

⁽²³⁸³⁾ MEE, Two children killed in oil pipeline explosion in southern Iraq, 31 October 2021, [url](#); NS Energy, Gas pipeline blast in Iraq kills three people, injures more than 50, 2 November 2020, [url](#)

⁽²³⁸⁴⁾ Shafaq News, جريحان بانفجار عبوة ناسفة وسط السماوة [Two injured in an explosive device explosion in Samawa], 26 March 2021, [url](#)

⁽²³⁸⁵⁾ Rudaw, Iraqi activist returns to protest day after kidnapping, threats, 2 April 2021, [url](#); Rudaw, Calls for protests in southern Iraqi city of Samawah after activist kidnap, 1 April 2021, [url](#)

⁽²³⁸⁶⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıta yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun [Giriş](#) kısmındaki [Kaynaklar](#) bölümüne bakın.

⁽²³⁸⁷⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

⁽²³⁸⁸⁾ NS Energy, Gas pipeline blast in Iraq kills three people, injures more than 50, 2 November 2020, [url](#); MEE, Two children killed in oil pipeline explosion in southern Iraq, 31 October 2021, [url](#)

⁽²³⁸⁹⁾ IIMMAP, Recorded explosive ordnance contamination in Iraq - overall (DMA) – 27 August 2020, 3 September 2020, [url](#)

2020 yılında Basra ve Müsenne'de misket bombası kalıntılarının 17,14 kilometrekarelik bir alanı kapladığı ve 220 kirlenmiş bölge olduğu tespit edilmiştir.²³⁹⁰ Eylül 2021'de bildirildiği üzere Müsenne'deki Samawa Çölü'nde yaşayan Bedevi halkı dâhil olmak üzere güney Irak'taki göçebe topluluklar “özellikle misket bombası kalıntıları nedeniyle risk altındaydı”. Bedeviler ilkbaharda hayvanlarını otlatmak için toplandığında ERW olaylarının sayısında artış görülmüştür.²³⁹¹

Ekim 2021'de Müsenne vilayetinde misket bombalarıyla kirlilik seviyesi “yüksek” olarak sınıflandırılmıştır.²³⁹²

20 Şubat 2021'de bir kara mayını patlaması, Müsenne çölünde piknik yapan üç kardeşi vurmuştur. Çocuklardan ikisi olay yerinde ölmüş, üçüncüsü ciddi şekilde yaralanmıştır.²³⁹³

15 veya 16 Haziran 2021'de Müsenne'de, Samawa çölündeki Al-Shakra bölgesinde meydana gelen bir kara mayını patlamasında aynı aileden biri çocuk olmak üzere üç kişi ölmüştür.²³⁹⁴

2.14.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

IOM verilerine göre 30 Eylül 2021 itibarıyla Müsenne vilayetinde 900 ÜYEK kayıtlıdır. Bunlar Ninova (%57), Bağdat (%14), Anbar (%10), Kerkük (%9), Selahaddin (%7) ve Diyala (%3) vilayetlerinden gelmiştir. Müsenne vilayetinde ÜYEK nüfusu büyük oranda Al-Samawa (%63) ve Al-Rumaitha (%33) ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. Müsenne vilayetinde 24'ü Al-Rumaitha ilçesinde olmak üzere 36 ÜYEK, IOM tarafından kritik olarak sınıflandırılan sığınaklarda (ör. tamamlanmamış, terk edilmiş veya dinî binalar) yaşamaktadır.²³⁹⁵

IOM, Müsenne vilayetinden ülkenin diğer bölgelerine herhangi bir ÜYEK gittiğini belgelememiştir.²³⁹⁶ IOM'ye göre Eylül 2021 itibarıyla Müsenne vilayetine geri dönüş belgelenmemiştir.²³⁹⁷

Müsenne'ye 2006'dan sonra gelen Şii Araplar, Bağdat ve Diyala'daki şiddet nedeniyle yerlerinden edilmiştir.²³⁹⁸

⁽²³⁹⁰⁾ ICBL-CMC, Cluster Munition Monitor 2021, September 2021, [url](#), p. 40

⁽²³⁹¹⁾ ICBL-CMC, Cluster Munition Monitor 2021, September 2021, [url](#), p. 69

⁽²³⁹²⁾ HI, No safe recovery: The impact of Explosive Ordnance contamination on affected populations in Iraq, Report 2021, 13 October 2021, [url](#), p. 16

⁽²³⁹³⁾ Shafaq News, Three child victims to a landmine in al-Muthanna, 20 February 2021, [url](#)

⁽²³⁹⁴⁾ Iraq, SMC [Twitter], posted on: 15 June 2021, [url](#); Zhyan, 3 killed in landmine explosion in Samawah desert, 16 June 2021, [url](#)

⁽²³⁹⁵⁾ EUAA analysis based on IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽²³⁹⁶⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

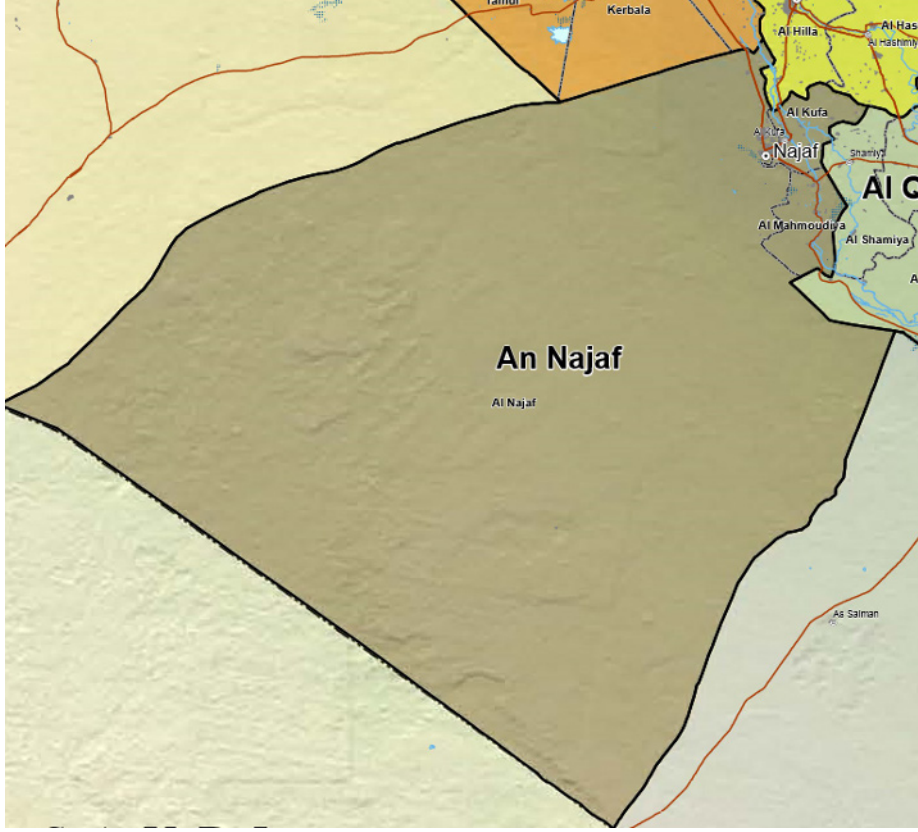
⁽²³⁹⁷⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, Returnee 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽²³⁹⁸⁾ IAU, Muthanna Governorate Profile, November 2010, [url](#)

2.15 Necef

Harita 26: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte Necef vilayeti,
© Birleşmiş Milletler²³⁹⁹

2.15.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Temel coğrafya

Necef vilayeti, Irak'ın güneybatısında yer almakta olup Anbar, Babil, Kerbela, Kadisiye ve Müsenne vilayetleriyle sınırı vardır. Güneyde Suudi Arabistan ile uluslararası sınıra sahiptir. Büyük bir kısmı çölden oluşan Necef vilayetinde kuru çöl iklimi hâkimdir. Vilayetin içinden, kuzeydoğu sınırlarının yakınından geçen Fırat Nehri boyunca iyi sulanan tarım arazileri mevcuttur. Vilayetin yönetim merkezi Necef şehridir. Vilayet, üç ilçeye ayrılmıştır: Necef, Kufe ve Al-Manathira.²⁴⁰⁰

⁽²³⁹⁹⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽²⁴⁰⁰⁾ NCCI, Najaf governorate profile, updated December 2015, [url](#), pp. 1-2

Nüfus tahminleri

Irak CSO'nun 2021 yılı için tahminine²⁴⁰¹ göre vilayetin nüfusu 1.589.961 olup bunun yaklaşık 1.135.500'ü kentsel bölgelerde ve yaklaşık 454.460'ı kırsal bölgelerde yaşamaktadır.²⁴⁰² Fırat Nehri'nin yakınındaki kuzeydoğu bölgesi haricinde vilayet seyrek nüfusludur.²⁴⁰³

Etnik ve dinî dağılım

Şii Araplar, Necef'teki en büyük etnik dini gruptur.²⁴⁰⁴ Necef şehri Şii eğitiminin ve Irak'taki Şii dinî oluşumunun merkezidir.²⁴⁰⁵

Ekonomi

Vilayet, Necef şehrindeki İmam Ali Türbesi ve Kufe'deki (Kufa) Büyük Cami ya da Necef şehrindeki mezarlık Al-Salam Vadisi (Barış Vadisi) gibi en önemli dinî yapılardan bazılarında ev sahipliği yapmaktadır.²⁴⁰⁶ Bunlar hacılar ve dinî mekânları ziyaret eden turistler için önemli merkezler olduğundan turizm, Necef ekonomisinin ana sektörlerinden biridir. 2015 yılında turizm, vilayetin gayrisafi yurt içi hasılasının yaklaşık %30'unu oluşturmuştur.²⁴⁰⁷ Öte yandan sektör, COVID-19 ile ilişkili kısıtlamalar nedeniyle büyük ölçüde kayıp yaşamıştır.²⁴⁰⁸

Kara yolu güvenliği

Bazı durumlarda 2020²⁴⁰⁹ ve 2021 yıllarında devam eden hükûmet karşıtı protestolar sırasında protestocular tarafından yol kesme²⁴¹⁰ ya da milis grubu tarafından kontrol noktaları²⁴¹¹ kurulmuştur. Mayıs ve Temmuz 2021'de protestocular lastik yakarak yolları kesmiş ve elektrik kesintilerini protesto etmek için Al-Haidariyah enerji santrali önündeki yollarda oturma eylemi düzenlemiştir.²⁴¹² Eylül 2021'de Necef valisi, *Erbain* dinî toplanması sırasında hacıların güvenliğini sağlamak için ordu, polis kuvvetleri ve PMU tarafından özel güvenlik önlemlerinin alınacağını duyurmuştur.²⁴¹³

⁽²⁴⁰¹⁾ It should be noted that the last comprehensive Population and Housing Census for Iraq was conducted in 1987. The last official census covering current Baghdad-administered Iraq dates from 1997; UNFPA, Newsletter 2020 Census, December 2019, [url](#), p. 1; Rudaw, Iraq's population now over 40 million: planning ministry, 12 January 2021, [url](#); Kurdistan24, Kurdistan PM: Demographic change must be considered in upcoming Iraqi census, 21 June 2021, [url](#)

⁽²⁴⁰²⁾ Iraq, CSO, 2021 تقديرات سكان العراق حسب المحافظات والبيئة والجنس لسنة 2021 [Demographic and population indicators, Estimates of Iraq's population by governorates, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., [url](#)

⁽²⁴⁰³⁾ NCCI, Najaf governorate profile, updated December 2015, [url](#), p. 2

⁽²⁴⁰⁴⁾ EPIC, ISHM Reference Guide, last revision May 2020, [url](#)

⁽²⁴⁰⁵⁾ Alshamary, M., The pope goes to Najaf: The person and the institution of Sistani, The Brookings Institution, 4 March 2021, [url](#)

⁽²⁴⁰⁶⁾ NCCI, Najaf governorate profile, updated December 2015, [url](#), p. 2; EPIC, ISHM Reference Guide, last revision May 2020, [url](#)

⁽²⁴⁰⁷⁾ NCCI, Najaf governorate profile, updated December 2015, [url](#), p. 2

⁽²⁴⁰⁸⁾ IOM Iraq, Labour Market assessment: Kufa District, Najaf Governorate, September 2021, [url](#), p. 7; National (The), Coronavirus: Najaf governor predicts economic collapse, 2 April 2020, [url](#); AFP, Virus strikes another blow at religious tourism in Iraq, 27 February 2020

⁽²⁴⁰⁹⁾ MEMO, Iraq: Najaf protestors clash with police in Najaf, 8 June 2020, [url](#)

⁽²⁴¹⁰⁾ EPIC, ISHM: March 11, 2021 – March 18, 2021, 18 March 2021, [url](#)

⁽²⁴¹¹⁾ EPIC, ISHM: February 4, 2021 – February 11, 2021, 11 February 2021, [url](#)

⁽²⁴¹²⁾ EPIC, ISHM: July 1, 2021 – July 8, 2021, 8 July 2021, [url](#); Shafaq News, Demonstrators protest poor services in Najaf and Babel, 23 May 2021, [url](#)

⁽²⁴¹³⁾ IQNA, Special Security Measures Planned for Arbæen in Najaf, 2 September 2021, [url](#)

2.15.2 Çatışma geçmişi

Necef, 2003 yılındaki işgalin ardından nüfuzlu Şii din adamı Mukteda el-Sadr'ın ve ABD liderliğindeki koalisyon güçleriyle mücadele etmek için 2003'te kurduğu Jaysh Al-Mahdi (JAM) milislerini kalesi hâline gelmiştir. JAM 2008 yılında dağılmış ancak Vaat Edilen Gün Tugayı adlı küçük bir silahlı kol faaliyetini sürdürmüştür. Mukteda el-Sadr hem IŞİD'in ilerleyişiyle mücadele etmek²⁴¹⁴ hem de Şii mabetleri ve kutsal yerlerini korumak²⁴¹⁵ için 2014'te Saraya Al-Salam (Barış Tugayları ya da Barış Bölükleri) adlı bir milis grubu daha kurmuştur. Kendilerine özgü başlıkları nedeniyle "Mavi Şapkalılar" olarak da bilinen grup, Şubat 2020'de protestocularla ölümcül çatışmalara girmiştir. Milis grubu üyelerinin bir protesto kampına saldırdığı olayda 23 protestocu ölmüş ve 182 kişi yaralanmıştır.²⁴¹⁶ Başlangıçta hem Necef'in dinî otoritesi hem de Mukteda el-Sadr protesto hareketinin taleplerini desteklemesine rağmen Mukteda el-Sadr Ocak 2020'de desteğini geri çekmiştir.²⁴¹⁷ Bazı raporlara göre bu karar, Mohammed Allawi'nin yeni başbakan olarak aday gösterilmesiyle ilişkili iken kimileri²⁴¹⁸ bunu iç güç savaşına bağlamıştır.²⁴¹⁹

2019-2020 arasında Necef vilayetindeki güvenlik gelişmeleri hakkında daha fazla bilgi için [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun 4.5.3 bölümüne](#) bakınız.

2.15.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Irak Güvenlik Güçleri (ISF)

Mart 2021'den itibaren Necef vilayetindeki ISF'ye Orta Fırat Harekât Komutanlığı (MEOC), komando tugayı ve acil durum alaylarının yanı sıra yerel ve federal polis de dâhil olmuştur.²⁴²⁰ MEOC'un genel olarak Necef ve Kerbela'nın²⁴²¹ yanı sıra yakındaki çöl bölgesinde yer alan kutsal türbeleri korumaktan sorumlu olduğu ve ağırlıklı olarak Al-Akbar Tugayı'ndan (11. Tugay) ve Al-Abbas Bölüğü'nden (26. Tugay) oluştuğu bildirilmiştir.²⁴²² Şubat 2020'de, IŞİD tarafından bölgede yer edinme girişimleri olduğunun bildirilmesinin ardından MEOC; federal polis, sınır koruma kuvvetleri ve PMU ile iş birliği içinde ve Anbar Harekât Komutanlığı ve kara kuvvetleri uçağı ile eşgüdümlü olarak Necef, Kerbela ve Anbar vilayetlerini kapsayan büyük bir arama harekât gerçekleştirmiştir.²⁴²³ Aynı ay içerisinde Irak Silahlı Kuvvetleri, sorumlu oldukları vilayetlere yönelik tüm güvenlik görevlerini Necef ve diğer dört vilayetin polis kuvvetlerine devretmiştir.²⁴²⁴

⁽²⁴¹⁴⁾ CISAC, Mahdi Army, May 2019, [url](#)

⁽²⁴¹⁵⁾ DW, Who is Muqtada al-Sadr, Iraq's influential Shiite cleric?, 14 May 2018, [url](#)

⁽²⁴¹⁶⁾ France 24, How Iraq's 'blue hat' militiamen went from protecting to killing protesters, 10 February 2020, [url](#); Al Jazeera, Iraq protesters rally in Najaf after deadly clashes with Sadrists, 6 February 2020, [url](#); Reuters, Iraqi cleric scolds security forces after protesters die in new tensions, 7 February 2020, [url](#)

⁽²⁴¹⁷⁾ Abdo, G., The Long Game in Iraq: Shia Clerics, Activists Find Common Cause To Confront the State, The Arab Gulf States Institute in Washington, 17 May 2021, [url](#), p. 9

⁽²⁴¹⁸⁾ Al Jazeera, Confusion, violence in Iraq as al-Sadr pulls support for protests, 8 February 2020, [url](#); Reuters, Iraqi cleric Sadr tells followers to clear sit-ins after PM appointed, 2 February 2020, [url](#)

⁽²⁴¹⁹⁾ MEI, Iraq: Sadr withdraws support for protests in a political power play, 27 January 2020, [url](#)

⁽²⁴²⁰⁾ Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: Weakened but Agile, Newlines Institute for Strategy and Policy, 18 May 2021, [url](#)

⁽²⁴²¹⁾ ISW, Iraqi Security Forces And Popular Mobilization Forces: Orders Of Battle, December 2017, [url](#), p. 19

⁽²⁴²²⁾ Knights, M. et al., Honored, Not Contained: The Future of Iraq's Popular Mobilization Forces, The Washington Institute for Near East Policy, March 2020, [url](#), p. 41

⁽²⁴²³⁾ Diyaruna, Iraq secures desert area straddling 3 provinces, 4 February 2020, [url](#). Diyaruna is a website sponsored by the US Central Command.

⁽²⁴²⁴⁾ MEMO, Iraq: Army hands security duties over to police in Wasit, 14 February 2020, [url](#)

Halk Seferberlik Birimleri (PMU)

Eylül 2021'de Büyük Ayatollah Ali Al-Sistani ve Necef'in dinî otoritesi (Maja'ya) ile ilişkili dört milis grubu olan Al-Abbas Bölüğü (26. Tugay), Ali Al-Akbar Tugayı (11. Tugay), Ansar Al-Marja'ya Tugayı (44. Tugay) ve Kata'ib al-Imam Ali (2. Tugay) PMU örgütünden ayrı ve Irak ordusu yönetiminde olan Kutsal Türbe Birliği (Hashd Al-Atabat) adındaki silahlı birliğin oluşturulduğunu duyurmuştur.²⁴²⁵ Aralık 2020'de ise bu dört grup (yaygın bilinen adıyla Türbe milisleri veya Atabat) yaklaşık 15.000 (başka bir kaynağa göre 20.000)²⁴²⁶ savaşçıdan oluşan yeni bir birliğin oluşturulduğunu ve yalnızca Al-Sistani'ye ve Marja'ya'ya bağlı olacağını duyurmuştur. Bu hamle PMU'nun nispeten İran yanlısı gruplarına kıyasla daha fazla özerklik kazanmaya ve Nisan 2020'de aldıkları kararın ardından idarî ve faal olarak ulusal silahlı kuvvetlere bağlı genel komutanlık dairesinin doğrudan komutası altına girmeye yönelik bir adım olarak görülmüştür.²⁴²⁷ Tartışmaların merkezinde sadece PMU içerisindeki yetki ve kaynak ayrılığı değil, aynı zamanda İran bağlantılı grupların “çifte sadakati” ve Necef'te Marja'ya tarafından reddedilen uluslararası Şii projesine bağlılığı bulunmaktadır.²⁴²⁸

Ekim 2021'de Mukteda el-Sadr'ın milis grubu Saraya Al-Salam'a, grubun Necef ve diğer üç vilayette bulunanlar hariç ülke genelindeki ofislerini kapatmasını emrettiği bildirilmiştir.²⁴²⁹ Mukteda el-Sadr'ın milis grubu Saraya Al-Salam'ın 313., 314. ve 315. PMU Tugayları'ndan oluşuyordu. 313. Tugay ağırlıklı olarak Saraya Al-Salam'ın “özel koruması altındaki” Samarra'da faaliyet gösteriyordu.²⁴³⁰

2.15.4 Güncel güvenlik eğilimleri

Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler

Necef'te 2020 ve 2021 yıllarında hükûmet karşıtı protestolar yapıldığı bildirilmiştir.²⁴³¹ Mart 2021'de yerel hükûmete karşı protestolar sırasında çok sayıda kişi yaralanmıştır.²⁴³² Mayıs²⁴³³ ve Temmuz²⁴³⁴ 2021'de elektrik kesintileri nedeniyle protestolar artarken Haziran 2021'de²⁴³⁵ belediye çalışanları, yerel yolsuzlukları protesto etmiştir. Komşu vilayet Kerbela'da eylemci Ihab Al-Wazni'nin öldürülmesine tepki olarak yapılan protestolar sırasında bir parti ofisi ateşe verilmiştir.²⁴³⁶

⁽²⁴²⁵⁾ Diyaruna, Newly formed Hashd al-Atabat paramilitary aims to counter Iranian influence in Iraq, 15 October 2021, [url](#)

⁽²⁴²⁶⁾ Arab News, Iraq 'shrine factions' look to peel away from Hashd, 13 December 2020, [url](#)

⁽²⁴²⁷⁾ MEE, Iraq's Sistani-backed factions break from Popular Mobilisation in blow to Iran, 9 December 2020, [url](#); Knights, M. and Malik, H., How the United States Should View Iraq's Shrine Militias, The Washington Institute for Near East Policy, 5 February 2021, [url](#)

⁽²⁴²⁸⁾ Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollahs – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, [url](#) p. 10-11; Dagher, M., The Holy Shrine Units' Announcement Will Change the Rules of the Game in Iraq, The Washington Institute for Near East Policy, 5 October 2021, [url](#)

⁽²⁴²⁹⁾ Kurdistan24, Iraqi cleric al-Sadr to close his militia's headquarters in all but 4 provinces, 30 October 2021, [url](#)

⁽²⁴³⁰⁾ Knights, M. et al., Honored, Not Contained: The Future of Iraq's Popular Mobilization Forces, The Washington Institute for Near East Policy, March 2020, [url](#), p. 42, 209

⁽²⁴³¹⁾ Al Jazeera, In Pictures: Thousands rally in Baghdad on protest anniversary, 25 October 2020, [url](#); Rudaw, Najaf activists say intimidated, threatened by pro-Sadr militias, 7 February 2021, [url](#); Iran Press, People of Najaf protest, asking governor to resign, 13 March 2021, [url](#)

⁽²⁴³²⁾ GCHR, Iraq: GCHR's 13th periodic report on human rights violations during popular protests, 6 April 2021, [url](#); Rudaw, Iraqi protesters demanding change to local governance met with violence, 18 March 2021, [url](#); Shafaq News, Clashes between demonstrators and security forces renew in Najaf, 14 March 2021, [url](#);

⁽²⁴³³⁾ Shafaq News, Demonstrators protest poor services in Najaf and Babel, 23 May 2021, [url](#)

⁽²⁴³⁴⁾ EPIC, ISHM: July 1 to July 8, 2021, 8 July 2021, [url](#)

⁽²⁴³⁵⁾ Shafaq News, Demonstrators picket government departments in Najaf and Dhi Qar, 20 June 2021, [url](#)

⁽²⁴³⁶⁾ EPIC, ISHM: May 6 – May 13, 2021, 13 May 2021, [url](#)

UNAMI/OHCHR Mayıs 2021'de başta tutuklama emirleri ve kovuşturma başlatılmasına yönelik ihtiyaç olmak üzere silahlı gruplar arasındaki suçlar tarafından gerçekleştirilen bu protestolar bağlamında işlenen insan hakları ihlalleri ile ilgili daha fazla hesap verilebilirliğe ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.²⁴³⁷ Ayrıca öldürülen protestocuların akrabalarının davayı düşürmeleri için tehdit edildiği ya da açık kovuşturma çağrılarıyla ilgili tehdit aldıktan sonra ülkeden kaçtıkları bildirilmiş,²⁴³⁸ öte yandan eylemciler milis saldırılarına ve tehditlerine maruz kalarak kendileriyle birlikte bazı meslektaşlarının KRI'ya ya da yurt dışına sığınmaya zorlandıklarını bildirmiştir.²⁴³⁹

Irak Yüksek Yargı Konseyi'nin 17 Nisan 2021 tarihli bir belgesine göre Ekim 2019 ile Mart 2021 arasında Necef'te yapılan gösteriler bağlamındaki ölümler ve şiddetle ilişkili olarak 346 dava açılmıştır. Bu davalardan 234'ü kapatılırken 30'unun kovuşturması devam etmiş ve 72 dava ihtisas mahkemelerine sevk edilmiştir.²⁴⁴⁰ Şubat 2020'de protestocular ve Mukteda el-Sadr destekçileri arasındaki ölümcül çatışmalarla ilgili olarak Temmuz 2021'de Necef'teki bir mahkeme iki protestocuya müebbet hapis cezası vermiştir. Destekçilerin hiçbirinin yargılanmadığı bildirilmiştir.²⁴⁴¹

7 Şubat 2021'de Saraya al-Salam milis üyeleri, Şubat 2020'deki ölümcül çatışmalardaki kurbanları anmak için düzenlenen etkinlikten bir gün önce Al-Sadr aleyhinde halka açık olarak konuşan dört eylemcinin evine baskın düzenlemiştir.²⁴⁴² Sonraki gün ise milis kuvvetleri Necef dâhil olmak üzere çeşitli şehirlerin sokaklarında kontrol noktaları kurarak bunun "Baasçılar, IŞİD [İslam Devleti] ve casuslar" tarafından düzenlenebilecek saldırılara karşı kutsal yerleri korumak için yapıldığını iddia etmişlerdir.²⁴⁴³

Irak'ta protestocuların ve eylemcilerin hedef alınması hakkında daha fazla bilgi için bkz. [EASO COI Raporu – Irak: Bireylerin Hedef Alınması \(Ocak 2022\)](#), bölüm 3: Siyasi muhalefet yapan eylemciler ve protestocular.

Ağustos 2020 - Temmuz 2021 arasında kimliği belirsiz kişilerce sivillere düzenlenen en az üç IED saldırısı²⁴⁴⁴ ve üç el bombalı saldırı²⁴⁴⁵ bildirilmiştir. Referans dönemde gerçekleştirilen diğer saldırılar arasında bir dil okuluna bombalı saldırı ile bir parti binasına ve Mukteda el-Sadr'ın eski bir müttefikinin evine molotof kokteylli saldırılar bulunmaktadır.²⁴⁴⁶

⁽²⁴³⁷⁾ UNAMI, Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, [url](#), p. 4

⁽²⁴³⁸⁾ UNAMI, Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, [url](#), pp. 14, 16

⁽²⁴³⁹⁾ EPIC, Iraqi protesters' perilous journey to the ballot box, 29 March 2021, [url](#)

⁽²⁴⁴⁰⁾ UNAMI, Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, [url](#), p. 22

⁽²⁴⁴¹⁾ EPIC, The Long Game: Iraq's "Tishreen" Movement and the Struggle for Reform, October 2021, [url](#), p. 64

⁽²⁴⁴²⁾ New Arab (The), Iraq militia raids activists' houses in Najaf, 8 February 2021, [url](#); Rudaw, Najaf activists say intimidated, threatened by pro-Sadr militias, 7 February 2021, [url](#)

⁽²⁴⁴³⁾ Rudaw, PMF-affiliated militias deployed across central Iraqi cities after 'threats' to holy sites, 9 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 4 – February 11, 2021, 11 February 2021, [url](#)

⁽²⁴⁴⁴⁾ EPIC, ISHM: July 15 – July 22, 2021, 22 July 2021, [url](#); EPIC, ISHM: June 17 – June 24, 24 June 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 13 – August 20, 2020, 20 August 2020, [url](#)

⁽²⁴⁴⁵⁾ EPIC, ISHM: May 27 – June 3, 2021, 3 June 2021, [url](#); EPIC, ISHM: January 21 – January 28, 2021, 28 January 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 19 – August 26, 2021, 26 August 2021, [url](#); New Arab (The), Iraq rocket attack targets think tank in Najaf, 24 August 2021, [url](#)

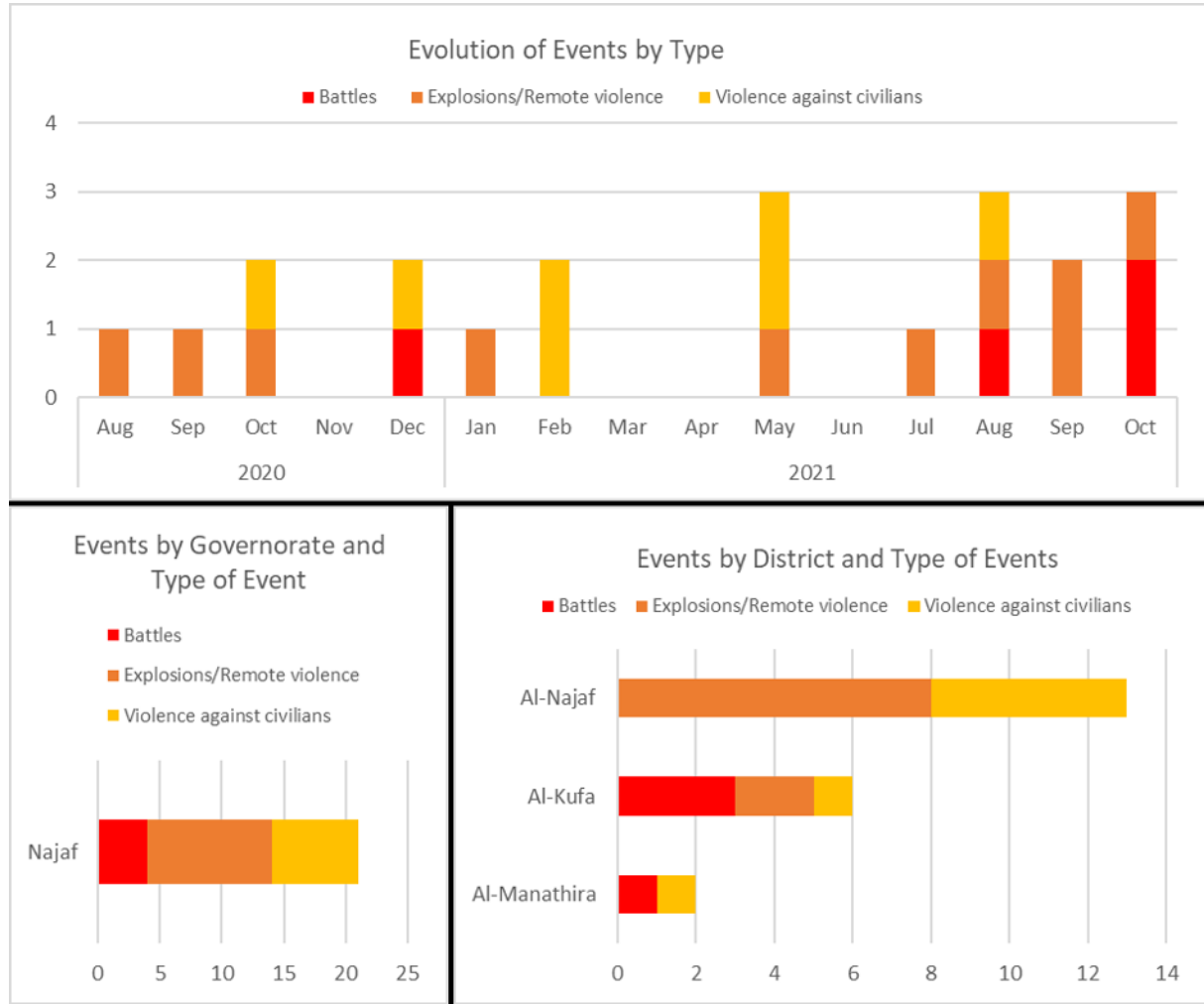
⁽²⁴⁴⁶⁾ EPIC, ISHM: September 17 – September 24, 2020, 24 September 2020, [url](#); EPIC, ISHM: February 4 – February 11, 2021, 11 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: October 1 – October 8, 2020, 8 October 2020, [url](#)

Güvenlik olayları

ACLED, Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasında Necef vilayetinde çoğunluğu Necef ilçesinde gerçekleşen 4 çatışma, 10 patlama olayı/uzaktan şiddet ve sivillere karşı 7 şiddet vakası olmak üzere toplam 21 güvenlik olayı bildirmiştir.²⁴⁴⁷ Ağustos 2020 ile Ekim 2021 arası dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıdaki şekil 29'da gösterilmektedir.

Şekil 24: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Necef vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi²⁴⁴⁸

Örnek olaylar

- 4 Aralık 2020'de eylemci Ali Al-Mousawi'nin Necef vilayetindeki meşhur Al-Mishkhab pazarına yakın bir bölgede kendisine düzenlenen suikast girişiminden kurtulduğu bildirilmiştir.²⁴⁴⁹

⁽²⁴⁴⁷⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽²⁴⁴⁸⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽²⁴⁴⁹⁾ GCHR, Iraq: GCHR's tenth periodic report on violations during popular demonstrations, 23 December 2020, [url](#)

- 12 Şubat 2021'de Necef'teki protest hareketin tanınmış bir üyesi olan Ali Naseer Alawy'nin silahlı, siyah üniformalı ve maskeli bir grup adam tarafından sokaktayken kaçırıldığı ve polislerin bunu görmesine rağmen müdahale etmediği bildirilmiştir. Kendisine işkence edildiği, diğer eylemciler hakkında sorgulandığı ve daha sona evinin yakınlarında bir otoyola bilinci kapalı şekilde bırakıldığı bildirilmiştir.²⁴⁵⁰
- 30 Mart 2021'de Necef vilayetindeki Al-Kufa ilçesindeki Al-Hurriya'da bir adamın, muhtemelen aşiret çatışmalarıyla bağlantılı olarak vurulduğu bildirilmiştir.²⁴⁵¹
- 23 Haziran 2021'de Al-Kufa ilçesindeki bir evin yakınlarında bir IED patlaması sonucu bir sivil yaralanmıştır.²⁴⁵²
- 10 Ekim 2021 tarihli seçim günü Saraya Al-Salam ve Ashab-ül Ehlül Hak adlı milis gruplarının kendi adaylarının tanıtımı sırasında Al-Kufa ilçesindeki bir seçim merkezi yakınında çatıştığı bildirilmiştir.²⁴⁵³

2.15.5 Sivil zayıt

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları²⁴⁵⁴ ve sivil zayıt sayısı aşağıdaki tablo 20'de gösterilmektedir.

Tablo 20: 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Meysan vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıtın sayısı²⁴⁵⁵

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt
Necef	0	0	0	0	1	3	1	4

2.15.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

2020 yılı sonunda Necef vilayetinde 5.157.539 metrekarelik arazinin msket bombalarıyla kirlendiği bildirilmiştir.²⁴⁵⁶ En son Ağustos 2020'de güncellenen verilere göre Mayın Faaliyet Müdürlüğü (DMA), vilayette patlayıcı savaş kalıntılarıyla (ERW) kirlenmiş bölgeyi 663.032 metrekare olarak listelemiştir.²⁴⁵⁷ 2017'de msket bombalarının %98'i üç vilayette (Basra, Müsenne ve Necef) tespit edilmiştir.²⁴⁵⁸

⁽²⁴⁵⁰⁾ HRW, Iraq: Detentions of Alleged "Death Squad", 24 February 2021, [url](#)

⁽²⁴⁵¹⁾ Şafaq News, Two killed in Najaf in two separate incidents, 30 March 2021, [url](#)

⁽²⁴⁵²⁾ EPIC, ISHM: June 17 – June 24, 2021, 24 June 2021, [url](#)

⁽²⁴⁵³⁾ Şafaq News, Clashes between Saraya al-Salam and Asaib Ahl al-Haq in Najaf, 10 October 2021, [url](#)

⁽²⁴⁵⁴⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıta yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun [Giriş](#) kısmındaki [Kaynaklar](#) bölümüne bakın.

⁽²⁴⁵⁵⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

⁽²⁴⁵⁶⁾ Mine Action Review, Clearing Cluster Munition Remnants 2021 [Table], 1 September 2021, [url](#), p. 59

⁽²⁴⁵⁷⁾ iMMAP, Recorded Explosive Ordnance Contamination in Iraq - Overall (DMA) – 27 August 2020, 3 September 2020, [url](#)

⁽²⁴⁵⁸⁾ ACAPS, Iraq: Mine Action, 22 January 2021, [url](#)

Eylül 2021'de PMU medya direktörlüğü, PMU ikinci tugayı ve Necef vilayet polisinin “Necef çöl eksenindeki sorumluluk alanında” savaş kalıntılarını infilak ettirmek ve ortadan kaldırmak için yürüttüğü “öncelikli operasyon” hakkında haber yapmıştır.²⁴⁵⁹

2021 yılında savaş kalıntılarında kaynaklanan kazalarda en az üç kişi ölmüştür. Ocak ayında Necef'teki bir çöp sahasında çalışan bir çocuk, misket bombası patlaması sonucu hayatını kaybetmiştir.²⁴⁶⁰ Nisan ayında Necef Çölü'nde oynadıkları bir savaş kalıntısının patlaması sonucu iki kişi ölmüştür.²⁴⁶¹

Temmuz 2021'de PMU Kata'ib al-Imam Ali'nin Necef'teki mühimmat depoları iki patlamayla zarar görmüştür. PMU patlamalardan drone saldırılarının sorumlu olduğunu iddia etse de ordu yetersiz depolama koşullarından kaynaklandığını varsaymıştır.²⁴⁶²

2.15.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

IOM verilerine göre 30 Eylül 2021 itibarıyla Necef vilayetinde toplam 9.078 kayıtlı ÜYEK mevcuttur. Bu ÜYEK'lerin en büyük çoğunluğu Ninova vilayetinden (%99), kalan %1'lik kısmı ise Diyala, Selahaddin ve Anbar vilayetlerinden gelmiştir. ÜYEK'lerin çoğu vilayete Haziran-Ağustos 2014 arasındaki dönemde gelmiştir. Mayıs 2015'ten beri Necef vilayetine gelen ÜYEK kaydedilmemiştir. Kayıtlı tüm ÜYEK'lerin dörtte üçünden fazlası (%78) Necef ilçesinde, %21'i Kufe ilçesinde, %1'i ise Al-Manathira ilçesinde yaşamaktadır. Necef vilayetinde kayıtlı tüm ÜYEK'lerin %6'sı (558 kişi) IOM tarafından kritik olarak sınıflandırılan sığınaklarda, 18 ÜYEK oturulmaya elverişsiz ya da kendilerine ait olmayan evlerde, 540 ÜYEK ise kamu binaları veya toplu sığınaklarda yaşamaktadır.²⁴⁶³

OIM'nin 2019 yılındaki verilerine göre Necef vilayetindeki ÜYEK'lerin %97'si Şii ve Sünni Türkmen, %2'si azınlık mensubu (Hristiyan, Kakai, Şebek Şii) ve %1'i Müslüman Şii Araptır.²⁴⁶⁴

IOM, Necef vilayetinden ülkenin diğer bölgelerine herhangi bir ÜYEK gittiğini belgelememiştir.²⁴⁶⁵ IOM'ye göre Eylül 2021 itibarıyla Necef vilayetine geri dönüş kaydedilmemiştir.

⁽²⁴⁵⁹⁾ INA, The dismantling of war remnants in the Najaf desert, 10 September 2021, [url](#)

⁽²⁴⁶⁰⁾ EPIC, ISHM: January 21 – January 28, 2021, 28 January 2021, [url](#); UNICEF, Iraq, At least one child killed and another six confirmed injured in Iraq since the year began, 28 January 2021, [url](#)

⁽²⁴⁶¹⁾ EPIC, ISHM: April 15 – April 22, 2021, 22 April 2021, [url](#)

⁽²⁴⁶²⁾ EPIC, ISHM: July 22 – August 5, 2021, 5 August 2021, [url](#), Rudaw, PMF claims storage depot in Najaf attacked by drone, 26 July 2021, [url](#)

⁽²⁴⁶³⁾ EUAA analysis based on IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel file], 30 September 2021, [url](#); IOM's definition of 'critical shelter' includes also school or religious buildings, makeshift shelters, tents, caravans, mud or block houses or unfinished or abandoned buildings.

⁽²⁴⁶⁴⁾ IOM, Iraq, Integrated location assessment IV, 2019, 4 February 2020, [url](#), p. 62

⁽²⁴⁶⁵⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

2.16 Kadisiye

Harita 27: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte Kadisiye vilayeti,
© Birleşmiş Milletler²⁴⁶⁶

2.16.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Temel coğrafya

Divaniye vilayetinin adı, 1976'da Kadisiye olarak değiştirilmiştir.²⁴⁶⁷ Ancak vilayetin eski adı hâlâ yaygın şekilde kullanılmaktadır.²⁴⁶⁸ Vilayet, güney-orta Irak'ta yer almakta olup Babil, Vasit, Zi Kar, Müsenne ve Necef vilayetleriyle sınırı vardır.²⁴⁶⁹ Vilayet aşağıdaki ilçelere ayrılmıştır: Divaniye, Afak, Al-Shamiya ve Al-Hamza.²⁴⁷⁰ Yönetim merkezi Divaniye'dir.²⁴⁷¹

⁽²⁴⁶⁶⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽²⁴⁶⁷⁾ EPIC, ISHM Reference Guide, last revision May 2020, [url](#)

⁽²⁴⁶⁸⁾ See AFP, Iraq's heritage battered by desert sun, rain and state apathy, 9 May 2021; Mehr News Agency, US military logistics convoy targeted in Iraq's Al Diwaniyah, 25 August 2021, [url](#); UNFPA, UNFPA, Diwaniyah Governorate Sign Agreement to Support Women in the Governorate, 14 September 2021, [url](#)

⁽²⁴⁶⁹⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽²⁴⁷⁰⁾ NCCI, Qadisiya governorate profile, updated December 2015, [url](#), p. 2

⁽²⁴⁷¹⁾ NCCI, Qadisiya governorate profile, updated December 2015, [url](#), p. 1

Nüfus tahminleri

Irak CSO'nun 2021 yılı için tahminine²⁴⁷² göre vilayetin nüfusu 1.394.885 olup bunun yaklaşık 596.000'i kırsal bölgelerde ve yaklaşık 799.000'i kentsel bölgelerde yaşamaktadır.²⁴⁷³

Etnik ve dinî dağılım

Kadisiye sakinlerinin çoğunluğu Şii Araplardır.²⁴⁷⁴ Uluslararası Azınlık Hakları Grubu'nun (MRG) Kasım 2017 tarihli bir profiline göre Kawliyah olarak da adlandırılan Romenler, Kadisiye vilayetindeki terk edilmiş köylerde yaşamaktadır.²⁴⁷⁵ USDOS'a göre 2006'ya ait veriler (veri bulunan son yıl), Basra, Zi Kar ve Kadisiye vilayetlerinde ve çevresinde tahmini olarak 54.500 Bîdûn (vatansız) yaşadığını göstermiştir.²⁴⁷⁶

Ekonomi

Al-Sumaria TV'nin 16 Şubat 2020'de aktardığı Irak Planlama Bakanlığı sözcüsü, 2018'de yapılan yoksulluk araştırmasına göre Kadisiye'deki yoksulluk oranlarının %48'e ulaştığını belirtmiştir.²⁴⁷⁷ Kadisiye, Al-Shanafiya petrol rafinerisine ev sahipliği yapmaktadır.²⁴⁷⁸ Temmuz 2021 tarihli bir makaleye göre Divaniye'de günlük 70.000 varil kapasiteli yeni bir tesis planlanmaktadır.²⁴⁷⁹ Öte yandan vilayetin ekonomisi büyük oranda tarıma dayalıdır.²⁴⁸⁰ Amber pirinci²⁴⁸¹ yetiştiriciliği ile bilinen vilayet, "Irak'ın tarım başkenti" olarak anılmaktadır.²⁴⁸² Aralık 2020'de Irak Planlama Bakanlığı, Kadisiye'de tahıl silolarının kurulması için 25 milyon Amerikan doları tutarında bir yatırım için Irak ve Suudi Arabistan arasında anlaşmalar yapıldığını ilan etmiştir.²⁴⁸³ Ağustos 2021'de Ticaret Bakanlığı, buğday hasadı sonucunda 297.727 ton buğdayın vilayet tarafından bakanlık silolarına teslim edildiğini duyurmuştur.²⁴⁸⁴

IOM'ye göre Kadisiye vilayeti, Şubat 2019 itibarıyla "23 lokasyon ile su kıtlığından en çok sayıda etkilenen yere" sahipti.²⁴⁸⁵

⁽²⁴⁷²⁾ It should be noted that the last comprehensive Population and Housing Census for Iraq was conducted in 1987. The last official census covering current Baghdad-administered Iraq dates from 1997; UNFPA, Newsletter 2020 Census, December 2019, [url](#), p. 1; Rudaw, Iraq's population now over 40 million: planning ministry, 12 January 2021, [url](#); Kurdistan24, Kurdistan PM: Demographic change must be considered in upcoming Iraqi census, 21 June 2021, [url](#)

⁽²⁴⁷³⁾ Iraq, CSO, 2021 السنة والبيئة والبيانات سكان العراق حسب المحافظات والبيانات والبيانات [Demographic and population indicators, Estimates for the population of Iraq by governorate, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., [url](#)

⁽²⁴⁷⁴⁾ NCCI, Qadisiya governorate profile, updated December 2015, [url](#), p. 2

⁽²⁴⁷⁵⁾ MRG, Roma: Profile, November 2017, [url](#)

⁽²⁴⁷⁶⁾ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices for 2020 - Iraq, 30 March 2021, [url](#), p. 35

⁽²⁴⁷⁷⁾ Al-Sumaria TV, تعرف على نسبة الفقر في المحافظات العراقية [Get Familiar with the Poverty Rates in Iraqi Governorates], 16 February 2020, [url](#)

⁽²⁴⁷⁸⁾ MEMO, Iraq protesters close Diwanayah oil refinery, 6 November 2019, [url](#);

(A)sharq Al-Awsat, Iraq Crude Stuck at Field for Third Day as Protests Cut Roads, 7 November 2019, [url](#)

⁽²⁴⁷⁹⁾ S&P Global, Refinery News Roundup: Oil products stocks fall on high Middle East demand, 8 July 2021, [url](#)

⁽²⁴⁸⁰⁾ IAU, Qadisiya Governorate Profile, November 2010, [url](#), p. 1; NCCI, Qadisiya governorate profile, updated December 2015, [url](#), p. 2

⁽²⁴⁸¹⁾ AFP, Iraq's treasured amber rice crop devastated by drought, 3 July 2018

⁽²⁴⁸²⁾ AFP, Pandemic has silver lining for Iraq: food self-sufficiency, 14 July 2020

⁽²⁴⁸³⁾ EPIC, ISHM: December 3 - December 10, 2020, 10 December 2020, [url](#)

⁽²⁴⁸⁴⁾ EPIC, ISHM: August 5 - August 12, 2021, 12 August 2021, [url](#)

⁽²⁴⁸⁵⁾ IOM Iraq, Assessing Water Shortage-induced Displacement in Qadisiya, Najaf, Babylon, Wassit and Kerbala, 10 April 2019, [url](#), p. 4

Kara yolu güvenliği

Kadisiye vilayeti, IŞİD karşıtı Uluslararası Koalisyon'un destek konvoylarını hedef alan saldırılardan etkilenmektedir.²⁴⁸⁶ Referans dönemde vilayetteki kara yolları üzerinde²⁴⁸⁷ veya Kadisiye'yi komşu vilayetlere bağlayan kara yolları üzerindeki belirtilmeyen mevkiilerde konvoyları hedef alan IED saldırıları düzenlenmiştir.²⁴⁸⁸ Bomba imha ekipleri zaman zaman IED'leri etkisiz hâle getirmeye çalışmış²⁴⁸⁹ ya da kara yollarında IED taramaları yapmış,²⁴⁹⁰ ancak konvoylara yönelik saldırılar sürmüştür²⁴⁹¹. Ayrıca Mart 2021'de Divaniye şehrinde protestocular tarafından yakılan lastiklerle yollar kesilmiştir.²⁴⁹²

Kadisiye'deki IED saldırıları hakkında daha fazla bilgi almak için [2.16.4 Güncel güvenlik eğilimleri](#) bölümüne bakınız.

2.16.2 Çatışma geçmişi

[Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun](#) 4.6.2 bölümünde belirtildiği üzere, 2015 yılına ait güvenlik durumu değerlendirmelerinde Kadisiye vilayeti, ülkenin geri kalan kısımlarına kıyasla “nispeten barış içinde”²⁴⁹³ olarak, güney Irak ise genel olarak “daha güvenli”²⁴⁹⁴ olarak sınıflandırılmıştır. Buna karşın geçmişte Şii silahlı militanlar arasında şiddet ve aşiret çatışmaları yaşandığı bildirilmiştir.

Ekim 2019-Mart 2021 arasında vilayette reform ve ekonomik/sosyal hakların talep edildiği gösteriler düzenlenmiştir. UNAMI'ye göre cinayetler, saldırılar, yol kesmeler, lastik yakmalar, güvenlik güçlerine hakaret ve devlet binalarının ateşe verilmesi dâhil olmak üzere soruşturma temyiz mahkemesinde 452 dava açılmıştır.²⁴⁹⁵

⁽²⁴⁸⁶⁾ UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2020/1099], 10 November 2020, [url](#), para. 27; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/120], 8 February 2021, [url](#), para. 20; UNSG, Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/426], 4 May 2021, [url](#), para. 20; UNSG, Implementation of resolution 2576 (2021) [S/2021/700], 3 August 2021, [url](#), para. 19

⁽²⁴⁸⁷⁾ EPIC, ISHM: September 2 - September 9, 2021, 9 September 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 26 - September 2, 2021, 2 September 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 19 - August 26, 2021, 26 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 5 - August 12, 2021, 12 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 20 - May 27, 2021, 27 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 13 - May 20, 2021, 20 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: July 22 - August 5, 2021, 5 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 6 - May 13, 2021, 13 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 22 - April 29, 2021, 29 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 8 - April 15, 2021, 15 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM: APRIL 1 - APRIL 8, 2021, 8 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM: March 18 - March 25, 2021, 25 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: March 11 - March 18, 2021, 18 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 25 - March 4, 2021, 4 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 11 - February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 4 - February 11, 2021, 11 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: September 24 - October 1, 2020, 1 October 2020, [url](#); EPIC, ISHM: September 10 - September 17, 2020, 17 September 2020, [url](#); EPIC, ISHM: August 13 - August 20, 2020, 20 August 2020, [url](#)

⁽²⁴⁸⁸⁾ EPIC, ISHM: August 27 - September 3, 2020, 3 September 2020, [url](#); EPIC, ISHM: September 3 - September 10, 2020, 10 September 2020, [url](#); EPIC, ISHM: October 8 - October 15, 2020, 15 October 2020, [url](#); EPIC, ISHM: May 6 - May 13, 2021, 13 May 2021, [url](#)

⁽²⁴⁸⁹⁾ EPIC, ISHM: March 4 - March 11, 2021, 11 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 12 - August 19, 2021, 19 August 2021, [url](#)

⁽²⁴⁹⁰⁾ EPIC, ISHM: April 8 - April 15, 2021, 15 April 2021, [url](#)

⁽²⁴⁹¹⁾ EPIC, ISHM: September 2 - September 9, 2021, 9 September 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 19 - August 26, 2021, 26 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 22 - April 29, 2021, 29 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 8 - April 15, 2021, 15 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 1 - April 8, 2021, 8 April 2021, [url](#)

⁽²⁴⁹²⁾ Shafaq News, Protests resumed in al-Diwaniyah for the fourth day in a row, 6 March 2021, [url](#)

⁽²⁴⁹³⁾ NCCI, Qadisiya governorate profile, updated December 2015, [url](#), p. 3

⁽²⁴⁹⁴⁾ Australia, DFAT, Country Information Report – Iraq, 9 October 2018, [url](#), p. 29

⁽²⁴⁹⁵⁾ UNAMI, Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, [url](#), pp. 22-24

2019-2020 arasında Kadisiye vilayetindeki güvenlik gelişmeleri hakkında daha fazla bilgi için [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun 4.6.3 bölümüne](#) de bakınız.

2.16.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Irak Güvenlik Güçleri (ISF)

Aralık 2019 itibarıyla Kadisiye vilayetinde Orta Fırat Harekât Komutanlığı (MEOC), bir Komando tugayı, acil alaylar, yerel polis ve bir federal polis tugayından oluşan ISF birimleri faaliyet göstermekteydi.²⁴⁹⁶ Irak Ortak Harekât Komutanlığı sözcüsü Tümgeneral Tahsin Al-Khafaji, 8 Ocak 2021'de Irak Ordusu kuvvetlerinin Kadisiye dâhil beş vilayetten geri çekildiğini duyurmuştur. Kadisiye vilayetinde iç güvenlik kontrolü Savunma Bakanlığı'ndan İçişleri Bakanlığı'na devredilmiştir.²⁴⁹⁷

Halk Seferberlik Birimleri (PMU)

[Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun 4.6.2 bölümünde](#) belirtildiği üzere, Divaniye şehri 2014 yılında Şii milislerin üye toplama merkezi olmuştur. PMU'nun Kadisiye'de bir ofisi vardır ve yöneticileri Bedir Örgütü tarafından ayarlanmıştır. Divaniye şehrindeki Kata'ib al-Imam Ali (40. Tugay)²⁴⁹⁸ dâhil olmak üzere Irak'ın güneybatısında farklı PMU tugayları mevcuttur.

Diğer Gruplar

Mart-Eylül 2021 arasında Kadisiye vilayetinde ABD konvoylarına düzenlenen saldırıları Ashâb-ı Kehf grubu üstlenmiştir.²⁴⁹⁹ Ocak ve Şubat 2021'de konvoylara düzenlenen saldırıları Qasim Al-Jabarin üstlenmiştir.²⁵⁰⁰ Washington Yakın Doğu Araştırmaları Enstitüsü'ne göre Ashâb-ı Kehf ("Yedi Uyurlar"), "İran destekli milislerin operasyonlara dâhil olduklarını gizlemek için kullandıkları cephe gruplarının ilki ve en eskisidir". Grup ilk kez 2019'da ortaya çıkmıştır ve Ashab-ül Ehlül Hak ile bağlantıları vardır.²⁵⁰¹ Ancak Amerika'nın Sesi'ne (VOA) göre Irak istihbaratından kaynaklar Ashâb-ı Kehf'in Kataib Hizbullah'ın alt grubu olduğunu iddia etmektedir.²⁵⁰² Washington Yakın Doğu Araştırmaları Enstitüsü'ne göre Qasim Al-Jabarin, Bağdat ve Divaniye arasında faaliyet gösteren ve "Kataib Hizbullah tarafından yönlendirilen bir paravan gruptur."²⁵⁰³

⁽²⁴⁹⁶⁾ Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: From abandoned villages to the cities, 5 May 2020, [url](#)

⁽²⁴⁹⁷⁾ EPIC, ISHM: January 7 - January 14, 2021, 14 January 2021, [url](#); see also MEMO, Iraq: Army hands security duties over to police in Wassit, 14 February 2020, [url](#)

⁽²⁴⁹⁸⁾ Smyth, P., The Shia Militia Mapping Project [Interactive Map], The Washington Institute for Near East Policy, updated April 2020, [url](#)

⁽²⁴⁹⁹⁾ EPIC, ISHM: April 8 - April 15, 2021, 15 April 2021, [url](#); Mehr News Agency, Three other US military convoys targeted in S Iraq, 17 August 2021, [url](#); Mehr News Agency, US logistic convoy targeted in Iraq's Al-Diwaniyah, 5 April 2021, [url](#); Mehr News Agency, US-led military convoy targeted in Iraq's Al-Diwaniyah, 13 March 2021, [url](#); ISWNews, Iraq: Three IED attacks on US convoys, 12 July 2021, [url](#); ISWNews, Breaking: Two IED attacks on US convoys in Iraq, 4 September 2021, [url](#)

⁽²⁵⁰⁰⁾ Rambar, Rebecca, [Twitter], posted on: 30 January 2021, [url](#); Mehr News Agency, US convoy targeted in southern Iraq, 27 February 2021

⁽²⁵⁰¹⁾ Washington Institute for Near East Policy (The), Profile: Ashab al-Kahf, 1 April 2021, [url](#)

⁽²⁵⁰²⁾ VOA, Iran-backed Militias Resume Rocket Attacks Toward US Embassy in Iraq, 19 November 2020, [url](#)

⁽²⁵⁰³⁾ Washington Institute for Near East Policy (The), Profile: Qasem al-Jabbarin, 1 April 2021, [url](#)

2.16.4 Güncel güvenlik eğilimleri

Ağustos 2020-Ekim 2021 arasındaki gelişmeler

Erzak konvoylarına saldırılar

Bölüm 2.16.1'in Kara yolu güvenliği hakkındaki alt bölümünde belirtildiği gibi Kadisiye vilayeti, IŞİD karşıtı Uluslararası Koalisyon'un destek konvoylarını hedef alan saldırılardan etkilenmiştir. Bu saldırılarda bazen güvenlik güçleri veya yükleniciler yaralanmış ya da ölmüş,²⁵⁰⁴ bazen de araçların hasar gördüğü bildirilmiştir.²⁵⁰⁵ EPIC, 14 Ağustos 2020 - 9 Eylül 2021 arasında vilayette bu tür 28 saldırı,²⁵⁰⁶ Kadisiye'yi komşu vilayetlere bağlayan kara yolları üzerindeki belirtilmeyen mevkilerde de üç saldırı olduğunu bildirmiştir.²⁵⁰⁷ Mart-Eylül 2021 arasında konvoyları hedef alan bazı saldırıların sorumluluğunu Ashâb-ı Kehf üstlenmiştir.²⁵⁰⁸

Protestolar

2019 ve 2020'de Irak'ın güney vilayetlerinde kitlesel protestolar patlak vermiştir. Uluslararası Kriz Grubu'na göre "barışçıl ihtilaflar, devlet güvenlik güçleri ve paramiliter gruplar tarafından birçok kez sert bir şekilde bastırılmıştır". Başbakan el-Kazimi'nin Mayıs 2020'de başlayan görev süresine "genellikle devlete bağlı olan ve bağımsız hareket eden grupların uyguladığı sürekli baskı damga vurmuştur".²⁵⁰⁹

Aralık 2020 ve Şubat 2021'de Nasıriye'deki protestoculara yönelik şiddete karşılık Divaniye'de dayanışma protestoları yapılmıştır.²⁵¹⁰ Mart 2021'de Divaniye şehrinde yerel hükûmetin istifasını isteyen protestoların art arda dört gün boyunca devam ettiği bildirilmiştir.²⁵¹¹ Mayıs 2021'de Divaniye'deki yerel hükûmet binasında üniversite mezunları tarafından işsizlik protestoları yapılmış ve iş fırsatları çağrısında bulunulmuştur.²⁵¹²

⁽²⁵⁰⁴⁾ EPIC, ISHM: March 4 - March 11, 2021, 11 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 25 - March 4, 2021, 4 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 11 - February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: December 24, 2020 - January 7, 2021, 7 January 2021, [url](#); EPIC, ISHM: September 3 - September 10, 2020, 10 September 2020, [url](#)

⁽²⁵⁰⁵⁾ EPIC, ISHM: September 2 - September 9, 2021, 9 September 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 19 - August 26, 2021, 26 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 25 - March 4, 2021, 4 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 11 - February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: October 8 - October 15, 2020, 15 October 2020, [url](#)

⁽²⁵⁰⁶⁾ EPIC, ISHM: September 2 - September 9, 2021, 9 September 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 26 - September 2, 2021, 2 September 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 19 - August 26, 2021, 26 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 5 - August 12, 2021, 12 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: July 22 - August 5, 2021, 5 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 20 - May 27, 2021, 27 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 13 - May 20, 2021, 20 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 6 - May 13, 2021, 13 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 22 - April 29, 2021, 29 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 8 - April 15, 2021, 15 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 1 - April 8, 2021, 8 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM: March 18 - March 25, 2021, 25 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: March 11 - March 18, 2021, 18 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 25 - March 4, 2021, 4 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 11 - February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 4 - February 11, 2021, 11 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: September 24 - October 1, 2020, 1 October 2020, [url](#); EPIC, ISHM: September 10 - September 17, 2020, 17 September 2020, [url](#); EPIC, ISHM: August 13 - August 20, 2020, 20 August 2020, [url](#)

⁽²⁵⁰⁷⁾ EPIC, ISHM: May 6 - May 13, 2021, 13 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: October 8 - October 15, 2020, 15 October 2020, [url](#); EPIC, ISHM: September 3 - September 10, 2020, 10 September 2020, [url](#); EPIC, ISHM: August 27 - September 3, 2020, 3 September 2020, [url](#)

⁽²⁵⁰⁸⁾ EPIC, ISHM: April 8 - April 15, 2021, 15 April 2021, [url](#); Mehr News Agency, Three other US military convoys targeted in S Iraq, 17 August 2021, [url](#); Mehr News Agency, US logistic convoy targeted in Iraq's Al-Diwaniyah, 5 April 2021, [url](#); Mehr News Agency, US-led military convoy targeted in Iraq's Al-Diwaniyah, 13 March 2021, [url](#); ISWNews, Breaking: Two IED attacks on US convoys in Iraq, 4 September 2021, [url](#); ISWNews, Iraq: Three IED attacks on US convoys, 12 July 2021, [url](#)

⁽²⁵⁰⁹⁾ International Crisis Group, Iraq's Tishreen Uprising: From Barricades to Ballot Box, 26 July 2021, [url](#), p. i

⁽²⁵¹⁰⁾ EPIC, ISHM: February 25 - March 4, 2021, 4 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: December 3 - December 10, 2020, 10 December 2020, [url](#); see also RFI, Iraqis renew protests in solidarity after violence, 4 December 2020, [url](#)

⁽²⁵¹¹⁾ Shafaq News, Protests resumed in al-Diwaniyah for the fourth day in a row, 6 March 2021, [url](#)

⁽²⁵¹²⁾ EPIC, ISHM: May 13 - May 20, 2021, 20 May 2021, [url](#)

Hedefli saldırılar

Protestolara katılan eylemciler, Kadisiye vilayetinde kimliği belirsiz kişilerce hedef alınmış fakat herhangi bir zayıt olmamıştır.²⁵¹³ Ayrıca bir TV muhabirine suikast girişiminde bulunulmuştur.²⁵¹⁴

Irak'ta protestocuların ve eylemcilerin hedef alınması hakkında daha fazla bilgi için bkz. [EASO COI Raporu – Irak: Bireylerin Hedef Alınması \(Ocak 2022\)](#), bölüm 3 Siyasi muhalefet yapan eylemciler ve protestocular.

Aşiret milisleri arasında çatışmalar olduğu²⁵¹⁵ ve bunların bazen küçük anlaşmazlıklar nedeniyle ortaya çıktığı bildirilmiştir.²⁵¹⁶

Güvenlik olayları

ACLEED, Ağustos 2020-Ekim 2021 arasında Kadisiye vilayetinde çoğunluğu Divaniye ilçesinde gerçekleşen 6 çatışma, 21 patlama olayı/uzaktan şiddet ve sivillere karşı 9 şiddet vakası olmak üzere toplam 36 güvenlik olayı bildirmiştir.²⁵¹⁷

Referans dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıdaki şekil 30'da gösterilmektedir.

⁽²⁵¹³⁾ EPIC, ISHM: November 19 - December 3, 2020, 3 December 2020, [url](#); see also Al-Sharqiya, Hossam Al-Abedi survived the assassination attempt west of Al-Diwaniyah, 28 November 2020, [url](#)

⁽²⁵¹⁴⁾ CPJ, Iraqi journalist Ahmed Hassan shot, critically wounded, 10 May 2021, [url](#)

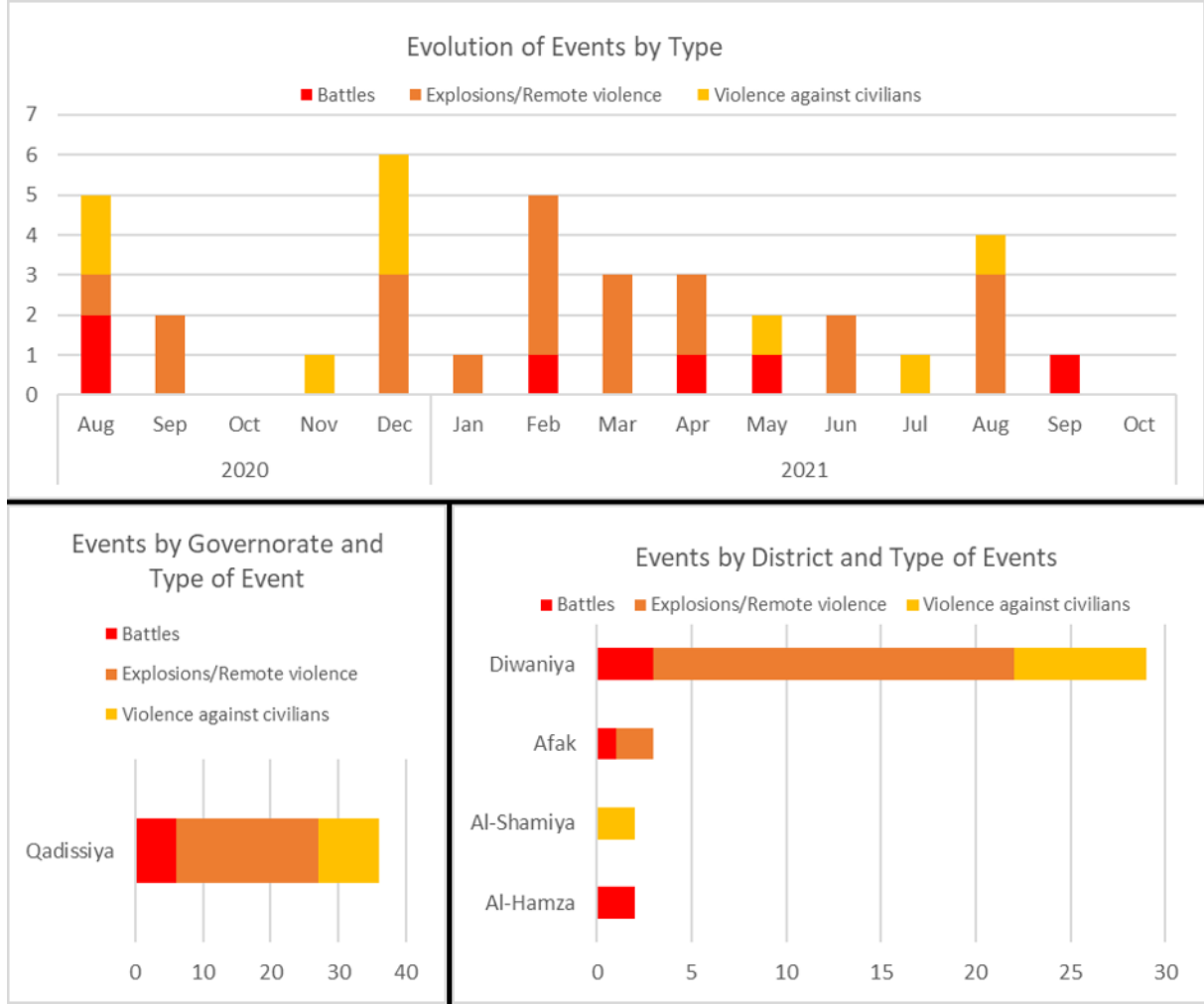
⁽²⁵¹⁵⁾ ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 - 31 October 2021, Iraq, IRQ34065 [source: Ayn Al Iraq News], event date 28 September 2021; ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 - 31 October 2021, Iraq, IRQ30273 [source: Al-Sumaria TV], event date 9 April 2021; ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 - 31 October 2021, Iraq, IRQ26158 [source: Al Mirbad], event date 26 August 2020

⁽²⁵¹⁶⁾ AFP, Tribal Iraq: where petty squabbles turn lethal, 27 June 2021

⁽²⁵¹⁷⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

Şekil 25: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Kadisiye vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi²⁵¹⁸

Örnek olaylar

- 8 Eylül 2020'de Babil ve Kadisiye vilayetleri arasındaki kara yolu üzerinde belirtilmeyen bir mevkideki IED patlamasında bir koalisyon konvoyuna eşlik eden polislerden biri öldürülmüş ve ikisi yaralanmıştır.²⁵¹⁹
- 18 ve 27 Şubat 2021'de kamyon konvoylarına isabet eden IED'ler sonucu iki güvenlik hizmetleri yüklenicisi yaralanmış ve araçlar hasar görmüştür.²⁵²⁰
- 10 Mayıs 2021'de Divaniye şehrinde bir uydu TV muhabiri silahlı bir kişi tarafından başından vurulmuş ve kritik bir şekilde yaralanmıştır.²⁵²¹

⁽²⁵¹⁸⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽²⁵¹⁹⁾ EPIC, ISHM: September 3 - September 10, 2020, 10 September 2020, [url](#)

⁽²⁵²⁰⁾ EPIC, ISHM: February 25 - March 4, 2021, 4 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 11 - February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#);

⁽²⁵²¹⁾ CPJ, Iraqi journalist Ahmed Hassan shot, critically wounded, 10 May 2021, [url](#)

2.16.5 Sivil zayıt

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları²⁵²² ve sivil zayıt sayısı aşağıdaki tablo 21'de gösterilmektedir.

Tablo 21: 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Kadisiye vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıtın sayısı²⁵²³

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt
Kadisiye	0	0	0	0	0	0	0	0

2.16.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

Mine Action Review'in Eylül 2021 tarihli incelemesine göre Kadisiye'deki msket bombalarının kalıntıları nedeniyle kirlenen alanın yüzölçümü 2020'nin sonunda 3.137.824 metrekare olarak kaydedilmiştir.²⁵²⁴ Mayın Faaliyet Müdürlüğü (DMA), Ağustos 2020 itibarıyla vilayette patlayıcı savaş kalıntılarıyla (ERW) kirlenmiş bölgeyi 57.665.073 metrekare olarak listelemiştir.²⁵²⁵

2.16.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

IOM verilerine göre 30 Eylül 2021 itibarıyla Kadisiye vilayetinde 3.516 ÜYEK kayıtlıdır. Bunlar Ninova (%63) ve Kerkük (%34) vilayetlerinden gelmiştir. Kadisiye vilayetinde ÜYEK nüfusu çoğunlukla Divaniye (%62) ve Afak (%22) ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. Kadisiye'de 450'si Divaniye ilçesinde olmak üzere 498 ÜYEK, IOM tarafından kritik olarak sınıflandırılan sığınaklarda (ör. kamu binaları veya toplu sığınaklar, dinî binalar, tamamlanmamış ya da terk edilmiş binalarda) yaşamaktadır.²⁵²⁶ REACH, Eylül 2020'de Divaniye ilçesindeki ÜYEK hanelerinden %80,1 ila %90'unun ciddi veya aşırı ihtiyaç hâlinde yaşadığını değerlendirmiştir. Vilayetin diğer ilçeleri değerlendirilmemiştir.²⁵²⁷

IOM, 30 Eylül 2021 itibarıyla Kadisiye vilayetinden ülkenin diğer bölgelerine herhangi bir ÜYEK gittiğini²⁵²⁸ ya da Kadisiye vilayetine geri dönüş yapıldığını belgelememiştir.²⁵²⁹

⁽²⁵²²⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıta yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun Giriş kısmındaki Kaynaklar bölümüne bakın.

⁽²⁵²³⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

⁽²⁵²⁴⁾ Mine Action Review, Clearing Cluster Munition Remnants 2021 [Table], 1 September 2021, [url](#), p. 59

⁽²⁵²⁵⁾ iMMAP, Recorded Explosive Ordnance Contamination in Iraq - Overall (DMA) – 27 August 2020, 3 September 2020, [url](#)

⁽²⁵²⁶⁾ EUAA analysis based on IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽²⁵²⁷⁾ REACH, Multi-Cluster Needs Assessment: Key Findings for Iraq, September 2020, 2 June 2021, [url](#), p. 2

⁽²⁵²⁸⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽²⁵²⁹⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, Returnee 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

2.17 Zi Kar

Harita 28: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte Zi Kar vilayeti,
© Birleşmiş Milletler²⁵³⁰

2.17.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Temel coğrafya

Zi Kar vilayeti kuzeyde Vasit, doğuda Meysan, doğu ve güneyde Basra, batıda ise Müsenne ve Kadisiye ile komşudur. Yönetim merkezi Nasırıye'dir.²⁵³¹ Vilayet, beş ilçeye ayrılmıştır: Al-Jubayish, Nasırıye, Al-Shatra, Suq Al-Shuyukh ve Al-Rifa'i.²⁵³²

⁽²⁵³⁰⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽²⁵³¹⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽²⁵³²⁾ NCCI, Thi-Qar governorate profile, updated December 2015, [url](#)

Nüfus tahminleri

Irak CSO'nun 2021 yılı için tahminine²⁵³³ göre vilayetin nüfusu 2.263.695 olup bunun yaklaşık 811.000'i kırsal bölgelerde ve yaklaşık 1.453.000'i kentsel bölgelerde yaşamaktadır.²⁵³⁴

Etnik ve dinî dağılım

Zi Kar vilayetinde eskiden Müslümanların yanı sıra Yahudi aileler, Sabii Mandeanlar ve küçük bir Hristiyan topluluğu bulunmaktaydı. Ne var ki çatışma nedeniyle bu ailelerin büyük bir kısmı yurt dışına göç etmiştir ve Irak'ta kalanlar da bu çeşitliliğin çok küçük bir kısmını temsil etmektedir.²⁵³⁵ Zi Kar nüfusunun çoğunluğu Şii Araptır. Sünni Arap azınlığın yanı sıra daha küçük Asurlu ve Keldani Hristiyan cemaatleriyle²⁵³⁶ Sabii Manden cemaatleri²⁵³⁷ de bulunmaktadır. 2021 tarihli bir medya raporuna göre Nasıriye yalnızca iki Hristiyan hanesine ev sahipliği yapmaktadır ve şehirde Hristiyan kilisesi bulunmamaktadır.²⁵³⁸ Öte yandan (Hristiyanlar ve Yahudiler tarafından Abraham olarak anılan) Hazreti İbrahim'in doğum yeri olduğu düşünülen Ur²⁵³⁹ şehrinde bir kilise inşa edilmesi planlanmaktadır.²⁵⁴⁰ Vilayetin güneyindeki bataklık arazide Bataklik Arapları yaşamaktadır. Bunların büyük bir kısmı Saddam döneminde yerlerini terk etmeye zorlandıysa da "bazıları daha sonra geri dönerek yeniden bataklıklardaki terk edilmiş adalarda yaşamaya başlamıştır. Diğerleri ise Dicle ve Fırat nehirlerinin kıyısındaki köylerde ve küçük şehirlerde yaşamaktadır."²⁵⁴¹

Ekonomi

Uzun yıllar boyunca yeterli yatırım alamadığından sorunlu alt yapıya sahip Zi Kar vilayeti, "Irak'ın en az gelişmiş bölgelerinden biridir". Vilayette "kentleşme, ülkenin geri kalanına kıyasla daha az olduğundan iş kolu olarak sanayi ya da hizmet sektöründen daha düşük gelir getiren tarım sektörüne bağımlılık artmıştır."²⁵⁴² Bu esnada vilayetteki tarım, çevrenin bozulması ve iklim değişikliği nedeniyle zayıflamaktadır. Zi Kar'ın yer aldığı Dicle-Fırat havzasında "yağış miktarı azalmakta, sıcaklık yükselmekte ve Türkiye ile İran'daki yukarı akan barajlar nedeniyle su debisi azalmaktadır". Bir diğer esas sorun ise yüksek tuzluluk miktarı ve su kirliliğidir. Bu da "kirli ve tuzlu suyun tarıma elverişli olmaması" nedeniyle birçok kırsal sakinin evlerini terk etmesine yol açmaktadır.²⁵⁴³

⁽²⁵³³⁾ It should be noted that the last comprehensive Population and Housing Census for Iraq was conducted in 1987. The last official census covering current Baghdad-administered Iraq dates from 1997; UNFPA, Newsletter 2020 Census, December 2019, [url](#), p. 1; Rudaw, Iraq's population now over 40 million: planning ministry, 12 January 2021, [url](#); Kurdistan24, Kurdistan PM: Demographic change must be considered in upcoming Iraqi census, 21 June 2021, [url](#)

⁽²⁵³⁴⁾ Iraq, CSO, 2021 تقديرات سكان العراق حسب المحافظات والبيئة والجنس لسنة 2021 [Demographic and population indicators, Estimates for the population of Iraq by governorate, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., [url](#)

⁽²⁵³⁵⁾ Aloda, M., Heritage Buildings In Dhi Qar And Maysan, Observatory Patrimoine d'Orient, 17 September 2021, [url](#)

⁽²⁵³⁶⁾ EPIC, ISHM Reference Guide, May 2020, [url](#)

⁽²⁵³⁷⁾ USDOS, International Religious Freedom Report 2020 - Iraq, 12 May 2021, [url](#), p. 23

⁽²⁵³⁸⁾ AFP, Near Abraham's Iraq birthplace, lone Christians put hope in Pope, 6 March 2021

⁽²⁵³⁹⁾ Fides, ASIA/IRAQ - The project to erect a church in Ur of the Chaldeans takes off, 12 July 2021, [url](#)

⁽²⁵⁴⁰⁾ Al Jazeera, Pope to visit ancient city of Ur, 'the cradle of civilization', 5 March 2021, [url](#)

⁽²⁵⁴¹⁾ Walker, K., In Iraq's marshlands, researchers are racing to document a disappearing dialect, Equal Times, 6 September 2021, [url](#); see also SWEDO and WFP, Restoring the Marshlands of Iraq: drivers of crisis [Map], 1 June 2021, [url](#)

⁽²⁵⁴²⁾ GPG, Economic Drivers Of Youth Political Discontent In Iraq: The Voice of Young People in Kurdistan, Baghdad, Basra and Thi-Qar, October 2020, [url](#)

⁽²⁵⁴³⁾ Altai Consulting, Economic relief, recovery, and resilience - Assessment for Southern Iraq, International Labour Organization, 14 June 2021, [url](#), pp. 12-13; see also IDMC, When Canals Run Dry: Displacement triggered by water stress in the south of Iraq, February 2020, [url](#), pp. 6-7

Zi Kar, Nasıriye şehrinin yaklaşık 85 kilometre kuzeyinde yer alan Garraf petrol sahasına ev sahipliği yapmaktadır. Üretime Ağustos 2013'te başlanmıştır. COVID-19 pandemisi nedeniyle faaliyetlerin askıya alınmasının ardından Temmuz 2020'de günlük 50,000 varil petrol oranıyla tekrar faaliyete başlanmıştır.²⁵⁴⁴ Ocak 2021 itibarıyla üretim oranı günlük 70,000 varildir.²⁵⁴⁵ Vilayette bulunan bir diğer petrol sahası olan Nasıriye petrol sahasının üretimini günde 200,000 varil ile ikiye katlaması planlanmaktadır.²⁵⁴⁶ Bununla beraber Nasıriye ve çevresindeki petrol endüstrisi “Basra’dakinden çok daha küçük” şeklinde tanımlanmıştır.²⁵⁴⁷ Dahası, Eylül 2021’de Petrol Bakanlığı “doğal gaz çıkarmak ve Garraf ve Nasıriye petrol sahalarında alevlenmeyi azaltmak için bir proje başlatmıştır.”²⁵⁴⁸

Ekim 2021’de Irak başbakanı, “güney vilayetinde elektrik başta olmak üzere çeşitli temel hizmet projelerinin uygulanmasını desteklemek için” yeniden inşa fonu başlatıldığını ilan etmiştir.²⁵⁴⁹

Kara yolu güvenliği

Referans dönemde IŞİD’e karşı Uluslararası Koalisyonu destekleyen konvoylara yönelik IED saldırıları gerçekleştirilmiş,²⁵⁵⁰ bazıları yaralananlar olmuştur.²⁵⁵¹ Konvoylara düzenlenen bazı IED saldırılarından Ashâb-ı Kehf ve Qasim Al-Jabarin sorumluydu.²⁵⁵² Washington Yakın Doğu Araştırmaları Enstitüsü’ne göre Ashâb-ı Kehf (“Yedi Uyurlar”), “İran destekli milislerin operasyonlara dâhil olduklarını gizlemek için kullandıkları cephe gruplarının ilki ve en eskisidir”. Grup ilk kez 2019’da ortaya çıkmıştır ve Ashab-ül Ehlül Hak ile bağlantıları vardır.²⁵⁵³ Ancak Amerika’nın Sesi’ne (VOA) göre Irak istihbaratından kaynaklar Ashab Al-Kahf’in Kataib Hizbullah’ın alt grubu olduğunu iddia etmektedir.²⁵⁵⁴

Referans dönemde protestocuların yolları ve köprüleri kapattığı birçok olay da olmuştur.²⁵⁵⁵

⁽²⁵⁴⁴⁾ Hydrocarbons Technology, Garraf Oil Field, Thi Qar Province, n.d., [url](#)

⁽²⁵⁴⁵⁾ Japex, Iraq: Garraf Project, n.d., [url](#)

⁽²⁵⁴⁶⁾ Reuters, UPDATE 1-Russia’s Litasco to finance Iraq’s Nassiriya oilfield to double output, 27 January 2021, [url](#); see also Weatherford, Weatherford Signs 18-Month Contract With Iraqi Drilling Company, 13 July 2020, [url](#); Oil Price, New Contract Signals Serious Development Of Iraq’s Huge Nasiriyah Oil Field, 25 July 2020, [url](#); Iraq Business News, Oil and Gas Fields: Nasiriyah, n.d., [url](#); Asharq Al-Awsat, Iraq Announces New Investment in Nasiriyah, Gharraf Gas Fields, 19 September 2021, [url](#)

⁽²⁵⁴⁷⁾ GPG, Economic Drivers Of Youth Political Discontent In Iraq: The Voice of Young People in Kurdistan, Baghdad, Basra and Thi-Qar, October 2020, [url](#), p. 27

⁽²⁵⁴⁸⁾ EPIC, ISHM: September 16 – September 23, 2021, 23 September 2021, [url](#)

⁽²⁵⁴⁹⁾ EPIC, ISHM: September 30 – October 7, 2021, 7 October 2021, [url](#)

⁽²⁵⁵⁰⁾ EPIC, ISHM: September 23 – September 30, 2021, 30 September 2021, [url](#); EPIC, ISHM: September 16 – September 23, 2021, 23 September 2021, [url](#); EPIC, ISHM: July 8 - July 15, 2021, 15 July 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 13 – May 20, 2021, 20 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 22 – April 29, 2021, 29 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM: January 28 - February 4, 2021, 4 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: September 24 - October 1, 2020, 1 October 2020, [url](#)

⁽²⁵⁵¹⁾ EPIC, ISHM: July 22 - August 5, 2021, 5 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: June 10 – June 17, 2021, 17 June 2021, [url](#); EPIC, ISHM: December 17 - December 24, 2020, 24 December 2020, [url](#)

⁽²⁵⁵²⁾ ISWNews, Infographic: Iraqi Resistance Groups Operations against the US in the first six months of 2021, 8 October 2021, [url](#)

⁽²⁵⁵³⁾ Washington Institute for Near East Policy (The), Profile: Ashab al-Kahf, 1 April 2021, [url](#)

⁽²⁵⁵⁴⁾ VOA, Iran-backed Militias Resume Rocket Attacks Toward US Embassy in Iraq, 19 November 2020, [url](#)

⁽²⁵⁵⁵⁾ EPIC, ISHM: June 24 - July 1, 2021, 1 July 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 13 – May 20, 2021, 20 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 8 - April 15, 2021, 15 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM: March 18 - March 25, 2021, 25 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 25 - March 4, 2021, 4 March 2021, [url](#); Shafaq News, Nasiriyah Demonstrators block a highway east of Dhi Qar, 9 May 2021, [url](#)

2.17.2 Çatışma geçmişi

Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun 4.7.2 bölümünde belirtildiği üzere vilayet, 2003 işgalinin ardından çeşitli Şii grupları ve bunların militanları arasında tartışmalı bir yer hâline gelmiştir. Bu konuda en önemlileri ise Mukteda el-Sadr'ın hareketi ve Irak İslam Yüksek Konseyi olmuştur. Bu grupların milisleri, Irak güvenlik güçlerine saldırmış ve birbiriyle çatışmaya girmiştir. Mukteda el-Sadr ve Irak hükûmeti arasında yapılan anlaşmanın ardından 2008 yılından itibaren vilayet büyük ölçüde barış içinde olmuştur. Zi Kar, IŞİD tarafından işgal edilmemiştir.²⁵⁵⁶ Güney vilayetlerinde güvenlik güçlerinin orta ve kuzey Irak'taki IŞİD isyanına karşı savaşmak için 2014'te yeniden konuşlandırılmasıyla açılan güvenlik boşluğu, güney bölgesini aşiret çatışmalarına açık hâle getirmiştir.²⁵⁵⁷

Ekim 2019'da Bağdat'ın Tahrir Meydanı'nda başlayan hükûmet karşıtı kitlesel protestolar hızla güney vilayetlerine yayılmış ve Zi Kar protesto hareketinin “ikinci başkenti” hâline gelmiş,²⁵⁵⁸ ancak “2020'de koronavirüs pandemisinin ortaya çıkmasıyla protestoların sıklığı ve boyutu azalmıştır.”²⁵⁵⁹

2019-2020 arasında Zi Kar vilayetindeki güvenlik gelişmeleri hakkında daha fazla bilgi için [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun 4.7.3 bölümüne](#) de bakınız.

2.17.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Irak Güvenlik Güçleri (ISF)

Savunma Bakanlığı'nın Ortak Harekât Komutanlığı (JOC) tüm hareket komutanlıklarını yönetmektedir.²⁵⁶⁰ Mayıs 2020'den bu yana yeni El-Kazimi hükûmeti yönetiminde “vilayet seviyesinde Irak güvenlik güçlerine ait operasyonel kontrolü yürütmekten sorumlu karargâhların her birinde kadrolar yenilenmiştir”. Bu nedenle Sümer Harekât Komutanlığı (SuOC), Suriye sınırına taşınan Al-Rafidain Harekât Komutanlığı'nın (ROC) yerini almıştır. SuOC kapsamına Zi Kar, Meysan ve Müsenne girmektedir.²⁵⁶¹ Knights ve diğerleri Mart 2020'de “Irak ordusu ve Federal Polis kuvvetleri güney Irak'ta tekrar konuşlandırılana kadar” güneydeki sekiz vilayetin tamamının Irak ordusu veya polisi ile PMU arasında paylaşılan kontrol alanları olarak görülmesi gerektiğini” değerlendirmiştir.²⁵⁶²

Halk Seferberlik Birimleri (PMU)

En son Nisan 2020'de güncellenen interaktif haritaya göre Nasiriye ve çevresinde faal olan Şii milisleri şunlardır: Bedir Örgütü, Kataib Hizbullah, Kata'ib Sayyid Al-Shuhada, Liwa' Al-Shabaab Al-Risali-Quwat Wa'ad Allah (33. Tugay), Saraya Al-Jihad (17. Tugay) ve Firqat Al-Abbas Al-

⁽²⁵⁵⁶⁾ NCCI, Thi-Qar Governorate Profile, updated December 2015, [url](#), p. 4

⁽²⁵⁵⁷⁾ Reuters, Tribal clashes, political void threaten oil installations in Iraq's south, 11 September 2017, [url](#)

⁽²⁵⁵⁸⁾ EPIC, The Long Game: Iraq's “Tishreen” Movement and the Struggle for Reform, October 2021, [url](#), p. 35

⁽²⁵⁵⁹⁾ New Arab (The), Protests break out in Iraq's Nasiriyah following deadly hospital fire, 14 July 2021, [url](#)

⁽²⁵⁶⁰⁾ ISW, Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017, [url](#), p. 12

⁽²⁵⁶¹⁾ Knights, M. and Almeida, A., Kadhim's Rolling Reshuffle (Part 1): Military Command Changes, The Washington Institute for Near East Policy, 14 September 2020, [url](#); see also EPIC, ISHM: September 3 - September 10, 2020, 10 September 2020, [url](#)

⁽²⁵⁶²⁾ Knights, M. et al., Honored, Not Contained: The Future of Iraq's Popular Mobilization Forces, The Washington Institute for Near East Policy, March 2020, [url](#), pp. 128-129

Qitaliyah (26. Tugay).²⁵⁶³ Chatham House; Eylül 2019'da 2., 3., 5., 7., 11., 21., 22. ve 26. PMU Tugaylarının Meysan, Zi Kar ve Basra vilayetlerinde bulunduğunu bildirmiştir.²⁵⁶⁴ Vilayetteki PMU komutanı Bedir milislerine üyedir.²⁵⁶⁵

2.17.4 Güncel güvenlik eğilimleri

Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler

Protestolar

Ağustos 2020-Şubat 2021 arasında Nasiriye şehrinde düzenlenen protestolarda²⁵⁶⁶ vilayetin hükûmet binasına zorla girilmiş,²⁵⁶⁷ birçok siyasi partinin ofisi protestocular tarafından yakılmıştır.²⁵⁶⁸ Özellikle Şubat 2021'de güvenlik güçleri protestoculara ateş açtığı sırada²⁵⁶⁹ protestocuların öldürüldüğü ve yaralandığı bildirilmiştir.²⁵⁷⁰ Şubat 2021'de Zi Kar valisi Nadhum Al-Waeli, Nasiriye'deki protestoculara karşı artan şiddet olayları sırasında Başbakan tarafından görevden alınmıştır. Önce Ulusal Güvenlik Ajansı başkanı Abdul Ghani Al-Asadi,²⁵⁷¹ daha sonra ise Ahmed Al-Khafaji vali olarak atanmıştır.²⁵⁷² Mart 2021'de vilayetin emniyet amiri, eylemcilerin baskısı üzerine istifa etmiştir.²⁵⁷³ Buna rağmen vilayetteki protestolar Mart ve Temmuz 2021 tarihleri arasında devam etmiştir.²⁵⁷⁴ Al-Hussein Hastanesi'nde 90'ı aşkın kişinin ölümüyle sonuçlanan yangının ardından Nasiriye'de Temmuz 2021'de protestolar artarak polisle çatışmaya dönüşmüş²⁵⁷⁵, tutuklanmalar ve yaralanmalarla sonuçlanmıştır.²⁵⁷⁶ Ağustos 2021'de önde gelen yerel bir eylemcinin tutuklanması üzerine Nasiriye'deki protestolar çoğalmıştır.²⁵⁷⁷

⁽²⁵⁶³⁾ Smyth, P., The Shia Militia Mapping Project [Interactive Map], The Washington Institute for Near East Policy, updated April 2020, [url](#); see also Knights, M. et al., Honored, Not Contained: The Future of Iraq's Popular Mobilization Forces, The Washington Institute for Near East Policy, March 2020, [url](#), pp. 205-206

⁽²⁵⁶⁴⁾ Mansour, R. and Salisbury, P., Between Order and Chaos: A New Approach to Stalled State Transformations in Iraq and Yemen, Chatham House, September 2019, [url](#), p. 8

⁽²⁵⁶⁵⁾ Knights, M. et al., Honored, Not Contained: The Future of Iraq's Popular Mobilization Forces, The Washington Institute for Near East Policy, March 2020, [url](#), p. 37

⁽²⁵⁶⁶⁾ EPIC, ISHM: February 25 - March 4, 2021, 4 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 11 - February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 4 - February 11, 2021, 11 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: January 21 - January 28, 2021, 28 January 2021, [url](#); EPIC, ISHM: December 3 - December 10, 2020, 10 December 2020, [url](#); EPIC, ISHM: November 19 - December 3, 2020, 3 December 2020, [url](#)

⁽²⁵⁶⁷⁾ EPIC, ISHM: October 29 - November 5, 2020, 5 November 2020, [url](#)

⁽²⁵⁶⁸⁾ EPIC, ISHM: August 20 - August 27, 2020, 27 August 2020, [url](#)

⁽²⁵⁶⁹⁾ EPIC, ISHM: April 1 - April 8, 2021, 8 April 2021, [url](#)

⁽²⁵⁷⁰⁾ EPIC, ISHM: February 25 - March 4, 2021, 4 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 11 - February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 4 - February 11, 2021, 11 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: November 19 - December 3, 2020, 3 December 2020, [url](#); Reuters, Five protesters die, dozens injured in clashes in Iraqi city, 26 February 2021, [url](#)

⁽²⁵⁷¹⁾ EPIC, ISHM: February 25 - March 4, 2021, 4 March 2021, [url](#)

⁽²⁵⁷²⁾ Shafaq News, Dhi Qar's new governor: we a three-level plan, 8 April 2021, [url](#)

⁽²⁵⁷³⁾ EPIC, ISHM: March 11 - March 18, 2021, 18 March 2021, [url](#)

⁽²⁵⁷⁴⁾ EPIC, ISHM: July 1 - July 8, 2021, 8 July 2021, [url](#); EPIC, ISHM: June 24 - July 1, 2021, 1 July 2021, [url](#); EPIC, ISHM: June 24 - July 1, 2021, 1 July 2021, [url](#); EPIC, ISHM: June 17 - June 24, 2021, 24 June 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 20 - May 27, 2021, 27 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 13 - May 20, 2021, 20 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 8 - April 15, 2021, 15 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM: March 18 - March 25, 2021, 25 March 2021, [url](#)

⁽²⁵⁷⁵⁾ EPIC, ISHM: July 8 - July 15, 2021, 15 July 2021, [url](#)

⁽²⁵⁷⁶⁾ EPIC, ISHM: July 22 - August 5, 2021, 5 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: July 8 - July 15, 2021, 15 July 2021, [url](#)

⁽²⁵⁷⁷⁾ EPIC, ISHM: August 5 - August 12, 2021, 12 August 2021, [url](#)

Eylemcilerin hedef alınması

Referans dönemde kaynaklar, vilayette sivil toplum eylemcilerinin kimliği belirsiz kişiler tarafından suikast girişimleri²⁵⁷⁸ ve eylemcilerin öldürülmesi²⁵⁷⁹ dâhil olmak üzere çeşitli şekillerde hedef alındığını bildirmiştir.²⁵⁸⁰ Birçok olayda eylemciler, IED'ler kullanılarak hedef alınmıştır.²⁵⁸¹ Güvenlik güçleri eylemcileri tutuklamış ve evlerine baskın düzenlemiştir.²⁵⁸² Milislerin ise öne çıkan eylemcilerin evlerini hedef aldığı ifade edilmiştir.²⁵⁸³

Irak'ta protestocuların ve eylemcilerin hedef alınması hakkında daha fazla bilgi için bkz. [EASO COI Raporu – Irak: Bireylerin Hedef Alınması \(Ocak 2022\)](#), bölüm 3: siyasi muhalefet yapan eylemciler ve protestocular.

IED saldırıları [Kara yolu güvenliği](#) hakkındaki alt bölümde bahsedildiği üzere referans dönemde konvoylara çeşitli IED saldırıları düzenlendiği bildirilmiştir. Ayrıca dükkânları,²⁵⁸⁴ yerel siyasileri ya da memurları²⁵⁸⁵ ve sivillere ait malları hedef alan başka IED saldırıları da olmuştur.²⁵⁸⁶

Aşiret çatışmaları

Referans dönemde vilayette gerçekleşen ve zaman zaman sivillerin yaralanmasına ve ölümüne neden olan birçok aşiret çatışması bildirilmiştir.²⁵⁸⁷

Güvenlik olayları

ACLED, Ağustos 2020-Ekim 2021 arasında Zi Kar vilayetinde çoğunluğu Nasıriye ilçesinde gerçekleşen 50 çatışma, 82 patlama olayı/uzaktan şiddet ve sivillere karşı 44 şiddet vakası olmak üzere toplam 176 güvenlik olayı bildirmiştir.²⁵⁸⁸

⁽²⁵⁷⁸⁾ Al-Sharqiya, Targeting 3 activists in Dhi Qar with bombs and armed attacks, 21 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 4 - February 11, 2021, 11 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 20 – May 27, 2021, 27 May 2021, [url](#)

⁽²⁵⁷⁹⁾ FIDH, Iraq and Iraqi Kurdistan: Systematic targeting of human rights defenders, 26 May 2021, [url](#)

⁽²⁵⁸⁰⁾ EPIC, ISHM: August 26 - September 2, 2021, 2 September 2021, [url](#); EPIC, ISHM: July 22 - August 5, 2021, 5 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: July 15 - 22, 2021, 22 July 2021, [url](#); EPIC, ISHM: July 8 - July 15, 2021, 15 July 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 11 - February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#)

⁽²⁵⁸¹⁾ EPIC, ISHM: July 22 - August 5, 2021, 5 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: May 20 – May 27, 2021, 27 May 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 1 - April 8, 2021, 8 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM: January 21 - January 28, 2021, 28 January 2021, [url](#); EPIC, ISHM: January 14 - January 21, 2021, 21 January 2021, [url](#); EPIC, ISHM: December 10 - December 17, 2020, 17 December 2020, [url](#)

⁽²⁵⁸²⁾ EPIC, ISHM: August 19 - August 26, 2021, 26 August 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 5 - August 12, 2021, 12 August 2021, [url](#)

⁽²⁵⁸³⁾ EPIC, ISHM: January 21 - January 28, 2021, 28 January 2021, [url](#); EPIC, ISHM: December 3 - December 10, 2020, 10 December 2020, [url](#)

⁽²⁵⁸⁴⁾ EPIC, ISHM: October 7 – October 14, 2021, 14 October 2021, [url](#); EPIC, ISHM: September 30 – October 7, 2021, 7 October 2021, [url](#)

⁽²⁵⁸⁵⁾ EPIC, ISHM: September 23 – September 30, 2021, 30 September 2021, [url](#); EPIC, ISHM: June 17 - June 24, 2021, 24 June 2021, [url](#); EPIC, ISHM: April 15 – April 22, 2021, 22 April 2021, [url](#)

⁽²⁵⁸⁶⁾ EPIC, ISHM: April 1 - April 8, 2021, 8 April 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 25 - March 4, 2021, 4 March 2021, [url](#); EPIC, ISHM: February 11 - February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#); EPIC, ISHM: August 13 - August 20, 2020, 20 August 2020, [url](#)

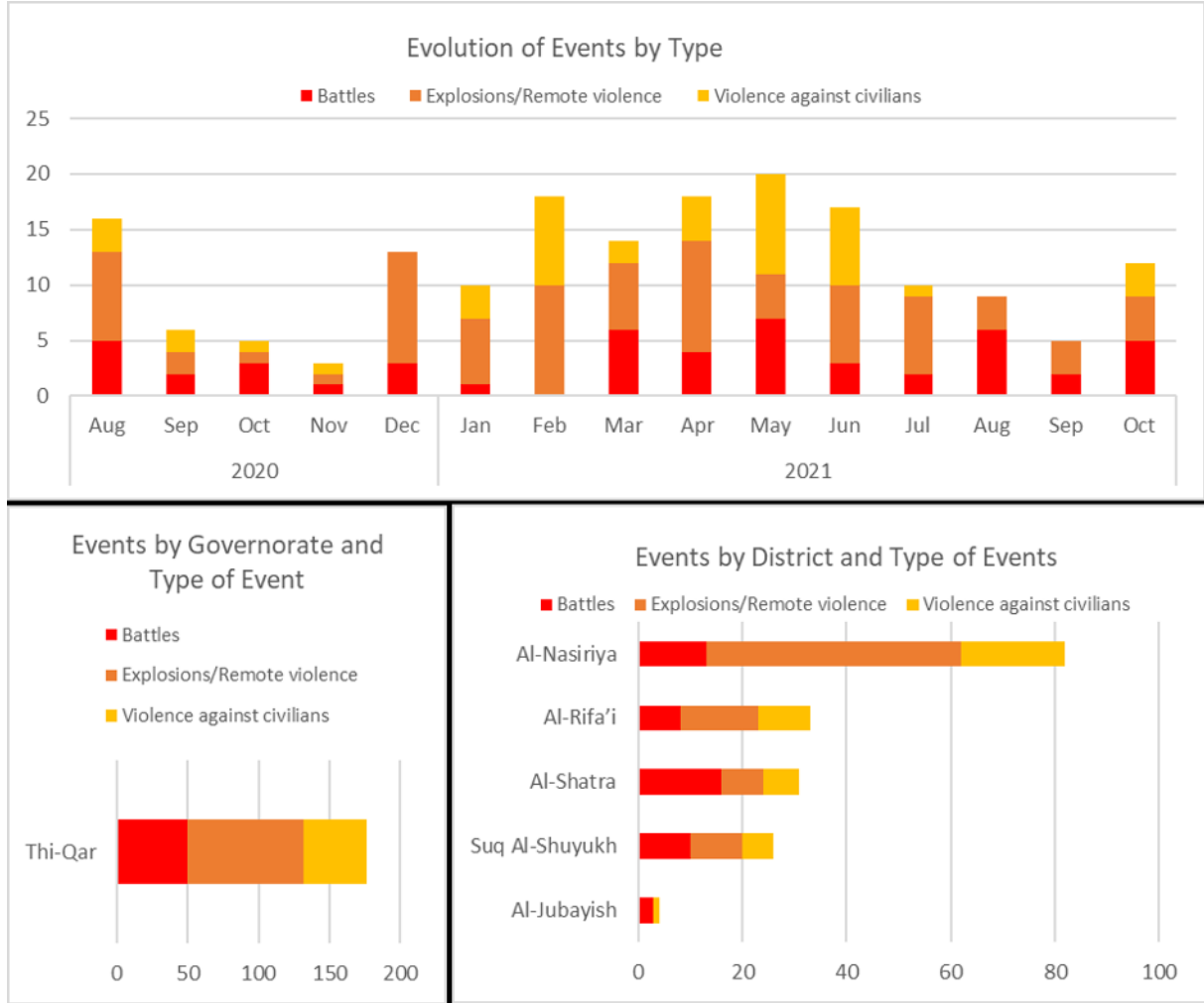
⁽²⁵⁸⁷⁾ Shafaq News, Unknown assailants kill two citizens in Dhi Qar, 17 July 2021, [url](#); Shafaq News, Tribal clash resurge in Dhi Qar, 18 June 2021, [url](#); Shafaq News, Children brawl in Dhi Qar unfolds to an armed tribal clash, 14 June 2021, [url](#); Al-Sharqiya, Violent armed clan conflict erupts in Al-Akaika district, Dhi Qar governorate, 19 October 2021, [url](#); Al-Menasa, Arms Race: Iraqi tribes using heavy weapons in local conflicts, 7 September 2021, [url](#)

⁽²⁵⁸⁸⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

Referans dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıdaki şekil 31'de gösterilmektedir.

Şekil 26: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Zi Kar vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi²⁵⁸⁹

Örnek olaylar

- 20 Aralık 2020'de Uluslararası Koalisyon güçleri için tedarik taşıyan bir konvoy, Nasiriye yakınlarındaki bir ana kara yolunda bir IED'ye çarpmıştır. Bir güvenlik görevlisi yaralanmış ve iki kamyon hasar almıştır.²⁵⁹⁰
- 9 Ocak 2021'de avukat ve eylemci Ali Al-Hamami, Nasiriye'de kimliği belirsiz kişilerce öldürülmüştür.²⁵⁹¹
- Şubat 2021'de protesto hareketinde yer alan üç eylemci, kimliği belirsiz kişilerce düzenlenen koordineli saldırıların hedefi olmuştur. Nasiriye şehrinde silahlı kişiler Sajjad

⁽²⁵⁸⁹⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽²⁵⁹⁰⁾ EPIC, ISHM: December 17 - December 24, 2020, 24 December 2020, [url](#)

⁽²⁵⁹¹⁾ MEE, Iraqi lawyer and activist killed after home invasion in Nasiriyah, 9 January 2021, [url](#); EPIC, ISHM: January 14 - January 21, 2021, 21 January 2021, [url](#)

Talib'in evine ateş açmıştır. Al-Rifa'i ilçesinde Imad Jasim adlı eylemcinin evi hedef alınmıştır. Al-Tar bucağında ise saldırganlar, eylemci Raed Karim'in evini bombalamıştır.²⁵⁹²

- Şubat 2021'de Nasiriye'de beş gün süren protestolarda güvenlik güçlerinin protestoculara karşı hakiki mühimmat kullanmasıyla en az beş protestocu ölmüş, birçoğu da yaralanmıştır.²⁵⁹³
- Daha önce silahlı gruplar tarafından tehdit edilen sivil toplum eylemcisi Hassan Ashour, 15 Nisan 2021'de Al-Rifa'i ilçesindeki evinin önünde öldürülmüştür.²⁵⁹⁴
- 16 Nisan 2021'de Al-Rifai ilçesinin eski komiser yardımcısı Ammar Al-Rikabi'nin evi kimliği belirsiz silahlı kişiler tarafından hedef alınmıştır.²⁵⁹⁵ Saldırıda yaralanan olmamıştır.²⁵⁹⁶
- Haziran 2021'de bir futbol maçıyla ilgili çıkan tartışmada ölenler ve yaralananlar olmuştur. Tartışma, Al-Okaika bucağındaki Al-Zargan ve Shmeis aşiretleri arasında çatışmalara da neden olmuştur.²⁵⁹⁷
- Ekim 2021'de Al-Akaika bucağındaki iki klan arasında çıkan çatışma dört kişinin ölümüyle sonuçlanmıştır. Yedi kişi ağır şekilde yaralanmış ve sekiz ev yanmıştır. Sümer Harekât Komutanlığı, daha fazla şiddeti önlemek üzere konuşlandırılmıştır.²⁵⁹⁸

2.17.5 Sivil zayıat

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları²⁵⁹⁹ ve sivil zayıat sayısı aşağıdaki tablo 22'de gösterilmektedir.

Tablo 22: 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Zi Kar vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıatın sayısı²⁶⁰⁰

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıat	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıat
Zi Kar	0	0	0	0	4	4	3	7

2.17.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

Mine Action Review'in Eylül 2021 tarihli incelemesine göre Zi Kar'daki msket bombalarının kalıntıları nedeniyle kirlenen alanın yüzölçümü 2020'nin sonunda 45.188.393 metrekare olarak kaydedilmiştir. Irak'taki msket bombası kalıntılarının %90'ı Zi Kar, Basra ve Müsenne

⁽²⁵⁹²⁾ Al-Sharqiya, Targeting 3 activists in Dhi Qar with bombs and armed attacks, 21 February 2021, [url](#); Shafaq News, Three attacks against activists in Dhi Qar, 20 February 2021, [url](#)

⁽²⁵⁹³⁾ EPIC, ISHM: February 25 - March 4, 2021, 4 March 2021, [url](#)

⁽²⁵⁹⁴⁾ FIDH, Iraq and Iraqi Kurdistan: Systematic targeting of human rights defenders, 26 May 2021, [url](#); GCHR, Iraq: GCHR's 14th periodic report on human rights violations during popular protests, 9 May 2021, [url](#)

⁽²⁵⁹⁵⁾ Shafaq News, Unidentified armed men attack the former deputy commissioner of Al-Rifai's house, 16 April 2021, [url](#)

⁽²⁵⁹⁶⁾ EPIC, ISHM: April 15 – April 22, 2021, 22 April 2021, [url](#)

⁽²⁵⁹⁷⁾ Shafaq News, Tribal clash resurge in Dhi Qar, 18 June 2021, [url](#)

⁽²⁵⁹⁸⁾ Al-Sharqiya, Violent armed clan conflict erupts in Al-Akaika district, Dhi Qar governorate, 19 October 2021, [url](#)

⁽²⁵⁹⁹⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıata yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun [Giriş](#) kısmındaki [Kaynaklar](#) bölümüne bakın.

⁽²⁶⁰⁰⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

vilayetlerinde bulunmaktadır.²⁶⁰¹ Mayın Faaliyet Müdürlüğü (DMA), Ağustos 2020 itibarıyla vilayette patlayıcı savaş kalıntılarıyla (ERW) kirlenmiş bölgeyi 57.717.714 metrekare olarak listelemiştir.²⁶⁰² Ocak 2021'de Al-Batha'daki bir gölün yakınlarında patlayan savaş kalıntısı nedeniyle bir sivil ölmüştür.²⁶⁰³

2.17.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

IOM verilerine göre 31 Temmuz 2021 itibarıyla Zi Kar vilayetinde 3.222 ÜYEK kayıtlıdır. Bunların büyük bir kısmı Ninova (%55), Anbar (%18) ve Kerkük'ten (%17) gelmiştir. Zi Kar'da ÜYEK nüfusu ağırlıklı olarak Nasiriye (%56), Al-Rifa'i (%23) ve Suq Al-Shuyukh (%15) ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. Zi Kar vilayetinde 270 ÜYEK, IOM tarafından kritik olarak sınıflandırılan sığınaklarda (ağırlıklı olarak çadırlar, karavanlar ve geçici sığınaklarda; ayrıca kamu binaları/ toplu sığınaklar ve dinî binalarda) yaşamaktadır. Bunlardan 126'sı Nasiriye ilçesinde yaşamaktadır.²⁶⁰⁴ REACH, Eylül 2020'de Nasiriye ilçesindeki ÜYEK hanehlerinden %60 ila %80'inin ciddi veya aşırı ihtiyaç hâlinde yaşadığını değerlendirmiştir. Vilayetin diğer ilçeleri değerlendirilmemiştir.²⁶⁰⁵

IOM, 30 Eylül 2021 itibarıyla Zi Kar vilayetinden ülkenin diğer bölgelerine herhangi bir ÜYEK gittiğini²⁶⁰⁶ ya da Zi Kar vilayetine geri dönüş yapıldığını belgelememiştir.²⁶⁰⁷

⁽²⁶⁰¹⁾ Mine Action Review, Clearing Cluster Munition Remnants 2021 [Table], 1 September 2021, [url](#), p. 59

⁽²⁶⁰²⁾ iMMAP, Recorded explosive ordnance contamination in Iraq - overall (DMA) – 27 August 2020, 3 September 2020, [url](#)

⁽²⁶⁰³⁾ EPIC, ISHM: January 7 - January 14, 2021, 14 January 2021, [url](#)

⁽²⁶⁰⁴⁾ EUAA analysis based on IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

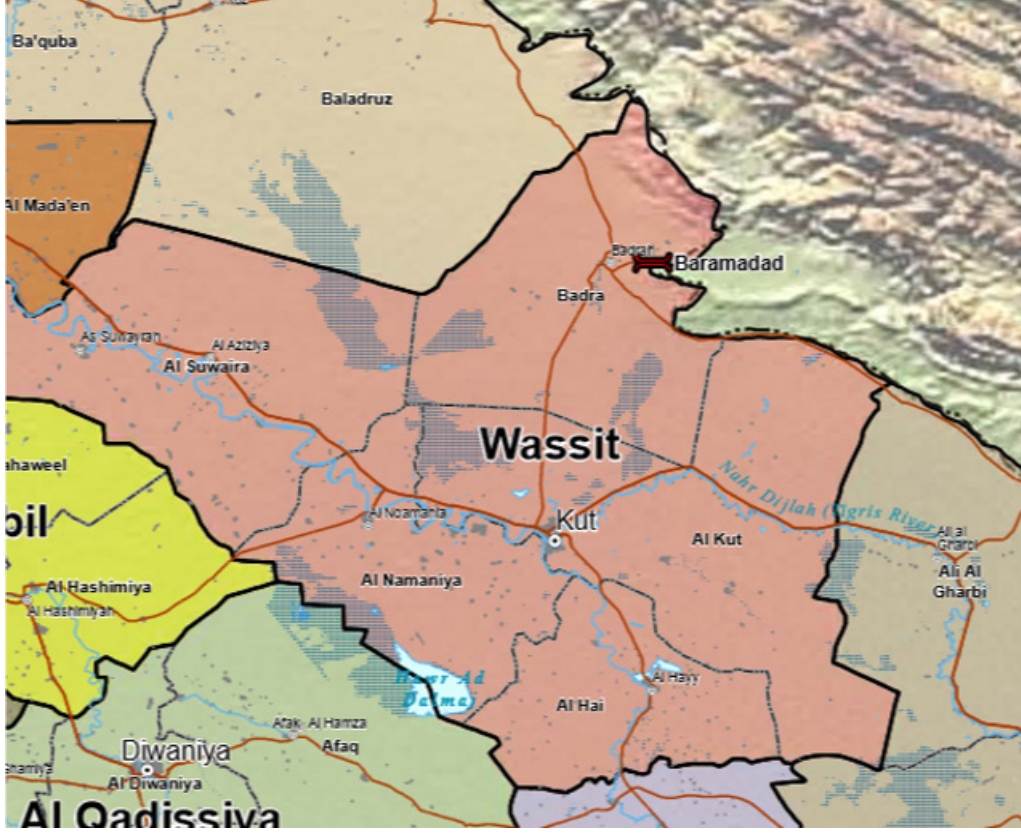
⁽²⁶⁰⁵⁾ REACH, Multi-Cluster Needs Assessment: Key Findings for Iraq, September 2020, 2 June 2021, [url](#), p. 2

⁽²⁶⁰⁶⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽²⁶⁰⁷⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, Returnee 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

2.18 Vasit

Harita 29: İlçe sınırları, ilçe yönetim merkezleri ve ana yollarla birlikte Vasit vilayeti,
© Birleşmiş Milletler²⁶⁰⁸

2.18.1 Vilayet hakkında genel bilgiler

Temel coğrafya

Vasit'in doğuda İran ile uluslararası sınırı vardır. Kuzeyde Diyala ve Bağdat, batıda Babil ve Kadisiye, güneyde Zi Kar ve Meysan vilayetleriyle sınırı vardır.²⁶⁰⁹ Kaynaklara göre vilayet, beş²⁶¹⁰ veya altı²⁶¹¹ bölgeye ayrılmaktadır: Al-Aziziya, Badra, Kut, Al-Suwaira, Al-Namaniya ve Al-Hay. Beş ilçenin listelendiği durumlarda Al-Aziziya bucağı Al-Suwaira ilçesine dâhil edilmektedir. Vilayetin yönetim merkezi Al-Kut'tur.²⁶¹²

⁽²⁶⁰⁸⁾ UNJAU, Iraq District Map, 29 January 2014, [url](#)

⁽²⁶⁰⁹⁾ UNOCHA and iMMAP, Iraq: Wassit Governorate Reference Map 2020, 5 May 2020, [url](#)

⁽²⁶¹⁰⁾ UNOCHA and iMMAP, Iraq: Wassit Governorate Reference Map 2020, 5 May 2020, [url](#); UNOCHA, Iraq: National Reference Map [Map], 28 September 2021, [url](#)

⁽²⁶¹¹⁾ IAU, Wassit Governorate Profile, November 2010, [url](#), p. 1

⁽²⁶¹²⁾ UNOCHA and iMMAP, Iraq: Wassit Governorate Reference Map 2020, 5 May 2020, [url](#); IAU, Wassit Governorate Profile, November 2010, [url](#), p. 1

Nüfus tahminleri

Irak CSO'nun 2021 yılı için tahminine²⁶¹³ göre vilayetin nüfusu 1.489.631 olup bunun yaklaşık 593.000'i kırsal bölgede ve 897.000'i kentsel bölgelerde yaşamaktadır.²⁶¹⁴

Etnik ve dinî dağılım

Vasit vilayetindeki nüfusun büyük bir kısmı Şii Araplardır. Bununla birlikte vilayette Feyli Kürt toplulukları da yaşamaktadır.²⁶¹⁵

Ekonomi

Vasit, Irak'ın buğday ve arpa üretimindeki kalelerinden biridir. Öte yandan iklim değişikliği ve kentleşmenin beraberinde getirdiği toprak bozunumuyla karşı karşıya olan vilayette işsizlik oranı %25'in üzerindedir.²⁶¹⁶ Vilayette yaşayanların büyük bir kısmının geçimi tarıma bağlıdır.²⁶¹⁷

Vilayet, Badra petrol sahasına ev sahipliği yapmaktadır. Boru hattının inşasından sonra Eylül 2014'te petrol sevkiyatları başlamıştır. 2017 yılında Badra petrol sahasında 3,8 milyon ton petrol üretilmiştir.²⁶¹⁸

Irak'ın ulusal enerji şebekesinin yaklaşık %20'sini güvenceye alan Vasit Termik Santrali de bu vilayette yer almaktadır. Termik santral, Şangay Elektrik (Shanghai Electric) Grubu tarafından kurulmuş olup yine bu Çinli şirket tarafından işletilmektedir.²⁶¹⁹

Kara yolu güvenliği

Ocak²⁶²⁰ ve Şubat²⁶²¹ 2021'de protestocular vilayetteki kara yollarını trafiğe kapamıştır.

2.18.2 Çatışma geçmişi

Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun 4.8.2 bölümünde belirtildiği gibi Vasit, 2003'te ABD liderliğindeki işgal sırasında büyük bir savaş vermiştir.

⁽²⁶¹³⁾ It should be noted that the last comprehensive Population and Housing Census for Iraq was conducted in 1987. The last official census covering current Baghdad-administered Iraq dates from 1997; UNFPA, Newsletter 2020 Census, December 2019, [url](#), p. 1; Rudaw, Iraq's population now over 40 million: planning ministry, 12 January 2021, [url](#); Kurdistan24, Kurdistan PM: Demographic change must be considered in upcoming Iraqi census, 21 June 2021, [url](#)

⁽²⁶¹⁴⁾ Iraq, CSO, 2021 إحصاءات السكان والبيئة والجنس لسنة 2021 [Demographic and population indicators, Estimates for the population of Iraq by governorate, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., [url](#)

⁽²⁶¹⁵⁾ EPIC, ISHM Reference Guide, last revision May 2020, [url](#); see also KirkukNow, The Feyli Kurds pay the price for their ethnicity and sect, 15 May 2020, [url](#)

⁽²⁶¹⁶⁾ WFP, Iraq Socio-Economic Atlas 2019, 2019, [url](#), p. 19, p. 40

⁽²⁶¹⁷⁾ Shafaq News, Wasit demands the federal government to provide sufficient water for farmers, 2 August 2021, [url](#)

⁽²⁶¹⁸⁾ Gazprom, Iraq, n.d., [url](#); see also Hydrocarbons Technology, Badra Oil Field, Wasit Province, n.d., [url](#)

⁽²⁶¹⁹⁾ Xinhua, Spotlight: Chinese-built power plant stabilizes Iraq's electricity supply amid COVID-19 crisis, 25 September 2020, [url](#)

⁽²⁶²⁰⁾ EPIC, ISHM: January 21 – January 28, 2021, 28 January 2021, [url](#)

⁽²⁶²¹⁾ Shafaq News, Protests in Dhi Qar and Wasit, 7 February 2021, [url](#)

2004'te Sadr lideri Mukteda el-Sadr, koalisyon güçlerine karşı isyan başlamış ve Mehdi ordusu ile Irak hükûmeti, Kut dâhil olmak üzere çeşitli güney şehirlerinde kontrolü ele almayı başarmıştır. Irak'ın diğer birçok bölgesinin aksine vilayet, 2014 yılında IŞİD tarafından işgal edilmemiş olsa da son yıllarda Şii sivilleri hedef alan Sünni direnişçilerin bombalı saldırılarına maruz kalmıştır.²⁶²²

Ekim 2019-Mart 2021 arasında vilayette reform ve ekonomik/sosyal hakların talep edildiği gösteriler düzenlenmiştir. UNAMI'ye göre cinayet iddiaları ve protestocuların cinayet teşebbüsleri, yol kesmeler, lastik yakmalar, güvenlik güçlerine hakaret ve devlet binalarının ateşe verilmesi dâhil olmak üzere soruşturma temyiz mahkemesinde 376 dava açılmıştır.²⁶²³

2019-2020 arasında Vasit vilayetindeki güvenlik gelişmeleri hakkında daha fazla bilgi için [Irak'taki güvenlik durumuyla ilgili Ekim 2020 tarihli EASO raporunun](#) 4.8.3 bölümüne de bakınız.

2.18.3 Silahlı aktörlerin varlığı ve kontrol bölgeleri

Irak Güvenlik Güçleri (ISF)

Şubat 2020'de Vasit'teki güvenlik sorumluluğu yerel polise geçmiştir.²⁶²⁴ Daha öncesinde ise vilayetteki güvenlik, Irak ordusunun Al-Rafidain Hareket Komutanlığı tarafından gözetilmekteydi.²⁶²⁵

Halk Seferberlik Birimleri (PMU)

Güneydeki sekiz vilayetin tamamı Irak ordusu veya polisi ile PMU arasında paylaşılan kontrol alanları olarak görülmektedir. İran destekli Kata'ib al-Imam Ali (40. Tugay) milislerinin askerî üssü Vasit'in kuzeyinde yer almaktadır. Vilayetteki PMU komutanı Bedir milislerine üyedir.²⁶²⁶

Washington Enstitüsü tarafından Mayıs 2019'da yayımlanan ve en son Nisan 2020'de güncellenen Şii Milis Haritalama Projesi, Irak dâhil Orta Doğu'da aktif olan İran destekli Şii milislerin etkileşimli bir haritasını sunmaktadır. Proje; Kut ve Al-Suwaira'da Kata'ib Al-Imam Ali (40. Tugay) ve Saraya Ansar Al-Aqeeda'dan (28. Tugay), Badra bölgesinde ise Firqat Al-Abbas Al-Qitaliyah'tan (26. Tugay) bahsetmiştir.²⁶²⁷

⁽²⁶²²⁾ See also NCCI, Wassit governorate Profile, updated December 2015, archived page from 26 January 2021, [url](#); see also EPIC Reference Guide, May 2020, [url](#)

⁽²⁶²³⁾ UNAMI, Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, [url](#), p. 22

⁽²⁶²⁴⁾ MEMO, Iraq: Army hands security duties over to police in Wassit, 14 February 2020, [url](#); see also EPIC, ISHM: January 7 - January 14, 2021, 14 January 2021, [url](#)

⁽²⁶²⁵⁾ ISW, Iraqi security forces and Popular Mobilization Forces: Order of Battle, December 2017, [url](#), p. 23

⁽²⁶²⁶⁾ Knights, M. et al., Honored, Not Contained: The Future of Iraq's Popular Mobilization Forces, The Washington Institute for Near East Policy, March 2020, [url](#), pp. 37, 128-129, 131

⁽²⁶²⁷⁾ Smyth, P., The Shia Militia Mapping Project [Interactive Map], The Washington Institute for Near East Policy, updated April 2020, [url](#)

2.18.4 Güncel güvenlik eğilimleri

Ağustos 2020 - Ekim 2021 arasındaki gelişmeler

Referans dönemde çevik kuvvet²⁶²⁸ protestoculara²⁶²⁹, eylemcilere²⁶³⁰ ve sivillere²⁶³¹ saldırarak zayıyata neden olmuştur.

Aşiretler arasında da²⁶³² zaman zaman küçük anlaşmazlıklara bağlı çarpışmalar yaşandığı bildirilmiştir.²⁶³³

ACLED verileri, referans dönemde ağırlıklı olarak Kut'ta meydana gelen toplamda yalnızca 11 ilişkili güvenlik olayı listelenmektedir.²⁶³⁴

Güvenlik olayları

ACLED, Ağustos 2020-Ekim 2021 arasında Wasit vilayetinde çoğunluğu Kut ilçesinde gerçekleşen 1 çatışma, 3 patlama olayı/uzaktan şiddet ve sivillere karşı 7 şiddet vakası olmak üzere toplam 11 güvenlik olayı bildirmiştir.²⁶³⁵ Referans dönemdeki tüm güvenlik olayı türlerinin gelişimi aşağıdaki şekil 32'de gösterilmektedir.

⁽²⁶²⁸⁾ EPIC, ISHM: June 3 – June 10, 2021, 10 June 2021, [url](#); Shafaq News, Unidentified assailants assault demonstrators in Wasit, injuring seven, 10 June 2021, [url](#)

⁽²⁶²⁹⁾ EPIC, ISHM: February 11 - February 25, 2021, 25 February 2021, [url](#); Shafaq News, Civil society activist survives an assassination attempt in Wasit, 8 August 2021, [url](#)

⁽²⁶³⁰⁾ EPIC, ISHM: May 6 – May 13, 2021, 13 May 2021, [url](#)

⁽²⁶³¹⁾ EPIC, ISHM: November 19 - December 3, 2020, 3 December 2020, [url](#); Shafaq News, Escalation of violence in Wasit Governorate, 28 November 2020, [url](#)

⁽²⁶³²⁾ ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 - 31 October 2021, Iraq, IRQ29121 [source: Al Mirbad], event date 12 January 2021; ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 - 31 October 2021, Iraq, IRQ31100 [source: Al Mirbad], event date 10 May 2021

⁽²⁶³³⁾ AFP, Tribal Iraq: where petty squabbles turn lethal, 27 June 2021

⁽²⁶³⁴⁾ ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 - 31 October 2021, [url](#)

⁽²⁶³⁵⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

Şekil 27: ACLED verilerine göre 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Wasit vilayetinde çarpışma, patlama/uzaktan şiddet ve sivillere yönelik şiddet olarak kodlanan güvenlik olaylarının gelişimi²⁶³⁶

Örnek olaylar

- Mayıs 2021'de Kut ilçesindeki bir pazarda bir araca bağlı bomba patlamıştır. Herhangi bir zayıat bildirilmemiştir.²⁶³⁷
- Haziran 2021'de silahlı bir kişi intihar etmeden önce Al Muwaffaqiyah'ta altı sivili öldürmüştür. Polise göre saldırı terörle bağlantılı değildir.²⁶³⁸
- Haziran 2021'de Kut ilçesindeki Al-Hassaniya ve Al-Zubeid aşiretleri arasında bir ördeğin kime ait olduğuyla ilgili yaşanan çatışmalar sonucu bir erkek ölmüştür.²⁶³⁹
- Ağustos 2021'de kimliği belirsiz saldırganların vurduğu eylemci Qassem Issa ağır şekilde yaralanmıştır.²⁶⁴⁰

⁽²⁶³⁶⁾ EUAA analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, ACLED Data Export Tool, 1 August 2020 – 31 October 2021, 10 November 2021, [url](#)

⁽²⁶³⁷⁾ EPIC, ISHM: May 6 – May 13, 2021, 13 May 2021, [url](#)

⁽²⁶³⁸⁾ Al-Mirbad, [url](#) [In Wasit a person killed 6 citizens and then committed suicide], 16 June 2021, [url](#)

⁽²⁶³⁹⁾ AFP, Tribal Iraq: where petty squabbles turn lethal, 27 June 2021

⁽²⁶⁴⁰⁾ Shafaq News, Civil society activist survives an assassination attempt in Wasit, 8 August 2021, [url](#)

2.18.5 Sivil zayıt

UNAMI tarafından 1 Ağustos 2020-31 Ekim 2021 döneminde vilayette kaydedilen silahlı çatışma olayları²⁶⁴¹ ve sivil zayıt sayısı aşağıdaki 23'te gösterilmektedir.

Tablo 23: 1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021 arasında Vasit vilayetindeki silahlı çatışma olaylarının ve sivil zayıtın sayısı²⁶⁴²

Vilayet	2020 (Ağu-Ara)				2021 (Oca-Eki)			
	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt	Olay sayısı	öldürülen	yaralanan	Toplam zayıt
Vasit	0	0	0	0	0	0	0	0

2.18.6 Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları

Mine Action Review'in Eylül 2021 tarihli incelemesine göre Vasit'teki msket bombalarının kalıntıları nedeniyle kirlenen alanın yüzölçümü 2020'nin sonunda 299.143 metrekare olarak kaydedilmiştir.²⁶⁴³ Mayın Faaliyet Müdürlüğü (DMA), Ağustos 2020 itibarıyla vilayette patlayıcı savaş kalıntılarıyla (ERW) kirlenmiş bölgeyi 75.257.641 metrekare olarak ve kara mayınlarıyla kirlenmiş bölgeyi 39.583.178 metrekare olarak listelemiştir.²⁶⁴⁴ Eylül 2021'de Zurbatya kasabası yakınlarındaki bir kara mayının patlaması sonucu İranlı bir hacı yaralanmıştır.²⁶⁴⁵

2.18.7 Yerinden edilme ve geri dönüş

IOM verilerine göre 30 Eylül 2021 itibarıyla Vasit vilayetinde 4.512 ÜYEK kayıtlıdır. Bunların büyük bir kısmı Ninova (%80), Kerkük (%9) ve Diyala'dan (%5) gelmiştir. Vasit vilayetinde ÜYEK nüfusu çoğunlukla Kut (%66), Al-Aziziya (%10) ve Al-Suwaira (%7) ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. Vasit vilayetinde 330'u Kut ilçesinde olmak üzere 336 ÜYEK, IOM tarafından kritik olarak sınıflandırılan sığınaklarda (tamamlanmamış veya terk edilmiş binalarda) yaşamaktadır.²⁶⁴⁶ REACH, Eylül 2020'de Kut ilçesindeki ÜYEK hanelerinden %60 ila %80'inin ciddi veya aşırı ihtiyaç hâlinde yaşadığını değerlendirmiştir. Vilayetin diğer ilçeleri değerlendirilmemiştir.²⁶⁴⁷

IOM, 30 Eylül 2021 itibarıyla Vasit vilayetinden ülkenin diğer bölgelerine herhangi bir ÜYEK gittiğini²⁶⁴⁸ ya da Vasit vilayetine geri dönüş yapıldığını belgelememiştir.²⁶⁴⁹

⁽²⁶⁴¹⁾ UNAMI-HRO tarafından sunulan olay sayıları; sadece doğrudan sivilleri üzerinde etkili olan (sivil zayıta yol açan) ve sivil nitelikli mülkiyetleri ve korunan alanları (örneğin sivillerin evleri, tarlalar, okullar, sağlık tesisleri ve camiler) etkileyen silahlı çatışmalarla ilgili olayları göstermektedir. UNAMI'nin metodolojisi hakkında daha fazla bilgi için lütfen bu raporun [Giriş](#) kısmındaki [Kaynaklar](#) bölümüne bakın.

⁽²⁶⁴²⁾ UNAMI, Email to EUAA, 11 November 2021

⁽²⁶⁴³⁾ Mine Action Review, Clearing Cluster Munition Remnants 2021 [Table], 1 September 2021, [url](#), p. 59

⁽²⁶⁴⁴⁾ iMMAP, Recorded explosive ordnance contamination in Iraq - overall (DMA) – 27 August 2020, 3 September 2020, [url](#)

⁽²⁶⁴⁵⁾ EPIC, ISHM: September 23 – September 30, 2021, 30 September 2021, [url](#)

⁽²⁶⁴⁶⁾ EUAA analysis based on IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽²⁶⁴⁷⁾ REACH, Multi-Cluster Needs Assessment: Key Findings for Iraq, September 2020, 2 June 2021, [url](#), p. 2

⁽²⁶⁴⁸⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

⁽²⁶⁴⁹⁾ IOM Iraq, Displacement Tracking Matrix, Master List Datasets, Returnee 123 [Excel File], 30 September 2021, [url](#)

Ek 1: Kaynakça

Sözlü kaynaklar, isim vermek istemeyen kaynaklar dâhil

Orta Doğu Araştırmacısı, EUAA'ya e-posta, 3 Kasım 2021. Birkaç yıldır bu alanda çalışan araştırmacı, Irak da dâhil olmak üzere çeşitli Orta Doğu ülkeler hakkında kapsamlı bilgiye sahiptir. Araştırmacı; durum ve IŞİD üyesi (olduğu düşünülen) kişilere yönelik muamele ve Batılılaşma konularında bilgilidir.

UNAMI, EUAA'ya e-posta, 11 Kasım 2021

Herkeseye açık kaynaklar

1001 Iraqi Thoughts, The PKK in Iraq: A Geopolitical Reading, 9 September 2019, <https://1001iraqithoughts.com/2019/09/09/the-pkk-in-iraq-a-geopolitical-reading/>, accessed 4 November 2021

AA (Anadolu Agency), 30 killed, hundreds injured in Iraq protests, 25 October 2019, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/30-killed-hundreds-injured-in-iraq-protests/1626577>, accessed 17 November 2021

AA (Anadolu Agency), Airport in Iraqi capital comes under drone attack, 10 June 2021, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/airport-in-iraqi-capital-comes-under-drone-attack/2268976>, accessed 18 November 2021

AA (Anadolu Agency), At least 15 people injured in Baghdad blast, 30 June 2021, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/at-least-15-people-injured-in-baghdad-blast/2290499>, accessed 22 November 2021

AA (Anadolu Agency), Attacks target US-led coalition convoys in Iraq, 24 August 2021, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/attacks-target-us-led-coalition-convoys-in-iraq/2344779>, accessed 20 October 2021

AA (Anadolu Agency), Baghdad, Erbil dispute pushes Sulaymaniyah to leave KRG, 3 February 2021, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/baghdad-erbil-dispute-pushes-sulaymaniyah-to-leave-krq/2132664>, accessed 22 November 2021

AA (Anadolu Agency), Bomb attacks target US-led coalition convoys in Iraq, 8 August 2021, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/bomb-attacks-target-us-led-coalition-convoys-in-iraq/2328383>, accessed 22 November 2021

AA (Anadolu Agency), Bomb blasts injure 3 in Iraq's Karbala, 11 September 2021, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/bomb-blasts-injure-3-in-iraq-s-karbala/2362151>, accessed 18 October 2021

AA (Anadolu Agency), Daesh/ISIS militants attack oilfield in Iraq's Kirkuk, 15 August 2021, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/daesh-isis-militants-attack-oilfield-in-iraq-s-kirkuk/2335636>, accessed 2 November 2021

AA (Anadolu Agency), Gunmen assassinate Karbala mayor in Iraq, 10 August 2021, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/gunmen-assassinate-karbala-mayor-in-iraq/2330340>, accessed 18 October 2021

AA (Anadolu Agency), Iraq dismantles Daesh/ISIS sleeper cell in Babel, 26 June 2021, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/iraq-dismantles-daesh-isis-sleeper-cell-in-babel/2286358>, accessed 20 October 2021

AA (Anadolu Agency), Iraq grants \$20B projects to Chinese companies, 17 January 2021, <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/iraq-grants-20b-projects-to-chinese-companies/2112997>, accessed 23 November 2021

AA (Anadolu Agency), Iraq nabs 10 Daesh/ISIS militants in Kirkuk, 19 June 2021, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/iraq-nabs-10-daesh-isis-militants-in-kirkuk/2279198>, accessed 18 November 2021

AA (Anadolu Agency), Iraq reopens Jamima border crossing with Saudi Arabia, 30 September 2021, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/iraq-reopens-jamima-border-crossing-with-saudi-arabia/2379362>, accessed 17 November 2021

AA (Anadolu Agency), Iraq: Teenager killed in Sulaymaniyah protests, 7 December 2020, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/iraq-teenager-killed-in-sulaymaniyah-protests/2068492>, accessed 22 November 2021

AA (Anadolu Agency), Missile attack targets oil company in northern Iraq, 31 July 2021, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/missile-attack-targets-oil-company-in-northern-iraq/2320101>, accessed 2 November 2021

AA (Anadolu Agency), PKK terrorist attacks in KRG region on the rise, 8 June 2021, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/pkk-terrorist-attacks-in-krq-region-on-the-rise/2267775>, accessed 17 December 2021

AA (Anadolu Agency), Roadside bomb hits US-led coalition convoy in Iraq, 13 April 2021, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/roadside-bomb-hits-us-led-coalition-convoy-in-iraq/2207401>, accessed 17 November 2021

AA (Anadolu Agency), Shia militia commander killed in Iraq attack, 2 August 2021, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/shia-militia-commander-killed-in-iraq-attack/2321804>, accessed 20 October 2021

AA (Anadolu Agency), Turkey launches operation Claw-Eagle, 15 June 2020, <https://www.aa.com.tr/en/turkey/turkey-launches-operation-claw-eagle/1877001>, accessed 4 November 2021

AA (Anadolu Agency), Turkey launches operation Claw-Tiger in northern Iraq, 17 June 2020, [Turkey launches Operation Claw-Tiger in northern Iraq \(aa.com.tr\)](https://www.aa.com.tr/en/turkey/turkey-launches-operation-claw-tiger-in-northern-iraq/1877001), accessed 13 November 2021

AA (Anadolu Agency), Bomb attack targets power line in Iraq's Nineveh province, 8 August 2021, [Bomb attack targets power line in Iraq's Nineveh province \(aa.com.tr\)](https://www.aa.com.tr/en/middle-east/bomb-attack-targets-power-line-in-iraqs-nineveh-province/2321804), accessed 10 October 2021

AA (Anadolu Agency), Bomb attacks target 2 power transmission towers in Iraq, 12 July 2021, [Bomb attacks target 2 power transmission towers in Iraq \(aa.com.tr\)](https://www.aa.com.tr/en/middle-east/bomb-attacks-target-2-power-transmission-towers-in-iraq/2321804), accessed 24 November 2021

AA (Anadolu Agency), Daesh claims rocket attacks on Iraqi power plant, 28 June 2021, [Daesh/ISIS claims rocket attack on Iraqi power plant \(aa.com.tr\)](https://www.aa.com.tr/en/middle-east/daesh-claims-rocket-attacks-on-iraqi-power-plant/2321804), accessed 16 December 2021

AA (Anadolu Agency), Iraq Hunts down Daesh/ISIS terrorists in Nineveh, 17 October 2021, [Iraq hunts down Daesh/ISIS terrorists in Nineveh \(aa.com.tr\)](https://www.aa.com.tr/en/middle-east/iraq-hunts-down-daesh-isis-terrorists-in-nineveh/2321804), accessed 13 December 2021

AA (Anadolu Agency), Car-bomb explosion kills 5 in western Iraq, 28 February 2021, [Car-bomb explosion kills 5 in western Iraq \(aa.com.tr\)](https://www.aa.com.tr/en/middle-east/car-bomb-explosion-kills-5-in-western-iraq/2321804), accessed 22 November 2021

AA (Anadolu Agency), العراق 4 مدنيين بانفجار عبوة ناسفة شمالي العراق [Four civilians wounded in IED explosion in northern Iraq], 23 August 2020, <https://www.aa.com.tr/ar/%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%88%D9%84-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A%D8%A9/%D8%A5%D8%B5%D8%A7%D8%A8%D8%A9-4-%D9%85%D8%AF%D9%86%D9%8A%D9%8A%D9%86-%D8%A8%D8%A7%D9%86%D9%81%D8%AC%D8%A7%D8%B1-%D8%B9%D8%A8%D9%88%D8%A9-%D9%86%D8%A7%D8%B3%D9%81%D8%A9-%D8%B4%D9%85%D8%A7%D9%84%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82/1950962>, accessed 18 November 2021, accessed 18 November 2021

AA (Anadolu Agency), العراق.. مقتل عاملين اثنين بهجوم لـ«داعش» في كركوك [Iraq: Two workers killed in ISIS attack in Kirkuk], 30 October 2021, <https://www.aa.com.tr/ar/%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%88%D9%84-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A%D8%A9/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D9%85%D9%82%D8%AA%D9%84-%D8%B9%D8%A7%D9%85%D9%84%D9%8A%D9%86-%D8%A7%D8%AB%D9%86%D9%8A%D9%86-%D8%A8%D9%87%D8%AC%D9%88%D9%85-%D9%84%D9%80%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83/2407309>, accessed 18 November 2021

ABC News, Thousands march in large show of Iraqi paramilitary force, 26 June 2021, [Thousands march in large show of Iraqi paramilitary force - ABC News \(go.com\)](https://www.abcnews.com/news/2021/06/26/thousands-march-in-large-show-of-iraqi-paramilitary-force/), accessed 7 November 2021

Abdo, G., The Long Game in Iraq: Shia Clerics, Activists Find Common Cause To Confront the State, The Arab Gulf States Institute in Washington, 17 May 2021, https://agsiw.org/wp-content/uploads/2021/05/Abdo_Iraq_ONLINE-1.pdf, accessed 7 November 2021

Abdullah, F. H. and Hama, H. H., The nature of the political system in the Kurdistan Region of Iraq, in: Asian Journal of Comparative Politics 20 (10), 29 April 2019, https://www.researchgate.net/profile/Farhad-Hassan-2/publication/332756547_The_nature_of_the_political_system_in_the_Kurdistan_Region_of_Iraq/links/5daed691a6fdccc99d92b093/The-nature-of-the-political-system-in-the-Kurdistan-Region-of-Iraq.pdf?origin=publication_detail, accessed 4 November 2021

Abdullah, F. H., PUK–KDP Conflict: Future Kurdish Status in Kirkuk, in: Jadavpur Journal of International Relations 22(2), May 2018, https://www.researchgate.net/profile/Farhad_Hassan/publication/325476430_PUK-KDP_Conflict_Future_Kurdish_Status_in_Kirkuk/links/5d8b980f458515202b68933d/PUK-KDP-Conflict-Future-Kurdish-Status-in-Kirkuk.pdf, accessed 4 November 2021

ABNA (AhlulBayt News Agency), Two US military convoys attacked in Iraq, 30 December 2020, https://en.abna24.com/news//two-us-military-convoys-attacked-in-iraq_1101020.html, accessed 17 November 2021

ABNA (AhlulBayt News Agency), US logistics convoy targeted in Iraq's Basra, 24 May 2021, https://en.abna24.com/news//us-logistics-convoy-targeted-in-iraqs-basra_1143713.html, accessed 20 October 2021

ABNA (AhlulBayt News Agency), US-led military convoy targeted in Iraq's Al-Diwaniyah, 13 March 2021, https://en.abna24.com/news//us-led-military-convoy-targeted-in-iraq%E2%80%99s-al-diwaniyah_1122817.html, accessed 17 November 2021

ACAPS, Iraq Mine action, Briefing note, 22 January 2021, https://www.acaps.org/sites/acaps/files/products/files/20210122_acaps_briefing_note_iraq_mine_action.pdf, accessed 27 October 2021

ACAPS, Iraq: the return to Sinjar, 20 November 2020, [20201120_acaps_briefing_note_sinjar_province_iraq.pdf](https://www.acaps.org/sites/acaps/files/products/files/20201120_acaps_briefing_note_sinjar_province_iraq.pdf), accessed 11 October 2021

ACCORD (Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation), Query response on Iraq: situation of members of the Mushahada tribe (Mashhadan), in particular threat from the Ahl al-Haqq militia; situation of members of the Albu Nasir tribe; information on the Albu Ajil tribe [a-10348], 27 September 2017, available at: <https://www.ecoi.net/en/document/1442833.html>, accessed 2 November 2021

ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), ACLED Data Export Tool, Iraq, 1 August 2020 - 31 October 2021, 10 November 2021, <https://acleddata.com/data-export-tool/>, accessed 10 November 2021

ACLED (Armed Conflict Location and Event Data Project), ACLED Religion Overview, 24-30 July 2021, 6 August 2021, <https://acleddata.com/2021/08/06/aced-religion-overview24-30-july-2021/>, accessed 2 November 2021

ACLED (Armed Conflict Location and Event Data Project), Regional Overview: Middle East 10-16 July 2021, 21 July 2021, <https://acleddata.com/2021/07/21/regional-overview-middle-east10-16-july-2021/>, accessed 20 September 2021

ACLED (Armed Conflict Location and Event Data Project), Regional Overview: Middle East 24-30 April 2021, 5 May 2021, <https://acleddata.com/2021/05/05/regional-overview-middle-east24-30-april-2021/>, accessed 28 October 2021

ACLED (Armed Conflict Location and Event Data Project), Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) Codebook, October 2017, https://www.acleddata.com/wp-content/uploads/dlm_uploads/2017/10/ACLED_Codebook_2019FINAL_pbl.pdf, accessed 28 October 2021

ACLED (Armed Conflict Location and Event Data Project), Curated Data Files, Middle East (1 August 2020), <https://acleddata.com/download/2915/>, accessed 28 October 2021

ACLED (Armed Conflict Location and Event Data Project), Methodology overview, 10 April 2019, <https://acleddata.com/resources/methodology/>, accessed 28 October 2021

ACPS (Al-Ahram Center for Political and Strategic Studies), كردستان العراق.. ساحة تصعيد جديدة بين إسرائيل وإيران [KRI.. A new escalation space between Israel and Iran], 23 April 2021, www.ahram.org.eg, accessed 19 November 2021

ACTED, Rehabilitating infrastructures to help returnees build their life back in Mosul, 21 May 2021, [Rehabilitating infrastructures to help returnees build their life back in Mosul \(acted.org\)](http://acted.org), accessed 19 November 2021

AFP (Agence France-Press), 'Pyramid' of corruption pushes Iraq family to emigrate, 29 March 2021, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 19 November 2021

AFP (Agence France-Press), Iraq's heritage battered by desert sun, rain and state apathy, 9 May 2021, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 19 November 2021

AFP (Agence France-Press), Pandemic has silver lining for Iraq: food self-sufficiency, 14 July 2020, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 19 November 2021

AFP (Agence France-Press), Two children killed in blast targeting Iraq pipeline, 31 October 2021, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 17 November 2021

AFP (Agence France-Presse), Virus strikes another blow at religious tourism in Iraq, 27 February 2020, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 19 November 2021

AFP (Agence France-Presse), 'Worse than a jungle': the cartel controlling Iraqi borders, 29 March 2021, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 19 November 2021

AFP (Agence France-Presse), Iraqi anti-graft officer shot dead: police, 18 June 2021, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 15 November 2021

AFP (Agence France-Presse), Iraqis protest round-the-clock blackouts as mercury soars, 9 July 2021, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 12 November 2021

AFP (Agence France-Presse), Iraq's treasured amber rice crop devastated by drought, 3 July 2018, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 16 November 2021

AFP (Agence France-Presse), Near Abraham's Iraq birthplace, lone Christians put hope in Pope, 6 March 2021, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/><https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 16 November 2021

AFP (Agence France-Presse), Tribal Iraq: where petty squabbles turn lethal, 27 June 2021, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/><https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 16 November 2021

Agencia EFE, 4 Die in blast in Iraq's capital, 15 April 2021, <https://www.efe.com/efe/english/portada/4-die-in-blast-iraq-s-capital/50000260-4513142>, accessed 22 November 2021

Ahn, J., Campbell, M. and Knoetgen, P., The Politics of Security in Ninewa: Preventing an ISIS Resurgence in Northern Iraq, 7 May 2018, https://www.hks.harvard.edu/sites/default/files/degree_programs/MPP/files/Finalized_PAE_Ahn_Campbell_Knoetgen.pdf, accessed 4 November 2021

Ahval, Turkish military digs deeper into Iraqi Kurdistan, 18 May 2021, <https://ahvalnews.com/turkey-northern-iraq/turkish-military-digs-deeper-iraqi-kurdistan>, accessed 18 October 2021

Ahval, Turkish offensive in north Iraq extends beyond usual anti-PKK campaign – analysis, 22 July 2020, <https://ahvalnews.com/operation-claw-tiger/turkish-offensive-north-iraq-extends-beyond-usual-anti-pkk-campaign-analysts>, accessed 4 November 2021

AI (Amnesty International), Iraq: Fresh evidence that tens of thousands forced to flee Tuz Khurmatu amid indiscriminate attacks, lootings and arson, 24 November 2017, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/10/iraq-fresh-evidence-that-tens-of-thousands-forced-to-flee-tuz-khurmatu-amid-indiscriminate-attacks-lootings-and-arson/>, accessed 2 November 2021

Air Force Magazine, Coalition aircraft, Iraqi forces continue large offensive targeting ISIS, 24 March 2021, [Coalition Aircraft, Iraqi Forces Continue Large Offensive Targeting ISIS - Air Force Magazine](https://www.airforcemagazine.com/coalition-aircraft-iraqi-forces-continue-large-offensive-targeting-isis), accessed 10 October 2021

Al Bawaba, Roadside Bomb Targets US Military Convoy in Baghdad, 12 October 2020, <https://www.albawaba.com/news/roadside-bomb-targets-us-military-convoy-baghdad-1386116>, accessed 17 November 2021

Al Jazeera, 'There's no rain': Climate change threatens Iraq's Bedouins, 28 April 2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/4/28/no-rain-iraqs-bedouin-tribes-affected-by-climate-change>, accessed 17 November 2021

Al Jazeera, 'Caught in a geopolitical struggle': US-Iran tug of war in Iraq, 6 July 2021, ['Caught in a geopolitical struggle': US-Iran tug of war in Iraq | Conflict News | Al Jazeera](#), accessed 17 January 2022

Al Jazeera, Activist's killing triggers protests in Iraq's Karbala, 9 May 2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/5/9/activists-killing-triggers-protests-in-iraqs-karbala>, accessed 13 October 2021

Al Jazeera, Baghdad bombing: 35 killed in attack on packed Iraq market, 19 July 2021, [Baghdad bombing: 35 killed in attack on packed Iraq market | News | Al Jazeera](#), accessed 17 November 2021

Al Jazeera, Basra protests erupt as power cuts hit scorching Iraq, 8 July 2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/7/8/basra-protests-spread-a-power-cuts-hit-iraq-amid-scorching-heat>, accessed 20 September 2021

Al Jazeera, Confusion, violence in Iraq as al-Sadr pulls support for protests, 8 February 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/2/8/confusion-violence-in-iraq-as-al-sadr-pulls-support-for-protests>, accessed 17 November 2021

Al Jazeera, Deadly ISIL attack north of Baghdad sparks anger, 22 November 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/22/deadly-isil-attack-north-of-baghdad-sparks-anger>, accessed 2 November 2021

Al Jazeera, Fighting intensifies between Peshmerga and PKK in northern Iraq, 14 December 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/14/fighting-intensifies-between-peshmerga-and-pkk-in-northern-iraq>, accessed 4 November 2021

Al Jazeera, France's Total signs mega oil and gas deals with Iraq, 6 September 2021, <https://www.aljazeera.com/economy/2021/9/6/frances-total-signs-mega-oil-and-gas-deals-with-iraq>, accessed 20 September 2021

Al Jazeera, In Pictures: Thousands rally in Baghdad on protest anniversary, 25 October 2020, [In Pictures: Thousands rally in Baghdad on protest anniversary | Gallery News | Al Jazeera](#), accessed 18 January 2022

Al Jazeera, Iran-backed PMFs are destabilising Iraq's disputed regions, 8 May 2021, <https://www.aljazeera.com/opinions/2021/5/8/iran-backed-pmfs-are-destabilising-iraqs-disputed-regions>, accessed 21 October 2021

Al Jazeera, Iraq announces final results of October parliament election, 30 November 2021, [Iraq announces final results of October parliament election | Elections News | Al Jazeera](#), accessed 18 January 2022

Al Jazeera, Iraq denounces 'dangerous' US embassy pullout threat, 30 September 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/9/30/iraq-hopes-us-reconsiders-embassy-closure-warns-of-danger>, accessed 22 November 2021

Al Jazeera, Iraq forces in full control of Kirkuk province, 21 October 2017, <https://www.aljazeera.com/news/2017/10/21/iraq-forces-in-full-control-of-kirkuk-province/>, accessed 7 November 2021

Al Jazeera, Iraq protesters rally in Najaf after deadly clashes with Sadrists, 6 February 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/2/6/iraq-protesters-rally-in-najaf-after-deadly-clashes-with-sadrists>, accessed 7 November 2021

Al Jazeera, Iraq's Erbil airport targeted in drone attack: Kurdish officials, 11 September 2021, [Iraq's Erbil airport targeted in drone attack: Kurdish officials | Conflict News | Al Jazeera](#), accessed 18 January 2022

Al Jazeera, Iraq: Anti-government demonstrator killed in Basra protests, 6 November 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/6/iraq-activist-killed-as-security-forces-try-to-break-up-protest>, accessed 20 September 2021

Al Jazeera, Iraq: Scores killed in petrol station Hilla attack, 25 November 2016, <https://www.aljazeera.com/news/2016/11/25/iraq-scores-killed-in-petrol-station-hilla-attack>, accessed 20 October 2021

Al Jazeera, Iraqi protesters block major port near Basrah as unrest continues, 2 November 2019, <https://www.aljazeera.com/news/2019/11/2/iraqi-protesters-block-major-port-near-basra-as-unrest-continues>, accessed 20 September 2021

Al Jazeera, Iraqis rally for slain activist as Baghdad summons Western envoys, 9 December 2021, <https://www.aljazeera.com/news/2019/12/9/iraqis-rally-for-slain-activist-as-baghdad-summons-western-envoys>, accessed 13 October 2021

Al Jazeera, It is time for a system overhaul in Iraq's Kurdish region, 30 December 2020, <https://www.aljazeera.com/opinions/2020/12/30/it-is-time-for-an-overhaul-of-the-system-in-iraqs-kurdish-region>, accessed 22 October 2021

Al Jazeera, Kurd vs Kurd: Fears of full-scale war rise in northern Iraq, 2 December 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/2/kurd-vs-kurd-fears-of-full-scale-war-rise-in-northern-iraq>, accessed 4 November 2021

Al Jazeera, Outspoken father of missing activist killed in Iraq's south, 11 March 2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/3/11/outspoken-father-of-missing-activist-killed-in-iraqs-south>, accessed 2 November 2021

Al Jazeera, Police fire tear gas as Iraq protesters rally for a second day, 26 October 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/10/26/police-fire-tear-gas-as-iraq-protesters-rally-for-the-second-day>, accessed 14 October 2021

Al Jazeera, Pope to visit ancient city of Ur, 'the cradle of civilization', 5 March 2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/3/5/pope-to-visit-ancient-city-of-ur-the-cradle-of-civilization>, accessed 18 November 2021

Al Jazeera, Protesters set fire to Iraq parliament's regional office in Basra, 21 August 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/8/21/protesters-set-fire-to-iraq-parliaments-regional-office-in-basra>, accessed 20 September 2021

Al Jazeera, Protests against Iraq election results turn violent, 5 November 2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/5/iraq-protesters-take-to-the-streets-and-clash-with-police>, accessed 22 November 2021

Al Jazeera, Rocket attack causes fire at oil refinery in northern Iraq, 29 November 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/29/rocket-attack-causes-fire-at-oil-refinery-in-northern-iraq>, accessed 2 November 2021

Al Jazeera, Tensions flare as unidentified gunmen kill protesters in Baghdad, 8 December 2019, <https://www.aljazeera.com/news/2019/12/8/tensions-flare-as-unidentified-gunmen-kill-protesters-in-baghdad>, accessed 22 November 2021

Al Jazeera, US-led coalition troops withdraw from Iraq's Camp Taji base, 23 August 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/8/23/us-led-coalition-troops-withdraw-from-iraqs-camp-taji-base>, accessed 22 November 2021

Al Jazeera, Who is Mustafa al-Kadhimi, Iraq's new prime minister?, 7 May 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/5/7/who-is-mustafa-al-kadhimi-iraqs-new-prime-minister>, accessed 22 November 2021

Al Jazeera, خريطة انتشار القواعد العسكرية الأميركية بالعراق, تضم 5200 جندي.. [Including 5 200 Soldiers.. Map of Locations of US Military Bases in Iraq], 8 January 2020, <https://www.aljazeera.net/news/politics/2020/1/8/%D8%AE%D8%B1%D9%8A%D8%B7%D8%A9-%D8%A7%D9%86%D8%AA%D8%B4%D8%A7%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D9%82%D9%88%D8%A7%D8%B9%D8%AF-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B3%D9%83%D8%B1%D9%8A%D8%A9>, accessed 22 November 2021

Al Jazeera, 'Country has no future': Iraqi protester killed at Baghdad rally, 25 May 2021, ['Country has no future': Iraqi protester killed at Baghdad rally | News | Al Jazeera](#), accessed 24 November 2021

Al Jazeera, Activist's killings in Iraq's Karbala, 9 May 2021, [Activist's killing triggers protests in Iraq's Karbala | Human Rights News | Al Jazeera](#), accessed 24 November 2021

Al Jazeera, Attacks on US in Iraq becoming a dangerous cycle: Analysts, 8 July 2021, [Attacks on US in Iraq becoming a dangerous cycle: Analysts | Conflict News | Al Jazeera](#), accessed 20 September 2021

Al Jazeera, Deadly twin suicide attack hits central Baghdad, 21 January 2021, [Deadly twin suicide attack hits central Baghdad | News | Al Jazeera](#);

Al Jazeera, Fighting intensifies between Peshmerga and PKK in northern Iraq, 14 December 2020, [Fighting intensifies between Peshmerga and PKK in northern Iraq | Conflict News | Al Jazeera](#), accessed 14 November 2021

Al Jazeera, Iraq: Anbar's post-ISIL reconstruction spawns autonomy debate, 27 January 2021, [Iraq: Anbar's post-ISIL reconstruction spawns autonomy debate | Business and Economy News | Al Jazeera](#), accessed 13 September 2021

Al Jazeera, Iraq: Anbar's post-ISIL reconstruction spawns autonomy debate, 27 January 2021, [Iraq: Anbar's post-ISIL reconstruction spawns autonomy debate | Business and Economy News | Al Jazeera](#), accessed 24 September 2021

Al Jazeera, Iraq: IDPs say they are being threatened to leave camp, 1 February 2021, [Iraq: IDPs say they are being threatened to leave camp | Refugees News | Al Jazeera](#), accessed 13 September 2021

Al Jazeera, Iraq's PMF display tanks and weaponry in large anniversary parade, 26 June 2021, [Iraq's PMF display tanks and weaponry in large anniversary parade | Armed Groups News | Al Jazeera](#), accessed 13 September 2021

Al Jazeera, Iraqi parliament calls for expulsion of foreign troops, 5 January 2020, [Iraqi parliament calls for expulsion of foreign troops | Soleimani assassination News | Al Jazeera](#), accessed 24 November 2021

Al Jazeera, Iraqi protestors demand elections recount in Baghdad, 19 October 2021, [Iraqi protestors demand election recount in Baghdad | News | Al Jazeera](#), accessed 20 November

Al Jazeera, Iraqi Sunnis rally against Shia-led government, 02 February 2013, [Iraq Sunnis rally against Shia-led government | Middle East News | Al Jazeera](#), accessed 10 September 2021

Al Jazeera, Iraqis flee Mosul after fighters seize city, 11 June 2014, <https://www.aljazeera.com/news/2014/6/11/iraqis-flee-mosul-after-fighters-seize-city> Iraqis flee Mosul after fighters seize city | Middle East News | Al Jazeera, accessed 28 September 2021

Al Jazeera, Multiple rockets land at Iraq's Ain al-Assad airbase: officials, 3 March 2021, [Multiple rockets land at Iraq's Ain al-Asad airbase: Officials | Conflict News | Al Jazeera](#), accessed 20 September 2021

Al Jazeera, Where did Iran attack US forces in Iraq?, 8 January 2020, [Where did Iran attack US forces in Iraq? | Iraq News | Al Jazeera](#), accessed 13 September 2021

Al Mayadeen, Plot to Target Pilgrims in Iraq Foiled, 19 September 2021, <https://english.almayadeen.net/news/politics/plot-to-target-pilgrims-in-iraq-foiled>, accessed 20 October 2021

Alaadin, R., Brookings Institute, What will happen to Iraqi Shiite militias after one key leaders death?, 3 March 2020, [What will happen to Iraqi Shiite militias after one key leader's death? \(brookings.edu\)](#), accessed 24 November 2021

Alaadin, R., Brookings Institute, To save Iraq from economic collapse and ISIS, contain Iran's proxies, 17 February 2021, [To save Iraq from economic collapse and fight ISIS, contain Iran's proxies \(brookings.edu\)](#), accessed 24 November 2021

Al-Ain, داعش يستهدف حقل «خباز» النفطي بركوك [ISIL targets oil field 'Khabas' in Kirkuk], 9 December 2020, <https://al-ain.com/article/isis-targets-two-oil-wells-northern-iraq>, accessed 18 November 2021

Al-Ain, [About the Battle between the State and the Militias], 4 June 2021, [عن المعركة العراقية بين الدولة والمليشيات \(al-ain.com\)](#), accessed 17 November 2021

Al-Aqeedi, R., ISIS Attacks Rekindle Iraqi-Saudi Conflict, Newlines Institute, 1 February 2021, [ISIS Attacks Rekindle Iraqi-Saudi Conflict - Newlines Institute](#);

Al-Arabiya, At least 10 Iraqi protesters injured in clashes with security forces in Karbala, updated 20 May 2020, <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2020/01/13/At-least-10-Iraqi-protesters-injured-in-clashes-with-security-forces-in-Karbala>, accessed 12 October 2021

Al-Arabiya, Detained Kata'ib Hezbollah fighters burn US, Israeli flags upon release, 30 June 2020, <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2020/06/29/Detained-Kata-ib-Hezbollah-fighters-burn-US-flag-upon-release>, accessed 22 November 2021

Al-Arabiya, Iraq drug trafficker escapes police custody, accomplices pose as soldiers, 15 March 2021, <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2021/03/15/Iraq-drug-trafficker-makes-escapes-police-custody-accomplices-post-as-soldiers->, accessed 20 October 2021

Al-Arabiya, Murder of city official sparks anger over Iraq impunity, 11 August 2021, <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2021/08/11/Murder-of-city-official-sparks-anger-over-Iraq-impunity>, accessed 13 October 2021

Al-Arabiya, NATO will expand mission in Iraq to 4,000 personnel: Stoltenberg, 18 February 2021, [url NATO will expand mission in Iraq to 4,000 personnel: Stoltenberg | Al Arabiya English](#), accessed 12 November 2021

Al-Arabiya, Protesters block roads, bridges in Iraq's Basrah, announce general strike, 17 November 2019, <https://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2019/11/17/Protesters-block-roads-bridges-in-Iraq-s-Basra-announce-general-strike-1268>, accessed 20 September 2021

Al-Arabiya, Turkish army fire kills Iraqi Kurdish farmer in northern Iraq, says local official, 13 August 2021, <https://english.alarabiya.net/News/world/2021/08/13/Turkish-army-fire-kills-Iraqi-Kurdish-farmer-in-northern-Iraq-says-local-official>, accessed 4 November 2021

Al-Arabiya, العراق يفتح ثاني منافذه الحدودية مع السعودية [Iraq opens its second border crossing with Saudi Arabia], 30 September 2021, <https://www.alarabiya.net/aswaq/economy/2021/09/30/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D9%81%D8%AA%D8%AD-%D9%85%D9%86%D9%81%D8%B0-%D8%AC%D9%85%D9%8A%D9%85%D8%A9-%D8%A8%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AB%D9%86%D9%89-%D9%88%D9%87%D9%88-%D8%A7%D9%84%D8%AB%D8%A7%D9%86%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%B0%D9%8A->

[%D9%8A%D8%AA%D9%85-%D9%81%D8%AA%D8%AD%D9%87-%D9%85%D8%B9-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D8%B9%D9%88%D8%AF%D9%8A%D8%A9-%D8%A8%D8%B9%D8%AF-%D8%B9%D8%B1%D8%B9%D8%B1](#), accessed 17 November 2021

Al-Araby Al-Jadeed, العراق: عملية عسكرية لملاحقة بقايا «داعش» بمشاركة التحالف الدولي [Iraq: Military operation to chase down remnants of ISIL in cooperation with international coalition], 6 November 2021, <https://www.alaraby.co.uk/politics/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D8%B9%D9%85%D9%84%D9%8A%D8%A9-%D8%B9%D8%B3%D9%83%D8%B1%D9%8A%D8%A9-%D9%84%D9%85%D9%84%D8%A7%D8%AD%D9%82%D8%A9-%D8%A8%D9%82%D8%A7%D9%8A%D8%A7-%22%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4%22-%D8%A8%D9%85%D8%B4%D8%A7%D8%B1%D9%83%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%AD%D8%A7%D9%84%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%88%D9%84%D9%8A>, accessed 18 November 2021

Al-Bayan Center for Planning and Studies, The role of ethnicities, religions and sects in Iraq, [Map], 27 February 2021, <https://www.bayancenter.org/en/2021/02/2162/>, accessed 20 September 2021

Al-Hamid, R., ISIS in Iraq: weakened but agile, New Lines Institute, 18 May 2021, <https://newlinesinstitute.org/iraq/isis-in-iraq-weakened-but-agile/>, accessed 11 October 2021

Al-Hamoud, A., Iraqi Turkmen: The Controversy of Identity and Affiliation, FES (Friedrich-Ebert-Stiftung), August 2021, <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/amman/18225.pdf>, accessed 4 November 2021

Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: From Abandoned Villages to the Cities, Newlines Institute for Strategy and Policy, 5 May 2020, <https://newlinesinstitute.org/isis/isis-in-iraq-from-abandoned-villages-to-the-cities/>, accessed 20 September 2021

Al-Hashimi, H., ISIS in Iraq: The Challenge of Reintegrating 'ISIS Families', Center for Global Policy, 7 July 2020, <https://newlinesinstitute.org/isis/isis-in-iraq-the-challenge-of-reintegrating-isis-families/>, accessed 29 October 2021

Al-Hashimi, H., Newlines Institute for Strategy and Policy, ISIS 2020: New structures and leaders in Iraq revealed, 19 May 2020, url [ISIS 2020: New Structures and Leaders in Iraq Revealed - Newlines Institute](#), accessed 8 October 2021

Al-Hurra, العراق.. ثلاث غارات جوية «دمرة» تستهدف أوكلارا لتنظيم داعش في كركوك [Iraq – three destructive airstrikes target ISIL hideouts in Kirkuk], 22 September 2021, <https://www.alhurra.com/iraq/2021/09/22/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D8%AB%D9%84%D8%A7%D8%AB-%D8%BA%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D8%AC%D9%88%D9%8A%D8%A9-%D9%85%D8%AF%D9%85%D8%B1%D8%A9-%D8%AA%D8%B3%D8%AA%D9%87%D8%AF%D9%81-%D8%A3%D9%88%D9%83%D8%A7%D8%B1%D8%A7-%D9%84%D8%AA%D9%86%D8%B8%D9%8A%D9%85-%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83>, accessed 4 November 2021

Al-Hurra, تركيا تطلق عملية عسكرية في شمال العراق وإردوغان يوضح أهدافها [Turkey starts military operation in northern Iraq and Erdogan explains its goals], 24 April 2021, <https://www.alhurra.com/iraq/2021/04/24/%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A%D8%A7-%D8%AA%D8%B7%D9%84%D9%82-%D8%B9%D9%85%D9%84%D9%8A%D8%A9-%D8%B9%D8%B3%D9%83%D8%B1%D9%8A%D8%A9-%D9%81%D9%8A-%D8%B4%D9%85%D8%A7%D9%84-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D9%88%D8%A5%D8%B1%D8%AF%D9%88%D8%BA%D8%A7%D9%86-%D9%8A%D9%88%D8%B6%D8%AD-%D8%A3%D9%87%D8%AF%D8%A7%D9%81%D9%87%D8%A7>, accessed 4 November 2021

Al-Hurra, صور.. العتور على منصة الصواريخ التي استهدفت السفارة الأميركية في بغداد [Photos.. Launch platform of the missiles that targeted the U.S. Embassy in Baghdad was found], 22 February 2021, [صور.. العتور على منصة الصواريخ التي استهدفت السفارة الأميركية في بغداد \(alhurra.com\)](https://www.alhurra.com/iraq/2021/02/22/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D8%B9%D9%85%D9%84%D9%8A%D8%A9-%D8%B9%D8%B3%D9%83%D8%B1%D9%8A%D8%A9-%D9%81%D9%8A-%D8%B4%D9%85%D8%A7%D9%84-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D9%88%D8%A5%D8%B1%D8%AF%D9%88%D8%BA%D8%A7%D9%86-%D9%8A%D9%88%D8%B6%D8%AD-%D8%A3%D9%87%D8%AF%D8%A7%D9%81%D9%87%D8%A7), accessed 4 November 2021

Al-Hurra, العراق الأميركية بالولايات المتحدة.. تخفيض عدد القوات الأميركية بالعراق [In order to stop “endless wars”.. The U.S. reduces its forces in Iraq], 15 January 2021, [تخفيض عدد القوات الأميركية بالعراق | الحرية \(alhurra.com\)](https://www.alhurra.com), accessed 4 November 2021

Al-Hurra, وزير الدفاع العراقي يوجه تحذيرات غير مسبوقه لفصائل الحشد الشعبي [Iraqi defense minister issues unprecedented warning to PMF factions], 29 May 2021, [وزير الدفاع العراقي يوجه تحذيرات غير مسبوقه | الحرية \(alhurra.com\)](https://www.alhurra.com), accessed 4 November 2021

Ali, A., Security, Religion and Gender in Al-Anbar Province, Iraq: A focus group-based conflict analysis, May 2014, [Microsoft Word - Anbar Summary Ala.docx \(gwi-boell.de\)](https://www.gwi-boell.de), accessed 09 September 2021

Al-Jaffal, O. and Khalaf, S., Basra governorate: Local government crisis and conflict with the federal government, LSE (London School of Economics), 1 May 2021, http://eprints.lse.ac.uk/110478/2/Al_Jaffal_basra_locality_in_crisis_published_english.pdf, accessed 20 September 2021

Al-Jobour, A., The Popular Mobilization Forces in Iraq: Regional Dynamics and Local Visibilities, FES, March 2021, [17860.pdf \(fes.de\)](https://www.fes.de), accessed 18 November 2021

Alkhoury, F. and Shetye, A., The Ma'dān Tribes of Iraq: A case for Environmental Refugees, Columbia University (United States), Student Project, Spring 2021, https://centerforspatialresearch.github.io/conflict_urbanism_sp2021/2021/04/18/Alkhoury_Shetye.html, accessed 12 November 2021

Alkhudary, T. and Al-Shakeri, H., There can be no 'going back to normal' in Iraq, Al Jazeera, 25 November 2020, <https://www.aljazeera.com/opinions/2020/11/25/there-can-be-no-going-back-to-normal-in-iraq>, accessed 17 November 2021

Almashareq, Iraqi officials ramp up security measures to protect power lines, 18 August 2021, [Iraqi officials ramp up security measures to protect power lines \(almashareq.com\)](https://www.almashareq.com), accessed 17 September 2021

Al-Menasa, Arms Race: Iraqi tribes using heavy weapons in local conflicts, 7 September 2021, <https://www.al-menasa.net/en/2021/09/07/arms-race-iraqi-tribes-using-heavy-weapons-in-local-conflicts/>, accessed 18 November 2021

Al-Mirbad, [In Wasit a person killed 6 citizens and then committed suicide], 16 June 2021, <https://www.almirbad.com/detail/90149>, accessed 22 November 2021

Al-Monitor, Abbas Combat Division, an example of Iran-independent faction, 23 August 2019, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/08/iraq-pmu-abbas-combat-division.html#ixzz6W2qKJS00>, accessed 12 October 2021

Al-Monitor, Anbar tribes key to security, political backing ahead of Iraq's October vote, 22 April 2021, [Anbar tribes key to security, political backing ahead of Iraq's October vote - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2021/04/anbar-tribes-key-to-security-political-backing-ahead-of-iraqs-october-vote), accessed 14 December 2021

Al-Monitor, Are Iranian threats to escalate in Iraqi Kurdistan more hot air?, 22 September 2021, [Are Iranian threats to escalate in Iraqi Kurdistan more hot air? - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2021/09/are-iranian-threats-to-escalate-in-iraqi-kurdistan-more-hot-air), accessed 21 November 2021

Al-Monitor, Arrest of an Iraqi PMU commander puts militias on notice, 27 May 2021, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2021/05/arrest-iraqi-pmu-commander-puts-militias-notice>, accessed 13 October 2021

Al-Monitor, As Iraqi army retreats to borders, local police controls cities' security, 30 January 2019, <https://www.al-monitor.com/originals/2019/01/iraq-security-army-police.html>, accessed 20 October 2021

Al-Monitor, Assassination attempt against Iraqi PM sparks fear of 'return to chaos' , 7 November 2021, [Assassination attempt against Iraqi PM sparks fear of 'return to chaos' - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 24 November 2021

Al-Monitor, Baghdad, Erbil reached security, administrative agreement in Sinjar district, 13 October 2020, [Baghdad, Erbil reach security, administrative agreement on Sinjar district - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 5 October 2021

Al-Monitor, Baghdad's row with Ankara could benefit each side, 8 July 2020, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/07/turkey-iraq-syria-pkk-operation-baghdad-ankara-row-escalates.html#ixzz6TlqITavK>, accessed 4 November 2021

Al-Monitor, Basra church restored, but few Christians left to worship there, 7 August 2019, <https://www.al-monitor.com/originals/2019/08/basras-chaldean-church-renovated-but-seldom-visited.html>, accessed 20 September 2021

Al-Monitor, Can Iraqi government control corruption at border outlets, 10 July 2020, [Can Iraqi government control corruption at border outlets? - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), 17 November 2021

Al-Monitor, Deadly attacks stoke KDP-PKK tensions in Iraqi Kurdistan, 16 June 2021, [Deadly attacks stoke KDP-PKK tensions in Iraqi Kurdistan - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 6 October 2021

Al-Monitor, Deadly attacks stoke KDP-PKK tensions in Iraqi Kurdistan, 16 June 2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/06/deadly-attacks-stoke-kdp-pkk-tensions-iraqi-kurdistan>, accessed 19 October 2021

Al-Monitor, Dozens killed, injured in Iraq's Kurdistan protests as some consider leaving, 11 December 2020, <https://www.al-monitor.com/originals/2020/12/iraq-kurdistan-sulaymaniyah-protests-economy.html>, accessed 22 October 2021

Al-Monitor, Drug smuggling, abuse on the rise in Iraq, 4 November 2020, <https://www.al-monitor.com/originals/2020/11/iraq-security-drug-crystal-iran.html>, accessed 20 September 2021

Al-Monitor, Electrical towers again become targets in Iraq, 18 August 2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/08/electrical-towers-again-become-targets-iraq>, accessed 13 October 2021

Al-Monitor, Erdogan: Turkey on path to 'unstoppable power' in region, 10 July 2020, [Erdogan: Turkey on path to 'unstoppable power' in region - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 13 November 2021

Al-Monitor, Flurry of Sunni Triangle ops sparks questions over Islamic State, 15 March 2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/03/iraq-sunni-triangle-security-islamic-state.html>, accessed 2 November 2021

Al-Monitor, Intel: Unpaid salaries fuel protests in Iraqi Kurdistan, 16 August 2020, <https://www.al-monitor.com/originals/2020/08/iraq-kurdistan-krp-protests-barzani-kadhimi.html>, accessed 22 November 2021

Al-Monitor, Iran strikes Kurdish Iranian group in Iraqi territory, 3 August 2020, <https://www.al-monitor.com/originals/2020/08/iran-strikes-kurdish-group-iraq.html>, accessed 19 October 2021

Al-Monitor, Iran, Turkey have own plans for Iraq's strategic Sinjar, 13 November 2017, [Iran, Turkey have own plans for Iraq's strategic Sinjar - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 29 September 2021

Al-Monitor, Iran's shadow looms large over southeastern Iraqi Kurdistan, 21 September 2020, <https://www.al-monitor.com/originals/2020/09/iraq-iran-smuggling-kurdistan.html>, accessed 22 November 2021

Al-Monitor, Iranian security official tells Iraq to expel Iranian Kurdish groups, 13 September 2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/09/iranian-security-official-tells-iraq-expel-iranian-kurdish-groups>, accessed 25 October 2021

Al-Monitor, Iraq automates its customs service to reduce corruption at border crossings, 22 June 2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/06/iraq-automates-its-customs-service-reduce-corruption-border-crossings>, accessed 8 October 2021

Al-Monitor, Iraq cuts federal budget from the KRG, Kurds defy it as political, 4 May 2020, [Iraq cuts federal budget from KRG, Kurds defy it as political - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 21 November 2021

Al-Monitor, Iraq election results put militias between a rock and a hard place, 15 October 2021, [url Iraq's election results put militias between rock and hard place - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 18 November 2021

Al-Monitor, Iraq ramps up border security via tunnels, surveillance, 1 June 2021, [Iraq ramps up border security via tunnels, surveillance - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 4 October 2021

Al-Monitor, Iraq to launch investigations against killings of protestors, 24 May 2020, [Iraq to launch investigations against killing of protesters - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 18 November 2021

Al-Monitor, Iraq under pressure to open borders for Shiite pilgrims despite pandemic, 25 August 2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/08/iraq-under-pressure-open-borders-shiite-pilgrims-despite-pandemic>, accessed 11 October 2021

Al-Monitor, Iraq, Counter-IS coalition kill, capture Islamic State figures, 15 September 2020, [Iraq, counter-IS coalition kill, capture Islamic State figures - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 13 September 2021

Al-Monitor, Iraq, Saudi Arabia to reopen border crossings after 27 years, 18 August 2017, <https://www.al-monitor.com/originals/2017/08/iraq-saudi.html>, accessed 17 November 2021

Al-Monitor, Iraq's top Shiite cleric calls for voting in upcoming elections, 30 September 2021, [url Iraq's top Shiite cleric calls for voting in upcoming elections - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 18 November 2021

Al-Monitor, Iraq's western Anbar province getting back on its feet, eyeing autonomy, 20 October 2020, [Iraq's western Anbar province getting back on its feet, eyeing autonomy - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 24 September 2021

Al-Monitor, Iraqi judiciary releases PMU leader, citing lack of evidence, 10 June 2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/06/iraqi-judiciary-releases-pmu-leader-citing-lack-evidence>, accessed 13 October 2021

Al-Monitor, Iraqi port revenue surges as anti-corruption move bears fruit, 19 January 2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/01/iraq-basra-port-umm-qasr-corruption.html>, accessed 20 September 2021

Al-Monitor, Iraqi security forces raid militia headquarters, 26 June 2020, [Iraqi security forces raid militia headquarters - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 17 November 2021

Al-Monitor, Iraqi security forces to fill security vacuum that harbors Islamic State, 26 May 2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/05/iraqi-security-forces-fill-security-vacuum-harbors-islamic-state>, accessed 11 October 2021

Al-Monitor, Islamic State increases attacks in Iraq's Sunni areas, 1 December 2020, [Islamic State increases attacks in Iraq's Sunni areas - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 22 September 2021

Al-Monitor, Islamic State resurfaces with attacks in Iraq's Diyala province, 3 November 2020, <https://www.al-monitor.com/originals/2020/11/iraq-diyala-terrorism-isis-sectarianism.html>, accessed 19 October 2021

Al-Monitor, Islamic State uses hit-and-run tactics in Iraq, 11 July 2021, [Islamic State uses hit-and-run tactics in Iraq - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 17 September 2021

Al-Monitor, Massive Turkey-led logging in Iraqi Kurdistan causes outcry, 11 June 2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/06/massive-turkey-led-logging-iraqi-kurdistan-causes-outcry#ixzz7ERqXRqNU>, accessed 17 December 2021

Al-Monitor, Middle East Scholar Arzu Yilmaz says limits of Turkish military activity in Iraq are mostly set by Iran [Podcast episode 48], <https://www.al-monitor.com/podcasts/middle-east-scholar-arzu-yilmaz-says-limits-turkish-military-activity-iraq-are-mostly-set>, accessed 17 December 2021

Al-Monitor, Militants get death sentences, for killing two Iraqi journalists, 1 November 2021, [Militants get death sentences for killing two Iraqi journalists - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 18 November 2021

Al-Monitor, More than 2,000 US troops to leave in September, CENTCOM says, 9 September 2020, [More than 2,000 US troops to leave Iraq in September, CENTCOM says - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 24 November 2021

Al-Monitor, Sadr calls for majority government, 'Liquidation' of Iraqi militias, 18 November 2021, [Sadr calls for majority government, 'liquidation' of Iraqi militias - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 20 November 2021

Al-Monitor, Suspected Islamic State gunmen kill 11 at military post outside Baghdad, 9 November 2020, <https://www.al-monitor.com/originals/2020/11/iraq-isis-baghdad-attack-hashd.html>, accessed 22 November 2021

Al-Monitor, Tribal disputes flare in southern Iraq over water scarcity, 15 February 2018, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/02/water-security-iraq-tribal-conflicts.html>, accessed 2 November 2021

Al-Monitor, Turkey bombs Yazidi militias in Iraq, 21 January 2020, [url Turkey bombs Yazidi militia in Iraq affiliated with PKK - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 29 September 2021

Al-Monitor, Turkey escalates attacks against PKK rebels across northern Iraq, 10 February 2021, [Turkey escalates attacks against PKK rebels across northern Iraq - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 6 October 2021

Al-Monitor, Turkey targets Yazidi militia in Iraq over PKK links, 6 October 2020, [Turkey targets Yazidi militia in Iraq over PKK links - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](#), accessed 10 October 2021

Al-Monitor, Turkey to establish new military base in Iraqi Kurdistan, 30 April 2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/04/turkey-establish-new-military-base-iraqi-kurdistan>, accessed 14 December 2021

Al-Monitor, Turkish airstrikes claim Yazidi lives in Iraq's Sinjar, 18 August 2021, [Turkish airstrikes claim Yazidi lives in Iraq's Sinjar - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](https://www.al-monitor.com/originals/2021/08/turkish-airstrikes-claim-yazidi-lives-in-iraqs-sinjar), accessed 6 October 2021

Al-Monitor, Water crisis puts 12 million at risk in Syria, Iraq, aid groups say, 23 August 2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/08/water-crisis-puts-12-million-risk-syria-iraq-aid-groups-say>, accessed 5 October 2021

Al-Monitor, Why Tuz Khormato clashes were more than just local skirmishes, 5 April 2016, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/05/turkey-iraq-tuz-khormatu-new-sunni-shiite-front.html#ixzz6QwHzMco>, accessed 2 November 2021

Al-Monitor, Yazidis react to Sinjar accord amid growing KRG-PKK tensions in Iraq, 17 October 2020, [Yazidis react to Sinjar accord amid growing KRG-PKK tensions in Iraq - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](https://www.al-monitor.com/originals/2020/10/yazidis-react-to-sinjar-accord-amid-growing-krp-pkk-tensions-in-iraq), accessed 5 October 2021

Al-Monitor, Yazidis react to Sinjar accord amid growing KRG-PKK tensions in Iraq, 27 October 2020, [Yazidis react to Sinjar accord amid growing KRG-PKK tensions in Iraq - Al-Monitor: The Pulse of the Middle East](https://www.al-monitor.com/originals/2020/10/yazidis-react-to-sinjar-accord-amid-growing-krp-pkk-tensions-in-iraq), accessed 24 November 2021

Aloda, M., Heritage Buildings In Dhi Qar And Maysan, Observatory Patrimoine d'Orient, 17 September 2021, <https://patrimoinedorient.org/index.php/en/2021/09/17/heritage-buildings-in-dhi-qar-and-maysan/>, accessed 18 November 2021

Al-Qabas, العراق: عملية أمنية واسعة لملاحقة عناصر «داعش» في كركوك [Iraq: Widespread security operation to chase down ISIL members in Kirkuk], 19 May 2021, <https://alqabas.com/article/5849648-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D8%B9%D9%85%D9%84%D9%8A%D8%A9-%D8%A3%D9%85%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D9%88%D8%A7%D8%B3%D8%B9%D8%A9-%D9%84%D9%85%D9%84%D8%A7%D8%AD%9%82%D8%A9-%D8%B9%D9%86%D8%A7%D8%B5%D8%B1-%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83>, accessed 18 November 2021

Al-Quds Al-Arabi, (مقتل عنصرين من البيشمركة في كركوك في شمال العراق بهجوم لتنظيم الدولة-تغريدات) [Two Peshmerga killed in ISIL attack in Kirkuk - tweets], 30 October 2021, <https://www.alquds.co.uk/%D9%85%D9%82%D8%AA%D9%84-%D8%B9%D9%86%D8%B5%D8%B1%D9%8A%D9%86-%D9%85%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%A8%D9%8A%D8%B4%D9%85%D8%B1%D9%83%D8%A9-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83-%D9%81%D9%8A-%D8%B4%D9%85/>, accessed 16 November 2021

Al-Rai Media, 10] 10, «مفخخة» بمحافظة الأنبار العراقية injured in IED explosion in Iraqi Anbar governorate], 25 May 2021, [الرائية العراقية - الرأي 10](https://www.alraimedia.com/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D8%B9%D9%85%D9%84%D9%8A%D8%A9-%D8%A3%D9%85%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D9%88%D8%A7%D8%B3%D8%B9%D8%A9-%D9%84%D9%85%D9%84%D8%A7%D8%AD%9%82%D8%A9-%D8%B9%D9%86%D8%A7%D8%B5%D8%B1-%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83) (alraimedia.com), accessed 20 September 2021

Al-Rawi, M., East Baghdad Super-Giant Field Under a Populated Area, in: Geo ExPro, Vol. 13, No. 3, 2016, <https://www.geoexpro.com/articles/2016/07/east-baghdad-super-giant-field-under-a-populated-area>, accessed 22 November 2021

Alshamary, M., The pope goes to Najaf: The person and the institution of Sistani, The Brookings Institution, 4 March 2021, <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2021/03/04/the-pope-goes-to-najaf-the-person-and-the-institution-of-sistani/>, accessed 7 November 2021

Al-Sharq Al-Awsat, العراق: القوات العراقية تطلق عملية جديدة ضد «داعش» في كركوك [Iraqi forces start new operation against ISIL in Kirkuk], 14 May 2020, <https://aawsat.com/home/article/2282896/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D8%B9%D9%85%D9%84%D9%8A%D8%A9-%D8%A3%D9%85%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D9%88%D8%A7%D8%B3%D8%B9%D8%A9-%D9%84%D9%85%D9%84%D8%A7%D8%AD%9%82%D8%A9-%D8%B9%D9%86%D8%A7%D8%B5%D8%B1-%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83>

[84%D9%82%D9%88%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82%D9%8A%D8%A9-%D8%AA%D8%B7%D9%84%D9%82-%D8%B9%D9%85%D9%84%D9%8A%D8%A9-%D8%AC%D8%AF%D9%8A%D8%AF%D8%A9-%D8%B6%D8%AF-%C2%AB%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4%C2%BB-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83](https://www.alsharqiya.com/en/news/a-civilian-was-killed-and-another-injured-in-an-explosion-of-war-remnants-in-karbala), accessed 18 November 2021

Al-Sharqiya, A civilian was killed and another injured in an explosion of war remnants in Karbala, 16 June 2021, <https://www.alsharqiya.com/en/news/a-civilian-was-killed-and-another-injured-in-an-explosion-of-war-remnants-in-karbala>, accessed 15 October 2021

Al-Sharqiya, Gunmen assassinate Sheikh Abdel Nasser al-Tarfi in Maysan, 1 November 2020, <https://www.alsharqiya.com/en/WebNews/WebNewsDetails?newsUrl=gunmen-assassinate-sheikh-abdel-nasser-al-tarfi-in-maysan>, accessed 15 November 2021

Al-Sharqiya, Hossam Al-Abedi survived the assassination attempt west of Al-Diwaniyah, 28 November 2020, <https://www.alsharqiya.com/en/news/hossam-al-abedi-survived-the-assassination-attempt-west-of-al-diwaniyah>, accessed 2 November 2021

Al-Sharqiya, Targeting 3 activists in Dhi Qar with bombs and armed attacks, 21 February 2021, <https://alsharqiya.com/en/news/targeting-3-activists-in-dhi-qar-with-bombs-and-armed-attacks>, accessed 18 November 2021

Al-Sharqiya, Two towers north of Karbala were damaged by an explosive device explosion, 19 August 2021, <https://www.alsharqiya.com/en/news/two-towers-north-of-karbala-were-damaged-by-an-explosive-device-explosion>, accessed 14 October 2021

Al-Sharqiya, Violent armed clan conflict erupts in Al-Akaika district, Dhi Qar governorate, 19 October 2021, <https://alsharqiya.com/en/news/violent-armed-clan-conflict-erupts-in-al-akaika-district-dhi-qar-governorate>, accessed 18 November 2021

Al-Sharqiya, Worsening electricity: Protesters in Maysan block the Baghdad road, 5 July 2021, <https://www.alsharqiya.com/en/news/worsening-electricity-protesters-in-maysan-block-the-baghdad-road>, accessed 20 October 2021

Al-Sumaria TV, Two protesters killed, 60 injured in three Iraqi provinces, 27 October 2020, translated by: BBC Monitoring, available by subscription at: <https://monitoring.bbc.co.uk/>, accessed 14 October 2021

Al-Sumaria TV, تعرف على نسبة الفقر في المحافظات العراقية [Get Familiar with the Poverty Rates in Iraqi Governorates], 16 February 2020, <https://www.alsumaria.tv/news/%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF/334607/%D8%AA%D8%B9%D8%B1%D9%81-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D9%86%D8%B3%D8%A8%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%81%D9%82%D8%B1-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AD%D8%A7%D9%81%D8%B8%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82%D9%8A%D8%A9>, accessed 2 November 2021

Al-Sumaria TV, مقتل وإصابة ثلاثة اشخاص بانفجار لغم شرقي ميسان [Three people were killed and injured in a mine explosion east of Maysan], 2 January 2021, <https://www.alsumaria.tv/news/%D8%A3%D9%85%D9%86/368569/%D9%85%D9%82%D8%AA%D9%84-%D9%88%D8%A5%D8%B5%D8%A7%D8%A8%D8%A9-%D8%AB%D9%84%D8%A7%D8%AB%D8%A9-%D8%A7%D8%B4%D8%AE%D8%A7%D8%B5-%D8%A8%D8%A7%D9%86%D9%81%D8%AC%D8%A7%D8%B1-%D9%84%D8%BA%D9%85-%D8%B4%D8%B1%D9%82%D9%8A-%D9%85%D9%8A%D8%B3%D8%A7%D9%86>, accessed 2 November 2021

Al-Sumaria, إصابة مدني بانفجار استهدف محلاً لبيع «المشروبات الكحولية» وسط بغداد [One civilian injured in an IED attack that targeted a liquor store in Baghdad Centre], 17 January 2021, [إصابة مدني بانفجار استهدف محلاً لبيع «المشروبات الكحولية» وسط بغداد | أمن \(alsumaria.tv\)](https://www.alsumaria.tv), accessed 2 November 2021

Al-Sumaria, الهجرة تعلن عودة أكثر من ثلاثة آلاف نازح طوعياً إلى مناطقهم في نينوى [Ministry of Migration announces the voluntary return of more than 3 000 IDPs to their areas of origin in Ninewa], 9 January 2021, alsumaria.tv, accessed 2 November 2021

Al-Sumaria, انفجار مسيطر عليه قرب محل مشروبات كحولية في تكريت [Controlled detonation of an IED near a liquor shop in Tikrit], 14 January 2021, [انفجار مسيطر عليه قرب محل مشروبات كحولية في تكريت | أمن](http://alsumaria.tv) (alsumaria.tv), accessed 2 November 2021

Al-Taakhi Press, وزارة البشمركة تنشر قوات في جبل متين شمال دهوك [Ministry of Peshmerga Affairs Deploys Forces in the Matin Mountain to the North of Dohuk], 9 July 2020, <http://altaakhipress.com/viewart.php?art=128552>, accessed 4 November 2021

Altai Consulting, Economic relief, recovery, and resilience - Assessment for Southern Iraq, International Labour Organization, 14 June 2021, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---arabstates/---ro-beirut/documents/publication/wcms_802486.pdf, accessed 17 November 2021

Al-Tamimi, A. J., Hashd Brigade Numbers Index, Aymenn Jawad Al-Tamimi's Blog [Blog], 31 October 2017, <http://www.aymennjawad.org/2017/10/hashd-brigade-numbers-index>, accessed 17 November 2021

Altayar, Daesh attacks Salah al-Din power plant in Iraq, 28 June 2021, [Daesh attacks Salah-al-Dim power plant in Iraq | Atalayar - Las claves del mundo en tus manos](http://www.alatayyar.com), accessed 24 November 2021

American University of Kurdistan, Life in Dohuk, n.d., <https://auk.edu.krd/about/life-in-duhok/>, accessed 17 November 2021

Amwaj Media, Tribal disputes cripple Iraq's oil-rich Basra, 27 March 2021, <https://amwaj.media/en/article/iq-article-basra-s-clash-of-clans-the-rule-of-clans-in-southern-iraq>, accessed 20 September 2021

Amwaj Media, Iraqi Kurdistan at crossroads as elections reshape political balance, 5 November 2021, [url Iraqi Kurdistan at crossroads as elections reshape political balance | Amwaj.media](http://www.amwaj.media), accessed 21 November 2021

Amwaj Media, IRGC steps up pressure on Iranian Kurdish groups in northern Iraq, 11 November 2021, [IRGC steps up pressure on Iranian Kurdish groups in northern Iraq | Amwaj.media](http://www.amwaj.media), accessed 21 November 2021

AP (Associated Press), In Iraq, elections fraud claims fuel uncertainty, divisions, 3 November 2021, [url In Iraq, election fraud claims fuel uncertainty, divisions \(apnews.com\)](http://www.apnews.com), accessed 18 November 2021

AP (Associated Press), Diplomats: Roadside bombing targets British convoy in Iraq, 15 September 2020, <https://apnews.com/article/embassies-baghdad-bombings-iraq-archive-69255092fd16375602f6dd68a67a6c74>, accessed 22 November 2021

AP (Associated Press), In Iraq a father faces militia power as he seeks missing son, 2 October 2020, <https://apnews.com/article/virus-outbreak-iraq-iran-archive-3584dcf607d745d4936bc3e4dd4fe030>, accessed 21 October 2021

AP (Associated Press), Iraqi police replacing army in volatile Baghdad neighborhood, 7 October 2019, <https://apnews.com/article/middle-east-ap-top-news-baghdad-police-international-news-40d69a368d75497e82ac872e14c1b8e7>, accessed 22 November 2021

AP (Associated Press), Iraqis flee border areas as Turkey strikes Kurdish militants, 22 June 2020, <https://apnews.com/f1da0790ff387806cbf3b2f21f8d9369>, accessed 4 November 2021

AP (Associated Press), Shattered by war, Sunni Arabs despair over future in Iraq, 10 September 2017, <https://apnews.com/article/middle-east-ap-top-news-religion-iraq-international-news-2958812d8e3444feb02464b473d676b5>, accessed 2 November 2021

AP (Associated Press), US kills Iran's most powerful general in Baghdad airstrike, 3 January 2020, <https://apnews.com/article/ap-top-news-tehran-international-news-iraq-ali-khamenei-5597ff0f046a67805cc233d5933a53ed>, accessed 22 November 2021

AP (Associated Press), Iraqis slowly rebuild Mosul, with little aid from government, 9 December 2020, [Iraqis slowly rebuild Mosul, with little aid from government | AP News](#), accessed 22 November 2021

AP (Associated Press), Rights group sound alarm on jumps in activists killings, 20 August 2020, [Rights groups sound alarm on jump in Iraqi activist killings | AP News](#), accessed 24 November 2021

Arab America, Kirkuk: The Iraqi City of Black Gold, 17. March 2021, <https://www.arabamerica.com/kirkuk-the-iraqi-city-of-black-gold/>, accessed 18 October 2021

Arab Center Washington DC, Mustafa al-Kadhimi's Iraq: Challenges and prospects, 2 November 2020, [Mustafa al-Kadhimi's Iraq: Challenges and Prospects \(arabcenterdc.org\)](#), accessed 15 November 2021

Arab Gulf States Institute in Washington (The) (AGSIW), End of combat mission in Iraq: Brave new world or just a rebrand, 3 August 2021, [AGSIW | End of Combat Mission in Iraq: Brave New World or Just a Rebrand?](#), accessed 24 November 2021

Arab News, Gunmen in Iraq assassinate mayor of Karbala, 10 August 2021, <https://www.arabnews.com/node/1909011/middle-east>, accessed 18 October 2021

Arab News, Iraq 'shrine factions' look to peel away from Hashd, 13 December 2020, <https://www.arabnews.com/node/1776446/middle-east>, accessed 7 November 2021

Arab News, Iraq launches operation against Daesh after policeman killed in Kirkuk, 28 June 2021, <https://www.arabnews.com/node/1884626/middle-east>, accessed 18 November 2021

Arab News, Iraqi activist's killing sparks protests against impunity, 9 May 2021, <https://arab.news/gbqh7>, accessed 13 October 2021

Arab News, Masked men attack protesters in Iraq's Karbala, killing 18, 29 October 2019, <https://www.arabnews.com/node/1576031/middle-east>, accessed 12 October 2021

Arab News, Militants attack two oil wells in northern Iraq, production unaffected, 17 April 2021, <https://www.arabnews.com/node/1844326/business-economy>, accessed 18 November 2021

Arab News, Protester killed in southern Iraq as tensions flare again, 6 November 2020, <https://www.arabnews.com/node/1759351/middle-east>, accessed 20 September 2021

Arab Weekly (The), Deaths sparks new protests in Nasiriyah, 14 January 2021, [Deaths spark new protests in Nasiriyah | Azhar Al-Rubaie | AW \(thearabweekly.com\)](#), accessed 9 November 2021

Arab Weekly (The), Hashed supporters begin sit-in to protest Iraq election results, 20 October 2021, [Hashed supporters begin sit-in to protest Iraq election results | AW \(thearabweekly.com\)](#), accessed 24 November 2021

Arab Weekly (The), Iran's message behind the drone attack on Kadhimi, 9 November 2021, [Iran's message behind the drone attack on Kadhimi | Khairallah Khairallah | AW \(thearabweekly.com\)](#)

Arab Weekly (The), Kadhimi embodies Iraqis' hope for change even if challenges abound, 11 May 2020, [Khadhimi embodies Iraqis' hope for change even if challenges abound](https://theArabweekly.com/kadhimi-embodies-iraqis-hope-for-change-even-if-challenges-abound) || AW (theArabweekly.com), accessed 17 November 2021

Arab Weekly (The), Redistricting at the heart of Iraq's 2021 legislative contest, 9 September 2020, [Redistricting at the heart of Iraq's 2021 legislative contest](https://theArabweekly.com/redistricting-at-the-heart-of-iraqs-2021-legislative-contest) || AW (theArabweekly.com), accessed 15 November 2021

Arab Weekly (The) (AW), Erbil rocket attacks send Iranian threatening message, 2 October 2020, <https://theArabweekly.com/erbil-rocket-attacks-send-iranian-threatening-message>, accessed 21 October 2021

Arab Weekly (The) (AW), Female Iraqi activist gunned down as US-connected activists targeted, 20 August 2020, <https://theArabweekly.com/female-iraqi-activist-gunned-down-us-connected-activists-targeted>, accessed 22 September 2021

Arab Weekly (The) (AW), Gunmen kill anti-graft officer in Iraq, in challenge to government, 19 June 2021, <https://theArabweekly.com/gunmen-kill-anti-graft-officer-iraq-challenge-government>, accessed 15 November 2021

Arab Weekly (The) (AW), Hundreds protest over power, water cuts across Iraq, 2 July 2021, <https://theArabweekly.com/hundreds-protest-over-power-water-cuts-across-iraq>, accessed 20 September 2021

Arab Weekly (The) (AW), Iran urges Iraq to expel Iranian rebels from Kurdish region, 11 August 2021, <https://theArabweekly.com/iran-urges-iraq-expel-iranian-rebels-kurdish-region>, accessed 20 October 2021

Arab Weekly (The) (AW), Iraq enforces border positions to prevent Turkish advance, 5 July 2020, <https://theArabweekly.com/iraq-enforces-border-positions-prevent-turkish-advance>, accessed 2 November 2021

Arab Weekly (The) (AW), Karbala's pilgrimage between spiritual rites and pro-Iranian exploitation, 8 October 2020, <https://theArabweekly.com/karbala-s-pilgrimage-between-spiritual-rites-and-pro-iranian-exploitation>, accessed 13 October 2021

Arab Weekly (The) (AW), Shia pilgrims throng to Karbala under shadow of pandemic, 20 August 2021, <https://theArabweekly.com/shia-pilgrims-throng-karbala-under-shadow-pandemic>, accessed 11 October 2021

Arab Weekly (The) (AW), Unrest spreads to Iraqi Kurdistan over socioeconomic woes. 25 August 2020, <https://theArabweekly.com/unrest-spreads-iraqi-kurdistan-over-socioeconomic-woes>, accessed 22 October 2021

Arab Weekly (The) (AW), Violent clashes mar Shia pilgrimage in Iraq, 7 October 2020, <https://theArabweekly.com/violent-clashes-mar-shia-pilgrimage-iraq>, accessed 18 October 2021

ARK, For Iraqi IDPs, no choice but to return, 1 February 2021, [For Iraqi IDPs, no choice but to return](https://www.ark.org.uk/news/for-iraqi-idps-no-choice-but-to-return) — ARK, accessed 18 October 2021

Asfura-Heim, P., "No security without us": Tribes and tribalism in al-Anbar province Iraq, CNA, June 2014, ["No Security Without Us": Tribes and Tribalism in Al Anbar Province, Iraq \(U\) \(cna.org\)](https://www.cna.org/No-Security-Without-Us-Tribes-and-Tribalism-in-Al-Anbar-Province-Iraq), accessed 09 September 2021

Asharq Al-Awsat, Baghdad, Washington: Raid on Kataib Hezbollah HQ was Strictly Iraqi, 29 June 2020, <https://english.aawsat.com/home/article/2360631/baghdad-washington-raid-kataib-hezbollah-hq-was-strictly-iraqi>, accessed 22 November 2021

- Asharq Al-Awsat, Iraq Announces New Investment in Nasiriyah, Gharraf Gas Fields, 19 September 2021, <https://english.aawsat.com/home/article/3197591/iraq-announces-new-investment-nasiriyah-gharraf-gas-fields>, accessed 18 November 2021
- Asharq Al-Awsat, Iraq Crude Stuck at Field for Third Day as Protests Cut Roads, 7 November 2019, <https://english.aawsat.com/home/article/1980786/iraq-crude-stuck-field-third-day-protests-cut-roads>, accessed 2 November 2021
- Asharq Al-Awsat, Iraqi army launches 4th phase in Iraqi Heroes Operations, 12 July 2020, [Iraqi Army Launches 4th Phase of Iraqi Heroes Operation | Asharq AL-awsat \(aawsat.com\)](https://www.aawsat.com/iraqi-army-launches-4th-phase-of-iraqi-heroes-operation), accessed 24 November 2021
- Ashwarya, S., Iraq's Power Sector: Problems and Prospects, 13 January 2020, GJIA (Georgetown Journal of International Affairs), <https://gjia.georgetown.edu/2020/01/13/iraqs-power-sector-problems-and-prospects/>, accessed 12 November 2021
- ASW, About Arab Center Washington DC, n. d., [About - Research Organization | Arab Center Washington DC \(arabcenterdc.org\)](https://www.arabcenterdc.org/), accessed 2 November 2021
- ASW, Iraq's Complicated and Challenging Security Situation, 16 March 2021, [Iraq's Complicated and Challenging Security Situation \(arabcenterdc.org\)](https://www.arabcenterdc.org/iraqs-complicated-and-challenging-security-situation), accessed 2 November 2021
- Atlantic Council, Experts react: Assassination attempt on Iraq's prime minister, 8 November 2021, [Experts React: Assassination attempt on Iraq's prime minister - Atlantic Council](https://www.atlanticcouncil.org/experts-react-assassination-attempt-on-iraqs-prime-minister), accessed 24 November 2021
- Atlantic Council, The Sinjar agreement is a good idea, but is it a dead end ?, 1 April 2021, [The Sinjar agreement has good ideas, but is it a dead end? - Atlantic Council](https://www.atlanticcouncil.org/the-sinjar-agreement-is-a-good-idea-but-is-it-a-dead-end), accessed 5 October 2021
- Atlantic, (The), The World Paid Attention to the Wrong Iraqi Protests, 7 January 2020, <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2020/01/iraqs-real-protesters-are-caught-in-the-middle/604537/>, accessed 22 November 2021
- Australia, DFAT (Department of Foreign Affairs and Trade), Country Information Report – Iraq, 9 October 2018, available at: <https://www.ecoi.net/en/file/local/2015642/country-information-report-iraq.pdf>, accessed 2 November 2021
- Aydoğan, B. and Alaca, M., A Family Affair: Rifts in the Talabani Family Highlight the Kurdistan Region of Iraq's Political Weaknesses, The Washington Institute for Near East Policy, 25 August 2021, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/family-affair-rifts-talabani-family-highlight-kurdistan-region-iraqs-political>, accessed 25 October 2021
- Aydoğan, B., The Iraqi Kurds' Destructive Infighting: Causes and Consequences, LSE (London School of Economics) [Blog], 15 April 2020, <https://blogs.lse.ac.uk/mec/2020/04/15/the-iraqi-kurds-destructive-infighting-causes-and-consequences/>, accessed 22 November 2021
- Aziz, S. and Cottey, A., The Iraqi Kurdish Peshmerga: military reform and nation-building in a divided polity, in: Defence Studies, Vol 21, No. 2, 15 February 2021, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14702436.2021.1888644?needAccess=true>, accessed 4 November 2021
- Badawi, T., The Popular Mobilisation Units as a Relief Agency: Can the Coronavirus Pandemic Accelerate Institutional Transformation?, in: Middle East Directions, Issue 2020/24, June 2020, https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/67433/PB_2020_24_MED.pdf?sequence=1&isAllowed=y, accessed 13 October 2021
- Baghdad Today, استشهاد وإصابة ثلاثة أشخاص بكمين لداعش في قضاء كفري [Death and injury of three people in ISIL trap in Kifri district], 21 September 2021, <https://baghdadtoday.news/news/165732/%D8>

[%A7%D8%B3%D8%AA%D8%B4%D9%87%D8%A7%D8%AF-%D9%88%D8%A5%D8%B5%D8%A7%D8%A8%D8%A9-%D8%AB%D9%84%D8%A7%D8%AB%D8%A9-%D8%A7%D8%B4%D8%AE,](#) accessed 25 November 2021

Baghdad Today, «السليمانية تحت النيران».. الطيران التركي يجدد قصف الأراضي العراقية [‘Sulaymaniyah under fire’ .. Turkish warplanes renew airstrikes on Iraqi ground], 15 October 2021, <https://baghdadtoday.news/news/168277/%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%84%D9%8A%D9%85%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D8%AA%D8%AD%D8e%AA-%D8%A7%D9%84%D9%86%D9%8A%D8%B1%D8%A7%D9%86-%D8%A7>, accessed 22 November 2021

Baghdad Today, الطائرات الحربية التركية تقصف جبل «أسوس» في السليمانية [Turkish warplanes attack Mount Asos in Sulaymaniyah], 8 May 2021, <https://baghdadtoday.news/news/153186/%D8%A7%D9%84%D8%B7%D8%A7%D8%A6%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D8%B1%D8%A8%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A%D8%A9>, accessed 22 November 2021

Baghdad Today, الطيران التركي يقصف منطقة زراعية في السليمانية [Turkish warplanes attack agricultural land in Sulaymaniyah], 2 February 2020, <https://baghdadtoday.news/news/144463/%D8%A7%D9%84%D8%B7%D9%8A%D8%B1%D8%A7%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A-%D9%8A%D9%82%D8%B5%D9%81-%D9%85%D9%86%D8%B7%D9%82>, accessed 22 November 2021

Baghdad Today, طائرات تركية تقصف قرية في قضاء العمادية بدھوك [Turkish warplanes bomb village in Amedi district in Dohuk], 29 September 2021, <https://baghdadtoday.news/news/133279/%D8%B7%D8%A7%D8%A6%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A%D8%A9-%D8%AA%D9%82%D8%B5%D9%81-%D9%82%D8%B1%D9%8A%D8%A9-%D9%81>, accessed 4 November 2021

Baghdad Today, قصف تركي يستهدف قضاء جمجمال بمحافظة السليمانية [Turkish airstrike targets Chamchamal district in Sulaymaniyah governorate], 4 October 2021; <https://baghdadtoday.news/news/167101/%D9%82%D8%B5%D9%81-%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A-%D9%8A%D8%B3%D8%AA%D9%87%D8%AF%D9%81-%D9%82%D8%B6%D8%A7%D8%A1-%D8%AC%D9%85%D8%AC>, accessed 22 November 2021

Baghdad Today, مسؤول في الحشد الشعبي ينفي تشكيل حشد كردي في كركوك [PMU official denies formation of Kurdish PMU in Kirkuk], 15 December 2020, <https://baghdadtoday.news/news/140001/%D9%85%D8%B3%D8%A4%D9%88%D9%84-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D8%B4%D8%AF-%D8%A7%D9%84%D8%B4%D8%B9%D8%A8%D9%8A-%D9%8A%D9%86>, accessed 4 November 2021

Baghdad Today, مسؤول محلي في العمادية يعلن مقتل احد عناصر البيشمركة بهجوم للعمال الكردستاني [Local Official in Amedi announces killing of Peshmerga fighter in PKK attack], 4 November 2020, <https://baghdadtoday.news/news/136503/%D9%85%D8%B3%D8%A4%D9%88%D9%84-%D9%85%D8%AD%D9%84%D9%8A-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D9%85%D8%A7%D8%AF%D9%8A%D8%A9-%D9%8A>, accessed 4 November 2021

Baghdad Today, مسؤول محلي تهجير سكان 13 قرية جراء القصف التركي بقضاء العمادية في دھوك [Local Official: Residents of 13 villages displaced due to Turkish shelling in Amedi district in Dohuk], 5 May 2021, <https://baghdadtoday.news/news/152950/%D9%85%D8%B3%D8%A4%D9%88%D9%84-%D9%85%D8%AD%D9%84%D9%8A-%D8%AA%D9%87%D8%AC%D9%8A%D8%B1-%D8%B3%D9%83%D8%A7%D9%86-13>, accessed 4 November 2021

Bakawan, A., Email to DIDR (OFPRA), 10 December 2018, cited in: EASO, Country of Origin Information Report, Iraq, Security situation, October 2020, https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/10_2020_EASO_COI_Report_Iraq_Security_situation.pdf, accessed 4 November 2021

Bakr, M. J., The War at Home: The Need for Internal Security Sector Reform in Iraqi Kurdistan, MEI (Middle East Institute), July 2021, <https://www.mei.edu/sites/default/files/2021-06/The%20>

[War%20at%20Home%20-%20The%20Need%20for%20Internal%20Security%20Sector%20Reform%20in%20Iraqi%20Kurdistan.pdf](#), accessed 18 October 2021

Basnews, Bomb blast kills nine people in Sinjar, 17 January 2021, [Bomb Blast Kills Nine People in Sinjar \(basnews.com\)](#), accessed 4 October 2021

Basnews, Clashes Erupt Among Tribes in Baghdad, Maysan, Muthanna, 12 April 2021, https://www.basnews.com/en/babat/681446?_cf_chl_jschl_tk_=CmcWyz7bERUZJZWu_mJCVSB8m6FduyXo6m.FYvbWNGE-1636110637-0-gaNycGzNByU, accessed 17 November 2021

Basnews, Crops set on fire in disputed Kurdish village, 18 May 2021, https://www.basnews.com/en/babat/689372?_cf_chl_jschl_tk_=pmd_uNyA8GW7.fdn09cwN73l.tyMlbTql4CvqrGd8fdQVl4-1634623416-0-gqNtZGzNAhCjcnBszQj9, accessed 19 October 2021

Basnews, Diyala: IS militants set farms on fire as harvesting season approaches, 6 May 2021, https://www.basnews.com/en/babat/687113?_cf_chl_jschl_tk_=pmd_PowJQkgdcj6FV4ApCisQQzYVagyw1N_vpFCI7YeoQZM-1634554252-0-gqNtZGzNAhCjcnBszQkR, accessed 19 October 2021

Basnews, Drone Strikes Target Villages in Sulaymaniyah, 24 August 2021, <https://www.basnews.com/en/babat/708797>, accessed 22 November 2021

Basnews, Hashd al-Shaabi Clashes with Karbala Police, Wounding Six, 28 September 2021, https://www.basnews.com/en/babat/714992?_cf_chl_jschl_tk_=pmd_ZMY3dYiGXfSvC6wZtVv4EbgEQuOrnmGq3yG5VLM7bo-1634129778-0-gqNtZGzNAfujcnBszQi9, accessed 13 October 2021

Basnews, Iran Bombards Kurdistan Border Areas Again, 13 September 2021, https://www.basnews.com/en/babat/712174?_cf_chl_jschl_tk_=pmd_NzxTB3tMNFcmMjN03DQPE5Uckp9arcyEAU8FpyW0_bc-1635449900-0-gqNtZGzNAhCjcnBszQj9, accessed 28 October 2021

Basnews, Iraqi Forces Thwart Triple Attack on Shia Pilgrims in Babel, 19 September 2021, https://www.basnews.com/en/babat/713166?_cf_chl_jschl_tk_=pmd_VPJ8Jhr3zWKTOZP0Tf24eUn.GnRBEFWakvyll9HdwOs-1634221929-0-gqNtZGzNAhCjcnBszQjR, accessed 20 October 2021

Basnews, IS Temporarily Seizes Control of Kirkuk-Baghdad Road, 15 September 2019, <https://www.basnews.com/en/babat/546448>, accessed 24 November 2021

Basnews, Kirkuk: Village of Kakai Minorities Comes under Attack, 20. September 2020, https://www.basnews.com/en/babat/635358?_cf_chl_jschl_tk_=pmd_NX68xZ272aW_BNpBC8Ah0T6EUFuMT6uvNTZuyNL5v4-1634571536-0-gqNtZGzNAfujcnBszQhR, accessed 18 October 2021

Basnews, Multiple terrorist attacks reported in Iraq in 24 hours, 30 August 2021, <https://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi03uaVqrXzAhVwo4sKHRMxBA0QFnoECAIQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.basnews.com%2Fen%2Fbabat%2F709987&usq=AOvVaw347u81tTj-9qtFjo2sTczW>, accessed 6 October 2021

Basnews, Over 10 Protesters Injured in Iraq's Babil, 18 March 2021, https://www.basnews.com/en/babat/676749?_cf_chl_jschl_tk_=pmd_g9ichBD0TI0o1lqSiX38QAY41AMZM3R.qD7.FL5_LU-1634584960-0-gqNtZGzNAhCjcnBszQI9, accessed 20 October 2021

Basnews, Security Vacuum in Disputed Areas Cause of Continued Drone Attacks on Erbil: Governor, 12 September 2021, https://www.basnews.com/en/babat/712092?_cf_chl_jschl

[tk__=pmd_571QqE9qO7rTPWArdhqZIDzlemnkJrHj.ilxCTvrO4s-1635253634-0-gqNtZGzNAhCjcnBszQj9](https://www.basnews.com/en/babat/716125), accessed 22 November 2021

Basnews, Turkey Claims it “Neutralized” Four PKK Fighters in Kurdistan, 5 October 2021, <https://www.basnews.com/en/babat/716125>, accessed 22 November 2021

Basnews, Turkey Claims It Destroyed 28 PKK Positions in Kurdistan Region Border Areas, 24 August 2021, <https://www.basnews.com/en/babat/708836>, accessed 22 November 2021

Basnews, Unhappy about Election Results, Protesters Block Baghdad-Kirkuk Highway, 18 October 2021, <https://www.basnews.com/en/babat/718562>, accessed 17 November 2021

Basnews, رئيس غرفة تجارة وصناعة دهوك : الحركة التجارية بدأت تستعيد عافيتها [Head of Dohuk Chamber of Commerce and Industry: Economy is starting to recover], 22 August 2020, https://www.basnews.com/ar/babat/628088?_cf_chl_jschl_tk__=pmd_8ypkfjrYmUXitGnkgSIRxA2VF4hPyNlksXvniwoMwCO-1634559577-0-gqNtZGzNAfujcnBszQg9, accessed 4 November 2021

Basnews, Huge suicide car bomb hits Iraq's Ramadi, 3 October 2021, [Huge Suicide Car Bomb Hits Iraq's Ramadi \(basnews.com\)](https://www.basnews.com/en/babat/716125), accessed 6 October 2021

BBC Monitoring, Bomb targets US-led coalition convoy in Iraq's Babil, 6 August 2021, available by subscription at: <https://monitoring.bbc.co.uk/>, accessed 20 October 2021

BBC Monitoring, Iraq: Social media highlights for 4-10 June, 10 June 2021, available by subscription at: <https://monitoring.bbc.co.uk/>, accessed 20 October 2021

BBC Monitoring, IS claims rare attack south of Iraqi capital, 10 November 2020, available by subscription at: <https://monitoring.bbc.co.uk/>, accessed 20 October 2021

BBC News, Battle for Mosul: Iraq PM Abadi formally declared victory, 11 July 2017, [Battle for Mosul: Iraq PM Abadi formally declares victory - BBC News](https://www.bbc.com/news/world-middle-east-41663350), accessed 28 September 2021

BBC News, Inside Mosul: What's Life like under Islamic State, 9 June 2015, [Inside Mosul: What's life like under Islamic State? - BBC News](https://www.bbc.com/news/world-middle-east-41663350), accessed 28 September 2021

BBC News, Iraq bombings: IS says it was behind deadly suicide attacks in Baghdad, 22 January 2021, [Iraq bombing: IS says it was behind deadly suicide attacks in Baghdad - BBC News](https://www.bbc.com/news/world-middle-east-53345885), accessed 16 December 2021

BBC News, Iraq crisis: Rutba latest western town to fall to Isis, 22 June 2014, [url Iraq crisis: Rutba latest western town to fall to Isis - BBC News](https://www.bbc.com/news/world-middle-east-41663350), accessed 10 September 2021

BBC News, Iraq takes disputed territories as 'Kurds withdraw to 2014 lines', 18 October 2017, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-41663350>, accessed 11 October 2021

BBC News, IS Conflict: Baghdad suicide car bomb blast kills 35, 2 January 2017, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-38488091>, accessed 23 November 2021

BBC News, Islamic State Crisis: How Jalawla became a changed town, 15 December 2014, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-30477040>, accessed 6 October 2021

BBC News, Mastermind of deadly 2016 Baghdad bombing caught, Iraq says, 18 October 2021, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-58957048>, accessed 23 November 2021

BBC News, New Iraq prime minister after five months of deadlock, 7 May 2020, [New Iraq prime minister after five months of deadlock - BBC News](https://www.bbc.com/news/world-middle-east-53345885), accessed 15 November 2021

BBC News, Qasem Soleimani: US strike on Iran general was unlawful, UN expert says, 9 July 2020, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-53345885>, accessed 23 November 2021

BBC News, US combat forces to leave Iraq by end of year, 27 July 2021, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-57970464>, accessed 23 November 2021

BBC News, Who are Kurdistan Workers' Party (PKK) rebels?, 4 November 2016, <https://www.bbc.com/news/world-europe-20971100>, accessed 4 November 2021

BBC News, القواعد العسكرية التركية في إقليم كردستان العراق وأهدافها [The Turkish Military Bases in the KRI and Their Purposes], 29 January 2019, <https://www.bbc.com/arabic/middleeast-47028202>, accessed 4 November 2021

BBC, Iraqi interpreters 'stalked by death squads' for helping the British, 30 December 2020, [Iraqi interpreters 'stalked by death squads' for helping the British - BBC News](https://www.bbc.com/news/world-middle-east-56882202), accessed 4 November 2021

BBC, Iraqi PM al-Kadhimi survives drone attack on his home, 7 November 2021, [Iraqi PM al-Kadhimi survives drone attack on his home - BBC News](https://www.bbc.com/news/world-middle-east-58882202), accessed 30 November 2021

BBC, Iraqis suffer as US-Iran shadow war shifts gear, 8 June 2021, [Iraqis suffer as US-Iran shadow war shifts gear - BBC News](https://www.bbc.com/news/world-middle-east-57882202), accessed 18 January 2022

BBC, US combat forces to leave Iraq by end of year, 27 July 2021, [US combat forces to leave Iraq by end of year - BBC News](https://www.bbc.com/news/world-us-canada-57970464), accessed 18 January 2022

Bellingcat, Torching And Extortion: OSINT Analysis Of Burning Agriculture In Iraq, 3 June 2019, <https://www.bellingcat.com/news/mena/2019/06/03/torching-and-extortion-osint-analysis-of-burning-agriculture-in-iraq/>, accessed 18 October 2021

Berman, C., Clarke, K. and Majed, R., Patterns of Mobilization and Repression in Iraq's Tishreen Uprising, POMEPS (Project on Middle East Political Science) Studies, Vol. 42: MENA's Frozen Conflicts, November 2020, https://pomeps.org/wp-content/uploads/2020/10/0.-POMEPS_Studies_42_Web.pdf, pp. 21-28, accessed 21 October 2021

Bouvier, E., Le gouvernorat irakien de Diyala : un point d'appui historique et récurrent pour les groupes terroristes. Partie 2 : le gouvernorat de Diyala, point d'appui de l'Etat islamique en Irak, Les clés du Moyen-Orient [The Iraqi governorate of Diyala: a historical and recurring point of support for terrorist groups. Part 2: Diyala Governorate, Islamic State's Foothold in Iraq, Keys to the Middle East], 4 March 2020, <https://www.lesclesdumoyenorient.com/Le-gouvernorat-irakien-de-Diyala-un-point-d-appui-historique-et-recurrent-pour-3103.html>, accessed 12 October 2021

Brandon, J., Party for Free Life in Kurdistan: The PKK's Iranian Wing Bides Its Time, Jamestown Foundation, Terrorism Monitor, Vol. 16, Issue 1, 15 January 2018, <https://jamestown.org/program/party-free-life-kurdistan-pkks-iranian-wing-bides-time/>, accessed 25 October 2021

Bridsky, C. H., Iraq's Ethno-Sectarian Landscape: Sunni Arab Collaboration with the Dominant Shi'a Militia Apparatus, Small Wars Journal, 14 November 2020, <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/iraqs-ethno-sectarian-landscape-sunni-arab-collaboration-dominant-shia-militia-apparatus>, accessed 21 October 2021

Buratha News Agency, كتائب حزب الله: سندافع عن سنجار وتلعفر وكركوك من شر مسعود ومليشياته [Kata'ib Hezbollah; We will defend Sinjar, Tal Afar and Kirkuk from the evil of Masoud and his militia], 26 November 2020, <http://burathanews.com/arabic/news/381291>, accessed 18 November 2021

Business Insider, ISIS is staging attacks in symbolically important places to send a message: We're back, 24 October 2019, <https://www.businessinsider.de/international/isis-oil-field-and-raqqa-attacks-send-a-message-2019-10/?r=US&IR=T>, accessed 2 November 2021

Cantener, Ö. F., Turkey Conducting Targeted Killings of PKK Leaders in Iraq: What's Next?, Jamestown Foundation, Terrorism Monitor, Vol. 19, Issue 15, 30 July 2021, <https://jamestown.org/program/turkey-conducting-targeted-killings-of-pkk-leaders-in-iraq-whats-next/>, accessed 19 October 2021

Cardiff University, IDPs and the Informal Economy: Innovations in Dahuk, Kurdistan Region of Iraq, 2021, https://www.cardiff.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0010/2503000/IDPs-and-the-Informal-Economy_-_Innovations-in-Dahuk,-Kurdistan.pdf, accessed 2 November 2021

Carnegie Endowment for International Peace, Iraq's Resurgent Paramilitaries, 22 April 2021, [Iraq's Resurgent Paramilitaries - Carnegie Endowment for International Peace](https://www.carnegieendowment.org/policy-analysis/iraqs-resurgent-paramilitaries), accessed 4 November 2021

Carnegie Endowment for International Peace, Raed El-Hamed, n. d., [Raed El-Hamed - Carnegie Endowment for International Peace](https://www.carnegieendowment.org/policy-analysis/iraqs-resurgent-paramilitaries), accessed 09 September 2021

Carnegie Endowment for International Peace, SADA, the status and future of the Awakening Movements in Iraq, 2 June 2009, [The Status and Future of the Awakening Movements in Iraq - Carnegie Endowment for International Peace](https://www.carnegieendowment.org/policy-analysis/the-status-and-future-of-the-awakening-movements-in-iraq), accessed 09 September 2021

Carnegie Middle East Center, Diwan, Low turnout, high drama, 13 October 2021, [Low Turnout, High Drama - Carnegie Middle East Center - Carnegie Endowment for International Peace \(carnegie-mec.org\)](https://www.carnegie-mec.org/low-turnout-high-drama), accessed 18 November 2021

Carnegie Middle East Center, Kurdistan's Politicized Society Confronts a Sultanistic System, 18 August 2015, <https://www.carnegie-mec.org/2015/08/17/kurdistan-s-politicized-society-confronts-sultanistic-system/ieta>, accessed 22 November 2021

Carnegie Middle East Center, The making of the Kursish frontier: Power, conflict and governance in the Iraqi-Syrian borderlands, 30 March 2021, [Hasan_Khaddour_XBORDER_Kurdish_Frontier.pdf \(carnegieendowment.org\)](https://www.carnegieendowment.org/policy-analysis/the-making-of-the-kursish-frontier), accessed 5 October 2021

Carnegie Middle East Center, The Transformation of the Iraqi-Syrian Border: From a National to a Regional Frontier, March 2020, [Hasan_Khaddour_Iraq-Syria_Border2.pdf \(carnegieendowment.org\)](https://www.carnegieendowment.org/policy-analysis/the-transformation-of-the-iraqi-syrian-border), accessed 24 November 2021

Cash Working Group, Multi-Purpose Cash Assistance Camp closure Response Guidance note, June 2021, [guidance_note_camp_closure_mPCA_response.pdf \(humanitarianresponse.info\)](https://www.humanitarianresponse.info/sites/default/files/2021-06/guidance_note_camp_closure_mPCA_response.pdf), accessed 4 November 2021

CBS News, ISIS encroaches on ultimate prize in Iraq, 11 October 2014, <https://www.cbsnews.com/news/isis-within-8-miles-of-baghdad-airport-and-armed-with-manpads/>, accessed 23 November 2021

CCCM (Global Camp Management and Camp Coordination) Cluster and UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), IRAQ: Camp Closure Status – Date: 14 January 2021 [Map], 17 January 2021, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/iraq_camp_closure_status_cccm-ocha_20210117.pdf, accessed 22 November 2021

CCCM Cluster and Protection Cluster, Camp Departure Follow-up Survey: Round 28, 19 November 2020, [camp_departure_follow_up_survey_full_dashboard_round_28.pdf \(reliefweb.int\)](https://reliefweb.int/sites/default/files/2020-11/camp_departure_follow_up_survey_full_dashboard_round_28.pdf), accessed 4 November 2021

CIVIC (Center for Civilians in Conflict), Caught in the middle: The impact of security and political fragmentation on civilian protection in Sinjar, October 2020, [CIVIC_Sinjar_Report_Draft3.pdf \(civiliansinconflict.org\)](https://www.civiliansinconflict.org/sites/default/files/2020-10/CIVIC_Sinjar_Report_Draft3.pdf), accessed 12 October 2021

CIVIC (Center for Civilians in Conflict), “We Just Want Someone To Protect Us”; Civilian Protection Challenges in Kirkuk, December 2019, https://civiliansinconflict.org/wp-content/uploads/2020/01/Kirkuk_We-Just-Want-Someone-to-Protect-Us.pdf, accessed 19 October 2021

CIVIC (Center for Civilians in Conflict), Ignoring Iraq’s most vulnerable: the plight of displaced persons, April 2021, https://civiliansinconflict.org/wp-content/uploads/2021/04/CIVIC_Iraq_Report_Final-Web.pdf, accessed 29 October 2021

Century Foundation (The), Kurdish Nationalism at an Impasse, 29 April 2019, <https://tcf.org/content/report/iraqi-kurdistan-losing-place-center-kurdayet/>, accessed 22 November 2021

CFR (Council on Foreign Relations), Remembering the Iraqi Uprising Twenty-Five Years Ago, 5 March 2016, <https://www.cfr.org/blog/remembering-iraqi-uprising-twenty-five-years-ago>, accessed 12 October 2021

Chatelard, G., Email to EASO, 27 January 2019, cited in: EASO (European Asylum Support Office), COI Report: Iraq - Security situation, March 2019, https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/Iraq_security_situation.pdf, accessed 23 November 2021

CISAC (Center for International Security and Cooperation), Mahdi Army, May 2019, <https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/mahdi-army>, accessed 7 November 2021

CIVICUS Monitor, Journalists and civil society activists face kidnapping, detention and killing in Iraq, 17 May 2021, <https://monitor.civicus.org/updates/2021/05/17/peaceful-demonstrators-activists-and-human-rights-defenders-facing-violence-killings-arrest-and-p/>, accessed 15 October 2021

CIVICUS Monitor, Thousands attend demonstrations marking the one-year anniversary of the popular movement, 7 December 2020, <https://monitor.civicus.org/updates/2020/12/07/thousands-attend-demonstrations-marking-one-year-anniversary-popular-movement/>, accessed 21 October 2021

Clingendael, The YPG/PYD during the Syrian conflict, 19 April 2021, [The YPG/PYD during the Syrian conflict | Clingendael](#), accessed 23 November 2021

Clingendael, Trapped in a vicious cycle: Factors of instability in the Nineveh Plains, May 2021, [factors-of-instability-in-the-nineveh-plains.pdf \(clingendael.org\)](#), accessed 1 October 2021

CNBC, America is ignoring Iraq’s turbulent protests at its peril, security experts say, 14 November 2019, <https://www.cnn.com/2019/11/14/america-is-ignoring-iraqs-protests-at-its-peril-security-experts.html>, accessed 2 November 2021

CNN (Cable News Network), Death toll in Iraq protests climbs to 63 since Friday, 26 October 2019, <https://edition.cnn.com/2019/10/25/middleeast/iraq-protests-deaths-intl/index.html>, accessed 23 November 2021

CNN (Cable News Network), ISIS behind brutal attack in Salah al-Din province, Iraq military says, 14 March 2021, <https://edition.cnn.com/2021/03/13/middleeast/isis-iraq-salah-al-din-province-attack-intl/index.html>, accessed 2 November 2021

CNN (Cable News Network), ISIS behind brutal attack in Salah al-Din province, Iraq, military says, 14 March 2021, [url](#)

[CNN \(Cable News Network\), ISIS claims responsibility for Iraq suicide attack that left dozens dead, 20 July 2021, Baghdad bombing: ISIS claims responsibility for explosion on the eve of Eid that killed dozens - CNN](#)

Cordesman, A. H., Center for Strategic & International Studies (CSIS), The real world capabilities of ISIS: the threat continues, 9 September 2020, [The Real World Capabilities of ISIS: The Threat Continues | Center for Strategic and International Studies \(csis.org\)](https://www.csis.org/analysis/the-real-world-capabilities-of-isis-the-threat-continues), accessed 24 November

Corona, A., How mangled dam diplomacy is shaping Iraq's water crisis, Fikra Forum, 4 November 2020, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/how-mangled-dam-diplomacy-shaping-iraqs-water-crisis>, accessed 5 October 2021

Council on Foreign Affairs, Finding a place for the 'Sons of Iraq', January 2009, [Finding a Place for the 'Sons of Iraq' - Council on Foreign Relations \(archive.org\)](https://www.cfa.gov/finding-a-place-for-the-sons-of-iraq), accessed 10 September 2021

CPJ (Committee to Protect Journalists), Iraqi journalist Ahmed Hassan shot, critically wounded, 10 May 2021, <https://cpj.org/2021/05/iraqi-journalist-ahmed-hassan-shot-critically-wounded/>, accessed 2 November 2021

CPT (Christian Peacemaker Teams), No Return: The Civilian Impact of Turkey's Operation Claw-Lightning, 3 June 2021, <https://static1.squarespace.com/static/59a826c98419c278e3fc88a4/t/60bf695f9e7d3519746c71fc/1625243537305/Civilian-Impacts-Claw-Lightning-eng.pdf>, accessed 4 November 2021

CPT (Christian Peacemaker Teams), Updates on Turkish Military Operation: Claw-Lightning, September 2021, <https://cptik.org/reports-1/2021/8/23/updates-on-turkish-military-operation-claw-lightning>, accessed 4 November 2021

Dagher, M., The Holy Shrine Units' Announcement Will Change the Rules of the Game in Iraq, The Washington Institute for Near East Policy, 5 October 2021, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/holy-shrine-units-announcement-will-change-rules-game-iraq>, accessed 17 November 2021

Dagher, M., Washington Institute for Near East Policy (The), The killing of Qassem Soleimani: What does it mean, 9 January 2020, [The Killing of Qassem Soleimani: What Does it Mean for Iraq? | The Washington Institute](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/the-killing-of-qassem-soleimani-what-does-it-mean), accessed 24 November 2021

Daily Sabah, Drought threatens disaster as Iraqi farmers forced to leave land, 14 November 2021, [Drought threatens disaster as Iraqi farmers forced to leave land | Daily Sabah](https://www.dailysabah.com/news/iraq/drought-threatens-disaster-as-iraqi-farmers-forced-to-leave-land), accessed 17 December 2021

Daily Sabah, PKK terrorist on Interpol's list killed in Turkish op in N. Iraq, 22 June 2021, <https://www.dailysabah.com/politics/war-on-terror/pkk-terrorist-on-interpols-list-killed-in-turkish-op-in-n-iraq>, accessed 22 November 2021

Daily Sabah, Turkey's message to PKK with strike near Iran border, 25 June 2021, <https://www.dailysabah.com/opinion/columns/turkeys-message-to-pkk-with-strike-near-iran-border>, accessed 22 November 2021

Daraj, Poverty In Southern Iraq: the 'Protectors of the Doctrine' Are Starving, 12 July 2020, <https://daraj.com/en/51234/>, accessed 17 November 2021

Defense Post (The), 'it's very easy for ISIS- Peshmerga Commander warns of return to Iraq mountain town, 18 November 2019, ['It's very easy for ISIS' – Peshmerga commander warns of return to Iraq mountain town \(thedefensepost.com\)](https://www.thedefensepost.com/2019/11/18/its-very-easy-for-isis-peshmerga-commander-warns-of-return-to-iraq-mountain-town/), accessed 14 December 2021

Defense Post (The), US and UK identify soldiers killed in Camp Taji, Iraq rocket strikes, 13 March 2020, <https://www.thedefensepost.com/2020/03/13/iraq-us-uk-soldiers-killed-taji-rocket-attack/>, accessed 17 December 2021

Denmark, DIS (Danish Immigration Service), Norway, Landinfo (Norwegian Country of Origin Information Centre), Northern Iraq: Security situation and the situation for internally displaced

persons (IDPs) in the disputed areas, incl. possibility to enter and access the Kurdistan Region of Iraq (KRI), 5 November 2018, https://www.nyidanmark.dk/-/media/Files/US/Landerapporster/iraq_report_security_IDPs_and_access_nov2018.pdf?la=da&hash=F20C250A8F2946B52667C1C78AEC7E356A5D715F, accessed 6 October 2021

Derzsi-Horváth, A., Domisse, M. and Nasser, H., Iraq after ISIL: Baiji, GPPI (Global Public Policy Institute), 13 September 2017, <https://www.gppi.net/2017/09/13/iraq-after-isil-baiji>, accessed 2 November 2021

Derzsi-Horváth, A., Iraq after ISIL: Kirkuk, GPPI (Global Public Policy Institute), 30 August 2017, <https://www.gppi.net/2017/08/30/iraq-after-isil-kirkuk>, accessed 2 November 2021

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ), Livelihoods and economic growth for Anbar, February 2020, <giz2020-en-livelihoods-and-economic-growth-for-anbar.pdf>, accessed 15 December 2021

Devereux, A., Operation Iraqi Heroes in Kirkuk, Jamestown Foundation, Terrorism Monitor, Vol. 18, Issue 12, 17 June 2020, <https://jamestown.org/program/operation-iraqi-heroes-in-kirkuk/>, accessed 18 October 2021

Die Presse, Irak und Saudiarabien öffnen erstmals seit 1990 regulären Grenzübergang [Iraq and Saudi Arabia open regular border crossing for the first time since 1990], 18 November 2020, <https://www.diepresse.com/5899352/irak-und-saudiarabien-offnen-erstmals-seit-1990-regularen-grenzubergang>, accessed 12 October 2021

Diyaruna, Iran-aligned factions targeted in Iraq's Amara, 11 December 2019, https://diyaruna.com/en_GB/articles/cnmi_di/features/2019/12/11/feature-03, accessed 21 October 2021

Diyaruna, Iraq launches campaign to secure western desert, 18 May 2020, [Iraq launches campaign to secure western desert \(diyaruna.com\)](https://diyaruna.com/en_GB/articles/cnmi_di/features/2020/05/18/feature-02), accessed 13 September 2021

Diyaruna, Iraq launches campaign to secure western desert, 18 May 2021, https://diyaruna.com/en_GB/articles/cnmi_di/features/2020/05/18/feature-02, accessed 2 November 2021

Diyaruna, Iraq secures desert area straddling 3 provinces, 4 February 2020, https://diyaruna.com/en_GB/articles/cnmi_di/features/2020/02/04/feature-04, accessed 7 November 2021

Diyaruna, Iraqi agricultural industry thriving after ISIS, 4 March 2020, [Iraqi agricultural industry thriving after ISIS \(diyaruna.com\)](https://diyaruna.com/en_GB/articles/cnmi_di/features/2020/03/04/feature-01), accessed 17 December 2021

Diyaruna, Iraqi army secures international highway leading to Saudi Arabia, 6 May 2020, https://diyaruna.com/en_GB/articles/cnmi_di/features/2020/05/06/feature-01, accessed 12 October 2021

Diyaruna, Newly formed Hashd al-Atabat paramilitary aims to counter Iranian influence in Iraq, 15 October 2021, https://diyaruna.com/en_GB/articles/cnmi_di/features/2021/10/15/feature-01, accessed 17 November 2021

Diyaruna, Ninawa's industrial sector gets back on track, 3 September 2020, [Ninawa's industrial sector gets back on track \(diyaruna.com\)](https://diyaruna.com/en_GB/articles/cnmi_di/features/2020/09/03/feature-01), accessed 17 December 2021

Diyaruna, Southern Iraq tribes back crackdown on unlicensed weapons, 22 September 2020, https://diyaruna.com/en_GB/articles/cnmi_di/features/2020/09/22/feature-01, accessed 20 September 2021

DW (Deutsche Welle), Iraq protests: Deadly clashes in Karbala, 29 October 2019, <https://www.dw.com/en/iraq-protests-deadly-clashes-in-karbala/a-51030396>, accessed 12 October 2021

DW (Deutsche Welle), Iraq: Market bomb attack kills 36, including children, 20 July 2021, <https://www.dw.com/en/iraq-market-bomb-attack-kills-36-including-children/a-58322794>, accessed 23 November 2021

DW (Deutsche Welle), Iraqi Kurd independence referendum: Curfew in Kirkuk, 25 September 2017, <https://www.dw.com/en/iraqi-kurd-independence-referendum-curfew-in-kirkuk/a-40668381>, accessed 12 October 2021

DW (Deutsche Welle), Turkish drone strike on Iraqi refugee camp kills three, 5 June 2021, <https://www.dw.com/en/turkish-drone-strike-on-iraqi-refugee-camp-kills-three/a-57788635>, accessed 17 December 2021

DW (Deutsche Welle), Who is Muqtada al-Sadr, Iraq's influential Shiite cleric?, 14 May 2018, <https://www.dw.com/en/who-is-muqtada-al-sadr-iraqs-influential-shiite-cleric/a-43777944>, accessed 7 November 2021

DW (Deutsche Welle), Iraq: Prime minister unhurt after assassination attempt by drone, 7 November 2021, [Iraq: Prime minister unhurt after assassination attempt by drone | News | DW | 07.11.2021](https://www.dw.com/en/iraq-prime-minister-unhurt-after-assassination-attempt-by-drone/a-57788635), accessed 20 November 2021

DW (Deutsche Welle), After the assassination attempt, what next for Iraq?, 9 November 2021, [url After assassination attempt, what next for Iraq? | Middle East | News and analysis of events in the Arab world | DW | 09.11.2021](https://www.dw.com/en/after-the-assassination-attempt-what-next-for-iraq/a-57788635), accessed 20 November 2021

DW (Deutsche Welle), Iraq: Prime minister unhurt after assassination attempt by drone, 7 November 2021, [Iraq: Prime minister unhurt after assassination attempt by drone | News | DW | 07.11.2021](https://www.dw.com/en/iraq-prime-minister-unhurt-after-assassination-attempt-by-drone/a-57788635), accessed 20 November 2021

DW (Deutsche Welle), Iraq Supreme Court ratifies election results, 27 December 2021, [Iraq Supreme Court ratifies election results | News | DW | 27.12.2021](https://www.dw.com/en/iraq-supreme-court-ratifies-election-results/a-57788635), accessed 17 January 2022

EASO (European Asylum Support Office), Country of Origin Information Report, Iraq, Security situation, October 2020, https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/10_2020_EASO_COI_Report_Iraq_Security_situation.pdf, accessed 4 November 2021

EASO, Iraq: Security Situation, March 2019, [Iraq_security_situation.pdf \(europa.eu\)](https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/10_2020_EASO_COI_Report_Iraq_Security_situation.pdf), accessed 13 September 2021

EASO, Iraq: The protest movement and the treatment of protests and activists, October 2020, [EASO COI Report Iraq Protest Movement October 2020 \(europa.eu\)](https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/10_2020_EASO_COI_Report_Iraq_Security_situation.pdf), accessed 24 November 2021

ECHO, Iraq, n. d., [Iraq | European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations \(europa.eu\)](https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/10_2020_EASO_COI_Report_Iraq_Security_situation.pdf), accessed 20 November 2021

E-International Relations, Opinion- Iraq's toughest challenge: controlling the Iranian-backed militias, 1 September 2020, [Opinion – Iraq's Toughest Challenge: Controlling the Iranian-backed Militias \(e-ir.info\)](https://www.e-ir.info/opinion-iraqs-toughest-challenge-controlling-the-iranian-backed-militias), accessed 17 November 2021

Eliot Higgins, [Twitter], posted on: 3 December 2021, <https://twitter.com/EliotHiggins/status/1466735491009679362>, accessed 17 December 2021

Eliot Higgins, [Twitter], posted on: 4 December 2021, <https://twitter.com/EliotHiggins/status/1467200508536442880>, accessed 17 December 2021

Emirates Policy Center (EPC), ISIS Strategy in Iraq, 5 January 2021, [ISIS Strategy in Iraq | Emirates Policy Center \(epc.ae\)](https://www.epc.ae/isis-strategy-in-iraq), accessed 17 September 2021

Emirates Policy Center (EPC), The electoral law, the high commission and the federal court: a trilateral threat to the next Iraqi elections, 30 June 2020, [EPCI Emirates Policy Center](#), accessed 15 November 2021

Emirates Policy Center (EPC), The promise and pitfalls of Iraq's post-electoral scenarios, 30 October 2021, [EPCI Emirates Policy Center](#), accessed 18 November 2021

Encyclopædia Britannica, Baghdad, Economy, last updated 25 May 2021, <https://www.britannica.com/place/Baghdad>, accessed 23 November 2021

Encyclopædia Britannica, Karbala, n.d., <https://www.britannica.com/place/Karbala>, accessed 11 October 2021

EPC (Emirates Policy Center), Differences between Baghdad and Erbil: Economic and Political Consequences and Early Elections, 18 August 2020, <https://epc.ae/topic/differences-between-baghdad-and-erbil-economic-and-political-consequences-and-early-election>, accessed 22 October 2021

EPC (Emirates Policy Center), Disputed territories in Iraq: Security Dilemma and geopolitics, 13 July 2021, <https://epc.ae/topic/disputed-territories-in-iraq-security-dilemma-and-geopolitics>, accessed 25 October 2021

EPC (Emirates Policy Center), Regulation of Border Crossings in Iraq: The Economic Necessity and Political Motivations, 13 August 2020, <https://epc.ae/topic/regulation-of-border-crossings-in-iraq-the-economic-necessity-and-political-motivations>, accessed 21 October 2021

EPC (Emirates Policy Center), Sulaymaniyah-Erbil Disagreement: Scenarios of Division in Iraqi Kurdistan, 21 March 2021, <https://epc.ae/details/scenario/sulaymaniyah-erbil-disagreement-scenarios-of-division-in-iraqi-kurdistan>, accessed 14 December 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Iraq Security and Humanitarian Monitor, September 9- September 16, 2021, 16 September 2021, [Who We Are - EPIC - Enabling Peace in Iraq Center](#), accessed 14 December 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), The long game: Iraq's "Tishreen" movement and the struggle for reform, October 2021, [Tishreen_Report_October_2021.pdf \(reliefweb.int\)](#), accessed 24 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), November 4-11, 2021, 11 November 2021, <https://enablingpeace.org/ishm328/>, accessed 18 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), October 21 – October 28, 2021, 28 October 2021, <https://enablingpeace.org/ishm326/>, accessed 18 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), October 14 -21, 2021, 14 October 2021, <https://enablingpeace.org/ishm325/>, accessed 18 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), October 7 – October 14, 2021, 14 October 2021, <https://enablingpeace.org/ishm324/>, accessed 18 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), September 23 – September 30, 2021, 30 September 2021, <https://enablingpeace.org/ishm322/>, accessed 21 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), September 16 – September 23, 2021, 23 September 2021, <https://enablingpeace.org/ishm321/>, accessed 14 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), September 9 – September 16, 2021, 16 September 2021, <https://enablingpeace.org/ishm320/>, accessed 7 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), July 8 – July 15, 2021, 15 July 2021, <https://enablingpeace.org/ishm312/>, accessed 14 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), July 1 - July 8, 2021, 8 July 2021, <https://enablingpeace.org/ishm311/>, accessed 19 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), May 6 - May 13, 2021, 13 May 2021, <https://enablingpeace.org/ishm303/>, accessed 19 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), February 25 – March 4, 2021, 4 March 2021, <https://enablingpeace.org/ishm293/>, accessed 7 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), July 22 – Aug 5, 2021, 5 August 2021, <https://enablingpeace.org/ishm314/>, accessed 20 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), May 27 – June 3, 2021, 3 June 2021, <https://enablingpeace.org/ishm306/>, accessed 15 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), May 13 – May 20, 2021, 20 May 2021, <https://enablingpeace.org/ishm304/>, accessed 11 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), March 11- March 18, 2021, 18 March 2021, <https://enablingpeace.org/ishm295/>, accessed 27 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), February 25 – March 4, 2021, 4 March 2021, <https://enablingpeace.org/ishm293/>, accessed 14 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), February 4 – February 11, 2021, <https://enablingpeace.org/ishm291/>, accessed 14 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), November 12 – November 19, 2020, 19 November 2020, <https://enablingpeace.org/ishm281/>, accessed 14 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), October 29 – November 5, 2020, 5 November 2020, <https://enablingpeace.org/ishm279/>, accessed 21 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), October 15 – October 22, 2020, 22 October 2020, <https://enablingpeace.org/ishm277/>, accessed 20 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), October 1 – October 8, 2020, 8 October 2020, <https://enablingpeace.org/ishm275/>, accessed 14 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), October 8- October 15, 2020, 15 October 2020, <https://enablingpeace.org/ishm276/>, accessed 7 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), September 24 – October 1, 2020, 1 October 2020, <https://enablingpeace.org/ishm274/>, accessed 20 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), August 6 – August 13, 2020, 13 August 2020, <https://enablingpeace.org/ishm267/>, accessed 14 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Enhance Understanding, ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), June 11 - June 18, 2020, 18 July 2020 <https://enablingpeace.org/ishm259/>, accessed 12 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), Iraqi protesters' perilous journey to the ballot box, 29 March 2021, <https://enablingpeace.org/iraqi-protesters-perilous-journey-to-the-ballot-box/>, accessed 7 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), ISHM reference guide, last revision: May 2020, <https://enablingpeace.org/ishm-reference-guide/>, accessed 5 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM Reference Guide, last revision May 2020, <https://enablingpeace.org/ishm-reference-guide/>, accessed 20 September 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: April 1 – April 8, 2021, 8 April 2021, <https://enablingpeace.org/ishm298/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: April 15 – April 22, 2021, 22 April 2021, <https://enablingpeace.org/ishm300/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: April 22 – April 29, 2021, 29 April 2021, <https://enablingpeace.org/ishm301/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: April 29 – May 6, 2021, 6 May 2021, <https://enablingpeace.org/ishm302/>, accessed 20 September 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: April 8 – April 15, 2021, 15 April 2021, <https://enablingpeace.org/ishm299/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: August 12 – August 19, 2021, 19 August 2021, <https://enablingpeace.org/ishm316/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: August 13 – August 20, 2020, 20 August 2020, <https://enablingpeace.org/ishm268/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: August 19 – August 26, 2021, 26 August 2021, <https://enablingpeace.org/ishm317/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: August 20 – August 27, 2020, 27 August 2020, <https://enablingpeace.org/ishm269/>, accessed 20 September 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: August 26 – September 2, 2021, 2 September 2021, <https://enablingpeace.org/ishm318/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: August 27 – September 3, 2020, 3 September 2020, <https://enablingpeace.org/ishm270/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: August 5 – August 12, 2021, 12 August 2021, <https://enablingpeace.org/ishm315/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: December 10 – December 17, 2020, 17 December 2020, <https://enablingpeace.org/ishm284/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: December 17, 2020 – December 24, 2020, 24 December 2020, <https://enablingpeace.org/ishm285/>, accessed 4 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: December 24, 2020 – January 7, 2021, 7 January 2021, <https://enablingpeace.org/ishm286/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: December 3 – December 10, 2020, 10 December 2020, <https://enablingpeace.org/ishm283/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: February 11 – February 25, 2021, 25 February 2021, <https://enablingpeace.org/ishm292/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: February 25 – March 4, 2021, 4 March 2021, <https://enablingpeace.org/ishm293/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: February 4 – February 11, 2021, 11 February 2021, <https://enablingpeace.org/ishm291/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: January 14 – January 21, 2021, 21 January 2021, <https://enablingpeace.org/ishm288/>, accessed 17 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: January 21 – January 28, 2021, 28 January 2021, <https://enablingpeace.org/ishm289/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: January 28 – February 4, 2021, 4 February 2021, <https://enablingpeace.org/ishm290/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: January 7 – January 14, 2021, 14 January 2021, <https://enablingpeace.org/ishm287/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: July 1 – July 8, 2021, 8 July 2021, <https://enablingpeace.org/ishm311/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: July 15 – July 22, 2021, 22 July 2021, <https://enablingpeace.org/ishm313/>, accessed 7 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: July 22 – August 5, 2021, 5 August 2021, <https://enablingpeace.org/ishm314/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: July 8 – July 15, 2021, 15 July 2021, <https://enablingpeace.org/ishm312/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: June 10 – June 17, 2021, 17 June 2021, <https://enablingpeace.org/ishm308/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: June 17 – June 24, 2021, 24 June 2021, <https://enablingpeace.org/ishm309/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: June 24 – July 1, 2021, 1 July 2021, <https://enablingpeace.org/ishm310/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: June 3 – June 10, 2021, 10 June 2021, <https://enablingpeace.org/ishm307/>, accessed 20 September 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: March 11 – March 18, 2021, 18 March 2021, <https://enablingpeace.org/ishm295/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: March 18 – March 25, 2021, 25 March 2021, <https://enablingpeace.org/ishm296/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: March 25 – April 1, 2021, 1 April 2021, <https://enablingpeace.org/ishm297/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: March 4 – March 11, 2021, 11 March 2021, <https://enablingpeace.org/ishm294/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: May 13 – May 20, 2021, 20 May 2021, <https://enablingpeace.org/ishm304/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: May 20 – May 27, 2021, 27 May 2021, <https://enablingpeace.org/ishm305/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: May 27 – June 3, 2021, 3 June 2021, <https://enablingpeace.org/ishm306/>, accessed 4 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: May 6 – May 13, 2021, 13 May 2021, <https://enablingpeace.org/ishm303/>, accessed 20 September 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: November 12 – November 19, 2020, 19 November 2020, <https://enablingpeace.org/ishm281/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: November 19 - December 3, 2020, 3 December 2020, <https://enablingpeace.org/ishm282/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: November 5 – November 12, 2020, 12 November 2020, <https://enablingpeace.org/ishm280/>, accessed 20 September 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: October 1 – October 8, 2020, 8 October 2020, <https://enablingpeace.org/ishm275/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: October 14 – October 21, 2021, 21 October 2021, <https://enablingpeace.org/ishm325/>, accessed 18 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: October 15 – October 22, 2020, 22 October 2020, <https://enablingpeace.org/ishm277/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: October 22 – October 29, 2020, 29 October 2021, <https://enablingpeace.org/ishm278/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: October 29 – November 5, 2020, 5 November 2020, <https://enablingpeace.org/ishm279/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: October 7 – October 14, 2021, 14 October 2021, <https://enablingpeace.org/ishm324/>, accessed 17 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: October 8 – October 15, 2020, 15 October 2020, <https://enablingpeace.org/ishm276/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: September 10 – September 17, 2020, 17 September 2020, <https://enablingpeace.org/ishm272/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: September 16 – September 23, 2021, 23 September 2021, <https://enablingpeace.org/ishm321/>, accessed 28 October 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: September 17 – September 24, 2020, 24 September 2020, <https://enablingpeace.org/ishm273/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: September 2 – September 9, 2021, 9 September 2021, <https://enablingpeace.org/ishm319/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: September 23 – September 30, 2021, 30 September 2021, <https://enablingpeace.org/ishm322/>, accessed 17 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: September 24 – October 1, 2020, 1 October 2020, <https://enablingpeace.org/ishm274/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: September 3 – September 10, 2020, 10 September 2020, <https://enablingpeace.org/ishm271/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: September 30 – October 7, 2021, 7 October 2021, <https://enablingpeace.org/ishm323/>, accessed 2 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM: September 9 – September 16, 2021, 16 September 2021, <https://enablingpeace.org/ishm320/>, accessed 4 November 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), October 21 – October 28, 2021, 28 October 2021, <https://enablingpeace.org/ishm326/>, accessed 17 December 2021

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), The Long Game: Iraq's "Tishreen" Movement and the Struggle for Reform, October 2021, https://enablingpeace.org/wp-content/uploads/2021/09/Tishreen_Report_October_2021.pdf, accessed 7 November 2021

[EPIC, ISHM: December 24, 2020 – January 7, 2021, 7 January 2021, ISHM: DECEMBER 24, 2020 - JANUARY 7, 2021 - EPIC - Enabling Peace in Iraq Center](#)

[EPIC, ISHM: FEBRUARY 4 – FEBRUARY 11, 2021, 11 February 2021, ISHM: FEBRUARY 4 - FEBRUARY 11, 2021 - EPIC - Enabling Peace in Iraq Center](#)

[EPIC, ISHM: JANUARY 21 – JANUARY 28, 2021, 28 January 2021, ISHM: JANUARY 21 - JANUARY 28, 2021 - EPIC - Enabling Peace in Iraq Center](#)

ESA (European Space Agency), EO4SD (Earth Observation for Sustainable Development), Monitoring reconstruction efforts in Mosul, IRAQ, 26 April 2021, [Monitoring reconstruction efforts in Mosul, IRAQ | Fragility, Conflict and Security \(eo4sd-fragility.net\)](https://eo4sd-fragility.net), accessed 11 October

ESA (European Space Agency), Earth Observation for Sustainable Development, n. d., [earth observation for sustainable development \(esa.int\)](https://earthobservationfor.sustainabledevelopment.esa.int), accessed 11 October

ESTA, Iraqi forces launch 'Operations Lions of al-Jazeera', 1 February 2021, [Iraqi forces launch 'Operation Lions of Al-Jazeera' in western Iraq \(esta.krd\)](https://esta.krd), accessed 24 November 2021

Euro-Med Human Rights Monitor, Exiled at Home, Internal displacement resulted from the armed conflict in Iraq and its humanitarian consequences, 13 June 2021, <https://euromedmonitor.org/uploads/reports/IraqReportEN.pdf>, accessed 18 November 2021

Euro-Med Human Rights Monitor, Kurdistan: Authorities should stop suppressing demonstrations, 25 November 2021, <https://euromedmonitor.org/en/article/4749/Kurdistan:-Authorities-should-stop-suppressing-demonstrations>, accessed 17 December 2021

Euro-Med Human Rights Monitor, Protesters unlawfully detained and tortured in Iraqi Kurdistan, 8. February 2021, <https://euromedmonitor.org/en/article/4168/Protesters-unlawfully-detained-and-tortured-in-Iraqi-Kurdistan>, accessed 18 October 2021

European Center for Counter-Terrorism and Intelligence Studies, مكافحة الإرهاب.. عودة داعش في العراق.. الأسباب وحجم المخاطر [Counter Terrorism.. The return of Daesh in Iraq.. Reasons and Threats], 22 January 2021, [مكافحة الإرهاب.. عودة داعش في العراق.. الأسباب وحجم المخاطر. بقلم بسمه فايد - المركز - الأوربي لدراسات مكافحة الإرهاب والاستخبارات \(europarabct.com\)](http://www.europarabct.com)

Europmesco, ACPSS - Al-Ahram Center for Political and Strategic Studies, n. d., [ACPSS – Al-Ahram Center for Political and Strategic Studies : EuroMeSCo – Euro-Mediterranean Research, Dialogue, Advocacy](https://www.europarabct.com), accessed 2 November 2021

Fanack, War, Mismanagement and Climate Change: Iraq's Environment Pushed to the Brink, 2 January 2020, <https://fanack.com/environment-en/iraqs-environment-pushed-to-the-brink~126585/>, accessed 2 November 2021

Fars News Agency, Iraqi Figure Says Riyadh, Abu Dhabi Run Daesh Elements, Calls on Yemen's Ansarullah to Hit Saudi Arabia, 6 September 2021, <https://www.farsnews.ir/en/news/14000615000681/Irai-Figre-Says-Riyadh-Ab-Dhabi-Rn-Daesh-Elemens-Calls-n-Yemen%E2%80%99s>, accessed 20 October 2021

Fides (Fides News Agency), ASIA/IRAQ - The project to erect a church in Ur of the Chaldeans takes off, 12 July 2021, http://www.fides.org/en/news/70493-ASIA_IRAQ_The_project_to_erect_a_church_in_Ur_of_the_Chaldeans_takes_off, accessed 4 November 2021

FIDH (Fédération internationale des ligues des droits de l'Homme), Iraq and Iraqi Kurdistan: Systematic targeting of human rights defenders, 26 May 2021, <https://www.fidh.org/en/region/north-africa-middle-east/iraq/iraq-and-iraqi-kurdistan-systematic-targeting-of-human-rights>, accessed 18 November 2021

Financial Post, Blue Sky Energy: The Iraq Oil Opportunity, 11 April 2017, <https://financialpost.com/commodities/mining/ceo-interviews/blue-sky-energy-the-iraq-oil-opportunity>, accessed 14 December 2021

Flood, D., From Caliphate to Caves: The Islamic State's Asymmetric War in Northern Iraq, CTC (Combating Terrorism Center at West Point), Volume 11, Issue 8, September 2018, <https://ctc.usma.edu/app/uploads/2018/09/CTC-SENTINEL-092018.pdf>, accessed 6 October 2021

Flood, H.D., The Hawija Offensive: A liberation exposes faultlines, in: CTC (Combating Terrorism Center) Sentinel, Vol. 10, Issue 9, 18 November 2017, https://ctc.usma.edu/wp-content/uploads/2017/10/CTC-Sentinel_Vol10Iss9-21.pdf, accessed 19 October 2021

Forbes, Iraqi Militia Attacks Against Kurdish Peshmerga Benefit The Islamic State, 31 March 2021, <https://www.forbes.com/sites/pauliddon/2021/03/31/iraqi-militia-attacks-against-kurdish-peshmerga-benefit-the-islamic-state/?sh=52d280d32595>, accessed 21 October 2021

Foreign Affairs, Anbar's Illusions: The failure of Iraq's success story, 24 June 2017, [Anbar's Illusions | Foreign Affairs](https://www.foreignaffairs.com), accessed 09 September 2021

FP (Foreign Policy), Maliki's Anbar blunder, 15 January 2014, [Maliki's Anbar Blunder – Foreign Policy](https://www.foreignpolicy.com), accessed 10 September 2021

FP (Foreign Policy), A Powerful Iran-Backed Militia Is Losing Influence in Iraq, 11 May 2020, <https://foreignpolicy.com/2020/05/11/a-powerful-iran-backed-militia-is-losing-influence-in-iraq/>, accessed 20 October 2021

FP (Foreign Policy), Iraqi Kurds Turn Against the PKK, 29 November 2020, <https://foreignpolicy.com/2020/11/29/iraqi-kurds-turn-against-the-pkk/>, accessed 19 October 2021

France, OFPRA (Office français de protection des réfugiés et apatrides), DIDR (Division de l'information, de la documentation et des recherches), Iraq: Map of Security Incidents and Turkey-PKK conflict in Dohuk and Erbil governorates, 1 August 2021, https://eur03.safelinks.protection.outlook.com/?url=https%3A%2F%2Fwww.ofpra.gouv.fr%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fatoms%2Ffiles%2F2108_irq_carte_incidents_violents_et_conflit_gouvernorats_de_dohouk_et_erbil_2021-12-16_18-32-55.pdf&data=04%7C01%7C%7C2b1c4cab5b484def982008d9cf577927%7Cd19e4243f4804af5889971f10798d806%7C0%7C0%7C637768798046995766%7CUnknown%7CTWFpbGZsb3d8eyJWIjoiMC4wLjAwMDAiLCJQIjoiV2luMzliLCJBTiI6IklhaWwiLCJXVCI6Mn0%3D%7C3000&sdata=wv0Ax%2BHyebook58M3Eilwdp57DFkPV7HVXa1koNG7VPs%3D&reserved=0, accessed 04 January 2022

France 24, 'Worse than a jungle': the cartel controlling Iraqi borders, 29 March 2021, <https://www.france24.com/en/live-news/20210329-worse-than-a-jungle-the-cartel-controlling-iraqi-borders>, accessed 7 October 2021

France 24, Bomb-laden drones hit airport in city of Erbil in northern Iraq, 7 July 2021, [Bomb-laden drones hit airport in city of Erbil in northern Iraq \(france24.com\)](https://www.france24.com/en/live-news/20210707-bomb-laden-drones-hit-airport-in-city-of-erbil-in-northern-iraq), accessed 7 October 2021

France 24, How Iraq's 'blue hat' militiamen went from protecting to killing protesters, 10 February 2020, <https://observers.france24.com/en/20200210-how-iraq%E2%80%99-blue-hat-militiamen-went-protecting-killing-protesters>, accessed 7 November 2021

France 24, Iraq parliament approves PM Kadhimi's new cabinet after months of deadlock, 7 May 2020, [Iraq parliament approves PM Kadhimi's new cabinet after months of deadlock \(france24.com\)](https://www.france24.com/en/live-news/20200507-iraq-parliament-approves-pm-kadhimi-s-new-cabinet-after-months-of-deadlock), accessed 15 December 2021

France 24, Iraqi activists go underground after wave of attacks by pro-Iran militias, 2 December 2020, [Iraqi activists go underground after wave of attacks by pro-Iran militias \(france24.com\)](https://www.france24.com/en/live-news/20201202-iraqi-activists-go-underground-after-wave-of-attacks-by-pro-iran-militias), accessed 24 November 2021

France 24, Iraqi PM chairs security meeting after drone assassination attempt, 7 November 2021, [Iraqi PM chairs security meeting after drone assassination attempt \(france24.com\)](https://www.france24.com/en/live-news/20211107-iraqi-pm-chairs-security-meeting-after-drone-assassination-attempt)
France 24, Iraq's Mosul struggles to rebuild without funds, 29 August 2021, [Iraq's Mosul struggles to rebuild without funds - France 24](https://www.france24.com/en/live-news/20210829-iraq-s-mosul-struggles-to-rebuild-without-funds), accessed 7 October 2021

France 24, Turkish drone attack kills three civilians in northern Iraq Kurdish refugee camp, 5 June 2021, <https://www.france24.com/en/middle-east/20210605-turkish-drone-attack-kills-three-civilians-in-northern-iraq-kurdish-refugee-camp>, accessed 28 October 2021

France 24, Iraq's top court ratifies parliamentary election results, 27 December 2021, [Iraq's top court ratifies parliamentary election results \(france24.com\)](https://www.france24.com/en/live-news/20211227-iraq-s-top-court-ratifies-parliamentary-election-results), accessed 18 January 2022

France 24, Two Iraqis killed at protest demanding justice for slain pro-democracy activists, 26 May 2021, [Two Iraqis killed at protest demanding justice for slain pro-democracy activists \(france24.com\)](https://www.france24.com/en/live-news/20210526-two-iraqis-killed-at-protest-demanding-justice-for-slain-pro-democracy-activists), accessed 17 January 2022

Freedom House, Freedom in the World 2021: Iraq, n. d., [Iraq: Freedom in the World 2021 Country Report | Freedom House](https://www.freedomhouse.org/country/iraq), accessed 7 October 2021

GardaWorld, Iraq Country Report, updated 26 October 2021, [Iraq Country Report | GardaWorld](#), accessed 7 November 2021

GardaWorld, Iraq Country Report, updated 27 October 2021, [Iraq Country Report | GardaWorld](#), accessed 14 November 2021

Garda, Improvised explosive device targets convoy carrying military supplies in Ramadi April 7, 7 April 2021, [Iraq: Improvised explosive device targets convoy carrying military supplies in Ramadi April 7 \(garda.com\)](#), accessed 20 September 2021

Garda, Iraq: Supply convoy struck by improvised explosive device in Fallujah March 11, 11 March 2021, [Iraq: Supply convoy struck by improvised explosive device near Fallujah March 11 \(garda.com\)](#), accessed 20 September 2021

GardaWorld, Iraq: At least three demonstrators killed, dozens injured amid clashes with security forces near the checkpoint one of Baghdad's Green Zone Nov. 5 /update 1, 5 November 2021, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/542186/iraq-at-least-three-demonstrators-killed-dozens-injured-amid-clashes-with-security-forces-near-the-checkpoint-one-of-baghdads-green-zone-nov-5-update-1>, accessed 23 November 2021

GardaWorld, Iraq: Authorities announce new security measures in Basra following recent attacks on activists August 20 /update 1, 21 August 2020, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/371211/iraq-authorities-announce-new-security-measures-in-basra-following-recent-attacks-on-activists-august-20-update-1>, accessed 20 September 2021

GardaWorld, Iraq: Bombing kills at least five people, wounds as many as 25 others in Yathrib, Salah al-Din Governorate, July 30, 30 July 2021, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/508376/iraq-bombing-kills-at-least-five-people-wounds-as-many-as-25-others-in-yathrib-salah-al-din-governorate-july-30>, accessed 2 November 2021

GardaWorld, Iraq: Explosive device strikes British diplomatic vehicle in Baghdad September 15, 15 September 2020, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/379436/iraq-explosive-device-strikes-british-diplomatic-vehicle-in-baghdad-september-15>, accessed 17 December 2021

GardaWorld, Iraq: Improvised explosive device reportedly targeted a convoy carrying military supplies in Al-Muthanna Governorate, May 27, 27 May 2021, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/483911/iraq-improvised-explosive-device-reportedly-targeted-a-convoy-carrying-military-supplies-in-al-muthanna-governorate-may-27>, accessed 17 November 2021

GardaWorld, Iraq: Iraqi authorities increase security nationwide for Arba'een pilgrimage Sept. 27-28, 20 September 2021, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/526086/iraq-iraqi-authorities-increase-security-nationwide-for-arbaeen-pilgrimage-sept-27-28>, accessed 12 October 2021

GardaWorld, Iraq: Islamic State ambush reported in Salah al Din governorate November 21, 21 November 2021, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/402371/iraq-islamic-state-ambush-reported-in-salah-al-din-governorate-november-21>, accessed 2 November 2021

GardaWorld, Iraq: Militants attack oilfield in Kirkuk Governorate early April 17, 17 April 2021, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/468531/iraq-militants-attack-oilfield-in-kirkuk-governorate-early-april-17>, accessed 18 November 2021

GardaWorld, Iraq: Nationwide anti-government protests to continue through at least January / update 11, 4 January 2021, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/424706/iraq-nationwide-anti-government-protests-to-continue-through-at-least-january-update-11>, accessed 17 November 2021

GardaWorld, Iraq: Officials implement indefinite curfew in Iskandariya, Babil Governorate, Sept. 4, 4 September 2021, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/521041/iraq-officials-implement-indefinite-curfew-in-iskandariya-babil-governorate-sept-4>, accessed 20 October 2021

GardaWorld, Iraq: Protests against power outages in Maysan Governorate, overnight June 2/3, 3 July 2021, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/497731/iraq-protests-against-power-outages-in-maysan-governorate-overnight-june-23>, accessed 20 October 2021

GardaWorld, Iraq: Roadside bomb targets convoy carrying military supplies in Dhi Qar Governorate, Aug. 4, 4 August 2021, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/509866/iraq-roadside-bomb-targets-convoy-carrying-military-supplies-in-dhi-qar-governorate-aug-4>, accessed 23 November 2021

GardaWorld, Iraq: Rocket attack targets Salah al Din Thermal Power Station in Samarra late June 27, 27 June 2021, <https://www.garda.com/fr/crisis24/alertes-de-securite/495561/iraq-rocket-attack-targets-salah-al-din-thermal-power-station-in-samarra-late-june-27>, accessed 2 November 2021

GardaWorld, Iraq: Supply convoy for US-led forces struck by an improvised explosive device in Babil Governorate March 21, 21 March 2021, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/458176/iraq-supply-convoy-for-us-led-forces-struck-by-an-improvised-explosive-device-in-babil-governorate-march-21>, accessed 20 October 2021

GardaWorld, Iraq: Supply convoy for US-led forces struck by an improvised explosive device near Samawah March 18, 18 March 2021, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/457111/iraq-supply-convoy-for-us-led-forces-struck-by-an-improvised-explosive-device-near-samawah-march-18>, accessed 17 November 2021

GardaWorld, Iraq: Supply convoy for US-led forces struck by IED in Babil Governorate, Dec. 21, 21 December 2020, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/418811/iraq-supply-convoy-for-us-led-forces-struck-by-ied-in-babil-governorate-dec-21>, accessed 20 October 2021

GardaWorld, Iraq: Supply convoy for US-led forces struck by improvised explosive device in Baghdad Governorate, Jan. 21, 21 January 2021, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/432846/iraq-supply-convoy-for-us-led-forces-struck-by-improvised-explosive-device-in-baghdad-governorate-jan-21>, accessed 23 November 2021

GardaWorld, Iraq: Supply convoy struck by improvised explosive device in Babil Governorate Feb. 25, 25 February 2021, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/447836/iraq-supply-convoy-struck-by-improvised-explosive-device-in-babil-governorate-feb-25>, accessed 20 October 2021

GardaWorld, Iraq: Supply convoy struck by improvised explosive device in Babil Governorate March 15, 15 March 2021, <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/455241/iraq-supply-convoy-struck-by-improvised-explosive-device-in-babil-governorate-march-15>, accessed 20 October 2021

Gaston, E. and Derzsi-Horvath, A., Iraq after ISIL: Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control, GPPi (Global Public Policy Institute), March 2018, https://www.gppi.net/media/Gaston_Derzsi-Horvath_Iraq_After_ISIL.pdf, accessed 2 November 2021

Gaston, E., Regulating irregular actors: can due diligence checks mitigate the risks of working with non-state and substate actors, Centre for the Study of Armed Groups, May 2021, https://cdn.odi.org/media/documents/CSAG_Regulating_irregular_actors_WEB.pdf, accessed 11 October 2021

Gaston, E., Sunni Tribal Forces, GPPi (Global Public Policy Institute), 30 August 2017, <https://www.gppi.net/2017/08/30/sunni-tribal-forces>, accessed 2 November 2021

Gazprom, Iraq, n.d., <https://www.gazprom.com/about/production/projects/deposits/iraq/>, accessed 18 November 2021

GCHR (Gulf Centre for Human Rights), General: Iraqi Kurdistan: Authorities use lethal force against peaceful protesters, 10 December 2020, <https://www.gc4hr.org/news/view/2530>, accessed 4 November 2021

GCHR (Gulf Centre for Human Rights), Iraq: GCHR's 13th periodic report on human rights violations during popular protests, 6 April 2021, <https://www.gc4hr.org/news/view/2675>, accessed 7 November 2021

GCHR (Gulf Centre for Human Rights), Iraq: GCHR's tenth periodic report on violations during popular demonstrations, 23 December 2020, <https://www.gc4hr.org/news/view/2551>, accessed 17 November 2021

GCHR (Gulf Centre for Human Rights), Iraq: GCHR's 14th periodic report on human rights violations during popular protests, 9 May 2021, <https://www.gc4hr.org/news/view/2713>, accessed 17 November 2021

Geneva Centre for Security Sector Governance, Iraq SSR Country Background Note, 25 February 2020, <https://issat.dcaf.ch/fre/Apprendre/La-bibliotheque-des-ressources/Fiche-des-profil-des-pays/Iraq-SSR-Country-Background-Note>, accessed 23 November 2021

German Institute for International and Security Affairs- Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP) – Challenges to Iran's role on Iraq in the post-Soleimano era, July 2021, [Challenges to Iran's Role in Iraq in the Post-Soleimani Era. Complex Rivalries, Fragmented Alliances, Declining Soft Power \(swp-berlin.org\)](https://www.swp-berlin.org/en/analysis/iran-iraq), accessed 24 November 2021

GICJ (Geneva International Center for Justice), Iraq: ethnic and sectarian cleansing in Diyala, 17 February 2016, <https://www.gicj.org/gicj-reports/500-human-rights-in-iraq-diyala-province-2>, accessed 6 October 2021

GIGA (German Institute for Global and Area Studies), Not a Storm in a Teacup: The Islamic State after the Caliphate, April 2021, https://pure.giga-hamburg.de/ws/files/24482177/web_Nahost_2021_03_en.pdf, accessed 23 November 2021

Global Coalition (The), Infrastructure in Salah Al-Din, Iraq [online video], 16 March 2021, [Infrastructure in Salah al-Din, Iraq - The Global Coalition Against Daesh](https://www.youtube.com/watch?v=...), 00:01:15, accessed 7 October 2021

Global Coalition against Daesh (The), Anbar: From destruction to sustainable recovery, 25 March 2021, [Anbar: From Destruction to Sustainable Recovery - The Global Coalition Against Daesh](https://www.youtube.com/watch?v=...), accessed 24 September 2021

Global Coalition (The), Mission, n. d., [Mission - The Global Coalition Against Daesh](https://www.youtube.com/watch?v=...), accessed 17 January 2022

Global Partners Governance, Economic drivers of youth political discontent in Iraq: The voice of young people in Kurdistan, Baghdad, Basra and Thi-Qar, February 2021, [Economic-Drivers-of-Youth-Political-Discontent-in-Iraq-The-Voice-of-Young-People-in-Kurdistan-Baghdad-Basra-and-Thi-Qar.pdf \(gpggovernance.net\)](https://www.gpggovernance.net/wp-content/uploads/2021/02/Economic-Drivers-of-Youth-Political-Discontent-in-Iraq-The-Voice-of-Young-People-in-Kurdistan-Baghdad-Basra-and-Thi-Qar.pdf), accessed 21 November 2021

Global Public Policy Institute (GPPI), Iraq after ISIL: Mosul, 21 August 2017, [Iraq after ISIL: Mosul - GPPI](https://www.gppi.org/publications/iraq-after-isil-mosul), accessed 28 September 2021

Global Security, Kurdish Democratic Party of Iran (KDPI), 19 July 2019, <https://www.globalsecurity.org/military/world/para/kdpi.htm>, accessed 25 October 2021

Global Security, PJAK/PEJAK - Party for Free Life in Kurdistan, n.d., <https://www.globalsecurity.org/military/world/para/pjak.htm>, accessed 25 November 2021

Global Shelter Cluster (The), Iraq, August 2021, [2021-08 Factsheet - Iraq | Shelter Cluster](#), accessed 27 October 2021

Global Shelter Cluster, UN Habitat Iraq war damaged shelter rehabilitation dashboard, updated 20 June 2021, <https://www.sheltercluster.org/iraq/iraq-war-damaged-shelter-rehabilitation-interactive-dashboard>, accessed 27 October 2021

GMF (The German Marshall Fund of the United States), Turkey and the Kurdish Factor in the Middle East, 13 May 2021, <https://www.gmfus.org/news/turkey-and-kurdish-factor-middle-east>, accessed 22 November 2021, accessed 25 November 2021

GPG (Global Partners Governance), Economic Drivers Of Youth Political Discontent In Iraq: The Voice of Young People in Kurdistan, Baghdad, Basra and Thi-Qar, October 2020, <https://gpggovernance.net/wp-content/uploads/2021/02/Economic-Drivers-of-Youth-Political-Discontent-in-Iraq-The-Voice-of-Young-People-in-Kurdistan-Baghdad-Basra-and-Thi-Qar.pdf>, accessed 18 November 2021

Green left, Iran's Komala: Guns and social democratic roses, 28 June 2021, <https://www.greenleft.org.au/content/irans-komala-guns-and-social-democratic-roses>, accessed 22 November 2021, accessed 25 November 2021

Guardian (The), 'They will never let go': Isis fighters regroup in the heart of Iraq, 11 July 2021, <https://www.theguardian.com/world/2021/jul/11/isis-fighters-regroup-in-the-heart-of-iraq>, accessed 2 November 2021

Guardian (The), Drone attack by militants on Iraqi PM 'marks escalation' in power struggle, 7 November 2021, [Drone attack by militants on Iraqi PM 'marks escalation' in power struggle | Iraq | The Guardian](#), accessed 24 November 2021

Guardian (The), Kurds in 'mountain prison' cower as Turkey fights PKK with drones in Iraq, 4 April 2021, <https://www.theguardian.com/world/2021/apr/04/iraq-turkey-pkk-drones-kurds-kurdistan>, accessed 17 December 2021

Guardian (The), RAF engaged in 10-day attack on Isis in Iraq this spring, 8 April 2021, <https://www.theguardian.com/world/2021/apr/08/raf-engaged-in-10-day-attack-on-isis-in-iraq-this-spring>, accessed 20 October 2021

Guardian (The), US: strikes on Iran-backed militia a response to 'campaign' of attacks by Tehran, 30 December 2019, [US: strikes on Iran-backed militia a response to 'campaign' of attacks by Tehran | Iran | The Guardian](#), accessed 13 September 2021

Haddad, F., 'Case 1: Iraq's Popular Mobilization Units: A Hybrid Actor in a Hybrid State', in: Day, Adam (ed.), Hybrid Conflict, Hybrid Peace: How Militias and Paramilitary Groups Shape Post-conflict Transitions, United Nations University, New York, 2020, <https://i.unu.edu/media/cpr.unu.edu/post/3895/HybridConflictIraqWeb.pdf>, accessed 13 October 2021

Haddad, F., Comment made during the review of the 2019 EASO report, 14 January 2019, in: EASO, COI Report: Iraq - Security situation, March 2019, https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/Iraq_security_situation.pdf, accessed 2 November 2021

Hamdi, M., Ph.D., [Twitter], posted on: 25 March 2021, <https://mobile.twitter.com/HamdiAMalik/status/1375108454696820741>, accessed 17 December 2021

Hanish, S. B., The Current Kurdish Iraqi Governments Relations: An Evaluation, in: Journal of International Relations and Foreign Policy, Vol. 1 No. 2, December 2013, http://jirfp.com/journals/jirfp/Vol_1_No_2_December_2013/1.pdf, accessed 18 October 2021

Hasan, H., Border Crossings, Roads, and Regional Politics in Iraq, Peripheral Vision: Views from the Borderlands, Spring 2021, X-Border Local Research Network, 23 June 2021, https://asiafoundation.org/wp-content/uploads/2021/06/Peripheral-Vision-5_X-Border-Local-Research-Network_Spring2021.pdf, accessed 4 November 2021

Hasan, S., A Perfect Storm has Hit Iraq's Economy, LSE [Blog], 22 October 2020, <https://blogs.lse.ac.uk/mec/2020/10/22/a-perfect-storm-has-hit-iraqs-economy/>, accessed 17 January 2022

Hasan, Harith and Kheder Khaddour, The Making of the Kurdish Frontier: Power, Conflict, and Governance in the Iraqi-Syrian Borderlands, Carnegie Middle East Center, 30 March 2021, [The Making of the Kurdish Frontier: Power, Conflict, and Governance in the Iraqi-Syrian Borderlands - Carnegie Middle East Center - Carnegie Endowment for International Peace \(carnegie-mec.org\)](https://www.carnegie-mec.org/ideas/policy/the-making-of-the-kurdish-frontier-power-conflict-and-governance-in-the-iraqi-syrian-borderlands), accessed 7 October 2021

Hawar news Agency, Jurist: International silence encourages Turkey to bomb Kurds with chemical weapons, 29 October 2021, <https://hawarnews.com/en/haber/jurist-international-silence-encourages-turkey-to-bomb-kurds-with-chemical-weapons-h27382.html>, accessed 4 November 2021

Hawar News Agency, PUK decries Turkish occupation shelling on Southern Kurdistan lands, 9 October 2021, <https://www.hawarnews.com/en/haber/puk-decries-turkish-occupation-shelling-on-southern-kurdistan-lands-h27091.html>, accessed 25 November 2021

Hellenic Shipping News, Refinery News Roundup: Upgrade completions in Middle East, 28 September 2021, <https://www.hellenicshippingnews.com/refinery-news-roundup-upgrade-completions-in-middle-east/>, accessed 2 November 2021

Heller, S., When Measuring ISIS's "Resurgence", Use the Right Standard, 13 May 2020, International Crisis Group, <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iraq/when-measuring-isiss-resurgence-use-right-standard>, accessed 23 November 2021

Hengaw Organisation for Human Rights, War in Kurdistan: Hengaw's statistical report on casualties of Iranian Kurdistan's parties in conflicts during 2020, December 2020, <https://hengaw.net/content/upload/1/root/english.pdf>, accessed 22 November 2021

HI (Handicap International), No safe recovery: The impact of Explosive Ordnance contamination on affected populations in Iraq, Report 2021, 13 October 2021, https://hi.org/sn_uploads/document/Report2021_EO-Contamination-Iraq-EN-final.pdf, accessed 17 November 2021

HI (Handicap International), About, n. d., [About – Humanity & Inclusion \(hi-us.org\)](https://hi-us.org), accessed 18 January 2022

HIS Markit, About Us, n. d., [About Us | his Markit](https://his-markit.com), accessed 20 October 2021

HRW (Human Rights Watch), 'Life Without a Father is Meaningless': Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017, September 2018, https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/iraq0918.pdf, accessed 20 October 2021

HRW (Human Rights Watch), Impunity for Killings Will Cast a Pall Over Iraq's Elections, 20 May 2021, <https://www.hrw.org/news/2021/05/20/impunity-killings-will-cast-pall-over-iraqs-elections>, accessed 2 November 2021

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Apparent Familial Feud Drives Illegal Evictions, 11 August 2021, <https://www.hrw.org/news/2021/08/11/iraq-apparent-familial-feud-drives-illegal-evictions>, accessed 15 December 2021

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Basra Political Group Targeted, 26 August 2020, <https://www.hrw.org/news/2020/08/26/iraq-basra-political-group-targeted>, accessed 20 September 2021

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Detentions of Alleged “Death Squad”, 24 February 2021, <https://www.hrw.org/news/2021/02/24/iraq-detentions-alleged-death-squad>, accessed 7 November 2021

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Fighting in Disputed Territories Kills Civilians, 20 October 2017, <https://www.hrw.org/news/2017/10/20/iraq-fighting-disputed-territories-kills-civilians><https://www.hrw.org/news/2017/10/20/iraq-fighting-disputed-territories-kills-civilians>, accessed 2 November 2021

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Pro-Government Militias’ Trail of Death, 31 July 2014, <https://www.hrw.org/news/2014/07/31/iraq-pro-government-militias-trail-death>, accessed 23 November 2021

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Inadequate Plans for Camp Closures, 3 June 2021, [Iraq: Inadequate Plans for Camp Closures | Human Rights Watch \(hrw.org\)](https://www.hrw.org/news/2021/06/03/iraq-inadequate-plans-for-camp-closures), accessed 2 November 2021

Hydrocarbons Technology, Badra Oil Field, Wasit Province, n.d., <https://www.hydrocarbons-technology.com/projects/badra-oil-field-wasit-province-iraq/>, accessed 18 November 2021

Hydrocarbons Technology, Garraf Oil Field, Thi Qar Province, n.d., <https://www.hydrocarbons-technology.com/projects/garraf-oil-field-thi-qar-province/>, accessed 18 November 2021

IAU (Inter-Agency Information and Analysis Unit), Baghdad Governorate Profile, November 2010, available at: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/491E9B6DAE8F5A24C12577EB004D275D-Full_Report.pdf, accessed 22 November 2021

IAU (Inter-Agency Information and Analysis Unit), Erbil Governorate Profile, November 2010, available at: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/E429AB404C03E1E0C12577EB004EBC48-Full_Report.pdf, accessed 18 October 2021

IAU (Inter-Agency Information and Analysis Unit), Missan Governorate Profile, November 2010, available at: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/142D4C37C764EF2DC12577EB0042D182-Full_Report.pdf, accessed 18 October 2021

IAU (Inter-Agency Information and Analysis Unit), Muthanna Governorate Profile, November 2010, available at: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/99CF2CAF2A40E350C12577EB004FEBB8-Full_Report.pdf, accessed 17 November 2021

IAU (Inter-Agency Information and Analysis Unit), Qadissiya Governorate Profile, November 2010, available at: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/89E3AD8D3B726CD9C12577EB004EBD45-Full_Report.pdf, accessed 2 November 2021

IAU (Inter-Agency Information and Analysis Unit), Sulaymaniyah Governorate Profile, November 2010, available at: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/807BB72D0720CCC2C12577EB004F80BB-Full_Report.pdf, accessed 22 November 2021

IAU (Inter-Agency Information and Analysis Unit), Wassit Governorate Profile, November 2010, available at: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/8A855E72FA11A388C12577EB004D8F22-Full_Report.pdf, accessed 18 October 2021

IBC (Iraq Body Count), Another year of relentless violence in Iraq, 2016, <https://www.iraqbodycount.org/analysis/numbers/2016/>, accessed 23 November 2021

ICBL-CMC (International Campaign to Ban Landmin-s - Cluster Munition Coalition), Cluster Munition Monitor 2021, September 2021, http://www.the-monitor.org/media/3299952/Cluster-Munition-Monitor-2021_web_Sept2021.pdf, accessed 2 November 2021

ICSSI (Iraqi Civil Society Solidarity Initiative), Turkish planes launch two raids near a village in Aqra district of Dohuk, 19 April 2021, <https://www.iraqicivilsociety.org/archives/12396>, accessed 2 November 2021

IDMC (Internal Displacement Monitoring Centre), When Canals Run Dry: Displacement triggered by water stress in the south of Iraq, February 2020, <https://www.internal-displacement.org/sites/default/files/publications/documents/202002-iraq-slow-onset-report.pdf>, accessed 18 November 2021

IEA (International Energy Agency), Iraq's Energy Sector; A Roadmap to a Brighter Future, April 2019, https://www.connaissancedesenergies.org/sites/default/files/pdf-actualites/Iraq_Energy_Outlook.pdf, accessed 17 December 2021

IFRC (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies), Emergency Plan of Action (EPoA) Iraq: Civil Unrest, 9 October 2019, <https://adore.ifrc.org/Download.aspx?FileId=262215>, accessed 23 November 2021

IHS Markit, Attacks on electricity infrastructure likely to increase due to delay in establishing joint Iraq-KRG security patrols, 27 September 2021 available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 19 November 2021

IISS (International Institute for Strategic Studies), Iran's Networks of Influence in the Middle East - Chapter Four: Iraq, November 2019, <https://www.iiss.org/publications/strategic-dossiers/iran-dossier/iran-19-06-ch-4-iraq>, accessed 2 November 2021

ILO (International Labour Organization) and CCI (Cash Consortium for Iraq), Assessment of Economic Needs in Southern Iraq - Overview, 18 April 2021, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---arabstates/---ro-beirut/documents/genericdocument/wcms_781228.pdf, accessed 4 November 2021

iMMAP, Explosive Hazards Risk Level on Roads in Anbar, Baghdad, Diyala, Kirkuk, Ninewa and Salah al-Din Governorates, 01-31 August 2020, 6 September 2020, [immmap_humanitarian_access_response_explosive_hazards_risk_level_on_roads_in_anbar_ninewasalahaal-dindiyala_and_kirkuk_governorates_01-31_august_2020.pdf](http://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/immmap_humanitarian_access_response_explosive_hazards_risk_level_on_roads_in_anbar_ninewasalahaal-dindiyala_and_kirkuk_governorates_01-31_august_2020.pdf) (humanitarianresponse.info), accessed 17 December 2021

iMMAP, Explosive Hazards Risk Level on Roads in Anbar, Baghdad, Diyala, Kirkuk, Ninewa and Salah al-Din Governorates, 01-31 December 2020, 10 January 2021, [immmap_humanitarian_access_response_explosive_hazards_risk_level_on_roads_in_anbar_baghdad_diyala_erbil_kirkuk_ninewa_and_salah-al-din_governorates_01-31_dec_2020.pdf](http://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/immmap_humanitarian_access_response_explosive_hazards_risk_level_on_roads_in_anbar_baghdad_diyala_erbil_kirkuk_ninewa_and_salah-al-din_governorates_01-31_dec_2020.pdf) (humanitarianresponse.info), accessed 17 December 2021

iMMAP, Explosive Hazards Risk Level on Roads in Anbar, Baghdad, Diyala, Kirkuk, Ninewa and Salah al-Din Governorates, 01-28 February 2021, [immmap_humanitarian_access_response_explosive_hazards_risk_level_on_roads_in_anbar_baghdad_diyala_erbil_kirkuk_ninewa_and_salah-al-din_governorates_01-28_feb_2021.pdf](http://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/immmap_humanitarian_access_response_explosive_hazards_risk_level_on_roads_in_anbar_baghdad_diyala_erbil_kirkuk_ninewa_and_salah-al-din_governorates_01-28_feb_2021.pdf) (humanitarianresponse.info), accessed 17 December 2021

iMMAP, Humanitarian Access Response, Risk level Monitoring Maps of the Airstrike Incident on the District level for the 7 Governorates Nov 2019 - Feb 2021, 7 March 2021, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/immmap_humanitarian_access_response_risk_level_monitoring_maps_of_the_airstrike_incident_on_the_district_level_for_the_7_governorates_nov_2019_-_feb_2021.pdf, accessed 18 November 2021

iMMAP, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Salah al-Din Governorate 1-28 February 2021, 7 March 2021, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/immap_humanitarian_access_response_explosive_hazards_risk_level_on_roads_in_salah_al-din_governorate_01-28_feb_2021.pdf, accessed 2 November 2021

iMMAP, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Erbil Governorate 01-31 August 2020, 6 September 2020, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/immap_humanitarian_access_response_explosive_hazards_risk_level_on_roads_in_erbil_governorate_01-31_august_2020.pdf, accessed 22 October 2021

iMMAP, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Baghdad Governorate 1-28 February 2021, 3 March 2021, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/immap_humanitarian_access_response_explosive_hazards_risk_level_on_roads_in_baghdad_governorate_01-28_feb_2021.pdf, accessed 23 November 2021

iMMAP, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Erbil Governorate 1-28 February 2021, 3 March 2021, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/immap_humanitarian_access_response_explosive_hazards_risk_level_on_roads_in_erbil_governorate_01-28_feb_2021.pdf, accessed 13 November 2021

iMMAP, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Kirkuk Governorate 1-28 February 2021, 7 March 2021, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/immap_humanitarian_access_response_explosive_hazards_risk_level_on_roads_in_kirkuk_governorate_01-28_feb_2021.pdf, accessed 2 November 2021

iMMAP, Humanitarian Access Response: Risk level Monitoring Maps of the “Explosive Hazard Incident” on the District level for the 7 Governorates (Nov. 2019 - Feb. 2021), 1 March 2021, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/immap-humanitarian_access_response_risk_level_monitoring_maps_of_the_explosive_hazard_incident_on_the_district_level_for_the_7_governorates_nov_2019_-_feb_2021.pdf, accessed 13 November 2021

iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Casualties from Explosive Hazard Incidents in Anbar, Baghdad, Diyala, Erbil, Kirkuk, Ninewa and Salah Al-Din Governorates 1-28 February 2021, 2 March 2021, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/iraq_immap_humanitarian_access_response_casualties_according_to_explosive_incident_data_in_anbar_baghdad_diyala_erbil_kirkuk_ninewa_and_salah_al-din_governorates_01-28_feb_2021.pdf, accessed 5 October 2021

iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Casualties from Explosive Hazard Incidents in Anbar, Baghdad, Diyala, Erbil, Kirkuk, Ninewa and Salah Al-Din Governorates 1-31 January 2021, 11 February 2021, <https://reliefweb.int/map/iraq/iraq-immap-humanitarian-access-response-numbers-casualties-explosive-hazard-incidents-4>, accessed 5 October 2021

iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Casualties from Explosive Hazard Incidents in Anbar, Baghdad, Diyala, Erbil, Kirkuk, Ninewa and Salah Al-Din Governorates 01-31 December 2020, 10 January 2021, <https://reliefweb.int/map/iraq/iraq-immap-humanitarian-access-response-numbers-casualties-explosive-hazard-incidents-3>, accessed 5 October 2021

iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Diyala Governorate (1-28 February 2021), <https://reliefweb.int/map/iraq/iraq-immap-humanitarian-access-response-explosive-hazards-risk-level-roads-diyala-11>, accessed 5 October 2021

iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Diyala Governorate (1-31 January 2021), 11 February 2021, <https://reliefweb.int/map/iraq/iraq-immmap-humanitarian-access-response-explosive-hazards-risk-level-roads-diyala-10>, accessed 5 October 2021

iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Diyala Governorate (1-31 December 2021), 10 January 2021, <https://reliefweb.int/map/iraq/iraq-immmap-humanitarian-access-response-explosive-hazards-risk-level-roads-diyala-9>, accessed 5 October 2021

iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Diyala Governorate (1-31 October 2021), 5 November 2020, <https://reliefweb.int/map/iraq/iraq-immmap-humanitarian-access-response-explosive-hazards-risk-level-roads-diyala-7>, accessed 5 October 2021

iMMAP, iMMAP-IHF, Humanitarian Access Response: Explosive Hazards Risk Level on Roads in Diyala Governorate (1-31 August 2021), 6 September 2020, <https://reliefweb.int/map/iraq/iraq-immmap-humanitarian-access-response-explosive-hazards-risk-level-roads-diyala-5>, accessed 5 October 2021

iMMAP, Recorded Explosive Ordnance Contamination in Iraq - Overall (DMA) – 27 August 2020, 3 September 2020, https://immap.org/wp-content/uploads/2016/12/20200913_1316_Recorded-Explosive-Ordnance-contamination-in-Iraq-Overall-DMA_August-2.pdf, accessed 2 November 2021

Impunity Watch, Al-Haqq Foundation for Human Rights, Al-Namaa Center for Human Rights, Bassma Iraqia Humanity Organization, Being Together Organisation for Human Rights, Building Foundation for Training and Development, Express Center for Rights and Freedoms, Iraqi al-Amal Association, Iraqi Human Rights Defenders and Activist Forum, PAX, Peace and Freedom Organisation, Ufuq Organization for Human Development, Women Human Rights Defenders Coalition and Hammurabi Human Rights Organization, End impunity for violations against Iraqi protest movement, 1 October 2020, https://www.impunitywatch.nl/docs/PolicyBrief_Iraq_Protests_2020_english.pdf, accessed 2 November 2021

INA (Iraqi News Agency), 18,000 security personnel participate in securing Arbaeen in Babylon, 19 September 2021, <https://ina.iq/eng/14161-18000-security-personnel-participate-in-securing-arbaeen-in-babylon.html>, accessed 20 October 2021

INA (Iraqi News Agency), A combined force arrests two terrorists and finds a den in Salah al-Din, 8 May 2020, <https://ina.iq/eng/8221--.html>, accessed 2 November 2021

INA (Iraqi News Agency), Again.. The Turkish army striking Dohuk, 24 June 2021, <https://ina.iq/eng/12491-again-the-turkish-army-striking-duhok.html>, accessed 2 November 2021

INA (Iraqi News Agency), Baghdad Operations Command announces success of security plan for Arbaeen pilgrimage, 27 September 2021, <https://ina.iq/eng/14357-baghdad-operations-command-announces-success-of-security-plan-for-arbaeen-pilgrimage.html>, accessed 15 October 2021

INA (Iraqi News Agency), Baghdad Operations Commander reveals the plan to secure the electoral centers, 2 October 2021, <https://ina.iq/eng/14469-baghdad-operations-commander-reveals-the-plan-to-secure-the-electoral-centers.html>, accessed 17 December 2021

INA (Iraqi News Agency), Immigration: No IDPs camps in Baghdad and Karbala, 28 October 2020, <https://ina.iq/eng/9726--.html>, accessed 18 October 2021

INA (Iraqi News Agency), Karbala Governor announces the arrest of the killer of engineer Abeer Selim, 11 August 2021, <https://ina.iq/eng/13298-0karbala-governor-announces-the-arrest-of-the-killer-of-engineer-abeer-selim.html>, accessed 13 December 2021

INA (Iraqi News Agency), PMF announce the martyrdom of Al-Jazeera operations deputy commander in Babil, 6 September 2021, <https://ina.iq/eng/13848-pmf-announce-the-martyrdom-of-al-jazeera-operations-deputy-commander-in-babil.html>, accessed 20 October 2021

INA (Iraqi News Agency), PMF fend off an ISIS attack east of Al-Dur district in Salah Al-Din, 11 May 2021, <https://ina.iq/eng/11827-pmf-fend-off-an-isis-attack-east-of-al-dur-district-in-salah-al-din.html>, accessed 2 November 2021

INA (Iraqi News Agency), Salah al-Din Ops: Army sectors are present in all the electoral centers, 8 October 2021, <https://ina.iq/eng/14616-salah-al-din-ops-army-sectors-are-present-in-all-the-electoral-centers.html>, accessed 2 November 2021

INA (Iraqi News Agency), SMC: the second Operation Lions of Al-Jazeera has launched, 15 June 2021, <https://ina.iq/eng/12295-smc-the-second-operation-lions-of-al-jazeera-has-launched.html>, accessed 2 November 2021

INA (Iraqi News Agency), Terrorist Attack on Funeral South of Salah Al-Din Kills 8, Wounds 19 Citizens, 31 July 2021, <https://ina.iq/eng/13111-terrorist-attack-on-funeral-south-of-salah-al-din-kills-8-wounds-19-citizens.html>, accessed 2 November 2021

INA (Iraqi News Agency), The dismantling of war remnants in the Najaf desert, 10 September 2021, <https://ina.iq/eng/13973-the-dismantling-of-war-remnants-in-the-najaf-desert.html>, accessed 17 November 2021

INA (Iraqi News Agency), The electricity cuts spark protests in Karbala as summer temperatures scorch the country, 4 July 2021, <https://ina.iq/eng/12666-the-electricity-cuts-spark-protests-in-karbala-as-summer-temperatures-scorch-the-country.html>, accessed 13 October 2021

INA (Iraqi News Agency), The launch of a security operation east of Salah al-Din, 6 May 2021, <https://ina.iq/eng/11758-the-launch-of-a-security-operation-east-of-salah-al-din.html>, accessed 2 November 2021

Independent (The), Breaking Baghdad: How Iraq's crystal meth epidemic is ravaging the nation, 13 April 2021, <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/iraq-crystal-meth-drugs-epidemic-b1828463.html>, accessed 15 November 2021

Independent (The), Dozens injured in clashes in Iraq's south during pilgrimage, 6 October 2021, <https://www.independent.co.uk/news/dozens-injured-clashes-iraqs-south-during-pilgrimage-iraq-protesters-protesters-south-south-b839603.html>, accessed 13 October 2021

Independent (The), Iraq seizes Kirkuk from Kurds leaving two US allies locked in conflict and bringing end to move for independence, 16 October 2017, <https://www.independent.co.uk/voices/iraq-kirkuk-forces-seize-defeat-kurdish-independence-latest-a8003821.html>, accessed 20 October 2021

Independent (The), School children killed in 'daisy chain' bomb blasts, 7 January 2004, <https://www.independent.ie/world-news/school-children-killed-in-daisy-chain-bomb-blasts-26019395.html>, accessed 17 December 2021

Independent Arabiya, "داعش« يستغل حواضنه في كركوك لإرباك المشهد الانتخابي» [ISIL uses its cells in Kirkuk to disturb the electoral process], 9 September 2021, <https://www.independentarabia.com/node/257586/%D8%B3%D9%8A%D8%A7%D8%B3%D8%A9/%D9%85%D8%AA%D8%A7%D8%A8%D8%B9%D8%A7%D8%AA/%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D9%8A%D8%B3%D8%AA%D8%BA%D9%84-%D8%AD%D9%88%D8%A7%D8%B6%D9%86%D9%87-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83-%D9%84%D8%A5%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D9%83-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B4%D9%87%D8%AF->

[%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%86%D8%AA%D8%AE%D8%A7%D8%A8%D9%8A](#), accessed 15 November 2021

INN (Iraq News Network), ميليشيا الحشد الشعبي وراء تفجير الأبراج الكهربائية بأمر إيراني [security source: PMU is behind the blowing up of power pylons by order of Iran], 1 July 2021, <http://aliraqnews.com/%d9%85%d8%b5%d8%af%d8%b1-%d8%a3%d9%85%d9%86%d9%8a-%d9%85%d9%8a%d9%84%d9%8a%d8%b4%d9%8a%d8%a7-%d8%a7%d9%84%d8%ad%d8%b4%d8%af-%d8%a7%d9%84%d8%b4%d8%b9%d8%a8%d9%8a-%d9%88%d8%b1%d8%a7%d8%a1-%d8%aa%d9%81/>, accessed 15 November 2021

Intercept (The) and New York Times (The), A Spy Complex Revealed, 18 November 2019, <https://theintercept.com/2019/11/18/iran-iraq-spy-cables/>, accessed 20 October 2021

Intercept (The), The underground Caliphate, 16 September 2018, <https://theintercept.com/2018/09/16/isis-has-not-vanished-it-is-fighting-a-querrilla-war-against-the-iraqi-state/>, accessed 26 October 2021

International Crisis Group, Averting an ISIS Resurgence in Iraq and Syria, Middle East Report N°207, 11 October 2019, <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/207-averting-an-isis-resurgence.pdf>, accessed 6 October 2021

International Crisis Group, Exiles in Their Own Country: Dealing with Displacement in Post-ISIS Iraq, 19 October 2020, https://www.ecoi.net/en/file/local/2040043/b079-post-isis-iraq_0.pdf, accessed 29 October 2021

International Crisis Group, Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries - Middle East Report N°194, 14 December 2018, <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/194-reviving-un-mediation-on-iraq-s-disputed-internal-boundaries.pdf>, accessed 4 October 2021

International Crisis Group, Iraq's surprise election results, 16 November 2021, [Iraq's Surprise Election Results | Crisis Group](#), accessed 24 November 2021

International Crisis Group, Winning the Post-ISIS battle for Iraq in Sinjar, 20 February 2020, [Winning the Post-ISIS Battle for Iraq in Sinjar \(d2071andvip0wj.cloudfront.net\)](#), accessed 29 September 2021

International Crisis Group, Fight or Flight: The Desperate Plight of Iraq's "Generation 2000", 8 August 2016, <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/169-fight-or-flight-the-desperate-plight-of-iraqs-generation-2000.pdf>, accessed 2 November 2021

International Crisis Group, Iraq: Fixing Security in Kirkuk, 15 June 2020, <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/215-iraq-fixing-security-in-kirkuk.pdf>, accessed 4 November 2021

International Crisis Group, Iraq's Tishreen Uprising: From Barricades to Ballot Box, 26 July 2021, <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/223-iraq-tishreen.pdf>, accessed 2 November 2021

International Crisis Group, Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries, 14 December 2018, <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/194-reviving-un-mediation-on-iraq-s-disputed-internal-boundaries.pdf>, accessed 2 November 2021

International Crisis Group, Turkey's PKK conflict: A visual explainer, [n.d.], [Turkey's PKK Conflict: A Visual Explainer | Crisis Group](#), accessed 13 December 2021

International Crisis Group, When Measuring ISIS's "Resurgence", Use the Right Standard, 13 May 2020, <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/13-may-isis-2.pdf>, accessed 2 November 2021

International Crisis Group, Will Iraq's Early Elections Solve Its Legitimacy Crisis?, 5 October 2021, <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iraq/will-iraqs-early-elections-solve-its-legitimacy-crisis>, accessed 2 November 2021

IOM (International Organization for Migration), An overview of return movements in Iraq, DTM Integrated Location Assessment V, 1 June 2021, [Situation Overview of Return and Reintegration in Iraq: DTM Integrated Location Assessment V \(iom.int\)](https://www.iom.int/sites/default/files/2021/09/Situation%20Overview%20of%20Return%20and%20Reintegration%20in%20Iraq%20DTM%20Integrated%20Location%20Assessment%20V.pdf), Accessed 26 September 2021

IOM (International Organization for Migration), DTM , Iraq master list report 123, August-September 2021, 26 October 2021, [20211024524569_DTM_123_Report_August_September_2021.pdf](https://www.iom.int/sites/default/files/2021/10/20211024524569_DTM_123_Report_August_September_2021.pdf), accessed 13 December 2021

IOM (International Organization for Migration), Protracted Displacement in Iraq: Revisiting categories of return barriers, 9 January 2021, [Integrated Location Assessment III \(iom.int\)](https://www.iom.int/sites/default/files/2021/01/Integrated%20Location%20Assessment%20III.pdf), accessed 10 October 2021

IOM (International Organization for Migration), Return dynamics in Ninewa governorate, May 2021, [20215115221229_iom_dtm_Return_Dynamics_in_Ninewa_May2021.pdf](https://www.reliefweb.int/sites/default/files/2021/10/20215115221229_iom_dtm_Return_Dynamics_in_Ninewa_May2021.pdf) (reliefweb.int), accessed 12 October 2021

IOM (International Organization for Migration), Return Index Governorate Profiling, Return Dynamics in Anbar governorate, June 2021, [20216101823551_iom_dtm_Return_Dynamics_in_Anbar_June2021.pdf](https://www.iom.int/sites/default/files/2021/06/20216101823551_iom_dtm_Return_Dynamics_in_Anbar_June2021.pdf), accessed 26 September 2021

IOM (International Organization for Migration), Iraq Mission, Six years after Yazidi genocide, investment in Service is crucial for returning Yazidi families, 16 July 2020, [Six Years After Yazidi Genocide, Investment in Services is Crucial for Returning Yazidi Families | IRAQ MISSION \(iom.int\)](https://www.iom.int/news/six-years-after-yazidi-genocide-investment-in-services-is-crucial-for-returning-yazidi-families), accessed 13 December 2021

IOM (International Organization for Migration), Kirkuk, Ninewa, Salah al-Din, Governorate profile: post-2006 IDP need assessment, June 2008, [Microsoft Word - 2 - Governorate Profiles - Kirkuk, Ninewa, Salah Al-Din.doc](https://www.reliefweb.int/sites/default/files/2021/12/Microsoft%20Word%20-%20Governorate%20Profiles%20-%20Kirkuk%2C%20Ninewa%2C%20Salah%20Al-Din.doc) (reliefweb.int), accessed 14 December 2021

IOM (International Organization for Migration), Protracted Displacement in Iraq: Revisiting categories of return barriers, 25 January 2021, [Integrated Location Assessment III \(reliefweb.int\)](https://www.reliefweb.int/sites/default/files/2021/01/Integrated%20Location%20Assessment%20III.pdf), accessed 24 November 2021

IOM (International Organization for Migration) Iraq, Assessing Water Shortage-induced Displacement in Qadissiya, Najaf, Babylon, Wassit and Kerbala, 10 April 2019, http://iraqdtm.iom.int/images/Drought/20203142152124_IOM_assessing%20water%20shortage%20induced%20displacement%20in%20Central%20Iraq.pdf, accessed 2 November 2021

IOM (International Organization for Migration) Iraq, Cities as Home: Location Factsheets and Case Studies of Local Integration, 6 January 2021, <https://iraq.iom.int/file/117680/download?token=ozdH10ZB>, accessed 22 November 2021

IOM (International Organization for Migration) Iraq, DTM (Displacement Tracking Matrix), Master List Datasets, IDP 123 [Excel File], 30 September 2021, http://iraqdtm.iom.int/MasterList/Download/3496?fileName=202110123957933_Round123_Master_List_IDP_2021-09-30_IOM_DTM.xlsx, accessed 4 November 2021

IOM (International Organization for Migration) Iraq, DTM (Displacement Tracking Matrix), Master List Datasets, Returnee 123 [Excel File], 30 September 2021, http://iraqdtm.iom.int/MasterList/Download/3498?fileName=202110133923407_Round123_Master_List_Returnee_2021_09_30_IOM_DTM.xlsx, accessed 4 November 2021

IOM (International Organization for Migration) Iraq, Displacement Tracking Matrix, Protracted Displacement In Iraq: District of Origin Profiles, August 2021, <https://iraq.un.org/sites/default/>

[files/2021-09/2021911327593_IOM_Iraq_Protracted_Displacement_in_Iraq_District_of_Origin_Profiles.pdf](#), accessed 18 November 2021

IOM (international Organization for Migration) Iraq, DTM: Findings Round One, Data Collection Period: March-April 2021 [Table], October 2021, http://iraqdtm.iom.int/files/Displacement-index/202110282454998_iom_DTM_Displacement_Index_Round1_Oct2021.pdf, accessed 4 November 2021

IOM (international Organization for Migration) Iraq, DTM: Return Dynamics in Salah Al-Din Governorate, May 2021, https://iraqdtm.iom.int/images/Return-index/20215263846770_iom_dtm_Return_Dynamics_in_Salah_al_Din_May2021.pdf, accessed 15 December 2021

IOM (International Organization for Migration) Iraq, DTM: Urban Displacement in Federal Iraq, 14 March 2021, http://iraqdtm.iom.int/files/DurableSolutions/20213143423463_Urban_Displacement_in_Federal_Iraq.pdf, accessed 2 November 2021

IOM (International Organization for Migration) Iraq, DTM: Urban Displacement in the Kurdistan Region of Iraq, 25 February 2021, http://iraqdtm.iom.int/files/DurableSolutions/20215105447848_Urban_Displacement_in_The_Kurdistan_Region_of_Iraq.pdf, accessed 2 November 2021

IOM (International Organization for Migration) Iraq, Labour Market Assessment: Kufa District, Najaf Governorate, September 2021, <https://iraq.iom.int/files/Kufa%20District%20-%20Najaf%20Governorate.pdf>, accessed 7 November 2021

IOM (International Organization for Migration) Iraq, Labour Market Assessment: Sumel District, Dohuk Governorate, September 2020, <https://iraq.iom.int/files/Sumel%20District,%20Dohuk%20Governorate.pdf>, accessed 7 November 2021

IOM (International Organization for Migration) Iraq, Labour Market Assessment: Zakho District, Dohuk Governorate, September 2020, <https://iraq.iom.int/files/Zakho%20District,%20Dohuk%20Governorate.pdf>, accessed 7 November 2021

IOM (International Organization for Migration), Demographic Survey, Kurdistan Region of Iraq, July 2018, https://iraq.iom.int/files/KRSO_IOM_UNFPA_Demographic_Survey_Kurdistan_Region_of_Iraq.pdf, accessed 17 December 2021

IOM (International Organization for Migration), Integrated Location Assessment Part II – Governorate Profiles, October 2017, https://displacement.iom.int/sites/default/files/public/reports/ILA%20II_PART2%20Governorate%20Profiles_2.pdf, accessed 2 November 2021

IOM (International Organization for Migration), Iraq, Integrated Location Assessment IV, 4 February 2020, https://publications.iom.int/system/files/pdf/integrated_location_assessment_4.pdf, accessed 2 November 2021

IOM (International Organization for Migration), Reasons to Remain (Part 2): Determinants of IDP integration into host communities in Iraq, 18 April 2019, https://publications.iom.int/system/files/pdf/iom_iraq_reasons_to_remain_2.pdf, accessed 22 November 2021

IOM (International Organization for Migration), UNFPA (United Nations Population Fund) and KRSO (Kurdistan Regional Statistics Office), Demographic Survey: Kurdistan Region of Iraq, July 2018 https://iraq.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/KRSO%20IOM%20UNFPA%20Demographic%20Survey%20Kurdistan%20Region%20of%20Iraq_0.pdf, accessed 22 November 2021

IOM Iraq, DTM, Displacement Tracking Matrix, Protracted displacement in Iraq: District of origin profiles, August 2021, http://iraqdtm.iom.int/files/DurableSolutions/2021911327593_IOM_Iraq_Protracted_Displacement_in_Iraq_District_of_Origin_Profiles.pdf, accessed 28 October 2021

IOM Iraq, DTM, Displacement Tracking Matrix, Return dynamics in Diyala governorate, June 2021, http://iraqdtm.iom.int/images/ReturnIndex/20216102232463_iom_dtm_Return_Dynamics_in_Diyala_June2021.pdf, accessed 29 October 2021

IOM Iraq, DTM, Displacement Tracking Matrix, Return overview, 30 September 2021, <http://iraqdtm.iom.int/Dashboard#Returns>, accessed 28 October 2021

IOM Iraq, Return Index Findings round 13- Iraq, Aug-Sep 2021, 30 September 2021, <http://iraqdtm.iom.int/ReturnIndex>, accessed 28 October 2021

IPI (International Peace Institute), Protests in Southern Iraq Intensify, Is Instability to Follow?, 24 July 2018, <https://theglobalobservatory.org/2018/07/protests-southern-iraq-intensify-is-instability-to-follow/>, accessed 12 October 2021

IQNA (International Quran News Agency), Special Security Measures Planned for Arbaeen in Najaf, 2 September 2021, <https://iqna.ir/en/news/3475608/special-security-measures-planned-for-arbaeen-in-najaf>, accessed 7 November 2021

Iran International, Iran's top commander demands closure of US base in northern Iraq, 19 September 2021, [Iran's Top Commander Demands Closure Of US Base In Northern Iraq | Iran International \(iranintl.com\)](http://iranintl.com), accessed 21 November 2021

Iran Press, People of Najaf protest, asking governor to resign, 13 March 2021, [People of Najaf protest, asking governor to resign \(iranpress.com\)](http://iranpress.com), accessed 17 January 2022

Iran Wire, خريطة انتشار الميليشيات الإيرانية في سوريا والعراق [Map of Iran-backed Militias in Syria and Iraq], 8 May 2020, <https://iranwirearabic.com/archives/4061>, accessed 23 November 2021

Iran Wire, About Us, n. d., [IranWire | About Us](http://iranwire.com), accessed 18 January 2022

Iraq Business News, Oil and Gas Fields: East Baghdad, n.d., <https://www.iraq-businessnews.com/list-of-oil-and-gas-fields-in-iraq/oil-and-gas-fields-east-baghdad/>, accessed 23 November 2021

Iraq Business News, Oil and Gas Fields: Nasiriyah, n.d., <https://www.iraq-businessnews.com/list-of-oil-and-gas-fields-in-iraq/oil-and-gas-fields-nasiriyah/>, accessed 18 November 2021

Iraq News Gazette, The Minister of Interior Visits The Command And Control HQs Of The PMF In Karbala To Review The Procedures For Securing The Protection Of Pilgrims, 26 September 2021, <https://www.iraqnewsgazette.com/the-minister-of-interior-visits-the-command-and-control-hqs-of-the-pmf-in-karbala-to-review-the-procedures-for-securing-the-protection-of-pilgrimsthe-minister-of-interior-visits-the-command-and-contro/>, accessed 13 October 2021

Iraq News Gazette, Urgent – Babel Operations Command dissolved, 26 December 2014, <https://www.iraqnewsgazette.com/urgent-babel-operations-command-dissolved/>, accessed 20 October 2021

Iraq Oil Report, Once fixable, Baiji refinery plundered beyond repair, 28 January 2016, <https://www.iraqoilreport.com/news/fixable-baiji-refinery-plundered-beyond-repair-17812/>, accessed 2 November 2021

Iraq, Constitution of Iraq, 15 October 2005, available at: <https://www.refworld.org/docid/454f50804.html>, accessed 2 November 2021

Iraq, CSO (Central Statistical Organization), تقديرات سكان العراق حسب المحافظات والبيئة والجنس لسنة 2021 [Demographic and population indicators, Estimates for the population of Iraq by governorate, environment and gender for the year 2021] [Table], n.d., <http://cosit.gov.iq/ar/2013-01-31-08-43-38>, accessed 7 November 2021

Iraq, Duhok Province, Demographics, n.d., <http://duhokprovince.com/demographics/>, accessed 2 November 2021

Iraq, Duhok Province, التركيبة السكانية [Demographics], n.d., <http://duhokprovince.com/ar/%d8%a7%d9%84%d8%aa%d8%b1%d9%83%d9%8a%d8%a8%d8%a9-%d8%a7%d9%84%d8%b3%d9%83%d8%a7%d9%86%d9%8a%d8%a9/>, accessed 2 November 2021

Iraq, Government of Iraq, Iraqi government continues to support voluntary return of IDPs as it oversees closure of remaining displacement camps, 19 April 2021, [Iraqi government continues to support voluntary return of IDPs as it oversees closure of remaining displacement camps](https://www.gds.gov.iq/en/news/iraqi-government-continues-to-support-voluntary-return-of-idps-as-it-oversees-closure-of-remaining-displacement-camps) - Government of Iraq (gds.gov.iq), accessed 05 December 2022

Iraq, Government of Iraq, Iraq signs contract to develop East Baghdad oilfield, 24 May 2018, <https://gds.gov.iq/iraq-signs-contract-develop-east-baghdad-oilfield/>, accessed 23 November 2021

Iraq, Kirkuk Governorate official website, الجبوري يبحث مع البياتي اوضاع كركوك [Al-Jabouri discusses the situation in Kirkuk with Al-Bayati], 1 November 2021, <https://www.kirkuk.gov.iq/news/962>, accessed 4 November 2021

Iraq, KRG (Kurdistan Regional Government), Erbil Governorate, Districts, n.d., <https://www.hawlergov.org/app/en/pages/198>, accessed 25 November 2021

Iraq, KRG (Kurdistan Regional Government), Facts & Figures, n.d., <https://gov.krd/boi-en/why-kurdistan/region/facts-figures/>, accessed 2 November 2021

Iraq, KRG (Kurdistan Regional Government), Kurdistan Region Presidency, Kurdistan Region President Signs Halabja Province Directive, 16 March 2014, <http://www.krp.org/english/articledisplay.aspx?id=JDcr+40ccEs=>, accessed 22 November 2021

Iraq, KRG (Kurdistan Regional Government), Kurdistan Region Statistics Office, The map of districts of Kurdistan Region, n.d., archived page from 27 September 2020, , available at: <https://web.archive.org/web/20200927230449/http://www.krso.net/files/articles/071015031225.pdf>, accessed 22 November 2021

Iraq, KRG (Kurdistan Regional Government), Statement by the Ministry of Peshmerga on the Mount Matin attack, 5 June 2021, <https://gov.krd/mopa-en/activities/news-and-press-releases/2021/june/statement-by-the-ministry-of-peshmerga-on-the-mount-matin-attack/>, accessed 2 November 2021

Iraq, Ministry of Defence, With improved security and stability, people in Salah al Din can now focus on rebuilding their lives [Online Video], Global Coalition, 2 March 2021, <https://theglobalcoalition.org/en/security-and-stability-salah-al-din/>, accessed 2 November 2021

Iraq, Ministry of Electricity [Facebook], posted on: 24 January 2021, [وزارة الكهرباء - وزارة الكهرباء - وزارة الكهرباء](https://www.facebook.com/وزارةالكهرباء-وزارةالكهرباء-وزارةالكهرباء), accessed 2 November 2021

Iraq, Ministry of Electricity [Facebook], posted on: 24 January 2021, [وزارة الكهرباء - وزارة الكهرباء - وزارة الكهرباء](https://www.facebook.com/وزارةالكهرباء-وزارةالكهرباء-وزارةالكهرباء), accessed 2 November 2021

Iraq, SMC (Security Media Cell) [Twitter], posted on: 15 June 2021, <https://twitter.com/SecMedCell/status/1404873240389033991?s=20>, accessed 24 November 2021

Iraq, SMC (Security Media Cell) [Twitter], posted on: 6 October 2020, <https://twitter.com/SecMedCell/status/1313403659347259394>, accessed 24 November 2021

Iraqi Center for Policy Analysis and Research, Sunni Arabs' grievances in post-ISIS Iraq, 30 March 2019, <https://researchiraq.com/?p=277>, accessed 11 October 2021

Iraqi News Agency (INA), Iraq Heroes operation launched in Anbar province, 12 February 2020, <https://www.ina.iq/eng/7547--.htm>, accessed 13 September 2021

Iraqi News, Iraqi troops destroy four Islamic State armoured vehicles, seize three others in Anbar, 10 January 2018, [Iraqi troops destroy four Islamic State armored vehicles, seize three others in Anbar \(iraqinews.com\)](http://iraqinews.com), accessed 15 December 2021

Iraqi News Agency (INA), www.ina.iq, [Security media: Killing of civilian after entering tripwired house in Anbar], 10 October 2020, www.ina.iq, [الإعلام الأمني: استشهاده مواطن بعد دخوله منزل مفخخ في الانبار] وكالة الأنباء العراقية (ina.iq), accessed 15 December 2021

Iraqi News Agency (INA), www.ina.iq, [Joint operations: All armed elements left Sinjar] 3 December 2020, www.ina.iq, [العمليات المشتركة: جميع المظاهر المسلحة غادرت سنجار] وكالة الأنباء العراقية (ina.iq), accessed 5 October 2021

Irfaa Sawtak, www.irfaasawtak.com, [Deaths, Displaced, and Fires... Losses of Kurdistan during 'Tiger's Claw' in Numbers], 23 June 2020, <https://www.irfaasawtak.com/iraq/2020/06/23/%D9%82%D8%AA%D9%84%D9%89-%D9%88%D9%86%D8%A7%D8%B2%D8%AD%D9%88%D9%86-%D9%88%D8%AD%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%82-%D8%AE%D8%B3%D8%A7%D8%A6%D8%B1-%D9%83%D8%B1%D8%AF%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86-%D9%81%D9%8A-%D9%85%D8%AE%D9%84%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D9%86%D9%85%D8%B1-%D8%A8%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B1%D9%82%D8%A7%D9%85>, accessed 2 November 2021

IRI (International Republican Institute), Living in the Shadows – The Enduring Marginalization of Black Iraqis, 2020, <https://www.iri.org/sites/default/files/basra-series2-report-4-bleed.pdf>, accessed 20 September 2021

ISW (Institute for the Study of War), ISIS second comeback, June 2019, [ISW Report - ISIS's Second Comeback - June 2019.pdf \(understandingwar.org\)](http://www.understandingwar.org), accessed 10 September 2021

ISW (Institute for the Study of War), Al-Qaeda in Iraq Resurgent: The Breaking the Walls Campaign, Part I, Middle East Security Report 14, September 2013, <https://docs.house.gov/meetings/FA/FA18/20131212/101591/HHRG-113-FA18-Wstate-LewisJ-20131212.pdf>, accessed 23 November 2021

ISW (Institute for the Study of War), Baghdad Belts, n.d., <https://www.understandingwar.org/region/baghdad-belts>, accessed 23 November 2021

ISW (Institute for the Study of War), Iran's Axis of Resistance in Review, October 21 - November 7, 2021, 8 November 2021, https://www.understandingwar.org/sites/default/files/2021-11-04%20Iran%E2%80%99s%20Axis%20of%20Resistance%20in%20Review%20ISW_0.pdf, accessed 23 November 2021

ISW (Institute for the Study of War), Iraq 2021-2022: A forecast, June 2021, <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/Iraq%20-%20A%20Forecast.pdf>, accessed 18 October 2021

ISW (Institute for the Study of War), Iraq is fragile, not hopeless: how Iraq's fragility undermines regional stability, December 2020, <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/Iraq%20is%20Fragile,%20Not%20Hopeless.pdf>, accessed 6 October 2021

ISW (Institute for the Study of War), Iraq situation report: July 8-14, 2020, 17 July 2020, [http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Iraq Situation Report July 08-14 2020.pdf](http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Iraq%20Situation%20Report%20July%2008-14%202020.pdf), accessed 11 October 2021

ISW (Institute for the Study of War), Iraq Situation Report: July 16, 2014, 16 July 2014, <https://www.iswresearch.org/2014/07/iraq-situation-report-july-16-2014.html>, accessed 23 November 2021

ISW (Institute for the Study of War), Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle, December 2017, [http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Iraq - ISF PMF Orders of Battle_0_0.pdf](http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Iraq-IFPMF-Orders-of-Battle_0_0.pdf), accessed 7 October 2021

ISW (Institute for the Study of War), ISIS and Iranian-backed militias compete to control Baghdad region, 19 May 2021, <http://www.iswresearch.org/2021/05/isis-and-iranian-backed-militias.html>, accessed 27 October 2021

ISW (Institute for the Study of War), ISIS in the Southwest Baghdad Belts, 24 November 2014, <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/Dahlin%20Backgrounder.pdf>, accessed 20 October 2021

ISW (Institute for the Study of War), ISIS Ramadan 2021 Campaign Review, 26 May 2021, https://www.understandingwar.org/sites/default/files/ISIS%20Summary%20May%202021_0.pdf, accessed 23 November 2021

ISW (Institute for the Study of War), ISIS Ramadan 2021 campaign, 26 May 2021, https://www.understandingwar.org/sites/default/files/ISIS%20Summary%20May%202021_0.pdf, accessed 18 October 2021

ISW (Institute for the Study of War), ISIS re-establishes historical sanctuary in Iraq, 7 March 2019, <https://www.understandingwar.org/backgrounder/isis-re-establishes-historical-sanctuary-iraq>, accessed 12 October 2021

ISW (Institute for the Study of War), ISIS Resurgence Update - April 2019, 19 April 2019, <http://www.iswresearch.org/2019/04/isis-resurgence-update-april-16-2019.html>, accessed 26 October 2021

ISW (Institute for the Study of War), ISIS' second come-back: assessing the next ISIS insurgency, 30 June 2019, www.understandingwar.org/report/isiss-second-comeback-assessing-next-isis-insurgency, accessed 12 October 2021

ISW (Institute for the Study of War), ISIS's Second Resurgence, 2 October 2018, <http://iswresearch.blogspot.com/2018/10/isiss-second-resurgence.html>, accessed 26 October 2021

ISW (Institute for the Study of War), ISIS's Explosive Attacks in the Greater Baghdad Area: April 4-May 11, 2016, 11 May 2016, <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/ISIS%27s%20Explosive%20Attacks%20in%20Greater%20Baghdad%20April%204%20to%20May%2011%2C%202016%20PDF.pdf>, accessed 23 November 2021

ISW (Institute for the Study of War), RASHEED (الرشيد), n.d., <https://www.understandingwar.org/region/rasheed-%D8%A7%D9%84%D8%B1%D8%B4%D9%8A%D8%AF>, accessed 23 November 2021

ISW (Institute for the Study of War), The "War after ISIS" begins in Iraq, 15 November 2017, <http://www.iswresearch.org/2017/10/the-war-after-isis-begins-in-iraq.html>, accessed 20 October 2021

ISW (Institute for the Study of War), Warning Intelligence Update: Baghdad, 23 July 2014, <http://www.iswresearch.org/2014/07/warning-intelligence-update-baghdad.html>, accessed 23 November 2021

ISW (Institute for the Study of War), Recent Iranian Proxy Attack in Iraqi Kurdistan Unlikely a Signal for New Escalation, 17 September 2021, [2021-09-17 Iran Israel Erbil Escalation ISW INTSUM.pdf \(understandingwar.org\)](https://www.understandingwar.org/2021-09-17-Iran-Israel-Erbil-Escalation-ISW-INTSUM.pdf), accessed 20 October

ISWNews (Islamic World News), Breaking: Two IED attacks on US convoys in Iraq, 4 September 2021, <https://english.iswnews.com/20371/breaking-two-ied-attacks-on-us-convoys-in-iraq-2/>, accessed 20 October 2021

ISWNews (Islamic World News), Infographic: Iraqi Resistance Groups Operations against the US in the first six months of 2021, 8 October 2021, <https://english.iswnews.com/20762/infographic-iraqi-resistance-groups-operations-against-the-us-in-the-first-six-months-of-2021/>, accessed 17 November 2021

ISWNews (Islamic World News), Iraq: Three IED attacks on US convoys, 12 July 2021, <https://english.iswnews.com/19708/iraq-three-ied-attacks-on-us-convoys-4/>, accessed 20 October 2021

ITC (International Trade Centre), Climate change risks and opportunities in Iraqi agrifood value chains: Strengthening the Agriculture and Agrifood Value Chain and Improving Trade Policy in Iraq (SAAVI), n.d., <https://www.intracen.org/uploadedFiles/Common/SAAVIreport.pdf>, accessed 2 November 2021

Izady, M. M. R., Urban Unplanning: How Violence, Walls, and Segregation Destroyed the Urban Fabric of Baghdad, in: Journal of Planning History, Vol. 19(1), 2020, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1538513219830106>, accessed 23 November 2021

Izady, M., Kirkuk and Environs: Ethnic Composition, 2014, 2015-2017, <https://external-preview.redd.it/q6gAQu4nOS3J2LSCW1iNUDdkOE1iYSHdF3hQMyOeynU.png?auto=webp&s=03f3d99823314f596d08bc2f880a352922738ed5>, accessed 23 November 2021

Jameel, R., Iraqi Prime Minister Walks Tightrope Between Shia Militias and the United States, Jamestown Foundation, Terrorism Monitor, Vol. 19, Issue 13, 2 July 2021, <https://jamestown.org/program/iraqi-prime-minister-walks-tightrope-between-shia-militias-and-the-united-states/>, accessed 23 November 2021

Jamestown Foundation (The), Iranian-backed Iraqi militias deter Turkish intervention in Sinjar, 16 July 2021, [Iranian-Backed Iraqi Militias Deter Turkish Intervention in Sinjar - Jamestown](https://www.jamestown.org/program/iranian-backed-iraqi-militias-deter-turkish-intervention-in-sinjar), accessed 8 October 2021

Jamestown Foundation (The), Maximum pressure: Turkey's anti-PKK counter terrorism campaigns in Northern Iraq, 7 May 2021, [Maximum Pressure: Turkey's Anti-PKK Counter-Terrorism Campaigns in Northern Iraq - Jamestown](https://www.jamestown.org/program/maximum-pressure-turkey-s-anti-pkk-counter-terrorism-campaigns-in-northern-iraq), accessed 13 November 2021

Jamestown Foundation (The), Turkey conducting targeted killings of PKK leaders in Iraq: what next?, 30 July 2021, [Turkey Conducting Targeted Killings of PKK Leaders in Iraq: What's Next? - Jamestown](https://www.jamestown.org/program/turkey-conducting-targeted-killings-of-pkk-leaders-in-iraq-what-next), accessed 6 October 2021

Jamestown Foundation (The), Party for Free Life in Kurdistan: The PKK's Iranian Wing Bides Its Time, 15 January 2018, available at: <https://www.refworld.org/docid/5b728cb8a.html>, accessed 18 January 2022

Jamestown Foundation (The), Operation Iraqi Heroes in Kirkuk, 17 June, 2020, [Operation Iraqi Heroes in Kirkuk - Jamestown](https://www.jamestown.org/program/operation-iraqi-heroes-in-kirkuk), accessed 24 November 2021

Japex, Iraq: Garraf Project, n.d., <https://www.japex.co.jp/en/business/oilgas/garraf/>, accessed 18 November 2021

Jerusalem Post (The), Was Iran behind attack on US forces in Iraq's Erbil?, 16 February 2021, [Was Iran behind attack on US forces in Iraq's Erbil? - The Jerusalem Post \(jpost.com\)](https://www.jpost.com/Israel-news/Article-744443), accessed 14 December 2021

Jiyad, S., Failure of Governance in Basra puts all of Iraq at Risk, LSE (London School of Economics) [Blog], 2. April 2020, <https://blogs.lse.ac.uk/mec/2020/04/02/failure-of-governance-in-basra-puts-all-of-iraq-at-risk/>, accessed 20 September 2021

Jiyad, S., Struggling Iraq Faces Another Crisis in COVID-19, IAI (Istituto Affari Internazionali), 13 October 2020, <https://www.iai.it/sites/default/files/iaicom2073.pdf>, accessed 14 October 2021

K24, Kurdistan Region says PKK behind assassination of border official, 11 October 2020, <https://www.kurdistan24.net/en/news/4cea5ccb-1a2a-4148-b5c1-1d5aafd6fb98>, accessed 14 October 2021

Kaiss, R., Iraq draft law places undue limits on the right to protest, 15 April 2021, MEE (Middle East Eye), <https://www.middleeasteye.net/opinion/iraq-protests-draft-law-limits-right-undue>, accessed 2 November 2021

Kane, S., Iraq's disputed territories: a view of the political horizon and implications for U.S. policy, United States Institute of Peace, 2011, <https://www.files.ethz.ch/isn/128591/PW69.pdf>, accessed 4 October 2021

Kasim, R., Renewed calls for demonstrations on October 25 in Iraq come with hurdles, Atlantic Council [Blog], 20 October 2020, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/renewed-calls-for-demonstrations-on-october-25-in-iraq-come-with-hurdles/>, accessed 2 November 2021

Khalaf, S., Iraq. "Without Water, We Have No Life", Orient XXI, 11 November 2021, <http://orientxxi.info/magazine/iraq-without-water-we-have-no-life,5174>, accessed 17 November 2021

KirkukNow, Iraqi forces and Peshmerga set up 10 military outposts in disputed areas, 15 July 2020, <https://kirkuknow.com/en/news/62779>, accessed 11 October 2021

KirkukNow, Peshmerga in Kifri: Iraqi forces have bad intentions and we will take a stance, 14 July 2020, <https://kirkuknow.com/en/news/62767>, accessed 14 October 2021

KirkukNow, Authorities close down all IDP camps in Baghdad and Karbala, 31 October 2020, <https://kirkuknow.com/en/news/63849>, accessed 18 October 2021

KirkukNow, Conflict over land of Kaka'i minority in Daquq disputed territories, 27 February 2021, <https://kirkuknow.com/en/news/64985>, accessed 17 November 2021

KirkukNow, Erbil and Baghdad agree on voluntary return of IDPs, 4 December 2020, <https://kirkuknow.com/en/news/64222>, accessed 17 November 2021

KirkukNow, Father, two sons killed in IED explosion: Makhmur district, 20 October 2020, <https://kirkuknow.com/en/news/63725>, accessed 29 October 2021

KirkukNow, Kakai minority fights for life on two fronts, 29 April 2020, <https://kirkuknow.com/en/news/62093>, accessed 18 October 2021

KirkukNow, Kurdish villagers "threatened to leave" their homes in Kirkuk, 11 December 2020, <https://kirkuknow.com/en/news/64290>, accessed 17 November 2021

KirkukNow, Parliamentary committee to investigate landownership dispute in Kirkuk, 31 December 2020, <https://www.kirkuknow.com/en/news/64459>, accessed 17 November 2021

KirkukNow, The Feyli Kurds pay the price for their ethnicity and sect, 15 May 2020, <https://kirkuknow.com/en/news/62229>, accessed 18 November 2021

KirkukNow, War of power transmission towers, 7 August 2021, <https://kirkuknow.com/en/news/66203>, accessed 17 November 2021

KirkukNow, أسفر الهجوم عن قتلى وجرحى ومختطفين - قرابة 20 مسلحاً لـ«داعش» يهاجمون قرية في كركوك [The attack led to individuals being killed, wounded and abducted – about 20 ISIL militants attack a village

in Kirkuk], 2 September 2021, <https://kirkuknow.com/ar/news/66386>, accessed 17 November 2021

KirkukNow, [فرض حظر التنقل الليلي في ناحية شوان](https://kirkuknow.com/ar/news/64491) [Ban on nightly travel in sub-district Shwan], 4 January 2021, <https://kirkuknow.com/ar/news/64491>, accessed 16 November 2021

Knights, M. and Almeida, A., Kadhimi's rolling reshuffle (part 1): military command changes, The Washington Institute for Near East policy, 14 September 2020, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/kadhimis-rolling-reshuffle-part-1-military-command-changes>, accessed 12 October 2021

Knights, M. and Almeida, A., Remaining and Expanding: The Recovery of Islamic State Operations in Iraq in 2019-2020, CTC (Combating Terrorism Centre), Vol. 13, Issue 5, May 2020, <https://ctc.usma.edu/remaining-and-expanding-the-recovery-of-islamic-state-operations-in-iraq-in-2019-2020/>, accessed 12 October 2021

Knights, M. and Malik, H., How the United States Should View Iraq's Shrine Militias, The Washington Institute for Near East Policy, 5 February 2021, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/how-united-states-should-view-iraqs-shrine-militias>, accessed 17 November 2021

Knights, M. and Smith, C., Ashab al-Kahf's Takeover of the Convoy Strategy, The Washington Institute for Near East Policy, 22 November 2021, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/ashab-al-kahfs-takeover-convoy-strategy>, accessed 17 December 2021

Knights, M. and Zelin, A.Y., The Islamic State's resurgence in the COVID era? From defeat to renewal in Iraq and Syria, The Washington Institute for Near East Policy, 29 May 2020, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/islamic-states-resurgence-covid-era-defeat-renewal-iraq-and-syria>, accessed 18 October 2021

Knights, M., [Twitter], posted on: 18 October 2020, <https://mobile.twitter.com/Mikeknightsiraq/status/1317807294646767616>, accessed 17 December 2021

Knights, M., Back into the Shadows? The Future of Kata'ib Hezbollah and Iran's Other Proxies in Iraq, in: CTC (Combating Terrorism Center) Sentinel, Vol. 13, Issue 10, October 2020, <https://ctc.usma.edu/wp-content/uploads/2020/10/CTC-SENTINEL-102020.pdf>, accessed 20 October 2021

Knights, M., Discordance in the Iran Threat Network in Iraq: Militia Competition and Rivalry, , in: CTC (Combating Terrorism Center) Sentinel, Vol. 14, Issue 8, October 2021, <https://ctc.usma.edu/discordance-in-the-iran-threat-network-in-iraq-militia-competition-and-rivalry/>, accessed 17 December 2021

Knights, M., Iran's Expanding Militia Army in Iraq: The New Special Groups, in: CTC (Combating Terrorism Center) Sentinel, Vol. 12, Issue 7, August 2019, <https://ctc.usma.edu/wp-content/uploads/2019/08/CTC-SENTINEL-072019.pdf>, accessed 2 November 2021

Knights, M., Losing Mosul, Regenerating in Diyala: How the Islamic State Could Exploit Iraq's Sectarian Tinderbox, October 2016, <https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/opeds/Knights20161025-CTCSentinel.pdf>, accessed 4 October 2021

Knights, M., Malik, H. and Al-Tamimi, A. J., Honored, Not Contained: The Future of Iraq's Popular Mobilization Forces, The Washington Institute for Near East Policy, March 2020, <https://www.washingtoninstitute.org/media/4125?disposition=attachment>, accessed 13 October 2021

Knights, M., NATO in Iraq: not a surge, Washington Institute for Near East Policy (The) (TWI), 5 March 2021, [NATO in Iraq: Not a Surge | The Washington Institute](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/nato-in-iraq-not-a-surge), accessed 12 November 2021

Knights, M., Predicting the Shape of Iraq's Next Sunni Insurgencies, in: CTC (Combating Terrorism Center) Sentinel, Vol. 10, Issue, 7, August 2017, https://ctc.usma.edu/wp-content/uploads/2017/08/CTC-Sentinel_Vol10Iss7-8.pdf, accessed 17 December 2021

Knights, M., Smith, C., Malik, H., Discordance in the Iran threat network in Iraq: Militia competition and rivalry, CTC, Vol. 14, Issue 8, 14 October 2021, [CTC-SENTINEL-082021.pdf \(usma.edu\)](https://ctc.usma.edu/wp-content/uploads/2021/10/CTC-SENTINEL-082021.pdf), accessed 24 November 2021

Knights, M., Smyth, P. and Ali, A., Iranian Influence in Iraq: Between Balancing and Hezbollahization?, The Washington Institute for Near East Policy, 1 June 2015, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-influence-iraq-between-balancing-and-hezbollahization>, accessed 17 December 2021

Knights, M., The harrowing of Mustafa al-Kadhimi, Washington Institute for Near East Policy (The) (TWI), 9 November 2021, [The Harrowing of Mustafa Kadhimi | The Washington Institute](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/the-harrowing-of-mustafa-kadhimi), accessed 17 November 2021

Knights, M., The Islamic State Inside Iraq: Losing Power or Preserving Strength?, CTC (Combating Terrorism Center at West Point), Vol. 11, Issue 11, December 2018, <https://ctc.usma.edu/app/uploads/2018/12/CTC-SENTINEL-122018.pdf>, accessed 12 October 2021

Kohlmann, E., @IntelTweet, [Twitter], 30 November 2020, (20) Evan Kohlmann på Twitter: "ISIS has claimed responsibility for raiding the home of a local official in the village of Al-Kasra in the Al-Nukhayb District of Iraq's Anbar Province, executing him along with 5 Iraqi soldiers present in the house--and allegedly wounding 3 soldiers in subsequent armed clashes." / Twitter, accessed 24 November

Konrad Adenauer Stiftung, Iraq's internally displaced: A protracted crisis, April 2021, [bfe06e77-1cb4-b358-a68f-bb17b86e3106 \(kas.de\)](https://www.konrad-adenauer-stiftung.org/en/iraq-internally-displaced-a-protracted-crisis), accessed 11 October 2021

KP (Kurdpress), Iraqi forces, Peshmerga to form joint brigades to combat ISIS, 17 September 2021, <https://kurdpress.com/en/news/1457/Iraqi-forces,-Peshmerga-to-form-joint-brigades-to-combat-ISIS/>, accessed 22 November 2021

Kurdistan 24, Iraqi fighter jets hit ISIS hideouts south of Khanaqin, 9 October 2021, <https://www.kurdistan24.net/en/story/25849-Iraqi-fighter-jets-hit-ISIS-hideouts-south-of-Khanaqin>, accessed 13 October 2021

Kurdistan 24, Land mine remnants, explosive leftovers remain threat in disputed Khanaqin district, 21 January 2020, <https://www.kurdistan24.net/en/news/64b11967-540f-4b7f-8302-cc7643e672b7>, accessed 27 October 2021

Kurdistan 24, Rab'allah militia parades through Baghdad, issues list of demands to PM, 25 March 2021, [Rab'allah militia parades through Baghdad, issues list of demands to PM \(kurdistan24.net\)](https://www.kurdistan24.net/en/news/64b11967-540f-4b7f-8302-cc7643e672b7), accessed 15 November 2021

Kurdistan 24, 1000 Iraqi dinars ignites a violent battle in Iraq's Maysan, 29 May 2021, <https://www.kurdistan24.net/en/story/24610-1000-Iraqi-dinars-ignites-a-violent-battle-in-Iraq%E2%80%99s-Maysan>, accessed 2 November 2021

Kurdistan 24, 20 Turkish warplanes strike Sulaimani's Penjwen district: Defense ministry, 24 August 2021, <https://www.kurdistan24.net/en/story/25361-20-Turkish-warplanes-strike-Sulaimani%E2%80%99s-Penjwen-district:-Defense-ministry>, accessed 22 November 2021

Kurdistan 24, Airstrike targets alleged PKK outpost in Kurdistan Region's Sulaimani, 4 October 2021, <https://www.kurdistan24.net/en/story/25787-Airstrike-targets-alleged-PKK-outpost-in-Kurdistan-Region%E2%80%99s-Sulaimani>, accessed 22 November 2021

Kurdistan 24, Coalition airstrikes hit 39 ISIS positions in Qarachogh near Makhmour, 23 March 2021, <https://www.kurdistan24.net/en/story/24140-Coalition-airstrikes-hit-39-ISIS-positions-in-Qarachogh-near-Makhmour>, accessed 20 October 2021

Kurdistan 24, Evacuation of villages continues in Kurdistan as Turkish shellings intensify against PKK, 23 August 2019, <https://www.kurdistan24.net/en/news/6fb6eb62-d278-41cd-9d82-89d2580b53e8>, accessed 2 November 2021

Kurdistan 24, Iraqi army removes outposts in rural Kirkuk amid heightened ISIS threat, 3 September 2021, <https://www.kurdistan24.net/en/story/25433-Iraqi-army-removes-outposts-in-rural-Kirkuk-amid-heightened-ISIS-threat>, accessed 16 November 2021

Kurdistan 24, Iraqi cleric al-Sadr to close his militia's headquarters in all but 4 provinces, 30 October 2021, <https://www.kurdistan24.net/en/story/26078-Iraqi-cleric-al-Sadr-to-close-his-militia%27s-headquarters-in-all-but-4-provinces>, accessed 2 November 2021

Kurdistan 24, Iraqi military, Kurdistan's Peshmerga conduct anti-terror operations in disputed areas, 17 September 2021, <https://www.kurdistan24.net/en/story/25584-Iraqi-military,-Kurdistan%27s-Peshmerga-conduct-anti-terror-operations-in-disputed-areas>, accessed 22 November 2021

Kurdistan 24, ISIS sleeper cells attack Iraqi army in disputed Kirkuk, kill 2 soldiers, 30 January 2020, <https://www.kurdistan24.net/en/news/0f8194b1-e98e-457d-9787-91f4d19e4b02>, accessed 24 November 2021

Kurdistan 24, Kurdistan leader condemns new Kirkuk Arabization, calls on UN to intervene, 22 September 2020, <https://www.kurdistan24.net/en/news/72be94d1-fa2b-42d8-93d0-abe3e9723a8a>, accessed 18 October 2021

Kurdistan 24, Kurdistan PM: Demographic change must be considered in upcoming Iraqi census, 21 June 2021, <https://www.kurdistan24.net/en/story/24803-Kurdistan-PM:-Demographic-change-must-be-considered-in-upcoming-Iraqi-census>, accessed 20 October 2021

Kurdistan 24, Kurdistan Region calls on PKK, Turkey to stop endangering civilians, 25 August 2021, <https://www.kurdistan24.net/en/story/25370-Kurdistan-Region-calls-on-PKK,-Turkey-to-stop-endangering-civilians>, accessed 28 October 2021

Kurdistan 24, Over 10 Christian villages evacuate as PKK-Turkey clashes intensify, 1 July 2020, <https://www.kurdistan24.net/en/news/43efb142-4eeb-4ebf-82e8-cabe2aac14a9>, accessed 2 November 2021

Kurdistan 24, Over 65 villages in Kurdistan Region's Mergasur district unable to access public services due to PKK: Official, 1 November 2020, <https://www.kurdistan24.net/en/story/23419-Over-65-villages-in-Kurdistan-Region%E2%80%99s-Mergasur-district-unable-to-access-public-services-due-to-PKK:-Official>, accessed 19 October 2021

Kurdistan 24, Peshmerga, US delegation talk formation of 'joint brigades' with Iraqi army, 25 October 2021, <https://www.kurdistan24.net/en/story/26038-Peshmerga,-US-delegation-talk-formation-of-%27joint-brigades%27-with-Iraqi-army>, accessed 22 November 2021

Kurdistan 24, Residents, officials say security in disputed Makhmour deteriorating due to ISIS, militias, 9 October 2021, <https://www.kurdistan24.net/en/story/25845-Residents,-officials-say-security-in-disputed-Makhmour-deteriorating-due-to-ISIS,-militias>, accessed 28 October 2021

Kurdistan 24, Suspected ISIS attack leaves 11 PMF fighters dead, 12 injured in Iraq's Salahuddin, 24 January 2021, <https://www.kurdistan24.net/en/story/23832-Suspected-ISIS-attack-leaves-11-PMF-fighters-dead,-12-injured-in-Iraq%E2%80%99s-Salahuddin>, accessed 2 November 2021

Kurdistan 24, Turkey begins 'Operation Claw 3' against PKK in Kurdistan's Duhok province, 24 August 2019, <https://www.kurdistan24.net/en/news/e12565ac-0a85-4513-9b62-089454263363>, accessed 2 November 2021

Kurdistan 24, Turkish warplanes allegedly strike Kurdistan Region's northern Sulaimani province, 15 October 2021, <https://www.kurdistan24.net/en/story/25921-Turkish-warplanes-allegedly-strike-Kurdistan-Region%27s-northern-Sulaimani-province>, accessed 22 November 2021

Kurdistan 24, Turkish-PKK clashes cause residents of 117 villages to flee from Kurdistan Region's Sidakan, 7 November 2020, <https://www.kurdistan24.net/en/story/23442-Turkish-PKK-clashes-cause-residents-of-117-villages-to-flee-from-Kurdistan-Region%27s-Sidakan>, accessed 19 October 2021

Kurdistan 24, VIDEO: Turkish warplanes strike Sharbazher area in Sulaimani province, 7 August 2020, <https://www.kurdistan24.net/en/story/22935-VIDEO:-Turkish-warplanes-strike-Sharbazher-area-in-Sulaimani-province>, accessed 22 November 2021

LADP (Local Area Development Programme in Iraq), Provincial response plan Diyala governorate, February 2018, https://new.ladp-iraq.eu/c/1c_prp/docs/Diyala_PRP_2018-2022_en.pdf, accessed 4 October 2021

London School of Economics and Political Science (The) (LSE), Searching for ghosts: Fighting corruption at Iraq's border crossing, 24 February 2021, [Searching for Ghosts: Fighting Corruption at Iraq's Border Crossings | Middle East Centre \(lse.ac.uk\)](https://www.lse.ac.uk/middleeast/centres/middle-east-centre/2021/02/24/searching-for-ghosts-fighting-corruption-at-iraqs-border-crossings), accessed 17 November 2021

LWJ (Long War Journal), New 'League of the Revolutionaries' warns U.S. troops in Iraq, 18 March 2020, <https://www.longwarjournal.org/archives/2020/03/new-league-of-the-revolutionaries-warns-u-s-troops-in-iraq.php>, accessed 17 December 2021

Malik, H., Crispin, S., Knights, M., The drones of Kataib Hezbollah's Jazira Command, Washington Institute for the Near East Policy (The) (TWI), 20 July 2021, [The Drones of Kataib Hezbollah's Jazira Command | The Washington Institute](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-drones-of-kataib-hezbollahs-jazira-command), accessed 22 November 2021

Mansour, R. and Robin-D'Cruz, B., The Basra Blueprint and the Future of Protest in Iraq, Chatham House, 8 October 2019, <https://www.chathamhouse.org/2019/10/basra-blueprint-and-future-protest-iraq>, accessed 20 September 2021

Mansour, R. and Salisbury, P., Between Order and Chaos; A New Approach to Stalled State Transformations in Iraq and Yemen, Chatham House, September 2019, <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2019-09-05-StateTransformationsIraqYemen.pdf>, accessed 2 November 2021

Mansour, R., Iraq's protestors become parliamentarians, Foreign Affairs, 10 November 2021, [Iraq's Protesters Become Parliamentarians | Foreign Affairs](https://www.foreignaffairs.com/iraq/iraqs-protesters-become-parliamentarians), accessed 18 November 2021

Mansour, R., Networks of power: the Popular Mobilization Forces and the state in Iraq, Chatham House, February 2021, <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2021-02/2021-02-25-networks-of-power-mansour.pdf>, accessed 5 October 2021

Mansour, R., Stewart-Jolley, V., Explaining Iraq's election results, Chatham House, 22 October 2021, [url Explaining Iraq's election results | Chatham House – International Affairs Think Tank](https://www.chathamhouse.org/iraq/explaining-iraqs-election-results), accessed 18 November 2021

MAR, Clearing Cluster Munition Remnants, 2021, [3642_NPA_Cluster_Munitions_2021_Iraq.pdf](https://www.mineactionreview.org/wp-content/uploads/2021/03/3642_NPA_Cluster_Munitions_2021_Iraq.pdf) (mineactionreview.org), p. 59;

Markusen, M., The Islamic State and the Persistent Threat of Extremism in Iraq, CSIS (Center for Strategic and International Studies), November 2018, https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/181130_Markusen_ISIS_layout_v5_0.pdf, accessed 2 November 2021

Medyanews, Reflections on the nature of relations between the KDP and Turkey, 23 September 2020, <https://medyanews.net/reflections-on-the-nature-of-relations-between-the-kdp-and-turkey/>, accessed 25 October 2021

Medyanews, Turkey: 323 chemical weapons attacks in 6 months in cross-border operations, 24 October 2021, <https://medyanews.net/turkey-323-chemical-weapons-attacks-in-6-months-in-cross-border-operations/>, accessed 2 November 2021

MEE (Middle East Eye), Erbil attack a warning to Iraqi Kurds, not the US, say Shia commanders, 23 February 2021, <https://www.middleeasteye.net/news/iraq-kurds-erbil-attack-shia-commanders-warning>, accessed 21 October 2021

MEE (Middle East Eye), Explosives target coalition convoy in southern Iraq, 13 September 2021, <https://www.middleeastmonitor.com/20210913-explosives-target-coalition-convoy-in-southern-iraq/>, accessed 23 November 2021

MEE (Middle East Eye), In south Iraq, political murders are dismissed as 'personal' to quash investigations, 1 April 2021, <https://www.middleeasteye.net/news/iraq-murder-assassination-epidemic-south-amara>, accessed 15 November 2021

MEE (Middle East Eye), Iran launches air strikes on Kurdish separatist group in northern Iraq, 9 September 2021, <https://www.middleeasteye.net/news/iran-iraq-strike-kurdish-separatist-kdji>, accessed 19 October 2021

MEE (Middle East Eye), Iraq sentences to death killer of Karbala official, 22 August 2021, <https://www.middleeasteye.net/news/iraq-sentences-death-killer-karbala-official>, accessed 13 October 2021

MEE (Middle East Eye), Iraq: Activist's murder sparks protests at Iranian consulate in Karbala, 9 May 2021, <https://www.middleeasteye.net/news/iraq-iran-karbala-activist-murder-protests-consulate>, accessed 20 October 2021

MEE (Middle East Eye), Iraq: Arrest of paramilitary commander sparks fears of violent confrontation, 26 May 2021, <https://www.middleeasteye.net/news/iraq-paramilitary-commander-qasim-musleh-arrested-fears-violence>, accessed 13 December 2021

MEE (Middle East Eye), Iraq: Closure of Kirkuk camp leaves displaced in despair, 30 November 2020, <https://www.middleeasteye.net/news/iraq-kirkuk-idp-camp-closure-displaced-despair>, accessed 18 November 2021

MEE (Middle East Eye), Iraqi lawyer and activist killed after home invasion in Nasiriyah, 9 January 2021, <https://www.middleeasteye.net/news/iraqi-lawyer-and-activist-killed>, accessed 18 November 2021

MEE (Middle East Eye), Iraqi women's rights campaigner latest activist killed in Basra, 20 August 2020, <https://www.middleeasteye.net/news/iraq-riham-yacoub-womens-rights-activist-killed-basra>, accessed 22 September 2021

MEE (Middle East Eye), Iraqis return to streets to mark anniversary of anti-government protests, 1 October 2020, <https://www.middleeasteye.net/news/iraq-protest-first-anniversary>, accessed 23 November 2021

MEE (Middle East Eye), Iraq's Kurdish Jews look to the future with hope and scepticism, 15 August 2018, <https://www.middleeasteye.net/fr/news/iraq-s-remaining-kurdish-jews-mix-hope-scepticism-740534123>, accessed 22 November 2021

MEE (Middle East Eye), Iraq's Sistani-backed factions break from Popular Mobilisation in blow to Iran, 9 December 2020, <https://www.middleeasteye.net/news/iraq-popular-mobilisation-sistani-forces-break-najaf>, accessed 7 November 2021

MEE (Middle East Eye), Islamic State regrouping in northern Iraq and relying on women operatives, 4 February 2021, <https://www.middleeasteye.net/news/iraq-islamic-state-regrouping-northern-women-operatives>, accessed 22 November 2021

MEE (Middle East Eye), Protesters regain control of third bridge near Green Zone in Baghdad, 17 November 2019, <https://www.middleeasteye.net/news/protesters-regain-control-third-bridge-near-green-zone-baghdad>, accessed 22 November 2021

MEE (Middle East Eye), Two children killed in oil pipeline explosion in southern Iraq, 31 October 2021, <https://www.middleeasteye.net/news/two-children-killed-oil-pipe-explosion-northern-iraq>, accessed 17 November 2021

MEE (Middle East Eye), Hisham al-Hashimi: Iraq's PM says analyst's killer arrested, 16 July 2021, [Hisham al-Hashimi: Iraq's PM says analyst's killers arrested | Middle East Eye](https://www.middleeasteye.net/news/hisham-al-hashimi-iraq-s-pm-says-analyst-s-killer-arrested), accessed 18 November 2021

MEE (Middle East Eye), In pictures: Fire tears through Yazidi displacement camp in Iraq, 8 June 2021, [In pictures: Fire tears through Yazidi displacement camp in Iraq | Middle East Eye](https://www.middleeasteye.net/news/in-pictures-fire-tears-through-yazidi-displacement-camp-in-iraq), accessed 11 October 2021

MEE (Middle East Eye), Iraq elections 2021, Shia parties reject results as armed groups threatens violence, 12 October 2021, [Iraqi Shia parties reject election results as militia threatens violence \(middleeasteye.net\)](https://www.middleeasteye.net/news/iraq-elections-2021-shia-parties-reject-results-as-armed-groups-threatens-violence), accessed 24 November 2021

MEE (Middle East Eye), Iraq: Arrest of paramilitary commander sparks fears of violent confrontations, 26 May 2021, [Iraq: Arrest of paramilitary commander sparks fears of violent confrontation | Middle East Eye](https://www.middleeasteye.net/news/iraq-paramilitary-commander-qasim-musleh-arrested-fears-violence), accessed 17 November 2021

MEE (Middle East Eye), Iraq: Kurdish security forces kill six protesters, 8 December 2020, <https://www.middleeasteye.net/news/iraq-kurdish-protesters-killed-security-forces-fire>, accessed 14 October 2021

MEE (Middle East Eye), Iraq: Militia leader accused of involvement in killing of activists released from detention, 9 June 2021, [Iraq: Militia leader accused of involvement in killing of activists released from detention | Middle East Eye](https://www.middleeasteye.net/news/iraq-militia-leader-accused-of-involvement-in-killing-of-activists-released-from-detention), accessed 17 November 2021

MEE (Middle East Eye), Iraqi return to the streets to mark anniversary of anti-government protests, 1 October 2020, [Iraqis return to streets to mark anniversary of anti-government protests | Middle East Eye](https://www.middleeasteye.net/news/iraqi-return-to-streets-to-mark-anniversary-of-anti-government-protests), accessed 24 November 2021

MEE (Middle East Eye), Islamic State regrouping in northern Iraq and relying on women operatives, 4 February 2021, <https://www.middleeasteye.net/news/iraq-islamic-state-regrouping-northern-women-operatives>, accessed 13 October 2021

Mehr News Agency, Attack on US army's convoy in Iraq's Babil Prov., 21 September 2020, <https://en.mehrnews.com/news/163767/Attack-on-US-army-s-convoy-in-Iraq-s-Babil-Prov>, accessed 20 October 2021

Mehr News Agency, Baghdad stresses need for withdrawal of Turkish troops, 6 June 2021, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 2 November 2021

Mehr News Agency, Hashd al-Sha'abi thwarts ISIL attack in Samarra, 8 March 2021, <https://en.mehrnews.com/news/170830/Hashd-al-Sha-abi-thwarts-ISIL-attack-in-Samarra>, accessed 20 October 2021

Mehr News Agency, Iraq PMU thwarts terrorist attack planned for Ramadan, 12 March 2021, <https://en.mehrnews.com/news/171002/Iraq-PMU-thwarts-terrorist-attack-planned-for-Ramadan>, accessed 20 October 2021

Mehr News Agency, Three other US military convoys targeted in S Iraq, 17 August 2021, <https://en.mehrnews.com/news/177475/Three-other-US-military-convoys-targeted-in-S-Iraq>, accessed 2 November 2021

Mehr News Agency, Three US logistic convoys targeted in Iraq, 7 April 2021, <https://en.mehrnews.com/news/171825/Three-US-logistic-convoys-targeted-in-Iraq>, accessed 20 October 2021

Mehr News Agency, Two US military logistics convoys targeted in Iraq, 22 September 2021, <https://en.mehrnews.com/news/178946/Two-US-military-logistics-convoys-targeted-in-Iraq>, accessed 20 October 2021

Mehr News Agency, US convoy targeted in southern Iraq, 27 February 2021, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 2 November 2021

Mehr News Agency, US logistic convoy targeted in Iraq's Al-Diwaniyah, 5 April 2021, <https://en.mehrnews.com/news/171688/US-logistic-convoy-targeted-in-Iraq-s-Al-Diwaniyah>, accessed 2 November 2021

Mehr News Agency, US logistic convoys targeted in Iraq's Al-Diwaniyah, Babil, 5 April 2021, <https://en.mehrnews.com/news/171725/US-logistic-convoys-targeted-in-Iraq-s-Al-Diwaniyah-Babil>, accessed 20 October 2021

Mehr News Agency, US military convoy targeted in Babil province, 15 March 2021, <https://en.mehrnews.com/news/171136/US-military-convoy-targeted-in-Babil-province>, accessed 20 October 2021

Mehr News Agency, US military convoy targeted in Iraq's in Babil province, 21 March 2021, <https://en.mehrnews.com/news/171320/US-military-convoy-targeted-in-Iraq-s-in-Babil-province>, accessed 20 October 2021

Mehr News Agency, US military logistics convoy targeted in Iraq's Al Diwaniyah, 25 August 2021, <https://en.mehrnews.com/news/177813/US-military-logistics-convoy-targeted-in-Iraq-s-Al-Diwaniyah>, accessed 2 November 2021

Mehr News Agency, US-led military convoy targeted in Iraq's Al-Diwaniyah, 13 March 2021, <https://en.mehrnews.com/news/171034/US-led-military-convoy-targeted-in-Iraq-s-Al-Diwaniyah>, accessed 2 November 2021

Mehr News Agency, Iraqi PMU launches operation against ISIL in Babil province, 12 September 2021, <https://en.mehrnews.com/news/178557/Iraqi-PMU-launches-operation-against-ISIL-in-Babil-province>, accessed 20 October 2021

MEI (Middle East Institute), Beyond the elite: Taking protest and public opinion seriously in the Kurdistan Region, 24 February 2021, <https://www.mei.edu/publications/beyond-elite-taking-protest-and-public-opinion-seriously-kurdistan-region>, accessed 22 November 2021

MEI (Middle East Institute), Iraq: Sadr withdraws support for protests in a political power play, 27 January 2020, <https://www.mei.edu/blog/iraq-sadr-withdraws-support-protests-political-power-play>, accessed 17 November 2021

MEI (Middle East Institute), Simmering frustration and a demand for change: Public service protests in the Kurdistan Region, 10 November 2021, <https://www.mei.edu/publications/simmering-frustration-and-demand-change-public-service-protests-kurdistan-region>, accessed 22 November 2021

MEI (Middle East Institute), The forgotten Iraq, policy paper 2020-7, March 2020, <https://www.mei.edu/sites/default/files/2020-03/The%20Forgotten%20Iraq.pdf>, accessed 6 October 2021

MEI (Middle East Institute), Iraq special briefing: The challenges facing Prime Minister Mustafa al-Kadhimi, 12 May 2020, [Iraq special briefing: The challenges facing Prime Minister Mustafa al-Kadhimi | Middle East Institute \(mei.edu\)](https://www.mei.edu/iraq-special-briefing-the-challenges-facing-prime-minister-mustafa-al-kadhimi), accessed 15 November 2021

MEI (Middle East Institute), Special briefing: A reshaping of the Iraqi political scene, despite low turnout, 12 October 2021, url [Special Briefing: A reshaping of the Iraqi political scene, despite low turnout | Middle East Institute \(mei.edu\)](https://www.mei.edu/special-briefing-a-reshaping-of-the-iraqi-political-scene-despite-low-turnout), accessed 18 November 2021

Meier, D., 'Disputed territories' in northern Iraq: The frontiering of in-between spaces, in: Mediterranean Politics, Vol. 25, Issue 3, 23 October 2019, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13629395.2019.1681733>, accessed 2 November 2021

MEMO (Middle East Monitor), Daesh militants attack oilfield in Iraq's Kirkuk, 15 August 2021, <https://www.middleeastmonitor.com/20210815-daesh-militants-attack-oilfield-in-iraqs-kirkuk/>, accessed 2 November 2021

MEMO (Middle East Monitor), Economic crisis threatens stability of Kurdistan Region, 14 August 2020, <https://www.middleeastmonitor.com/20200814-economic-crisis-threatens-stability-of-kurdistan-region/>, accessed 22 October 2021

MEMO (Middle East Monitor), Iraq army to control border crossings with Iran, Kuwait, 16 July 2020, <https://www.middleeastmonitor.com/20200716-iraq-army-to-control-border-crossings-with-iran-kuwait/>, accessed 20 September 2021

MEMO (Middle East Monitor), Iraq protesters close Diwaniyah oil refinery, 6 November 2019, <https://www.middleeastmonitor.com/20191106-iraq-protesters-close-diwaniyah-oil-refinery/>, accessed 20 September 2021

MEMO (Middle East Monitor), Iraq: Army hands security duties over to police in Wassit, 14 February 2020, <https://www.middleeastmonitor.com/20200214-iraq-army-hands-security-duties-over-to-police-in-wasit/>, accessed 20 September 2021

MEMO (Middle East Monitor), Iraq: Hundreds of protesters storm Karbala power plant, 10 July 2021, <https://www.middleeastmonitor.com/20210710-iraq-hundreds-of-protesters-storm-karbala-power-plant/>, accessed 12 October 2021

MEMO (Middle East Monitor), Iraq: Najaf protestors clash with police in Najaf, 8 June 2020, <https://www.middleeastmonitor.com/20200608-iraq-najaf-protestors-clash-with-police-in-najaf/>, accessed 7 November 2021

MEMO (Middle East Monitor), Iraq: Protesters continue to call for dismissal of Al-Muthanna Governor, 9 March 2021, <https://www.middleeastmonitor.com/20210309-iraq-protesters-continue-to-call-for-dismissal-of-al-muthanna-governor/>, accessed 17 November 2021

MEMO (Middle East Monitor), Protestors set fire to Kurdish government headquarters over delay in salary payment, 7 December 2020, <https://www.middleeastmonitor.com/20201207->

[protestors-set-fire-to-kurdish-government-headquarters-over-delay-in-salary-payment/](#), accessed 2 November 2021

MEMO (Middle East Monitor), Iraq arrests commander of border force following Daesh attack, 29 April 2021, [Iraq arrests commander of border force following Daesh attack – Middle East Monitor](#), accessed 17 September 2021

MEMO (Middle East Monitor), Daesh kills three pro-government fighters in Iraq's Diyala province, 19 February 2021, <https://www.middleeastmonitor.com/20210219-daesh-kills-3-pro-government-fighters-in-iraqs-diyala-province/>, accessed 19 October 2021

MEMO (Middle East Monitor), Water shortages leave Iraq thirsty for regional cooperation, 6 September 2021, <https://www.middleeastmonitor.com/20210906-water-shortages-leave-iraq-thirsty-for-regional-cooperation/>, accessed 5 October 2021

MENA Affairs, IHEC continues manual recount of contested ballots as pro-Iran groups reject election results, 1 November 2021, [IHEC continues manual recount of contested ballots as pro-Iran groups reject election results | Mena Affairs](#), accessed 18 November 2021

Mena Affairs, The inevitable conflict between the PKK and KDP in Iraq, 9 August 2021, <https://menaaffairs.com/the-inevitable-conflict-between-the-pkk-and-kdp-in-iraq/>, accessed 19 October 2021

Mercadier, S., Turkish Incursion Wreaks Havoc in Iraqi Kurdistan, Orient XXI, 1 December 2020, <https://orientxxi.info/magazine/turkish-incursion-wreaks-havoc-in-iraqi-kurdistan,4336>, accessed 17 December 2021

MERI (Middle East Research Institute), Institutionalisation of the Peshmerga: tipping the balance of Iraq's stability, 17 July 2019, <http://www.meri-k.org/publication/institutionalisation-of-the-peshmerga-tipping-the-balance-of-iraqs-stability/>, accessed 2 November 2021

Middle East Center for Reporting and Analysis (MECRA), Protests after PMU's 30th Brigade I Nineveh asked to withdraw, 1 September 2020, [Protest after PMU's 30th Brigade in Nineveh asked to withdraw \(mideastcenter.org\)](#), accessed 23 November 2021

Middle East in 24, Iraq opens the second border crossing with Saudi Arabia, 30 September 2021, <https://middleeast.in-24.com/News/273328.html>, accessed 17 November 2021

Military.com, US completes drawdowns to 2,500 troops in Iraq, Afghanistan; no word on Somalia, 15 January 2021, [US Completes Drawdowns to 2,500 Troops in Iraq, Afghanistan; No Word on Somalia | Military.com](#), Accessed 24 November 2021

Mine Action Review, Clearing Cluster Remnants 2021 [Table]: Iraq, 1 September 2021, https://www.mineactionreview.org/assets/downloads/3642_NPA_Cluster_Munitions_2021_Iraq.pdf, accessed 2 November 2021

Mine Action Review, Clearing the Mines 2021, 1 October 2021, https://www.mineactionreview.org/assets/downloads/3644_NPA_Clearing_the_Mines_2021.pdf, accessed 2 November 2021

Mine Action Review, Iraq Clearing the Mines 2021, n.d., https://www.mineactionreview.org/assets/downloads/Iraq_Clearing_the_Mines_2021.pdf, accessed 29 October 2021

Minority Rights Group International, Mosul after the Battle: Reparations for civilian harm and the future of Ninewa, January 2020, [MRG_CFR_Iraq_EN_Dec19_3.qxp_MRG \(reliefweb.int\)](#), accessed 28 September 2021

Morning Star, Demonstrations say Turkey's use of chemical weapons against Kurds are a war crime, 6 October 2021, <https://morningstaronline.co.uk/article/w/demonstrations-say-turkeys-use-chemical-weapons-kurds-are-war-crime-they-demand-action>, accessed 2 November 2021

MP (The Center of Making Policies for International & Strategic Studies), كركوك على طاولة العلاقات [Kirkuk at the forefront of uneasy relations between Baghdad and Erbil], 14 February 2021, <https://www.makingpolicies.org/ar/posts/kerkuk.php>, accessed 18 November 2021

MRG (Minority Rights Group International), Iraq, Faili Kurds, November 2017, <https://minorityrights.org/minorities/faili-kurds/>, accessed 4 October 2021

MRG (Minority Rights Group International), Roma: Profile, November 2017, <https://minorityrights.org/minorities/roma-21/>, accessed 20 October 2021

MSF (Médecins Sans Frontières), Displaced people in Iraq's Laylan camp express fears as camp closes, 24 November 2020, <https://www.msf.org/displaced-iraq%E2%80%99s-laylan-camp-express-fears-forced-returns-commence>, accessed 18 November 2021

MSF (Médecins Sans Frontières), Iraq: Providing much-needed post-operative care in Mosul, 19 July 2021, [Iraq: Providing much-needed post-operative care in Mosul | Doctors Without Borders - USA](https://www.doctorswithoutborders.org/usa/iraq-providing-much-needed-post-operative-care-in-mosul), accessed 10 October 2021

Musings on Iraq, Iran Warns Its Allies About Attacking US Targets In Iraq, 26 December 2020, [MUSINGS ON IRAQ: Iran Warns Its Allies About Attacking US Targets In Iraq](https://www.musingsoniraq.com/iran-warns-its-allies-about-attacking-us-targets-in-iraq), accessed 10 October 2021

Musings on Iraq, Pro-Iran Hashd Factions Told To Backdown By Tehran and Shiite Parties After Attempt Upon PM Kazemi's Life, 10 November 2021, [MUSINGS ON IRAQ: Pro-Iran Hashd Factions Told To Backdown By Tehran and Shiite Parties After Attempt Upon PM Kazemi's Life](https://www.musingsoniraq.com/pro-iran-hashd-factions-told-to-backdown-by-tehran-and-shiite-parties-after-attempt-upon-pm-kazemi-s-life), accessed 10 October 2021

Nadimi, F. and Knights, M., Militias parade under the PMF banner(Part 2): Ground combat systems, 3 July 2021, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/militias-parade-under-pmf-banner-part-2-ground-combat-systems>, accessed 26 October 2021

NAS News, مسلحون مجهولون يفتالون صاحب محطة بنزين في السليمانية [Unknown gunmen kill gas station owner in Sulaymaniyah], 29 June 2021, <https://www.nasnews.com/view.php?cat=63951>, accessed 22 November 2021

National (The), Arbaeen draws thousands of Shiites to Iraq's Karbala, 28 September 2021, <https://www.thenationalnews.com/mena/iraq/2021/09/28/arbaeen-draws-thousands-of-shiites-to-iraqs-karbala/>, accessed 15 October 2021

National (The), Coronavirus: Najaf governor predicts economic collapse, 2 April 2020, <https://www.thenationalnews.com/world/mena/coronavirus-najaf-governor-predicts-economic-collapse-1.1000758>, accessed 7 November 2021

National (The), Iran shells Kurdish insurgents in Iraq, 20 September 2021, <https://www.thenationalnews.com/mena/iraq/2021/09/20/iran-shells-kurdish-insurgents-in-iraq/>, accessed 19 October 2021

National (The), Iraqi Kurdistan names Masrour Barzani as prime minister, 11 July 2019, [Iraqi Kurdistan names Masrour Barzani as prime minister \(thenationalnews.com\)](https://www.thenationalnews.com/mena/iraq/2019/07/11/iraqi-kurdistan-names-masrour-barzani-as-prime-minister), accessed 21 November 2021

National (The), Iraqis protest at round-the-clock power cuts as temperatures soar, 9 July 2021, <https://www.thenationalnews.com/mena/iraq/2021/07/09/iraqis-protest-round-the-clock-power-cuts-as-temperatures-soar/>, accessed 20 October 2021

National (The), ISIS attacks resurgent on Iraq's 'Highway of Death', 7 July 2018, <https://www.thenationalnews.com/world/mena/isis-attacks-resurgent-on-iraq-s-highway-of-death-1.747943>, accessed 2 November 2021

National (The), ISIS bombed high-voltage power lines near Baghdad, Iraqi military claims, 19 January 2021, <https://www.thenationalnews.com/world/mena/isis-bombed-high-voltage-power-lines-near-baghdad-iraqi-military-claims-1.1149352>, accessed 20 October 2021

National (The), Nechirvan Barzani sworn in as president of Iraqi Kurdistan, 11 June 2019, [Nechirvan Barzani sworn in as president of Iraqi Kurdistan \(thenationalnews.com\)](https://www.thenationalnews.com/world/mena/nechirvan-barzani-sworn-in-as-president-of-iraqi-kurdistan-1.1149352), accessed 21 November 2021

National (The), New arrests in Iraq point to ongoing struggle with militias and corruption, 12 June 2021, [url New arrests in Iraq point to ongoing struggle with militias and corruption \(thenationalnews.com\)](https://www.thenationalnews.com/world/mena/new-arrests-in-iraq-point-to-ongoing-struggle-with-militias-and-corruption-1.1149352), accessed 17 November 2021

National (The), Over 800 killed, wounded since south Iraq protests began, 23 July 2018, <https://www.thenational.ae/world/mena/over-800-killed-wounded-since-south-iraq-protests-began-1.753210>, accessed 12 October 2021

National (The), Repatriation of ISIS-linked families from Syria to Iraq angers local, 26 May 2021, [Repatriation of ISIS-linked families from Syria to Iraq angers locals \(thenationalnews.com\)](https://www.thenationalnews.com/world/mena/repatriation-of-isis-linked-families-from-syria-to-iraq-angers-locals-1.1149352), accessed 11 October 2021

National Interest (The), Game of Thrones in Iraqi Kurdistan, 24 July 2021, <https://nationalinterest.org/feature/game-thrones-iraqi-kurdistan-190247>, accessed 25 October 2021

NATO, NATO Mission Iraq (NMI), March 2021, [2103-factsheet-NMI-en.pdf \(nato.int\)](https://www.nato.int/docu/mission/iraq/2103-factsheet-NMI-en.pdf), accessed 20 October 2021

NCCI (NGO Coordination Committee for Iraq), Babil Governorate Profile, updated July 2015, https://www.ncciraq.org/images/infobygov/NCCI_Babil_Governorate_Profile.pdf, accessed 20 October 2021

NCCI (NGO Coordination Committee for Iraq), Baghdad Governorate Profile, updated December 2015, http://www.ncciraq.org/images/infobygov/NCCI_Baghdad_Governorate_Profile.pdf, accessed 22 November 2021

NCCI (NGO Coordination Committee for Iraq), Basrah governorate profile, updated December 2015, https://www.ncciraq.org/images/infobygov/NCCI_Basra_Governorate_Profile.pdf, accessed 20 September 2021

NCCI (NGO Coordination Committee for Iraq), Diyala Governorate Profile, January 2016, https://www.ncciraq.org/images/infobygov/NCCI_Diyala_Governorate_Profile.pdf, accessed 4 October 2021

NCCI (NGO Coordination Committee for Iraq), Dohuk Governorate Profile, updated December 2015, https://www.ncciraq.org/images/infobygov/NCCI_Dohuk_Governorate_Profile.pdf, accessed 2 November 2021

NCCI (NGO Coordination Committee for Iraq), Erbil Governorate Profile, updated December 2015, https://www.ncciraq.org/images/infobygov/NCCI_Erbil_Governorate_Profile.pdf, accessed 18 October 2021

NCCI (NGO Coordination Committee for Iraq), Kerbala Governorate Profile, updated December 2015, https://www.ncciraq.org/images/infobygov/NCCI_Kerbala_Governorate_Profile.pdf, accessed 11 October 2021

NCCI (NGO Coordination Committee for Iraq), Missan governorate profile, updated December 2015, https://www.ncciraq.org/images/infobygov/NCCI_Missan_Governorate_Profile.pdf, accessed 2 November 2021

NCCI (NGO Coordination Committee for Iraq), Muthanna Governorate profile, updated December 2015, https://www.ncciraq.org/images/infobygov/NCCI_Muthanna_Governorate_Profile.pdf, accessed 20 September 2021

NCCI (NGO Coordination Committee for Iraq), Najaf governorate profile, updated December 2015, https://www.ncciraq.org/images/infobygov/NCCI_Najaf_Governorate_Profile.pdf, accessed 7 November 2021

NCCI (NGO Coordination Committee for Iraq), Qadissiya governorate profile, updated December 2015, https://www.ncciraq.org/images/infobygov/NCCI_Qadissiya_Governorate_Profile.pdf, accessed 20 October 2021

NCCI (NGO Coordination Committee for Iraq), Sulaymaniyah Governorate Profile, updated December 2015, https://www.ncciraq.org/images/infobygov/NCCI_Sulaymaniyah_Governorate_Profile.pdf, accessed 22 November 2021

NCCI (NGO Coordination Committee for Iraq), Thi-Qar Governorate Profile, updated December 2015, https://www.ncciraq.org/images/infobygov/NCCI_ThiQar_Governorate_Profile.pdf, accessed 18 November 2021

NCCI (NGO Coordination Committee for Iraq), Wassit governorate Profile, updated December 2015, archived page from 26 January 2021, available at: https://web.archive.org/web/20210126025007/http://www.ncciraq.org/images/infobygov/NCCI_Wassit_Governorate_Profile.pdf, accessed 18 November 2021

NCCI (NGO Coordination Committee for Iraq), Anbar; NCCI Governorate Profile, 31 March 2004, [NCCI_Anbar_Governorate_Profile.pdf \(ncciraq.org\)](https://www.ncciraq.org/images/infobygov/NCCI_Anbar_Governorate_Profile.pdf), accessed 09 September 2021

NCCI (NGO Coordination Committee for Iraq), Ninewa NCCI Governorate Profile, December 2010 [NCCI_Ninewa_Governorate_Profile.pdf \(ncciraq.org\)](https://www.ncciraq.org/images/infobygov/NCCI_Ninewa_Governorate_Profile.pdf), accessed 27 September 2021

Netherlands, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Ambtsbericht Veiligheidssituatie in Irak [General Official Report Security Situation in Iraq], 19 September 2014, <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/ambtsberichten/2014/09/19/ambtsbericht-irak-veiligheidssituatie-2014-09-19/ambtsbericht-veiligheidssituatie-in-irak-september-2014.pdf>, accessed 22 November 2021

New Arab (The), Clan violence in Iraq: Oil companies targeted as poverty reigns, 13 September 2021, <https://english.alaraby.co.uk/analysis/iraqs-clans-extort-oil-companies-poverty-reigns>, accessed 20 September 2021

New Arab (The), Iran destroyed headquarters of 'counter-revolutionaries' in Iraqi Kurdistan, 21 September 2021, <https://english.alaraby.co.uk/news/iran-destroys-militant-headquarters-iraqi-kurdistan>, accessed 19 October 2021

New Arab (The), Iraq frees militia fighters held over rocket fire, 30 June 2020, [Iraq frees militia fighters held over rocket fire \(alaraby.co.uk\)](https://english.alaraby.co.uk/news/iraq-frees-militia-fighters-held-over-rocket-fire), accessed 17 November 2021

New Arab (The), Iraq militia raids activists' houses in Najaf, 8 February 2021, <https://english.alaraby.co.uk/news/iraq-militia-raids-activists-houses-najaf>, accessed 7 November 2021

New Arab (The), Iraq rocket attack targets think tank in Najaf, 24 August 2021, <https://english.alaraby.co.uk/news/iraq-rocket-attack-targets-think-tank-najaf>, accessed 7 November 2021

New Arab (The), Protests break out in Iraq's Nasiriyah following deadly hospital fire, 14 July 2021, <https://english.alaraby.co.uk/news/protests-break-out-nasiriyah-after-deadly-hospital-blaze>, accessed 18 November 2021

New Arab (The), The fate of Kurdish parties after Iraq's election, 22 October 2021, [The fate of Kurdish parties after Iraq's election \(alaraby.co.uk\)](#), accessed 21 November 2021

New Arab (The), The Iraq Report: Kurd-on-Kurd violence as protesters clash with police, 6 November 2020, <https://english.alaraby.co.uk/analysis/iraq-report-kurd-kurd-violence-protesters-clash-police>

New Arab (The), The Iraq Report: PKK, Iran-backed militias threaten Turkey as tensions rise, 15 February 2021, [The Iraq Report: PKK, Iran-backed militias threaten Turkey as tensions rise \(alaraby.co.uk\)](#)

New Arab (The), Three killed as Iraqi security forces fire on pro-militia protesters in Baghdad, 5 November 2021, [Three killed as Iraqi security forces fire on pro-militia protesters in Baghdad \(alaraby.co.uk\)](#), accessed 24 November 2021

New Humanitarian (The), Despite government promises, lives in Sinjar remain on hold, 30 March 2021, [The New Humanitarian | Struggle for Sinjar threatens Yazidi returns and reconstruction](#), accessed 13 December 2021

New Humanitarian (The), Inside the troubled repatriation of Iraqis from Syria's al-Hol camp, 7 June 2021, [The New Humanitarian | Iraqi repatriations from Syria's al-Hol shrouded in secrecy and fear](#), accessed 12 October 2021

New Humanitarian (The), Nowhere to go: Mosul residents in limbo as camps close, 11 March 2020, [The New Humanitarian | In northern Iraq, camp closures but no homes to go to](#)

New Internationalist, Turkey ramps up war on Kurds in northern Iraq, 13 July 2020, <https://newint.org/features/2020/07/13/turkey-ramps-war-kurds-northern-iraq%C2%A0Turkey-ramps-up-war-on-Kurds-in-Northern-Iraq> | New Internationalist, accessed 21 November 2021

New Lines Magazine, Post-ISIS Security Pitfalls Lurk in a Small Town Near Baghdad, 9 March 2021, <https://newlinesmag.com/reportage/post-isis-security-pitfalls-lurk-in-a-small-town-near-baghdad/>, accessed 18 November 2021

New York Times (The) (NYT), Iraq begins military operation to drive ISIS from Anbar Province, 13 July 2015, [Iraq Begins Military Operation to Drive ISIS From Anbar Province - The New York Times \(nytimes.com\)](#), accessed 10 September 2021

New York Times (The) (NYT), Iraqi prime minister resigns in deepening political crisis, 30 November 2019, [Iraqi Prime Minister Resigns in Deepening Political Crisis - The New York Times \(nytimes.com\)](#), accessed 15 November 2021

New York Times (The) (NYT), Kurdish fighters retake city of Sinjar from ISIS, 13 November 2015, [Kurdish Fighters Retake Iraqi City of Sinjar From ISIS - The New York Times \(nytimes.com\)](#) (accessed 13 December 2021)

New York Times (The) (NYT), Retaking Mosul from ISIS may pale to what comes next, 18 October 2016, [Retaking Mosul From ISIS May Pale to What Comes Next - The New York Times \(nytimes.com\)](#), accessed 14 December 2021

New York Times (The) (NYT), U.S. strike in Iraq kills Qassim Soleimani, Iranian of the Iranian forces, 2 January 2020, [U.S. Strike in Iraq Kills Qassim Suleimani, Commander of Iranian Forces - The New York Times \(nytimes.com\)](#), accessed 24 November 2021

New York Times (The), 'There Is Chaos': Iran-Backed Militias Battle Activists in a Holy Iraqi City, 18 September 2021, available by subscription at: <https://www.nytimes.com/2021/09/18/world/middleeast/iraq-karbala-iran-militias.html>, accessed 13 October 2021

New York Times (The), A Baghdad Neighborhood, Once Hopeful, Now Reels As Iraq's Turmoil Persists, 14 December 2003, available by subscription at: <https://www.nytimes.com/2003/12/14/world/region-inflamed-occupation-baghdad-neighborhood-once-hopeful-now-reels-iraq-s.html>, accessed 2 November 2021

New York Times (The), After Years as a battleground, investments boom lifts Iraqi city, 10 July 2021, [After Years as a Battleground, Investment Boom Lifts Iraqi City - The New York Times \(nytimes.com\)](https://www.nytimes.com/2021/07/10/world/middleeast/iraqi-city-boom.html), accessed 24 September 2021

New York Times (The), As Sunnis Die in Iraq, a Cycle Is Restarting, 18 June 2014, available by subscription at: https://www.nytimes.com/2014/06/18/world/middleeast/sectarian-violence-appears-to-spread-to-streets-of-baghdad.html?hp&assetType=nyt_now, accessed 2 November 2021

New York Times (The), Blast Destroys Shrine in Iraq, Setting Off Sectarian Fury, 22 February 2006, available by subscription at: <https://www.nytimes.com/2006/02/22/international/middleeast/blast-destroys-shrine-in-iraq-setting-off-sectarian.html>, accessed 2 November 2021

New York Times (The), Bus Bomb Kills 12 Iraqis Near Major Pilgrimage Site, 21 September 2019, available by subscription at: <https://www.nytimes.com/2019/09/21/world/middleeast/islamic-state-bus-bomb-iraq.html>, accessed 22 November 2021

New York Times (The), District by District, Shiites Make Baghdad Their Own, 23 December 2006, available by subscription at: <https://www.nytimes.com/2006/12/23/world/middleeast/23shiites.html>, accessed 2 November 2021

New York Times (The), Iraq faces a new adversary: crystal meth, 14 September 2019, available by subscription at: <https://www.nytimes.com/2019/09/14/world/middleeast/iraq-drug-addiction-meth.html>, accessed 20 September 2021

New York Times (The), ISIS Attacks Surge in Iraq Amid Debate on U.S. Troop Levels, 10 June 2020, available by subscription at: <https://www.nytimes.com/2020/06/10/world/middleeast/iraq-isis-strategic-dialogue-troops.html>, accessed 2 November 2021

New York Times (The), Major Islamic State Attacks in Baghdad, 15 October 2016, available by subscription at: <https://www.nytimes.com/interactive/2016/05/18/world/middleeast/baghdad-attacks-isis-map.html>, accessed 2 November 2021

New York Times (The), Wary tribal alliances, born of necessity, offer hope in Iraq, 6 October 2014, <https://www.nytimes.com/2014/10/07/world/middleeast/promise-is-seen-in-deals-with-tribes-in-iraqs-battle-against-isis.html>, accessed 4 October 2021

New York Times (The), Suicide Bombings in Crowded Baghdad Market Kill at Least 32, 21 January 2021, [Suicide Bombings in Crowded Baghdad Market Kill at Least 32 - The New York Times \(nytimes.com\)](https://www.nytimes.com/2021/01/21/world/middleeast/baghdad-suicide-bombing.html), accessed 2 November 2021

New York Times (The), Iraq Confirms Election Gains for Shiite Leader Seen as Potential U.S. Ally, 27 December 2021, [Iraq Confirms Election Gains for Muqtada al-Sadr - The New York Times \(nytimes.com\)](https://www.nytimes.com/2021/12/27/world/middleeast/iraq-election-gains.html), accessed 18 January 2022

Newlines Institute for Strategy and Policy, Intelligence Briefing: A Thousand Hezbollahs – Iraq's Emerging Militia State, May 2021, <https://newlinesinstitute.org/wp-content/uploads/Shia-Militia-Briefing-Newlines-Institute-1.pdf>, accessed 17 November 2021

Newlines Institute for Strategy and Policy, ISIS in Iraq and Syria, rightsizing the current 'Comeback', 12 May 2020, [ISIS in Iraq and Syria: Rightsizing the Current 'Comeback' - Newlines Institute](https://newlinesinstitute.org/wp-content/uploads/ISIS-in-Iraq-and-Syria-Rightsizing-the-Current-Comeback.pdf), accessed 29 September 2021

Newlines Institute, Iran Using Iraqi Kurdistan Against the U.S. and Turkey, 19 February 2021, [Iran Using Iraqi Kurdistan Against the U.S. and Turkey - Newlines Institute](#), accessed 4 October 2021

Newlines Institute, ISIS Attacks Rekindle Iraqi-Saudi Conflict, 1 February 2021, [ISIS Attacks Rekindle Iraqi-Saudi Conflict - Newlines Institute](#), accessed 4 October 2021

Newsbase Daily News, Kurdish oil flows halted after pipeline attack, 3 November 2020, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 2 November 2021

NINA (National Iraq News Agency), إصابة أربعة أشخاص من عائلة واحدة بانفجار عبوه ناسفه جنوب شرق الموصل, [Four persons from one family injured by explosive ordinance southeast Mosul], 13 September 2020, [اصابة اربعة اشخاص من عائلة واحدة بانفجار عبوة ناسفة جنوب شرق الموصل \(ninanews.com\)](#), accessed 15 December 2021

NINA (National Iraq News Agency), إصابة مدنيين اثنين بانفجار عبوه ناسفه جنوب الموصل, [Two civilians injured in explosion of explosive ordinance south Mosul], 13 September 2020, [اصابة مدنيين اثنين بانفجار عبوة ناسفة جنوب الموصل \(ninanews.com\)](#), accessed 15 December 2021

NINA (National Iraq News Agency), مصدر أمني: استشهد مدني بانفجار عبوتين ناسفتين جنوب موصل, [Security source: civilian killed by two explosive ordinance south of Mosul], 12 September 2020, [مصدر أمني: استشهد مدني بانفجار عبوتين ناسفتين جنوب الموصل \(ninanews.com\)](#), accessed 15 December 2021

NINA (National Iraq News Agency), العمليات المشتركة تؤكد/لنينا/ بدء تنفيذ سنجار .. وتصفه بالمهم جدا, [Joint operations confirm/NINA/ beginning of implementation of Sinjar agreement... describes as important] 2 December 2020, [العمليات المشتركة تؤكد / لنينا/ بدء تنفيذ اتفاق سنجار .. وتصفه بالمهم جدا \(ninanews.com\)](#), accessed 5 October 2021

NINA (National Iraq News Agency), 3 soldiers killed and wounded in an attack by ISIS gangs in Diyala, 31 July 2021, <https://ninanews.com/Website/News/Details?key=918656>, accessed 7 October 2021

NINA (National Iraq News Agency), A govt source warns of mass exodus to border villages between Diyala and Salah al-Din, 24 June 2021, <https://www.ninanews.com/Website/News/Details?key=911758>, accessed 22 October 2021

NINA (National Iraq News Agency), A joint security operation to pursue ISIS cells in Al-Abarra orchards in Diyala, 11 August 2021, <https://www.ninanews.com/Website/News/Details?key=920849>, accessed 27 October 2021

NINA (National Iraq News Agency), A soldier martyred, another wounded in an ISIS attack on a military point north of Baquba, 6 October 2021, <https://ninanews.com/Website/News/Details?key=931267>, accessed 7 October 2021

NINA (National Iraq News Agency), An explosive device kills two young men northwest of Baquba, 10 September 2021, <https://www.ninanews.com/Website/News/Details?key=926381>, accessed 22 October 2021

NINA (National Iraq News Agency), The body of a farmer and his son found two hours after they were kidnapped by ISIS in Diyala, 22 June 2021, <https://www.ninanews.com/Website/News/Details?key=911483>, accessed 22 October 2021

NINA (National Iraq News Agency), Two shepherds killed and a third kidnapped in an ISIS attack on Diyala village, 28 February 2021, <https://www.ninanews.com/Website/News/Details?key=890690>, accessed 22 October 2021

NINA (National Iraqi News Agency), 4 People Killed In A Clan Fight In Maysan Governorate, 22 November 2020, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 15 November 2021

NINA (National Iraqi News Agency), A citizen killed in a tribal conflict north of Basra, 28 November 2020, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 22 September 2021

NINA (National Iraqi News Agency), A citizen was hit by gunmen in central Basra due to an ancient tribal conflict, 22 August 2020, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 22 September 2021

NINA (National Iraqi News Agency), A person was killed and his brother was wounded by gunfire in central Basra, 21 May 2021, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 22 September 2021

NINA (National Iraqi News Agency), Artillery shelling of Dohuk by Turkish army, [الجيش التركي يمتطر] 10 دهورك بقذائف مدفعية, November 2020, <https://www.ninanews.com/Website/News/Details?key=868601>, accessed 17 December 2021

NINA (National Iraqi News Agency), One person was killed and two others were injured in a clan dispute in the district of Al-Majar Al-Kabeer in Maysan, 21 July 2021, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 15 November 2021

NINA (National Iraqi News Agency), Salah Al-Din Operations Command carries out a broad military operation, 27 July 2020, <http://ninanews.com/Website/News/Details?key=846418>, accessed 2 November 2021

NINA (National Iraqi News Agency), Targeting the house of the President of Maysan University with a sound bomb, 16 December 2022, <https://ninanews.com/Website/News/Details?key=876512>, accessed 15 November 2021

NINA (National Iraqi News Agency), The arrest of 14 suspects in the tribal dispute in Baghdad, 25 November 2021, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 17 December 2021

NINA (National Iraqi News Agency), The PMF Carries Out A Raid And Search Operation South Of Salah Al-Din, 4 April 2021, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 2 November 2021

NINA (National Iraqi News Agency), The PMF Clear A Village In Eastern Of Salah al-Din, 21 December 2020, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 2 November 2021

NINA (National Iraqi News Agency), The PMF Foil A Terrorist Plot And Arrest 5 ISIS Terrorists, South Of Samarra, 15 January 2021, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 2 November 2021

NINA (National Iraqi News Agency), The PMF Repel A Terrorist Attack By ISIS In Hamrin Hills, East Of Salah Al-Din, 3 October 2021, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 2 November 2021

NINA (National Iraqi News Agency), The Popular Mobilization Forces (PMF) seize a “ISIS” camp that includes a factory for booby-trapping, east of Salah Al-Din, 8 March 2021, available by subscription at: <https://www.dowjones.com/professional/factiva/>, accessed 2 November 2021

NINA (National Iraqi News Agency), Twenty thousand security personnel protect the electoral centers in Babylon, 9 October 2021, <https://ninanews.com/Website/News/Details?key=931958>, accessed 22 November 2021

NINA (National Iraqi News Agency), استشهاد واصابة اربعة مدنيين بانفجار عبوتين غرب كركوك [Four civilians killed or wounded in two IED explosions in Kirkuk], 16 August 2020, <https://ninanews.com/Website/News/Details?key=850098>, accessed 18 November 2021, accessed 22 November 2021

NINA (National Iraqi News Agency), اشتباكات بين مهندسي ميسان المعتصمين والقوات الامنية تتسبب باصابة العشرات [Clashes between protesting engineers of Maysan and security forces cause dozens of injuries], 9 September 2021, <https://www.ninanews.com/Website/News/Details?key=926288>, accessed 2 November 2021

NINA (National Iraqi News Agency), داعش يحرق ثلاث مركبات تعود لمذنبين جنوب كركوك [ISIL burns three civilian vehicles in southern Kirkuk], 16 October 2021, <https://www.ninanews.com/Website/News/Details?key=933553>, accessed 16 November 2021

NINA (National Iraqi News Agency), داعش يختطف مدنيا جنوب كركوك [ISIL kidnaps civilian south of Kirkuk], 4 April 2021, <https://ninanews.com/Website/News/Details?key=897063>, accessed 18 November 2021, accessed 22 November 2021

NINA (National Iraqi News Agency), داعش يستهدف احدى قرى جنوب كركوك [ISIL targets a village south of Kirkuk], 31 August 2021, <https://ninanews.com/Website/News/Details?key=924698>, accessed 18 November 2021, accessed 22 November 2021

NINA (National Iraqi News Agency), داعش يهاجم الشرطة الاتحادية واستشهاد خمسة عناصر جنوب كركوك [ISIL attacks federal police and five members are killed in southern Kirkuk], 25 June 2021, <https://ninanews.com/Website/News/Details?key=911949>, accessed 18 November 2021, accessed 22 November 2021

NINA (National Iraqi News Agency), انفجار عبوة ناسفة على محل لبيع المشروبات الكحولية وسط بغداد [Explosion of IED targeted a liquor store in the centre of Baghdad], 14 January 2021, [انفجار عبوة ناسفة على محل لبيع المشروبات الكحولية وسط بغداد \(ninanews.com\)](https://ninanews.com/Website/News/Details?key=911949), accessed 22 November 2021

NINA (National Iraq News Agency), The Popular Mobilization Forces begin a security operation to hunt down terrorist in Wadi Thalab, in Diyala, 6 October 2021, <https://www.ninanews.com/Website/News/Details?key=931165>, accessed 26 October 2021

Niqash, Hash, pills and speed: Drug smuggling In Iraq supported by Maysan's tribes, 26 January 2016, available at: <https://www.iraq-businessnews.com/2016/01/26/drug-smuggling-supported-by-maysans-tribes/>, accessed 15 November 2021

Niqash, New frenemies: Extremists return to Diyala, to reunite with old allies, Al-Qaeda, 27 April 2017, <https://web.archive.org/web/20200922173901/http://www.niqash.org/en/articles/security/5566/>, accessed 6 October 2021

North Press Agency, ISIS members set up checkpoint, kidnap civilians on Iraqi's Erbil-Makhmur road, 7 August 2021, <https://npasyria.com/en/63198/>, accessed 21 October 2021

Norway, Landinfo, Irak: Bagdad - sikkerhetssituasjon per februar 2015 [Baghdad – Security situation as of February 2015], 13 February 2015, https://www.landinfo.no/asset/3075/1/3075_1.pdf, accessed 23 November 2021

Norway, Landinfo, Irak: Militser i Bagdad [Milicias in Baghdad], 15 September 2017, <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Irak-Respons-Militser-i-Bagdad-15092017.pdf>, accessed 23 November 2021

Norway, Landinfo, Irak: Salah al-Din provins - sikkerhetssituasjonen i perioden juli - september 2018 [Salah al Din Governorate – Security situation July-September 2018], 6 November 2018, <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/11/Irak-respons-Salah-alDin-provins-sikkerhetssituasjonen-julisept-2018-HRN-06112018-2.pdf>, accessed 2 November 2021

NPR, Twin Suicide Bombings In Baghdad Market Kill At Least 32, Wound Over 100, 21 January 2021, Rare Suicide Bombings In Baghdad Kill 32, Wound Over 100 : NPR, accessed 23 November 2021

NRC (Norwegian Refugee Council), Water crisis and drought threaten more than 12 million in Syria and Iraq, 23 August 2021, Water crisis and drought threaten more than 12 million in Syria and Iraq | NRC, accessed 17 December 2021

NRC (Norwegian Refugee Council), Iraq's camp closures leave 100,000 people in limbo, 9 November 2020, Iraq's camp closures leave 100,000 people in limbo | NRC, accessed 23 November 2021

NRC (Norwegian Refugee Council), NRC in Iraq, n. d., NRC in Iraq | NRC, accessed 23 November 2021

NRT (Nalia Radio and Television), Iraqi's Border Guard stationed in 'strategic' areas in Dohuk governorate: Official, 4 August 2021, <https://nrstv.com/En/detail6/404>, accessed 2 November 2021

NRT (Nalia Radio and Television), KDP protecting Zeravani accused of involvement in artist's death: Lawyer, 1 September 2021, <https://nrstv.com/En/detail6/800>, accessed 2 November 2021

NRT (Nalia Radio and Television), Residents in Sulaimani's Tanjaro block road to protest pollution, government neglect, 6 October 2020, <https://nrstv.com/en/detail6/1166>, accessed 4 November 2021

NS Energy, Gas pipeline blast in Iraq kills three people, injures more than 50, 2 November 2020, <https://www.nsenergybusiness.com/news/iraq-gas-pipeline-blast-news/>, accessed 17 November 2021

O'Driscoll, D., Everyday peace and conflict: (un)privileged interactions in Kirkuk, Iraq, in: Third World Quarterly Vol. 42, Issue 10, 1 June 2021, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01436597.2021.1925104?needAccess=true>, accessed 18 October 2021

OHCHR (Office of the High Commissioner for Human Rights), Press briefing notes on Iraq executions, Iraq: Tuz Khurmatu clashes and El Salvador, 15 December 2017, <https://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=22544&LangID=E>, accessed 2 November 2021

OHCHR (Office of the High Commissioner for Human Rights), UN experts call on Iraq to investigate attacks on women human rights defenders, 2 October 2020, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=26339&LangID=E>, accessed 22 September 2021

OIES (Oxford Institute for Energy Studies), Compounding crises: Iraq's oil and energy economy, July 2020, <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2020/07/Compounding-crises-Iraqs-oil-and-energy-economy.pdf>, accessed 20 September 2021

Oil Price, New Contract Signals Serious Development Of Iraq's Huge Nasiriyah Oil Field, 25 July 2020, <https://oilprice.com/Energy/Energy-General/Chinese-Majors-Sign-Contract-For-Huge-Iraqi-Oil-Field.html>, accessed 18 November 2021

Okuducu, I., Iranian Kurdish Opposition in Erbil May Suffer as a Result of a US Withdrawal, LSE (London School of Economics) [Blog], 3 September 2021, <https://blogs.lse.ac.uk/mec/2021/09/03/iranian-kurdish-opposition-in-erbil-may-suffer-as-a-result-of-a-us-withdrawal/>, accessed 20 October 2021

Operation Inherent Resolve (OIR), Coalition Task Force-Iraq, transitions to Military Advisor group, 4 July 2020, [Coalition Task Force-Iraq transitions to Military Advisor Group > Operation Inherent Resolve > News Releases](#)

<https://www.inherentresolve.mil/About-CJTF-OIR/>

Operation Inherent Resolve (OIR), n.d., [Home \(inherentresolve.mil\)](#), accessed 24 November 2021

Operation Inherent Resolve, Iraqi security forces hunt Daesh in Diyala for “Heroes of Iraq 4”, 1 August 2020, [Iraqi Security Forces hunt Daesh in Diyala for “Heroes of Iraq 4” > Operation Inherent Resolve > News Releases](#), accessed 24 November 2021

ORSAM (Center for Middle Eastern Studies), Iraq’s Upcoming Elections: One-List Decision by the Turkmen, 14 April 2021, <https://www.orsam.org.tr/en/iraqs-upcoming-elections-one-list-decision-by-the-turkmen/>, accessed 16 November 2021

OSAC (Overseas Security Advisory Council), Iraq Country Security Report, 2 September 2021, [Iraq Country Security Report \(osac.gov\)](#), accessed 16 November 2021, accessed 16 November 2021

OSAC (Overseas Security Advisory Council), Who We Are, n. d., [Who We Are \(osac.gov\)](#)

Oxfam, EU (European Union) and UNDP (United Nations Development Programme), Beautiful Missan Project: Working towards rehabilitation of recreational infrastructure and job creation, 28 October 2020, available at: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNDP%20IQ-%20PR-%20Beautiful%20Missan%20Townhall-%2020201028.pdf>, accessed 2 November 2021

OXFAM, Protection Landscapes in Diyala and Kirkuk, Iraq, 5 March 2020, <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620965/rr-protection-landscapes-diyala-kirkuk-iraq-050320-en.pdf?sequence=1>, accessed 20 October 2021

Palani, K., Iran-backed PMFs are destabilising Iraq’s disputed regions, Al Jazeera, 8 May 2021, <https://www.aljazeera.com/opinions/2021/5/8/iran-backed-pmfs-are-destabilising-iraqs-disputed-regions>, accessed 16 November 2021

PAX, Human Security Survey Salahaddin, Iraq - 2019, Summary of Key Findings, 12 December 2019, https://protectionofcivilians.org/wp-content/uploads/reports/191212_HSS-Salahaddin-Governorate-Summary-2019.pdf, accessed 2 November 2021

Planetary Security Initiative, Drought ignites tribal conflicts in Southern Iraq, 17 August 2020, <https://www.planetarysecurityinitiative.org/news/drought-ignites-tribal-conflicts-southern-iraq>, accessed 20 September 2021

Politico, Iraqi officials to announce U.S. military shift to advisory role in Iraq by year’s end, 22 July 2021, [U.S., Iraqi officials to announce U.S. military shift to advisory role in Iraq by year’s end - POLITICO](#), accessed 24 November 2021

Politico, The Soleimani assassination was supposed to weaken Iraqi militias. Instead, they are flexing their muscles, 8 April 2021, [The Soleimani Assassination Was Supposed to Weaken Iraqi Militias. Instead, They’re Flexing Their Muscles. - POLITICO](#), accessed 24 November 2021

Politico, U.S. airstrikes target Iran-backed militias in Syria, Iraq, 27 June 2021, [U.S. airstrikes target Iran-backed militias in Syria, Iraq - POLITICO](#), accessed 19 September 2021

Protection Cluster Iraq, Protection Monitoring System: Report 1, February 2021, [protection_monitoring_report_-_february_2021.pdf](#) (humanitarianresponse.info), accessed 19 September 2021

Protection Cluster, Strategic and Operational Guidance for Humanitarian Response in Informal Sites/Settlements: Strategic Guidance and Principles for the Response in Informal Sites, 2 March 2021, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/20210228_informal_sites_note_final.pdf, accessed 18 October 2021

Pukmedia, Makhmur: ISIS terrorists behead man, abduct another, 9 August 2021, <https://www.pukmedia.com/EN/Details/68482>, accessed 28 October 2021

Pukmedia, القصف التركي يخلي ثالث قرية بدھوك [Turkish airstrike leaves three villages in Dohuk empty], 25 May 2021, <https://www.pukmedia.com/AR/details/?Jimare=158802>, accessed 2 November 2021

Pukmedia, سيد صادق.. اصابة عنصرين من قوات الأسايش بانفجار [Said Sadiq: Two Asayish members injured in explosion], 2 January 2021, <https://www.pukmedia.com/AR/details/?Jimare=152493>, accessed 22 November 2021

Quesnay, A. and Beaumont, R., Actors and territories in northern Iraq after the Baghdad offensive (October 2017) [Map], Noria, 14 June 2018, <https://noria-research.com/the-return-of-the-state-and-inter-militia-competition-in-northern-iraq/>, accessed 2 November 2021

Quesnay, A. and Beaumont, R., The Return of the State and Inter-Militia Competition in Northern Iraq, Noria, 14 June 2018, <https://noria-research.com/the-return-of-the-state-and-inter-militia-competition-in-northern-iraq/>, accessed 2 November 2021

Rambar, Rebecca, [Twitter], posted on: 30 January 2021, <https://twitter.com/RebeccaRambar/status/1355602100953219073>, accessed 20 October 2021

RAND corporation, When the Islamic State comes to town, 2017, [When the Islamic State Comes to Town: The Economic Impact of Islamic State Governance in Iraq and Syria](#) (rand.org), accessed 17 December 2021

REACH, Intentions Survey, September 2021, https://www.impact-repository.org/document/reach/251f3b28/IRQ1806_Presentation-Findings_In-Camp-IDPs-Movement-Intentions-Survey_September-2021.pdf, accessed 2 November 2021

REACH, Iraq – Kurdistan Region of Iraq, 23 December 2020, https://www.impact-repository.org/document/reach/8efb4b71/REACH_IRQ_Map_REF_KRI_CampLocation_23DEC2020_A1.pdf, accessed 15 November 2021

REACH, Markaz Mosul sub-district, March 2021, [REACH_IRQ_ReDS_RA_Factsheet_Markaz_Mosul_March2021.pdf](#) (reliefweb.int), accessed 12 October 2021

REACH, Multi-Cluster Needs Assessment: Key Findings for Iraq, September 2020, 2 June 2021, https://www.impact-repository.org/document/reach/612b886a/REACH_IRQ_MCNA-Inter-sectoral-Factsheet_December2020.pdf, accessed 23 September 2021

Reuters, At least four killed, 15 wounded in Baghdad bomb blast, 24 May 2018, <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-blast-idUSKCN1I03I7>, accessed 23 November 2021

Reuters, Attack by unmanned aerial surveillance targets Iraqi air base- US-led coalition, 8 May 2021, [Attack by unmanned aerial surveillance system targets Iraqi air base - US-led coalition | Reuters](#), accessed 20 September 2021

Reuters, Biden, Kadhimî seal agreement to end U.S. combat mission in Iraq, 27 July 2021, [Biden, Kadhimî seal agreement to end U.S. combat mission in Iraq | Reuters](#), accessed 23 November 2021

Reuters, Explosives-laden drone targets U.S. forces at Iraq's Erbil airport, 14 April 2021, <https://www.reuters.com/world/middle-east/rocket-hits-near-erbil-airport-northern-iraq-kurdish-security-officials-2021-04-14/>, accessed 21 October 2021

Reuters, Female protest leader gunned down in Iraq's Basra, 19 August 2020, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-protests-idUSKCN25F2DW>, accessed 22 September 2021

Reuters, Five protesters die, dozens injured in clashes in Iraqi city, 26 February 2021, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-security-protest-nassiriya-idUSKBN2AQ2TX>, accessed 18 November 2021

Reuters, Iran-backed groups behind Erbil rocket attack: Iraqi Kurdish security agency, 30 September 2020, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-security-kurds-idUSKBN26L3LE>, accessed 21 October 2021

Reuters, Iraq reaches initial deal with China's Zhenhua to develop East Baghdad oilfield, 24 December 2017, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-oil-idUSKBN1EI07E>, accessed 23 November 2021

Reuters, Iraq to declare final victory over Islamic State after desert campaign, 12 November 2017, [Iraq to declare final victory over Islamic State after desert campaign | Reuters](#), accessed 10 September 2021

Reuters, Iraqi cleric Sadr tells followers to clear sit-ins after PM appointed, 2 February 2020, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-protests-idUSKBN1ZWODW>, accessed 17 November 2021

Reuters, Iraqi cleric scolds security forces after protesters die in new tensions, 7 February 2021, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-protests-idUSKBN201155>, accessed 7 November 2021

Reuters, Iraqi PM decries 'cowardly' attack on his home by drones carrying explosives, 8 November 2021, [Iraqi PM decries 'cowardly' attack on his home by drones carrying explosives | Reuters](#), accessed 24 November 2021

Reuters, Iraqi PM decries 'cowardly' attack on his home by drones carrying explosives, 8 November 2021, [Iraqi PM decries 'cowardly' attack on his home by drones carrying explosives | Reuters](#)

Reuters, Islamic State claims responsibility for rocket attack on power station, 27 June 2021, [Islamic State claims responsibility for rocket attack on Iraqi power station | Reuters](#), Accessed 16 December 2021

Reuters, Islamic State truck bomb kills at least 60 people south of Baghdad, 6 March 2016, <https://www.reuters.com/article/mideast-crisis-iraq-blast-idUSKCNOW80ED>, accessed 20 October 2021

Reuters, Kurdish forces withdraw on June 2014 lines: Iraqi army commander, 18 October 2017, [Kurdish forces withdraw to June 2014 lines: Iraqi army commander | Reuters](#), accessed 30 September 2021

Reuters, Protesters storm provincial government building in Iraqi city of Kerbala: local sources, 14 July 2018, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-protests-kerbala/protesters-storm-provincial-government-building-in-iraqi-city-of-kerbala-local-sources-idUSKBN1K40X7>, accessed 12 October 2021

Reuters, Rocket attack targets U.S. embassy inside Baghdad's Green Zone -Iraqi security sources, 8 July 2021, <https://www.reuters.com/world/middle-east/rocket-attack-targets-us-embassy-inside-baghdads-green-zone-iraqi-security-2021-07-07/>, accessed 23 November 2021

Reuters, Rockets hit Baghdad Green Zone, no casualties - security sources, 29 July 2021, <https://www.reuters.com/world/middle-east/rockets-hit-baghdad-green-zone-no-casualties-security-sources-2021-07-29/>, accessed 23 November 2021

Reuters, Series of attacks target U.S. personnel in Iraq and Syrian, 8 July 2021, [Series of attacks target U.S. personnel in Iraq and Syria | Reuters](#), access 19 September 2021

Reuters, Suicide attacks in Iraq's Sadr City kills at least 35, wounds dozens- sources, 20 July 2021, [Suicide attack in Iraq's Sadr City kills at least 35, wounds dozens -sources | Reuters](#), accessed 18 October 2021

Reuters, Tribal clashes, political void threaten oil installations in Iraq's south, 11 September 2017, <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-oil-basra-idUSKCN1BM1BJ>, accessed 18 November 2021

Reuters, Turkey launches air strikes on PKK camps after ceasefire move, 11 October 2015, [Turkey launches air strikes on PKK camps after ceasefire move | Reuters](#), accessed 14 November 2021

Reuters, Two drones intercepted, shot down over Iraqi air base-military, 6 June 2021, [Two drones intercepted, shot down over Iraqi air base - military | Reuters](#), accessed 20 September 2021

Reuters, U.S. air strikes in Syria target Iranian-backed militia-Pentagon, 26 February 2021, [U.S. air strikes in Syria target Iranian-backed militia - Pentagon | Reuters](#), accessed 24 November 2021

Reuters, UPDATE 1-Russia's Litasco to finance Iraq's Nassiriya oilfield to double output, 27 January 2021, <https://www.reuters.com/article/iraq-oil-idUSL1N2K22MH>, accessed 18 November 2021

Reuters, Years after ISIS, Iraqis forced out of camps into uncertain future, 11 December 2020, [Years after ISIS, Iraqis forced out of camps into uncertain future | Reuters](#)

Reuters, Drone attack hits near U.S. forces in Erbil, northern Iraq – officials, 11 September 2021, [Drone attack hits near U.S. forces in Erbil, northern Iraq - officials | Reuters](#), accessed 18 January 2022

RFI (Radio France Internationale), Iraqis renew protests in solidarity after violence, 4 December 2020, <https://www.rfi.fr/en/middle-east/20201204-iraqis-renew-protests-in-solidarity-after-violence>, accessed 2 November 2021

Robin-D'Cruz, B., The Social Logics of Protest Violence in Iraq, LSE (London School of Economics), August 2021, <http://eprints.lse.ac.uk/111784/2/SocialLogicsofProtestViolence.pdf>, accessed 23 September 2021

Robin-D'Cruz, B., Violence and Protests in South Iraq, LSE (London School of Economics) [Blog], 18 August 2020, <https://blogs.lse.ac.uk/mec/2020/08/18/violence-and-protest-in-south-iraq/>, accessed 20 September 2021

Robin-D'Cruz, B., Why Did They Kill Riham Yacoub? The Murder of a Civil Society Activist in Basra, LSE (London School of Economics) [Blog], 24 August 2020, <https://blogs.lse.ac.uk/mec/2020/08/18/violence-and-protest-in-south-iraq/>, accessed 20 September 2021

ROJ news, اندلاع حريق واسع في دهوك إثر قصف الاحتلال التركي [Large fire breaks out as a result of bombing by Turkish occupation], 8 September 2021, <https://rojnews.news/ar/%d9%83%d8%b1%d8%af%d8%b3%d8%aa%d8%a7d9%86/%d8%a7d9%86%d8%af%d9%84%d8%a7%d8%b9-%d8%ad%d8%b1d9%8a%d9%82-%d9%88%d8%a7d8%b3%d8%b9-%d9%81d9%8a-%d8%af%d9%87d9%88d9%83-%d8%a5d8%ab%d8%b1-%d9%82d8%b5d9%81-%d8%a7d9%84d8%a7d8%ad%d8%aa%d9%84/>, accessed 2 November 2021

ROJ news, بالصور.. مقتل سائحين اثنين من الموصل بقصف للاحتلال التركي شمالي دهوك [In pictures: Two tourists from Mosul were killed by bombing of Turkish occupation north of Dohuk], 22 August 2021 <https://rojnews.news/ar/%d9%83%d8%b1d8%af%d8%b3%d8%aa%d8%a7d9%86/%d9%85d9%82d8%aa%d9%84-%d8%b3d8%a7d8%a6%d8%ad%d9%8a%d9%86-%d8%a7d8%ab%d9%86d9%8a%d9%86-%d9%85d9%86-%d8%a7d9%84d9%85d9%88d8%b5d9%84-%d8%a8d9%82d8%b5d9%81-%d9%84d9%84d8%a7d8%ad%d8%aa/>, accessed 2 November 2021

Rose, C. and Al-Aqeedi, R., Iran Using Iraqi Kurdistan Against the U.S. and Turkey, Newlines Institute, 19 February 2021, [Iran Using Iraqi Kurdistan Against the U.S. and Turkey - Newlines Institute](https://www.newlinesinstitute.com/iran-using-iraqi-kurdistan-against-the-u-s-and-turkey/)

RT (Russia Today), فرقة العباس القتالية“ تعلن إسقاط أربع طائرات مسيرة بالقرب من مرقد الإمامين الحسين والعباس، ‘Al-Abbas Combat Division’ announces the shooting down of four drones near the shrines of Imam Hussein and Abbas, 28 September 2021, https://arabic.rt.com/middle_east/1277714-%D9%81%D8%B1%D9%82%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%A8%D8%A7%D8%B3-%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%AA%D8%A7%D9%84%D9%8A%D8%A9-%D8%AA%D8%B9%D9%84%D9%86-%D8%A5%D8%B3%D9%82%D8%A7%D8%B7-%D8%A3%D8%B1%D8%A8%D8%B9-%D8%B7%D8%A7%D8%A6%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D9%85%D8%B3%D9%8A%D8%B1%D8%A9-%D8%A8%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%B1%D8%A8-%D9%85%D9%86-%D9%85%D8%B1%D9%82%D8%AF%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D9%85%D8%A7%D9%85%D9%8A%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D8%B3%D9%8A%D9%86-%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%A8%D8%A7%D8%B3/, accessed 15 October 2021

Rudaw, ‘Main’ ISIS hideout destroyed in Hamrin mountains, 23 September 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/230920213>, accessed 13 October 2021

Rudaw, 20-year-old civilian injured in Turkish bombardment of Duhok village, 25 May 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/250520211>, accessed 17 December 2021

Rudaw, 22 suspected ISIS members arrested in past three months: Sulaimani Asayish, 20 April 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/200420213>, accessed 22 November 2021

Rudaw, 504 villages emptied due to Turkey-PKK war: Kurdistan parliament report, 5 September 2020, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/05092020>, accessed 22 November 2021

Rudaw, Ankara has built nearly 40 ‘military points’ in Kurdistan Region: Turkish presidency, 6 July 2020, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/06072020>, accessed 2 November 2021

Rudaw, At least 100 arrested in Duhok ahead of protest against government wage delays: lawmaker, 16 May 2020, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/160520201>, accessed 17 December 2021

Rudaw, Baghdad, KRG reach 2021 budget agreement, 19 December 2020, [Baghdad, KRG reach 2021 budget agreement | Rudaw.net](https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/191220201), accessed 21 November 2021, accessed 21 November 2021

Rudaw, Calls for protests in southern Iraqi city of Samawah after activist kidnap, 1 April 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/010420212>, accessed 17 November 2021

Rudaw, Civilians flee surging ISIS in Diyala, 3 May 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/030520212>, accessed 19 October 2021

Rudaw, Clashes between PKK, Iranian Kurdish opposition group in Erbil province, 4 July 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/040720212>, accessed 20 October 2021

Rudaw, Duhok family suffers from ill health after suspected chemical attack, 19 September 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/190920213>, accessed 2 November 2021

Rudaw, Family mourns Duhok civilian killed in Turkey-PKK clash, 14 August 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/14082021>, accessed 17 December 2021

Rudaw, Farmers head for Iraq's cities in the face of drought, 11 May 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/11052021>, accessed 11 October 2021

Rudaw, Father of kidnapped activist Ali Jaseb assassinated in Maysan, 10 March 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/10032021>, accessed 2 November 2021

Rudaw, Four dead in Turkish airstrike in Sulaimani: local mayor, 13 June 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/130620211>, accessed 22 November 2021

Rudaw, Gorran leader Nawshirwan Mustafa dies at 73 after long battle with illness, 17 May 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/19052017>, accessed 14 December 2021

Rudaw, Halabja gets official approval to open federal offices, 16 August 2018, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/160820181>, accessed 22 November 2021

Rudaw, Iran and Turkey conduct military operations in Haji Omeran for second day straight, 17 June 2020, [Iran and Turkey conduct military operations in... | Rudaw.net](https://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/170620201), accessed 21 November 2021

Rudaw, Iran attacks Kurdish groups in Iraq using warplanes, suicide drones: official, 9 September 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/09092021>, accessed 19 October 2021

Rudaw, Iran shells border villages in Erbil province, 29 October 2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/291020201>, accessed 28 October 2021

Rudaw, Iran strikes Kurdish opposition party base in Kurdistan Region territory, 3 August 2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/03082020>, accessed 28 October 2021

Rudaw, Iraq electoral commission completes manual recount of votes, 8 November 2021, [Iraqi electoral commission completes manual... | Rudaw.net](https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/081120211), accessed 20 November 2021

Rudaw, Iraq has seen major increase in drug trafficking, use in post-Saddam era: official, 29 November 2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/291120201>, accessed 2 November 2021

Rudaw, Iraq's environment, food security very fragile: deputy minister, 25 August 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/250820211>, accessed 5 October 2021

Rudaw, Iraq's population now over 40 million: planning ministry, 12 January 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/120120214>, accessed 17 November 2021

Rudaw, Iraq's Ramadi makes strides in post-ISIS reconstruction effort, 16 January 2021, [Iraq's Ramadi makes strides in post-ISIS... | Rudaw.net](https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/160120211), accessed 24 September 2021

Rudaw, Iraqi activist returns to protest day after kidnapping, threats, 2 April 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/020420213>, accessed 17 November 2021

Rudaw, Iraqi border forces to cooperate with Turkey to 'secure' border areas, 6 July 2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/060720201>, accessed 2 November 2021

Rudaw, Iraqi border guards set up bases in five 'strategic' positions in Zakho: commander, 2 July 2020, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/020720201>, accessed 2 November 2021

Rudaw, Iraqi forces launch third phase of 'Heroes of Iraq' anti-ISIS Operation, 22 June 2020, [Iraqi forces launch third phase of 'Heroes of... | Rudaw.net](https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/03052021), accessed 24 November 2021

Rudaw, Iraqi militia calls for evacuation of Sunni areas to cut support for ISIS, 3 May 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/03052021>, accessed 20 October 2021

Rudaw, Iraqi protesters condemn killing of missing activist's father, 12 March 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/12032021>, accessed 17 November 2021

Rudaw, Iraqi protesters demanding change to local governance met with violence, 18 March 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/180320212>, accessed 7 November 2021

Rudaw, ISIS caused massive spike in Iraq's poverty rate, 16 February 2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/160220201>, accessed 17 November 2021

Rudaw, Isis is regrouping, gaining strength in Iraq's disputed territories: Peshmerga ministry official, 27 January 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/27012021>, accessed 18 October 2021

Rudaw, ISIS threat unabated in Diyala province's 'security vacuum': Kurdish officials, 12 February 2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/11022020>, accessed 12 October 2021

Rudaw, Kakai villages emptied by ISIS attacks in Khanaqin, 27 September 2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/27092020>, accessed 21 October 2021

Rudaw, KDPI says will not be forced out of Kurdistan Region, 13 September 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/130920217>, accessed 20 October 2021

Rudaw, Kurdish farmer abducted by ISIS in Kirkuk province, 28 April 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/280420211>, accessed 16 November 2021

Rudaw, Kurdish farmers foil renewed effort to confiscate farmland in Kirkuk, 4 November 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/04112021>, accessed 18 November 2021

Rudaw, Kurdish forces arrest ISIS suspects plotting attacks in Erbil, 5 September 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/050920214>, accessed 21 October 2021

Rudaw, Kurdish PMF unit formed in Kirkuk, 13 December 2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/131220201>, accessed 23 November 2021

RUDAW, Kurdish security forces accuse PKK in killing of Dohuk border official, 10 October 2020, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/101020202>, accessed 18 November 2021

Rudaw, Kurdish villagers, resettled Arab families clash in Kirkuk disputed territory, 2 August 2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/020820201>, accessed 21 October 2021

Rudaw, Kurdistan areas deforested by Turkey used to be so dense one could barely see the sky: witnesses, 1 June 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/010620214>, accessed 2 November 2021

Rudaw, Kurdistan security forces arrest 10 in connection with bomb hidden under ISIS flag, 4 February 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/04022021>, accessed 22 November 2021

Rudaw, Kurds forced out of Kirkuk village: locals, 9 December 2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/09122020>, accessed 18 November 2021

Rudaw, Landmine kills one on Kurdistan Region-Iran border, 15 October 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/15102021>, accessed 29 October 2021

Rudaw, Man killed by mine in Erbil's Choman district, 10 Mai 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/10052021>, accessed 29 October 2021

Rudaw, Mountain range bombed in Sulaimani, 8 May 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/08052021>, accessed 22 November 2021

Rudaw, Najaf activists say intimidated, threatened by pro-Sadr militias, 7 February 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/06022021>, accessed 7 November 2021

Rudaw, Non-contracted teachers from Duhok's refugee camps protest, 2 November 2021, <https://www.rudaw.net/english/lifestyle/02112021>, accessed 17 December 2021

Rudaw, Official from Iran's KDP-I killed in Erbil: party statement, 7 August 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/07082021>, accessed 20 October 2021

Rudaw, Peshmerga foils ISIS attack in Kifri: ministry, 5 November 2021 <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/05112021>, accessed 22 November 2021

Rudaw, More than 1,000 'terrorists neutralized' in northern Iraq since January: Turkish defense minister, 27 July 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/27072021>, accessed 22 November 2021

Rudaw, Peshmerga launch operation against ISIS in Garmiyan area, 2 June 2021, <https://www.kurdistan24.net/en/story/24647-Peshmerga-launch-operation-against-ISIS-in-Garmiyan-area>, accessed 22 November 2021

Rudaw, PKK bases in border areas provoke Turkish airstrikes, local mayors say, 14 April 2016, <http://www.rudaw.net/mobile/english/middleeast/turkey/14042016?ctl>, accessed 2 November 2021

Rudaw, PMF claims storage depot in Najaf attacked by drone, 26 July 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/26072021>, accessed 7 November 2021

Rudaw, PMF-affiliated militias deployed across central Iraqi cities after 'threats' to holy sites, 9 February 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/08022021>, accessed 7 November 2021

Rudaw, President Salih calls on parties to remain peaceful, 15 October 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/15102021>, accessed 2 November 2021

Rudaw, Protesters arrested in droves in Iraq's Babil: activist, 13 May 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/13052021>, accessed 23 November 2021

Rudaw, Protestors demand PMF withdraw from Iraq's Nineveh, 6 February 2020, [Protestors demand PMF withdraw from Iraq's Nineveh | Rudaw.net](https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/06022020), accessed 23 November 2021

Rudaw, Resolving Kurd-Arab disputes must not affect Iraqi unity: Sadrist, 11 October 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/11102021>, accessed 18 November 2021

Rudaw, Rockets targeting Erbil launched more than 1,000 meters from PMF checkpoint: brigade commander, 1 October 2020, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/011020204>, accessed 21 October 2021

Rudaw, Security forces deployed at Parvizkhan border crossing to prevent smuggling, 9 August 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/09082021>, accessed 14 December 2021

Rudaw, Sulaimani protests pollution, lack of drinking water, 15 August 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/15082021>, accessed 4 November 2021

Rudaw, Sunni IDPs in Kurdistan accuse Shiite militias of preventing their return to Babil, 11 March 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/11032021>, accessed 20 October 2021

Rudaw, Suspected Turkish airstrikes damage homes in Erbil village, 5 October 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/05102021>, accessed 28 October 2021

Rudaw, Ten ISIS militants killed in raids on Qarachogh mountain: Peshmerga commander, 11 November 2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/111120202>, accessed 20 October 2021

Rudaw, Terror attacks damage 13 electricity towers: Iraqi ministry, 5 August 2021, [Terror attacks damage 13 electricity towers:... | Rudaw.net](https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/05082021), accessed 28 October 2021

Rudaw, There are positives for the KRG in Iraq's contentious new funding deficit laws: MPs, 15 November 2020, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/15112020> There are positives for the KRG in Iraq's... | Rudaw.net, accessed 21 November 2021

Rudaw, Three shot dead in family feud in Erbil province, 1 October 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/01102021>, accessed 22 November 2021

Rudaw, Turkey bombs Makhmour camp, killing three: Peshmerga commander, 5 June 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/050620211>, accessed 22 November 2021

Rudaw, Turkey carries out large air operation in eastern Sulaimani, 24 August 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/24082021>, accessed 22 November 2021

Rudaw, Turkey sets up new military bases in Kurdistan Region, as air campaign continues: sources, 28 September 2020, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/280920201>, accessed 19 October 2021

Rudaw, Turkey's defense minister visits base inside Kurdistan Region, 2 May 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/020520212>, accessed 17 December 2021

Rudaw, Turkish airstrikes empty villages in Kani Masi, 14 July 2020,

<https://www.rudaw.net/english/kurdistan/14072020>, accessed 2 November 2021

Rudaw, Turkish planes bomb Sulaimani province, no casualties reported: mayor, 2 February 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/020220212>, accessed 22 November 2021

Rudaw, Turkish shelling damages houses in Duhok village: resident, 15 September 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/150920214>, accessed 17 December 2021

Rudaw, Two hostages released by ISIS in Makhmour, 12 August 2021, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/12082021>, accessed 20 October 2021

Rudaw, US to reduce combat troops in Erbil, Anbar by month's end: Iraqi military, 17 September 2021, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/17092021>, accessed 21 October 2021

- Rudaw, US-led coalition withdraws from sixth Iraqi military base, 7 April 2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/07042020>, accessed 23 November 2021
- Rudaw, Will KDP-PKK tensions ever end in reconciliation?, 25 November 2020, <https://www.rudaw.net/english/analysis/25112020>, accessed 25 October 2021
- Rudaw, Years on, Halabja still waiting for full province status, 26 June 2017, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/260620174>, accessed 22 November 2021
- Rudaw, Zakho Kurds vacate another village as Turkey deploys more troops: officials, 10 July 2020, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/10072020>, accessed 2 November 2021
- Rudaw, Zeravani Peshmerga ammunitions depot catches fire in Erbil, 18 July 2019, <https://www.rudaw.net/english/lifestyle/18072019>, accessed 2 November 2021
- Rudaw, Zeravani receive training to protect diplomatic missions in Erbil, 29 January 2018, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/280120182>, accessed 2 November 2021
- Rudaw, الدفاع التركية تعلن إطلاق عملية عسكرية ضد مقاتلي حزب العمال في جبل كارا بإقليم كردستان [Turkish Defense Ministry announces launch of military operation against PKK fighters on Mount Kara in KRI], 10 February 2021, <https://www.rudaw.net/arabic/kurdistan/10022021>, accessed 2 November 2021
- Rudaw, المسؤول الأمني لحزب الله العراقي يدعو «لطرد» الكاظمي ويهدد: المقاومة الإسلامية ستأخذ دورها [KH's security commander calls for the dismissal of Kadhimi and threatens: Islamic Resistance would take its role], 22 January 2021, [rudaw.net](https://www.rudaw.net), accessed 28 October 2021
- Rudaw, النيران تتصاعد في أربع قرى كردية جراء العمليات العسكرية التركية [Fire escalates in four Kurdish villages as a result of Turkish military operations], 21 May 2021, <https://www.rudaw.net/arabic/kurdistan/210520215>, accessed 2 November 2021
- Rudaw, تركيا تتوغل في جبل كيسنة بمحافظة دهوك من ثلاثة محاور [Turkey enters Mount Kista in Dohuk governorate from three axes], 25 April 2021, <https://www.rudaw.net/arabic/kurdistan/250420211>, accessed 2 November 2021
- Rudaw, قتل و5 جرحى بسقوط قذائف كاتيوشا على مقر فوج في كركوك [One killed and five wounded in shelling of Katyusha rockets on brigade headquarters in Kirkuk], 17 April 2021, <https://www.rudaw.net/arabic/middleeast/iraq/170420213>, accessed 18 November 2021
- Rudaw, مصدر لرووداو: استهداف بئر نفط في حقول باي حسن بكر كوك [Rudaw source: Oil well in Bay Hassan oilfield in Kirkuk targeted], 15 August 2021, <https://www.rudaw.net/arabic/kurdistan/15082021>, accessed 18 November 2021
- Rudaw, وزارة التخطيط: عدد سكان إقليم كردستان 6.17 مليون نسمة [Planning ministry: population of Kurdistan Region is 6.17 million], 18 January 2021, <https://www.rudaw.net/arabic/kurdistan/180120214>, accessed 4 November 2021
- Rudaw, Najaf activists say intimidated, threatened by pro-Sadr militias, 7 February 2021, [Najaf activists say intimidated, threatened by... | Rudaw.net](https://www.rudaw.net), accessed 17 January 2022
- Rudaw, Multiple drones hit northeast of Erbil, no casualties: sources, 26 June 2021, [Multiple drones hit northeast of Erbil, no... | Rudaw.net](https://www.rudaw.net), accessed 17 January 2022
- Rudaw, Iran attacks Kurdish groups in Iraq using warplanes, suicide drones: official, 9 September 2021, [Iran attacks Kurdish groups in Iraq using... | Rudaw.net](https://www.rudaw.net), accessed 17 January 2022

RULAC (Rule of Law in Armed Conflict), Non-international armed conflicts in Iraq [Last updated: 30 April 2021], n.d., [Non-international armed conflicts in Iraq | Rulac](#), accessed 14 October 2021

S&P Global, KRG officials say Ceyhan pipeline resumes flows after being hit by terrorist attack, 5 November 2020, <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/110520-krq-officials-say-ceyhan-pipeline-resumes-flows-after-being-hit-by-terrorist-attack>, accessed 2 November 2021

S&P Global, Refinery News Roundup: Oil products stocks fall on high Middle East demand, 8 July 2021, <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/070821-refinery-news-roundup-oil-products-stocks-fall-on-high-middle-east-demand>, accessed 2 November 2021

Saeed, Y., Policy Failures Lead to a Kurdish PMF Battalion in Kirkuk, The Washington Institute for Near East Policy, 23 December 2020, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/policy-failures-lead-kurdish-pmf-battalion-kirkuk>, accessed 16 November 2021

Saleem, A. Z. & Skelton, M., Searching for ghosts: fighting corruption at Iraq's border crossings, 24 February 2021, <https://blogs.lse.ac.uk/mec/2021/02/24/searching-for-ghosts-fighting-corruption-at-iraqs-border-crossings/>, accessed 5 October 2021

Saleem, A. Z., Skelton, M. and van den Toorn, C., Security and governance in the disputed territories under a fractured GOI: the case of Northern Diyala. Conflict Research Programme Blog, 6 December 2018, <https://blogs.lse.ac.uk/mec/2018/11/14/security-and-governance-in-the-disputed-territories-under-a-fractured-goi-the-case-of-northern-diyala/>, accessed 6 October 2021

Saleem, Z. A., The King of Salah al-Din: The Power of Iraq's Sunni Elites, January 2021, http://eprints.lse.ac.uk/108541/1/Ali_Saleem_the_king_of_salah_al_din_published.pdf, accessed 2 November 2021

Salih, D., Disputed territories in Iraq: Security Dilemma and geopolitics, EPC, 13 July 2021, <https://epc.ae/topic/disputed-territories-in-iraq-security-dilemma-and-geopolitics>, accessed 2 November 2021

Sanad for Peacebuilding and Social Inquiry, Conflict Fragility and Social Cohesion in Diyala Governorate: Khalis, Muqyadiya, Kifri, and Balad, 14 June 2018, <https://static1.squarespace.com/static/5bbb4e4c29f2cc31b47ff50f/t/5c515fd5758d4639fb8908c7/1548836894008/Diyala+Peace+Dynamics+Study+-+Final+Version.pdf>, accessed 7 October 2021

Schoenborn, T., Iraq's Diyala Faces a New Insurgency, International Review, 22 March 2019, <https://international-review.org/iraq-2019-diyala-faces-a-new-insurgency/>, accessed 27 October 2021

Schweitzer, M., Protests in Southern Iraq Intensify, Is Instability to Follow?, IPI, Global Observatory, 24 July 2018, <https://theglobalobservatory.org/2018/07/protests-southern-iraq-intensify-is-instability-to-follow/>, accessed 17 November 2021

Shafaq News, A second convoy of ISIS families enter Iraqi territory, 29 September 2021, [A second convoy of ISIS families enters Iraqi territory \(shafaq.com\)](#), accessed 12 October 2021

Shafaq News, A minefield in Alas oil fields area was found, 24 March 2021, <https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/A-minefield-in-Alas-oil-fields-area-was-found>, accessed 2 November 2021

Shafaq News, A roadside bomb targets a convoy of the Coalition in Baghdad, 5 April 2021, <https://shafaq.com/ku/Iraq-News/A-roadside-bomb-targets-a-convoy-of-the-Coalition-in-Baghdad>, accessed 23 November 2021

Shafaq News, American report: Turkey has set up 13 military bases in Kurdistan region, 12 September 2019, <https://www.shafaq.com/ar/Kurdistan/american-report-turkey-has-set-up-13-military-bases-in-kurdistan-region>, accessed 2 November 2021

Shafaq News, An explosion targets a logistic convoy of the global coalition in al-Anbar, 6 May 2021, [An explosion targets a Logistics Convoy of the Global Coalition in Al-Anbar \(shafaq.com\)](https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/An-explosion-targets-a-Logistics-Convoy-of-the-Global-Coalition-in-Al-Anbar), accessed 20 September 2021

Shafaq News, An officer killed by a drug gang in Maysan, 9 September 2020, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/An-officer-killed-by-a-drug-gang-in-Maysan>, accessed 15 November 2021

Shafaq News, Angry protestors block the Dhi Qar-Basra road, 2 June 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Angry-protestors-block-the-Dhi-Qar-Basra-road>, accessed 20 September 2021

Shafaq News, Blast targets US-led coalition convoy in Iraq's Babil, 1 September 2021, translated by: BBC Monitoring, available by subscription at: <https://monitoring.bbc.co.uk/>, accessed 20 October 2021

Shafaq News, Bomb attack hits US-led coalition convoy in Iraq, 12 August 2021, translated by: BBC Monitoring, available by subscription at: <https://monitoring.bbc.co.uk/>, accessed 20 October 2021

Shafaq News, Children brawl in Dhi Qar unfolds to an armed tribal clash, 14 June 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Children-brawl-in-Dhi-Qar-unfolds-to-an-armed-tribal-clash>, accessed 18 November 2021

Shafaq News, Civil society activist survives an assassination attempt in Wasit, 8 August 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Civil-society-activist-survives-an-assassination-attempt-in-Wasit>, accessed 18 November 2021

Shafaq News, Clan conflicts erupt in Baghdad, al-Muthanna, and Maysan, 11 April 2021, <https://shafaq.com/ku/Iraq-News/Clan-conflicts-erupt-in-Baghdad-al-Muthanna-and-Maysan>, accessed 2 November 2021

Shafaq News, Clashes between demonstrators and security forces renew in Najaf, 14 March 2021, <https://shafaq.com/en/iraq-news/clashes-between-demonstrators-and-security-forces-renew-in-najaf>, accessed 7 November 2021

Shafaq News, Clashes between Saraya al-Salam and Asaib Ahl al-Haq in Najaf, 10 October 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Clashes-between-Saraya-al-Salam-and-Asaib-Ahl-al-Haq-in-Najaf>, accessed 7 November 2021

Shafaq News, Demonstrators in al-Sulaymaniyah block roads to protest potable water shortage, 15 August 2021, <https://shafaq.com/ar/Kurdistan/Demonstrators-in-al-Sulaymaniyah-block-roads-to-protest-potable-water-shortage>, accessed 4 November 2021

Shafaq News, Demonstrators in Erbil block a vital road protesting the lack of services, 4 July 2021, <https://shafaq.com/en/kurdistan/demonstrators-in-erbil-block-a-vital-road-protesting-the-lack-of-services>, accessed 22 October 2021

Shafaq News, Demonstrators picket government departments in Najaf and Dhi Qar, 20 June 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Demonstrators-picket-government-departments-in-Najaf-and-Dhi-Qar>, accessed 7 November 2021

Shafaq News, Demonstrators protest poor services in Najaf and Babel, 23 May 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Demonstrators-protest-poor-services-in-Najaf-and-Babel>, accessed 7 November 2021

Shafaq News, Despite divisions .. One key to overcome the Sinjar crisis, 20 November 2020, [Despite the divisions.. One key to overcome the Sinjar crisis \(shafaq.com\)](https://shafaq.com), accessed 13 December 2021

[Despite the divisions.. One key to overcome the Sinjar crisis \(shafaq.com\)](https://shafaq.com), 17 December 2021

Shafaq News, Dhi Qar's new governor: we a three-level plan, 8 April 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Dhi-Qar-s-new-governor-we-a-three-level-plan>, accessed 18 November 2021

Shafaq News, Electricity employees in Karbala protest eight-month delay in their dues, 14 December 2020, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Electricity-employees-in-Karbala-protest-eight-month-delay-in-their-dues>, accessed 14 October 2021

Shafaq News, Escalation of violence in Wasit Governorate, 28 November 2020, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Escalation-of-violence-in-Wasit-Governorate-7>, accessed 18 November 2021

Shafaq News, Explosion targets a Logistics Convoy of the Global Coalition in Babel, 29 July 2021, <https://shafaq.com/ku/Iraq-News/Explosion-targets-a-Logistics-Convoy-of-the-Global-Coalition-in-Babel>, accessed 20 October 2021

Shafaq News, Four deaths in ISIS attack on Makhmur, Nineveh, 11 September 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Four-deaths-in-ISIS-attack-on-Makhmur-Nineveh>, accessed 28 October 2021

Shafaq News, IED explosion targets a convoy of the Coalition in north Baghdad, 28 October 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/IED-explosion-targets-a-convoy-of-the-Coalition-in-north-Baghdad>, accessed 23 November 2021

Shafaq News, IED targeted an International Coalition convoy on Babel International road, 27 December 2020, <https://shafaq.com/ar/Iraq-News/IED-targeted-an-International-Coalition-convoy-on-Babel-International-road>, accessed 20 October 2021

Shafaq News, Iran intensified its artillery shells north of Erbil, 11 September 2021, <https://shafaq.com/ar/Kurdistan/Iran-intensified-its-artillery-shells-north-of-Erbil>, accessed 28 October 2021

Shafaq News, Iraq launches “Lions of Al-Jazeera” phase 2 in western Iraq, 14 June 2021, [Iraq launches “Lions of Al-Jazeera”-phase 2 in western Iraq \(shafaq.com\)](https://shafaq.com), accessed 24 November 2021

Shafaq News, Iraq's Intelligence Services arrests prominent ISIS leader in Babel, 5 August 2021, <https://shafaq.com/en/iraq-news/iraq-s-intelligence-services-arrests-prominent-isis-leader-in-babel>, accessed 20 October 2021

Shafaq News, Iraqi army to launch operations on the borders with Syria sources say, 21 April 2021, accessed 17 September 2021, [Iraqi Army to launch operations on the borders with Syria, Source says \(shafaq.com\)](https://shafaq.com), accessed 24 November 2021

Shafaq News, ISIS kills an Iraqi brigadier in al-Anbar, 1 May 2021, [ISIS kills an Iraqi Brigadier in Al-Anbar \(shafaq.com\)](https://shafaq.com), accessed 22 November 2021

Shafaq News, Joint Operations Command reveals the circumstances of “Lions of al-Jazeera”, 1 February 2021, <https://shafaq.com/ar/Iraq-News/Joint-Operations-Command-reveals-the-circumstances-of-Lions-of-al-Jazeera>, accessed 2 November 2021

Shafaq News, Karbala police clarifies the details of Sunday's shooting incident, 21 June 2021, <https://shafaq.com/ku/Iraq-News/Karbala-police-clarifies-the-details-of-Sunday-s-shooting-incident>, accessed 18 October 2021

Shafaq News, KDP delegation meets with Sadrist movement, 5 November 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/KDP-delegation-meets-with-the-Sadrist-movement> KDP delegation meets with the Sadrist movement (shafaq.com), accessed 20 November 2021

Shafaq News, Nasiriyah Demonstrators block a highway east of Dhi Qar, 9 May 2021, <https://shafaq.com/ar/Iraq-News/Nasiriyah-Demonstrators-block-a-highway-east-of-Dhi-Qar>, accessed 18 November 2021

Shafaq News, Official injured in an IED blast targeting a Coalition convoy in Baghdad, 15 February 2021, <https://shafaq.com/ku/Iraq-News/Official-injured-in-an-IED-blast-targeting-a-Coalition-convoy-in-Baghdad>, accessed 23 November 2021

Shafaq News, PMF destroys ISIS Madafas north of Babel, 12 March 2021, <https://shafaq.com/en/iraq-news/pmf-destroys-isis-madafas-north-of-babel>, accessed 20 October 2021

Shafaq News, PMF leader killed in an armed attack in Babel, 2 August 2021, <https://shafaq.com/ar/Iraq-News/PMF-leader-killed-in-an-armed-attack-in-Babel>, accessed 20 October 2021

Shafaq News, Protestors block the road leading to Umm Qasr port in Basra, 14 August 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Protestors-block-the-road-leading-to-Umm-Qasr-port-in-Basra>, accessed 20 September 2021

Shafaq News, Protests in Dhi Qar and Wasit, 7 February 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Protests-in-Dhi-Qar-and-Wasit>, accessed 18 November 2021

Shafaq News, Protests resumed in al-Diwaniyah for the fourth day in a row, 6 March 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Protests-resumed-in-al-Diwaniyah-for-the-fourth-day-in-a-row>, accessed 2 November 2021

Shafaq News, Roadside bomb kills leading militia commander in Iraq, 20 February 2021, translated by: BBC Monitoring, available by subscription at: <https://monitoring.bbc.co.uk/>, accessed 20 October 2021

Shafaq News, Security Forces clash with protestors in Muthanna and Al-Diwaniyah, 3 April 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Security-Forces-clash-with-protestors-in-Muthanna-and-Al-Diwaniyah>, accessed 17 November 2021

Shafaq News, Six injured in clashes between the PMF and the Police in Karbala, 28 September 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Six-injured-in-clashes-between-the-PMF-and-the-Police-in-Karbala>, accessed 13 October 2021

Shafaq News, Text of Sinjar agreement, 10 October 2020, [Text of Sinjar agreement \(shafaq.com\)](https://shafaq.com), Accessed 16 December 2021

Shafaq News, The military advisor of the Commander-in-Chief of the Iraqi Forces tests positive for Covid-19, 20 April 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/The-military-advisor-of-the-Commander-in-Chief-of-the-Iraqi-Forces-tests-positive-for-Covid-19>, accessed 23 November 2021

Shafaq News, Three attacks against activists in Dhi Qar, 20 February 2021, <https://shafaq.com/ku/Iraq-News/Three-attacks-against-activists-in-Dhi-Qar>, accessed 18 November 2021

Shafaq News, Three child victims to a landmine in al-Muthanna, 20 February 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Three-child-victims-to-a-landmine-in-al-Muthanna>, accessed 17 November 2021

Shafaq News, Tribal clash resurge in Dhi Qar, 18 June 2021, <https://shafaq.com/ar/Iraq-News/Tribal-clash-resurge-in-Dhi-Qar>, accessed 18 November 2021

Shafaq News, Tribal conflict kills a man and wounded four others in Basra, 23 March 2021, <https://shafaq.com/ar/Iraq-News/Tribal-conflict-kills-a-man-and-wounded-four-others-in-Basra>, accessed 20 September 2021

Shafaq News, Turkey conducted an attack 200 kilometers inside Iraq, Ministry of Defense says, 24 August 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Turkey-conducted-an-attack-200-kilometers-inside-Iraq-Ministry-of-Defense-says>, accessed 22 November 2021

Shafaq News, Turkey targets PKK sites in Kurdistan, 29 September 2021, <https://shafaq.com/en/Kurdistan/Turkey-targets-PKK-sites-in-Kurdistan>, accessed 17 December 2021

Shafaq News, Turkish army attacks a village in Dohuk with heavy machine gun, 18 September 2020, <https://shafaq.com/ku/Kurdistan/Turkish-army-attacks-a-village-in-Duhok-with-heavy-Machine-gun>, accessed 2 November 2021

Shafaq News, Two killed in Najaf in two separate incidents, 30 March 2021, <https://shafaq.com/ar/Iraq-News/Two-killed-in-Najaf-in-two-separate-incidents>, accessed 7 November 2021

Shafaq News, Unidentified armed men attack the former deputy commissioner of Al-Rifai's house, 16 April 2021, <https://shafaq.com/en/iraq-news/unidentified-armed-men-attack-the-former-deputy-commissioner-of-al-rifai-s-house>, accessed 18 November 2021

Shafaq News, Unidentified assailants assault demonstrators in Wasit, injuring seven, 10 June 2021, <https://shafaq.com/en/iraq-news/Unidentified-assailants-assault-demonstrators-in-Wasit-injuring-seven>, accessed 18 November 2021

Shafaq News, Unidentified gunmen assassinate a professor in Maysan, 16 December 2020, <https://shafaq.com/ar/Iraq-News/Unidentified-gunmen-assassinate-a-professor-in-Maysan>, accessed 15 November 2021

Shafaq News, Unknown assailants kill two citizens in Dhi Qar, 17 July 2021, <https://shafaq.com/ku/All-News/Unknown-assailants-kill-two-citizens-in-Dhi-Qar>, accessed 18 November 2021

Shafaq News, Violent tribal clashes erupt in Maysan, 10 October 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Violent-tribal-clashes-erupt-in-Maysan>, accessed 13 December 2021

Shafaq News, Wasit demands the federal government to provide sufficient water for farmers, 2 August 2021, <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Wasit-demands-the-federal-government-to-provide-sufficient-water-for-farmers>, accessed 18 November 2021

Shafaq News, إرتفاع حصيلة هجوم داعش في كركوك لضحيتين و4 جرحى من القوات الأمنية [Death toll of ISIL attack in Kirkuk rises to two members of security forces as well as a further 4 wounded], 14 November 2020, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%B1%D8%AA%D9%81%D8%A7%D8%B9-%D8%AD%D8%B5%D9%8A%D9%84%D8%A9-%D9%87%D8%AC%D9%88%D9%85-%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83-%D9%84%D8%B6%D8%AD%D9%8A%D8%AA%D9%8A%D9%86-%D9%884-%D8%AC%D8%B1%D8%AD%D9%89-%D9%85%D9%86-%D8%A7%D9%84%D9%82%D9%88%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84-%D9%85%D9%86%D9%8A%D8%A9>, accessed 18 November 2021

Shafaq News, اغتيال أحد شيوخ بني مالك جنوبي العراق [One of the sheikhs of Bani Malik was assassinated in southern Iraq], 15 June 2021, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%A7%D8%BA%D8%AA%D9%8A%D8%A7%D9%84-%D8%AD%D8%AF-%D8%B4%D9%8A%D9%88%D8%AE-%D8%A8%D9%86%D9%8A-%D9%85%D8%A7%D9%84%D9%83-%D8%AC%D9%86%D9%88%D8%A8%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82>, accessed 2 November 2021

Shafaq News, الجبهة التركمانية تدين هجوم «شوان» وتدعو لتعزيز أمن أطراف كركوك [Turkmen Front denounces attack in Shwan and calls for strengthening the security of outskirts of Kirkuk], 19 October

2020, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%A7%D9%84%D8%AC%D8%A8%D9%87%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%85%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D8%AA%D8%AF%D9%8A%D9%86-%D9%87%D8%AC%D9%88%D9%85-%D8%B4%D9%88%D8%A7%D9%86-%D9%88%D8%AA%D8%AF%D8%B9%D9%88-%D9%84%D8%AA%D8%B9%D8%B2%D9%8A%D8%B2-%D9%85%D9%86-%D8%B7%D8%B1%D8%A7%D9%81-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83>, accessed 16 November 2021

Shafaq News, السلطات الأمنية تعلن إصابة امرأة بجروح بالقصف التركي لشمال السليمانية [Security forces declare injury of a woman due to Turkish airstrikes in northern Sulaymaniyah], 2 February 2021, <https://shafaq.com/ar/%D9%83%D9%88%D8%B1%D8%AF%D8%B3%D9%80%D9%80%D8%AA%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7%D8%AA/%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%84%D8%B7%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84-%D9%85%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D8%AA%D8%B9%D9%84%D9%86-%D8%B5%D8%A7%D8%A8%D8%A9-%D8%A7%D9%85%D8%B1-%D8%A9-%D8%A8%D8%AC%D8%B1%D9%88%D8%AD-%D8%A8%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%B5%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A-%D9%84%D8%B4%D9%85%D8%A7%D9%84-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%84%D9%8A%D9%85%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A9>, accessed 22 November 2021

Shafaq News, الفرقة السادسة بالشرطة الاتحادية تتسحب من أطراف كركوك [the 6th division of the Federal Police withdraws from Kirkuk regions], 5 November 2020, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%A7%D9%84%D9%81%D8%B1%D9%82%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D8%A7%D8%AF%D8%B3%D8%A9-%D8%A8%D8%A7%D9%84%D8%B4%D8%B1%D8%B7%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AA%D8%AD%D8%A7%D8%AF%D9%8A%D8%A9-%D8%AA%D9%86%D8%B3%D8%AD%D8%A8-%D9%85%D9%86-%D8%B7%D8%B1%D8%A7%D9%81-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83>, accessed 23 November 2021

Shafaq News, المدفعية التركية تقصف قرية في دهوك [Turkish Artillery Targets a Village in Dohuk], 4 July 2020, <https://www.shafaq.com/ar/%D9%83%D9%88%D8%B1%D8%AF%D8%B3%D9%80%D9%80%D8%AA%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7%D8%AA/%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AF%D9%81%D8%B9%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A%D8%A9-%D8%AA%D9%82%D8%B5%D9%81-%D9%82%D8%B1%D9%8A%D8%A9-%D9%81%D9%8A-%D8%AF%D9%87%D9%88%D9%83/>, accessed 2 November 2021

Shafaq News, انفجار جديد يستهدف رتلًا للتحالف الدولي في العراق [A new explosion targets a convoy of the International Coalition in Iraq], 10 December 2020, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%A7%D9%86%D9%81%D8%AC%D8%A7%D8%B1-%D8%AC%D8%AF%D9%8A%D8%AF-%D9%8A%D8%B3%D8%AA%D9%87%D8%AF%D9%81-%D8%B1%D8%AA%D9%84%D8%A7-%D9%84%D9%84%D8%AA%D8%AD%D8%A7%D9%84%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%88%D9%84%D9%8A-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82>, accessed 17 November 2021

Shafaq News, انفجار سيارة مفخخة على طريق محافظتين في العراق [VBIED explodes on road linking to governorates in Iraq], 1 September 2020, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%A7%D9%86%D9%81%D8%AC%D8%A7%D8%B1-%D8%B3%D9%8A%D8%A7%D8%B1%D8%A9-%D9%85%D9%81%D8%AE%D8%AE%D8%A9-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D8%B7%D8%B1%D9%8A%D9%82-%D9%85%D8%AD%D8%A7%D9%81%D8%B8%D8%AA%D9%8A%D9%86-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82>, accessed 18 October 2021

Shafaq News, انفجار يستهدف رتل دعم للتحالف الدولي جنوبي العراق [An explosion targets a supply convoy of the international coalition in southern Iraq], 12 September 2021, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%A7%D9%86%D9%81%D8%AC%D8%A7%D8%B1-%D9%8A%D8%B3%D8%AA%D9%87%D8%AF%D9%81-%D8%B1%D8%AA%D9%84-%D8%AF%D8%B9%D9%85-%D9%84%D9%84%D8%AA%D8%AD%D8%A7%D9%84%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%88%D9%84%D9%8A-%D8%AC%D9%86%D9%88%D8%A8%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-0-3>, accessed 17 November 2021

Shafaq News, «بسبب "سمكة" .. مقتل وإصابة 12 شخصا بنزاع عشائري طاحن في البصرة» [Because of a "fish", 12 people were killed and injured in a violent clan conflict in Basra], 15 July 2021, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%A8%D8%B3%D8%A8%D8%A8-%D8%B3%D9%85%D9%83%D8%A9-%D9%85%D9%82%D8%AA%D9%84-%D9%88-%D8%B5%D8%A7%D8%A8%D8%A9-3-%D8%A8%D9%86%D8%B2%D8%A7%D8%B9-%D8%B9%D8%B4%D8%A7-%D8%B1%D9%8A-%D8%B7%D8%A7%D8%AD%D9%86-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%A8%D8%B5%D8%B1%D8%A9>, accessed 22 September 2021

Shafaq News, «بعد يومين من اختطافه .. داعش يقطع رأس جندي عراقي علي الحدود السورية» [Two days after his abduction ... Daesh beheads a Iraqi soldier at the Syrian border], 1 September 2021, [url بعد يومين \(shafaq.com\)](http://www.shafaq.com), accessed 23 September 2021

Shafaq News, «والي الفلوجة».. كوردستان تفكك شبكة لداعش وتعتقل أفرادها 22» [Among them the leader of Fallujah: Kurdistan dismantles ISIL network and arrests its 22 members], 20 April 2021, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%A8%D9%8A%D9%86%D9%87%D9%85-%D9%88%D8%A7%D9%84%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%81%D9%84%D9%88%D8%AC%D8%A9-%D9%83%D9%88%D8%B1%D8%AF%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86-%D8%AA%D9%81%D9%83%D9%83-%D8%B4%D8%A8%D8%A9-%D9%84%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D9%88%D8%AA%D8%B9%D8%AA%D9%82%D9%84-%D9%81%D8%B1%D8%A7%D8%AF%D9%87%D8%A7-%D8%A7%D9%84%D9%8022>, accessed 2 November 2021

Shafaq News, «تفجير يستهدف الكوادر الهندسية لوزارة الكهرباء في كركوك» [Explosion targets group of engineers of electricity ministry in Kirkuk], 26 June 2021, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%AA%D9%81%D8%AC%D9%8A%D8%B1-%D9%8A%D8%B3%D8%AA%D9%87%D8%AF%D9%81-%D8%A7%D9%84%D9%83%D9%88%D8%A7%D8%AF%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D9%87%D9%86%D8%AF%D8%B3%D9%8A%D8%A9-%D9%84%D9%88%D8%B2%D8%A7%D8%B1%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%83%D9%87%D8%B1%D8%A8%D8%A7-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83>, accessed 18 November 2021

Shafaq News, «تفجيران يستهدفان رتلي دعم لوجستي للتحالف الدولي في العراق» [Two explosions target logistical supply convoys for the International Coalition in Iraq], 2 May 2021, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%AA%D9%81%D8%AC%D9%8A%D8%B1%D8%A7%D9%86-%D9%8A%D8%B3%D8%AA%D9%87%D8%AF%D9%81%D8%A7%D9%86-%D8%B1%D8%AA%D9%84%D9%8A-%D8%AF%D8%B9%D9%85-%D9%84%D9%88%D8%AC%D8%B3%D8%AA%D9%8A-%D9%84%D9%84%D8%AA%D8%AD%D8%A7%D9%84%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%88%D9%84%D9%8A-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82>, accessed 17 November 2021

Shafaq News, «تنفيذ فعاليات مشتركة بين القوات الاتحادية والبشمركة بمناطق التماس مع كوردستان» [Joint operations between federal forces and Peshmerga in buffer zones with Kurdistan], 17 September 2021, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%AA%D9%86%D9%81%D9%8A%D8%B0-%D9%81%D8%B9%D8%A7%D9%84%D9%8A%D8%A7%D8%AA-%D9%85%D8%B4%D8%AA%D8%B1%D9%83%D8%A9-%D8%A8%D9%8A%D9%86-%D8%A7%D9%84%D9%82%D9%88%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AA%D8%AD%D8%A7%D8%AF%D9%8A%D8%A9-%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%A8%D9%8A%D8%B4%D9%85%D8%B1%D9%83%D8%A9-%D8%A8%D9%85%D9%86%D8%A7%D8%B7%D9%82-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D9%85%D8%A7%D8%B3-%D9%85%D8%B9-%D9%83%D9%88%D8%B1%D8%AF%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86>, accessed 16 November 2021

Shafaq News, «جريحان بانفجار عبوة ناسفة وسط السماوة» [Two injured in an explosive device explosion in Samawa], 26 March 2021, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%AC%D8%B1%D9%8A%D8%AD%D8%A7%D9%86-%D8%A8%D8%A7%D9%86%D9%81%D8%AC%D8%A7%D8%B1-%D8%B9%D8%A8%D9%88%D8%A9-%D9%86%D8%A7%D8%B3%D9%81%D8%A9-%D9%88%D8%B3%D8%B7-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%85%D8%A7%D9%88%D8%A9>, accessed 17 November 2021

Shafaq News, داعش يختطف مدنياً في كركوك.. والغدية 100 ألف دولار [ISIL kidnaps civilian in Kirkuk and demands ransom of 100.000 Dollar], 9 July 2021, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D9%8A%D8%AE%D8%AA%D8%B7%D9%81-%D9%85%D8%AF%D9%86%D9%8A%D8%A7-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83-%D9%88%D8%A7%D9%84%D9%81%D8%AF%D9%8A%D8%A9-100-%D9%84%D9%81-%D8%AF%D9%88%D9%84%D8%A7%D8%B1>, accessed 18 November 2021

Shafaq News, صور.. مصرع شخص واحترق 100 دونم بانفجار لغم في قضاء «ماوت» بالسليمانية [Pictures: One person killed and 100 dunams of land burnt due to fire caused by landmine in Mawat district in Sulaymaniyah], 24 June 2021, <https://shafaq.com/ar/%D9%83%D9%88%D8%B1%D8%AF%D8%B3%D9%80%D9%80%D8%AA%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7%D8%AA/%D8%B5%D9%88%D8%B1-%D9%85%D8%B5%D8%B1%D8%B9-%D8%B4%D8%AE%D8%B5-%D9%88%D8%A7%D8%AD%D8%AA%D8%B1%D8%A7%D9%82-100-%D8%AF%D9%88%D9%86%D9%85-%D8%A8%D8%A7%D9%86%D9%81%D8%AC%D8%A7%D8%B1-%D9%84%D8%BA%D9%85-%D9%81%D9%8A-%D9%82%D8%B6%D8%A7-%D9%85%D8%A7%D9%88%D8%AA-%D8%A8%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%84%D9%8A%D9%85%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A9>, accessed 22 November 2021

Shafaq News, ضحية وجريحان من القوات الأمنية بهجوم لداesh جنوب غربي كركوك [Members of security forces killed and wounded in ISIL attack southwest of Kirkuk], 27 June 2021, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%B6%D8%AD%D9%8A%D8%A9-%D9%88%D8%AC%D8%B1%D9%8A%D8%AD%D8%A7%D9%86-%D9%85%D9%86-%D8%A7%D9%84%D9%82%D9%88%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84-%D9%85%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D8%A8%D9%87%D8%AC%D9%88%D9%85-%D9%84%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D8%AC%D9%86%D9%88%D8%A8-%D8%BA%D8%B1%D8%A8%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83>, accessed 16 November 2021

Shafaq News, ضحية ومصاب بهجوم مزدوج استهدف الحدود العراقي [One victim and one injured in dual attack targeting the Iraqi border], 30 August 2021, [ضحية ومصاب بهجوم مزدوج استهدف حرس الحدود \(shafaq.com\)](https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%B6%D8%AD%D9%8A%D8%A9-%D9%88%D8%AC%D8%B1%D9%8A%D8%AD%D8%A7%D9%86-%D9%85%D9%86-%D8%A7%D9%84%D9%82%D9%88%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84-%D9%85%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D8%A8%D9%87%D8%AC%D9%88%D9%85-%D9%84%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D8%AC%D9%86%D9%88%D8%A8-%D8%BA%D8%B1%D8%A8%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83), accessed September 23 2021

Shafaq News, قائم مقام الرطبة: داعش يستهدف المناطق التي تخلو من القطاعات الامنية [Qaimaqam of Rutba: Daesh targets areas void of security sector], 29 November 2020, [قائم مقام الرطبة: داعش يستهدف المناطق التي تخلو من القطاعات الامنية \(shafaq.com\)](https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%B6%D8%AD%D9%8A%D8%A9-%D9%88%D8%AC%D8%B1%D9%8A%D8%AD%D8%A7%D9%86-%D9%85%D9%86-%D8%A7%D9%84%D9%82%D9%88%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84-%D9%85%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D8%A8%D9%87%D8%AC%D9%88%D9%85-%D9%84%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D8%AC%D9%86%D9%88%D8%A8-%D8%BA%D8%B1%D8%A8%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83), accessed 22 September 2021

Shafaq News, قتل من داعش بضربات جوية للتحالف الدولي في كركوك [ISIL members killed in Global Coalition air strikes in Kirkuk], 22 February 2021, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D9%82%D8%AA%D9%84%D9%89-%D9%85%D9%86-%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D8%A8%D8%B6%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D8%AA-%D8%AC%D9%88%D9%8A%D8%A9-%D9%84%D9%84%D8%AA%D8%AD%D8%A7%D9%84%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%88%D9%84%D9%8A-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83>, accessed 18 November 2021

Shafaq News, مسلحون مجهولون يعتدون على طبيب وسط السليمانية [Unknown gunmen attack physician in Sulaymaniyah city], 17 November 2021, <https://shafaq.com/ar/%D9%83%D9%88%D8%B1%D8%AF%D8%B3%D9%80%D9%80%D8%AA%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7%D8%AA/%D9%85%D8%B3%D9%84%D8%AD%D9%88%D9%86-%D9%85%D8%AC%D9%87%D9%88%D9%84%D9%88%D9%86-%D9%8A%D8%B9%D8%AA%D8%AF%D9%88%D9%86-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D8%B7%D8%A8%D9%8A%D8%A8-%D9%88%D8%B3%D8%B7-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%84%D9%8A%D9%85%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A9>, accessed 22 November 2021

Shafaq News, مسؤول كوردي: كمين داعش في كرميان هو الأول من نوعه وهذا سببه [Kurdish Official: ISIL trap is first of its kind in Garmiyān and this is the reason], 22 September 2021, [https://shafaq.com/ar/%D9%83%D9%88%D8%B1%D8%AF%D8%B3%D9%80%D9%80%D8%AA%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7%D8%AA/%D9%85%D8%B3-%D9%88%D9%84-%D9%83%D9%88%D8%B1%D8%AF%D9%8A-%D9%83%D9%85%D9%8A%D9%86-](https://shafaq.com/ar/%D9%83%D9%88%D8%B1%D8%AF%D8%B3%D9%80%D9%80%D8%AA%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7%D8%AA/%D9%85%D8%B3-%D9%88%D9%84-%D9%83%D9%88%D8%B1%D8%AF%D9%8A-%D9%83%D9%85%D9%8A%D9%86)

<https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D9%85%D9%82%D8%AA%D9%84-%D9%85%D8%AF%D9%86%D9%8A-%D8%A8%D8%B1%D8%B5%D8%A7%D8%B5-%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%85%D9%8A%D8%A7%D9%86-%D9%87%D9%88-%D8%A7%D9%84-%D9%88%D9%84-%D9%85%D9%86-%D9%86%D9%88%D8%B9%D9%87-%D9%88%D9%87%D8%B0%D8%A7-%D8%B3%D8%A8%D8%A8%D9%87>, accessed 25 November 2021

Shafaq News, مقتل مدني برصاص داعش في كركوك [Civilian killed in ISIL gunfire in Kirkuk], 18 February 2021, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D9%85%D9%82%D8%AA%D9%84-%D9%85%D8%AF%D9%86%D9%8A-%D8%A8%D8%B1%D8%B5%D8%A7%D8%B5-%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83>, accessed 18 November 2021

Shafaq News: ضحايا وجرحان من الشرطة الاتحادية بهجوم لداعش جنوب غرب كركوك [Federal police members killed and wounded in ISIL attack southwest of Kirkuk], 24 July 2021, <https://shafaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%B6%D8%AD%D8%A7%D9%8A%D8%A7-%D9%88%D8%AC%D8%B1%D9%8A%D8%AD-%D9%85%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%B4%D8%B1%D8%B7%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AA%D8%AD%D8%A7%D8%AF%D9%8A%D8%A9-%D8%A8%D9%87%D8%AC%D9%88%D9%85-%D9%84%D8%AF%D8%A7%D8%B9%D8%B4-%D8%AC%D9%86%D9%88%D8%A8-%D8%BA%D8%B1%D8%A8%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83>, accessed 16 November 2021

Shafaq News, A new explosion targets a liquor shop in Baghdad, 18 January 2021, [A new explosion targets a liquor shop in Baghdad \(shafaq.com\)](https://shafaq.com), accessed 18 November 2021

Shafaq News, ISIS claims responsibility for Saladin bloody attack, 12 March 2021, [ISIS claims responsibility for Saladin bloody attack \(shafaq.com\)](https://shafaq.com), accessed 18 November 2021

Shafaq News, Raballah movement appeared in military parade in Baghdad, 25 March 2021, [Raballah movement appeared in military parade in Baghdad \(shafaq.com\)](https://shafaq.com), accessed 18 November 2021

Shafaq News, خلال ساعات.. ثاني تفجير يضرب متاجر بيع المشروبات الكحولية في بغداد [In a few hours.. Another explosion hits a liquor shop in Baghdad], 18 January 2021, [ثاني تفجير يضرب متاجر بيع المشروبات الكحولية في بغداد \(shafaq.com\)](https://shafaq.com), accessed 18 November 2021

Shelley, F. M., Nation Shapes: The story behind the world's borders, Santa Barbara, 2013

Shia Waves, PMU repels ISIS attack in Karbala desert, 3 May 2020, <https://shiawaves.com/english/news/9069-pmu-repels-isis-attack-in-karbala-desert/>, accessed 13 October 2021

SIDA, Sida's work in Iraq, n. d., [Iraq | Sida](http://www.sida.se), accessed 18 November 2021

SIGIR (Special Inspector General for Iraq Reconstruction), Interactive map of Iraq [Map], 2010, <https://cybercemetery.unt.edu/archive/sigir/20131001083736/http://www.sigir.mil/directorates/interactiveMap.html>, accessed 4 November 2021

SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute), Governing the 'ungoverned': Suppressing the Islamic State's insurgency in Iraq, 12 April 2019, <https://www.sipri.org/commentary/blog/2019/governing-ungoverned-suppressing-islamic-states-insurgency-iraq>, accessed 6 October 2021

SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute), The resurgence of the Islamic State in Iraq: Political and military responses, 9 June 2020, <https://www.sipri.org/commentary/essay/2020/resurgence-islamic-state-iraq-political-and-military-responses>, accessed 18 November 2021

Sirri, O., When the Lights Go Out: Iraq in Revolution, Society and Space, 10 February 2020, <https://www.societyandspace.org/articles/when-the-lights-go-out-iraq-in-revolution>, accessed 23 November 2021

Skelton, M. & Saleem, Z., Iraq's disputed internal boundaries after ISIS, February 2019, <http://eprints.lse.ac.uk/100100/3/DIBsReport.pdf>, accessed 5 October 2021

Skelton, M. and Saleem, Z. A., Displacement and Iraq's Political Marketplace: Addressing Political Barriers to IDP Return, IRIS (Institute of Regional and International Studies), February 2021, https://auis.edu.krd/iris/sites/default/files/iris_displacementreport_singlepages.pdf, accessed 18 October 2021

Skelton, M. and Saleem, Z. A., Iraq's Disputed Internal Boundaries after ISIS: Heterogenous Actors Vying for Influence, LSE (London School of Economics), February 2019, <http://eprints.lse.ac.uk/100100/3/DIBsReport.pdf>, accessed 2 November 2021

Skelton, M. and Saleem, Z. A., Living among the Hashd, IRIS (Institute of Regional and International Studies), July 2021, <https://auis.edu.krd/iris/sites/default/files/Living%20Among%20the%20Hashd%20-%20Relations%20Between%20Citizens%20and%20Security%20Actors.pdf>, accessed 20 September 2021

Small Wars Journal, Iraq's ethno-sectarian landscape: Sunni Arab collaboration with the dominant Shi'a militia apparatus, 14 November 2020, <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/iraqs-ethno-sectarian-landscape-sunni-arab-collaboration-dominant-shia-militia-apparatus>, accessed 11 October 2021

Smith, C., Malik, H., Knights, M., Washington Institute for Near East Policy (The) (TWI), Muqawama meltdown Part 1: Protesting the elections, The Washington Institute for Near East Policy, 7 November 2021, [Muqawama Meltdown, Part 1: Protesting the Election | The Washington Institute](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/muqawama-meltdown-part-1-protesting-the-election), accessed 24 November 2021

Smyth, P., Iran Is Losing Iraq's Tribes, The Washington Institute for Near East Policy, 4 December 2019, <https://www.washingtoninstitute.org/pdf/view/1444/en>, accessed 2 November 2021

Smyth, P., Making Sense of Iraq's PMF Arrests, The Washington Institute for Near East Policy, 26 April 2019, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/making-sense-iraqs-pmf-arrests>, accessed 2 November 2021

Smyth, P., The Shia Militia Mapping Project [Interactive Map], The Washington Institute for Near East Policy, updated April 2020, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-shia-militia-mapping-project>, accessed 13 October 2021

Solhdoost, M., Has killing Soleimani backfired on the US?, ASPI Strategist, 20 July 2020, <https://www.aspistrategist.org.au/has-killing-soleimani-backfired-on-the-us/>, accessed 20 October 2021

Soufan Center (The), IntelBrief: The Islamic State is Not Finished in Iraq and Syria, 1 November 2021, <https://thesoufancenter.org/intelbrief-2021-november-1/>, accessed 18 November 2021

Stars and Stripes, US reduces footprint in Iraq with transfer base used to fight ISIS, 18 March 2020, [US reduces footprint in Iraq with transfer of base used to fight ISIS | Stars and Stripes](https://www.starsonline.com/story/news/middle-east/2020/03/18/us-reduces-footprint-in-iraq-with-transfer-of-base-used-to-fight-isis/5211117002), accessed 24 November 2021

Stewart-Jolley, V., Iraq's electoral system: Why successive reforms failed to bring change, Chatham House, October 2021, [2021-10-05-Iraq's-electoral-system-stewart-jolley-pdf \(chathamhouse.org\)](https://www.chathamhouse.org/2021/10/iraqs-electoral-system-stewart-jolley) accessed 15 November 2021

StrategyPage, Iraq: Affordable Corruption And Disruption, n.d., <https://www.strategypage.com/gnd/iraq/articles/20210527.aspx>, accessed 17 November 2021

Sweden, Lifos, Irak – Makhmour, 4 June 2018, <https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentAttachmentId=45820>, accessed 18 October 2021

Sweden, Migrationsverket, Irak: Säkerhetssituationen 2019–2020 och dess påverkan på särskilda grupper [The security situation 2019–2020 and its impact on specific groups], 22 March 2021, <https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentAttachmentId=48319>, accessed 23 November 2021

SWEDO (Swedish Development Aid Organization) and WFP (World Food Programme), Restoring the Marshlands of Iraq: drivers of crisis [Map], 1 June 2021, available at: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/SWEDO_WFP_Restoration%20Iraq%20Marshlands%20ecosystem%20drivers%20of%20crisis_A3.pdf, accessed 12 November 2021

SyriacPress, Iraq: Continuous Turkish bombardment on areas in Nohadra (Dohuk), 3 October 2021, <https://syriacpress.com/blog/2021/10/03/iraq-continuous-turkish-bombardment-on-areas-in-nohadra-dohuk/>, accessed 2 November 2021

SyriacPress, Iraq: ISIS attacks Popular Mobilization Forces in Babylon Province, 17 November 2020, <https://syriacpress.com/blog/2020/11/17/iraq-isis-attacks-popular-mobilization-forces-in-babylon-province/>, accessed 20 October 2021

SyriacPress, Iraqi tribal sheikh and prominent supporter of mass demonstrations Abdul Nasser al-Tarfi assassinated in Maysan Province, 2 November 2020, <https://syriacpress.com/blog/2020/11/02/iraqi-tribal-sheikh-and-prominent-supporter-of-mass-demonstrations-abdul-nasser-al-tarfi-assassinated-in-maysan-province/>, accessed 15 November 2021

Szanto, E., Islam in Kurdistan: Religious Communities and Their Practices in Contemporary Northern Iraq, 2021, in: Lukens-Bull, R. and Woodward, M. (eds.), Handbook of Contemporary Islam and Muslim Lives, Springer

Tasnim News Agency, Huge Cloud of Smoke Seen Billowing from Base Housing US Forces in Iraq (+Video), 28 September 2021, <https://www.tasnimnews.com/en/news/2021/09/28/2580558/huge-cloud-of-smoke-seen-billowing-from-base-housing-us-forces-in-iraq-video>, accessed 23 November 2021

Terzi, T., Turkey increases military presence in Iraq amid Kurdish infighting, Turkish Minute, 14 June 2021, <https://www.turkishminute.com/2021/06/14/opinion-turkey-increases-military-presence-in-iraq-amid-kurdish-infighting/>, accessed 2 November 2021

Time, How the Fate of One Holy Site Could Plunge Iraq Back into Civil War, 26 June 2014, <https://time.com/2920692/iraq-isis-samarra-al-askari-mosque/>, accessed 2 November 2021

TRT World, Turkey begins fresh anti-terror Operation Claw-Tiger in northern Iraq, 16 June 2020, <https://www.trtworld.com/turkey/turkey-begins-fresh-anti-terror-operation-claw-tiger-in-northern-iraq-37337>, accessed 2 November 2021

Turkey, Ministry of Foreign Affairs, PKK, n. d., [PKK / Rep. of Turkey Ministry of Foreign Affairs \(mfa.gov.tr\)](http://www.mfa.gov.tr)

UK, gov.uk, Foreign travel advice Iraq, as of October 2021, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/iraq/safety-and-security>, accessed 22 October 2021

Ultra Iraq, لواء العصائب في الحشد يتهم "داعش" بارتكاب مجزرة صلاح الدين [AAH Brigade accuses Daesh of committing the Salah Al-Din massacre], 18 October 2020, لواء العصائب في الحشد يتهم "داعش" بارتكاب مجزرة صلاح الدين (ultrasawt.com), accessed 18 November 2021

UN Habitat, City profile of Mosul city, Iraq: Multi-sector assessment of a city under siege, October 2016, [UN-Habitat_MosulCityProfile_V5.pdf \(reliefweb.int\)](https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UN-Habitat_MosulCityProfile_V5.pdf), accessed 17 December 2021

UN Habitat (United Nations Human Settlements Programme), Basra Urban Profile, October 2020, https://unhabitat.org/sites/default/files/2021/03/basra_urban_profile_-_english.pdf, accessed 20 September 2021

UN Habitat, Ramadi recovery and spatial development plan, July 2018, [ramadi_urban_recovery_and_spatial_development_plan_july_2018.pdf](https://unhabitat.org/sites/default/files/2018/07/ramadi_urban_recovery_and_spatial_development_plan_july_2018.pdf) (unhabitat.org), accessed 24 September 2021

UN Interagency Information and Analysis Unit (IAU), Ninewa Governorate Profile, November 2010, <http://www.iauiraq.org/gp/print/GP-Ninewa.asp> (reliefweb.int), accessed 27 September 2021

UN interagency Information and Analysis, Anbar Governorate Profile, November 2010, <http://www.iauiraq.org/gp/print/GP-Anbar.asp> (reliefweb.int), accessed 09 September 2021

UN Iraq JAU (Joint Analysis Unit), Iraq District Map, January 2014, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/A1_A0_JAU_Iraq_Districts_2014_0.pdf, accessed 4 October 2021

UN News, Iraq: Bomb attack on eve of Eid al-Adha, 'terrorism knows no bounds', 20 July 2021, <https://news.un.org/en/story/2021/07/1096162>, accessed 23 November 2021

UN News, New agreement in Iraq signals 'a first and important step' toward a better future, 9 October 2020, [New agreement in Iraq signals 'a first and important step' toward a better future](https://news.un.org/en/story/2020/10/1091162) | UN News, accessed 5 October 2021

UN Security Council, Press Release: Security Council Press Statement on 19 July Terrorist Attack in Iraq, 21 July 2021, [Security Council Press Statement on 19 July Terrorist Attack in Iraq](https://www.un.org/press/docs/2021/210719.sc.statement.19.july.terrorist.attack.in.iraq.shtml) | Meetings Coverage and Press Releases;

UN Security Council, Electoral process in Iraq Report of the Secretary-General, (S/2021/932), 8 November 2021, [S_2021_932_E.pdf](https://www.un.org/press/docs/2021/211108.sg.rpt.electoral.process.in.iraq.shtml) (ecoi.net), para. 13

UN Security Council, Implementation of resolution 2421 (2018); Report of the Secretary-General [S/2019/101], 1 February 2019, <https://undocs.org/en/S/2019/101>, accessed 26 October 2021

UN Security Council, Implementation of resolution 2470 (2019); Report of the Secretary-General [S/2020/363], 6 May 2020, https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2020_363.pdf, accessed 26 October 2021

UN Security Council, Implementation of resolution 2522 (2020) Report of the Secretary-General, (S/2021/426), 4 May 2021, [S/2021/426 - E - S/2021/426 -Desktop](https://undocs.org/en/S/2021/426) (undocs.org), accessed 26 October 2021

UN Security Council, Implementation of resolution 2522 (2020) Report of the Secretary-General (S/2020/1099), 10 November 2020, <https://digitallibrary.un.org/record/3890530?ln=en>, accessed 26 October 2021

UN Security Council, Implementation of resolution 2576 (2021) Report of the Secretary-General, (S/2021/700), 3 August 2021, [S/2021/700 - E - S/2021/700 -Desktop](https://undocs.org/en/S/2021/700) (undocs.org), accessed 26 October 2021

UN Security Council, Report of the Secretary-General pursuant to Security Council resolution 2367 (2017) [S/2018/359], 17 April 2018, [S/2018/359 - E - S/2018/359 -Desktop](https://undocs.org/en/S/2018/359) (undocs.org), accessed 28 September 2021

UN Security Council, Report of the Secretary-General, Implementation of Security Council resolution 2522 (2020) [S/2021/120], 8 February 2021, [s_2021_120.pdf \(securitycouncilreport.org\)](#), accessed 24 November 2021

UN Security Council, Twenty-eighth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2368 (2017) concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities, S/2021/655, 21 July 2021, <https://undocs.org/S/2021/655>, accessed 2 November 2021

UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq)/OHCHR (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights), The right to education, Part one: The legacy of ISIL territorial control on access to education, February 2020, <https://www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/2020-02IraqRightEducationreport.pdf>, accessed 29 October 2021

UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq) and OHCHR (Office of the High Commissioner for Human Rights), Report on the Protection of Civilians in the Armed Conflict in Iraq: 1 November 2015 – 30 September 2016, 30 December 2016, available at: <https://www.refworld.org/docid/5885c1694.html>, accessed 2 November 2021

UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq) and OHCHR (Office of the High Commissioner for Human Rights), Report on Human Rights in Iraq – July to December 2017, 8 July 2018, available at: <https://www.refworld.org/docid/5b6afc544.html>, accessed 2 November 2021

UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq) and OHCHR (United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights), Human Rights Violations and Abuses in the Context of Demonstrations in Iraq October 2019 to April 2020, 27 August 2020, available at: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Demonstrations%20in%20Iraq_UNAMI%20OHCHR%20report_08%2027%202020.pdf, accessed 23 November 2021

UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq), Demonstrations in Iraq, 1-9 October 2019, October 2019, available at: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNAMI%20Special%20Report%20on%20Demonstrations%20in%20Iraq_22%20October%202019.pdf, accessed 21 October 2021

UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq), Update on Demonstrations in Iraq: Accountability for Human Rights Violations and Abuses by Unidentified Armed Elements, May 2021, available at: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNAMI_Report_Accountability_for_Human_Rights_Violations_and_Abuses_300521.pdf, accessed 7 November 2021

UNDP (United Nations Development Programme), From the earliest farming sites in Europe to the historical Mesopotamian wetlands: Efforts to improve agriculture in Missan and the Marshes, 3 August 2021, <https://www.iq.undp.org/content/iraq/en/home/stories/2021-stories/08/from-the-earliest-farming-sites-in-europe-to-the-historical-meso.html>, accessed 12 November 2021

UNDP (United Nations Development Programme), In Salah al Din and Anbar: Rebuilding comes after mine clearance, 4 April 2021, <https://www.iq.undp.org/content/iraq/en/home/stories/2021-stories/04/rebuilding-comes-after-mine-clearance.html>, accessed 2 November 2021

UNDP (United Nations Development Programme), Iraqi heroes confronting COVID-19 in Diyala and Kirkuk, 20 November 2020, <https://undp.medium.com/iraqi-heroes-confronting-covid-19-in-diyala-and-kirkuk-fd840707a96>, accessed 7 October 2021

UNDP (United Nations Development Programme), Local Area Development Programme in Iraq: Provincial Development Strategy Missan Governorate, February 2018, https://new.ladp-iraq.eu/c/1b_pds/docs/Missan_PDS_2018-2022_en.pdf, accessed 18 October 2021

UNDP (United Nations Development Programme), Public Perception Survey on Local Safety and Security in Iraq, January 2021, [UNDP_IQ_210420_REPORT%20_Public_Safety_and_Security_Perception_Report_2021_Iraq_EN.pdf](#), accessed 2 November 2021

UNDP (United Nations Development Programme), Public Perception Survey on Local Safety and Security in Iraq, April 2021, [UNDP_IQ_210420_REPORT%20_Public_Safety_and_Security_Perception_Report_2021_Iraq_EN.pdf](#), accessed 2 November 2021

UNFPA (United Nations Population Fund), Newsletter 2020 Census, Issue 1, December 2019, https://iraq.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Census%20Newsletter%20%20Issue%20%231%20%20UNFPA%20Iraq_2.pdf, accessed 20 October 2021

UNFPA (United Nations Population Fund), UNFPA, Diwaniyah Governorate Sign Agreement to Support Women in the Governorate, 14 September 2021, <https://iraq.unfpa.org/en/news/unfpa-diwaniyah-governorate-sign-agreement-support-women-governorate>, accessed 2 November 2021

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), Iraq: Erbil Governorate Map - Refugee Density per District June 2021, 15 July 2021, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/87805>, accessed 12 November 2021

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), Relevant COI on the Situation of Palestinian Refugees in Baghdad, 30 March 2017, available at: <https://www.refworld.org/pdfid/58de48104.pdf>, accessed 17 December 2021

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), Returning Iraqis face dire conditions following camp closures, 27 May 2021, [UNHCR - Returning Iraqis face dire conditions following camp closures](#), accessed 20 October 2021

UNICEF (United Nations Children's Fund), Iraq, At least one child killed and another six confirmed injured in Iraq since the year began, 28 January 2021, <https://www.unicef.org/iraq/press-releases/least-one-child-killed-and-another-six-confirmed-injured-iraq-year-began>, accessed 7 November 2021

UNICEF (United Nations Children's Fund), Multi-Tiered Approaches to Solving the Water Crisis in Basra, Iraq, WASH Field Note FN/19/2019, 2019, <https://www.unicef.org/media/91401/file/Multi-Tiered-Approaches-to-Solving-the-Water-Crisis-in-Basra-Iraq.pdf>, accessed 17 November 2021

UNICEF (United Nations Children's Fund), WASHing back hope for the people of southern Iraq, 18 April 2021, <https://www.unicef.org/iraq/stories/washing-back-hope-people-southern-iraq>, accessed 17 November 2021

United Nations, Iraq, Map No. 3835 Rev.6, July 2014, <https://www.un.org/Depts/Cartographic/map/profile/iraq.pdf>, accessed 2 November 2021

UNJAU (United Nations Joint Analysis Unit), Iraq District Map, 29 January 2014, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/A1_A0_JAU_Iraq_Districts_2014_0.pdf, accessed 7 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), 2021 Humanitarian Needs Overview, Iraq, 9 March 2021, <https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-humanitarian-needs-overview-february-2021>, accessed 28 October 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian needs review, November 2018, [irq_2019_hno.pdf \(reliefweb.int\)](#), accessed 14 December 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Hospital and bridges in Ramadi highlighting city's recovery, 29 February 2020, [Hospitals and bridges: Major](#)

[sites re-open in Ramadi highlighting city's recovery \[EN/AR/KU\] - Iraq | ReliefWeb](#), accessed 24 September 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Response Plan, February 2021, [iraq_hrp_2021_humanitarian_response_plan_-_feb_2021.pdf](#) ([humanitarianresponse.info](#)), accessed 10 October 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Diyala Governorate Profile, March 2009, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/BCB72FFDD35656D2C12576120034F2A1-Full_Report.pdf, accessed 4 October 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), [Twitter], posted on: 16 September 2021, <https://twitter.com/OCHAIraq/status/1438424909261254656>, accessed 15 December 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Iraq: National Reference Map, 28 September 2021, available at: https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/iraq_national_reference_map_2021_a0_20210928.pdf, accessed 2 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) and iMMAP, Iraq: Kirkuk Governorate Reference Map 2020, 5 May 2020, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/irq13_kirkuk_reference_map_a0_20200501.pdf, accessed 2 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) and iMMAP, Iraq: Wassit Governorate Reference Map 2020, 5 May 2020, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/irq18_wassit_reference_map_a0_20200501.pdf, accessed 2 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) and iMMAP, Iraq: Al-Sulaymaniyah Governorate Reference Map 2020, 5 May 2020, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/irq06_al-sulaymaniyah_reference_map_a0_20200501.pdf, accessed 22 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) and iMMAP, Iraq: Al-Hawiga District Reference Map Reference Map 2020, 15 July 2020, <https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/hawega.pdf>, accessed 18 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) and iMMAP, Iraq: Kirkuk District Reference Map 2020, 15 July 2020, <https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/kirkuk.pdf>, accessed 18 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) and iMMAP, Iraq: Dibis District Reference Map 2020, 15 July 2020, <https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/dibis.pdf>, accessed 18 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) and iMMAP, Iraq: Daquq District Reference Map 2020, 15 July 2020, <https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/daquq.pdf>, accessed 18 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Iraq- Muthanna Governorate, Samawa District, 9 August 2014, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/Muthanna_Gov_Samawa_District.pdf, accessed 4 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Iraq- Muthanna Governorate, Khidhir District, 9 August 2014, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/Muthanna_Gov_Khidhir_District.pdf, accessed 4 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Iraq- Muthanna Governorate, Rumaitha District, 9 August 2014, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/Muthanna_Gov_Rumaitha_District.pdf, accessed 4 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Iraq- Muthanna Governorate, Salman District, 9 August 2014, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/Muthanna_Gov_Salman_District.pdf, accessed 4 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Iraq: Kirkuk Governorate Profile and Humanitarian Response, December 2020, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/20210310_kirkuk_governorate_profile_dec2020-cleared.pdf, accessed 18 October 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) and IMMAP, Iraq: Salah Al-Din Governorate Reference Map 2020, 5 May 2020, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/irq16_salah_al-din_reference_map_a0_20200501.pdf, accessed 2 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Districts of Salah al-Din Governorate, n.d., <https://www.humanitarianresponse.info/fr/operations/iraq/infographic/districts-salah-al-din-governorate>, accessed 2 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Iraq – Humanitarian Bulletin, May 2021, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/may_2021_humanitarian_bulletin.pdf, accessed 2 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Iraq: Salah Al-Din Governorate – Salah al-Din governorate, 19 July 2014, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/MA012-Iraq-Governorate-map_Salah-al-Din.pdf, accessed 2 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Iraq: Salah Al-Din Governorate Profile and Humanitarian Response, December 2020, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/20210310_salah_al-din_governorate_profile_dec2020-cleared.pdf, accessed 2 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Iraq: 2020 Humanitarian Needs Overview, 17 December 2019, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/iraq_hno_2020-fullen.pdf, accessed 15 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) and IMMAP, Iraq: Duhok Governorate Reference Map 2020, 5 May 2020, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/irq10_dohuk_reference_map_a0_20200501.pdf, accessed 2 November 2021

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), IRAQ HUMANITARIAN FUND 2021 1st Standard Allocation Strategy, 11 May 2021, [Microsoft Word - IHF 2021 1st Standard Allocation Strategy_FINAL_Timeline extended.docx \(unocha.org\)](https://www.unocha.org/files/2021/05/IHF_2021_1st_Standard_Allocation_Strategy_FINAL_Timeline_extended.docx), accessed 2 November 2021

UNSG (United Nations Secretary-General), Implementation of resolution 2367 (2017) [S/2018/677], 9 July 2018, <https://undocs.org/S/2018/677>, accessed 2 November 2021

UNSG (United Nations Secretary-General), Implementation of resolution 2421 (2018) [S/2018/975], 31 October 2018, <https://undocs.org/S/2018/975>, accessed 2 November 2021

UNSG (United Nations Secretary-General), Implementation of resolution 2470 (2019) [S/2019/365], 2 May 2019, <https://undocs.org/S/2019/365>, accessed 2 November 2021

UNSG (United Nations Secretary-General), Implementation of resolution 2470 (2019) [S/2019/903], 22 November 2019, <https://undocs.org/S/2019/903>, accessed 2 November 2021

UNSG (United Nations Secretary-General), Implementation of resolution 2470 (2019) [S/2020/140], 21 February 2020, <https://undocs.org/S/2020/140>, accessed 2 November 2021

UNSG (United Nations Secretary-General), Implementation of resolution 2470 (2019) [S/2020/363], 6 May 2020, <https://undocs.org/S/2020/363>, accessed 2 November 2021

UNSG (United Nations Secretary-General), Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2020/1099], 10 November 2020, <https://undocs.org/S/2020/1099>, accessed 2 November 2021

UNSG (United Nations Secretary-General), Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2020/792], 11 August 2020, <https://undocs.org/S/2020/792>, accessed 2 November 2021

UNSG (United Nations Secretary-General), Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/120], 8 February 2021, <https://undocs.org/S/2021/120>, accessed 2 November 2021

UNSG (United Nations Secretary-General), Implementation of resolution 2522 (2020) [S/2021/426], 4 May 2021, <https://undocs.org/S/2021/426>, accessed 2 November 2021

UNSG (United Nations Secretary-General), Implementation of resolution 2576 (2021) [S/2021/700], 3 August 2021, <https://undocs.org/S/2021/700>, accessed 2 November 2021

UNSG (United Nations Secretary-General), Report of the Secretary-General pursuant resolution 2367 (2017) [S/2018/42], 17 January 2018, <https://undocs.org/S/2018/42>, accessed 2 November 2021

UNSG (United Nations Secretary-General), Tenth report of the Secretary-General on the threat posed by ISIL (Da'esh) to international peace and security and the range of United Nations efforts in support of Member States in countering the threat [S/2020/95], 4 February 2020, <https://undocs.org/S/2020/95>, accessed 2 November 2021

UNSG (United Nations Secretary-General), Thirteenth report of the Secretary-General on the threat posed by ISIL (Da'esh) to international peace and security and the range of United Nations efforts in support of Member States in countering the threat [S/2021/682], 27 July 2021, <https://undocs.org/S/2021/682>, accessed 2 November 2021

Urban Iraq, Karbala – Karbala Governorate, n.d., <https://urbaniraq.com/2000/01/01/profiles-karbala/>, accessed 11 October 2021

US, CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Iraq, last updated 16 November 2021, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iraq/>, accessed 25 November 2021

US, CRS (Congressional Research Service), Iraq: Politics, Governance, and Human Rights, 2 July 2014, available at: <https://www.refworld.org/pdfid/53d62d684.pdf>, accessed 23 November 2021

US, OSAC (Overseas Security Advisory Council), Iraq 2020 Crime & Safety Report: Erbil, 5 December 2020, <https://www.osac.gov/Content/Report/03a0875f-e7ed-402f-b641-18aa90d5ec98>, accessed 29 October 2021

US, OSAC (Overseas Security Advisory Council), Iraq Country Security Report, 9 February 2021, <https://www.osac.gov/Content/Report/c5d1794f-1b0d-4364-b698-1c7826508d54>, accessed 29 October 2021

US, OSAC (Overseas Security Advisory Council), Iraq Country Security Report, 2 September 2021, <https://www.osac.gov/Content/Report/c5d1794f-1b0d-4364-b698-1c7826508d54>, accessed 23 November 2021

US, US Army, Tamimi, Jibouri tribes uphold reconciliation in Diyala, 29 October 2007, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:8lJhg8RzaJQJ:https://www.army.mil/article/5833/tamimi_jibouri_tribes_uphold_reconciliation_in_diyala&hl=en&gl=be&strip=0&vwsrc=0, accessed 4 October 2021

US, USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. January 1, 2020 –March 31 2020, 11 May 2020, [Operation Inherent Resolve, Report to the United States Congress, January 1, 2020-March 31, 2020 \(defense.gov\)](https://www.defense.gov/Operations/Operation%20Inherent%20Resolve/Reports/2020-01-01-2020-03-31), accessed 13 September 2021

US, USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. April 1, 2020 – June 30 2020, 4 August 2020, [Operation Inherent Resolve, Report to the United States Congress, April 1, 2020-June 30, 2020 \(defense.gov\)](https://www.defense.gov/Operations/Operation%20Inherent%20Resolve/Reports/2020-04-01-2020-06-30), accessed 15 September 2021

US, USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. October 1, 2020 – December 31 2020, 5 February 2021, [Operation Inherent Resolve Quarterly Report to Congress, October 1, 2020-December 31, 2020 \(defense.gov\)](https://www.defense.gov/Operations/Operation%20Inherent%20Resolve/Reports/2020-10-01-2020-12-31), accessed 15 September 2021

US, USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress, January 1, 2021-March 31, 2021, 30 April 2021, [Operation Inherent Resolve Quarterly Lead Inspector General Report to the United States Congress, January 1, 2021-March 31, 2021 \(defense.gov\)](https://www.defense.gov/Operations/Operation%20Inherent%20Resolve/Reports/2021-01-01-2021-03-31), accessed 4 October 2021

US, USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. April 1, 2021 – June 30 2021, 30 July 2021, [Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve Quarterly Report to the United States Congress | April 1, 2021 – June 30, 2021 > Department of Defense Office of Inspector General > Lead Inspector General Reports \(dodig.mil\)](https://www.dodig.mil/Reports-and-Testimony/Reports/2021-04-01-2021-06-30), accessed 17 September 2021

US, USDOD (US Department of Defense) Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve-Quarterly Report to the United States Congress. July 1, 2021 – September 30 2021, 3 November 2021, [Operation Inherent Resolve Lead Inspector General Report to the United States Congress, July 1, 2021-September 30, 2021 \(defense.gov\)](https://www.defense.gov/Operations/Operation%20Inherent%20Resolve/Reports/2021-07-01-2021-09-30), accessed 16 December 2021

https://media.defense.gov/2021/Nov/08/2002889206/-1/-1/1/LEAD_INSPECTOR_GENERAL_FOR_OPERATION_INHERENT_RESOLVE_QUARTERLY_REPORT_JULY_1,_2021%E2%80%93SEPTEMBER_30,_2021.PDF

US, USDOD (Department of Defense), Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve – Quarterly Report to the United States Congress, July 1, 2019 - October 25, 2019, 19 November 2019, https://media.defense.gov/2019/Nov/21/2002214786/-1/-1/1/Q4FY2019_LEADIG_OIR_REPORT_.PDF, accessed 6 October 2021

US, USDOD (US Department of Defence), Combined Joint Task Force Operation Inherent Resolve, Defeating Daesh Highlights of the Week, 27 November 2019, <https://www.cjtf-oir.mil/Defeating-Daesh-Highlights-of-the-Week>

inherentresolve.mil/Portals/14/Documents/Security%20Highlights/2019/11%20November/CJTF-OIR%20Press%20Release-20191127-01-Defeating%20Daesh%20Highlights.pdf?ver=2019-12-04-073202-117, accessed 2 November 2021

USDOD (US Department of Defence), Combined Joint Task Force Operation Inherent Resolve, Coalition Task Force-Iraq transitions to Military Advisor Group, 4 July 2020, <https://www.inherentresolve.mil/Releases/News-Releases/Article/2250749/coalition-task-force-iraq-transitions-to-military-advisor-group/>, accessed 23 November 2021

USDOD (US Department of Defence), Operation Inherent Resolve – Lead Inspector General Report to the United States Congress, July 1, 2021 – September 30, 2021, 4 November 2021, <https://media.defense.gov/2021/Nov/04/2002886593/-1/-1/1/LEAD%20INSPECTOR%20GENERAL%20FOR%20OPERATION%20INHERENT%20RESOLVE%20QUARTERLY%20REPORT%20JULY%201,%202021%20%E2%80%93%20SEPTEMBER%2030,%202021...PDF.PDF>, accessed 14 December 2021

USDOD, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve, Quarterly Report to the United States Congress, July 1, 2020 – September 30, 2020, 3 November 2020, <https://media.defense.gov/2020/Nov/03/2002528608/-1/-1/1/LEAD%20INSPECTOR%20GENERAL%20FOR%20OPERATION%20INHERENT%20RESOLVE.PDF>, accessed 15 October 2020

US, USDOS (US Department of State), 2020 Report on International Religious Freedom: Iraq, 12 May 2021, <https://www.ecoi.net/en/document/2051589.html>, accessed 8 October 2021

US, USDOS (US Department of State), 2020 Country Report on Human Rights Practices: Iraq, 30 March 2021, <https://www.ecoi.net/en/document/2048100.html>, accessed 28 October 2021

US, USDOS (US Department of State), Attacks on Civilians in Salah al-Din Governorate, Iraq, 19 October 2020, <https://2017-2021.state.gov/attacks-on-civilians-in-salah-al-din-governorate-iraq/index.html>, accessed 2 November 2021

US, USDOS (US Department of State), Country Reports on Human Rights Practices for 2017 - Iraq, 20 April 2018, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/01/Iraq.pdf>, accessed 25 October 2021

US, USDOS (US Department of State), State Department Terrorist Designations of Asa'ib Ahl al-Haq and Its Leaders, Qays and Laith al-Khazali, 3 January 2020, [State Department Terrorist Designations of Asa'ib Ahl al-Haq and Its Leaders, Qays and Laith al-Khazali - United States Department of State](https://www.state.gov/state-department-terrorist-designations-of-asa-ib-ahl-al-haq-and-its-leaders-qays-and-laith-al-khazali), accessed 17 January 2022

USCIRF (United States Commission on International Religious Freedom), Wilting in the Kurdish Sun: The hopes and fears of religious minorities in Northern Iraq, May 2017, [https://www.uscifr.gov/sites/default/files/Kurdistan report. Long.pdf](https://www.uscifr.gov/sites/default/files/Kurdistan%20report.%20Long.pdf), accessed 2 November 2021

USIP (United States Institute of Peace), Iraq Timeline: Since the 2003 War, 29 May 2020, <https://www.usip.org/iraq-timeline-2003-war>, accessed 23 November 2021

USIP (United States Institute of Peace), The Current Situation in Iraq: A USIP Fact Sheet, 4 August 2020, <https://www.usip.org/sites/default/files/2020-08/current-situation-in-iraq.pdf>, accessed 20 September 2021

Van den Toorn, C., Public Authority and Iraq's Disputed Territories, LSE (London School of Economics) [Blog], 4 September 2018, <https://blogs.lse.ac.uk/mec/2018/09/04/public-authority-and-iraqs-disputed-territories/>, accessed 25 October 2021

Van Zoonen, D. and Wirya, K., The Sabeen-Mandaeans, MERI (Middle East Research Institute), July 2017, <http://www.meri-k.org/wp-content/uploads/2017/07/Sabeen-Report.pdf>, accessed 20 September 2021

VOA (Voice of America), Aid Agencies Blast Iraqi Decision to Close IDP Camps During Pandemic, 15 November 2020, https://www.voanews.com/a/middle-east_aid-agencies-blast-iraqi-decision-close-idp-camps-during-pandemic/6198397.html, accessed 18 October 2021

VOA (Voice of America), Iran-backed Militias Resume Rocket Attacks Toward US Embassy in Iraq, 19 November 2020, https://www.voanews.com/a/extremism-watch_iran-backed-militias-resume-rocket-attacks-toward-us-embassy-iraq/6198596.html, accessed 2 November 2021

VOA (Voice of America), Iraqi Kurds Fear Escalation of Iran-Backed Rocket Attacks, 27 April 2021, https://www.voanews.com/a/extremism-watch_iraqi-kurds-fear-escalation-iran-backed-rocket-attacks/6205135.html, accessed 21 October 2021

VOA (Voice of America), Iraqi military launches operation against IS remnants, 12 April 2021, https://www.voanews.com/a/extremism-watch_iraqi-military-launches-operation-against-remnants/6204483.html, accessed 15 October 2021

VOA (Voice of America), Islamic State Resilient as Ever in Iraq, Syria, 26 July 2021, https://www.voanews.com/a/middle-east_islamic-state-resilient-ever-iraq-syria/6208747.html, accessed 2 November 2021

VOA (Voice of America), Rocket Strikes Baghdad Green Zone as Anti-Government Protesters Mass, 30 October 2019, https://www.voanews.com/a/middle-east_rocket-strikes-baghdad-green-zone-anti-government-protesters-mass/6178566.html, accessed 23 November 2021

VOA (Voice of America), Following deadly attack, Iraqi Kurds call for better coordination in countering IS, 3 May 2021, [url Following Deadly Attack, Iraqi Kurds Call for Better Coordination in Countering IS \(voanews.com\)](https://www.voanews.com/story/2021/05/03/iraqi-kurds-call-for-better-coordination-in-countering-is/), accessed 18 October 2021

VOA (Voice of America), Hundreds of Iraqi nationals leave al-Hol refugee camp in Syria, 30 September 2021, [Hundreds of Iraqi Nationals Leave al-Hol Refugee Camp in Syria \(voanews.com\)](https://www.voanews.com/story/2021/09/30/hundreds-of-iraqi-nationals-leave-al-hol-refugee-camp-in-syria/), accessed 12 October 2021

Von Laffert, B., Das Grauen aus der Luft, Amnesty International (AI), 15 July 2021, <https://www.amnesty.de/tuerkei-irak-kurdische-milizen-drohnenkrieg>, accessed 28 October 2021

Wahab, B., Iraqi Kurdistan's new government, Washington Institute for Near East Policy (The) (TWI), 11 July 2019, [Iraqi Kurdistan's New Government | The Washington Institute](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/iraqi-kurdistan-s-new-government), accessed 21 November 2021

Walker, K., In Iraq's marshlands, researchers are racing to document a disappearing dialect, Equal Times, 6 September 2021, <https://www.equaltimes.org/in-iraq-s-marshlands-researchers?lang=en#.YY4hlecxk2w>, accessed 12 November 2021

Warsaw Institute, Iraq's Two Rivers, 25 July 2020, https://warsawinstitute.org/wp-content/uploads/2020/08/WI_SR_AW_Iraq%E2%80%99s-Two-Rivers.pdf, accessed 23 November 2021

Washington Institute for Near East Policy (The) (TWI), 23 December 2020, Iraqi Yazidis: Trapped between the KDP and the PKK, [Iraqi Yazidis: Trapped Between the KDP and the PKK | The Washington Institute](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/iraqi-yazidis-trapped-between-the-kdp-and-the-pkk), accessed 6 October 2021

Washington Institute for Near East Policy (The) (TWI), Iran's proxies in Iraq undertake the world's only terrorist attack commemorating 9/11, 14 September 2021, [Iran's Proxies in Iraq Undertake the World's Only Terrorist Attack Commemorating 9/11 | The Washington Institute](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/iran-s-proxies-in-iraq-undertake-the-world-s-only-terrorist-attack-commemorating-9-11), accessed 24 November 2021

Washington Institute for Near East Policy (The)(TWI), KH publicly leads call for escalation against U.S. presence, 7 March 2021, [KH Publicly Leads Calls for Escalation Against U.S. Presence | The Washington Institute](#), accessed 20 September 2021

Washington Institute for Near East Policy (The), Profile: Ashab al-Kahf, 1 April 2021, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/profile-ashab-al-kahf>, accessed 2 November 2021

Washington Institute for Near East Policy (The), Profile: Qasem al-Jabbarin, 1 April 2021, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/profile-qasem-al-jabbarin>, accessed 20 October 2021

Washington Institute for Near East Policy (The), The Harrowing of Mustafa Kadhim, 9 November 2021, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/harrowing-mustafa-kadhim>, accessed 23 November 2021

Washington Institute for Near East Policy (The), Harakat al-Nujaba Identifies with the Iraqi Resistance Coordination Committee, 28 February 2021, [Harakat al-Nujaba Identifies with the Iraqi Resistance Coordination Committee | The Washington Institute](#), accessed 23 November 2021

Washington Institute for Near East Policy (The), Iraq's Drone and Rocket Epidemic, By the Number, 27 June 2021, [Iraq's Drone and Rocket Epidemic, By the Numbers | The Washington Institute](#), accessed 23 November 2021

Washington Institute for Near East Policy (The), Kataib Hezbollah Leads Drone Warfare Inside Iraq, 14 May 2021, [Kataib Hezbollah Leads Drone Warfare Inside Iraq | The Washington Institute](#), accessed 23 November 2021

Washington Institute for Near East Policy (The), Rijal Allah Claims the Baghdad Airport Attack, 24 April 2021, [Rijal Allah Claims the Baghdad Airport Attack | The Washington Institute](#), accessed 23 November 2021

Washington Post (The), How the Kurdish independence referendum backfired spectacularly 20 October 2017, available by subscription at: https://www.washingtonpost.com/world/how-the-kurdish-independence-referendum-backfired-/2017/10/20/3010c820-b371-11e7-9b93-b97043e57a22_story.html, accessed 20 November 2021

Washington Post (The), Iraq releases Iran-linked militiaman in blow to efforts to check impunity, 9 June 2021, available by subscription at: https://www.washingtonpost.com/world/iraq-iran-militia-commander-freed/2021/06/09/b371c3a8-c903-11eb-8708-64991f2acf28_story.html, accessed 13 October 2021

Washington Post (The), ISIS is making a comeback in Iraq just months after Baghdad declared victory, 17 July 2018, available by subscription at: https://www.washingtonpost.com/world/isis-is-making-a-comeback-in-iraq-less-than-a-year-after-baghdad-declared-victory/2018/07/17/9aac54a6-892c-11e8-9d59-dccc2c0cabcf_story.html, accessed 2 November 2021

Washington Post (The), Protests flare in Iraq's Kurdish north, adding new front in national crisis, 12 December 2020, available by subscription at: https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/iraq-kurdistan-protests-north/2020/12/12/72e75066-3be4-11eb-aad9-8959227280c4_story.html, accessed 22 November 2021

Washington Post (The), Sectarian killings return to Baghdad as war rages elsewhere, 29 June 2014, available by subscription at: https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/sectarian-killings-return-to-baghdad-as-war-rages-elsewhere/2014/06/29/16812bcc-ddb7-4ffd-8d95-cefc9c098ca_story.html, accessed 23 November 2021

Washington Post (The), U.S.-led coalition to withdraw hundreds of troops from smaller bases in Iraq, 16 March 2020, available by subscription at: https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/us-led-coalition-to-withdraw-hundreds-of-troops-from-smaller-bases-in-iraq/2020/03/16/4af2b69e-6783-11ea-b199-3a9799c54512_story.html, accessed 17 December 2021

Washington Post (The), Iraqis protest deadly hospital fires as symptoms of embedded corruption, 20 July 2021, [Many Iraqis are angry about systemic corruption. - The Washington Post](#), accessed 24 November 2021

Watkins, J. and Hasan, M., Post-ISIL reconciliation in Iraq and the local anatomy of national grievances: the case of Yathrib, in: Peacebuilding, 1 July 2021, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/21647259.2021.1940434>, accessed 2 November 2021

WB (World Bank Group), Iraq, Reconstruction & Investment, Part 2, Damage and Needs Assessment of Affected Governorates, January 2018, <http://documents.worldbank.org/curated/en/600181520000498420/pdf/123631-REVISED-Iraq-Reconstruction-and-Investment-Part-2-Damage-and-Needs-Assessment-of-Affected-Governorates.pdf>, accessed 27 October 2021

Weatherford, Weatherford Signs 18-Month Contract With Iraqi Drilling Company, 13 July 2020, <https://www.weatherford.com/en/about-us/newsroom/media-releases/2020/weatherford-signs-18-month-contract-with-iraqi-drilling-company/>, accessed 18 November 2021

Weiss, J.L., Fragile Pro-Iranian Militia Ceasefire Highlights Inter-Shia Polarization, Jamestown Foundation, Terrorism Monitor Vol. 18, Issue 19, 23 October 2020, <https://jamestown.org/program/fragile-pro-iranian-militia-ceasefire-highlights-inter-shia-polarization/>, accessed 23 November 2021

Weiss, J.L., Iran's Resistance Axis Rattled by Divisions: Asaib Ahl al-Haq's Leader Rejects the Ceasefire in Iraq, Jamestown Foundation, Terrorism Monitor, Vol. 19, Issue 3, 12 February 2021, <https://jamestown.org/program/irans-resistance-axis-rattled-by-divisions-asaib-ahl-al-hags-leader-rejects-the-ceasefire-in-iraq/>, accessed 23 November 2021

WFP (World Food Programme), Iraq Border Crossing of Ibrahim Khalil, November 2017, <https://dlca.logcluster.org/plugins/viewsource/viewpagesrc.action?pagelid=12356493>, accessed 2 November 2021

WFP (World Food Programme), Iraq Socio-Economic Atlas 2019, 2019, <https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000110173/download/>, accessed 18 November 2021

Wielgos, A., Iraq's Two Rivers, 25 July 2020, Warsaw Institute, https://warsawinstitute.org/wp-content/uploads/2020/08/WI_SR_AW_Iraq%E2%80%99s-Two-Rivers.pdf, accessed 21 October 2021

Wille, B., Iraq's new marginalised population, Al Jazeera, 28 March 2017, <https://www.aljazeera.com/opinions/2017/3/28/iraqs-new-marginalised-population>, accessed 2 November 2021

Wilson Center, Timeline: The rise, spread, and fall of the Islamic State, 28 October 2019, [Timeline: the Rise, Spread, and Fall of the Islamic State | Wilson Center](#), accessed 10 September 2021

Wing, J., Musings on Iraq, Oct saw another drop in violence in Iraq, 4 November 2021, [MUSINGS ON IRAQ: Oct Saw Another Drop In Violence In Iraq](#), accessed 13 December 2021

Wing, J., Musings on Iraq, Security in Iraq June 2021, 6 July 2021, [MUSINGS ON IRAQ: Security In Iraq June 2021](#), accessed 17 September 2021

Wing, J., 1,459 Killed, 636 Wounded In Iraq July 2017, Musings on Iraq [Blog], 3 August 2017, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2017/08/1459-killed-636-wounded-in-iraq-july.html>, accessed 23 November 2021

Wing, J., Details on Collective Punishment Meted Out by Hashd Upon Jurf al-Sakhr, Musings on Iraq [Blog], 21 November 2019, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2019/11/details-on-collective-punishment-meted.html#more>, accessed 20 October 2021

Wing, J., IS winter break continues in Feb while pro-Iran groups picking up attacks [blog], 8 March 2021, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2021/03/is-winter-break-continues-in-feb-while.html>, accessed 15 October 2021

Wing, J., IS winter break continues in Feb while Pro-Iran groups picking up attacks [blog], 8 March 2021, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2021/03/is-winter-break-continues-in-feb-while.html>, accessed 24 October 2021

Wing, J., Islamic State and Pro-Iran groups both pick up attacks in Iraq in September [blog], 5 October 2020, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2020/10/islamic-state-and-pro-iran-groups-both.html>, accessed 24 October 2021

Wing, J., Islamic State attacks decline in December 2020 [blog], 4 January 2021, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2021/01/islamic-state-attacks-decline-in.html>, accessed 15 October 2021

Wing, J., Islamic State attacks slowly creep up in Iraq, 5 November 2020, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2020/11/islamic-state-attacks-slowly-creep-up.html>, accessed 15 October 2021

Wing, J., Islamic State Ends It Summer Offensive In Iraq, Musings on Iraq [Blog], 4 October 2021, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2021/10/islamic-state-ends-it-summer-offensive.html>, accessed 2 November 2021

Wing, J., Islamic State Might Be Coming Out Of Its Winter Hibernation In Iraq [Blog], 4 March 2019, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2019/03/islamic-state-might-be-coming-out-of.html>, accessed 12 October 2021

Wing, J., Islamic State Ramadan Offensive Begins, Pro-Iran Groups Increase Attacks In April 2021, Musings on Iraq [Blog], 3 May 2021, <http://musingsoniraq.blogspot.com/2021/05/islamic-state-ramadan-offensive-begins.html>, accessed 23 November 2021

Wing, J., Islamic State's new game plan in Iraq, Musings on Iraq [Blog], 9 September 2019, <http://musingsoniraq.blogspot.com/2019/09/islamic-states-new-game-plan-in-iraq.html>, accessed 26 October 2021

Wing, J., Islamic State's Ramadan offensive appears over while Pro-Iran groups maintain offensive in May 2021, 7 June 2021, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2021/06/islamic-states-offensive-appears-over.html>, accessed 24 October 2021

Wing, J., Islamic State's Spring Offensive In Iraq Ends In June, Musings on Iraq [Blog], 6 July 2020, <http://musingsoniraq.blogspot.com/2020/07/islamic-states-spring-offensive-in-iraq.html>, accessed 23 November 2021

Wing, J., Islamic State's summer offensive ends in August [blog], 6 September 2021, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2021/09/islamic-states-summer-offensive-in-iraq.html>, accessed 24 October 2021

Wing, J., Musing on Iraq, Security in Iraq, Mar 22-28, 2018, 30 March 2018, [MUSINGS ON IRAQ: Security In Iraq, Mar 22-28, 2018](#), accessed 15 December 2021

Wing, J., Musings on Iraq, Islamic State attacks decline in December 2020, 04 January 2021, [MUSINGS ON IRAQ: Islamic State Attacks Decline In December 2020](#), accessed 15 September 2021

Wing, J., Musings on Iraq, Islamic State's summer offensive in Iraq ends in August, 6 September 2021, [MUSINGS ON IRAQ: Islamic State's Summer Offensive In Iraq Ends In August](#), accessed 23 September 2021

Wing, J., Musings on Iraq, Violence continues to decline in Iraq, winter 2020-21, 04 February 2021, <http://musingsoniraq.blogspot.com/2021/02/violence-continues-to-decline-in-iraq.html> [MUSINGS ON IRAQ: Violence Continues To Decline In Iraq Winter 2020-21](#), accessed 17 September 2021

Wing, J., Musings on Iraq, Violence in Iraq, March 2021, 5 April 2021, [MUSINGS ON IRAQ: Violence In Iraq, March 2021](#), accessed 16 September 2021

Wing, J., Oct saw another drop in violence in Iraq [blog], 4 November 2021, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2021/11/oct-saw-another-drop-in-violence-in-iraq.html>, accessed 19 November 2021

Wing, J., October 2018: Islamic State Expanding Operations In Iraq, Musings on Iraq [Blog], 2 November 2018, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2018/11/october-2018-islamic-state-expanding.html>, accessed 23 November 2021

Wing, J., Security in Iraq Aug 22–28, 2020 [blog], 31 August 2020, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2020/08/security-in-iraq-aug-22-28-2020.html>, accessed 15 October 2021

Wing, J., Security in Iraq June 2021 [blog], 6 July 2021, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2021/07/security-in-iraq-june-2021.html>, accessed 15 October 2021

Wing, J., Security In Iraq Nov 1-7, 2020, Musings on Iraq [Blog], 10 November 2020, <http://musingsoniraq.blogspot.com/2020/11/security-in-iraq-nov-1-7-2020.html>, accessed 2 November 2021

Wing, J., Security in Iraq November 2020 [blog], 3 December 2020, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2020/12/security-in-iraq-november-2020.html>, accessed 12 October 2021

Wing, J., Violence in Iraq March 2021 [blog], 5 April 2021, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2021/04/violence-in-iraq-march-2021.html>, accessed 15 October 2021

Wing, J., Violence in Iraq picks up again in July 2021 [blog], 2 August 2021, <https://musingsoniraq.blogspot.com/2021/08/violence-picks-up-again-in-iraq-in-july.html>, accessed 15 October 2021

Witty, D., @IntelTweet, [Twitter], 28 June 2021, [David M. Witty på Twitter: "Iraqi PMF \(Hashd\): US conducted airstrikes against 3 PMF security checkpoints of the 14th & 46th Brigades 13 kilometers inside Iraq in Qaim district in west Anbar Province. The security checkpoints were to prevent ISIS infiltration. https://t.co/ayxDIbr4n6"](https://t.co/ayxDIbr4n6) / Twitter, accessed 14 December 2021

WKI (Washington Kurdish Institute), Kirkuk Minute May 6, 2021, 6 May 2021, <https://dckurd.org/2021/05/07/kirkuk-minute-may-6-2021/>, accessed 18 November 2021

World Bank (The), Iraq Reconstruction and Investment – Part 2 Damage and Needs Assessment of Affected Governorates, January 2018, <https://documents1.worldbank.org/curated/en/600181520000498420/pdf/123631-REVISED-Iraq-Reconstruction-and-Investment-Part-2-Damage-and-Needs-Assessment-of-Affected-Governorates.pdf>, accessed 2 November 2021

WSJ (Wall Street Journal), Militants in Iraq Take Covert Approach to Anti-U.S. Campaign, 26 March 2020, <https://www.wsj.com/articles/militants-in-iraq-take-covert-approach-to-anti-u-s-campaign-11585220400>, accessed 17 December 2021

WSJ (Wall Street Journal), Investigators Probe Iraq Rocket Attack on U.S. Military Base in Erbil, 16 February 2021, <https://www.wsj.com/articles/investigators-probe-iraq-rocket-attack-on-u-s-military-base-in-erbil-11613444000>, accessed 12 December 2021

Xinhua, 5 IS militants killed, 9 arrested in Iraq, 20 December 2020, http://www.xinhuanet.com/english/2020-12/20/c_139603794.htm, accessed 20 October 2021

Xinhua, Security member killed in bomb attacks on U.S.-coalition trucks in Iraq, 9 September 2020, http://www.xinhuanet.com/english/2020-09/09/c_139353616.htm, accessed 20 October 2021

Xinhua, Spotlight: Chinese-built power plant stabilizes Iraq's electricity supply amid COVID-19 crisis, 25 September 2020, http://www.xinhuanet.com/english/2020-09/25/c_139396684.htm, accessed 18 November 2021

Zelin, A.Y., A year since Baghuz, the Islamic State is neither defeated nor resurging (yet), Washington Institute for Near East Policy, 25 March 2020, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/a-year-since-baghuz-the-islamic-state-is-neither-defeated-nor-resurging-yet>, accessed 12 October 2021

Zhyan, 200 displaced families returned to their areas of origin: Saladin deputy governor, 14 July 2021, <https://zhyan.co/En/News.aspx?id=1592&MapID=2>, accessed 17 November 2021

Zhyan, 3 killed in landmine explosion in Samawah desert, 16 June 2021, <https://zhyan.co/En/News.aspx?id=1282&MapID=2>, accessed 17 November 2021

Ek 2: Görev Sınırı

Madde 15(c) QD: “uluslararası veya ülke içindeki silahlı çatışma durumlarında ayırım gözetmeyen şiddet nedeniyle bir sivilin yaşamına veya kişiye ciddi ve bireysel tehdit” içeriğini değerlendirmek için güvenlik durumu raporunda aşağıdaki unsurlara ilişkin bilgi verilmelidir. Referans dönemi **1 Ağustos 2020 - 31 Ekim 2021** arasındır.

▪ Güvenlik durumunun genel tanımı

o Çatışma hakkında genel bilgi

- Referans dönemi içerisinde Irak'ta yaşanan çatışmalar ve son gelişmeler hakkında genel geçmiş bilgi
- Siyasi durum – Yaklaşan seçimler
- Uluslararası müdahale (ABD, Türkiye ve İran)

o Güncel güvenlik eğilimleri ve silahlı çatışmalar

- Güvenlik durumuna coğrafi bakış
- Aktörler (Buradaki bilgi ayrıntılı olmalı ve odak noktası ulusal düzeyde olmalıdır)
 - ISF
 - PMU'lar
 - Peşmerge
 - PKK
 - IŞİD
- Güvenlik olaylarının eğilimi ve niteliği

o Şiddetin sivil nüfus üzerindeki etkisi

- Sivil zayıat
- Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları
 - Irak hükûmetinin, uluslararası kuruluşların ya da diğer bağışçıların IŞİD nedeniyle oluşan hasarı gidermeye yönelik çabaları
 - Konum ve kaynaklar bakımından öncelikler nasıl belirlenmektedir?
- ÜYEK'ler ve geri dönenler (çatışma nedeniyle yerinden edilme) [ÜYEK kamplarının kapatılması ve özellikle Musul'a mecburi geri dönüşler sorunu ele alınmalıdır – gönüllü ve mecburi geri dönüşlerin vurgulanması gerekmektedir]

▪ Vilayetlere göre güvenlik durumu ve çatışmaların siviller üzerindeki etkisi

o Anbar (aşağıdaki yapı diğer tüm vilayetlere uygulanmalıdır)

- Genel tanım (haritalar, ilçeler, nüfus, etnik ve dinî dağılım, şehir odağı)
- Çatışma geçmişi - önceki rapora referans
- Farklı aktörlerin varlığı ve kontrolü
- Güncel güvenlik eğilimleri (mümkünse özellikle etkilenen/etkilenmeyen ilçeler hakkında bilgiler dâhil edilmelidir): örnek olaylar ve bunlara ilişkin rakamlar
- Sivil zayıat sayıları
- Altyapı hasarı ve patlayıcı savaş kalıntıları: çatışmanın altyapı üzerindeki genel etkisi – yeniden yapılandırma çalışmalarının genel tanımı – **Kara yolu güvenliği**
- Yerinden edilme ve geri dönüş

o Babil

- Bağdat
- Diyala
- Kerkük
- Ninova
- Selahaddin
- Duhok
- Erbil
- Süleymaniye
- Basra
- Kerbela
- Meysan
- Müsenne
- Necef
- Kadisiye
- Zi Kar
- Vasit

GETTING IN TOUCH WITH THE EU

In person

All over the European Union there are hundreds of Europe Direct centres. You can find the address of the centre nearest you online (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_en).

On the phone or in writing

Europe Direct is a service that answers your questions about the European Union. You can contact this service:

- by freephone: 00 800 6 7 8 9 10 11 (certain operators may charge for these calls),
- at the following standard number: +32 22999696,
- via the following form: european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_en.

FINDING INFORMATION ABOUT THE EU

Online

Information about the European Union in all the official languages of the EU is available on the Europa website (europa.eu).

EU publications

You can view or order EU publications at op.europa.eu/en/publications. Multiple copies of free publications can be obtained by contacting Europe Direct or your local documentation centre (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_en).

EU law and related documents

For access to legal information from the EU, including all EU law since 1951 in all the official language versions, go to EUR-Lex (eur-lex.europa.eu).

Open data from the EU

The portal data.europa.eu provides access to open datasets from the EU institutions, bodies and agencies. These can be downloaded and reused for free, for both commercial and non-commercial purposes. The portal also provides access to a wealth of datasets from European countries.

